13.ª

8 - 19

Biblioteca Universitaria
Granada
Sala A
Estante 16
Tabla
Número 409

A
12-409

Don Sebastian Dº de los ... Cardona ... Reyna

DYNI
MVXELLANI
I. V. DOCT. CELEBERRIMI, COMMENTARIVS IN REGVLAS IVRIS PONTIFICII,

Cum adnotationibus Iureconſultorum clariſſimorum, Nicolai Boërij, Franciſci Cornelli, & Gabrielis Sarayna.

Acceſsit Index locupletiſsimus rerum & ſententiarum memorabilium.

R-7410

LVGDVNI,

Apud hæredes Iacobi Iunctæ.

1568.

FRANCISCI CORNELLI IN COMMENTARIVM DYNI,

Super titulum de Regulis Iuris, ſexti libri Decretalium,

PRAEFATIO AD IVRIS STVDIOSOS.

VTILITATEM huius Commentarij nemo (vt ego arbitror) non maximam eſſe confitebitur. Nam cùm ex veterum ſententia, nihil magis conferat ad literarum diſciplinas comparandas, quàm rerum ſummas tenere ordine & ratione diſpoſitas, ad quas, tanquam ad ſcopum, omnia ſtudia dirigantur, non video, quæ alia commentandi ratio excogitari poterat, vnde iuris ſtudioſi maiores eruditionis fructus eſſent percepturi. Omnes enim tam Ciuilis, quàm Pontificij iuris materias, aut certè, quę in vſu frequentiſsimè verſantur, quas alij ſparſim tractarunt, eáſque vel inanibus verborum ambagibus in longum protraxerũt, vel ſyllogiſmorum captionibus obuoluerũt, in paruum hoc volumen contraxit Dynus: pérque has regulas ſuo quanque loco digeſtas quàm commodiſsimè explicauit. Ex quo intelligitur, vix vllam iuris quæſtionem incidere poſſe, quam, quiſquis has Commentationes percalluerit, non facillimè ad legum normam dirigat atque decidat. Ob quam

potiſsimùm cauſam memini And. Alciatum, præceptorem meum, virum cùm in omni alio genere doctrinæ ſumma cum laude verſatum, tum incredibili & penè diuina in legibus interpretandis ſcientia, his Commentariis tantum tribuere ſolitum, vt quoties eorum mentio inter publicè docendum oriretur, nō dubitaret dignos pronūtiare, quos Iuri operam dantes de manibus nunquàm deponerent, ac ad verbum ediſcere niterentur. Nec mea quidem ſententia immeritò. Nam & ego ſic exiſtimo, niſi me amor iſtius ſcriptoris nimiùm fallit, nullum ferè Iuris interpretem (cùm à priſcis illis diſceſſeris, ex quorum monumentis Digeſtorum ſeu Pandectarum volumina compoſita fuêre) nec probabiliore docendi methodo vſum fuiſſe, nec ſimpliciùs intima Legumlatorum ſenſa expoſuiſſe. Sed neſcio quo pacto ita comparatum eſt, vt ex iis ſcriptis, quæ ſummo ſtudio elucubrata veteres doctiſsimi reliquerunt, multa quidē penitus interierint: quæ verò ad hanc vſque ætatē cuſtodita ſunt, adeò deprauata, adeò mutila circūferantur, vt ſæpiſsime vix bonus ſenſus elici vllus queat. Atque iſtiuſmodi quidē clade, ſi alius quiſquam, (de Iuriſperitorū libris loquor) profectò libellus iſte longè omnium grauiſsimè affectus fuit: ſi quidem in eo compertum eſt modò integras clauſulas deſiderari, modò adulterinas inſertas eſſe: paſsim autem non tantùm legum capita, ſed & titulos, ſub quibus hę poſitæ ſunt, quàm corruptiſsimè citatos. Qua ego indignitate dudum permotus, ſimulque dolens tam præſtanti doctrina defraudari, qui cum Iuriſprudentiæ ſtudiis rationem habent, decreueram operam meam, quantulacunque eſt, in emendationem huiuſce voluminis cōferre. Verùm cùm poſteà tum

tum præſtandæ rei difficultatem, tum ingenij mei tenuitatem diligentius perpendiſſem, haud parum mecum ſubſtiti, donec impulſu Philippi Tingi Florentini, humaniſsimi atque induſtrij adoleſcentis, cui ne minimum quidem officium, ſine maxima culpa, videor poſſe denegare, hanc prouinciam non inuitus ſuſcepi. Caſu quippe neſcio quo accidit, vt dum ipſe huiuſmodi propoſitum animo premerem, is ſe editioni eiuſdem operis accingeret: quod vt nitidiùs, atque emaculatiùs, quàm anteà exiret, petiit à me, vt mendis illud purgarem, & quacūque poſſem ratione, eius cōditionem redderem meliorem. Neque verò hîc attinet ſubiicere, quæ loca fuerint à me reſtituta: eſſet enim hominis abutentis otio, quando id facilè cogniturus eſt, cui libuerit hanc editionem cum ſuperioribus cōferre illud potius non diſsimulandum, hac in re non mediocre adiumentum mihi attuliſſe ſpectaræ fidei exemplar manuſcriptum, cuius conſulendi mihi copiam fecit Paulus Vgonius, vir & ſingulari iuris peritia excultus, & de me optimè meritus. Ex eo enim nonnulla noſtro Codici adiecta ſunt, quędam adempta, immutata non pauca: vt pro certo affirmari liceat, Commentarium iſtum non antè aliâs ad priſtinam integritatem propius acceſsiſſe. Ac non ſolùm Dyni contextui noſtra emendatione ſuccurſum eſt: verum etiam Adnotationibus ipſi adiunctis. Etenim præterquam quòd ab infinitis penè erroribus vindicatæ fuerunt, cum animaduertiſſem nonnullas eorum iniuria (vt puto) calcographorum eſſe præpoſterè collocatas, pleraſque nihil omnino aut parum ad ea loca, quæ Dynus attigit, pertinere: illas ſuis repoſui ſedibus, has partim deleui prorſus, partim de-

† 3

tractis ſuperuacaneis expoliui. Pro illis autem, quę vt otioſæ ſublatæ ſunt, alias (ni fallor) aptiores ſubſtitui: in quibus dicta Dyni vel exornantur, vel cōfirmantur, aut quatenus extenſa reſtrictáve à poſterioribus iuris interpretibus fuerint breuiter explicatur. Denique argumēta ſeu (vt vulgò iam vocantur) ſummaria reformaui, quippe quæ negligenter ac inſcitè collecta eſſe deprehenderim. Atque hæc quidem commemoraſſe ſufficiat, vt mos typographo gereretur cupienti qua vtitur diligentia in edendis libris bene caſtigatis, & doctorum virorum ſcholiis illuſtrandis, eam per huiuſmodi præfationes, non minùs, quàm re, literarum ſtudioſis innoteſcere.

Valete.

Brixiæ, Kalend. Nouembris, M. D. LI.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMINO D. GVLIELMO DE CAMERACO BITVRICEN. ARCHIEPISCOpo, & *Aquitaniæ primati, Nicolaus Boërij Iuris vtriuſque licentiatus, ac nepos tuus,* S. P. D.

QVOTIES, reuerendiſſime pater, memoria repeto cuiuſcunque ordinis & dignitatis viros qui in orbe cum laude & gloria verſantur, toties tu mihi præcipuus videris, quem omnes in primis admirari, deinde colere & obſeruare debeant. Nec eſt quòd mihi quiſpiam iure ſuccēſeat, ſi te præ cæteris admirandum excolendúmque propoſui. Nam præter innumeras virtutes quibus per omnes ætatis gradus floruiſti, conſtat te vnicum eſſe bonitatis & probitatis ſimulachrū. Optimorum tu doctiſſimus, tu idem doctiſſimorū optimus es. Summa vir integritate, vita omnibus numeris benè inſtituta omnium conſenſu Optimi cognomentū es aſſecutus: quod olim ſenatus Pariſienſis Parlamēti annis xxx. Conſiliarij officium tibi à diuis Francorum principibus condonatum exercuiſti: non minus inter cæteros prudentiæ animi, & fidei integritate, quàm linguæ facūdia ſpectatus es, & charus, & omnibus locis fidelis. His tādem tuis meritis Metropolitana & primitiali dignitate (licet profectò multò maiora meruiſſes) decorari meruiſti. Siquidem naturæ & fortunæ bona in te cumulatim congeſta conſpiciuntur. Quid etſi antiquiſſima familia procreatus, voluiſti

tamen inclyta virtute tua eam illuſtriorem, ac per cunctas Franciæ oras celebriorem redderes: qui poſteaquam ad Bituricen. adipiſcendæ dignitatis cauſa cōuolaſti, multos humanitate tua populos tibi deuinxiſti. Quid referam quòd liberaliter apud eos per multos annos hucuſque exceptus fueris, vt omnes illius vrbis ciues ita deuinxeris, vt vel ob hoc plurimum tibi debere fateātur. In tanta enim dignitate conſtitutus nihilò creuiſſe videris. Idem corporis cultus, idem habitus, idem inceſſus, cōuerſatio eadem, niſi inquantū vrgentia Archiepiſcopalis dignitatis negotia impediunt. Tu ab inuidiæ, & liuoris labe adeò abhorres, vt nihil deteſtabilius & homine libero indignius ducas. Proſpera cuiuſcunque fortuna lætaris, doles aduerſa. Omnibus bona & optas & precaris. Neminem maleuolentia, aut ſimulatè criminatus. Multa præterea præclariſſima facinora egiſti, quæ ſi commendare inceſſiſſet voluntas, non epiſtolicus, verùm oratorius character attentandus eſſet. Vt igitur meam erga te obſeruantiam etiam poſteris teſtatam relinquerem, & hæc Dyni de Muxello, iuriſconſulti excellentiſſimi, Commentaria incorrecta cōperierim, dedi operam vt accuratè caſtigata, & additiones per me editæ ſub fœliciſſimo nomine tuo in medium publicarentur, milleq; exēplaribus impreſſoria arte formata in varias regiones circunferrentur. Quocunque enim peruenerit, mei erga te præcipui cultus, & meæ erga te beneuolentiæ teſtimonium ferent. Incolumē te, & mei memorem CHRISTI Domini clementia teneat. Vale.

INDEX COPIOSISSIMVS IN COMMENTARIA D. DYNI MVXELLANI IN REGVLAS Iuris Pontificij, omnia quæ ſcitu digna ſunt, complectens: cuius primus numerus paginam, mox ſequens notas arithmeticas & marginales denotat.

ABSOLVTORIA ab indebito exceptionem parit in altero 118.40
Abſolutoria in petitione hæreditatis lata, exceptionem iudicatæ parit in rebus ſingularibus 120.52
Abſolutoria lata in ciuili quando pariat exceptionem rei iudic. in criminali & contrà 116.28
Abſolutoria lata in vna cauſa quando pariat exceptionem in altera 122.6
Abſolutoria, quæ in prima petitione fertur, quando pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecunda 114.14
Abſolutoria, quæ in rei vendicatione fertur, an pariat exceptionem rei iudicatæ in hypothecaria 121.56
Abſolutoria in dominio parit exceptionem rei iudicatæ in vſufructu 120.51
Abſolutoria lata ſuper continente aliquid, parit exceptionem rei iudicatæ in contento 119.50
Abſolutoria in petitorio, an pariat exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio 115.24. & 34
Abſolutoria ſuper actione perſonali, an pariat exceptionem rei iudic. ſuper hypothecaria 116.26. & 36
Abſolutoria, in rei vendicatione, an pariat exceptionē rei iudicatæ contra eūdē in actione perſonali 116.28
Abſolutus an ſit à peccato, cui remiſſa eſt reſtitutio 53.6
Abſolutus à fundi petitione, præſumit abſolui à qualibet eius parte 180.4
Abſolutus, à petitiōe totius fundi, abſoluitur à qualibet eius parte 273.1
Acceſſio perſonarū in iudiciis fugienda 85
Acceſſorium ſequitur naturam principalis 297.1
Acceſſoriū quando non ſequatur naturam principalis 197.3
Accuſator quando ſit melioris conditionis quàm accuſatus 249.5
Actio arborum furtim cæſarum intendi poteſt contra abſolutū ab actione ex locato 122.58
Actio ciuilis & criminalis an cumulentur 116.30
Actionum cumulatio quo caſu impediri poſſit 127.59
Actio de partu agnoſcēdo locum non habet patre mortuo 263.6
Actio de peculio contra ſerui venditorem data, nō eſt ei contraria, quæ datur contra emptorem 116.31
Actio de euictione an concedatur eo caſu quo non fuit cautum 183.7
Actio hypothecaria an cōcurrat cum perſonali 116.25. & 26
Actio de teſtamento ſapit naturam actionum bonæ fidei 145.4

Actio iniuriarum vniuerſali etiã ſucceſſori non permittitur 204 11

Actio negotiorum geſtorum an pendeat ex volũtate ratũ habẽtis 76.15

Actio an competat contra ratum habentem, ſi delinquẽs damnatus ſatisfecerit 76.16

Actio in rem transfertur tranſlato dominio 186.22

Actio legis Aquiliæ ad id, quod intereſt, datur 147.15

Actio negotiorum geſtorum data contra ratum habentem vnde oriatur 75.13

Actiones plures cõtrariæ non poſſunt ſimul proponi 115.20

Actiones quæ, & quando tranſeãt ad hæredes 204.12

Actione in rem pendente non poteſt actio perſonalis proponi 115.29

Actio turpis non intenditur aduerſus eam, quæ vxor eſſe deſiit 96.4

Actio vna quando alteram non tollat 119.49

Actio vtilis & directa non differunt in ſubſtantia 182.2.& 17

Actiones duæ, in quarum vna ſententia lata pareret exceptionem rei iudicatæ, in altera non cumulantur 115.21

Actor incertus propter factum aduerſarij, quæ actio ſibi competat, poteſt plures actiones in eodem libello cumulare 116.27

Actor an debeat cedere actiones ei, qui dolo poſſidere deſiit 183.8

Actore & reo pariter de ſuo iure probantibus, reo fauetur 80.1

Actore & reo volente probare dominium, vter præferendus 172.5

Actori negatur, quod reo non conceditur 171.2

Actor reo iudicem ſuum auferre poteſt per reſcriptum 172.4

Actoris conditio potior eſt in interpretando libello 81.7

Actor litem conteſtãdo conditionem ſuam nõ reddit deteriorem 114.16

Actus idem, pœnæ & præmij cauſa immediata eſſe nequit 241.20

Actu legato nõ poteſt iter adimi 273.3

Actus legitimi qui dicantur 214.1

Actus legitimi diem recipiunt & conditionem 215.13

Actus perfectus non vitiatur ſi deuenerit ad caſum, à quo incipere nequit 26.8

Actus perfectus nullo caſu ſuperueniente tollitur 30.22

Aditio hæreditatis nõ poteſt eſſe conditionalis 215.5

Æquitas in iudiciis inter litigãtes ſeruanda eſt 83.1

Æquitas naturalis an præferenda ſit rigori iuris 31.24

Æquitas quando rigori ſit pręferenda 211.8

Æſtimatio cõuenta communis & ſingularis non eſt intereſſe 149.25

Æſtimatio communis & conuenta an ſint diuerſæ ſpecies intereſſe 147.15

Æſtimatio damni poteſt in condemnationem deduci 149.24

Æſtimationem ſoluens, cùm non poſſideat, an citra ceſſionem habeat actionem in rem 185.15

Æſtimatio quando ſolui debeat, vel res ipſa reſtitui 184.12.& 14

Æſtimatio rei an ſit intereſſe, vel damni æſtimatio, vel etiam lucri 148.19.& 20

Æſtimatio rei quare non ſit intereſſe 147.11

Agere qui poteſt, excipere multò magis poterit 252

Agnata proximior ſentit hæreditatis commodum: onus autem tutelę nõ ſubit 217.5

Alienatio bonorum pupilli cõtra formam iuris facta, eſt ipſo iure nulla 247.1

Alternatiua affirmatiuè concepta quo differat ab ea quæ negatiuè concipitur 257.6

Alternatiuæ partem alteram adimpleri non ſufficit: vbi verba coniuncta non ſunt 256.6

ri non

Ambiguitas contra quem debeat interpretari 230.4

Animus ad delinquendum præſumitur ex atrocitate delicti 167.20

Apellatio vnius in cauſa communi, quando proſit alteri 76.22

Appellatio reducit cauſam ad ſtatum in quo erat ante ſententiam 114.17

Appellationem interiectam, & litem pendere, paria ſunt 114.18

Appellationẽ rectè fuiſſe interpoſitam ex pluribus cauſis oſtendi poteſt 115.19

Arbitramenta iniqua arbitrio boni viri ſunt corrigenda 159.15

Arbitri libertas limitatur & reſtringitur ad id quod iure licet 159.17

Arbitrium iniquum, nulla lege inuenitur fulcitum 159.16

Argumẽtum à contrario ſenſu lex eſt 53.3

Argumentum de contractu ad vltimã voluntatem qualiter valeat 130.20

Argumentum de legatis ad reſcripta validum eſt 178.16

BEneficia principis quando ampliari debeant, & quando reſtringi 161.3

Beneficium quid 18.1

Beneficium alicui ſpecialiter indultũ, nõ debet ab aliis trahi in exemplum 265.3

Beneficium cum cura impetratum ab eo, qui non eſt legitimæ ætatis, non confirmatur eidem acceſſione ætatis 105.3

Beneficium principis non abſonum iuri cõmuni latiſſimè interpretandum eſt, circa tamen alterius iniuriam 161.5

Beneficium reſtitutionis minori non decepto dolo aduerſarij cõceſſum non cõpetit fideiuſſoribus, licet ad eius tranſeat ſucceſſores 61.5

Beneficium perſonæ conceſſum, quando cum perſona extinguatur 61.7

Beneficium perſonale non extenditur ad fideiuſſores 61.4

Beneficium reale proueniens ex perſona rei principalis cõpetit etiam fideiuſſori 61.3

Beneficium Velleiani tranſit ad hæredes mulieris 62.6

Bona fides an proſit hæredi eius, qui mala fide poſſedit 33.44

Bona fides an requiratur tempore contractus traditionis, & continuatæ poſſeſſionis 32.37

Bona fides an ſufficiat in præſcribendis rebus incorporalibus an verò requiratur etiam titulus 31.30

Bona fides in quibus non ſufficiat ad præſcribendum 31.28

Bona fides ſemper præſumitur, niſi mala adeſſe probetur 275.5

Bona pupilli an poſſint vſucapi 272.3

Bonifacius Papa octauus quibus epithetis ab ipſo Dyno inſignitus 1.1

Bonus quilibet præſumitur, niſi contrarium probetur 64.4

CAlumniatus qui eſt in prima accuſatione, præſumitur calumniari in ſecunda 64.5

Calumnians per alium perinde puniri debet, ac ſi per ſe calumniam feciſſet 261.4

Canonicus de manu prioris nõ legitimè inſtituti præbendam recipiens, an poſſit agere ad eiuſdẽ remotionem 116.53

Capitulum vacante ſede, non poteſt conferre beneficia, quorum collatio pertinet ad epiſcopum 13.21

Capitula cùm plura ſint, quorum effectus eſt diſtinctus, vno ſublato, cætera confirmantur 4.20

Captus ab hoſtibus vtrum vſucapiat 44.13.45.10

Caſus, cuius euentus nihil operaretur, non eſt conſiderandus 214.13

Caſus fortuitus, in quibus præſtetur cõtractibus 279.5

Caſus quem præceſſit culpa non excuſat. 54.15

Caſus

Caſus contingens in perſonam debitoris non alterat perſonam 93.7
Cauſa in dubio impulſiua pręſumitur, non finalis 96 6
Cauſa finali ſublata tollitur effectus eiuſdem 53.4. & ea durante, durat effectus 62.8
Cauſa in reali quando vltra expreſſum extendatur 119.48
Cauſa falſa non vitiat legatum ſicut nec falſa demonſtratio 69.8
Cautio de euictione quando ei præſtare debeat, qui dolo poſſidere deſiit 283.6
Ceſſio actionis & inſtrumentorum traditio, paria 185.19
Citatus ad non ſuum iudicem comparere tenetur 155.6
Ciuilis & naturalis non ponunt differentias ſubſtantiales inter poſſeſſiones 4.2
Clandeſtinitas præcedens non remouetur per violentiam ſuperuenientem 4.2
Clauſula ſpecialis quando præferatur generali 247.10
Cogitatio ſola peccati pœnam non meretur iure ciuili 56.4
Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factę in ſecundum 12.12
Collatio per epiſcopum facta, inſtitutio iuris appellatur 12.18
Commodum afferre non debet, quod in odium eſt introductum 240.4
Commodum quando ſentire debeat, qui tulit incommodum 218.3
Compenſatio obſtans venditori, an poſſit opponi emptori 104 16
Compenſatio quando in delictis locum habeat 249.6
Comprehendens aliud in ſe, non eſt idem cum comprehenſo 148.12
Compromiſſum factum in liberum & ſeruum vitiatur propter adiectionem ſerui 189.4
Compromiſſum pœna adiecta factum an ſit ſeruandum 159.
Compromittétes an poſſint petere reductionem ad arbitrium boni viri, ſi promiſerint ſe nõ perituros 158.8
Conceditur aliquid ab initio, quod ex poſt facto denegatur 117.35
Conceſſio generalis quę continere ſoleat 275.5
Conceſſum alicui gratioſè, ab aliis in exemplum trahi non debet 265.1
Concluſio petitionis attendenda magis quàm ipſa petitio 117.8
Condemnatus non cogitur per hominem ante tempus lege conceſſum ſoluere condemnationem 98.4
Conditio non impleta quando imputetur, & cui 195.4
Conditionem implere impeditus quãdo ubi præiudicet 195.6
Conditio cauſalis quando pro impleta debeat haberi 196.5
Conditio miſta quæ ſit, & quando pro impleta habeatur 196.6
Cõditio pro impleta habetur, ſi per eũ impediatur, qui impleri debet 251.1.2
Conditio quando pro impleta habeatur 251.2
Conditio conuenti melior eſt in re pari 71.6
Conditio impoſſibilis quando vitiet obligationem 59.13.
Cõditio poteſtatiua ſi nõ impleatur, quãdo nõ impleri imputetur 195.1 & 2
Conditio contractui adiecta quandocunque impleatur, ad tẽpus contractus & diſpoſitionis trahitur 17.59
Conditio in teſtamentis quare retrotrahatur 215.11
Conductor poſſeſſionem locati reſtituere cogitur ante omnia 258.6
Conferens beneficium quibus temporibus capax eſſe debeat, vt collatio valeat 14.40
Confeſſio continens impoſſibile natura, aut facto, aut iure non eſt obligatoria 58.5
Confeſſio facta in iudicio non poteſt retractari 128.3
Confeſſio extra iudiciũ emiſſa etiam ſine cauſa ligat confitentem 128.4
Confeſſio facta in iudicio quando reuocari poſſit 128.9
Confeſſio in iure facta per errorem facti an valeat 85.1 & 8
Confeſſio quando contra confitẽtem recipiat interpretationem 231.6
Confeſſio facta in iudicio per errorẽ facti, poteſt ante ſententiam reuocari. 86.8
Conſenſus maioris partis quãdo ſufficiat, & quando ſingulorum requiratur 162.3
Conſilio dato quando quis teneatur, & quando non 244.1
Conſilium dans alicui, quando ex eodem obligetur 212.1
Conſilium præſtans allj ad delinquendum, quando delicto teneatur 212
Conſentire creditur qui præſens rem ſuam obligari permittit 197.5
Conſentit qui alium de iure ſuo patitur experiri 197.7
Conſtitutio indefinitè loquens quãdo vniuerſali æquipolleat 30 20
Conſtitutio generalis pontificis Romani non derogat ſpecialibus ſtatutis locorum 175
Conſtitutio non extẽditur ad non cogitata & quæ in facto alieno conſiſtunt 175.14
Conſuetudo regionis in ſolutione pecuniæ attenditur maximè 102.2
Continuatio poſſeſſionis defuncti in perſonam hæredis impeditur, ſi per alium apprehendatur 44.12
Contractus an fieri poſſint in teſtamento, & an reuocato teſtamento ipſi permaneant 131.28
Contractus ſpecialis quando deroget generali 178.12
Cõtractus ea ſunt natura, vt ſemel initi non facile poſſint reuocari 128.10
Contractus quando & qui pœnitentia poſſint retractari 128.11
Contractus ex conuentione legem accipiunt 276.1
Cõtrahens cũ minore nõ poteſt eo inuito contractum reſcindere 241.2
Contrahere nemo præſumitur ſciẽter ſuper re impoſſibili 58.10
Contrariorum alterum è medio tollitur, poſito in eſſe altero 228.7
Contrariorum diuerſæ ſunt ſpecies & quæ ex eis mutuo ſe expellãt 116.33
Contrariorum quando eadem ſit diſciplina 228.8
Contraria origine & effectu mutuò ſe tollunt 114
Contrariorum altero percepto, percipitur reliquum 28.1
Conuentio tacita quando habeatur pro expreſſa 241.15
Conuẽtus de pauperie ſi neget quadrupedem ſuum eſſe, non poteſt conuictus eum pro noxa dare 113.3
Conuẽtus hypothecaria, ſi negat rem eſſe debitoris, probato domino, priuatur poſſeſſione: nec auditur ſi velit probare ſibi prius fuiſſe obligatam 113.5
Copulatiuæ natura quæ ſit, & quæ disiunctiuæ 257 7
Corporalia ſpecie differunt ab incorporalibus 14.33
Correctio iuris in dubio vitari debet 215.12
Correctio mẽtalis, id eſt, cõtritio requiritur, vt venia peccati cõcedatur 56.1
Correctio triplex eſt & quę definiatur earum quælibet 56.5
Creditor habens pignus pretorium an præferatur ei qui habet conuentionale 224.19
Creditor quãdo creditori debeat præferri 224.5
Creditorum omnium quando æqua ſit conditio 225.22
Crimina nõ ſunt pro infectis habẽda, licet cõtra iuris formam ſint facta 147.3
Culpa non caret, qui rei non intellectæ ſe immiſcet 108.3
Culpa leuiſſima quando debeatur ex contractus natura 279.3
Culpa quando & cui culpæ præponderet

deret 450.8
Cumulatio actionũ impeditur,cũ ex eadem ad idem agitur 120.54
Cumulatio actionum quando admittenda,& quando reiicienda 114 12 43.57.& 59
Cumulationis natura,quæ 114.11
Curialis etiam ſi prędia donare poſſit, vendere tamẽ eadẽ nequit 221.5

DAmnum quod quis ſua culpa ſentit,quando alij imputare poſſit 279.4
Debens vnũ incertũ ex pluribus incertis,vtrũ volet poterit ſoluere 168 17
Debitor ad plura alternatiuè obligatus,eligere poterit quod ſoluere velit 184.33
Debitor,poſt moram,tenetur de intereſſe rei 145.2
Debitoris an ſit electio in debito alternatiuo 252.2
Debitorem ſe credens dominiũ pecuniæ tráſfert quã tradit,quá tamẽ cõditione indebiti recuperabit 69.9
Debitoris mora in multis eſt ipſi nociua 145.1
Deceptus pro nolẽte eſt reputad⁹ 158.5
Decurio prædia publica nomine proprio ſicut tollere nequit,ſic nec alieno 253.1
Deductum in aliud non eſt id ipſum in quo deducitur 148.21
Definitionem eandẽ ſi qua habeant, eadem erunt in ſubſtantia 47.10
Deiiciens per aliũ ita tenetur:ac ſi per ſeipſum deieciſſet 260 2
Delictum cenſetur cõmiſſum animo delinquendi 164.6
Delictũ patris quãdo noceat filio 137
Delictum perſonæ non præiudicat eccleſiæ 267.1
Delictũ prę́lati vel collegij quando in dãnũ eccleſię poſſit redũdare 267.8
Delictum certum qualiter puniatur ſi delinquens ſit incertus 167.21
Delictum qualiter cauſa proxima pœnæ & præmij eſſe putetur 243.21
Delictũ,ſi neſciatur à quo commiſſum ſit puniri debẽt oẽs conſortes 212.4
Delictum,ſi ignoretur per quẽ ex pluribus cõmiſſum ſit, omnes puniuntur 163.7
Delinquẽtis abſolutio an proſit mandanti vel ratum habenti 76.20
Delinquentium vno ſoluente,an liberentur alij 76.18 & 19
Denũciatio ad quid fieri ſoleat 170.5
Denũciatio an debeat fieri ſciẽti 170.3
Deponens conuenire poteſt vt depoſitarius de leui & leuiſſima tantum culpa teneatur 279.5
Detentio illicita dicitur, cùm quis inſtituitur à non habente poteſtatem inſtituendi 12.19
Detinẽs volentẽ nõ tenetur interdicto de libero homine exhibendo 158.3
Dilatio concedi debet reo,quę conceditur actori 171.1
Dilationes plures reo conceduntur, quàm actori 81.6
Dilationes ſunt arbitrariæ 100.16
Diſiunctiua alteram ſui partẽ tantùm veram eſſet requirit 211.1
Diſponens & diſpoſitum non compatiũtur ſe ſub eodem genere 147.12
Diſpenſatio illegitimè nati ad beneficia, reſtringitur ad vnicum beneficium 161.2
Doloſo nil doloſius 246 4
Doloſus non pręſumitur,qui quicquã iudicis mandato operat̃ 141.1.& 10
Doloſus quando dicatur & in quibus, qui petit quod eum reſtituere oporteat 236.3
Dolus ex qualitate facti conſideratur 87.17
Dolus in dubio non præſumitur 182.4
Dolus, lata culpa, & leuis, quando ex natura contractus debeantur 279.2
Dolus per cõiecturas probari põt 182.5
Dolus ſcienti & cõſentienti non ſit,ſicut nec iniuria 158.1
Dolus pręſumitur in eo qui tabulas teſtamenti aperit ante iudicium defuncti 89.13
Dominij cauſa ſeparata eſt à cauſa poſſeſſionis & vſusfructus formalis 117.34
Dominij ſimplicis appellatione directum intelligitur 29.11
Dominium directum in rebus mobilibus per vſucapionem triennalem quæritur 28.8
Dominium vtile quanto tẽpore quæratur præſcriptionẽ inchoanti bona fide,& quãto ei qui mala fide 29.9
Dominiũ nõ quęritur quãtiuis tẽporis p̃ſcriptiõe ſi mala fides adſit 29.14
Dominium & poſſeſſio quæri poteſt ſola ratihabitione 74.2
Dominium vtile an cẽſeatur is habere,cui ceditur vel venditur actio in rem 184.18
Dominiũ non acquiritur ſine poſſeſſionis apprehenſione 184.19
Dominus præſumitur ignoraſſe ſeruũ militiam ſuſcepiſſe 209.3
Dominus quando & quatenus de contractu ſerui teneatur 201.2
Donare præſumitur qui indebitũ ſoluit 128.5
Donatio non inducitur,ſi ab vtroque nulla ſubeſſe cauſa ſciatur 128.7
Donatio facta vltra quingentos aureos,non vitiatur niſi quatenus modum excedit 189.3
Donatio inter viuos nõ reuocatur ob delictum donãtis ſequens: ſecus in donatione cauſa mortis 15.44
in Dubio verum attẽdatur quod prodeſt,an quod obeſt 33.42

ECcleſia quatenus ex dolo prælati poſſit obligari 207.4
Eccleſiarum immobilia quanto temporis ſpatio præſcribãtur à priuato 29.15
Eccleſiarum mobilia triennio vſucapiantur 30.18
Effectus idem producitur ab his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei 45.26
Effectus qui retractari nequeãt 248.6
Electio canonica nõ vitiatur per confirmationem inutilem 189.1
Electio vtrum ſit legatarij,an hæredis in ſpeciebus legatis 165.11
Electio ſemel facta non facilè eſt caſſanda 129.12
Electio ſub conditione fieri nequit, ſicut nec poſtulatio 215.2
Eligendi ius an conſumatur per electionem inutilem 219.3
Eligens conſilium mutare non poteſt in detrimentum electi 173.1
Eligentes indignũ ſciẽter, an iure eligendi ſint ipſo iure priuati 266.4
Emens à pupillo ſine tutoris authoritate nõ caret culpa, ideóque pupillo obligatur,& non contrà 266.3
Emens à pupillo ſine tutoris authoritate cenſetur in mala fide 274.1
Emens à prælato bona eccleſiæ citra debitam ſolennitatem, contra iura mercari dicitur 274.2
Emens aſcriptitium ſine gleba, mercatur contra iura 275.3
Emens contra prohibitionem iuris, quando ſit in mala fide 274.4
Emens vina an poſſit petere acida, ſi eadem excepta fuerint 142.8
Emphyteutã in poſſeſſionẽ inducere quis poteſt per ſe nõ per aliũ 254.5
Emptio & vẽditio cùm ſint actus legitimi cõditionẽ non recipiũt 216.7
Emptori cedit quicquid rei emptæ accidit 228.1
Emptori poteſt opponi quicquid venditori poteſt obiici 206.17
Enumeratio generalis ſpecierum an operetur idẽ quod ſpecialis 177.11
Errans in eo quod publicè notum eſt, non excuſatur 86.4
Errans in facto & iure an ſit in bona fide 33.41
Errans in iure non vſucapit 33.41
Errans in iure non excuſatur 85.2
Errans in ratihabitione non præiudicat ſibi in ſuo iure 68.5
Error facti probabilis æquipollet titulo 31.26.& 38
Error communis an impediat dominij tranſlationem 69.7
Error cõis habetur pro veritate 16.5

Error

Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fidei præſumptionem 33.43
Error proprij facti quando excuſet 86.7.& 25
Error in iure extra iudicium excuſat vbi de damno vitando agitur:ſecus in iudicio 87.9.& 12
Error facti alieni qñ excuſat 88.24
Error iuris dolũ requirentis excuſat & de quo dolo hoc intelligatur 87.14.& 16
Error iuris in dubio excuſat ante litẽ conteſtatam 87.10
Error ſingularis nihil operatur in præiudicium veritatis : quoad tamen fructus conſumptos prodeſt 16.51
Exactio vnius quando non impediatur per exactionem alterius 276.4
Exactum ſemel an & quando iterum licitè exigatur 276.1.& 3
Exceptio confirmat regulam 4.17
Exceptio an & quando de regula eſſe dicatur 4.16
Exceptio excõmunicationis an poſſit opponi ſucceſſori ſingulari 206.14
Exceptio non numeratæ pecunię quo caſu biennio excludatur 211.10
Exceptio rei iudicatæ ita rerum diuerſitate impeditur, ſicut & perſonarũ 119.47
Exceptio legitima quæ ſit propriè cenſenda 23.2
Exceptio quæ poteſt replicatione excludi, eſt inutilis 238.4
Exceptio dominij nõ excludit interdictũ recuperandæ poſſeſſionis 259.3
Exceptio quando obeſt ſingulari ſucceſſori, q̃ obſtabat p̃deceſſori 205.6
Exceptionem non numeratæ pecunię intra biennium non opponẽs, obligatur efficaciter 312.18
Exceptionem iuris proponens, an cenſeatur tacitè confiteri 246.2
Exceptionẽ vnam proponẽs an poſſit aliam poſtmodum opponere 112.1
Exceptione rei iudicatæ qui expellantur 1.35.27
Exceptiones contrariæ proponi nequeunt ſine mendacio 113.7
Exceptiones contrariæ qualiter proponantur 113.8
Exceptiones regulam impedire quando verum ſit 4.19
Exceptiones an poſſint opponi poſt tempus à iudice ſtatutum, & ante litis conteſtationem 99.10
Exceptiones, quæ fideiuſſoribus competant & quæ non 206.18
Exceptiones plures an poſſint ſimul proponi 112.2
Excipiens de dominio quando non audiatur ante reſtitutionem poſſeſſionis 259.2
Excipiens quando præſumatur confiteri 145.1
Excommunicatio prędeceſſoris quando obiici poſſit ſucceſſori 206.15
Executor ſententiæ iniuſtæ non tenetur aliqua actione 142.5
Exhæredatio legitimè facta de filio, nepotem excludit 136.2.& 7
Exigere non poſſum, etiam ab alio, quod ſemel exegi ab vno 2.3
Exorbitantia à iure cõmuni ad ipſius iuris regulas debent reſtringi 161.1
Expenſæ factæ mala fide in re aliena, domino rei cedunt 211.9
Expreſſio rei plus in proceſſu operatur, quàm expreſſio cauſæ 121.55
FAcere per alium nemo poteſt id ad quod pro eius induſtria electus fuit 261.5
Facere poteſt quis per alium, quæ per ſeipſum potuit 254.1
Facere qui nequit per ſe, quando poſſit per alium 254.6
Facinus futurum non detegens, cùm poſſit, an teneatur 108
Facta contra ius non valere, in quibus verum ſit 248.4
Factum illicitè quando teneat 248.9
Factum per aliũ, an idem ſit, ac ſi per ſe factum eſſet 261.6
Factum nõ tollit quod impedit faciendum & de veritate 363.3.7
Factũ à iudice quomodo teneat 155.7
Factũ ab eo qui credebatur tutor, cùm nõ eſſet pro nõ facto habetur. 16.49
Falſa cauſa perimit legatum, ſi defunctus aliàs legaturus nõ fuerit 69.10
Falſa cauſa non vitiat legatum, ſicut nec falſa demonſtratio 69.8
Falſum & inofficioſum, an ſint cõtraria, & cumulentur 115.22
Fauor quando ampliandus, odio reſtricto 94.5
Fauor publicus priuatorum præfertur vtilitatibus 94.6
Fauor publicus in maleficiis puniendis attendendus 94.7
Fauorem quando afferat quod in odium eſt inductum 242.17
Fictio poſtliminij quando ad poſſeſſionem in facto cõſiſtentem extendatur 44.14
Fides non eſt ſeruanda ei qui prior fidem fregit 266.1
Filius an priuetur feudo ob paternum delictum. 137.9
Filius emancipationem petere nequit, actione ex teſtamento ſed officio iudicis 278.3
Filius per vnde liberi excluſus, per vnde legitimi eſt admittendus 278.5
Filius donare nequit, cui libera adminiſtratio conceſſa eſt 274.2
Filius, cui conceſſa eſt peculij adminiſtratio libera, in fraudem creditorum alienare non poteſt 274.3
Filius damnati læſæ maieſtatis infamatur ob delictum patris 141.7
Filiusfamiliâs ob dignitatem ſui iuris effectus, finita adminiſtratione manet ſui iuris 96.1
Filiusfamiliâs patre conſentiente cauſa mortis donare poteſt: teſtari autem non poteſt 220.2
Filius ob delictum patris an & quando plectendus 136.6 & 8
Filius qui hæreditatem paternam repudiauit, an poſſit ad eandem reſtitui 274.5
Filius repræſentat patrem 70.18
Filius qui in patris teſtamento increpatur, in ęſtimatione grauatur 282.5
Filij præſumuntur ſimiles patri 141.8
Fructus quando veniant tam in actionibus bonæ fidei, quàm ſtricti iuris 145.3
Fraus qualiter fiat legi de contractu ad contractum 285.9
Fraus legi poteſt fieri de nomine ad nomen, de tempore ad tempus, & de loco ad locum 285.10
Fraus quando de perſona ad perſonã legi dicatur fieri 285.7
Fraus quibus modis fieri ſoleat legi 285.3
Furioſus per alium poteſt acquirere, licet non per ſe 253.3
GEnus à quocunque remoueatur, remouetur & eius quælibet ſpecies 148.14
Generi per ſpeciem derogatur, legatis 175.1
Genus, an quandoque deroget ſpeciei 176.9
Genus quando reſtringatur per ſpeciẽ aut contra 176.5
Gerenti negotia aliena ſine mandato, an competat actio 109.7
Geſtũ vtiliter pro rato habetur 75.14
HAeredis, an ſit electio in legatis alternatiuis 254.4
Hæredi competit ius excipiendi, quod defuncto competit 205.2
Hæreditas quæ ſemel aditione apprehenſa eſt, repudiari nõ poteſt 129.13
Hæres adiens hęreditatem omniũ rerum hęreditariarum acquirit dominium 19.38
Hæres vtrum poſſit habere ratum id, quod nomine defuncti eſt geſtum 70.19.& 12
Hæres eadem perſona cum defuncto fingitur 70.20
Hæres emphyteutæ qui deſiit canonem ſoluere, an excuſetur 92.4
Hæres præſumitur ignorare factũ defuncti 92.5

Hæres ſuccedens in honore, ſuccedit in onere 269.1
Hæreticorum bona ipſo iure cõfiſcantur ex tẽpore delicti cõmiſſi 29.16
Hæres vt inſtitui quis queat, quibus tẽporibus capax eſſe debeat 16.45
Hypotheca expreſſa quando præferatur tacitæ, & contrà 224.15
IGnorans quare poſſeſſionem quærere nequeat 44.15
Ignorãs per quos poteſt quærere poſſeſſionem 44.16
Ignorans quod publicè notum eſt, dicitur eſſe in lata culpa 85.5
Ignorantiam iuris prætendens quãdo excuſetur 88.20.& 22
Ignorantia facti non noti publicè, an excuſet 86.6
Ignorantia toleratur quãdoque in facto proprio 86
Ignorantia iuris naturalis, aut quaſi naturalis non excuſat 88.110.23
Ignorantia quãdo toleratur in perſona ſucceſſoris 92.3
Ignorantia iuris, an excuſet eum qui de lucro captando certat 87.11
Ignorantia iuris, an ſit extra iudicium toleranda 26
Ignorãtia in iure nec præſumitur, nec toleratur 209.4
Illuſtres per ſe litigare nequeunt, per procuratores poterunt 254.2
Immunitas alicui conceſſa, non excuſat reliquos, quominus ad munera teneantur 265.2
Immutabilia quæ dicantur per naturam 65.8
Impedimentum ſuperueniens debitori quando eundem excuſet 54.14
Imperium merum, & iuriſdictio ſunt ſpecies ab inuicem diſtinctæ 180.7
Impetrans primus, in beneficio admitti debet, licet ſecundus impetrans prior literas præſentauerit 223.1
Impetratio ſecunda quando priori ſit præferenda 223.2
Impetrans ius iniquum quãdo in eius læſionẽ retorqueri debeat 24.29
Impoſſibilia iure dicuntur, quæ cõtra bonos mores eſſe cenſentur 234.2
Impoſſibilitas ſuperueniens non vitiat obligationem in vltimis voluntatibus 59.14
Impubes an poſſit hæreditatem lucupletẽ adire ſine tutoris authoritate 241 2
Incertitudo an & quando vitiet legatum 166.15
Incertitudo duplex in annullando relicto plus operatur q̃ vnica 166.15
Incertus non debet eſſe melioris conditionis quàm certus 114 15
Incorporalia poſſideri non dicuntur 43.4
Indebiti ſoluti quando repetitio concedatur 128.8
Indefinita quãdo vniuerſali nõ æquipolleat 2.8
Indefinita negatiuè prolata, vniuerſali negatiuæ æquipollet 3.9
Inductio in poſſeſſionẽ beneficij ſpectat ad Archidiaconum 11.5
Infames in dignitatibus cum viris integris non debẽt cõmunicare 280.8
Infamia ne dum impedit, ſed & remouet à dignitate 282.9
Infamia ſola delatione citra ſententiam non irrogatur 2[illegible]2.10
Infamis an poſſit eſſe arbiter 182.11
Infamia duplex, iuris & facti, & quæ ſit infamia 282.1
Infamia facti quæ dicatur, & qualiter contingat 282 2
Ingenuus ſentẽtia pronũtiatus an perdat ius aureorũ anulorum 242.10
Inobediens iudici in dubio cenſetur in dolo 143.9
Inquiſitio inchoata ceſſat ordinario ſuperueniente 264.9
Inſtitutio alicui tacitè, vel ad cautelã facta, quando valeat 17.57
Inſtitutio an vitietur per omiſſionem alicuius ſubſtantialium 16.55
Inſtitutio à quo & de quo fieri debeat 10.1
Inſtitutio quid ſit 11.8.10 & 13

Inſtitutio quò differat ab inductione in poſſeſſionem 11.3.13
Inſtitutio corporalis dicitur, cum quis in poſſeſſionem mittitur 11.7
Inſtitutio ſpectat ad epiſcopum 11.4
Inſtitutio transfert proprietatem 12.11
Inſtitutus, beneficij conſequẽdi capax tribus temporibus eſſe debet 15.46
Inſtitutus in beneficio ex cauſa ſuperuenienti poteſt eodem priuari 16.47
Inſtitutio an vitietur, ſi pòſt appareat eum qui inſtituit, non potuiſſe iure inſtituere 16.48
Inſtitutio hæredis tria requirit 12.15
Inſtitutio hæredis nõ vitiatur, ſi poſtea teſtator ius amittat teſtãdi 20.41
Inſtitutio hæredis, licet actus legitimus dicatur, conditionem tamen admittit 216.9
Inſtitutio hæredis poteſt pœnitentia caſſari 129.14
Inſtitutio hæredis, principio inutilis, nõ validatur ſucceſſu tẽporis 105.5
Inſtitutio hæredis incapacis, non firmatur eo facto capaci 105.6
Inſtitutio in re certa valet, exhæredatio non 94.2
Inſtitutio inualida dicitur cũ incapax inſtituitur 13.22
Inſtitutio variis ſumitur modis 13.24
Inſtitutio quæ Canonica merito ſit cẽſenda 13.25
Inſtitutio non vitiatur, ſi ex aliqua cauſa ius inſtituendi perdatur 15.43
Inſtrumento legato, ſeu vendito, videtur legata, ſeu vendita res in eo comprehenſa 14.34
Interdictum vnde vi etſi non infamat iure, exiſtimationem tamen grauat 282.4
Interdictum vnde vi proprietario conceditur & vſufructuario 45.23
Interdictum vnde vi, quibus concedi ſoleat 35.20
Interdictum vti poſſidetis non niſi poſſidenti confertur 43.6
Interdictũ vti poſſidetis, datur etiam pro rebus incorporalibus 43.7
Intereſſe propter morã debitoris qua actione peti poſſit 145.1
Intereſſe ob debitoris morã debitum, an ſit multiplex vel vnicum 146.7
Intereſſe an differat à communi æſtimatione, vel conuenta 146.8
Intereſſe ad perſonam, æſtimatio autem ad rem refertur 146.9
Intereſſe poſt moram, vtrum petatur per libellum an veniat in condemnationem officio iudicis 145.6
Intereſſe quando vnum, & quãdo multiplex ſit cenſendum 149.24
Intereſſe conuentum quod dicatur 150.24
Intereſſe per relationẽ ad æſtimationem conſtituitur in eſſe 147.16
Intereſſe peti poteſt actione legis Aquiliæ, ſicut & damnum 149.25
Intereſſe vtrum ſit æſtimatio damni, an rei 149.23
Interpretatio fieri debet contra eum qui apertius loqui potuit 231.1
Interpretatio quare fiat pro locatore verba proferente 17.3
Interpretatio quando fieri debeat ſecundũ id quod eſt veriſimilius 231.5
Interpretatio teſtamẽti quando committatur hæredi 166.15
Interpretatio verborum contra proferentem fieri debet 166.16
Inuadens poſſeſſionem vacantem dicitur eſſe in culpa 108.5
Inutile initio quãdo validetur per decurſum temporis 105.10
Inueſtitura dicitur confirmatio præcedentis conceſſionis 12.14.17
Iter bifariam ſumi poteſt 273.4
Iudæi die Sabbati nec conueniri poſſunt nec conuenire 242.14
Iudex, an quandoque poſſit iuriſdictionem denegare 99.13
Iudex an interpretetur dubiam voluntatem teſtatoris & quomodo 165.14
Iudex an quandoque poſſit decernere in cauſa ad ſe non pertinente 155.7
Iudex ſecularis non poteſt in cauſa

clerici ſententiam ferre 155.1
Iudex ſententiam, quam ſemel protulit, nunquam mutare poterit 127.1
Iudex ſubditos tractare debet, veluti pater filios 83.2
Iudex tẽpus limitare poteſt, poſt quod excludetur litigator 99.11
Iudicans malè per imperitiam quando ſit in culpa 108.1
Iudicia an differãt à cõtractibus 161.0
Iudices inæqualitatẽ vitare debent in iudiciis & arbitriis 83.3
Iudici quare in dubio parẽdum 143.8
Iudicium vniuerſale omnia includit particularia 118.44
Iura diſtincta, an conferantur per inſtitutionem, inueſtiturã, & miſſionem in poſſeſſionem 13.28
Iuramẽtum an reddat validum, quod alioqui erat fieri prohibitum 234.3
Iuramẽtum in litem datur ob dolum, non autem ob culpam 147.17
Iuramentum non ligat quod contra bonos mores emiſſum eſt 234.1
Iuramentum quando robur præſtet actui alioqui inualido 234.7
Ius agendi merè perſonale in ſingularem ſucceſſorem non tranſit ſine ceſſione 205.7
Ius perſonale in rem ſcriptam, ſine ceſſione tranſit in ſingularem ſucceſſorem 205.8
Ius agendi quod defuncto competiit, hæredi competit 204.4
Ius excipiendi ipſo iure tranſit in ſingularem ſucceſſorem 205.5
Ius agnationis pacto tolli neq̃t 100.18
Ius an præcedat regulam, an vero contrà 3.12
Ius canonicum in præſcriptionibus videtur æquius iure ciuili 30.23
Ius ciuile q̃d in peccatis attendat 56.6
Ius vnũ ciuile p̃ aliud tolli põt 101.22
Ius teſtandi incognitum fuit iure naturali & gentium 101.23
LAna ſimpliciter legata, non debetur lana tincta 2 7
Laicus prohibetur habere beneficium 13.23
Lata culpa æquiparatur dolo præſumpto 88.19
Legans quartam hæreditatis, quid legaſſe præſumatur 164.2
Legata quando debeantur, & quando inutilia reddantur 267.5
Legatarius poteſt hæredem accuſare, quòd necem defuncti nõ vltus eſt, licet legatum agnouerit 16.55
Legatarius quando eligere poſſit alterum ex alternatiuè legatis 257.4
Legato generis quo caſu per ſpeciem non derogetur 157.2. & 4
Legato ſub nomine vniuerſali, an derogetur per aliud minus vniuerſale 176.8
Legatum à principio inutile non validatur tractu temporis 105.7
Legatum debiti purè factum creditori non valet, in diẽ aũt valet 264.10
Legatum in dubio præſumitur quod minimum eſt 264.2
Legatum de duabus ſtatuis marmoreis, & item de omni marmore factum qualiter intelligendum 176.4
Legatum factũ capaci, an adiuuatur, ſi ſecundo fiat incapaci 218.5
Legatum horti inſtructi qualiter debeat intelligi 176.8
Legatum nemo conſequi poteſt ex teſtamento quod impugnauit 191.1
Legatũ pupillæ factũ ſi nupſerit, non perit ea contrahente nulliter 219.4
Legatum quando impediatur per caſum contingentem in perſona alterius 195.3
Legatum ſub conditione, ſi ea pendente exactũ fuerit, non poterit eadem eueniente iterum exigi 276
Legatum poſt annos, debetur poſt biennium 194.1
Legatũ admittitur per tranſlationem quamuis inutilem 189.5
Legem implere non dicitur qui verba ſequens, mentem nõ imitatur 284.1
Legis authoritas ad impoſſibile non poteſt quenquam obligare 58.6

Legis ſententiam non ſeruans eadem pœna plectitur, qua qui facit contra eiuſdem ſententiam & verba 28.2
Legitima datio tutoris, quæ dicatur 13.27
Legitima filio in bonis paternis debita, an auferri, vel ſaltem minui poſſit 100.17
Legis verba, an offendere liceat ſententia ſeruata 284.1
Lex Cornelia dolum requirit 87.15
Lex dubia, vel obſcura, per quem declarari debeat 23.1
Lex poſterior, licet generalibus verbis concepta, tollit priorem 130.22
Lex vna aliam extenuare, & penitus tollere poteſt 99.8
Libertas non petitur ex duabus cauſis ſimul 117.34
Libertus nomine alieno patronum in ius vocare poteſt, proprio non poteſt 253.6
Licere nemini debet per alium quod non licet per ſeipſum 284.8
Ligatur quis facilius iure diuino, quã humano 56.3
Litigare in cauſis publicis poteſt quis per ſe, non autem per alium 25.2
Litigare per ſe licet in accuſatione populari nõ autem per procuratorem 25.3
Locator expellens colonum non ſoluentem penſionem, non poteſt ad pœnam conueniri 226.2
Locuples effici nemo debet cum alterius iniuria aut iactura 711.2
Locupletari cum aliena iactura non videtur, qui cauſam nõ lucratiuam habet 69.12
Locutio pluralis, an & quando tria requirat 194.3
MAlus ſemel, præſumitur malus ſemper 64.2
Malafides, an tollat effectum præſcriptionis inchoatæ 20.21
Maleficia quando ad rigorem ſint punienda 95.9
Malicia eſt perſonæ eam committentis annexa 65.10
Mandatum iudicis quando excuſet mãdatarium, ſiue executorem 14:.6
Mandatum, mandati actionem inducit, ratihabitio negotiorum geſtorum, prohibitio vero vtrãque impedit 75.12
Mandatũ reuocare licet, & conſilium mutare 172.2
Maritus donans vxori, quando fraudem faciat legi 284.6
Maritus habet adminiſtrationem rerum paraphernalium, vxore non prohibente. 99.9
Maritus in dolo eſſe dicitur dotem petens quam reſtituturus eſt 236.2
Maritus quando in caſu reſtitutionis dotem petere poſſit 236.2
Marmore legato venit rudis materia marmoris. 2. 6
Mater non debet filium exhæredare propter delictum patris eiuſdem 136.1
Matrimonio vetito vetita ſunt ſponſalia 192.3 & 6
Matrimonium legitimè contractum non diſſoluitur ob furorem alterutri ſuperuenientem 263.1
Matrimoniũ per duos impuberes contractum, vel per vnum puberem, & alium impuberem, an valeat 105.2
Medicum ſe aſſerens, præſumitur in culpa, ſi peccet in cura. 108.2
Medio ſublato intelligitur ſublatum etiam extremum, ad quod ſine illo medio perueniri non poteſt 101.24
Medium quando trahatur ad extrema 202.7
Mens legis ſeruari debet, ſi appareat verbis contraria 386.13
Menſor tenetur tãtum de dolo, & culpa lata 108.4
Militia miſſus ignominioſè quod inde commodum cenſeatur reportare 24.19
Minimum an ſit in obſcuris accipiendum, an verò id quod veriſimilius eſt 164.3

Minimum accipiendum eſſe locum habet in contractibus, vltimis volũtatibus, delictis & ſententiis 164.4
Minimum an ſit in contractibus præſtandum, an id, quod mediocre eſt 164.5.& 8
Minimum præſtari debere an verum ſit in generibus 165.9
Minimum in vltima voluntate attendendum quando ſit verum 165.10
Minimum in delictis an & quando eſt eligendum 167.19
Minori quæſtio de bonis aut ſtatu lata non debet differri, ſi probationes habeat in promptu 241.3
Mora non nocet habenti exceptioné, qua ſe tueatur 238.1
Mora debitoris nocet in fructibus debitis 145.3
Mora debitoris nocet in intereſſe, quod peti poteſt 145.4
Mora in cauſarum æſtimatione nocet & ex parte rei, & ex parte actoris 150.30
Mora principalis nocet fideiuſſori 150.31
Mora vnius reorum debendi quando obſit aliis 151.33
Morum malorum continuatio conſiſtit in animo 65.51
Mulier quibus creditoribus in dote ſit præferenda 224.10
Mutuans frumẽtum vel vinum, vt eis diſtractis pecunia habeatur, fraudem facit legi 285.4
NEgans ſcripturam ſuam, vel numeratiené conuictus non poteſt allegare ſolutioné ſibi factam 113.6
Neceſſitas tollit præſumptioné 142 2
Neceſſitati non ſubeſt, quod in mera poteſtate eſt 128.42
Neceſſitatis cauſa permiſſum trahi poteſt in conſequentiam, vbi non eſt nominatim prohibitus 270.4
Nepos ex filio exhęredato non poteſt teſtamentum aui dicere nullũ 136.3
Nepos quando ad querelã ex perſona patris, & quãdo ex ſua voceturi 36.5
Niſi dictio quando affirmare dicatur, & quando negare 52.2
OBligari an poſſit quis ad impoſſibile, ratione vltimæ voluntatis vel contractus 58.7
Obligari nemo poteſt ad id quod natura, facto vel iure eſt impoſſibile 58.3
Obligatio quando difficultate excuſatur 54.12
Obligatio debitoris non extenditur per caſum contingẽtem in perſona creditoris 93.6
Obligatio naturalis oritur ex conſenſu 58.9.& 12
Obligatio an fiat inutilis per impoſſibilitatem 59.12
Obligatio occaſione delicti contracta extinguitur, ſicut & delictum morte ſerui 60.16
Obligatio perſonalis vt inducatur, requiritur cauſa vera vel præſumpta 32.33
Obliuio inducitur ex negligẽtia 48.34
Obligatus ad impoſſibile nemo præſumitur 58.1
Obligatus quando difficultate excuſetur 53.12
Obſcuritas voluntatem inutilem reddit 165 14
Occidens per alium, tenetur perinde ac ſi per ſe occideret 161.3
Occupanti quæ res concedantur 2.2
Occupantis conditio in pari cauſa quando ſit melior 230.4
Orationum tres ſpecies 257.6
PActum à iure communi reprobatum non valet 155.14.15
Pactum an valeat quòd quis teneatur de caſu extra naturam contractus 277.6
Pactũ generale in cõtractibus quando operetur, & quando ſpeciale 278.13
Pactum de dolo non præſtando an ſit validum 278.15
Pactum de futura ſucceſſione reprobatur ipſo iure 99.21

Pactum

Pactum de non petendo, naturalem obligationem ipſo iure aufert 94.3
Pactum de non agendo ad depoſitum an valeat, & an futurum dolum remittat 158.9
Pactum de petendo non redintegrat ipſo iure obligationem, quæ ſublata fuit per pactum de non petendo 94.4
Pactum de non petendo legitimam non valet 100.20
Pactum, quo quis ad delinquendum inuitatur, non valet 158.10
Pactum de non reducendo ad arbitrium boni viri, eſt à iure reprobatum 159.13
Pactum in acceſſoriis obſcurũ an ſit contra venditorem interpretãdum 166.18
Pactum, quo filia paternæ hæreditati renuntiat, an poſſit iuramento validari 232.4
Pactum ſub pœna, ne quicquam fiat, continet tacitè aliquid pactum, vt non committatur pœna, ſi altera pars non faciat, quæ iure facere tenetur 158.11
Papa ſolus ſacra profanare poteſt 217.2
Pater adulterum filiæ & occidere, & contumeliis afficerę poteſt impunè 220.1
Pater conuẽtus nomine filij, cuius eſt legitimus adminiſtrator, an caueat iudicatum ſolui 70.18
Pater dicitur conſentire qui permittit vt filius decurio creetur 297.3
Pater ex contractu filij minus tenetur quàm filius 120.53
Pater fame compulſus filium vendere poteſt, aliàs non 270.1
Pater non poteſt filium à legitima petenda prohibere 99.5
Pater non tenetur gerẽti negotia filij per ſimplicem ratihabitionem, niſi peculio tenus 67.1
Pater promittens filium ſe non exhæredaturum appoſita etiam pœna, ex hæredare poterit demeritum 157.12
Pater quando teneatur de contractu per filium inito 70.16
Pater vel dominus quando ratihabitione teneatur ex contractu filij vel ſerui 69.14
Pater vt pater adminiſtrare prohibitus, non poterit idẽ vt curator 276.1
Peccatũ nõ remittitur, niſi prius quod ablatum eſt, reſtituatur 51.1
Permiſſa neceſſitati an poſſint in argumentum trahi 270.3
Perſuaſio plus eſt, quàm violenta coactio 158.6
Petens totum an poſſit poſtea partem petere 118.45
Petitio hæreditatis iure ciuili inducta tolli poteſt 101
Petitorium & poſſeſſorium an ſint oppoſita, & electione tollantur 115.25
Pignus prætoriũ habẽtes an & quando ſint reliquis creditoribus præferẽdi 224.18
Pignoratitia tollitur iure offerendi ſublato 101.25
Pluralis locutio geminat ſingularis ſignificationem 194.4
Pœna moderanda ſecundum exigentiam delicti 95.11
Pœna quãdo ex ſtipulatione peti poſſit 241
Pœna ex nudo pacto peti non poteſt 238.6
Pœna pro delicto quo caſu ſit infligenda 213.5
Pœna ex contractu debita tranſit in hæredes 205.13
Pœna non infertur ſine cauſa, licet aliquando ſine culpa 140.5
Pœnæ ſunt potius molliendæ, quàm exaſperandæ 95.8
Pœna iure non imponitur, vbi delictũ non inuenitur 140.1
Pœna infligitur quandoque nulla culpa præcedente 142.2
Pœna nulla eſſe debet, vbi nullum delictum 35.5
Poſſeſſio aufertur, & ſi non ſit volun-

tas poſſidentis 66.12
Poſſeſſio ciuilis & naturalis ad præſcriptionem eſt neceſſaria vel ſaltem ciuilis 47.31.&36
Poſſeſſio naturalis ſola ad præſcriptionem non ſufficit 47.32
Poſſeſſio quare pedum poſitio appellatur 45.29
Poſſeſſio vera vel quaſi non transfertur per inueſtituram anulo, libra, vel baculo factam. 14.32
Poſſeſſio naturalis an tantum accidentaliter differat à ciuili 46.28
Poſſeſſio per quid alicui quęratur 11.9
Poſſeſſio clauium traditione cōfertur 14.33
Poſſeſſio vnius rei beneficialis accepta, an ſufficiat pro reliquis rebus 14.35
Poſſeſſio naturalis an differat à poſſeſſione pro ſuo 45.21
Poſſeſſio quæ neceſſaria ſit ad præſcriptionem 44.17
Poſſeſſionem totius fundi acquirit, qui in vnicum fundi angulum inducitur 14.36
Poſſeſſio & quaſi poſſeſſio an in eandem rem concurrant 13.30
Poſſeſſio cadit in rebus corporalibus: quaſi poſſeſſio in incorporalibus 13.32
Poſſeſſio aufertur negāti ſe poſſidere, ſi de mendacio conuincatur 113.4
Poſſeſſiones duæ differentes ſpecie reperiuntur, naturalis ſcilicet & ciuilis 44.18
Poſſeſſionis defuncti continuatio in perſonam hæredis impeditur, ſi per alium apprehendatur 44.12
Poſſeſſor clandeſtinus an excipere poſſit de iure dominij contra actorem 259.4
Poſſeſſor malæ fidei quanto tempore poſſit præſcribere 28.6
Poſſeſſor malæ fidei quis verè cenſeatur 28.2
Poſſeſſor bonæ fidei dicitur, qui & fraude & fraudis ſuſpicione carere inueniatur 28.4
Poſſeſſor olim non pręſumitur hodie poſſidere 65.9
Poſſeſſor an dicatur malefidei, qui in facto errauit 32.38
Poſſeſſor an poſſit dici in bona fide qui errauit in iure 32.39
Poſſeſſor tenetur actione directa: qui verò deſiit poſſidere, vtili 74.11
Poſſeſſori aſſimilatur, qui dolo deſiit poſſidere 75.10
Poſſidens quo diſcernatur ab eo qui dolo deſiit poſſidere 183.9
Poſſidentis conditio melior eſt in cauſa pari 249.1 & 2
Poſſidens quando præferatur non poſſidenti 249.5
Poſſidens ciuiliter perdit ciuilem, ſi decem annos naturalem neglexerit 48.34
Poſſidentis conditio quando melior eſſe præſumatur 242.11
Poſſidere dolo qui deſiit an actionem in rem ſine ceſſione habeat, ſi æſtimationem ſoluerit 183.9
Poſſidere culpa deſinens, quo differat ab eo qui dolo deſiit 185.16.&17
Poſſidere dolo deſinens perinde tenetur, atque ſi poſſideret 182.1
Poſſidere pro ſuo & poſſidere ciuiliter idem eſt 45.22
Poſſidere qui dolo deſit, quo ad damnum ſuum poſſidere præſumitur 184.3
Poſſidere eandem rem eadem poſſeſſionis ſpecie duo nequeunt 45.19
Poſteriora prioribus derogant 65.7.& 130.18
Poſteriora quando derogent prioribus 130.18
Præceptum iudicis illicitum quando ſit contemnendum 142.6
Præceptum, aut etiam authoritas, neminem poteſt ad impoſſibile obligare 58.4
Præſcribere non poteſt qui fuit in mala fide tempore poſſeſſionis inchoatæ 28.5

Præſcriptio decem vel viginti annorum permittitur fauore poſſidentis bona fide 29 12
Præſcriptio impeditur mala fide ſuperueniente 33.45
Præſcriptio ad immobilia, vſucapio ad mobilia propriè referuntur 43.2
Præſcriptio non currit contra poſſidentem 47.33
Præſcriptio de iure canonico an requirat titulum cum bona fide 31.25
Præſcriptio ſine poſſeſſione non poteſt præſcribere 45.1
Præſcriptio quanto tempore contra fiſcum compleatur 30.17
Præſcriptio qua ratione non inchoetur, abſente ciuilem retinente 48.35
Præſcriptio inchoata impeditur ſuperueniente mala fide 28.6.& 13
Præſcriptio in corporalibus ſine vera poſſeſſione in incorporalibus autem ſine quaſi poſſeſſione non inchoatur 43.8
Præſes prouinciæ ad mortem damnare poteſt, deportare verò non poteſt 220.4
Præſens & tacens quando non præſumatur conſentire 197.7
Præſens ex præterito præſumitur 64.3
Præſides prouinciarum quæ munera à ſubditis accipere poſſint 28.55
Prælatus an poſſit ratum habere, quod geſtum eſt prædeceſſoris nomine. 71.22
Prælatus in dubio eccleſiæ præſumitur quæſiuiſſe 71.23
Prætor ſtipulationem prætoriam interpretari ſolet 232.9
Pretium commune vel conuentū non eſt intereſſe licet in æſtimationem intereſſe deducatur 150.28
Prior tempore in duabus dotibus, potior eſſe debet in iure 225.20
Prior tempore quando potior dicatur in iure 223.4
Priuatus quando licitè poſſit iudici reſiſtere 143.7
Priuilegium patris, patroni, & militis ne condemnentur, &c. extinguitur cum eorum perſona 61.2
Priuilegium conceſſum actioni, aut cauſæ non tranſit ad ſucceſſores. 62 13
Priuilegium conceſſum generi perſonarum non competit deſcendentibus ex fœminis 62.11
Priuilegium quando extinguatur, eo extincto cui conceſſum eſt 62.9
Priuilegium rebus conceſſum, tranſit ad ſucceſſorem 62.10
Priuilegium ciuitati vel loco conceſſum ad poſteros transfertur 62.12
Priuilegium minori conceſſum finitur, ætate minori finita 96.2.98.2
Priuilegium quando finiatur finita priuilegij cauſa 96.3
Priuilegium pro conditione perſonæ, cui conceditur, eſt reſtringendum 161.4
Priuilegium ſuum interpretari poteſt, qui illud conceſſit 231.10
Priuilegium reale præfertur perſonali 225.21
Priuilegium conceſſum vni litigatorum quando alteri proſit 84.4.& 5
Priuilegium mariti ne condemnetur, vltra quàm facere poteſt, eius perſonam ſequitur 61.1
Procurator prorſus reuocari poteſt, partim non poteſt 221.7
Procurator ſua culpa damnatus, ſi pœnā ſoluat ſibi imputare debet 281.1
Procurator vel negotiorum geſtor indebitum ſoluens, ſibi imputet 281.1
Prohibito aliquo prohibentur ea, per quæ ad illud peruenitur 192.1
Prohibito aliquo cenſentur etiam prohiberi ea, quæ ex illo ſequūtur 192.2
Prohibentis quando ſit melior conditio 229.1
Prohibere valens læſionem an teneatur, ſi non prohibuerit 108.6
Promiſſor, ſi ante diem moriatur, an pœna committatur 92.2
Promiſſum malum dupliciter intelligi poteſt 255.8

Promittẽs duo alternatiuè, vtrum volet ſoluere poterit 256.1
Promittens illicitum, non obligatur 255.1
Promittens decem dolo ductus, an teneatur 255.2
Promittens impoſſibile de facto non obligatur 58.2
Promittens decem libras, ſi pecunia ſit varia de qua ſoluere teneatur 163.1
Promittens hominem mortuum, & ſi non dederit, decẽ promittit, an obligetur ad pœnam 59.15
Pronuntiandi modus quando duplex oriatur ex eadem cauſa 221.57
Pupilli factum quãdo citra tutoris autoritatem ſit validum 241.6 & 7
Pupillus qui ſine tutoris autoritate rẽ vẽdidit, fidem emptori ſeruare non tenetur 265.3
Pupillus recuperans rem ſine tutoris autoritate vẽditam, non debet pretium lucrari cum iniuria emptoris 211.5
Pupillus poſſeſſionem naturalem ſine tutoris authoritate non poteſt alienare 46.27
QValitates poſſidendi contrariæ non concurrunt in eadẽ ſubſtantia 45.24
Quarta bonorum debetur, ſi eandem legare intendens dimidiam errore ſcripſerit 180.1
Quaſi poſſeſſio rerum incorporalium idem operatur quod poſſeſſio corporalium 143.5
RApiens virginem volẽtem, an teneatur, & qua actione 158.4
Ratam habens vulnerationem clerici non eſt ob id excõmunicatus 68.1
Ratihabitio etiam in delictis locum habet 74.3
Ratihabitio fieri debet intra tempus, quo actus fieri poteſt 74.5
Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium committi nequeunt 74.4
Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi 74.1
Ratihabitio quando pariat actionem mandati vel negotiorum geſtorum 75.9
Ratihabitio an æquiparetur mandato 75.8
Ratihabitio quãdo dicatur retrotrahi 74.6
Ratum habere nõ poſſum quod meo nomine non eſt geſtum 68.3
Ratum habẽs delictum quare eadem pœna plectatur cum delinquente 76.20
Regula an & quando ſit iuris conſtitutiua 3.10
Regula Catoniana quid diſponat 3.11
Regula quare dicitur eſſe coniunctio rationis 4.14
Regula & generalis eſſe, & omnia cõprehendere debet 42.4
Regulæ officium quod ſit 3.13 & 4.18
Relegato an licitè bona adimantur 248.8
Renunciatio inducitur ex lapſu temporis 150.31
Relatum & referens non ſunt eadem 146.10.& 11
Renunciare iuri ſuo videtur non perſequens litem intra tempus à iure definitum 99.12
Res inter alios acta, aliis non nocet, nec prodeſt 77.23
Relatio intereſſe communiter ad perſonam fieri poteſt 150 29
Renuntiare præſumitur qui tẽpus debitum labi patitur 74.6
Reſcriptum ſpeciale derogat generali 178.15
Reſeruatio facta à legato an poſſit effectũ ſortiri finita legatione 17.58
Reſtituere & tradere ſunt facti 51.13
Reſtitutio quando facta eſſe fingatur 53.9
Reſtitutio impoſſibilis non obligat, modò adſit reſtituendi voluntas 53.11
Reſtituens, iuſſu iudicis, vni hæredum

rem

rem à defuncto depoſitam, nõ tenetur actione depoſiti aliis hæredibus 142.4
Reſtituere quid ſit 53.9
Reuocatio generalis quid operetur, & quid ſpecialis 129.17
Rei quare fauorabiliores ſint quàm actores 114.10
Reo fauetur ſi de neutrius iure probetur 80.2
Reo quod obeſt attenditur potius quã quod prodeſt 81.8
Reuocantur facilius, quæ dependent ex voluntate vnius 130.23
Reus an audiri debeat probare volens ad ſe pertinere, ſi actor in probatione defecerit 172.6
Reus & actor ſi ſint in cauſa paris turpitudinis, reo potius fauendum eſt 81.2
Reus exceptiones dilatorias & declinatorias opponere poteſt vſque ad litis conteſtationem 98.2
Reus exceptiones peremptorias ante ſententiam opponere poteſt 98.3
Reus non poteſt per hominem impediri, quominus pluribus poſſit exceptionibus vti 98.1
Reus in exceptione dicitur agere 113.9
Reus ordinarium ſuum recuſare non poteſt, actor vnũ de pluribus eligere poteſt 71.3
Rigor iuris quandoque relaxatur ne contractus inutilis reddatur 239.8
SAcra, neceſſitate cogente alienari poſſunt 270.2
Sacrum ſemel effectum non debet ad vſus profanos transferri 216.1
Scientia quando non ſufficiat ſine denuntiatione 170.4
Scientia an potius præſumatur quàm ignorantia 209.5
Scientia rei alienæ præcedens in defuncto præſumitur continuaſſe in hærede 209.6
Scriptura ſi obſcura inueniatur, quis ordo teneatur 203.3
Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio 259.9.10
Sententia lata pro fideiuſſore quando proſit principali 118.41
Sententia tempore feriarum neutra partium conſentiente lata eſt nulla 155.3
Sententia abſolutoria in petitorio lata an pariat rei iudicatæ exceptionem in poſſeſſorio 158.9
Sententia à pluribus lata, valet in eo, in quo omnes conſenſerunt 179.3
Sententia dubia à quo poſſit interpretationem recipere 231.8
Sententia nulla non firmatur tractu temporis 105.5
Sentẽtia interueniens quando minuat obligationem 158.7
Sententia contra minorem lata nulla eſt, ſi ſine tutoris autoritate litigauit 204.1
Sententia lata ſi nulla ſit, à quo denuo proferri poterit 127.2
Sepulchrum iudicis præcepto deſtruens non tenetur actione ſepulchri violati 142.3
Seruitutis conſtitutio facta, vno ſociorum non conſentiente, validatur accedente conſenſu 105.9
Seruitus in fundo communi nõ poteſt conſtitui citra omniũ, ad quos pertinet conſenſum 162.1
Seruitus aquæ ducendæ non conceditur in eorum præiudicium, ad quos ſpectat 162.2.
Serui an in fauorem domini ſint torquendi 204.12
Seruus in contrahendo domini perſonam repræſentat 70.15
Seruus quare ad vindicandam necem defuncti admittatur 140.3
Seruus quãdoque torquetur vt adulterium vxoris eruatur 140.4
Significatio propria attenditur, vbi quod veriſimilius eſt non inuenitur 203.5
Socius ob delictum ſuum ad pœnam damnatus, ſibi & non ſocietati imputa

puta

putabit 281.1
Socius quando ſocium impedire poſſit in re communi 229.2.& 3
Soluens naturaliter debitum & ciuiliter indebitũ errore excuſatur 86.3
Solutum per debitorem quo caſu reuocari poſſit 226.23 & 24
Solutio æſtimationis habetur loco emptionis 182.11
Solutio & debiti remiſſio æquiparantur 53.7
Soluta eſt ſpecies orationis diſtincta à coniuncta & diſiuncta 257.9
Soluuntur facilius, quæ ligantur facilius 56.2
Specialia generalibus ineſſe, qualiter intelligendum 5.21
Specie eadem, ſunt eadem ſubſtantia & natura 45.25
Speciale dicitur illud, quod à generalitate abſtrahitur 230.25
Specierum enumeratio quãdo genus reſtringat ad enumeratas 176.6
Species an deroget generi in ſpeciebus 177.13
Species quando dicantur enumeratæ gratia dubitationis tollendæ 176.7
Species an reſtringat genus in ſubſtitutionibus 177.11
Species, quæ de genere accipitur, ſub genere non continetur 1.16
Spoliatus prius reſtitui debet, quàm de proprietate quæratur 236.4
Sponſalia inter minores ſeptem annorum contracta an teneant 105.1
Status rei præſens verus vel præſumptus attenditur 65.5
Statutũ & pactũ æquiparantur 100.19
Statuta locorum & conſuetudines in facto conſiſtunt 177.14
Statutum odioſum eſt reſtringendum 9 41
Statutũ generale quando deroget ſpeciali 30.19
Stipulatio iudicio ſiſti committitur quanti ea res eſt 147.18
Stipulatio ſeruitutis quando corrumpatur pro indiuiſo 264.5
Stipulatio quæ fit de re ſacra non firmatur eadẽ effecta perſona 106.11
Stipulatio non committitur ſuper pactione nuda ante litem conteſtatam 238.7
Stipulatio inutilis eſt ſi de vno reſpondeatur de duobus alternatiuè interroganti 180.6
Stipulatio redditur inutilis per diuerſitatem qualitatis 179.5
Stipulatio ſpecialis an deroget generali 177.13
Subſtitutus in honore hæreditatis an ſuccedat in onere legatorum cum conditionibus 269.5
Succedens in honore quando ſuccedat in onere 269.2
Succedere poteſt ab inteſtato, qui repudiauit ex teſtamento 278.6
Succedere qui nequit iure ciuili: alia via non debet admitti 177.2 & 7
Succeſſor quando eodem iure vtatur, quo defunctus, cui ſucceſſit 205.10
Succeſſor eo iure vtitur, quo prædeceſſor 204.1
Succeſſores qui dicantur vniuerſales, & qui ſingulares 204.3
Succeſſorium edictum locum habet in querela 136.4
TAcens nec fateri, nec negare cenſetur 201.1
Tacens conſentit, ſi contradicendo impedire poterat 199.2
Tacens conſentire videtur ſi de præiudicio vel exceptione agatur 201.5
Tacere medium quoddam eſt inter conſenſum & contradictioné 201.6
Taciturnitas conſenſum non operatur, vbi de aliquo obligando tractatur 201.3
Tempus datæ literarum attenditur in beneficiis 105.4
Tempus non currit ignorãtibus 92.5
Tempus ad appellandũ à lege conceſſum non põt per hominẽ tolli 99.6
Tempus quantum concedatur ad appellationem proſequendam ibid.
Tempus longiſſimum habetur loco tituli

tituli 31.29
Tempus quod datur ad appellandum an poſſit per iudicem minui 100.15
Tempus non eſt poſſeſſionis perdendæ modus 47.33
Teſtator nõ poteſt in primo teſtamẽto facere, quo minus ei liceat ſecundum condere 131.27
Teſtator an ſic diſponere valeat vt reuocare nequeat 129.15
Teſtamentum pupillare tollitur patre no ſublato 96.5
Teſtamentum inutile ab initio non firmatur tractu temporis 105.11
Teſtamentum minus ſolenne dicens, an, ſi ſuccumbat, poſſit eo ſibi legatum petere 191.2
Teſtamẽtum dicere falſum, inofficioſum, & minus ſolenne differunt 192.3
Teſtamentum dicens inofficioſum, dicit teſtatorem non eſſe mente ſanum 192.4
Teſtamentum remouere non poteſt, qui legatum in eo relictum ſciens acceptauit 15.54
Teſtamentum ſecundum quando deroget primo, aut contrà 130.19
Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut lex poſterior ad priorem 130.21
Teſtamentum primum quibus verbis reuocari ſoleat 131.26
Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut ſtipulatio nouans ad nouatam 130.19 & ſicut lex poſterior ad priorem ibid. num. 21
Teſtamentum falſum dicere poteſt, qui aliquid conſequutus eſt ab hærede 16.56
Teſtamenti verba dubia à quo debeãt interpretari 131.11
Teſtis vacillans an & quãdo torquendus 140.6
Teſtes duo intelligũtur, cum numerus incertus requiritur 194.2
Tignum domui coniunctum non poſſidetur 43.8
Titulus eadem ratione in vſusfructus præſcriptione requiritur, qua & in dominij 32.35
Titulus an requiratur, cùm libertas contra ſeruitutẽ præſcribitur 33.46
Titulus quare in præſcriptione rerum corporalium requiratur, nõ autem incorporalium 31.31
Titulus in præſcriptione incorporalium, an ſaltem à præſcribente allegari debeat: longæua autem poſſeſſio probari 32.32
Titulus non requiritur in præſcriptione triginta vel quadraginta annorum ſicut nec bona fides, niſi in rebus eccleſiaſticis 31.27
Traditio rei an poſſit aliquid transferre, quod penes tradentem non fuerit 272.5
Trãsferre qui poſſint plus iuris quàm habeant 272.6
Tutor à teſtatore datus per iudicem cõfirmatur 12.16
Tutor quando directa actione tutelæ teneatur 261.1
Tutor ſuſpectus ob publicam vtilitatem remouendus 95.10
Tutor præſumitur ignorare ſe tutorẽ datum eſſe 209.1
Tutor ſuſpectus accuſari nequit tutela finita 293.6
Tutor remotus, in dubio ob culpam, non ob dolum præſumitur 214.2
Tutor nec ſuo nec alieno nomine rẽ pupilli poteſt emere 253.2
Tutoris authoritas non præſtatur ſub conditione 216.6
Tutoris datio, quæ fit à iudice, conditionem non admittit 115.2
Tutoris non ſubiecti datio, vel facta pupillo non ſubiecto, nulla eſt 155.5
VAriare licet quãdoque, & ſic conſilium mutare 173.3
Variatio quando & in quibus permittatur 172.4
Vendens rem meã ſuo nomine quando mihi ad pretium teneatur 69.11

Vendens mancipium, mores & vitia eiuſdem manifeſtare debet 169.2
Vendens rem alienam quando ad pretium teneatur 69.13
Vendens hominem liberum volentem, non tenetur actione iniuriarum 158.2
Vendens rem aliquam, id iuris transfert ſolùm, quod in eadem habet 172.1
Vẽditor actione ex empto emptori tenetur, qui ſeruitutem deberi à prædio vendito non detexit 169.1
Venditorẽ dolo ad vendendum inducens in mala fide conſtituitur 28.3
Venditio rei fit cum onere ſuo 272.2
Venditio ſi prohibeatur, traditio prohiberi cenſetur 192.45 & 6
Verba in iudiciis prolata contra proferentẽ an ſint interpretanda 231.7
Verba definita vniuerſalibus ſunt aliquando æquipollentia 2.5
Veriſimilitudo ex quibus percipi poſſit 203.4
Veriſimilius attendi debet, vbi verba ſunt obſcura 202.1
Vicarius Epiſcopi beneficia non confert ſine mandato ſpeciali 274.1
Vicarius Epiſcopi non poteſt inſtituere niſi ſpecialiter concedatur 12.20
Victoria vnius quando cæteris proſit 77.24
Violentia in dubio ſine armis facta præſumitur 212.1
Violenta & clandeſtina poſſeſſio, an æquiparentur 259.4
Violentum per ſe licet expellere, non per alium 254.4
Vniuerſitas quatenus ex facto priuati teneatur 767.8
Voluntas prima quando præualeat vltimæ 150.24
Voluntas dubia teſtatoris manet in arbitrio hæredis 166.14
Voluntas vltima an reddatur inutilis ſi inueniatur dubia 165.12
Vſucapio triennalis inducta eſt in fauorem poſſidentis tantùm 29.10
Vſucapio ſine poſſeſſione inchoari nequit 43.10
Vſucapio interrumpitur, ſi vſucapiens poſſeſſione priuetur 44.11
Vſuræ non debentur, ni prius ſors debeatur 119.46
Vſusfructus iure communi poteſt poſſideri 32.36
Vſusfructus patri debitus in bonis filij aduentitiis, an poſſit ei auferri 99.7
Vſusfructus qualiter & quando præſcribi poſſit 32.34
Vtile quando per inutile vitietur 189.6
Vulnerans, animũ occidendi habuiſſe, in dubio præſumitur 213.3

INDICIS FINIS.

REGVLARVM IVRIS PONTIFICII INDEX.

*

ACceſſorium 197
Actus legitimi 215
Beneficium 10
Bona fides 276
Certum eſt 285
Contra eum 231
Contractus 279
Cui licet quod eſt plus 220
Cùm non ſtat 251
Cùm quid vna via 277
Cùm quid prohibetur 192
Cùm quis 92
Cùm ſunt 80
Damnum 281
Decet 96
Delictum 265
Dolo facit 236
Ea, quæ fiunt 155
Eum qui certus eſt 169
Ex eo non debet 191
Exceptionem 245
Fruſtrà 265
Factum legitimè 263
Generi per ſpeciem 175
Ignorantia 85
Imputari non debet 195
In alternatiuis 256
In argumentum 270
Indultum à iure 98
Infamibus 282
In generali conceſſione 274
In iudiciis 83
In malis promiſſis 255
In obſcuris 104
In pari delicto 249
In pœnis 213
In re communi 229
Inſpicimus 202
In toto 273
Is, qui tacet 201
Is, qui in ius 204
Locupletari 211
Mora ſua 145
Mutare conſilium 173
Nemo poteſt ad 58
Nemo poteſt plus iuris 272
Non debet 136
Non eſt in mora 238

Non

Non eſt obligatorium 234
Non eſt ſine culpa 108
Non firmatur 104
Non licet actori 171
Non præſtat 218
Nullus ex conſilio 244
Nullus pluribus 112
Odia reſtringi 94
Peccati venia 56
Peccatum 52
Pluralis locutio 194
Poſſeſſor 28
Poteſt quis 254
Plus ſemper 180
Præſumitur ignorãtia 209
Priuilegium 61
Pro poſſeſſore 182
Quæ à iure communi 161
Quæ contra ius 247
Qui ad agendum 258
Qui contra iura 275
Qui facit per alium 261
Qui prior eſt tempore 223
Qui ſentit 228
Qui tacet conſentire videtur 199
Quod alicui 265
Quod alicui ſuo 253
Quod ob gratiam 211
Quod omnes tangit 162
Quod quis mandato 142
Quod ſemel 121
Ratihabitionem 74
Rationi 268
Ratum 68
Scienti & conſentienti 157
Semel Deo dicatum 217
Semel malus 64
Sine culpa 140
Sine poſſeſſione 41
Vtile non debet 189

FINIS.

DYNI MVXELLANI IN REGVLAS IVRIS PONTIFICII

PROOEMIVM.

In Prooemium Argumenta.

1 *Regula quid ſit.*
2 *Occupanti quæ res concedantur.*
3 *Quod nulli⁹ eſt, occupãtis efficitur.*
4 *Regula & generalis eſſe, & omnia comprehendere debet.*
5 *Verba indefinita, vniuerſalibus ſunt aliquando æquipollentia.*
6 *Marmore legato venit rudis materia marmoris.*
7 *Lana ſimpliciter legata non debetur lana tincta.*
8 *Indefinita quando vniuerſali non æquipolleat.*
9 *Indefinita negatiuè prolata, vniuerſali negatiuæ æquipollet.*
10 *Regula an & quãdo ſit iuris conſtitutiua.*
11 *Regula Catoniana quid diſponat.*
12 *Ius an præcedat ragulam, an verò contrá.*
13 *Regulæ officiũ quid ſit. & nu. 18.*
14 *Regula quare dicitur eſſe coniunctio rationis.*
15 *Exceptio an & quando de regula eſſe dicatur.*
16 *Species, quæ de genere accipitur, ſub genere non continetur.*
17 *Exceptio confirmat regulam.*
19 *Exceptiones regulã impedire quando verum ſit.*
20 *Capitula, cùm plura ſunt, quorum effectus eſt diſtinctus, vno ſublato cætera confirmantur.*
21 *Specialia generalibus ineſſe, qualiter intelligendum.*

PRÆMISSIS caſibus ſingularibus, & eorũ determinatione in præcedentibus titulis ſingulariter intellecta: quia non eſt nouum, vt quod expreſſim propoſitũ eſt, ad regulam reducatur, quæ cõpendioſa narratione omnia diffuſè tradita cõprehẽdat, vt ff. eod. l. j. & ad leg. Aquil.
a l. ſi ſeruus ſeruũ. §. inquit lex. [a] Ideo dominus noſter ſummus Pontifex, videlicet dominus Bonifacius Papa VIII. lux mundi, regula morum, eccleſiæ decor, & patriæ honor, & Iuris illuminator, poſt præcedentes tractatus, poſuit titulum de Regulis
b Iuris in quo ſub breuitate [b] verborũ colligit ea, quæ in aliis partibus iuris per verba plura & varia diffeſuntur confuſè. Cuius occaſione videnda ſunt quinque communia omnium regularum: quia fortè per Gloſ. iuris Can. & Ciuil. confuſe vel minus plenè tractata reperiuntur, maximè in l. j. ff. eod. Primum eſt,

qualiter regula diffiniatur. Secũdũ
qualiter conſtituatur. Tertium,quę
ſit regulæ poteſtas. Quartum,quod
ſit officium regulę. Quintum,an ex-
ceptiones intelligantur eſſe de re-
1 gula. ¶ † Circa primum dicẽdum
eſt, quod regula eſt, quæ rem, quæ
eſt,breuiter enarrat: id eſt ius aliàs
in variis partibus iuris conſtitutum
c breuiter recitat: vt patet. ff.eod.l.j.
2 in princ. [c] † Vt ecce ſingulariter
d conſtitutum eſt, quòd piſces [d] oc-
cupantibus cedant ea ratione,quia
nullius in bonis ſunt.Item lapilli in
littore maris inuenti,occupantibus
cedũt eadem ratione, quòd nullius
in bonis ſunt. Item aues eadem ra-
tione quia nullius in bonis ſunt.
e Item feræ beſtiæ, [e] quia nullius in
bonis ſunt,occupãtibus conceduntur, vt ff.de rer.diui.l.quædam cum
ſeq.& de acquir.poſſ.l.j.circa princ.
& inſtit.de rer.diuiſ.§.j. & §.feræ.&
ff.de acquir.rer.dom.l.iij.& §.fin.&
l.naturalem.& ex his caſibus ſingu-
lariter determinatis, & ad eandem
rationem determinationis perti-
nentibus,conſtituitur regula gene-
3 ralis,illa videlicet, † Quod nullius
in bonis eſt, id naturali ratione oc-
cupanti conceditur: vt ff.de acquir.
4 rer.dom.l.iij.in princip. ¶ † Circa
ſecundum, ſcilicet qualiter regu-
f la [f] conſtituatur, dicendũ eſt quòd
regula debet eſſe generalis, & om-
nia comprehendere, quia conſti-
tuitur per ea verba, quæ ſui natura
omnia comprehendunt: id eſt per
ſigna vniuerſalia affirmatiua, quæ
affirmando omnia comprehẽdunt
vt patet.ff.eod.l.omnis definitio.&
l. omnes actiones. & l. omnia ferè.
& l.omnia quæcunq;. Item per ver-
ba negatiua, quæ vniuerſaliter ne-
gando omnia excludunt, vt.j.eo.c.
nullus pluribus. & c.nullus ex com.
5 ff.eod.l.nemo.& l.nullus.† Item per
verba indefinita,quæ Iuriſta ſimpli-
citer dicit æquipollere vniuerſali-
g bus. [g] xix. diſt.c.ſi Romanorum.&
c.quia circa.de priuileg. & ff.de of-
fic.præfect. vrb.l.j.§. cum vrbem. &
de leg. præſt.l.j.§. generaliter.& C.
de hæ. ven.l.fi. & ideo quaſi omnes
regulæ per hunc titulũ traditæ(pau-
cis duntaxat exceptis) traduntur
per ſigna indefinita, aliquando af-
firmatiua,aliquando negatiua. Ta-
men falſum videtur quòd indefini-
ta æquipollet vniuerſali,etiã ſecun-
dum iura: quia ſi lego alicui omne
marmor vniuerſaliter,videor lega-
re & ſtatuas marmoreas, & cæte-
ras ſpecies de marmore factas, vt
ff.de leg.iij.l. hæres meus. §.j. ff de
6 auro & arg.leg.l.j. † Et tamen ſi le-
getur marmor indefinitè,cõprehen
ditur in legato ſola rudis marmoris
materia,& non ſpecies de marmo-
re facta, vt ff.de leg.iij.l.quæſitum.
7 §.illud fortaſſe.† Item ſi lana lege-
tur indefinitè, lana tincta non con-
tinetur in legato, vt ff.de leg.iij.l.ſi
h cui.in princ. [h] Et tamen ſi legetur
omnis lana vniuerſaliter,etiam tin-
cta cedit in legato, vt ff.de auro &
argen.leg.l.pediculis.§.Labeo.ergo
falſum videntur,ꝙ indefinita æqui-
polleat vniuerſali. Et ideo incon-
uenienter videtur regulæ tradi per
i verba indefinita. [i] † Sed dicẽdũ eſt,
8 quòd quando non eſt eadem ratio
& conditio omnium particularium
in vniuerſo cõprehẽſorum, indefi-
k nita non æquipollet [k] vniuerſali
affirmatiuæ, vt patet in prælleg.l.
quęſitum.§.illud fortaſſe.& l.ſi cui.
Sed quãdo omnium particularium
eſt eadem ratio & cõditio, tunc in-
definita affirmatiuè prolata æqui-
pollet vniuerſali affirmatiuæ,vt ec-
ce,ſi teſtator inſtituat plures hære-
des, & poſtea indefinitè dicat, Da-
mno heredem x.dare Titio:effectus
damnationis comprehendit omnes
vniuerſaliter, quia eadem eſt con-
ditio

ditio omnium,& eadem ratio poſ-
ſibilitatis damnandi eos, quia o-
mnes ſunt hæredes,& omnes perci-
piunt commodum à defuncto, vt
l ff.de leg.ij.l.ſi pluribus.[l] & l.ſi ita
relictum.circa princ.& de leg.iij.
9 l.ſi plures.† Item prolata negatiuè
æquipollet vniuerſali negatiuæ, vt
ff.de rebus dubiis.l ſi is qui.§.vtrum.
in fin.cùm ergo propoſitum ſit le-
giſlatoris conſtituere regulam de
caſibus eandem rationem determi-
nationis habentibus. vt ff.eod.l.j.
ibi.&(vt ait Sabi.) quaſi cauſæ con-
iectio eſt, &c.& infrà ſubiicietur.
relinquitur manifeſtè, quòd regulæ
conuenienter conſtituuntur per ver
ba indefinita tã affirmatiua quàm
negatiua. ¶ Circa tertium, videli-
cet quæ ſit poteſtas regulæ, hoc eſt
vtrum regula conſtituat ius de no-
uo,vel ſolum recitet aliâs conſtitu-
10 tum. † Videtur primo, quòd nun-
quàm conſtituat ius de nouo vt ff.
m eod.l.j. [m] ibi, non vt ex regula ius
ſumatur;ſed vt ex iure, quod eſt, re-
gula fiat.E cõtrà videtur quòd con-
11 ſtituat ius de nouo, † quia regula
n Catoniana de nouo conſtituit,[n] ꝙ
illa legata,quæ ab initio ſunt inuti-
lia ratione legantis tantum, vel le-
gantis & legatarij, vel legatarij &
eius à quo legatum præſtandum re-
linquitur,vel ratione rei legatæ tan
tum, vel mixta ratione rei legatæ
& perſonæ legatarij, vel legatarij
tantùm,tractu temporis non confir
mantur, etiam ſi cauſa impedimẽti
remoueatur, vt ff.de reg. Caton.l.j.
in princip.& de leg.j.l. cætera.§.j.
Ergo regula conſtituit ius de nouo.
Ad hoc reſpondent Doctores ſatis
ſubtiliter,& dicunt,quod eſt conſi-
derare tres ſpecies caſuum. Nã qui-
dam ſunt caſus in canone vel lege
ſpecialiter determinati:& in illis re-
gula non cõſtituit ius, quia inuenit
iam conſtitutũ.Quidã verò ſunt ca-
ſus excepti à legis determinatione,
& in illis ſimiliter regula nõ conſti
tuit ius, quia non clauduntur ſub
regulæ diſpoſitione:vt .j. ſubiicietur.
Quidam verò ſunt caſus, in quibus
eſt eadẽ æquitas, quæ eſt in caſibus
à iure determinatis: nec tamen re-
periuntur in iure poſiti: & in illis
regula facit ius propter identitatem
rationis,quæ nõ patitur determina-
tionem caſuum ſimiliũ eſſe diuer-
ſam,vt ff.de iniuſto rupto teſtam.l.
poſthumus. & de verb. obligat.l.à
12 Titio. † Aptius autem dici poſſet,
quòd aut conſtitutio iuris præcedit
traditionẽ regulæ,& regula de iure
iam conſtituto, quaſi materiatũ de
materia producatur,& tunc propriè
locum habet diſtinctio prædictorũ
caſuum, videlicet vt in iam deter-
minatis & exceptis non faciat ius,
ſed in non determinatis in quibus
o eſt eadẽ ratio [o] æquitatis,faciat ſeu
conſtituat ius. Sed vbi non eſt ius
cõſtitutũ ante regulæ traditionem;
inuenitur autẽ ſola ſimplex traditio
regulæ: tunc ipſa regula eſt ius ſeu
conſtitutio iuris,& ab alio non,ſed
à conſtitutione procedit: & ita po-
teſt intelligi prælleg.l.j.de regul.
Caton. ¶ Circa quartũ,ſcilicet quod
13 ſit officium regulæ, † dicunt Doct.
p quidam, quòd officium regulæ [p] eſt
cõiungere plures rationes caſuum:
id eſt rationẽ traditam in vno caſu
ad plures alios extendere,in quibus
vertitur eadem æquitas. Tamen iſta
expoſitio videtur nõ vera:quia cum
text.dicat ff.eod.l.j.quòd regula eſt
coniunctio rationis: & ſecundum
opinionem præmiſſam nõ coniun-
gerentur rationes:ſed ius in vno ca-
ſu conſtitutũ ad aliũ extenderetur,
ſequitur, ꝙ opi.illa Ioan. remota ſit
à propria ſignificatione verborum
text. Item ſecundum opi. Ioan. ra-
tionem vnius caſus attribueret al-
teri,quod text.non intendit,quia nihil

de extenſion: caſuum, ſed de con-
iunctione rationis tractat. Itē ſi de
extenſione tractaret. iam poneret
de regula ius conſtituente ius, q̃ ſi-
14 militer videtur cõtra tex. † Et pro-
pterea dicēdum eſt, quòd regula eſt
coniunctio rationis, ideo quia de
ratione plurium caſuum eādem ra-
tionem habentium, vnam numero
generalem traditionem facit. & ſic
quæ primò erant plures numero ra
tiones, ad vnam, ex omnibus con-
iunctis procedentē reducuntur, per
regulam: & ideo propriè dicitur, q̃
officium regulæ eſt rationes con-
iungere: verbi gratia, ſtatutum fuit
primo in piſcibus, quòd occupanti
concederētur. Item ſtatutum fuit in
auibus, quòd occupanti concede-
rentur, eadem ratione, quia nul-
lius in bonis ſunt, & in feris be-
ſtiis ea ratione, quia nullius in
bonis ſunt. Ex his omnibus ſequi-
tur traditio regulæ, quæ rationes
prædictas omnes coniungat, ſci-
licet quod in nullius bonis eſt, oc-
q cupanti conceditur. q ¶ † Circa
15 quintum & vltimum fuerunt duæ
opiniones cõtrariæ. Ioannes enim
r dicebat, q̃ exceptiones r non ſunt
de regula, qua fiũt ad derogandum
regulę, vt ff. de reg. Caton. l. j. ij. reſp.
ergo oppoſitũ, id eſt confirmationē
regulæ non inducunt, igitur ſub re-
gula non comprehenduntur, quia
magis intendunt ad oppoſitũ id eſt
ad effectum regulæ excludendum,
arg. ff. de adim. leg. l. legata inuti-
liter. & de cõdit. & demonſt. l. cũ ta-
16 le. §. ſi. † Præterea ſpecies de genere
excepta, non continetur ſub genere
ff. de pœnis. l. ſanctio legum, & de
verb. oblig. l. doli. clauſula. de leg.
iij. l. vxorem. §. feliciſſimo. & l. ſeruis
vrbanis. §. vlt. & de alim. leg. l. ali-
mēta. §. baſilicæ, & l. Stichus. Igitur
caſus exceptià regula non conti-
nentur ſub regula. Plac. vero dixit
quòd exceptiones continentur ſub
regula, & pro eo videtur facere ff.
eo. ſemper generalibus ſpecialia in
17 ſunt. Item † per exceptiones dici-
tur regula confirmari, vt in authen.
de non ali. §. vt autem. Ergo videtur
exceptiones eſſe de parte regulæ, cũ
ad regulæ confirmationem tēdant.
Mihi videtur, quòd vtraque opinio
contineat veritatem. nam non ſunt
de regula, id eſt non diſpenũtur ſe-
cundum regulā, imò quantũ ad eas
regula perdit officiũ ſuum. ff. eod. l.
18 j. in fi. † Quia cùm officium regulæ
ſit coniungere rationes vt dictũ eſt:
& in his exceptio non coniungat,
quia aliqua ratio ſuadet cõiunctio-
nem vitandam, vt patet in regula,
quod nullius in bonis eſt, occupāti
conceditur. quæ fallit in libero ho-
mine, & in re ſacra, & in multis ſi-
milibus, vt notatur ff. de rer. diu. l. j.
in his enim non poſſumus ſequi re-
gulam communem, vt ff. de legib.
& ſenatuſcon. l. in iis & l. ius ſingu-
lare. & propterea non clauduntur
ſub regula. Et ita credendum eſt in-
tellexiſſe Io. Et ſunt ſub regula, id
eſt ſub generalitate verborum in re
gulæ traditione expreſſorum conti
nentur: quia ſi regula eſt de homi-
ne: & exceptio debet eſſe de homi-
ne & non de aſino, ſeu capra, ſeu
alia ſpecie. Item ſi regula procedit
de actione reali, non recte ſequitur
exceptio in perſonali, nec econtrá.
Et ita veriſimile eſt intellexiſſe Pla
cen. Ad arg. Io. poteſt reſponderi,
19 † quòd verum eſt quòd exceptio-
nes impediunt regulam, id eſt im-
pediunt eam coniungere caſus ex-
ceptos, ſed oſtendunt eam firmam
in aliis non exceptis: quia vbi ſunt
20 † plura capitula, quorũ effectus eſt
diſtinctus, ſi fiat detractio in qui-
buſdam, videtur cætera confirma-
re, vt ff. de teſtamen. milit. l. tribu-
nus. §. vlt. Item verum eſt, quòd ſpe
cies

cies excepta non eſt ſub genere: &
diſpoſitio eius non ſequitur ad di-
ſpoſitionē generis, ſed nihilominus
eſt de genere, qualitate verborum
inſpecta vt ſupra dixi. Sicut ſi dice
rem, Omnis homo legit, præter Mar
tinum qui dormit. Martinus ſub ho
mine continetur, ſed de eo aliud
quàm de cæteris prædicatur. Ad ar-
gumenta Placent. dicendum quòd
21 verum eſt, † quòd ſpecialia gene-
ralibus inſunt, & ſub generalibus
comprehenduntur quantum ad ver
ba, non quantum ad diſpoſitionem,
quia ſubeſt aliqua ratio, quæ non
patitur ipſam ſecundum genus di-
ſponi.

ADDITIO.

a ¶ Inquit lex. Adde, quòd in legibus
tradentibus regulam, nihil ſuper-
fluum eſſe debet, Bald. in l. Gallus.
§. j. in iij. oppoſi. ff. de lib. & poſthu.
per tex. in l. j. ff. de reg. iur.
b ¶ Breuitate. Adde. Breuitas enim
commendatur. l. fin. §. j. C. de app.
& in l. fin. C. de donat. & facit text.
in l. j. in prin. ff. de offic. præfec. præ-
to. & dicit gloſſ. in l. j ff. quod met.
cauſa. quòd gaudent breuitate Mo-
derni: intellige dummodo ex tali
breuitate obſcuritas nõ inducatur,
vt not Bald. in d. l. fin. C. de appel.
quia vt dicit Horat. Obſcurus fio,
dum breuis eſſe laboro. & not. in
proœm. ff. verb. compēdium, obſcu-
ritas enim reprobatur in l. ſi lega-
tario. §. fin. ff. de fideic. libert. in l. ita
fideic. ff. de iure fiſ.
c ¶ L. j. in princ. Vide ibi Bart. & Mo-
der. Et differentia eſt inter genera-
le & regulare: quia generale dici-
tur id, quod infallibiliter eſt verum.
Regulare vero quod in aliquibus
caſibus fallit, vt not. Card. Alexand.
in cap. ſynodum. col. j. in fi. xvij. di-
ſtin. & vide tex. cum ibi not. in c. ve-
nerabilem. in princ. de elect. & text.
in c. quæro. vj. q. j. In lege enim oc-
currunt aliqui caſus particulares,
in quibus legis rectitudo ſeruari
non poteſt in illis opus eſt flectere
& incuruare regulam per diſpenſa-
tionem, vt ait Cald. Alex. in c. regu-
la. iij. diſt. Et regula dicitur virga. j.
q. iiij. can. eccleſiæ. §. item peccato.
Item ſumitur pro iure communi. l.
viij. diſt. c. j. Item pro regula eccle-
ſiaſtica. lxvij. diſt. c. quoniam. & j.
q. iij. cap. ſaluator. verſ. alioquin. &
verſ. in ſubiecto verò. Sed an regula
pręſtet autoritatē arguēdi, ſicut lex,
vide gloſ. quam faciunt ſing. Bald.
Lud. Bologn. in ſuis ſecundis nouis
interpret. in l. j. C. etiam ob chirog.
pecu. & Bald in cap. quod ſicut. de
elect. & facit glo. in rub. ad leg. Iul.
de adult. & in l. j. ff. de ſta. homi. &
text. ſuprà in proœm. Item dicitur
regula, eò quòd rectè regit, vel nor-
mam rectè viuendi tribuit, vt d. c.
regula. & ibi Card. Alex. & c. mul-
tos. in fin. liiij. diſt. & vide Alber. in
Dictionario ſuo, in verbo, regula.
& Ioan. And. hic plenè in gloſ. or-
din. & Docto. Moder. & Anchar.
d ¶ Piſces. Adde quando licitum ſit
piſcari in flumine publico, vel pri-
uato, text. Bart. & Ang. in l. iniuria-
rũ. §. ſi quis. ff. de iniuriis. Ioan. Fab.
Chriſtoph. Porc. & An. Aret. in §. flu
mina inſtit. de rer. diuiſ. & Bart. in
l. fin. de vſucap. Bald. in rub. ff. de
rer. diuiſ. & in l. nē lapilli. col. j. eod.
tit. tex. & glo. in l. ſi quiſquam. ff. de
diuerſ. tempor. præſcrip. & pulchrè
Car. Alex. in c. j. §. ſi quis de manſo.
ſi de inueſti. feu. cõtro. fue. & an au-
cupari & venari ſit permiſſum, vide
per Doct. ſuprà alleg. & in l. diuus.
ff. de ſer. ruſtic. præd. & Ang. Aret.
in §. feræ. inſtit. de rer. diuiſ. ſed ho-
die ſecundum Card. Alex. in c. ius
naturale. col. pen. j. diſtin. de con-
ſuet per quam tolerentur garen.
videtur, quòd in garenna aliena ca
piens non faciat ſuum: ſed tenetur

reſtituere domino, & hoc probat: quia ſi inhibitio facta fuiſſet per iudicem maximè cũ cauſæ cognitione, tunc capiens rem captã non facit ſuam.arg. l. qui fundum.§.qui ſciens. ff. pro emp.nam prohibitio iudicis impedit dominij tranſlationem, & forſitan acquiſitioné. facit quod not.Inno.in c.fi.de accuſ.multo fortius lex conſuetudinaria,quæ magis poteſt interdicere dominij translationem, vt ff. de iure pa. l. ſi libertus. & de agri. & cenſ. quẽadmodum.& Bart.& Ioan.de Plat. in l.j.de venat.fer.lib.xj. & ſing. deciſ. parlamenti Gratianop. Delphin. q. ccxxviij. & in addit. & quæ dixi in lib.conſuet.Bituri.§. x. de conſuet. prædiorũ.Item not.ꝙ licet ratione lucri ceſſantis poſſit peti regulariter intereſſe.l.iij.§.fi.cum ibi not.ff. de eo quod cer. loc. & per Dyn. in reg.mora ſua infrà eod. & Fel. poſt Abba.in c.cũ venerabilis.de excep. de quo latè Lud.Ro.in l.ſi conſtãte. §.fin.ff.ſol.mat.& diffusè Bald. in l. vna.C.de ſen.quę pro eo quod intereſt.& Bar.Io.de Pla.in l.j.de colleg. Illy.lib.xj.tamẽ hoc eſt verum,prætorquam in piſcatore & venatore, à quibus non poteſt peti aliquod intereſſe ratione talis lucri ceſſantis:text. eſt in l.quemadmodum. §. idémque Labeo & Proc. ff. ad leg. Aquil. quem pro ſingulari ad hoc propoſitum allegat Ludo.Roma.in ſing.dcxxvj incip.tu habuiſti.& ratio eſt in text. quia incertum eſt an caperẽtur ab eis piſces, vel aues ſeu volucres. Ideo nõ poteſt haberi ab eis ratio lucri illius ceſſantis. idem tenet Lud. Bolog.in ſuis primis nouis interpret. in d.§. idẽque Labeo. Venatio & aucupatio quomodo differant,vide Abb.in clem.j.de ſtatu mona.& ad no. ſuprà in princip. vide Barto.in l.iij ff. de acquir. rerũ dom.& Ioan.de Plat.in l.quoſdam. verſic. quid autem. de naufrag. lib. xj.& Ang.in conſ.cclx.col.j.

e ¶Beſtiæ. Adde, quòd beſtiæ appellatione continetur ſolum fera non manſueta,niſi conſuetudo regionis ſit in contrarium: vt not. Bartol. & ibi Alexand.in addi.in l.j.§.beſtias. ſub §.remouet. ff.de poſtul. & Mat. de Mat. in ſuis notab:& ibi vide an aſinus contineatur.Et not. quòd appellatione beſtiarum comprehenduntur animalia terreſtria tantum: nec includũtur aues & piſces. quod not.propter ſtatuta, quæ dicunt, ꝙ de beſtiis & animalibus ſoluatur tantum pro gabella, quia ſi dicerẽt de animalibus, includerẽtur piſces & aues, ſecus ſi dicerent de beſtiis. vt not.Card.Alexand. in cap.vj. diſtin.xxxv. per gloſſ. ibi iuncto text. Voluit allegare Matheſil. not.xcvj. incip. not. vnum mirabile. de quo per Fely.poſt Panor.in prooem.Decret.col.iij. in gloſſ. j vbi meminit de Mat.Sed tu limita vt per Ro.ſin. cccCxxvij. incipien. communis doctrina.

f ¶Regula. Adde Bart. & Doct.in l. j. ff.eo. Alberi.de Roza.in opere ſuo ſtatutorum.in j.parte. q.iij.& dic vt per Pet. de Anch. & Doct. Mod.

g ¶Vniuerſalibus. Adde Bart. in diſpu.ſua incip. per Italiam.& Bar.in l. ſi pluribus. & ibi Bal. ff. de leg. ij. & Iaco. de Bello.in l.ſi neceſſarias. ff. de pig. act.& Bart.in l.j.ff.eod. & in l. ſi ita, ff. de lega. ij. vbi dicit, quòd indefinita eſt,quãdo ponitur terminus communis ſine aliquo ſigno, vt homo. & ibi vide de vniuer.& ſingulari.& adde Io. And.in c. vt circa. ſupra de elect.ſuper verbo aliorum.& Bald.& Alexan.in l. ij. ff. de lib.& poſthu & ibi aliquid per Ang.& Ludo. Bolog. in l.ſi plures. ff. de leg. iij.in ſecundis interpret. & Bald.in l. fin.§.in computatione.C.de iure delib.& in cap.j.de pace

pace iura.fir.in cap.auditis.de præſcri. & ibi Felyn.col.xiij.verſi.guſta. & Bartol. in l.j.§. ſed & ſi cert. ff. de ven.in poſſ.mitten.Alber. de Roz.in d.l.ſi pluribus.de leg.ij.& in Dictionario in verbo, indefinita. & ibi Ioan.Bapt.in addit.& Paul.de Caſt. in conſil.ccclv.in antiquis.& Anch. hic in v. col. & Dyn. in regu. exceptionem.infrà eod. & Bald.in conſil.clxxj.lib.j.& per Phil. Franc. hic, col.ij.& infrà.c. cum multis.num.1. & ibi dixi in apoſt.in verſ. indefinita.de reſcri. dixi etiam in apoſt. ad Panorm.in c.fi.in fin.in ver. Old.de con. lepro. notaui in d.l. ſi ita in apoſt. in verſ. indefinita & in apoſt. ad Bar.poſt Alexan.& alios in d.l.ſi pluribus.col.ij.ver. quæro vtrũ hoc ſit verum in ver.indefinita.not.Old. conſi incip.in executione.& conſil. clxxij.& alleg.xxv.vol.iiij.

h ¶Lana. Adde quid veniat appellatione lanæ Bart. in l.ſi cui de leg.iij. hic alle.& in l.pediculis §.Labeo.ff. de aur.& ar.leg.& ibi Alex.in addit. & ibi habes quid venit etiã in leg. pannorum lini & lanæ:& vide Bar. in l.v. in princip. de auro & argen. leg.& Bald.in rub.C de verb.ſignifi. ¶Dic etiam ꝙ lanæ app. venit etiã non ſeparata à pellibus animalium mortuorum, & ipſa etiam pellis cui hæret, ſi propter lanã principaliter habeatur,nõ ſi è diuerſo,vt not.Bar. in l. lana & in alleg.l. ſi cui lana.ff. de leg.iij. Item venit ſericum l.j.C. quæ res ven.non poſſunt.Nec omitto vnum valde not. ꝙ lana dicitur fructus induſtrialis, vt not. Bart. in l.ex diuerſo.ff.de rei vend.& in l.ſequitur.§. lana.ff.de vſucap. & in § ſi quis à non domino per gloſſ. inſtit. de rer.diuiſ. quæ facit ad hoc què d lana cedat emptori bonæfidei,quòd non eſſet ſi eſſet fructus naturalis. ſecundum Bart. in d.§. lana. & in l. ex diuerſo & not. Bald. in l.j. C.de vſufruct.leg.

i ¶Sed dicendum.Adde eundem in c. poſſeſſor.nu.20.infrà eod. F. C.

k ¶Non æquipollet. Idem tenet Bart. in l.Cæſar.col.iiij.in prin.in ij.quęſ. nu.17.ff de public. G. S.

l ¶Si pluribus.Adde,ꝙ indefinita æquipollet vniuerſali collectiuè, non autem diſtributiue, per text.in d.l.ſi pluribus.ff.de leg.ij.ſing.ſecundum Bald.in ſua Margarita,in verbo,indefinita.ad hoc bene facit gl.j. in d. l.ſi pluribus,& fac.tex.in l.ſi ita relictum.in princ.ff.eo. & vide Albe.de Roza.in l.de pupillo §.qui nuntiat. ff.de oper.no.nunt.

m ¶L.j.Adde Bart.in d.l.j.& ibi Doct. ff.eod. tit. & Alber. de Ro. in opere ſtatut.in prima parte, & Ioan.And. & Anch. hic & per Felin. poſt Abb. in c.quoniam frequenter. in prin.vt lite non conteſt.

n ¶Conſtituit.Nota quod regula Catoniana eſt regula iuris, quia ius de nouo conſtituitur,ſed Ioan.And.tenet hic contrarium, ꝙ regula Cato. non ſit regula iuris per rationem Dyn.ſed Bart. concordat eos in l.j. col.ij.verſ. his præmiſſis.ff.de regu. Caton. & adde an regul.Caton. habeat locum in lega.inutil.& gloſ.in d.l.j. diſtinguit tres caſus. ſed Dyn. hic & in d.l.facit ſex caſus,de quib. vide per Bart. in d.l.j. col.iij. & in l. cætera. §.j.& ibi Dom.ff. de leg.j.& quæ not.Dy.in reg. non firmatur in fi. infrà eo.& ibi dico, & Bart.in l.j. ff.eod.tit.

o ¶Ratio. Adde quia ratio legis, ſeu etiam conſtitutionis eſt, quæ regulat ipſam legem, ſeu cõſtitutionem l.quod dictum ff.de pact.in l.adigere.§.quamuis.ff.de iur.patronat.ratio enim eſt ſicut anima & ſpiritus legis: verba autem ſunt ſicut corpus & ſuperficies, ſecundum Bald. in l. ſi quis ſeruo perſuaſerit. C. de furt. & in l.j. col.antep.ff.ſol. matr.

cum ſim. quæ refert Iaſon in l. qui quadringenta.col.ij.in fin.& col.ij. in princ.ff.ad Trebel.

p ¶ Regulæ. Adde hic gl. Pet.de Anchar.& Mod.& Bar. in l.j.ff.eod.tit.

¶ Adde de hoc omnino Alexand.in l. ſi quis ſic.ff.ſol.matr.

q ¶ Conceditur. Adde quòd ſufficit habere regulam pro ſe, donec probetur de exceptione.l.ab ea parte. ff.de probat. & l.ſuus quoque. verſ. puta.ff.de hære. inſtit. in c. ad decimas.de reſtit. ſpol. & c.venerabili. verſ.poteſt quoque.de ſent. excom. in vj. nã pro regula ſemper eſt pronunciãdum,niſi probetur exceptio, ſecundum Bal. in c.j.col.iij.de alie. iudi.mut.cauſa fac.& in l.ſi tutor.in fin.C.de ſer. pignor. dat.manumiſſ. & potior eſt cauſa,pro quo facit regula, cum aduerſarius habeat neceſſe fallentiam oſtẽdere, dicit gl. not. in hac rub. refert Iaſ.in l. poſt dotem.col.xvj.ff.ſolu.matri.

r ¶ Exceptiones. Adde Angel.Aret.in §.ſic itaque.col.iij.inſtit.de act.Alb. de Roſ.in j.parte ſtatutorũ.q lxviij. & Abb.in c. quoniam frequẽter. & ibi pulchrè Fel. in princ. vt lite non conteſt.& Bart.Bald. & Docto.in l. in his.ff.de legi. & in regula cõprehendat priuilegiatos caſus vel ſpeciales, vide tex.in l.in fraudem.§.fi. ff.de teſta.milit.Et not.quod regula non debet reſtringi per illa,quæ ponũtur gratia exempli, vt notatur in c.j. ne clerici vel monachi. & in l. ita vulneratus.§. illud. ff. ad legem Aquil. & not.Card. Alex.in cap.ius naturale.col.ij j.diſt.Item caſus excepti à regula extẽdũtur ad omnes ſimiles caſus,vt no.gloſſ.in l.j.C.de condict.indeb.gl.& Abb.in c.cũ dilecta.de cõfir.vtil. vel inuti.& Abb. in c.fi.col.iij. de re iudic. & in c.fin. colum.iij.vt lit.non conteſt.& vide Antho.Corſ.in ſuis ſingularibus in verbo extenſio.el j.qui plene diſtinguit in hac materia. Et ſufficit habere aliquam regulam pro ſe,& qui vult allegare fallaciã vel exceptionem,debet eam probare, vt eſt tex. in l.ſuus quoque.verſ.puto. ff.de hære.inſti.& in l.ab ea parte. ff.de probat. & c. ad decimas. de reſtit.ſpol. ſ.eo.lib.& gl.ſing. & ibi Ludo. Bol. in ſecun. interpret.in Cle.fi.de teſt. Bal.in l.poſt dotem.ff.ſol,mat.& in l. rẽ actor & in l. amplio.C. de app. Alex. in addit.ad Bart. in l. pater.§. marito.ff.de doli except. & Bart.& ibi Alex.in l.nõ ſolũ.§.ſed & reprobare.ff.de no.oper.nũt. Paul.de Ca. conſil.xlix.col.vlti. in anti. & alias cõcordantias vide per Iaſ.ſatis ample. in l. qui ſe patris.C.vnde lib. & Alexan.in conſi.xij.col.iij. in fi.lib. ij.& Abb. in c.quoniam de coniug. lepro.& Bart.& Ludo. Bolog. in ſecundis nouis interpre.in l.generali. §.vxori.ff.de vſufruc. leg.& Bart.in l.quæſitum. §. denique.ff. de fundo inſtruct.& inſtru.leg.& Alex.in addit.ad Bart.in l.nam quod liquidè.§. fin.ff.de pen.leg. & Anch.& Do.in c.qui ad agendum.ſ. de procur. eo. lib.& Bart. & Doct.in l.action.C.de tranſ. Ang. in l.j.ff.eod.tit. Ioan.de Imol.in l.ſi ita legatũ.ff. de leg.j.dicit quòd nedum exceptio reſtringit regulam, ſed per eam legatum reſtringitur, etiã ſi legatum annulletur,& tamen per illum tex.probatur cõtrarium vide Alex.cõſ. clvij.col. ij.verſ.ij.probare videtur.& in pen. col. & omnino in conſil. cvj. in iij. col. lib.v.Bald. in conſil. cxv.in fin. iij.vol.& in conſ.clxviij.& cõſil.cclxvij.in fin.lib.j.& Ang.de Clauaſio in ſua ſumma,in verbo,alienatio.§. x.& an regula per exceptionem declaretur, vide Lud.Fõta.in cõſi.lxij. col.ij. & Iaſ.not. in §. æquè ſi agat. verſ.capio.gloſ. inſt.de act.& Alex. cõſil.cxxv. col.ij.verſ. præterea.lib. ij.& in l.fin.ff.quod quiſque iuris.& hic per Phil. Franchum.col.j.& per An.cõſ. ccxxxix.& in cõſ.cclxxxix. & Franc.de Aret.in conſ.cxliiij.

Adde vltra eum Bart. in l. generali. §. vxori.& quod ibi poſuit in apoſt.ad ipſum poſt Alex.& alios in verſ.firmat regulam. ff. de vſufruct. leg.& Ant.Corſet.ſingu. ſuis in ver. ſtatutum.incip.nota vnum dictum. Vide omnino Dec. in cap. cùm dilecta. col. j. nu.5. & 6. extrà de confirma. vtil.vel inutil. G. S.

In reg. Beneficium.
Argumenta.

1 *Inſtitutio à quo & de quo fieri debeat.*

2 *Inſtitutio quid ſit. & nume.8.10. & 13.*

3 *Inſtitutio quo differat ab inductione in poſſeſsionem, & nu.13.*

4 *Inſtitutio ſpectat ad epiſcopum.*

5 *Inductio in poſſeſsionem beneficij ſpectat ad Archidiaconum.*

6 *Separatorum ſeparata debet eſſe ratio.*

7 *Inſtitutio corporalis dicitur, cum quis in poſſeſsionem mittitur.*

9 *Poſſeſsio per quid alicui quæratur.*

11 *Inſtitutio transfert proprietatem beneficij.*

12 *Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factæ in ſecũdũ.*

13 *Inſtitutio quid differat ab inueſtitura.*

14 *Inueſtitura dicitur confirmatio præcedentis conceſsionis. & nu.17.*

15 *Inſtitutio hæredis tria requirit.*

16 *Tutor à teſtatore datus per iudicem confirmatur.*

18 *Collatio per epiſcopum facta, inſtitutio iuris appellatur.*

19 *Detentio illicita dicitur, cùm quis inſtituitur à non habente poteſtatem inſtituendi.*

20 *Vicarius epiſcopi non poteſt inſtituere, niſi id ſpecialiter cõcedatur.*

21 *Capitulum vacãte ſede non poteſt conferre beneficia, quorum collectio pertinet ad epiſcopum.*

22 *Inſtitutio inualida dicitur cùm incapax inſtituitur.*

23 *Laicus prohibetur habere beneficium.*

24 *Inſtitutio varijs ſumitur modis.*

25 *Occupans poſſeſsionem propria autoritate, licet titulum habeat, dicitur prædo.*

26 *Inſtitutio quæ canonica meritò ſit cenſenda.*

27 *Legitima datio tutoris quæ dicatur.*

28 *Iura diſtincta an cõferantur per inſtitutionem, inueſtituram, & miſsionem in poſſeſsionem.*

29 *Poſſeſsio & quaſi poſſeſsio an in eandem rem concurrant.*

30 *Poſſeſsio cadit in rebus coporalibus, quaſi poſſeſsio in incorporalibus.*

31 *Corporalia ſpecie differunt ab incorporalibus.*

32 *Poſſeſsio vera vel quaſi nõ transfertur per inueſtituram annulo, libra, vel baculo factam.*

33 *Poſſeſsio clauium traditione confertur.*

34 *Inſtrumento legato, ſeu vendito videtur legata ſeu vendita res in eo comprehenſa.*

35 *Poſſeßio vnius rei beneficialis accepta an ſufficiat pro reliquis rebus.*

36 *Reſtituere volens hæreditatẽ ſufficit ſi vel vnam rem tantum hæreditariam reſtituat.*

37 *Poſſeßionem totius fundi acquirit qui in vnicum fundi angulum inducitur.*

38 *Hæres adiens hæreditatẽ, omnium rerum hæreditariarũ acquirit dominium, non poſſeßionem, niſi corporaliter eam apprehendat.*

39 *Ex diuerſis non fit illatio.*

40 *Conferens beneficium quibus temporibus capax eſſe debeat vt collatio valeat.*

41 *Inſtitutio hæredis an vitietur, ſi poſtea teſtator ius amittat teſtandi.*

42 *Inſtitutio beneficij non poteſt reuocari per inſtituentem.*

43 *Inſtitutio non vitiatur ſi ex aliquacauſa ius inſtituẽdi perdatur.*

44 *Donatio inter viuos non reuocatur ob delictum donantis ſequens: ſecus in donatione cauſa mortis.*

45 *Hæres vt inſtitui quis queat quibus temporibus capax eſſe debeat.*

46 *Inſtitutus, beneficij conſequendi capax tribus temporibus eſſe debet.*

47 *Inſtitutus in beneficio, ex cauſa ſuperueniẽti poteſt eodem priuari.*

48 *Inſtitutio an vitietur, ſi poſt appareat eum, qui inſtituit, non potuiſſe iure inſtituere.*

49 *Factum ab eo qui credebatur tutor, cùm non eſſet, pro non facto habetur.*

50 *Error communis habetur pro veritate.*

51 *Error ſingularis nihil operatur in præiudicium veritatis: quo tamen ad fructus conſumptos prodeſt.*

52 *Inſtitutio an vitietur per omiſsionem alicuius ſubſtantialium.*

53 *Canonicus de manu prioris non legitimè inſtituti præbendam recipiens, an poſſit agere ad eiuſdem remotionem.*

54 *Teſtamentum remouere nõ poteſt qui legatum in eo relictum ſciens acceptauit.*

55 *Legatarius poteſt hæredem accuſare, quòd necem defuncti non vltus eſt, licet legatum agnouerit.*

56 *Teſtamẽtum falſum dicere poteſt, qui aliquid conſequutus eſt ab hærede.*

57 *Inſtitutio alicui tacitè vel ad cautelam facta quando valeat.*

58 *Reſeruatio facta à legato an poſſit effectum ſortiri finita legatione.*

59 *Conditio cõtractui adiecta, quandocunq; impleatur, ad tempus contractus & diſpoſitionis trahitur.*

BONIFACIVS VIII.

REGVLA PRIMA.

Beneficium eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine inſtitutione canonica obtineri.

¶ REGVLÆ iſtius exẽplum euidenter patet, intendit enim dicere,
1 † quòd ſi aliquis inſtituatur ab eo, qui ius non habet inſtituendi: Item ſi inſtitutio fiat de eo, qui non ſit inſtitutionis capax: Item ſi inſtitutio fiat non ſeruata forma, quæ debet in inſtitutionibus ſeruari, inſtitutio videtur eſſe minus canonica: quia defectum habet eorum quæ ſunt inſtitutionis ſubſtantialia. Propterea
a ex inſtitutione tali non poteſt[a] beneficium licitè obtineri.

¶ Ad declarationem autem verbo-
b rum regulæ [a] quærendum eſt quid ſit inſtitutio. Itẽ in quo differat ab inueſtitura & ab inductione in poſſeſſionem. Item quæ dicatur canonica inſtitutio. Subſequenter quærenda erunt quædam ad materiam regulæ pertinentia. De primo ſcri-
2 bitur per dominũ Hoſtienſem † ꝙ inſtitutio eſt intus poſitio. Quod ſi verum eſſet, iam ſuperflua eſſet inueſtitura & in poſſeſſionẽ inductio poſt inſtitutionem, quia quod haberet nõ poſſet ei conferri, vlterius prima collatione in eius effectu perſeuerante, vt ff. de ver. oblig. l. nemo rem ſuam. & l. ſcire debemus. §. vlt.
3 † Item cum canones exponant, ꝙ
4 ad alium pertineat inſtitutio, † videlicet ad Epiſcopum, vt ſupra de
5 † hæret. c. cũ ex iniuncto. in fi. & ad aliũ pertinet poſſeſſionis inductio ſcilicet ad Archidiaconum: vt ſuprà de offic. archid. c. ad hæc. & c. vt noſtrum. videtur inconueniẽs dicere, quòd ſint eiuſdẽ rationis, quia cùm ſint diſtincta officia illorũ ad quos pertinent, diſtinctos debent habere
6 effectus, † quia diſcretorum [c] & di-
c ſtinctorũ diſtincta & diſcreta ratio eſſe debet, vt ff. de cal. l. vlt. & C. de don. inter virũ & vxorẽ. l. ſi maritus j. & de epiſcop. & cler. l. repetita. & de teſt. l. conſ. ita dualia. Sed excuſari poteſt, quòd intellexit de inſtitutionẽ quantum ad ius, quod ex ſola inſtitutione acquiritur. Sed intus ſtatio de facto per inductionem
7 in poſſeſſionem ſubſequitur. † Et præterea dici poteſt, ꝙ motus fuit ex eo quòd canones appellãt inductionem in poſſeſſionem inſtitutionem corporalem: vt ſuprà de offic. archid. c. ad hæc. §. in quadã verò. Et propterea potuit probabiliter dicere, ꝙ inſtitutio eſſet intus poſitio, vel intus ſtatio de facto: cum etiam ſit in corporalem poſſeſſionem inductio, vt d. §. in quadam. Magiſter verò Ber. ſcribit ſuprà de inſtit. c.
8 autoritate. † quòd inſtitutio eſt ius canonicum in Eccleſia vel eccleſiaſtico beneficio tribuere. Inueſtire eſt quaſi poſſeſſionẽ illius conferre. Poſtea verò ſubiungit, quòd inſtituere eſt ſpiritualis beneficij, vel dignitatis corporalem poſſeſſionem tradere. Et in hoc videtur tradere cõtraria. Quia primo dicit per inſtitutionem conferri ius, & poſt illam collationem iuris per ſubſequens factũ, id eſt per inueſtituram quæri quaſi poſſeſſionem per quod
9 concludit, † quòd per inueſtituram non acquiritur poſſeſſio. Et hoc eſt certum poſſeſſionem non quæri per ſolam inſtitutionem vel ex ſola inueſtitura: ſed per inductionẽ in corporalem poſſeſſionem: vt ſuprà de elec. c. cum in cunctis. §. cum verò electus. & not. Hoſtienſ. in tit. de inſtitut. & patet ff. de acquir. poſſeſ. l. cum hæres in princ. Sed credibile eſt, ꝙ Magiſter Ber. in prima diffinitione vel alias deſcriptione, intellexit de inſtitutione ſtrictè ſumpta per quã tribuitur ius: & non poſſeſſio vel quaſi, illius iuris. In ſecunda intellexit de inſtitutione largo mo-
d do ſumpta. [d] Vel dicẽdum eſt, quòd in prima intellexit de inſtitutione pertinẽte ad epiſcopum, quę tribuit ſolum ius. In ſecunda intellexit de inſtitutione pertinẽte ad Archidia. quæ tribuit poſſeſſionem vel quaſi. Scribitur etiam per dom. Hoſtien. in ſumma. tit. de inſtit. in princip.
10 quòd † quidam dixerunt quòd inſtitutio eſt eccleſiæ, vel eccleſiaſtici beneficij collatio. quæ diffinitio nõ videtur eſſe ſufficiens: quia non ponit omnia ſubſtãtialia inſtitutionis.

Non

Non enim dicit ꝙ ex inſtitutione
quæratur ius in proprietate benefi-
11 cij collati. Conſtat autẽ† ꝙ per inſti
tutionẽ, ſeu beneficij collationem
quæritur ius proprietatis illi, in
quem beneficium confertur. Quod
12 ex eo patet† quia poſt collationem
factam in primum, collatio facta
in ſecundum nihil operatur: vt eſt
e caſus. ſ. eod. lib. de præb. c. ſi tibi [e].
Et tamen ſi non eſſet per primam
collationem tranſlatum ius in pri-
mum, potuiſſet per ſecundam col-
lationem transferri in perſonam ſe
cũdi. C. de rei ven. l. quoties. Sed cre
dibile eſt, quod qui prædictam diſ-
finitionem induxit, intellexit quòd
ius per Beneficij collationem trãſ-
fertur, & hoc aliqualiter indicant
diffinitionis verba. Attamẽ etſi om-
nia ſupradicta tolerabilia ſunt pro-
pter probabilem autoritatẽ dicen-
13 tium, clarius poteſt dici, ꝙ † inſti-
f tutio [f] eſt iuris alicuius beneficij
14 verbalis collatio, † inueſtitura verò
collationis ſeu inſtitutionis confir-
matio, ſeu declaratio per quam in-
ducitur confirmatio. Miſſio in poſ-
ſeſſionem, eſt præcedentium, id eſt
collationis & inueſtituræ executio
quod per ſimilia patet. Nam in in-
ſtitutione hæredis tria ſunt per or-
15 dinem. † Primum eſt inſtitutio quæ
procedit per diſpoſitionẽ verbalẽ.
Secundum eſt inſtitutionis irreuo-
cabilis confirmatio, quæ contingit
per conſequens factum: id eſt per
mortem teſtatoris. Tertium autem
eſt inſtitutionis & confirmationis
executio, quæ contingit per addi-
tionẽ hæreditatis & per ſubſequens
adminiculũ, id eſt apprehenſionem
poſſeſſionis: licet illa non ſit neceſ-
ſaria ad acquiſitionẽ dominij rerũ
hæreditariarum: ſed neceſſaria eſt
ad acquiſitionem poſſeſſionis. C. de
teſt. l. omnium. ff. de acquir. poſſeſ.
cum hęredes. in prin. & de bon. poſ.
16 l. j. & ij. † Item in datione tutoris,
datur enim aliquando à teſtatore.
Secũda datio eſt illa verbalis quan
do confirmatur à iudice, vt patet ff.
& C. de teſta. tutel. & de confirm.
tut. Tertio ſequitur decretum iudi-
cis adminiſtrationem concedens.
C. arb. tut. l. fi. & in authen. vt ij qui
ob. perhi. ſe hab. perhi. res minorũ.
§. pe. Item patet in feudo, nã primo
17 fit feudi conceſſio. † Secundo inue-
ſtitura quæ eſt præcedentis conceſ-
ſionis confirmatio. Tertio in poſ-
ſeſſionem inductio, quæ eſt cõceſ-
ſionis, & inueſtituræ realis execu-
g tio, vt in tit. quid ſit inueſtitura [g].
Et licet prædicta non ſint ſimilia
quantum ad omnia: ſimilia tamen
ſunt quantum ad ordinem ſucceſ-
ſiuum. Et hæc vera ſunt ſecundum
abſolutam & propriam ſignifica-
tionem verborum. Sed in præſenti
regula credẽdum eſt, & dicendum
inſtitutionem largo modo ſumi, &
pro omnibus ſupradictis modis
18 poni. Certum eſt enim † quòd col-
latio & inueſtitura quæ fit per epi-
ſcopum, inſtitutio iuris appellatur,
vt in pręallegato c. cũ ex iniuncto.
ſuprà, de hæret. Itẽ inductio in poſ-
ſeſſionem quæ fit per Archidiaco-
num, appellatur inſtitutio corpora-
lis. vt ſuprà de offic. Archid. cap. ad
hæc. §. in quadam vero, & c. vt no-
ſtrum. In quacunque enim prædi-
ctarum defectus interueniens red-
dit beneficij receptionẽ vel reten-
19 tionem illicitam † Si enim defectus
eſt in inſtitutione verbali, ſiue ex
parte inſtituẽtis, vt quia is inſtituit
qui de iure inſtituere non poſſit, il-
20 licita eſt detentio, verbi gratia †: vt
h quia inſtitutio fiat per vicarium [h]
epiſcopi etiam generalem, quẽ con
ſtat inſtituere non poſſe, niſi inſti-
tuendi poteſtas ſpecialiter fuerit
permiſſa per Epiſcopum, vt de offi.
vicar. c. cum in generali. lib. vj. &
ita

ita debet intelligi, ſuprà de inſtitu.
21 c. ex frequentibus. vel † quia fiat per
capitulum de beneficiis ad colla-
tionem Epiſcopi pertinentibus, quã
conſtat non valere etiam ſede va-
i cante [i] vt ſuprà de inſti. c. j. eo. lib.
22 † Item ſi inſtitutio fiat de eo qui
23 non poteſt de iure inſtitui. † vt ſi
k inſtituatur laicus [k] vel alius irre-
gularis cui prohibetur de iure be-
neficium cõferri vt ſuprà de inſtit.
c. ij. idem erit ſi defectus fuerit in
inſtitutionis forma, vt quia fuit ſub
conditione facta, cũ actus legitimi
non recipiant conditionem, neque
diem, vt infrà eo. c. actus legitimi. &
ſuprà de elec. c. in electionibus. lib.
24 vj. Et per hoc patet, † ꝙ inſtitutio
largo modo hîc ſumitur, vt tam in
ſtitutionẽ verbalem & inueſtiturã
quæ ius tribuit, quàm inductionem
in poſſeſſionem, quæ poſſeſſionem
& quaſi concedit, & comprehẽdat.
25 † Et hoc oſtenditur neceſſario arg.
poſito caſu quòd eſſet aliquis ver-
baliter inſtitutus & inueſtitur re ip-
ſa ſine inductione in poſſeſſionem
& auctoritate propria poſſeſſionem
occupauerit, dicetur incũbere poſ
ſeſſioni vt pręedo, non vt iuſtus poſ-
ſeſſor. ff. de acquir. poſ. l. ſi ex ſtipu-
latione. j. & ij. reſp. & l. nec ex vera.
26 C. eod. tit. † Canonica verò inſti-
tutio appellatur, in qua omnia ſub-
ſtantialia validę inſtitutionis largo
modo ſumptæ cõcurrũt, id eſt col-
latio, inueſtitura, & in poſſeſſionem
inductio, & decens perſonæ habi-
litas, tam ex parte cõferentis, quàm
ex parte illius in quẽ collatio facta
eſt, & ſolennis inſtitutionis forma,
27 ſicut ſuperius eſt oſtenſum. † Sicut
dicitur legitima tutoris datio, quã-
do is dedit qui dare potuit: is acci-
pit cui fuerat dãdus, & is dat cuius
l dãdi facultas [l] erat, & pro tribunali
decretũ interponatur, vt ff. de cõfir.
tut. l. naturali. §. ſi quęratur. ¶ Quæri
autem poteſt circa materiã ſupra-
dictam. Primò nunquid inſtitutio,
inueſtitura, & in poſſeſſionem in-
ductio, ſint diſtinctę ſpecies, vel idẽ
ſignificantes. hoc autẽ declaratum
eſt per ſuperiora; & ideo ſuperua-
28 cuum eſſet repetere. ¶ † Secundo
quæri poſſet, cum ſint ſpecies diſtin
ctæ propriè ſumendo, vtrũ diſtincta
iura tribuantur per eas? & dicendũ
eſt ſicut in ſuperioribus patet, quòd
per inſtitutionẽ verbalem tribuitur
ius proprietatis, & per inueſtituram
declaratur & confirmatur illius iu-
ris collatio, vt dicto cap. cum ex in-
iuncto, & c. inter cætera. de præb.
& per inductionẽ in poſſeſſionem
tribuitur ius poſſeſſionis & quaſi
ius adminiſtrationis: vt in d. cap. ad
hæc. §. in quadam verò. & d. c. vt no
29 ſtrum. † Poſſet autem aliquis dice-
re, quòd inconueniẽs videtur, quòd
in eadem re quæratur poſſeſſio &
30 quaſi poſſeſſio †, cum poſſeſſio con
ſiſtat in rebus corporalibus tantùm,
vt ff. de acquir. poſſeſ. l. iij. in princ.
& de vſuc. l. ſequitur. §. ſi viã. quaſi
poſſeſſio cõſiſtat in incorporalibus,
vt ff. de ſeruit. l. pen. & ſi ſeruit. vẽd.
l. ſicuti. §. Ariſto. & vti poſſide. l. fin.
31 † ſicut ergo corporalia & incorpo-
ralia ſunt ſpecies oppoſitæ & non
concurrentes circa eandem rem,
vt inſtit. de rebus corpor. & incor-
por. ff. de rerum diuiſ. l. j. ſic poſſeſ-
ſio, & quaſi poſſeſſio videntur ſpe-
cies oppoſitæ, & nõ poſſe concurre
re in eandem rem. Sed dicẽdum eſt
quòd in beneficiis eſt conſiderare
ipſum ius beneficij quod eſt incor-
porale, & in eo dicitur quaſi poſſeſ-
ſio. Item eſt conſiderare res corpo-
rales, quæ ſub iure beneficij conti
nentur, & in illis dicitur quæri ve-
ra poſſeſſio corporaliter inſtituto.
32 ¶ † Quæri poſſet [m] tertio, quare eſt
m quòd per inueſtituram factam per
annulum, vel per librum aut bacu-
lum

lum,nõ quæritur vera poſſeſſio, vel
quaſi poſſeſſio, cum per clauiũ tra-
ditionem quęratur poſſeſſio rerum
quæ ſub clauibus conſtituuntur vel
cuſtodiũtur,vt ff.de contrah. emp.
l.clauibus.& de acquir.rer.domi.l.
qua ratione.§.item ſi quis.& ff. de
acquir. poſſ.l.j. §. ſi iuſſerim. Ratio
33 eſt, †quia res ſub cuſtodia clauium
conſtituuntur & continẽtur,& ideo
traditis clauibus ſub quarum cuſto-
n dia ſunt,ipſę res traditæ[n] intelligun
tur.Annulus verò & baculus ſeu li-
ber nihil habet commune cũ rebus
quę in beneficio continẽtur.Et ideo
inueſtitura per baculum facta, non
34 intelligitur trãſlata poſſeſſio†ſicut
etiã dici ſolet ſi tradatur vel legetur
inſtrumentum, in quo continetur
emptio prædij vel alterius rei, ipſa
res intelligitur tradita vel legata,
quia iuris in re quæſiti probatio in
inſtrumento cõtinetur.C.de donat.
l.j.ff.de leg.j.l. ſeruum filij. §. eum.
& de leg.iij.l.qui chirographum.
35 ¶†Huius autem cauſa quæri poſſet
quarto,ſi inſtitutus verbo,& inueſti
tus annulo inducatur in poſſeſſio-
nem rei vnius, quæ eſt in benefi io
ſibi collato,nomine illius & aliarũ,
an intelligitur quæſita poſſeſſio il-
lius tantũ in quã inducitur corpora
liter, vel illius & aliarum? videtur
quęſita poſſeſſio omnium:quia iure
36 cauetur†quòd reſtituta vna re hæ-
reditaria omnes reſtitutæ intelli-
guntur,ſi ea mente reſtituãtur vt ef
fectus reſtitutionis trahatur ad om
nes, vt ff.ad Trebel.l.reſtituta. in
37 princ.†& quia totius fundi poſſeſ-
ſio transfertur etiam ſi vnum fundi
angulum quis ingrediatur, vt ff.de
acqui.poſ.l.poſſideri.§.quod autẽ j.
o ſic ergo[o] quæſita poſſeſſione vnius
rei,quę in iure beneficij continetur
omnium in eodem beneficio com-
prehenſorum quæſita intelligatur:
tamen etſi hoc æquitas ſuadet: ius
p ſcriptum contrarium dicit,[p] †quia
38 hæres quærit dominium omnium
rerum hæreditariarũ adeundo hæ-
reditatẽ: & tamen non quærit poſ-
ſeſſionem alicuius rei,niſi eam cor-
poraliter apprehẽdat:vt in d.l.cum
hæredes.& ff.ſi teſt.lib.eſſe iuſſus.l.
j.§.Scæuola.Ad l.autem reſtituta.
patet reſpõſio,quia ibi loquitur de
tranſlatione dominij ad quam ſuf-
ficit ſola reſtitutio verbalis, vt in
eadem l.& l.facta.eod.tit.In pro-
poſito autẽ loquimur de acquirẽda
poſſeſ.quæ in facto conſiſtit, licet
ipſa acquiſita ius dici poſſet, vt ff.
de acquir.poſſeſ.l.j.§.ſi vir vxori.&
39 l. peregrè in princ.†& ideo ad po-
ſitionẽ vnius, non ſequitur poſitio
alterius, quod poſſibile eſt ab eo
eſſe eſſentialiter ſeparatum, vt C.de
probat.l.non nudis.l.non epiſtolis.
& l.neque natales.& l.ad probatio-
nem.Item ad l.poſſideri.§.quod au-
tem.reſpondeo quòd ibi non dici-
tur quod acquiratur poſſeſſio alia-
rum rerum, quæ erant intra fundũ,
& à fundo diſtinctæ,ſed cęterarum
partium fundi tantum, quæ acqui-
40 ſitæ parti erãt cõtinuatæ. ¶†Quin-
to quæri poteſt circa perſonas,qui-
q bus temporibus conferens[q] debet
eſſe capax beneficij conferendi:&
dicẽdum videtur quòd ſufficit eum
eſſe capacem tempore collationis
factæ, licet poſtea deſinat ex qua-
cunque cauſa,quia factum legitimè
retractari non debet,licet poſtea ca
ſus eueniat à quo nõ potuit inchoa-
ri,infrà eod.tit.c.factum legitimè.
& ff.de acquir.hæred.l.ſi ſeruum
quis.§.vlti.& de iis qui ſunt ſui vel
alie.iur.l.patre.de reg.iur.l.in am-
41 biguis j. §.nõ eſt nouum.†Et quia
iure cauetur, quòd ſi teſtator, qui
hæredem inſtituit, ſine delicto ſuo
& abſque facto ſuo perdiderit ius
teſtandi inſtitutio propterea nõ vi-
tiatur.vt ff.de teſtamen.l.is cui. &
de

de bon.poſſ. ſecund.tab.l.j §.exigit
prætor.& §.ſi quis autem,ergo inſti
tutio de beneficio facta nõ vitiatur
licet inſtituens ius inſtituendi per-
diderit. Obſtare tamen videtur, quod
l.cauetur, quòd ſi teſtator, qui hæ-
redem inſtituit, ius teſtandi perdi-
r derit propter delictum ſuum[r] vel
propter factum ſuum quia ſe præ-
buit ad arrogandum; inſtitutio vi-
tiatur, vt ff.de iniuſto & irri.teſtam.
l.ſi quis filio exhæredato.§.irritum.
& de bon. poſſ. ſecund.tab.l.qui ex
liberis.§. teſtamento.& inſtit.quib.
mod.teſtam.infirm.circa princip.&
§. non tamen. ergo vitiari videtur
inſtitutio facta de beneficio.
42 Sed reſponderi poteſt, †quòd inſti
tutio beneficij tenuit,ita quòd pro-
pter expreſſam inſtituẽtis volũtatẽ
nõ potuit reuocari,arg. vt s.de præ-
bend.cap.ſi tibi abſenti.in ſexto.
43 †Et ideo ex quacunque cauſa ius
inſtituẽdi perdiderit, inſtitutio prę-
cedens non vitiatur, vt in authẽ. de
tabell.§.pen. ſed inſtitutio hæredis
non tenebat irreuocabiliter ante
mortem teſtantis,cum ſemper eſſet
s voluntas ambulatoria[s] & mutabi-
lis vſque ad mortẽ. c. cum Marthæ.
de celeb.miſſ.& C.de ſacroſanc.ec-
cleſ. l.j. ff. de iure cod. l.diuus. §.li-
cet. & de leg.j.l. ſi mihi & tibi. §.in
legatis.& de leg.iij.l. ſi quis in prin-
cipio teſtamenti. & de adim. leg.l.
iij.§.vlt. & de don.inter vir. & vxo.
l.cũ hic ſtatus.§. ait oratio. Et ideo
ſi perdiderit teſtator poteſtatem te-
ſtandi ex ea cauſa, quæ originẽ ſu-
mat à delicto,culpa,vel dolo teſtan-
tis:inſtitutio irritatur,vt in præalle.
§. irritum. & in §. non tamen. ſed ſi
ex ea cauſa perdiderit teſtamenti
factionem,quæ à dolo vel culpa te-
t ſtatoris[t] non ſumat originem, in-
ſtitutio non vitiatur,vt l.is cui.& in
l.j.§.exigitur.& §.ſi quis autem. Fa-
cilius enim reuocantur ea, quæ à
principio non habent effectũ irre-
uocabilem, quàm ea quæ à princi-
pio irreuocabiliter tenent,vt patet,
44 †quia donatio inter viuos,quæ ir-
reuocabiliter tenuit à principio nõ
reuocatur propter delictum ſequẽs
v à donante commiſſum,[v] vt C. de
bonis damnatorum. l. ſi quis poſt-
hac.ſed donatio cauſa mortis reuo
catur ratione delicti & condemna-
tionis,quæ poſt delictum ſubſequi-
tur.ff.de donat.cauſa mortis.l.ſi ali-
quis. ¶Sexto quæritur quibus tem-
poribus debeat eſſe capax is, qui in
x beneficio[x] inſtituitur? & videtur
45 †quòd ea ratione qua hæres inſti-
tutus debet eſſe capax tribus tẽpo-
ribus: ſcilicet teſtamenti mortis te-
ſtatoris, & aditionis hæreditatis.ff.
de hæred. inſtitu. l. ſi alienum. §.in
46 extraneis.†eadem ratione inſtitu-
tus debeas eſſe capax beneficij con
y ſequendi tribus temporibus[y] id eſt
tempore inſtitutionis, & inueſtitu-
ræ,& tempore quo mittitur in cor-
poralem poſſeſſionẽ. ſed ſi medijs
tẽporib. fuerit incapax, id eſt inter
inſtitutionem & inueſtiturã & miſ-
ſionem in poſſeſſionem, inſtitutio
non vitiatur, ex quo tribus tempo-
ribus capax inueniretur: vt ff.de hæ-
redit.inſtit.l.ſed etſi in conditione.
47 §.ſolemus.cum l.ſeruum meũ†ſed
ſi capax fuit in tribus temporibus:
& poſt illa tria tẽpora incipiat eſſe
non capax: ſi quidẽ ratione delicti
ſui: vt quia homicidium, vel aliud
enorme delictum commiſit quod
z ipſum inhabilẽ ad beneficiũ[z] red-
dit, priuatur ex cauſa ſuperueniẽti:
vt ſuprà de homicid.volunt.vel ca-
ſua. Sed ſi propter alium defectum,
qui ex delicto non ſumit originem:
vt quia ſenio vel valetudine corpo
rali impeditus ſit, vel alia cauſa ſi-
mili:non priuabitur, ſed dabitur a-
lius coadiutor ſibi: vt ſuprà de cle-
48 ric.ægrot.lib.vj. ¶†Septimò quæ-
ritur

ritur, quid ſi credebatur inſtituenté
inſtituendi habere ius, cum in ve-
ritate non haberet: an comperto er-
rore inſtitutio vitietur? & videtur
49 vitiari debere: † quia factum illius
qui credebatur eſſe tutor, & nõ erat
inutile eſt: vt ff. de reb. eorum qui
ſub tute. l. qui neq;. & de adminiſtr.
tut. l. Titium §. à matre. & de eo qui
50 pro tut. l. ſi is qui. † Econtrà videtur
vitiari non debere de iure Canoni-
a co vel Ciuili.[a] quia tenuit ab initio
propter errorem communem qui
pro veritate habetur. c. conſultatio-
nibus. de iure patro. de ſupel. leg. l.
iij. in fin. & de offic. præt. l. Barba-
rius. & C. de teſtam. l. j. & de ſent. &
interlo. om. iud. l. ſi arbiter. & inſtit.
de teſt. §. ſed cum aliquis. & ideo li-
cet poſtea detegatur veritas errori
contraria, non vitiabitur inſtitutio
quæ ab initio tenuit, vt infrà eod. c.
factum legitimè. Ad contraria dici
51 poteſt, quòd ibi fuit † error[b] ſingu
b laris, qui nihil operatur in præiudi-
cium veritatis. ff. de acquir. hæred.
l. cum quidam. §. quod dicitur. & de
ſuppel. leg. l. Labeo. §. verum ſi ea.
ſed in conſumptis fructibus etiam
ſingularis error facti vel iuris excu-
c ſare debet de iure ciuili,[c] vt ff. de
petit. hæred. l. ſed & ſi lege. §. ſcire.
C. de rei vend. l. certum. ſed ſecundũ
Theologos, qui dicunt quòd veri-
tate quandocunque cõperta, vitia-
tur quod ab initio tenuit, ſi appa-
reat contrariũ veritati, debet fortè
in principali aliter iudicari: ſed de
52 fructibus idem. ¶† Octauò quæri-
tur, an ſi in forma inſtitutionis vnũ
d de ſubſtantialibus omittatur,[d] &
cætera obſeruentur, inſtitutio vitie-
tur? Et dicendum eſt, quòd omiſſio
cuiuſque ſubſtantialis vitiat, vt ff.
de tranſact. l. cum ij. §. ſi prætor &
arg. de reb. cor. l. ſi pupillorum. §. ſi
prætor. & ad municip. l. cõſtitutio-
nibus. licet omiſſio leuium & non
ſubſtantialium non vitiet rẽ de qua
agitur. vt ff. de vent. inſp. l. j. in fin.
53 ¶† Nono quæri poſſet, ſi canonicus
præbendã percepit de manu prio-
ris qui non erat legitimè inſtitutus,
an poſtea poſſit petere priorem ab
adminiſtratione remoueri, tãquam
non legitimè inſtitutum? & videtur
54 quod nõ †, quia iure cauetur, quòd
ſi ego conſequar legatũ ab hærede
inſtituto in teſtamento, quod pote-
ram infringere per querelam, vel
contra tabulas, ſciens me poſſe, ꝙ
poſtea non poſſum rumpere teſta-
mentum, quaſi iuri meo renũtiaſſe
videar. ff. de inoffi. teſt. l. ſi pars. §. fin.
& l. nihil. & de leg. præſt. l. filium. §.
omnibus. & de bo. lib. l. in ſeruitutẽ
§. ſi quis. per quod videtur, quòd ſi
canonicus ſciebat priorem non ca-
nonicè inſtitutum, & præbendã de
manu eius percepit, percipiẽdo vi-
detur renuntiaſſe iuri ſuo dicendi
inſtitutionẽ eius minus canonicã.
Ecõtrà videtur, quod nihilominus
poſſit dicere priorem nõ canonicè
e inſtitutũ, & petere eum remoueri[e]:
55 † quia ſi conſequor legatũ ab hæ-
rede, qui erat indignus, ex eo quòd
defuncti necem non vindicauit, ni-
hilominus poſſum poſtea eum di-
cere indignum ad auferendam ſibi
hæreditatem vt ff. ad Silla. l. penult.
56 & argum. ff. de prob. l. quidã. † Item
ſi cõſequor legatũ ab hærede inſti-
tuto in teſtamento falſo vel minus
ſolẽni: nihilominus poſſum poſtea
dicere teſtamẽtũ falſum vel minus
f ſolenne[f] ad conſequenter hæredi
hæreditatẽ auferendam, vt ff. de iis
quib. vt indign. l. poſt legatũ. ſed ex
præmiſſis arg. ſoluitur. quia ſi cõſe-
quor legatũ ab hærede inſtituto in
teſtamẽto, quod poterã dicere inof
ficioſum, vel per cõtra tab. rũpere:
ideo excludor, quia pẽdebat ex fa-
cto meo rũpere vel nõ rumpere te-
ſtamentum, vt in primis arg. ſed vbi
conſe

conſequor ab hærede indigno, qui
necem nõ vendicauit defuncti, vel
quia filius putabatur, cum eſſet ſup-
poſitus, vel quia inſtitutus erat in
teſtamẽto falſo vel minus ſolenni:
ideo non excludor, quòd ex facto
meo non procedebat ꝙ hæres eſſet
indignus, vel quòd eſſet filius, vel
non filius. Item quòd teſtamentum
eſſet falſum vel non falſum: ſolẽne,
vel non ſolẽne. & ideo nõ excludor
vt in ſecundis argumẽtis, ſic ergo &
in ꝓpoſito dicẽdũ eſt, ꝙ ſi defectus
inſtitutionis factæ de priore nõ pen
debat ex facto canonici percipiẽtis
g præbendã de manu eius,[g] ꝙ nõ im
pediatur canonicus inſtitutionem
prioris minus canonicam dicere, vt
d. l. pe. & l. quidã. & l. poſt legatum.
ſed ſi defectus inſtitutionis pẽdebat
ex facto vel ex voluntate canonici,
tunc ſiquidẽ ſciebat eum nõ canoni
cè inſtitutũ, videtur renuntiaſſe iuri
ſuo, vt d. l. ſi pars. & l. nihil. & l. filiũ.
§. omnibus, ſed ſi ignorabat, nõ vi-
detur renuntiaſſe, & ideo nõ exclu-
ditur, vt ff. de inof. teſt. l. mater. §. cæ
terum. & l. eum qui. & argu. ff. de
acquir. hære. l. nec is. § hæres. & l. ſi
57 is ad quem. † Quid autem de inſti-
tutione alicui ad cautelã facta, vel
tacitè; vt cũ ſit collatũ beneficiũ cui
dam habili ad illud tenendũ tacito
fideiuſſore ſtãte, vt fructus reſtitu: ꝙ
illegitimo, cũ illud beneficium te-
nere non poſſet, an valeat? dic ꝙ nõ
p ea quæ dici poſſunt in l. iij. de ꝓb.
latiſſimè per Docto. in hac regula
58 beneficium[h]. ¶† Decimo ante hæc
h tempora dubitari conſueuit, ſi apo-
ſtolicæ ſedis legatus, tempore lega-
tionis ſuæ reſeruauerit in aliqua
eccleſia beneficium alicui confe-
rendum, & executores deputauerit,
& poſtea finito legationis officio
beneficium vacauit an executores
poſſint beneficiũ taliter reſeruatum
canonicè conferre, & conſequenter
poſſit per eum cui confertur licitè
obtineri? & videbatur ꝙ non quaſi
autoritas reſeruatoris expiraſſet
hoc ipſo, ꝙ *legationis officium* ex-
piraſſet, arg. de teſt. mil. l. ſi certarũ
§. ſi. & de iure codic. l. conficiuntur.
§. ſimiles. ad leg. Falcidiam. l. ſi poſt
miſſionẽ. ſicut in legibus illis finita
militia expirat priuilegium: ſic au-
toritas confirmationis codicillorũ
in militia factorum. Item pro hoc
erat efficax argumentum de iuriſd.
omniũ iudic. l. eũ qui magiſtratus.
econtra videtur collationẽ valere,
i quia reſeruatio[i] collata erat in
tempus, quo vacare contigerit, &
ideo quandocunque poſtea vacare
contingat, trahi videtur ad tempus
59 reſeruationis factæ: † quia ſi con-
traho ſub conditione, vendẽdo, vel
obligando rem meam: vel diſpono
de rebus meis, inſtituendo hæredẽ,
vel ſub conditione legando & po-
ſtea quandocunque exiſtat cõditio,
trahitur ad tempus contractus &
k diſpoſitionis retro factæ,[k] vt ff. de
peric. & commod. rei vend. l. neceſ-
ſario. §. quòd ſi pendente. & qui po-
tior. in pig. hab. l. potior. §. j. & l. fin.
& de teſta. mil. l. quod dicitur, Sed
hodie per conſtitutionem nouam
l poſitã ſuprà de offi. leg. c. præſenti[l].
hæc dubitatio eſt remota: quia re-
ſeruationis autoritas expirat offi-
cio legationis finito: & ideo bene-
ficiũ, quod poſtea vacat, non poteſt
conferri canonicè per executores,
nec licitè obtineri, ad argumentum
contrarium poteſt reſpõderi, quòd
loquitur in eo qui contrahebat, &
diſponebat de rebus ſuis: & ideo
euẽtus conditionis trahitur ad tem-
pus diſpoſitionis, legatus autem ni-
hil iuris habebat in vacaturis, ſed
m ſolus Papa[m] & ideo nihil ad rem.
Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Poteſt. Adde quòd verbũ, poteſt.

poſitum cum negatione importat neceſſitatem, vt l. non poteſt. ff. de furt. & not. hic Ioan. Andr. & Phil. Franc. in ij. col. poſt princ. & Barto. in conſil. xcvij. col. ij. incip. in quæſtione. nu. 4. & in l. Gallus. nu. 4. ff. de liber. & poſthum.

¶ Tu dic hoc verũ, quãdo negatiua præcedit: ſecus autem ſi apponatur ſine negatiua præcedente, vt per gl. in l. j. in verſ. dare poteſt. & ibi Moder. ff. de iuriſd. omn. iud. de quo omnino vide Anto. Corſ. ſing. ſuis. in verſicu. poteſt. incip. verbum poteſt importat neceſſitatem.

b ¶ Regulæ. Adde ad iſtam reg. Ioan. Andr. hic & Anch. & appellatione beneficij omne benefiõiũ comprehenditur, vt no. hic Io. And. & Doct. in c. de multa. de præb. & Car. Alex. in c. miror. l. diſt. in fi. & Abb. in cõſil. xlvij. vol. ij. illud de iure. & Spec. & ibi Io. And. in add. tit. de diſpenſ. §. dicẽdum reſtat. verſ. ſed nunquid nocet. & hoc largo ſumpto vocabulo: de quo per Abb. in c. ſuper. & Felyn. in c. poſtulaſti. col. vj. ver. circa gl. ij. de reſcript. vbi ponit tres concluſi. & Phil. Franc. hic in prin. & gl. fin. in tit. de col. §. volẽs. in verb. bene. Et quomodo cognoſcit beneficium eccleſiaſticum, vide Felyn. in repet. c. in noſtra. col. vj. ver. reſtant multa. de reſcri. Et an penſio appellatione beneficij contineatur, vide Fely. in cap. ad audientiam. el j. col. ij. de reſcrip. poſt Abb. & And. Barba. latis amplè. Et beneficiũ eſt beneuola actio gaudium tribuens capienti: vt inquit Sene. lib. j. de beneficiis. & Bald. in c. j. & ibi Card. Alexan. quibus mod. feud. amit. & vide Abb. in c. cle. de vi. & ho. cle. & Bal. in ſua marg. in verbo beneficium. & ibi vide quot modis dicatur: & Alex. conſil. lv. viſo titulo. vol. ij. nume. 12. & not. quòd licet beneficium ſine legitimo tit. non poſſit obtineri, vt hic, & in cap. j. §. ordinarij. de paci. poſ. in Prag. ſanct. & in titu. de col. §. ſed & inſuper. verbo, titu. tamen propter contumaciam abſentis actor miſſus in poſſeſ. ex ſecũdo decreto acquirit poſſeſſionẽ, & poteſt beneficium præſcribere per decem annos inter præſentes, & xx. inter abſentes, dum tamen habeat titulum ſaltem coloratum, vt colligitur ex no. per gl. & Doct. in c. contingit. de dolo & contu. & Abb. in c. j. in literis. de reſtit. ſpol. & no. hic Ioan. And. & in regula ſeq. in Mercu. & gloſ. & Doct. in c. j. de eo qui mittitur in poſ. cauſa rei ſer. ſuprà eod. lib. & gloſ. in d. c. j. de paci. poſ. ſuper verbo, triennium. ſed hodie per illum tex. qui poſſedit per triennium habens coloratum titulũ tam in petitorio quàm in poſſeſſorio, nõ poteſt à quodam etiam ratione iuris nouiter impetrati moleſtari, exceptis caſibus ibi no. per gl. ſuper verbo, poſſi leat. & in gl. beneficiũ. & text. & glo. & Doct. in clem. j. de ſequeſtra. poſſe. & propric, & in regula Cancellariæ xxxiij. & ibi ſing. glo. Ioan. de Anania in c. licet Hely. de ſimon. & Fely. in c. plerũque. de reſcrip. & in cap. ſicut. de re iud. col. xvj. Et ideo dicunt Hoſtien. Card. But. Imol. Abb. & Fely. col. ij. in fi. in c. illud. de præſump. quòd clericus præſumitur rectè inſtitutus, quando diuturno tempore tenuit eccleſiam ſeu beneficium vt rector, quia ſuperiores viſitantes ſæpe eccleſias præſumuntur vidiſſe tit. ſuum, nec toleraſſent intruſum tanto tempore: & not. hic. Petr. de Anchar. col. viij. & Ioan. de Ana. poſt Abbat. & in d. c. licet Hely. Fely. in d. c. ſicut col. xv. verſi. fallit iiij. & Do. de Rota. deciſ. lxxxiiij. in antiq. titul. de probat. Et quãdo epiſcopus vel alius prælatus poſſit compellere beneficiatum ad oſtendendum tit. benefi. ij, vide hic per gl.

per gl. & Pet. de Anchar. in viij. q. & Abb. & Felyn. in d. c. licet Hely. col. iiij. verſ. extra gloſſ. quærunt Bal. in conſ. clxvij. lib. iiij. & in l. malè agitur. C. de præſcript. xxx. ann. & And. Barb. in repet. rubr. de fide inſtrum. col. lix. & Paul. de Leaza. in repetit. c. in literis. col. iiij. verſic. ad vlti. & ibi per Abb. & Moder. de reſti. ſpol. & Felyn. in d. c. licet, ponit quinque concluſiones cum ſuis fallen. Quid de eo qui habet in cõmendã beneficiũ, an dicatur habere titulum: vide Doct. in c. nemo. de elect. li. eod. lib. qui dicunt communiter, quòd commẽda eſt titulus canonicus. & not. Rom. in cõſ. cccl. quod eſt pulchrum in materia cõmendarum: & vide gloſſ. ſingul. in d. c. j. de pacific. poſſeſ. ſuper ver. titulum, in Pragm. ſanct. Item not. quòd licet quis non poſſit conſequi beneficium niſi vnico titulo, vt c. vt quis duas. li. de electio. eod. lib. tamen poteſt ſe defendere ex pluribus titulis: vt not. Abb. in c. in noſtra. de reſcript. & eſt tex. celebris in c. poſt electionem. & ibi Abb. de præben. & Abd. in cap. cum olim. & ibi Felyn. in fin. de re iudic. & pulchrè Felyn. in repetitio. d. c. in noſtra. col. ij. verſic. el. titulus multiplicatur ad cautelam in eodem beneficio: vnde dicit, quòd ſi quis dubitet de prima collatione ſua, impetret ſecundam: quia per hoc non inducitur renunciatio primæ: imò poteſt vti vtraque ad defenſionem ſuam: & vide Abb. in c. cum olim. in ij. ad fin. de priuilegiis. & Felyn. poſt Cardin. in c. inter dilectos. col. x. verſicu. fallit iij. de fide inſtrum. quod nota perpetuò: & vide gloſſ. in c. nullus pluribus. infrà eod. tit. & quæ ibi dico poſt Dyn. in princ. facit quod notat Dyn. in ſequenti fol. verſicu. quod ex eod. & not. Abb. in conſil. iij. volu. ij. & Bald. in conſil. vij. tit. de elect. & ibi Domi. de ſancto Geminiano. Vide vltra hic allegat Cardin. in clement. auditor. nu. 9. & ibi poſui in apoſtil. in verſ. cõprehendit dignitates, de reſcript. & in clemen. j. de præbend. Gemin. in c. j. in princ. & ibi dixi in apoſtil. in verbo, non eſt dignitas. li. de eo qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſeruan. & in c. dudum. num. 7. vbi etiam notaui in verſic. eccleſia cathedralis. li. de præben. & dixi in apoſtil. ad Philip. Franc. in c. Gram. nu. 2. in verſic. appellatione beneficij. li. de reſcr. & in apoſt. ad Pan. in c. in noſtra. in apoſtil. mea ſub nomine Zacha. in verſ. ſiue præben. de reſcript. in antiq. Et inquantum domi. Boëtij dixit ſupra, quòd clericus præſumitur rectè inſtitutus, quando diuturno tempore tenuit, &c. hoc facit ad diſſolutionem q. an poſſeſſor beneficij cogatur per ſuperiorem oſtendere titulum ſuum, de quo dixi in apoſtil. ad Pa. poſt eum in c. licet Hely. nu. 22. in verſic. ad oſtendendum. in tit. de ſimonia. & in c. accedens. nu. 4. in ver. ad oſtendendum. tit. de accu. dixi etiam in apoſtil. ad Geminia. in c. j. nu. 7. in verſ. probare. tit. li. de eo qui mit. in poſſeſ. cau. rei ſeruan. & in addit. ad Bald. in l. in ciuilem. in prima oppoſitio. C. de furt. & in Rota deciſione lxv. & dclxxix. in antiquis.

c ¶ Diſcretorum. Adde Alber. de Roſa in l. j. colum. j. in quarta oppoſitione. ff. ſoluto matrimonio. & vide plenè per Iaſ. poſt alios in l. naturaliter. §. nihil commune. in ij. nolab. colum. iiij. nu. 22. ff. de acquir. poſſeſ. G. S.

d ¶ Sumpta. Adde. quòd multiplex eſt inſtitutio. vna eſt propriè quæ ſumitur pro tranſlatione iuris & nõ liberat à ſuperiore facta, quando ſcilicet præſentatus per patronum inſtituitur. & iſtud ius inſtituendi tranſit in capitulum ſede vacante

cap.j. de inſtitut.lib.vj. Alia eſt inſtitutio quæ capitur pro collatione libera, de qua in cap.ex frequentibus.eod.titu.in antiquis. Tertia eſt inſtitutio authoriſabilis, quę fit quo ad curam populi tantum: vt ſi collatio beneficij ſpectat ad inferiorem pro cura populi non exempti, recurritur ad epiſcopum, vt in c.j. de capel.monach.in vj. Alia eſt inſtitutio, quæ capitur pro inductione in poſſeſſionem: iſta pertinet ad Archidiaconum de iure communi. cap. ad hæc. & cap. vt noſtrum.de officio Archidiac. Et ſcias quòd de iure communi collatiua inſtitutio tituli pertinet ad epiſcopum. glo.in c.cum veniſſent.eodem titulo, in antiquis. ita refert Pet. Rauen. in ſuo compendio iuris cano.tit.de inſtit. col.iiij.& col.v.

e ¶ C. ſi tibi. Adde ꝙ in beneficiatis non requiritur traditio, vel quaſi, vt acquiratur ius in beneficio, vt plenè notat Dyn. in regula, qui prior. infrà eodem. & ibi dicam: quia primus præfertur ſecũdo in beneficio, etiam ſi fuerit tradita poſſeſſio, vt tenet hic. Dyn. per textum in cap.ſi tibi.de præben. ſuprà eodem libro, & Ioan.Andr.ibi, ſuper verbo, acquiras. dummodo collatio prima beneficij fuerit iure facta, vt eſt tex. & exemplum in cap.illud.& ca.ſuggeſtum. de iure patronatus, ita tenent Ioan. Fab. Bald.Salic.Paul.de Caſtro in l. quoties. & ibi Iaſ. in repetit.colum.v.in iiij.limitatio.C.de rei vendicatio.& Rom.conſil.ccxcviij.colum.j.verſi.iij. videtur caſus quod no pro limitatione.l.quoties. C.de rei vendic.

f ¶ Inſtitutio. Adde quotuplex eſt inſtitutio in beneficiis, & quæ differétia ſit inter inſtitutionem, collationem, & inueſtituram: & quæ dicatur inueſtitura authoriſabilis: & an per inueſtiturã transferatur poſſeſ. vide text.& Doct.in c.cum in illis.§. cum autem.ꝫ. eod. lib.de præbend. & plenè per Abb.poſt Ioan.And. in c. authoritate. de inſtit. & Felyn.in c.auditis.col.iiij.verſic.inquantum. Abb.de reſcript.& glo. in §.j.de annat.in ver.inſtitutiones in Pragma. Bald.in rub.de cauſa poſſeſ. & propriet.col.ij.de inueſtitura.vide Bal. & Card. Alex.c.j. quid ſit inueſtitura.ver.nota.& ibi vide per Andr.de Iſer.in addit.ad Bal. per quæ fiat inueſtitura.adde Innoc. Abb.& Bald. in c.ex literis.verſi.not.de conſuet. Archid.lxiij.diſtin.c.Hadrianus, & per Alex.in l.j. in fi.princ. verſic.vlterius quęrit.ff.de acqui.poſ.& Pau. de Caſt.conſ.clx.in antiq.qui alleg. hic Dyn. vide Andr. Barb. in d.c.ex literis. de conſuetud. & quæ dicam in iiij.quæſt. & ſeq.& Philip.Franc. hic,col.j.& gl.in d.c.in princ. ſuper ver.inueſtitura.de annat.in Pragm. ſanct. & ideò eſt quòd inſtitutio de beneficio facta nõ transfert poſſeſſionem, niſi corporalis poſſeſſio tradatur. vt not.in c. cùm Bertholdus. ſaluis limitationibus quas ibi ponit Fely.de re iudic.in antiq.dat tamen iuſtam cauſam poſſidẽdi, & iuſtum titulum in prælatura, vt per Bald.in l.iij.C.de emancip. liber.& quid ſit inſtitutio in beneficio, vide Cardi. in clemen.j.in ſolu.vj quæſt. de ſupplenda negligen.præla. Geminia.& Philip. Franc. in c. cum in illis. ꝫ.de præben.

g ¶ Inueſtitura. Vide ibi Bal. & Card. Alexand. & latius in præludiis feudorum, & maximè per Iaſ.& Dect. Parlamentorum Gratianopol.Delphin. ccciiij. Adde tamen quod licet domi.Dyn.hic videatur ſentire inueſtituram in feudo non ſufficere ſine inductione in poſſeſſionem. limitabis hoc dictum, niſi poſſeſſ. fuiſſet prius apud feudatarium: quia tunc ſola inueſtitura etiam verbalis

lis ſufficeret, vt per Bald.in authen. defuncto. in princip. & ibi poſui in additio.in ver.inueſtitura.C.ad Tertullia. & in l.j. C. de rerum permut. quod tamen intelligo eſſe verum ſi dominus ſciebat tunc feudatarium poſſidere: vt notat Angel.in l.quædam ff.de rei vend.

h ¶ Vicarium. Adde hic Dy.in regula, in generali.& ibi Ioan. Andr.& Doct.infrà eod.Cardin.Alexand.in c. perlectis. colum.v. in gloſſ. ſuper ver.iurgia. xxv.diſtinc.& ibi an videatur habere iuriſdictionem ordinatam vel delegatam, & Imol.in c. tua nobis.de offi.vicar. & per Ioan. Andr.in addit.Specul.de offi. vicar. ſuper rubr.& Alexan.in additio.ad Bart. in l.j.§.ab eod.ff.quis & à quo appel. & ibi etiam vide an appelletur de vicario ad epiſcopum: & latius in cap. non putamus.ꝫ. de conſuetud.eodem lib.& ad not.hic per Dyn. vide hic Philip.Franc.colum. ij.in fi. Quòd vicarius epiſcopi non poſſit inſtituere, vide quod plenè notaui in additio. ad Philip. Franc. in cap.cum in generali. hic alle.nu. 3.in verſ. conferendi beneficia, vbi dico quòd tamen poteſt inſtituere præſentatũ à patrono eccleſiæ idoneum, textus eſt ſingul. in c. ex frequentibus.quem ad hoc dicit ſingu. Roman.in ſingul.cccccv.incipien. tu ſcis quòd fundatores, de quo per Cardin. in clemen. j.q.xvij.& xviij. de offic.vicar.

i ¶ Vacante. Adde gloſ. & Doct. in c. iis, & in c. cum olim. & ibi Abb. & Felyn. de maior.& obedien.in glo. in tit.de coll.§.illi verò.verſic.legatorum. & in §.cui rei. verſ.eccleſ.in Pragmati. ſanct. & ad plenum vide Ioan. Franc. de Pauin. in d.tract.de pot. cap. ſed.vac. in ij. par.q.j. ij.iij. iiij.v.

k ¶ Laicus. Adde text. & Doct. in c. ex literis. de tranſact. & tex.& Abb. in cap.Ioannes.ver. tertius art.coll. de cleric. coniug. & in c.ij. de inſtitutio. Et an ex diſpenſatione epiſcopi vel Papæ poſſit obtinere, vide Cardin.Alexan. in cap.ſi qui.in vltimo notabili.xxxij.diſtinct.& planè in cap.placuit. eadem diſtinctione. colum.iij.verſicu.ad ſecundum. Et ibi vide an clericus, qui contraxit matrimonium, ſi vxor ante copulam vult intrare monaſterium, poſſit redire ad ſuum beneficium.adde gloſſ.& Doctor.maximè Imol.poſt Abb. in cap.j. de cleric. coniug. facit quod not.gloſſ.in cap. vnico.ſuprà eodem lib.in ver. Clericalis. de cleric. coniug.& Angel. Aret.inſtit. quibus modis ius patr. poteſt ſol.in princ. & Deci. Capell. Tholoſanus quæſt.ccxl. & quæ dixi in tracta.de pot.& offic.deleg. in j.quæſt.col.antepenult.

Adde ad quæſita per do. apo.j. an laicus ex diſpenſatione epiſcopi poſſit benefi.ium obtinere: & ego puto quòd in curatis non poſſit diſpenſare, in aliis verò non requiratur diſpenſatio, vt latè per Federic. de Sen. conſilio cxxvij. incip.caſus talis eſt, quidam è canoni.& quis dicatur laicus. vide gloſſ. in c.j. ꝫ. de proc. & in c.ſi iudex laicus. de ſent. excommu.& text.in c.duo ſunt genera.xij.q.j.

l ¶ Facultas. Adde quæ requirantur vt dicatur legitima tutoris datio, vide Bar.poſt Dyn.in d.§.ſi quæratur.hic alleg.& Dyn.fol.præceden. poſt principiũ. & Deciſ. Parlamen. Gratianopol. Delphin.q. cccxxx.& Deciſ.Capel.Tholoſ.q.lxiij.& Cyn. Bart.Ioan.Fab.& Saly. in l.fi.§.omnem.C.de adminiſtra.tut.& Angel. Areti. in §. tutores. inſtit.de tutel.& quæ dixi in lib.conſuet. Bitu. tit.de conſuetud. ſtatus iurium, perſonarum.§.vij & in addit. Adde prædictis Bart. in l.legitimos.in fin.princ.

quod ibi poſui in apoſtil.ad ipſum.
in ver. vtilia facere. ff.de leg.tuto.
& in l.tutores.ff.de admini.tut.Alc.
omnino poſt Bart.in l.prætor.ff.de
oper.no.nunt.& conſ.cxxxix.vol.j.
& plenius per Bald. conſil.xxxj. in-
cip.quæritur an curator &c.vol.j.

m ¶ Quæri poſſet. Vide plenè per Gui
do.Papæ in q.lxxxj.ſi debitor. & in
q.xxij.fuit inter. G. S.

n ¶ Traditæ.Adde tex.glo.Ioan.Fab.
Ang.Aret. & Chriſtoph.Porc.& ibi
Iaſ.in addit. in §. itē ſi quis merces.
inſtit. de rerum diuiſ. & Bart. & ibi
Alex. in addit. in l.clauibus. hic al-
leg. & Bart. in l.cum pater. §. pater
pluribus.ff.de leg.ij. & Bart. in l.ij.
C.de verb.ſign.& Pet.de Ancha. in
clemen.j.§.ſanè.de hæret.& gloſ.in
c.j.de conſuetu. recti feudi.colla.x.
& Cardin, Alex.in c.oſtiarius.xxiij.
diſtinct.& in c.perlectis. xxv.diſtin.
col.j.& gloſ.& Doct. maximè Abb.
nu.12.& Bald. verſic. nota quòd. in
c.ij. de conſuetud.& Alex.in l.j.§.ſi
iuſſerim. hic alleg. & in l.poſſideri.
In princ.col.ij.eo.tit.& ibi plenè vi-
de, an etiam per traditionem inſtru
menti transferatur poſſeſſio.col.iij.
verſic. fallit in caſu. l.j. C.de dona-
tio. & Dyn. & quæ ibi dicam in re-
gula, pro poſſeſſore.q.vij infrà eo.
& vide Bald.in l. ab emptione.co-
lum.iij. ff.de pact.& in l.ij.C.de ac-
quiren.poſſeſſ.& Bal. Angel.& Ale-
xand.in l. prædia.ff.de acquirenda
poſſeſ.& Ang.Aret. in §.interdum.
inſtit.de rerum diuiſ.vt not.gloſ. in
d.c.ij.de conſuet.& in d.c.j. de con-
ſuetu. recti feudi. & adde Bart.in l.
quædam mulier.ff. de rei vendic.&
Bald.in authen.quas actiones.C.de
ſacroſan. eccleſ. & ibi Philip.Fran.
colum.ij in princ.Et ad not. hic per
Dyn. quòd poſſ.beneficij non quæ-
ritur per traditionem anuli, vel ba-
culi, vide Alexand.in l.iij.in princ.
col.ij.ff.de acquir.poſſeſ.& Io.Fab.
Angel.Aret.poſt glo. inſtit.de verb.
oblig. in prin. & Dy.ſequitur Ioan.
And.in c.tranſmiſſa. de elect. & ibi
vide Mod. ſed intelligitur conceſſa
licentia intrandi authoritate pro-
pria. dictum eſt ſing. Inno.in d.c.ij.
de conſuet. de quo facit feſtum ibi
Bald. & Rom.in ſing.cxxxvj. incip.
conſuetudo eſt,& quomodo poſſe.
beneficij probetur, vide Roman.in
conſilio cccxxxix. in quæſt.iij.& in
conſil.cccxxxvij.& Bald.in l.j.C.de
crimi.expil. hæred.& l.j. & ibi Ale-
xand. in additio. C. de donatio. &
ad omnia ſupradicta vide Paul. de
Leaza. in repetit. c. in literis. col.v.
verſic. primo quæro. & per Abb.Si-
cul.de reſtit.ſpol.& per ipſum Pau-
lum in rub.de cauſa poſ.& proprie.
& dominos de Rota deciſ. cccj. in
antiq. tit.de cauſa poſſ. & propriet.
& Oldr. conſil. cccix.& Deciſ.Par-
lamen.Delphin.xxij.
Adde Panorm.pleniſſ. in c.ij. & quod
ibi poſui in apoſtillis ad ipſum. in
verſic. clauium. nu.12.de conſuetu.
dixi in apoſtil. ad Lanfran.de Orla.
in c. quoniam contra falſam. §.te-
ſtium depoſi. nume.96.circa fin.de
probat. Alex.omnino in l.iij. de ac-
quir.poſſ. & Barthol. Soc.in conſil.
cxxxvij.incip. in controuerſia.verſ.
ſecundo probatur. & conſil. cxxxj.
incip.in præſe: ti.col.iij.vol.j.

o ¶ Ergo. Vt eccleſiæ vel dignitatis.
Pet.de Anch.hic in fin.& infrà eod.
c.ſine poſſeſſione. col.xvj.Io.Fab.in
l.j.C.de emancip. liber. Panorm.in
diſput.iiij.Ioan.Pet.Ferrar.in libel.
de rei vendic. C. M.

p ¶ Contrariũ dicit. Adde quòd idem
tenet Specul.tit. de primo & ſecun-
do decreto,§.iam de effe.in prin.&
Ioan.Andr. hîc, & Phil. Franc.col.
ij.poſt princip.ſed Abb.in c.cum a-
liquibus. colum. ij. verſic. vlterius
quæro. de re iudi tenet contrarium
per plures rationes, quas ibi vide,
& idem tenet Paul. de Leazar. in
rep.cap.in literis.col.v.verſic.modo
quæro de reſti. ſpol.ſed opin.Spec.
& Dyn.ſequitur But.in cap.cum ve-
niſſent.ad fin. de reſtit.ſpol.Bald. &
Paul. de Caſt. in l.non mirum.ff.de
pign.act.& An.in repet. l. ſi quis.§.
differentia.ff.de acq. poſſeſ.& Ang.
in l.cum vnus.§.fi.de bon.auth.iud.
poſ.& Bart.in l.iij. in princip.col.v.
ff.de acq.poſ. & ibi Lud Ro.& pul-
chrè Felyn.in d.cap. cum aliquibus.
col.j.ver.inquantum, vſque ad fin.
qui dicit ab illa parte non eſſe tutũ
recedere.vide Lud.de Ro. in conſil.
cccxxxvij. & iſta eſt cõmunis opi-
nio. Adde Bart. in l. ſtipulationes
non diuiduntur.col.vij.verſi.vtrum
autem iſtud.ff.de verb. obli.& no.
de Rot.deciſ. cclxxvij. titul.de reſt.
ſpol. in nouis. & deciſ. Parlamenti
Delph.q.ccclv.

q ¶ Conferens. Adde hic gloſ.& Phil.
Franc. colum.ij.poſt med. & quan-
do eſt defectus in conferente, qui
non habebat poteſtatem conferen
di, iudicatur poſſeſſio colorata vel
non,vide Abb.in c.cum noſtris.col.
j.in prima regula. de conceſ. præ-
ben.& in c.ij. in princ.ne ſede vac.
Adde prædictis Bald. in rub. C. de
condict. ob turp. cauſ. in princ. &
quod ibi poſui in addit. ad ipſum,
in verſi. incapax ad officium. Alex.
in l.fratres.ff.de pœn.& Card.in cle.
ij.q.xiij.de æta.& qualita.

r ¶ Suum. Intelligendum eſt illud,
dummodo hoc vitium non incidat
in crimen punibile, non rumpit te-
ſtamentum prius legitimè factum:
ſecus,ſi tale vitium incideret in cri-
men punibile, vt in d.l.j.§.exigit.&
ibi gloſ ſing. ff. de bon.poſſ.ſecun-
dum tab. & Ioan. de Imol. in l. is
cui.& ibi Fran. Aret.in j. not.& la-
tius in l.qui in poteſtate.§.j.&l.ſeq.
ff. de teſtam.& Ioan. And. c. quan-
quam.de vſur.ſupra eod.lib.& Bar.
in repetit. l. cunctos populos. circa
fin.& Bal.in l.j.in lect. C. de ſacro-
ſanct.eccle.in iij.& in l.fi.col.pen.
verſi.hîc dubitatur.C.vnde legit.

s ¶ Ambulatoria.Vide circa hoc late
in reg. Quod ſemel.j.eod. F. C.

t ¶ Teſtatoris.hæc diſtinctio quæ ha-
betur. §. in verſic. & qua iure caue-
tur &c. eſt plauſibilis, & commu-
niter approbata,ſed falſa,quia non
ſolum manet teſtamentum ſi teſta-
tor poſteà fiat inhabilis facto ſuo
laudabili,vt dixi in auth.ſi qua mu-
lier.C.de ſacro.eccle. ſed etiã facto
ſuo culpabili, vt ob vitiũ prodiga-
litatis. l. is.cui.lege.ff.de teſta. Et ſic
reiecta inepta & falſa diſtinctione
vera methodus eſt facere regulam
& fallentiam, & regula ſit affirma-
tiua per reg.l in ambiguis. §. nõ eſt.
ff. eod. cap. factum.legitimè.j.eod.
& per text, in l.j. §. ſi quis autem. ff.
de bonor.poſſeſſ.ſecund. tab. fallit
quando vna cum ſuperuenienti in-
habilitate bona ad alterius diſpo-
ſitionem vel dominium deuoluun-
tur, vt in eo qui ſe dat in arrogatio
nem,vel patitur ſententiam,ex qua
bona cõfiſcãtur.Et ita debet intelli-
gi & reſtringi. l. ſi quis filio. §. irri-
tum.ff.de iniuſt. rupt.& irrit. teſt.vt
tunc procedat, quando ſimul bona
amittũtur,& probatur in l. eius qui.
§.j.& in fin.ff.de teſta.ſecus ergo ſi
bona non publicantur, vt dixi in d.
auth.ſi qua mulier.& vide quæ dixi
in conſuet.Pariſ.§.penult.& §. cxiij.
Non obſtat l. j. §. exigit prætor. in
princ.ff.de bonor.poſſ.ſec.tab. quia
debet intelligi quando incipitur à
tempore vltimo:quia illud non ſuf
ficit:ſed habilitas tẽpore teſtamen-
ti requiritur, & ſufficit, vt probat
text.§.ſi quis autem teſtamentum.
ead. l. vt dixi in d. auth. ſi qua mu-
lier. C. M.

v ¶ Commiſſum. Adde quando dona
tio vel vẽditio facta reuocetur pro-

pter delictum ſequẽs incontinenti
commiſſum, Cyn. Bal.& Salic.in l.
ſi quis poſthac. hîc alleg. per Dyn.
& Bald.& Angel.in l.res vxoris.C.
de don. inter vir.& vxor. Dyn. &
pulchrè Bart.in l.poſt contractum.
col.ij.verſic.præſumo. ff. de donat,
vbi ponit præſumptiones:& Imol.
in c. illo vos. de pig. & Spec. titul.
de dona.§ verſic.item pone aliquis
& ibi Io. And. in additio.& Spec.
de accu.§.ſequitur.verſic.quid poſt.
& Bald.in l.pen.col.ix.ver. quidam
timens ne fiſcus.C.de exec.rei iud.
& Cyn.& Doct. in l. fin. C. ad l.Iul.
maieſt.& Pet. de Ancha. in conſil.
clix.& Ang. Are. in trac.ſuo Male-
ficiorum.in gloſ.che hay tradito la
patria tua.in vj. q. & alb.de Gandi-
no in tractatu Maleficiorum. in tit.
de bo.malefactorum. colum.ij.ver.
item pone,aliquis commiſit.

x ¶Beneficio.Adde hîc glo.& Philip.
Franc.col. ij. in fin.& an maior ſe-
ptennio, licet minor xiiij. anno-
rum, poſſit eſſe capax canoniæ &
præbendæ in eccleſia cathedrali?
videtur quòd ſic:vt no.in cap.ſuper
inordinatam. de præben.& in c. ex
ratione & in c. indecorum, de æta.
& quali.& c. ex eod. de elect. ſuprà
eod. lib.& c.nullus de temp.ordin.
& in c. ſi eo tempore.& ibi gloſ. de
reſcrip.& hodie probat text. in d.c.
ex eo.& glo.in c.ſtatutum.§.j.verſi.
canonicis.ſuprà de reſcrip. eod lib.
& Imol. in dicto c. ſuper inordina-
tam.dicit etiam quòd ſine diſpenſa
tione, licet Hoſt. Dominicus. Ant.
Pet. de Ancha.& Abb. ibi contra-
rium per illum text.teneant.ſed Fe-
ly.in c. ex inſinuatione.in j.not. de
ſimon.tenet primam opinionem:
tamen per regulam Cancellariæ x
xvij.videtur Papa ſtatuere contra-
rium, vbi dicitur,quòd prouiſiones
aut conceſſiones, ſine mandata de
prouidendo de canonicatibus &
præb. in eccleſiis cathedralibus fa-
cta pro illis, qui non excedunt xiiij.
annum non valent, niſi ſedes apo-
ſtolica ſpecialiter aliud concedat.
Item quòd impetratio canonicatus
in collegiata eccleſia facta pro mi-
nori x.annis,non valent,niſi ſpecia-
liter fiat mentio in impetratione.
vnde dicit ibi glo.quòd ordinarius
non poteſt dare canonicatum in ec
cleſia cathedrali minori xiiij. an-
nis,cùm non poſſit diſpenſare con
tra illam regulã: maximè quia Pa-
pa reſeruat ſibi, vt ibi vide. & ad
prædicta vide text.& Doct.maximè
Abb.in clem.ſi.de æta.& qual.& vi-
de ad quæ beneficia, vel dignitates
poſſit minor promoueri. Card.Ale.
multum amplè in c.de is.col.ij.poſt
princip.xxviij.diſt.& Dom.de Roſ.
deci.cccxxiiij.ti.de reſc. in nouis.&
in deciſio. cciij. & ſeq. in antiquis
tit.de æta.& quali.& Fely.in c. cùm
xx.col.vlti. ante fin. de offic. deleg.
Et an Papa pupillo coram ſe exi-
ſtenti conferendo dignitatem vi-
deatur ſecum diſpẽſare ſuper defe-
ctu ætatis:vide glo.in d.reg.Cancel.
quæ allegat aliqua conſilia Old. de
Laud. quæ ſunt à cccxxv. vſque ad
finem. multum ſing. adde Bald. in
l.fi.col.verſic.& ideo.C.ſententiam
reſcin.non poſ.& in c.j.per quos ſit
inueſt.text.gl.& Doct.in c.j.de æta.
& quali.§.eo.lib.& in c.licet canon
de elect.& Card.in conſil.viij tit.de
reſcr.p. Quid in epiſc. conferendo
in habili beneficium, an videatur
cum eo diſpenſare?vide ibi. & Car.
Alex. in c. ex pœnitentibus.l.diſt.&
quod not.Bart Ang.de Peru.Raph.
Ful.& Io. de Imol. & M dern. in l.
quidam conſulebant. de re iud. vi-
de Inn.in c.veniens.de filiis presby-
te. & Abb.in c. diuerſis fallaciis. de
cle.coniug.& Angel.Aret.inſtit.qui
manumit. non poſſunt. §. idémque
iuris eſt.in §. ſeruus.qui dari tur. vel
cur.

cur.& Card.Ale. in c. j.xliiij. diſt.&
c. apoſtolica. lvj. diſ. Et an epiſco-
pus ſuper ætate diſpẽſet vide Doct.
ſuprà in locis alleg. & gl.& Abb. in
c.cum dilecti.de elec.& Spec.tit.de
diſpen.§.qualiter.verſi. dicunt qui-
dam.& verſi. nunquid ergo epiſco-
pus.& ad notata hîc per Dyn. vide
ipſum in reg. non firmatur. in prin.
& Io. And.in c. pen. de cleri. ægro.
& in c. vnico ſuprà de cler. ægro.
& ibi Doct.vbi habes de coadiuto-
re. Et hic. Pet. Philip. Franc. col.ij.
prope finẽ.gl.in prag. Sanct.de col-
lat.§.cui rei.in verbo.eccleſiaſticus.

y ¶Temporibus. Quid ſi conferatur
alicui beneficium, qui tempore da-
tæ literarum inhabilis ſit ratione
ætatis, an ſuperueniente legitima
ætate confirmetur, vide Dyn. in c.
non firmatur. circa princ.j.eo. F. E.

z ¶Beneficium. Adde quando bene-
ficium dicatur vacare propter deli-
ctum & crimen, Fel.in c. ſi conſtite
rit.col.ij.de accuſat.& an beneficiũ
poſſit conferri criminoſo,vide am-
plè Fely. in c.ij.in princ. de reſc.

a ¶Ciuili. Adde hic Io. And. in Mer-
cur.in reg.mora.& Abb.in c.conſul
tationibus. de iure patro. & latius
in c. cum dilecta.col.v.& ibi Barb.
& Fely.verſi.lex Barba.de reſcript.
& vide Doct. in iuribus alleg. per
Dyn. & Lud. Bolog. in d. l. Barbà-
rius. in primis interpret.& Angel.
Aret.in §. ſed cum aliquis. inſtit.de
teſtamen. Adde Panor.in c. niſi.nu.
4.& quod ibi poſui in addit.in ver.
ipſo iure.de renunt.& in c. fin.nu.2.
vbi iterum notaui in addit.in verſi.
ipſo facto de exceſ. præla. Felyn. in
c.inquiſitionis.in princip.poſt Abb.
& Ioan.de Ana.de accuſ.Corſe.ſin-
gul. ſuis in verſic. teſtis. incip.cleri-
cus homicida.& Tho. Ferra. in ſuo
tract.caute.iiij.incip.canonicis con
ſtitutionibus.

b ¶Error ſingularis. Vide Bart. in l.
Barbarius.in repetit.col.v.verſi.ſed
quid de actionibus. nu.15.ff.de offi.
præt.qui Dyn.hic videtur ſentire quod
lex Barbarius loquatur & habeat
locum in officiis publicis autorita-
te & vtilitate. cogita tamen ſi hoc
poſſit hîc à Dyn.elici. G. S

c ¶Iure ciuili. Idem tenet in c. poſ-
ſeſ.nu.38.& 39.j.eod.cui adde Tho.
Grã.in dictis.lx.ix. nu.4.& 5 .F. C.

d ¶Omittatur. Adde quando omiſ-
ſio formæ ſolennitatis ſubſtantia-
lis, & omiſſio ſeuium vitiet actum,
gl.hic & Phi.Frã.col.vlt.poſt princ.
& Bart.in l. cum h..§.ſi prætor.ff.de
tranſac.& in repe.l.j.§.ſi plures.ff.de
exer.act.& Cy.in l.ignorare.ff.de te
ſta.mili.& quæ not.Doct. in l.ſcien
dum.ff.de verb obl.& gl.ab Maria.
col. xvj.& ibi Fel.col.iij. in c.quo-
niam frequẽter, vt lite non conteſt.
vbi extẽdit Felyn. apoſtillã d. Alex.
in l.vniuerſa.Poſt Bart.C.de precib.
imper.offer.& ibi per ipſos reperies
multas concordan. Doct.& Felyn.
in c.j.col.ij. de ſponſ.& Lud. in ſuis
ſecũdis interpret.in l.ne in arbitris.
§.ſinantẽ. C. de arbit.& magiſtrum
Gui.de Monte Ferra. in ſuo cõmen
to ſuper pragmat.Sanct.in ij. parte.
Adde prædictis Alex. in l. cum lex.
ff. de fideiuſſ.& Panor. in c.ſuper
quæſtionẽ.§.verum.nu.iiij.& quod
ibi notaui in apoſt. ad eum in verſ.
præter,ſeu vltra de offi.deleg.

e ¶Remoueri. Adde ad hanc q. ſin-
gulariter Dom. de Ro.dec. ccccxv.
tit.de procurat.in nouis vbi allegãt
Dyn.hic,& vide text.in c. ex ore.&
ibi Abb.de iis quę fiũt à ma.parte c.
vbi ſolũ faciens reuerentiam alicui
prælato, tanquam legitimè conſti-
tuto, licet fortè non eſſet, videtur
ipſum approbare.

f ¶Solenne. Adde Dyn. plenè.& quæ
ibi dico in regula.ex eo.j. eod. titu.

g ¶Eius. Adde quòd idẽ tenet hîc Io.
And.& Phil.Frãc.col. vlt. circa me-

dium & Bald.in l.quidam.ff.de probat.& ibi Flo.de ſanct.Petro.

h ¶Beneficium. Adde quòd iſta q. non eſt Dy.ſed potius additio magiſtri Petri Caponis, vel alterius, vt potes videre circa quam dic, quòd nec profectò poteſt conſtitui, aut deputari, ſiue reſeruari aliqua penſio ei qui non eſt capax beneficij, ſecundũ Abba.in c. ad audientiam. in ij.de reſcrip.in c. extirpandæ.§.ſi verò. col.ij. de præbend. & latius in c. conquerente. de cler. non reſi. vbi exẽplificat in epiſcopo qui non valens prouidere nepoti de curato beneficio propter defectum ætatis, contulit illud alteri, & ſuper fructibus deputatur penſio nepoti.& hoc ſi ſine cauſa: ſed ex cauſa licita & honeſta poteſt, vt pro bono pacis, vt c.niſi eſſer.de præben.vel vbi cõcurrunt merita & de ipſis conſtat: de quo vide plenè per Fel.in d.c.ad audientiam.col.ij.in j.& ij. concluſionibus.& gl.in c.j. de coll.§.ordinar.ſuper verbo onus.fo.16.in Prag.Sanct. Facit pro dicto originali, de quo hîc, quod not. Card.in clem.j.§.j.q.iij.& x.de ſupplen.negli.prœl.

i ¶Adde, quòd reſeruatio beneficiorum non habet locum hodie in regno Franciæ, Prag. Sanct.in proœ. & ti. de elect. & de reſer.& ibi per glo.licet ſecundum Card.Alexand. in c.j.xix.diſ.Prag.Gallorum cenſetur eſſe reprobata, cum affirment aliquas conſtitutiones ſedis apoſtolicæ eſſe irrationabiles, neque velint eas recipere, cùm huius rei iudicium habere non poſſunt.& gl. c.j §.viſum fuit.de collat.ſuper verbo, viſum.tenet idem: ſed ſalua reuerentia tenetur, licet in pluribus locis dicatur, quòd futuri oratores regij inſtabũt &c.ꝗa ꝑ hoc nõ videntur reprobare & etiã de facto quã per ordinatiões regias eã obſeruãt.

k ¶Factæ. Adde quando cõditio trahatur retro in cõtractibus & vltimis volũtatibus quantũ ad legatũ, vide pulchrè Bart. & Imol. in l. ſi is qui pro emptore.col.xviij.verſi.ad primam cũ fingit.ff.de vſuc.& Bal.in l. fi.§.ſed quia. C.cõm.de leg.Ang.& Imol.in l. quæſitum.§.ſimili ſeruus. ff.de leg.j.& Bal.in l. hæreditas.co.j.ff.de hære.inſti.& Dyn.in reg.qui prior.j. eo.poſt prin.& quæ ibi dico in addit.& Docto.j.ſeq.poſtil.

l ¶Præſenti. Adde ibi gl. Do.& Doct. & gl.in l.ſi certarũ.§.fi.ff.de teſt.mili. quod intellige etiã ante aduentũ ſucceſſoris nõ poterit legatus cõferre beneficium finito legationis officio, ſecũdũ Guli.de Gug.& Bal.in l. meminiſſe oportebit.col.ij. de offi. proconſ. & le. licet ſecus ſit in aliis officiariis, qui poterunt regere & adminiſtrare ad aduentum ſucceſſoris vſque, vt in d.l.meminiſſe.

m ¶Papa. Et proceſſus fulminatus ab eius executore perpetuat mandatũ. Do.de ſan.Gem.Phil.Frãc.in d.c.præſenti.Spec.tit.de l.§.v.nu.14.Fed. de Sen.conſ.ccxcvij. quod non obſeruatur in Gallia, niſi prout in tit. de mand.in Pragm. & concorda. permittitur.

In reg. Poſſeſſor malæ fidei. Argumenta.

1 *Contrariorum altero percepto, percipitur reliquum.*

2 *Poſſeſſor malæ fidei quis verè cenſeatur.*

3 *Venditorem dolo ad vendendum inducens, in mala fide conſtituitur.*

4 *Poſſeſſor bonæ fidei dicitur, qui & fraude & fraudis ſuſpicione carere inuenitur.*

5 *Præſcribere non poteſt qui fuit in mala fide tempore poſſeſſionis, inchoatæ.*

Præſcr

6 *Præſcriptio inchoata impeditur ſuperueniente mala fide.& nu 13*

7 *Poſſeſſor malæ fidei quanto tempore poſſit præſcribere.*

8 *Dominium directum in rebus mobilibus per vſucapionem triennalem quæritur.*

9 *Dominiũ vtile quãto tẽpore quæratur præſcriptionẽ inchoãti bona fide, & quanto ei qui mala fide.*

10 *Vſucapio triennalis inducta eſt in fauorem poſsidentis tantum.*

11 *Dominij ſimplicis appellatione directum intelligitur.*

12 *Præſcriptio decẽ vel viginti annorum permittitur fauore poſsidẽtis bona fide.*

14 *Dominium non quæritur quantiuis temporis præſcriptione, ſi mala fides adſit.*

15 *Eccleſiarũ immobilia quanto temporis ſpatio præſcribãtur à priuato*

16 *Hæreticorum bona ipſo iure confiſcãtur ex tempore delicti cõmiſsi.*

17 *Præſcriptio quanto tempore cõtra fiſcum compleatur.*

18 *Eccleſiarum mobilia triennio vſucapiuntur.*

19 *Statutũ generale quando deroget ſpeciali.*

20 *Conſtitutio indefinitè loquens quando vniuerſali æquipolleat.*

21 *Mala fides an tollat effectũ præſcriptionis inchoatæ.*

22 *Actus perfectus nullo caſu ſuperueniente tollitur.*

23 *Ius canonicum in præſcriptionibus videtur æquius iure ciuili.*

24 *Aequitas naturalis an ſit præferenda rigori iuris.*

25 *Præſcriptio de iure canonico an requirat titulum cum bona fide.*

26 *Error facti probabilis æquipollet titulo.& nu.38.*

27 *Titulus non requiritur in præſcriptione triginta vel quadraginta annorum, ſicut nec bona fides, niſi in rebus eccleſiaſticis.*

28 *Bona fides in quibus non ſufficiat ad præſcribendum.*

29 *Tempus longiſsimum habetur loco tituli.*

30 *Bona fides an ſufficiat in præſcribendis rebus incorporalibus, an vero requiratur etiam titulus.*

31 *Titulus quare in præſcriptione rerum corporalium requiratur, non autem incorporalium.*

32 *Titulus in præſcriptione incorporalium an ſaltem à præſcribẽte allegari debeat, longæua autem poſſeſsio probari.*

33 *Obligatio perſonalis vt inducatur, requirit cauſa vera vel ꝓſumpta.*

34 *Vſusfructus qualiter & quando præſcribi poſsit.*

35 *Titulus eadem ratione in vſusfructus præſcriptione requiritur, qua & in dominij.*

36 *Vſusfructus iure communi poteſt poſsideri.*

37 *Bona fides an requiratur tempore contractus traditionis, & continuatæ poſſeſsionis.*

38 *Poſſeſſor an dicatur malæ fidei, qui in facto errauit.*

39 *Poſſeſſor an poſsit dici in bona fide qui errauit in iure.*

40 *Errans in iure non vſucapit.*

41 *Errans in facto & iure, an ſit in*

Bona

bona fide.

42 *In dubio vtrum attendatur quod prodeſt, an quod obeſt.*

43 *Error facti cõcurrẽs cũ errore iuris inducit bonæ fidei p̃ſumptionẽ.*

44 *Bona fides an proſit hæredi eius qui mala fide poſſedit.*

45 *Præſcriptio impeditur mala fide ſuperueniente.*

46 *Titulus an requiratur cum libertas contra ſeruitutẽ præſcribitur.*

REGVLA II.

POſſeſſor malæ fidei vllo tempore nõn præſcribit.

¶PRÆMITTENDVM eſt ad
euidentiam iſtius regulæ, Quis dica
tur malæ fidei poſſeſſor qui præſcri-
bere nõ poteſt, & conſequẽter vide-
bitur quis ſit bonæ fidei qui præſcri
1 bere poteſt, quia † per intelligentiã
vnius cõtrariorũ percipitur alterius
a intellectus[a], vt ff. de accuſ. l. qui ac-
cuſare. & de iis qui ſunt ſui vel alie.
iur. l. j. circa prin. & de præto. ſtipul.
l. j. §. ſtipulationũ. & inſt. de tutel. in
2 prin Malæ † fidei [b] autẽ poſſeſſor di-
b citur qui ſciens contra canonũ vel
legum interdicta mercatur, vt. j. eo.
c. qui cõtra. & C. de agric. & cenſi. l.
quẽadmodũ. in fin. lib. xj. Itẽ ille qui
emit cõtradicente domino, vt C. de
rei ven. l. ſi fundũ. nã q̃ ſpreta cõtra-
dictione ad emptionẽ proceſſit, præ-
ſumit̃ fraudis particeps eſſe, & con-
ſequẽter bona fide carere, vt ff. quæ
in fraud. cre. l. ait prętor. §. ſi q̃s par-
ticeps. & de le. præſtan. l. virilis. §. ſi
3 adierit. † Itẽ ille qui ad vẽdendũ vẽ-
ditorẽ induxit dolo, dicitur malę fi-
dei poſſeſſor. C. de reſ. in. vẽd. l. ſi do
lo. & l. dolus. Item ille qui emit ab
c eo [c] quẽ ſciebat vendere non poſſe,
vt à pupillo ſine tutoris authorita-
te, vel falſo tutore, quẽ ſciebat tuto-
rẽ nõ eſſe, vt ff. de cõtrah. emp. l. qui
à quolibet. & de publica. l. quæcũq;
4 §. qui à pupillo. † Bonæ fidei verò e-
cõtrà dicitur, qui fraude qualibet &
fraudis ſuſpitiõe caret, vt quia emit
vel alio titulo accepit ab eo quẽ cre
debat dominũ eſſe, vel putauit eũ,
qui vẽdidit, ius vẽdendi habere, q̃a
credebat eũ eſſe tutorẽ vel procura-
torẽ domini. ff. de ver. ſig. l. bonæ fi-
dei. Eſt ergo huius regulæ intellect⁹
duplex, & vterq; cõtinet veritatem.
5 Primus dicit † quod ille qui habuit
malã fidẽ tẽpore poſſeſſiõis inchoa-
tę, & cõtinuatę, nullo tẽporis tractu
d ſeu tẽporis cõtinuatiõe prçſcribit, [d]
etiã ſi centũ annis vel vltra poſſeſ-
6 ſionem continuaret. † Secundus eſt
intellectus, q̃ ſi poſſeſſor tẽpore in-
choatę poſſeſſionis habuit bonã fi-
dem. & conſequenter præſcriptionẽ
inchoauit, & poſtea tẽpore proce-
dente ſuperuenit mala fides, impe-
dietur proceſſus, & effectus præſcri-
ptiõis inchoatæ, & ideo illa verba,
vllo tẽpore, determinare poſſũt prę
cedẽtia, & ſubſequẽtia: nã ſecũdum
primũ determinãt ſequẽtia, ſecundũ
verò ſecũdũ determinãt prçcedẽtia.
Sed opponit̃ ſecũdũ primũ, iure ca-
7 uet † q̃ malæ fidei poſſeſſor p̃ſcribit
ſaltẽ ſpatio triginta, vel quadragin-
ta annorũ, vt C. de prçſcr. trig. ann. l.
omnes. Sed ſciẽdũ eſt, q̃ hîc legiſla-
tor cõſiderauit naturalẽ æquitatem
diſpoſitioni diuinę cõuenientẽ, qua
cauetur q̃ cũ alterius iactura locu-
pletari nõ decet: ius verò ciuile cõſi-
derauit rigorẽ ex cõtractib⁹ homi-
nũ. ſuadẽtibus aliquib⁹ publicis vti-
litatibus, procedẽtẽ, id eſt, vt domi-
nia rerũ nõ eſſent omni tẽpore indi
ſtincta ſiue incerta, vt ff. de vſuc. l. j.
& propter finẽ facilius litib⁹ impo-
e nẽdum [c]: vt ff. p̃ ſuo. l. fi. † nã iure ci-
8 uili p̃ vſucapionẽ triẽnij, quæ proce
dit in reb⁹ mobilib⁹, & in qua reqri-
tur titulus & bona fides, quærit̃ do-
f miniũ [f] directũ, vt ff. de vſuca. l. iij.
& de

& de acquir. rerum dom. l. j Item in
præſcriptione x. vel xx. annorũ, quæ
procedit in immobilibus & in iuri-
bus incorporalibus. vt C. de præſcr.
long. tẽp. l. fi. & de vſuf. l. corruptio-
nem. & de ſeruit. & aqua. l. penul. in
qua requiritur ſimiliter titulus & bo
na fides, quæritur dominium vtile,
cuius occaſione datur vtilis in rem
etiam cõtra dominium habentem
directum: vt C. de præſcrip. xxx. an-
no. l. ſi quis emptionis. in prin. & ibi
9 not. † Item in præſcrip. xxx. anno. &
etiam xl. ſi poſſidere bona fide in-
choauerit quis, quęritur dominium
vtile: ſi mala fide inchoauerit, quæ-
ritur ſola exceptio contra dominũ:
vt d. l. ſi quis emptionis. ij. reſpon.
adeò quòd mala fides poſt præſcri-
ptionem inchoatam ſuperueniens,
nihil præiudicat in aliquo prædi-
ctorum. C. de vſu transfor. l. vnica.
Ratio verò diuerſitatis prædictorũ
10 eſt, † quia vſucapio triẽnij eſt indu-
cta in fauorem poſſidentis tantùm,
& ideo per eam quæritur dominiũ
directum, adeò quòd nihil iuris re-
manet penes primũ dominũ: quod
ex eo patet quia lex dicit, quòd vſu-
cap. triennij quæritur dominium: vt
d. l. iij. de vſucap. & C. de pact. l. tra-
11 ditionibus. conſtat autem † quòd
ſimplex dominij appellatio ad di-
rectum refertur, vt ff. ſi ager. vectig.
vel emphy. l j. & ideo fauor iſte am
pliatur. vt infrà eod. c. odia. præſcri-
ptio autem xxx. annorũ inducta eſt
in odium negligentiũ tantùm, non
autem in fauorẽ malæfidei poſſeſ-
ſorum: quia iſtis non fauent iura, vt
hîc, & C. de agric. & cenſi. l. quem-
admodum. Et ideo odium illud re-
ſtringitur, vt d. c. odia. & l. cùm qui-
12 dam. ff. de liber. & poſthu. † In præ-
ſcriptione autem x. vel xx. ann. ver-
g ſatur fauor [g] poſſidentis, bonam fi-
dem ex parte habentis, odium verò
ex parte non petẽtis ſeu petere ne-
gligentis: & ideo in ea eligitur quę-
dam media via, quia ex parte qua
dicit̃ inducta in fauorẽ poſſeſſoris,
quærit̃ vtile dominiũ poſſeſſori: ex
ea verò qua dicitur inducta in odiũ
negligẽtis facit dominiũ directum
remanere penes ipſum negligẽtem,
ratione cuius agere poſſet actione
in rem directã contra alium poſſeſ-
ſorem, ſed non cõtra eum, qui præ-
ſcribit: vt d. l. ſi quis emptionis. &
hæc procedunt iuxta prædictã regu
lam, odia reſtringenda & fauores
conuenit ampliari. De iure verò ca-
nonico in vſucap. triẽnij, & præſcr.
x. vel xx. ann. idem per omnia, ſi bo-
na fides fuerit cõtinuata vſque ad
finẽ extremi momẽti cõpletæ præ-
13 ſcriptionis. † ſed ſi mala fides ſuper-
uenerit quandocunque ante finem
præſcriptionis completę, impeditur
inchoatæ præſcriptionis continua-
tio: & hoc volũt dicere verba regu-
læ, prout illa verba, vllo tẽpore, de-
terminant præcedentia. Itẽ videtur
14 hic caſus de iure canonico, † quòd
nec dominiũ nec exceptio quęritur
præſcriptione x. vel xx. vel xl. ann.
vel etiam centũ, vel etiam vllo tem
poris ſpatio, cum interuenit mala
fides, & hoc intẽdit regula cum di-
citur, vllo tẽpore. determinando ſe-
quẽtia. & hęc vera ſunt in rebus lai-
corum: in rebus verò eccleſiarũ, li-
cet opiniones ſint variæ, videtur ta-
15 mẽ mihi, † quòd res immobiles ec-
h cleſiarũ [h] præſcribãtur à priuato, &
ab alia eccleſia ſpatio quadraginta
annorũ, vt ſ. de præſcript. c. j. & ij. &
in authen. de eccle. tit. §. pro tempo
ralibus. & C. de ſacroſ. eccl. authen.
quas actiones. Idem in bonis vacan
tibus, quæ deferuntur eccleſiis, vel
quæ fuerunt hæreticorum, vel alia
cauſa de qua habetur exemplum. C.
de ſacroſan. eccleſiis. l. fin. ſ. de præ-
ſcript. c. ij. lib. vj. & ratio eſt aperta:
16 † quia bona hæreticorum ipſo iure
ex tempore delicti intelliguntur
commiſſa ſeu confiſcata, licet oc-
cupa

cupari non debeant, antequam ſen
tentia fuerit ſuper crimine promul
gata, vt ſ. de hæret.c. cum ſecũdum
leges.lib. ſexto ff. de iure fiſci, l.j.§.
an bona.& l. imperator. & ff. de pu.
& vect.l.commiſſa. & C. ad Iul. ma-
ieſt.l.pen. & l.fin.C. vbi cauſæ fiſci.
17 †ſed cõtra fiſcum præſcribitur mi-
i nori tẽpore, [i] quia ſi poſſidetur cum
titulo, præſcribitur eo tempore quo
præſcriberetur contra priuatum, vt
ff. de vſucap.l. quamuis. ſi ſine titu-
lo, ſiquidem velit poſſeſſor inchoa-
re præſcriptionem ex eo tempore
quo cœperunt vacare, pręſcribit vi-
ginti annis: ſed ſi ex eo tẽpore quo
fuerunt delata fiſco, præſcribitur
quatuor annis. ff. de iure fiſci. l.j.§.
diuus. & §. præſcriptio. & de diuer.
pręſcr.l.intra quatuor. & l.in omni-
bus.C. de quadrien. præſcript.l.j.&
18 ibi not.† Res autem mobiles eccle
ſiarum vſucapiuntur triennio, cum
hoc reperiatur iure ciuili determi-
natum, vt d.§. pro temporalibus. &
authent. quas actiones. nec huius
contrarium reperiatur inter cano-
nes determinatũ: niſi aliquis diſpu-
tando diceret quod videtur caueri
per cõſtitutionem generalem, quæ
ſtatuit ſimpliciter quadraginta an-
19 nos in rebus eccleſiarum. † Sed ad
illud reſpondetur, quòd ſtatutũ ge-
nerale non derogat ſpeciali. ſ. de
conſtitu.c.j. lib.vj. ſed qui ſuſtinent
opinionem auth. cõtrariam, dicunt
quòd illud habet locum, quando
ſpeciale & generale ſtatuuntur eo-
k dem iure: hic [k] autem generale vi-
detur de iure canonico, ſpeciale ve-
rò de iure ciuili, quo caſu non po-
teſt in aliquo derogare. Sed nihil
eſt: quia in d.c.j. de cõſtit. per ſum-
mũ Põtificẽ inducebatur cõſtitutio
generalis: & per alios conſuetudo
vel conſtitutio ſpecialis & tamen
ſpecialis generali derogat. Sed illud
contingit per ſpecialem permiſſio-
nem ſummi Pontificis, aliàs lex ge-

neralis ſuperueniẽs tolleret ſpecia-
lem præcedentẽ. vt ff. de ſepulc. vio-
lat.l.iij.§. diuus.ij. Sed adhuc vide-
tur mihi inhærendũ primæ opinio-
20 ni.† quia conſtitutio, quæ loquitur
indefinitè, nõ æquipollet vniuerſa-
li, quando non eſt eadẽ ratio & cõ-
ditio omnium particulariũ in vni-
uerſo cõprehenſorũ; vt oſtẽſum eſt
ſ. in prin. tub. cõſtat autem aliã eſſe
rationẽ & conditionẽ mobilium &
immobiliũ: ergo cõſtitutio prolata
ſimpliciter reducitur ad diſtinctio-
nẽ auth. Romana verò eccleſia ſola
de iure cõmuni gaudet pręſcriptio-
ne centũ annorũ, vt ſ. de præſcr.c.ij.
lib.vj. & in auth. vt eccleſia Roma-
21 na. collat.ij. † Secundo opponitur,
quia videtur quòd licet mala fides
ab initio interueniẽs impediat pre-
ſcriptionẽ inchoari: non tamẽ tollit
effectum inchoatæ: quia quæ ab ini
tio aliquid fieri impediunt, ex poſt-
facto ſuperuenientia non tollunt iã
factum, vt infrà eod.c. factũ legiti-
mè. ff. eod. l. in ambiguis. §. non eſt
l nouũ. Sed ſolutio [l] patet, † quòd ſi
22 factum eſt perfectũ, caſus ſuperue-
niens, qui ab initio impediret, non
tollit iam factũ: vt in prædicta reg.
factum legitimè. & in præall. §. non
eſt nouum, ſed vbi factum erat in-
choatum & non perfectũ, caſus ſu-
perueniens, qui ab initio impediret
inchoari, impedit etiam perfici in-
choatum: ita loquitur hic: prædicta
ſolutio probatur. ff. de verb. obl.l. ſi
ſub vna. §. ſi quis. & l. pluribus. §. & ſi
placeat. de ſeruit.l. pro parte. & de
ſeruit. ruſt. præd.l. via. §. quæcunque.
& plenè dicitur infrà eo.c. factũ. per
23 quod patet † quòd ius canonicũ re-
ctius procedit circa tractatum præ-
ſcriptionũ quàm ius ciuile, ſecundũ
generales & cõmunes regulas. Ter-
tio opponitur & videtur q̃, quãdo-
cunque omni tempore interueniat
bona fides, præſcriptio non poſſit
procedere: cõſtat enim æquitas na-

turalis ſcripta: in qua cauetur ne-
minem cum alterius iactura locu-
pletari debere, vt ff. eod.l. iure na-
turæ. & de cond. indeb.l. nam hoc
natura. & de inſtitor. act. l. ſi quis
mancipiis. §. Proculus. Cùm ergo
rigor iuris præſcriptionem indu-
cens ſimpliciter ſcriptus reperiatur,
præualere debet æquitas naturalis.
C. de iudic.l. placuit. & ff. de p. l. bo-
24 na fides. † Sed dicẽdum [m] eſt, quod
m vbi requiritur æquitas ſcripta in ge
nere, & rigor contrarius in genere;
n præualet æquitas [n]: ſed vbi reperi-
tur æquitas ſcripta in genere rigor
in ſpecie, ſicut eſt in propoſito, quia
æquitas generalis naturaliter dictat
neminẽ debere cum alterius detri-
mẽto locupletari: rigor verò dictat
ſpecialiter præſcriptiones procede-
re in alterius damnũ fauore bonæ
fidei poſſeſſoris, in odiũ negligen-
tium, præfertur rigor: quia in iure
noſtro generi per ſpeciem deroga-
tur: vt infrà eo. c. generi. ff. eo. l. in to
25 to iure. cum multis ſimil. † Quæren
dum eſt autem vtrum de iure cano-
o nico requiratur in præſcr. titulus [o]
& bona fides, vel an ſufficiat bona
fides tantum ſine titulo: nam de iu-
re ciuili conſtat, quòd in vſuc. trien-
nij & in præſcriptione decẽ vel xx.
ann. requiritur titulus, & non ſuffi-
ceret bona fides. C. de rei vend. nul-
lo. & de vſuc. l. Celſus. vel ſaltem
26 † error facti probabilis [p], qui titu-
p lo æquipollet: vt ff. pro empt.l. quod
vulgò, & de vſucap. l. non ſolum. §.
quod vulgo. & de iure. dot.l. Procu-
lus. & de vſucap. pro lega. l. pro le-
gato. & pro ſuo.l. ſi ancillam. §. fi. &
notari ſolet ad plenum in præall. l.
27 Celſus. † In præſcriptione autẽ xxx.
vel lx. ann. nec titulus nec bona fi-
des requiritur, cum etiam fures præ
ſcribant xxx. vel xl. annis, vt C. de
præſcript. xxx. vel xl. ann. l. omnes.
& hoc ſi agatur de præſcribendis

rebus priuatorum: ſed ſi de rebus ec
cleſiarum, tunc etiam in præſcr. xl.
ann. titulus & bona fides requiritur,
ſicut in præſcriptione priuatorum
ſpacio x. vel xx. annorum. C. de ſac.
ſanct. eccl. auth. quas actiones. & in
auth. de eccleſ. tit. §. pro temporali-
bus. de iure vero canonum, iure ve-
teri videbatur requiri bona fides, &
titulus, licet in hoc fuerint opin. vt
ſ. de præſcr.c. ſi diligenti. iure verò
nouiſſimo diſtinguitur rationabili-
ter: quia in rebus eccleſiaſticis, quæ
poſſint poſſideri iure cõmuni, nec
præſumptio eſt contra poſſeſſores,
28 ſufficit bona fides. † Sed in his quæ
de iure communi nequeunt poſſide
ri, vel contra poſſeſſorem eſt præ-
ſumptio, bona fides non ſufficit, ſed
eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſo-
ri cauſam tribuat præſcribendi: niſi
tanti tẽporis allegetur præſcriptio,
cuius contrarij memoria non exi-
29 ſtat, vt ſ. de præſcrip.c.j. † Tranſcur-
ſus enim temporis cuius memoria
q non exiſtit, loco tituli [q] habetur, vt
ff. de aqua plu. arcen.l.j.§. fin. & l.ij.
& l. fin. & de aqua quotid. & æſti.l.
30 hoc iure. §. ductus aquæ. ¶ † Item
nunquid in præſcribendis rebus in-
corporalibus ſit neceſſaria bona fi-
r des [r], vel titulus; vel an ſufficiat bo-
na fides? Et dicendum eſt etiam de
iure ciuili, quòd ſufficiat bona fides
nec eſt opus probare titulum; vt ff.
ſi ſeruitus vendi. l. ſi quis diuturno.
31 ¶ Quare † autem in pręſcriptione re
rum corporaliũ titulus requiratur,
& non in præſcriptione rerum in-
corporaliũ? Ratio eſt, quia vbi ma-
ius periculum imminet, ibi cautius
eſt agendum, vt ff. de Carb. edict. l.j.
§. ſed & ſi quis. Sed in præſcriptione
rerum corporalium maius pericu-
lum & præiudicium paratur: quia
rei dominium aufertur: ſed in præ-
ſcriptione ſeruitutis non aufertur
dominium rei: ſed ſubiicitur res ſpe
cici

ciei alicuius ſeruitutis debitæ præ-
32 ſcribēdi. ¶ Nunquid † autem ſit opus
ſaltem allegare titulum, & longæ-
uam quaſi poſſeſſionem probare? vi-
s detur quòd ſic:[s] vt ff. de vſur. l. cum
de in rem verſo. ſed dicendum eſt,
ꝙ non de iure ciuili vt dictũ eſt. d.
l. ſi quis diuturno, & de aqua pluu.
arcē. l. j. §. fin. & ad l. cum de in rem
verſo. reſpondendum erit, ꝙ ibi a-
gebatur de perſona aſtringenda ſeu
obliganda ad aliquam præſtatio-
nem, propterea eſt neceſſaria ſaltem
33 tituli allegatio, † cum ad obligatio-
t nem perſonalem inducendam [t] ne-
ceſſaria eſt cauſa vera vel præſum-
pta. vt ff. de doli excep. l. ij. §. circa.
de probat. l. cum de indebito. §. fin.
ratione prædicta, ſcilicet quia vbi
34 maius periculũ &c. † Item nunquid
in præſcribēdo vſumfructum requi-
ritur titulus? videtur quòd non quia
illud ius ſeruatur in præſcribendo
vſumfructum, quod ſeruatur in aliis
præſcribendis ſeruitutibus, vt C. de
præſ. longi temp. l. fi. in fin. econtrà
videtur, & eſt verum de iure ciuili,
quòd titulus requiratur: quia vſuſ-
fructus eſt dominij pars, vt ff. de fi-
35 deiuſſ. l. ſi à reo. §. ſin reo. † vnde qua
ratione in præſcriptione dominij
requiritur titulus. vt d. l. nullo. & l.
Celſus. eadem ratione & in præſcri
ptione vſusfruct. & ad l. fi. de long.
temp. præſcript. dicentem idem ſer-
uandum eſſe in vſufru. quod in cæ-
teris ſeruitutibus: verum eſt quan-
tum ad temporis limitationē, hoc
eſt vt eodem tempore præſcribatur
quo & cęteræ ſeruitutes, non quan-
tum ad alia, vt hîc: & hoc de iure ci
36 uili: ſed ſecus de iure canonico: † cũ
v vſusfructus[v] poſſideri poſſit de iure
communi, vt ff. de acquir. poſſ. l. na-
turaliter. & l. poſſeſſio. & de vi & vi.
arm. l. iij. §. vti frui. præſcribi poterit
etiam ſine titulo, dum tamen bona
fides accedat: vt in præalleg. c. j. de
præſcrip. lib. vj. vel verius tranſcur-
ſus tēporis à quo memoria non ex-
37 tet. † Itē quærendũ eſt vtrũ bona fi-
des requiratur etiam tēpore contra
ctus, & tempore traditionis, & tēpo-
x rè cōtinuatę poſſeſſionis[x]. Et dicen
dum eſt de iure ciuili, quòd in titulo
emptionis & vend. requiritur bona
fides vel probabilis error facti, qui
bonæ fidei præſumptionē inducat,
tempore contractus & tēpore tradi
tionis: in cæteris vero requiritur tē-
y pore traditionis[y] tantùm,* vt ff. de
* vſucap. l. ſi iis qui pro emptore. §.
fin. & pro ſol. l. ſi exiſtimans. & pro
empto. l. ij. in prin. Sed de iure cano-
nico non requiritur bona fides tem
pore contractus in iis, quæ de iure
cōmuni poſſunt poſſideri, cum ſine
titulo præſcribantur vt dictũ eſt, ſed
tēpore traditionis & cōtinuatæ poſ
ſeſſionis, vſque in finē cōpletæ præ-
ſcriptionis, vt patet per verba regu-
læ: in iis verò quę non poſſunt de iu
re cōmuni poſſideri, in quibus præ-
ſcribendis requiritur titulus, dicen-
dum foret quòd bona fides requira
tur tēpore contractus & tēpore tra-
ditionis & cōtinuatę poſſeſſionis in
tit. emptionis: in cæteris verò requi-
ritur tēpore cōtractus, & tēpore tra-
ditionis, & continuatæ poſſeſſionis,
niſi poſt tēpus contractus mala fide
celebrati error facti probabilis in-
terueniat, qui malæ fidei pręcedētis
38 ſuſpicionem remoueat. † Itē quærē-
z dũ eſt ſi poſſeſſor errauit in facto,[z]
vtrũ dicať malę fidei vel bonæ fidei
poſſeſſor? & dicendũ eſt ꝙ error fa-
cti probabilis prodeſt: quia bonæ fi
dei apertā præſumptionē inducit: vt
ff. de vſuc. l. iuſto errore. §. filius. & l.
nō ſolũ. §. q̃d vulgò. & ꝓ emp. l. quod
39 vulgo. ¶ Itē † q̃ri pōt, ſi errās in iure
dicať bonæ fidei vel malę fidei poſ-
ſeſſor? Et dicēdũ eſt ꝙ licet quātum
ad fructus perceptos, dicať bonę fi-
dei in hoc ſcilicet vt ad reſtitutionē
eorum

a eorum non teneatur[a], vt ff. de peti.
40 hæred. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. † ta-
men quātum ad præſcriptionē, pro
malæ fidei poſſeſſore habetur. vt ff.
de vſuca. l. ſi fur. §. j. iuris enim igno
rantia in vſucap. non toleratur, vt
ff. de vſucap. l. nunquam. in princ. &
de iuris & facti ignor. l. iuris igno-
41 rantia. Item † quærendum eſt, ſi
b errauit in iure & in facto ſimul [b],
vtrum dicatur bonæ fidei, vel malæ
fidei poſſeſſor? & videtur primo ꝙ
42 bonæ fidei, † quaſi magis attendi
c debeat quod proficiat[c], quàm quod
noceat, arg. ff. de iure fiſci. l. intelli-
gitur. §. ſi quis palàm. Econtrà vide-
tur quod malæ fidei, quaſi magis
conſideretur illa de pluribus cauſis
ſimul concurrentibus, quæ nocet:
quàm quæ prodeſt: arg. ff. ex quibus
cauſis in poſſ. ea. l. Fulcinius. §. quid
ergo ſi duas. & ad Silla. l. ſi quis in-
graueſcente. §. vlt. & l. q poſthumos.
Sed dici poteſt ꝙ bonę fidei repute-
tur, & ꝙ præſcribere poſſit, vt pro-
batur. ff. de dona. l. ſi vir vxori. & ibi
d plenè not.[d] Ratio † autem eſt, quia
43 error facti cũ errore iuris concur-
rēs inducit bonæ fidei præſumptio-
nem, & eius oppoſitũ remouet, ſed
in §. quid ergo ſi duas. & l. ſiquis in-
graueſcēte. §. vlt. & l. qui poſthumus.
conſtabat de mala fide, & ideo per
aliā cauſam cōcurrentē, quæ eſt de
bona fide, nō amouetur veritas ma-
læ fidei de qua cōſtat, cũ in incertis
non certis locus ſit coniecturis: vt
ff. de verb. oblig. l. continuus. §. cum
ita. aliâs, ſi de mala fide nō conſta-
ret, præſumptionē bonæ fidei indu-
44 ceret. Item † quæri poſſet, ſi defun
ctus habuit malam fidem, & hæres
bonam, vtrum bona fides hæredis
prodeſſe debeat? Et econtrà ſi de-
functus bonam fidem & hæres ma-
lam, an mala fides hæredis nocere
debeat, & cùm mala fides defuncti
noceat hæredi, quia propter fictio-
nem identitatis perſonæ, æſtimatur
ſucceſſor vitiorum & culpæ defun-
cti, vt ff. de diuer. & temp. præſcrip.
l. cum hæres. & de public. l. ſi ego. §.
partus. videtur quòd bona prodeſſe
debeat accedēs malæ, cùm contra-
riorum eadē ſit diſciplina: & vide-
tur probari. ff. de publi. l. eum qui. §.
in hac actione. & pro empto. l. ij. §.
ſi defunctus. ſed verba regulę huius
e quæſtionē ſoluunt[e]: quia † quocun-
45 que tēpore mala fides interueniat
ante præſcriptionē completam im-
pedit præſcriptionem compleri, &
propterea ſiue defunctus, ſiue hęres
habeat malam fidē, ſequitur quòd
impediatur pręſcriptio. Poſſet tamē
aliquis dicere de æquitate canoni-
ca, quòd ſi defunctus habuit malam
fidem & hæres bonā, & vellet hæ-
f res à ſe præſcriptionem inchoare[f],
quòd poſſet præſcribere, cũ in præ-
ſcriptionibus rerum, quæ poſſideri
poſſunt iure cōmuni, titulus nō re-
quiratur: vt in d. c. j. §. de præſcript.
lib. vj. ſicut dicitur de ſucceſſore ſin
gulari volente à ſe præſcriptionem
inchoare: vt ff. de acquiren. poſſeſſ.
l. Pomponius. §. cum quis. Sed rigor
iuris ciuilis qui per malam fidem
defuncti malæ fidei præſumptio-
nem in hæredem trāsfundit, vt d. l.
cum hæres. & in præalleg. §. partus.
46 hoc nō patitur. † Vndecimo & vl-
timò quæri poteſt, an in præſcriben
g da libertate[g] contra ſeruitutem ſit
neceſſarius titulus? & dicendum eſt
quòd non: quia fauorabilius eſt ius
præſcribendæ libertatis contra ſer
uitutem, quàm cōtra libertatē præ-
ſcribendi ſeruitutē, vt ff. de vſucap.
l. ſequitur. §. vlt. Cùm igitur in præ-
ſcribenda ſeruitute, non ſit neceſſa-
rius titulus, vt d. l. ſi quis diuturno,
& ſuprà de præſcript. c. j. multomi-
nus erit neceſſarius in præſcriben-
da libertate cōtraria ſeruituti. Item
hoc eſt quaſi expreſſum. ff. de ſerui.

vrban.prædior.l. ſi ædes. in princ.& ibi not.

ADDITIO.

a ¶Intellectus. Adde Dyn.in cap.qui ſentit.nu.9.j.eod. F. C.

b ¶ Malæ fidei. Adde quis dicatur malæ fidei poſſeſſor, Abb.in c. grauis. de reſtit.ſpol.gloſſ. Bart.& Doct.in l.& ex diuerſo.ff.de rei vend.& Cy. & Doct.in l.certum. C.de rei vend. & Ioan.de Plat.in l. quemadmodũ. verſi. vltimo no.col.vlt.C.de agric. & cenſit.in xj.gl.Abb.& Felyn.in c. ſi diligenti. col.iij.& ſequ. ibi Bald. col.ij.verſic.quæro quæ ſunt illa.de præſcript. & Abb.in cap.fin.eod.tit. & Bartol. in l.furtum.§.fundi.ff.de vſucap. & Alberic in Dictionario. verſic.ſine poſſeſſione.& per Doct. hîc, & Abb.in conſil.lxxvj.vlti.dubio.col.vlt.vol.j. & quomodo probetur mala fides, Abb.in cõſi.lxxxj. in j.col.& Angel.conſil. clx.& Hip. de Marſil.in ſuo ſingul.xxxiiij.

c ¶ Emit ab eo. Adde, quòd contrahens non adhibitis ſolennitatibus à iure vel communi vel municipali requiſitis dicitur eſſe malæ fidei, gloſ.in ver.mala fide.in l.j.C.de fide inſtrum. lib.x.& Dyn. in c.qui contra.infrà eod. An autem præſumatur bona fides,& quibus modis probetur,vide ibid.Dyn. & Iaſ.in §.ſed iſtæ.col.xvj. verſic. item vltra prædicta.inſtit.de actio. F. C.

d ¶Præſcribit.Non pręſcribit.Tu dic quòd hæc regula non tantũ procedit de iure cano. ſed imò etiam eſt intantum vera, vt omnes ll. quæ in oppoſitũ diſponunt,puta, l.omnes. & l.ſicut.cum ſimil. quę dicunt præſcript.cum mala fide currere,hodie ſunt de iure canon.correctæ, prout tenet gloſ.Innoc. Ant.Imol.Panor. & alij.Moder. in c.fin.de præſcript. Bal. in l. quibus diebus.§.dominus. §.de condit. & demonſtr. Angel.& Imol. in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſucap. Guliel.de Cugn. in l.ſi quas actiones nu. 2. & ibi poſui in apoſt. ad eum in verſic.requiritur bona fides.c. de ſeruit.& aqua. Panor.in c. peruenit.nu.3.& ibi poſui in apoſti. ad ipſum in ver. cum mala fide. de empt.& vend.Matth. Matheſil.ſingul.ſuo xxiij.no.quod omnes leges. & Alex.conſil. clxxxviij. incip.viſo tit,quæſt.col.xij. verſi. venio ad ſecundum dubium. volu. j. & conſil. xxxiiij. incip. viſo proceſſu cauſæ. col.j.vol.iij.quod eſt verum non ſolùm in actionibus realibus, verum etiam in perſonalibus, prout tenẽt cõmuniter omnes Doct.in locis ſuprà alleg. reprob.opin. Bart.in l.ſequitur, ſuprà alleg.de quo omnino per Tho. Ferrar.in ſuo tract. cautel. caute. xxxviij.incip.explorati iuris eſt,quod facit ad apoſtil.ſeq.

e ¶Imponendum. Adde, dum dicit Dyn. hic præſcriptionem eſſe contra ius naturale, quòd idem tenent Ioan.And.hic, & Pet.de Anchar.& Philip.Franc.col.ij. Abb.in rubr.de præſcript. col.ij. & gloſ.in c.ius generale, & ibi Card. Alex.col.ij.poſt prin.& Domi.j.diſt.dicentes, quòd licet præſcriptio ſit iniqua reſpectu priuatę vtilitatis,tamen æqua reſpectu publicæ nec repugnat fini æterno ideò ſeruanda: de quo vide pulchrè Fely. in d.rubr.col.ij. ver.dum dicit Abb. &c. Et quæ res non poſſunt præſcribi, & in quibus caſibus non currit præſcriptio, & quæ perſonæ nõ poſſunt præſcribere,& contra quas nõ currit præſcriptio, vide gloſ. ampiam in c.cum non liceat. de præſcript. & Spec. tit.de præſcri. per totum, & Abb.in conſil. xciiij. lit. j. & an poſſeſſor malæ fidei non poſſit præſcribere, & iura ciuilia in præſcriptione ſiſit correcta iure canonico,vltra Dyn.Io.And.in v.q.& Phil. Franc.hîc col.ij.& ſeq.& vltra alleg.in pręced.apoſtil.vide Abb.in conſi

conſil. iij.q.xiiij.vol.ij.& Bart. in l. priuilegia.C.de ſacroſan.Doct.in c. ſi diligenti.& in c.vigilanti.& c.fin. de præſcript.& ſing.Alex.in conſil. cxix.col.ij. in princ.vol.iiij.& Cyn. & Doct.in authen. malæ fidei.C.de præſcript.x.vel.xx.ann.Bart.Ang.& Mod.in l.ſequitur.§.ſi viam.& Alex. in apoſtil.ibi ad Bar.ff.de vſucap.& Ang. in l.j.C.de præſcript.xxx.ann. & Bald.in cap. ſi quis per xxx.& ibi Card.Alex.ſi de feud.cõtrouer. fuerit inter dom.& agna.& Bal. latius in c.ſi de præſcript.& Ang.in repet. l.j.de iud.& vide Bart. in l. hæc autem iura.ff.de ſeruit.vrba.præd.vbi opin. Bart. & in d.§.ſi viam. reprobatur:volẽdo quòd iura ciuilia non ſunt correcta à iure canonico, vbi præſcriptio cauſatur ex negligentia alterius ſine aliqua poſſeſſione pręſcribentis; & ipſum Bart.reprehendit Bald.in conſil.cccl.circa fin. lib. ij. de quo vide Felyn. in d. c. fin. de præſcrip. qui enumerat plures Doctores conuenientes cũ Dom. Bart. tamen contra Bart.communior eſt opinio, & ibi ponit quatuor declarationes, limitationes, & ſaluationes,&c.

f ¶Dominium. Adde an per vſucapionem vel præſcriptionẽ quæratur dominium directum aut vtile, gloſ.& Bart.& Bald. Salyc. in auth. niſi tricennale.C.de bon.mate. glo. Ioan.Fab.& Angel.Aretin.inſtit.de vſucap. in princ.& ibi Bald. col. ij. cum ſequen. & gloſ. Bald. & Salyc. col.iiij.& v. in l.traditionibus.C.de pact.& ibi Alex.col.ij. & gl. in rub. ff.de diuer.& temp.pręſcri.& gloſſ. in l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſeruit. ven. & gloſ.in l.ſi quis in ver.actionem. & Salyc.C.de præſcript.xxx.annor. Spec.tit.de præſcript. in princ.Bart. in l.iij. de vſucap.& in l.Sticho.ff. de vſufruct.leg.& latè Imol. in c.ſi. col. xxiiij. de præſcript. & gloſſ. & Angel.in auth. vt eccleſia Roma. in fine. Archid. in cap.ſeruitium.xviij. quæſt.ij.& gloſ.in d.l.iiij.de vſucap. & Ioan. Andr. hîc & Maria. Socin. in rub.de cauſa poſſeſſionis & proprietatis. verſic. xviij. & Abb. in c. ad aures.& in rub. de præſcript. vbi concluditur per Doctores communiter,quòd directũ dominium non quæritur per præſcriptionem viginti,vel triginta annor.& vide ſingul. Felyn.in d.rubri.de præſcript.col.j. qui ponit regulam cum nouem fallentijs, & Alexand.conſil.lxxxviij. col.iij.in princ.ver.probauit.vol.ij. Ioan. Petr. de Ferrar. in forma lib. in actione reali, in verb.iure dominij.& Bald. in auth. hoc ius porrectum.C.de ſacroſanct.eccleſ.col.ij. in princ.& Bald.in repetit.l.fin.col. vj.C.de præſcript.& Chriſtophorus Porc. & ibi Iaſ. inſtit. de vſucapio. in princ.in gloſ.in verbo, dominia. & Innocent.& Abb. in c. cæterum. de iudic.& Bartol in l. j. § denique. ff. de aqua pluuia arcen. & ibi per Moder.

g ¶Fauor.Adde Bartol. in l. naturaliter in princ. colum. j. ff.de vſucap. & text. gloſſ. Cyn. Bartol. Bald. & Alexand.in l.fin.de edicto diui Hadria tollen.& Bart. in l. fin.ff.de eo per quem factum erit. & Ludo. Bologn. in d. l. fin.de edicto diui Hadria. tollen. in ſuis ſecundis interpretationibus, dicens iſtud procedere præter quàm in materia feudali.non ſemper eſt præſcriptio ibi fauorabilis: & alleg.Bald.in c. j. §. ſi quis de manſo. col.ij.ſi de inueſtit. feud.controuer.verſic.op.iſta litera facit viij. & ibi idem tenet Cardin. Alexand.col.j.& adde Angel. Aret. inſtit.de vſucap.in princ.col.penul. in fi.& Chriſtoph.Porc.ſuper.rubr. eo tit. inſtit.& Inno.in c. cæterum. de iudic.& quæ dixi in §.xv. in glo. j.de conuer.feud.

h ¶Eccleſiarum. Adde quantum tempus requiratur in præſcriptione rerum mobilium & immobilium eccleſiæ Rom. & aliarum etiam eccleſiarum, vt poſſint præſcribi. Saly. in l. ij. C. commu. de vſucap. col. ij. & Alex. conſil. lxxxiiij. col. ij. verſic. ij. dicimus. lib j. & in cõſi. clxix. incip. viſo themate. col. j. verſic. nam ad hoc. lib. ij. & tex. Abb. & Felyn. in c. ad aures. in princip. de præſcrip. & Felyn. in c. ad audientiam. verſi. vlt. facias reg. col. viij. eod. tit. & Bald. in conſil. clxxx. in fin. lib. iij. & Lud. de Roma in conſil. lix. col. ij. verſic. vlti. præmitto. & Paul. de Caſt. conſ. ccxv. incip. viſo puncto. in nouis. col. j. & Angel. Aret. & Bart. in §. res fiſci. & ibi Iaſ. in addit. ad Porcum, inſtit. de vſucap. vbi habes de præſcrip. rerum eccleſiæ mobilium: & per Bal. in l. ij. C. ne rei do. vel. tẽpl. & per Doct. Mod. in c. fi. de præſcri. ſuprà eod. lib. & Ang. de Peruſ. in l. j. C. de ann. excep. Archid. in c. placuit. §. quas. xvj. q. iij. Bald. in c. vigilanti. col. penult. de præſcri. & Abb. pulchrè poſt Cal. & Imol. in c. j. col. vj. de in integ. reſtit. Imol. latè in c. illud. col. ij. de reſcrip. & ibi Bal. in princ. & Salyc. in l. vnica. C. de vſuc. transfor. poſt princ. & Felyn. in c. de quarta. col. vlt. de præſcript. & Abb. in conſ. xcviij. col. vlt. lib. j. & Deciſ. Parlam. Gratianop. Delphi. q. c. cum ſeq. vſque ad ciiij. & in q. clxj. & ibi in addit. & q. xxxvj.

Adde Bald. in l. ſicut in fin. & quod ibi poſui in apoſtil. ad ipſum in verb. res immobiles. Card. in cle. ij. §. irritum. q. ij. de elec. Do. & in authen. quas actiones. in j. notab. C. de ſacr. ſan. eccleſ. & Paul. de Caſtr. conſilio xlviij. alias lij. incip. in cauſa quæ vertitur.

i ¶Tempore. Adde quanto tempore res fiſcales præſcribantur, Doct. in l. ij. D. commun. de vſucap. & Ioan. Fab. & Angel. Aretin. in §. res fiſci. inſtit. de vſucap. & Alex. in d. conſil. lxxxiiij. lib. j. & Felyn. in c. cum nobis. colũ. v. & ſequen. & ibi Abb. de reſcrip. & quãdo bona confiſcata & delata præſcribantur, vide Bal. in conſil. cccviij. ante fin. lib. iij. & Paul. de Caſt. conſi. ccv. in antiq. ordine meorũ, ſed numero antiq. eſt cccxij. & Ioan. de Plat. in l. iubemus. verſi. qualiter. C. de fun. patri. lib. xj. & in l. j. verſic. tertio not. de bon. vacant. lib. x. & Chriſtoph. Porc. in d. §. res fiſci. & ibi Iaſ. in addit. vbi ponit ij. fallen. in §. ſi verò expectet. de vſucap. inſtit. & Deciſ. Parlam. Delphin. q. ccccvj. in princip.

k ¶Hic autem. Adde Ioan. Andr. & Dominic. in c. j. de conſuetud. ſuprà eod. lib. & Bald. conſil. clij. lib. iij. & latius in conſil. cccc. in ij. volu. & ibi vide quid in ſtatutis: & Alexand. conſil. cvij. lib. v. col. ij. in princ. ver. confirmatur. & Ioan. de Imol. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat. & not. quòd conſtitutio generalis nõ comprehendit ea, quæ in ſpecie ſtatuere non poſſet, vt not. Lud. in conſilio ccxix. colum. j. verſic. ij. & adde not. per Dyn. & quæ ibi dico in reg. generi. nume. 13. & Bald. & Doct. moderni in l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulg. & pupill. & ad not. per Dyn. vide in §. j. colum. penult. de præſcript.

l ¶Solutio. Adde quòd mala fides ſuperueniẽs de iure canonico nocet præſcribenti, vt hic, not. Doct. in c. ſi diligenti. & c. vigilanti. c. fin. de præſcrip. ſecus de iure ciuili, vt eſt text. & ibi Cyn. Bald. & Angel. in l. vnica. C. de vſucap. transform. & Angel. Aretin. inſtit. de vſucapio. in princ. col. iij. & ibi Chriſtoph. Porc. & pulchrè Iaſ. in addit. ad eum, & Alex. in addit. ad Bald. in d. l. vnica. & per ipſum Bald. in l. ſuper longi. col. iij. C. de præſcript. long. temp. x. vel. xx. ann. & Bart. in l. naturaliter. ff. de vſucap. ſed ſuperuenientiã malæ fidei poſt completam præſcriptionẽ non nocet in foro conſcientiæ, vt not. Abb. poſt Cardi. & Imol. in c. vigilanti. de præſcript. & Ang. Aret. de vſucap. in princip. col. iij. & Ioan. And. hîc, Bar. in l. cum quis. C. de iur. & fact. igno. & Pet. de Anch. hîc, col. xxij. ver. quæro circa dubiũ. & vide Lud. de Ro. in rub. de arbit. ij. col. Imol. in c. ſi. de præſcrip. Ang. in repet. l. j. C. de iudi. Bald. in d. c. vigilanti. per plura iura, maximè per text. meliorẽ de iur. & gl. incognitã ſecũdũ eum in l. j. §. fi. cum ſeq. ff. de itine. actũque priu. ibi, neque enim corrũpi aut mutari ſuperueniẽte delicto poteſt, quod legitimè trãſactũ eſt, vide Felyn. in d. c. vigilanti. col. vlt. verſic. ſuperuenientia. Abb. in conſil. iij. q. xiij. & ſeq. vol. ij.

m ¶Sed dicendum. Adde Cyn. & Bal. in l. placuit. C. de iudi. qui alleg. Dy. hîc, & vide Bart. & Doct. in l. j. C. de legib. & plenè per Doct. poſt. glo. in c. fi. de tranſact. per Spec. tit. de leg. §. diſpenſatio. verſi. notandum. cum ſeq. & Alexan. in d. l. placuit. & per Felyn. in c. vigilanti. col. iiij. verſic. v. de præſcript. & Bartol. in l. j. ff. de vſucap. & Felyn. in c. cum illorum. col. iij. de ſenten. excommu. & in c. ij. col. j. de re iudic. & Dec. in c. in omnibus quidem. ff. de reg. iur. G. S.

n ¶Æquitas. Adde Dy. in c. indultum. circa fin. j. eod. & Dec. in l. in omnibus quidem. ff. eod. G. S.

o ¶Titulus. Adde quando requirantur in præſcript. titulus & bona fides, Doct. & maximè Felyn. in c. de quarta col. vij. verſic. ſed ad cognoſcendum de præſcrip. vbi ponit plures doctrinas multipliciter limitatas: & gloſſ. Abb. & Felyn. in c. ſi diligenti. verſic. cæterum. col. vj. cum ſeq. de præſcrip. Ioan. Fab. & Ange. Aretin. inſtit. de vſucap. in prin. & Bart. in l. Celſus. ff. de vſucapio. & Alexand. conſil. xxxvij. col. penult. ver. ſtante. lib. ij. & in conſi. cxxxvj. colum. j. verſic. vel etiam. eod. lib. & Bald. in repetit. l. fin. C. de præſcript. & Alex. conſil. xcix. per totum. lib. iiij. vbi ponit quid de iure ciuili & canonico: & per Bald. in l. nullo iuſto. C. de rei vendi. & ibi vide Saly. & Alexan. conſi. lxxiiij. col. penult. verſicu. circa ſecundum lib. iij. & Lud. de Roma conſil. clxvj. verſic. quo ad tertium. col. ij. & Alex. conſi. lj. in princ. lib. v. & in conſil. cxlj. in princ. eod. lib. v. & Alberic. in Dictionario, in verbo, præſcriptio. ver. an vna eccleſia. vbi ponit, quòd ad complendam præſcriptionem quatuor requiruntur, ſcilicet continuatio temporis, ſeu poſſeſſionis, bona fides, iuſtus titulus, verus ſiue præſumptus: & quod res non ſit vitioſa, ſed præſcriptibilis &c. & Alberic. in d. l. Celſus. text. & Salyc. in l. fin. C. de vſucap. pro hæred. & gloſſ. in c. j. & ibi Doct. de præſcript. ſ. eod. lib. & Ange. Aret. & Iaſ. in §. ſed iſtæ. de actio. & Cæpol. in caut. cviij. & Ang. in l. in ſeruorum. C. in quibus cauſis ceſſat long. temp. præſcript. & vide in ſeq. q. in princip. & in v. q. & quæ ibi dico, & Deciſ. Capellæ Tholoſ. deciſ. lxxiiij.

Adde Bald. in c. ſi. col. & verſic. ſi quis tamen vellet facere. de præſcrip. vbi ponit vnam cautelam, per quam poteſt præſcribi cum mala fide. & alias ponit Tho. Ferra. in tractatu cautel. caut. xxxviij. incip. explorati iuris eſt.

p ¶Probabilis. Adde, quòd habetur pro titulo quantum ad vſucapionem & præſcriptionem, non autem vt repellat agentem petitione hæred. aut interdicto: quorum bonorum, ſecundum Iaſ. in §. actionum. col. xxxj. verſicu. an autem petitio. inſtit. de actio. F. C.

q ¶ Tituli. Adde gl. & Abb. in c. ſuper quibuſdã de verb. ſig. & in c. quanto, de conſuetu. & gl. ſing Domi. & Doct. moder. in c. j. de præſcript. ẽ. eo. lib. Bal. in l. ſi arbiter tam in antiqua, quàm in noua lect. ff. de probat & Ioan. de Plat. in l. vſus aquæ. C. de aquæduct. lib. xj. Bart. & Doct. in l. j. §. Itẽ Labeo. ff. de aqua plu. arcend. & Bald. in l. conuenticulam, col. v. C. de epiſc. & cler. & Innoc. in c. quid per nouale. & c. veniens. de verb. ſig. & quod no. Abb. in c. ſuper eod. de paroch. & pulchrè Fely. in c. cauſam. col. ij. verſi. ſigna theoricam. de præſcript. & quæ dixi in §. j. de præſcr. & in §. xj. de conſuet. præd. in lib. conſue. Biturigũ. & qualiter probetur non extare memoriã in contrarium, vide Doct. ẽ. alleg. Alex. in conſi. lxviij. col. ij. & in conſil. cxxxvj. col. verſi. ſed ad hæc. *lib.* ij. & ad prædicta vide Alex. conſil. vj. col. ij. & in cõſi. vij. lib. j. Specu. & Ioan. And. in tit. de probat. §. j. verſi. vlt. qualiter fiet prob. & Old. conſil. ccliij. & modos probandi præſcriptionẽ centum annorum, vide per Abb. & Felyn. in c. cũ nobis. col. iiij. poſt princip. verſic. vlterius. de præſcrip. & per Fely. in qua veniens. ij. de teſtib. & Bal. in auth. quas actione. col. vlt. C. de ſacro. ſanc. eccleſ. & Bar. conſil. clxxxix. col. ij. & Abb. in conſi. vij. & conſ. xviij. vol. ij. & Deciſ. Parlamen. Grationop. Delphin. q. ccclxvij. & ibi in addit. & Cæpo. in conſil. xxij. col. iij. in prin. & Cal. in conſil. fin. tit. de conſuet.

¶ Tu dic vt præſcriptio tanti tẽporis, cuius non ſit memoria in cõtrarium probetur, debet certus actus articulari, vt ponit multum notab. Specul. in tit. de prob. §. j. verſic. vlt. quæritur. & ſeq. & ver. quid ſi teſtes. & ver. & not. & Flor. in l. ſeruitutes. col. xviij. ff. de ſeruit. Adde quòd per huiuſmodi præſcriptionẽ quæritur dominium directum, vt ait Iaſ. in §. j. col. xiij. verſ. & iuxta hoc. inſtit. de actio.

r ¶ Bona fides. Adde Abb. in cap. de quarta col. vlt. & ibi Felyn. col. xv. & pen. de præſc. multum amplè & an requiratur ſcientia aduerſarij, vide ibi & per Inn. in c. bonæ el. ij. de poſtulat præl. & in c. conquerente. de off. ord. & Bald. in l. fi. C. de præſ. long. tempo. & in l. ij. col. j. C. de ſeruit. & aqua. & vide pulchrè Bald. Inſt. de ſeruitu. §. j. col. ij. verſic. ſed in dubium reuoco. & Anchar. in reg. ſeq. colum. xiij. verſic. ix. opp. & Paul. de Caſt. conſil. xxiij. in nouis. & Dyn. in d. l. ij. in iij. q. C. de ſerui. & aqua. & Bart. in l. ſeruitutes. ij. ff. de ſeruit. & Ang. Aret. in §. æquè ſi agat. col. vj. verſi. quomodo autem probetur, & ibi Ioan. Fab. & Iaſ. inſtitut. de act. & Flor. de ſanct. Petro in l. ſeruitutes. vbi ponit ſeptem ſpecialia in præſcript. iuris incorporalis. & vide quæ dixi in §. v. de præſcrip. libr. Conſuet. ad iſtã & ſeq. quæſt.

s ¶ Quod ſic. Adde quòd hanc opin. tenet Inno. in c. cum dilectus. in fin. de conſuet. & gl. & Bar. in l. ſeruitutes, ff. de ſerui. glo. & Bar in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & Ang. Aret in §. æquè ſi agat. col. vij. verſi. cautela eſt. inſti. de actio. per. l. cum de in rem verſo. ff. de vſu. & tenet Flor. in d. l. ſeruitutes. & Io. de Imol. in d. l. j. §. fi. de aqua plu. arcend. Bal. Ang. & Imol. in l. qui in aliena. §. j. ff. de acquir. hæred. licet Vltramontani teneant cum Dyn. contrariũ. & Ang. in repet. l. ſi certis annis. C. de pact. tamen alia eſt communis opi. à qua non eſt recedendum, & tenet Alex. in d. l. ſi certis annis. col. vlti. verſi. non omitto. & Bar. in diſputa. incip. mulier habens. col. pen. verſi. circa tertium. & Bald. in §. j. col. penul. verſic. vlterius quæritur inſtitu. de ſeruit. & Bart. in conſil. clxxxix. inci.

inci. primo quæritur. col. ij. qui allegat Dyn. ita tenere, non tamen hic, ſed Alex. in d. l. ſi certis annis, allegat Dyn. in §. æquè ſi agat. inſtit. de actioni. & ſic Dynus eſt ſibi contrarius: vt patet. vide Alexand. in conſil. cviij. in fin. lib. ij. & Salyc. in l. ſi certis annis. & Fely. in cap. cauſam. col. iij. verſicu. nihilominus. in c. de quarta. col. xv. verſic. ij. fallit. de reſcript. Inno. & Abb. in c. ſi diligenti. eod. tit. Butr. & Abb. in c. peruenit. de cenſi. Bal. in l. cum de in rem verſo. in antiqu. lect. ff. de vſuris. & Iaſ. in §. præiudiciales. col. xv. verſic. & primo inſtit. de action.

t ¶ Inducendum. An promiſſio ſine cauſa valeat, vide Bald. & Ang. in §. in perſonam. ſuper gloſ. cõſtitueris. Inſti. de actio. F. C.

v ¶ Vſusfructus. Adde Abb. in cap. de quarta. col. vj. de præſcript. & Bart. in l. iuſto errore. §. non mutat. ff. de vſuca. & glo. & Cyn. in l. corruptionem. & ibi Bal. C. de vſufruc. & pulchrè Bald. in repet. l. fi. col. xix. cum ſeq. C. de præſcript. long. tempor. & Bal. ibi in lect. col. vlt. & Bal. inſtit. de ſeruit. §. j. colum. vlt. Ioan. Fab. & Ang. Aretin. col. vij. poſt princip. & ibi Iaſ. inſtitu. de act. §. æquè ſi agat. & ibi vide quid de iuribus perſonalibus & ſpiritualibus & ſpiritualitati annexis, vt eſt ius patronatus, vt ca. quanto. de iudi. & per Bald. in l. ij. verſi. quæro quarto ſi volo præſcribere. C. de ſeruit. quia præſcribuntur ſpatio xl. annorũ. facit quod not. in c. conſultationibus. de iure patron. & Rochum de Curte in tractat. de iure patronat. Adde quòd vſufructuarius poſſidet, ſcilicet naturaliter vt not. Alex. poſt Barto. & Doct. in alleg. l. naturaliter. Bart. in l. ſi fur. in j. not. ff. de vſucap. & in l. j. in fin. princ. verſic. quæro extra gl. & ibi poſui in addit. ad ipſum. ff. de acquirenda poſſeſſ. & in l. quiſquis cum glo. in verſi. credatur. C. de donat. vbi dicitur, quòd per retentionem vſusfructus poſſeſſio ciuilis in donatarium transfertur: ergo naturalis remanet donatio, & ſic vſufructuarius. & Alex. omnino in l. ſciendum. §. poſſeſſor. ff. qui ſatiſd. cog.

x ¶ Poſſeſſionis. Adde an omni tempore contractus traditionis & poſſeſſionis continuatæ ſit neceſſaria bona fides. Bart. in l. ij. ff. pro empt. & Ang. Aret. inſtitu. de rerum diuiſ. §. ſi quis à non domino. in j. gloſ. & in §. actionum col. ij. prope fin. de action.

y ¶ Traditionis. Rationem diuerſitatis reddit gloſſ. & Bart. in l. ij. ff. pro empt. & Iaſ. in §. ſed iſtæ. col. xv. inſtit. de actio. F. C.

z ¶ In facto. Adde ad iſtam & ſeq. quæſt. Abb. in c. ſi diligenti. col. v. & in ca. de quarta. col. ij. & pulchrè ibi Fely. col. vij. ver. quando in præſcriptione. de præſcript. & Chriſtopho. Porc. inſtit. de vſuc. in gl. error. & Ang. Aret. in §. nouiſſimè. col. ij. eod. tit. Cyn. & Bald. in l. venditioni. C. pro empto. & Bald. in l. nullo. C. de rei vend. & Rom. in ſuis ſing. fol. iij. incip. vlt. & Alexand. conſil. lxxiij. col. pe. ver. vnde dictus. lib. ij. & in conſil. xlvj. penult. col. verſic. & not. lib. iij. vbi dicit, quòd error iuris non cauſat bonam fidem quoad præſcriptionem etiam lõgi temporis, vt probat gl. iuncto text. in c. apoſtolicæ. de dona. vt tenet Dyn. hîc in ſequ. & clarius per Paul. de Caſt. in l. Celſus. ij. col. ff. de vſucap. & Barb. in c. paſtoralis. de dona. & Abb. in c. ij. de iis quæ fi. à præla. vide Doct. in proxima apoſtil. alleg. & Abb. in conſil. xix. vol. ij. de errore iuris. Ioan. de Imol. in cõſ. xcviij. iuxta fin.

a ¶ Teneatur. Idem tenet ſuprà in regu. præcedente, nu. 51. & an ſtetur iuramento poſſeſſoris, quòd erra-

uerit, vide Thom. grammat. deciſ. lxxix. nu. 6.

b ¶ Simul. Adde an errans in iure & in facto ſimul dicatur bonæ fidei poſſeſſor, Bart. in l. ſi vir. ff. pro don. & Bal. in l. venditioni. C. pro empto. & in l. nullo. C. de rei vend. & Felyn. in d. c. de quarta col. xiij. verſ. limit. v. & vlt. & ad iſtā q. & præcedentes vide Lud. Bolog. in l. cum vir. de vſucap. in ſecundis interpret. & in c. cū dilectus. de conſuet. in primis interpret. & Abb. in conſil. iij. quæſt. xix. vol. ij.

c ¶ Proficiat. Adde quòd vbi actus poteſt trahi ad duo diuerſa, magis intuemur quòd prodeſt, quàm quod nocet. Ioan. de Plat. in l. cùm allegas. C. de caſtr. pecul. lib. xij. F.C.

d ¶ Plenè not. Sed gloſ. Bar. & omnes doct. ibi & vbiq; in hoc errant: quia veritas eſt quod in d. l. ſi vir vxori. donatarius etiam ſi non erret in iure, ſed ſciat donationem non valere, tamen ſtatim vſucapit, vel præſcribit vt eſt text. in l. ſed & ſi conſtante. de donat. int. vir. & vxor. quæ ita debet intelligi: vt dixi in nouis intellectib. & ratio eſt, quia donatarius non præſcribit ſibi, niſi in caſu confirmandæ donationis, puta morte donatarij. l. cùm hic ſtatus. in princip. de donat. inter vir. & vxor. aliàs vſucapit donatori. vt ſimile in l. ſi alienam. l. quæ alienum. de donat. cauſ. mort. C. M.

e ¶ Soluunt. Sed loquentur tantùm de tempore malæ fidei, quia qualitas adiecta verbo, &c. l. in delictis. §. j ff. de noxalib. actio. & ſic ſolutio eſt quòd hæres bonæ fidei non impeditur iure canonico præſcribere, prout aliàs de iure ciuili. & ſic tam iure ciuili diſponente, quàm canonico non impediente, imò tacitè concedente, arg. cap. ij. de oper. no. nuntia. hæres longiſſimo tempore præſcribit, & eſt veritas, quicquid Dyn. hîc dicat. Et ita contra Dyn. Alexand. conſil. 51. nu. 7. lib. v. & ibi in annota. dixi. Corn. conſ. ccxcvj. litera o. lib. iij. Dec. conſ. ccciij. nu. 6. vbi in annot. dixi. C. M.

f ¶ Inchoare. Adde, quòd contra Dyn. hîc tenet Abb. in cap. ſi diligenti. de præſcrip. quòd imò mala fides defuncti impediat præſcriptionem hæredis volentis eam de nouo inchoare, & tenet Abb. in ca. nihil. col. iij. eodem titul. Butrig. in d. cap. ſi diligenti Imol. in cap. fin. col. ij. eo. tit. dicens quòd iura allegata per Dyn. hîc loquuntur in ſucceſſore qui nō cauſat ius à defuncto, vt prælatus: & tenet idem Bart. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poſſ. & Bal. in auth. ad hæc. verſic. ſed quid dicemus. de hæred. C. de vſuris colum. iiij. Rom. in conſil. clxix. colum. ij. & in conſil. ccj. col. ij. & Abb. conſil. xix. ij. vol. & in conſil. ij. incip. nitar in præſenti. col. xxiij. quæſt. xiiij. eod. vol. vbi dicit dictum Dyni procedere in terris eccleſiæ, non autem in terris imperij, vbi debet ſeruari ius ciuile, ex quo poteſt ſeruari ſine peccato: & contra Dyn. tenet Alexand. in conſil. lxxxiiij. lib. j. & in d. l. Pomponius. §. cum quis. col. xij. & in conſi. iiij. col. penult. iij. vol. & in conſil. xxxviij. eod. volu. & in conſil. ccxxxj. colum. iij. eod. lib. ſed opinio. Dyn. tenet Barto. in l. cùm hæres. ff. de diuer. præſcripr. & in l. vitia. C. de acquirend. poſſeſſ. Imol. in c. illud. col. ij. de præſcrip. Ang. Aret. inſtit. de vſucap. §. ſed tamen id. dicit, quòd licet poſſit hæres inchoare ex perſona ſua: tamen tenetur exonerare animam defuncti. & idē Alexander in conſil. l. ij. volu. colum. iij. verſicul. quinimo. & opin. Dyn. ſequitur Baldus. in l. eum, qui. §. in hac actione. ff. de public. & in l. nihil. C. de vſucap. pro hærede. de quo latè Maria. de Senis in rubr. de

cauſa poſſ. & proprie. in iij. tracta. art. iiij. verſi. vj. competit publiciana. vbi probat, quod etiam in terris imperij, ſi hæres non vult vti adminiculo defuncti, præſcribit cum bona fide, non obſtante quòd probetur mala fides defuncti. ſed Ang. in l. ſi ego. §. partus. ff. de publ. act. dicit dictū Dyni procedere in terris eccleſiæ. &c. plura etiam circa materiam accumulat Alexan. in d. l. cum hæres. in addit. ad Bart. & plenius in d. l. Pomponius. §. cum quis. col. xij. ſed Felyn. in d. c. ſi diligenti. col. v. ver. contra opin. famoſam Dyn. dicit quòd pauci ſunt qui recedant à j. opin. quia communior eſt contra Dyn. ſed ſecundum eum opin. poteſt habere locum in duobus caſibus, quos vide ibi per eum. & Alex. vbi ſuprà. & adde ad ſupradicta Paulū de Caſtro conſil. cclix. in nouis. & Alex. conſil. lxij. in iiij. vol. & in conſil. cx. lib. j. col. iij. in fin. verſic. ij. Cyn. & Imol. l. ſequitur. § hæres. ff. de vſucap. & Alexand. conſil. iij. colum. vlt. in princ. v. vol. & in conſil. xcix. colum. j. ver. & ideò. lib. iiij. & Ang. in §. furtiuæ. inſti. de vſuc. & in §. ſed iſte. col. xiij. de act. qui ponit xij. limit. ad auth. malæ fidei. C. de præſcrı. long. temp. & ibi vide Cyn. & Abb. & Felyn. in c. de quarta. col. vij. ver. ſi mirum. vbi ponunt, quòd mala fides defuncti non nocet ſucceſſori in beneficio, ſicut nocet hæredi vniuerſali: quia non habet ius à defuncto ſicut hæres. idem tenet gl. in regula, cum quis. j. eod. cap. & Abb. in cap. cura. de iure patr. & ſequitur Imol. in d. cap. fin. de præſcript. col. iij. vt ſuprà dixi in princ. vide Chriſtoph. Por. & ibi Iaſ. in addit. in §. res fiſci. inſtit. de vſuc. gl. & Salice. in l. ij C. de vſuca. pro hæred.. & Bart. & Bald. in l. ſi ego, § partus. ff. de public. & Lud. Bolog. in l. tutor rerum, ff. de admini. tut. in primis interpret. & deciſ. Parl. Delphinat. quæſt. cccxvj. & Ioan. de Imol. conſil. xliiij. colum. ij. verſicu. circa ſecundum. Tu adde quòd origi. dictum Dyn. eſt verum, vt plenè not. Paulus de Caſtro in l. iiij. §. hæres. ff. de vſucap. licet ipſe ſibi contrarius tenuerit oppoſitum in l. ſi quis ſub conditione. in fin. ff. de condit. inſtit. & in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſucap. & conſil. cxc. incip. hæreditas dictæ puellę quam etiam tenuit Raph. Cuma. conſil. lxvij. incip. ſtatuto ciuitatis Vincentinæ. Sed contraria opinio eſt communior, vt dixit Dom. apoſtil. & Rom. conſi. xiij. incip. cōcluſionem prædictam. vbi dicit opi. Dyn. hîc eſſe falſam. Idem not. Alexan. conſil. iiij. inci. videretur. col. fin. vo. ij. & Iaſ. in l. Pomponius. §. ſi quis adminiculo. ff. de acquiren. poſſeſ.

g ¶ Libertate. Adde Cyn. in l. j. iij. q. C. de ſerui. & aqua. & Ang. Are. in §. æquè ſi agat. col. vlt. ver. dixi de ſeruitute. de act. inſt. & Bald. in §. j. col. ij. ver. ſed in dubium reuoco. inſtit. de ſeruit. vbi plenè diſtinguit inter libertatem ſeruitutis ruſticæ & vrbanæ. idem Bart. in l. hæc autem iura. ff. de ſerui. vrb. præd. & vide Bart. in d. §. ſi viam. & de libertate præſcribenda contra eccleſiam, vide Innoc. Imol. Abb. & Salic. in c. de quarta. col. xiiij. ver. vtrum in præſcribenda. de præſcrip.

In reg. Sine poſſeſsione.

Argumenta.

1 *Præſcriptio ſine poſſeſſione nō procedit.*

2 *Præſcriptio ad immobilia, vſucapio ad mobilia propriè referuntur.*

3 *Præſcriptio inchoata mediāte poſ-*

ſeßione continuatur aliquando ſine poſſeßione, & ſub nu 10.
4 *Incorporalia poßideri nõ dicũtur.*
5 *Quaſi poſſeßio rerum incorporalium idem operatur quod poſſeßio corporalium.*
6 *Interdictum vti poßidetis: non niſi poßidenti datur.*
7 *Interdictum vti poßidetis datur etiam pro rebus incorporalibus.*
8 *Præſcriptio in corporalibus ſine vera poſſeßione, in incorporalibus autem ſine quaſi poſſeßione non inchoatur.*
9 *Tignum domui coniunctum non poßidetur.*
10 *Vſucapio ſine poſſeßione inchoari nequit.*
11 *Vſucapio interrumpitur, ſi vſucapiens poſſeßione priuetur.*
12 *Poſſeßionis defuncti continuatio in perſonam hæredis impeditur, ſi per alium apprehendatur.*
13 *Captus ab hoſtibus vtrum vſuca.*
14 *Fictio poſt liminij quando ad poſſeßionem in facto conſiſtẽtem extendatur.*
15 *Ignorans quare poſſeßionem quærere nequeat.*
16 *Ignorans per quos poteſt quærere poſſeßionem.*
17 *Poſſeßio quæ neceſſaria ſit ad præſcriptionem.*
18 *Poſſeßionis duæ differentes ſpecies an ſint, naturalis & ciuilis.*
19 *Poßidere eandem rem eadem poſſeßionis ſpecie duo nequeunt.*
20 *Interdictum vnde vi quibus concedi ſoleat.*
21 *Poſſeßio naturalis an differat à poſſeßione pro ſuo.*
22 *Poßidere pro ſuo & poßidere ciuiliter idem eſt.*
23 *Interdictum vnde vi proprietario conceditur & vſufructuario.*
24 *Qualitates poßidendi contraria non concurrunt in eadem ſubſtantia.*
25 *Eadem ſpecie ſunt eadem ſubſtantia & natura.*
26 *Effectus idẽ producitur ab ijs quæ ſunt eiuſdem ſpeciei.*
27 *Pupillus poſſeßionem naturalem ſine tutoris autoritate non poteſt alienare.*
28 *Poſſeßio naturalis an tantum accidentaliter differat à ciuili.*
29 *Poſſeßio quaſi pedum poſitio appellatur.*
30 *Diffinitionem eandem ſi qua habeant, eadem erunt in ſubſtantia.*
31 *Poſſeßio ciuilis & naturalis ad præſcriptionem eſt neceſſaria: vel ſaltem ciuilis. & nu. 36.*
32 *Poſſeßio naturalis ſola ad præſcriptionem non ſufficit.*
33 *Præſcriptio non currit contra poſſidentem.*
Tempus non eſt poſſeßionis perdendæ modus.
34 *Poßidens ciuiliter perdit ciuilem, ſi decẽ annos naturalẽ neglexerit.*
Obliuio inducitur ex negligentia decennali. & nu. ſeq.
35 *Præſcriptio qua ratione non inchoetur, abſente ciuilem retinente.*

REGVLA III.

SIne poſſeſſione præſcriptio non procedit.

Exemp

a ¶EXEMPLVM iſtius regulæ[a]
patet. Pone quòd emi aliquam rem
mobilem vel immobilẽ à quodam
non domino bona fide, non tamen
poſſeſſionẽ adeptus ſui: modò dubi
tatur an vſucapiam vel præſcribam?
1 †Reſpondetur ꝙ non quia ſine poſ-
ſeſſione præſcriptio non procedit,
poſſeſſione ciuili & naturali ſimul,
vel ſaltem ciuili, non autẽ naturali
tãtùm ſi alius ciuiliter poſſideret, vt
infrà oſtendetur. & hîc præſcriptio
largè ponitur, vt tam vſucapionem
triennij, quàm præſcriptionẽ x. vel
xx. annorũ xxx. vel xl. vel etiam ma
2 gis longæuã contineat. †Licet enim
in vera & propria ſignificatione,
præſcriptio ad immobilia, vſucapio
verò ad mobilia referatur: tamẽ le-
giſlatores promiſcuè vtũtur iſtis vo
cabulis, referendo communiter ad
mobilia & immobilia, vt ff. de vſu-
cap. quaſi per totũ. tit. & maximè in
b l. iij. & ibi plenè not. Nõ procedit,[b]
3 id eſt, non inchoatur: †licet aliquã-
do inchoata mediate poſſeſſione,
continuetur etiã ſine poſſeſſione: vt
infrà dicetur. Sed opponitur, & vi-
detur quòd præſcriptio ſine poſſeſ-
4 ſione procedat. †Certũ eſt enim, ꝙ
incorporalia non poſſidentur, vt ff.
de acquir. poſſ. l. iij. in prin. & de ac-
quir. rer. dom. l. ſeruus §. incorpora-
les. & de vſuc. l. ſequitur. §. ſi viam. &
c tamen[c] præſcribantur aliquãdo ſpa
tio x. vel. xx. ann. Aliquando ſpatio
temporis cuius nõ extat memoria,
vt C. de ſeruit. & aqua. l. j. & ij. & de
præſcrip. long. temp. l. vlt. & ff. ſi. ſer.
ven. l. ſi quis diuturno. & de aqua
plu. ar. l. j. §. denique & l. ij. in prin. cũ
5 ſim. † ſed dic ꝙ in incorporalibus
d eſt quædam quaſi poſſeſſio,[d] quæ
illud operatur, quod operatur vera
poſſeſſio circa corporalia, quod pa-
6 tet. †Certum eſt, quòd interdictum
vti poſſid. non datur alij quàm poſ-
ſidenti, vt ff. vti poſſ. l. j. §. interdi-
7 ctum. † & tamen ſicut datur inter-
dictum pro tuẽda vera poſſeſſione
rei corporalis immobilis: ita datur
pro tuenda quaſi poſſeſſione rerum
incorporalium, quæ de numero im
mobilium reputantur. vt ff. ſi ſerui.
vend. l. ſicuti. §. Ariſto. & vti poſſid.
8 l. fin. † ſicut ergo in corporalibus
non procedit præſcriptio ſine vera
poſſeſſione: ita in incorporalibus
non procedit ſine quaſi poſſeſſione:
per quod oſtenditur hanc regulam
in omni genere veram eſſe. Item op
ponitur & videtur præſcriptionem
ſine poſſeſſione procedere: conſtat
e enim hæreditatem iacentem[e] non
poſſidere, vt ff. ſi quis teſtam. lib. eſ-
ſe iuſſ. fue. l. j. §. Scæuola. & tamen
vſucapit. vt ff. de vſucap. l. cœptam.
& l. nunquam §. vacuum. & l. iuſto.
9 §. nondum aditæ. †Item conſtat ti-
gnum coniunctum domi non poſſi-
deri vt. ff. de vſucap. l. cum qui. & de
acquir. poſ. l. qui vniuerſas. in prin.
& tamen vſucapitur ſi tempore in-
iunctionis pauci dies ſupererant ad
vſucapionẽ complendam, vt ff. de
vſucap. l. rerum mixtura. §. Labeo.
10 †Sed dicendũ eſt, quòd ſine poſſeſ-
f ſione[f] non poteſt inchoari: & ita lo
quitur regula. aliquando tamen in-
choata mediante poſſeſſione, con-
tinuatur & cõpletur ſine poſſeſſio-
ne, & ita loquuntur contraria. Sed
contra hanc ſolutionẽ eſt valde. ff.
de vſucap. l. naturaliter. vbi dicitur,
quòd perdita poſſeſſione interrum
g pitur vſucapio[g], & eius effectus: er-
go non cõtinuatur ſine poſſeſſione.
ſed dici poſſet, quòd illud habet lo-
cum quando interuenit interruptio
naturalis, qua mediante poſſeſſor
poſſeſſione priuatur: quod nihil vi-
detur: quia in caſibus ſupradictis
poſſeſſor poſſeſſione priuatur, ſcili-
cet quãdo iniungit tignum domui.
vt l. qui vniuerſas. & l. cum qui, item
quando moritur, quia mors omnia
ſoluit

ſoluit vt in authen.de nup. §. deinceps. propterea ſupradicta non vi-
11 dentur procedere. † Sed dici poteſt quòd in d.l.naturaliter.priuatur poſſeſſor poſſeſſione, actu & habitu:& ideo interrũpitur vſucapio. in prædictis autẽ caſibus, id eſt quãdo iniungit & quando moritur, priuatur actu tantũ, & non habitu, ſed certè imò ſi moritur, priuabitur actu & habitu:quia mors omnia ſoluit. Sed dicas, ꝙ in hæredem qui eſt eadem perſona fictione iuris, vt ff.de vſuc. l.hæres.& in auth.de iureiur.à mori.præſtit.eſt apta immediatè continuari, ſi non fuerit apprehenſa per
12 aliũ.† Nam ſi per aliũ apprehenderetur, impediretur continuatio poſſeſſionis defuncti in perſonã hæredis, vt ff.de acqui.poſ.Pomponius. §.quæſitũ.& de vſuca.l.poſſeſſio teſtatoris. Et ideo ſi non fuerit apprehenſa per aliũ,& incœpta ſit imme
h diatè cõtinuari h, pro cõtinuata debet haberi, arg.ff.de teſta.l.ſi filius. & in auth.vt exact.inſtan.dot prin. circa prin. Et eſt ratio quare vſucapio cõtinuatur poſſeſſore defuncto vt in legibus præall. patet.ex quib. cauſ.maio. l. cum miles.circa prin.
13 & pro hæred.l.ij. §. filiũ.† Item opponitur, quia cõſtat captũ ab hoſtibus nihil poſſidere, cum ab alio poſſideatur.ff.de acquir.poſſ.l.cum hæredes.§.in iis.& tamen vſucap.vt ff. de vſuc.l.iuſto.§.vlt. Sed dicẽdum i eſt, ꝙ non vſucapit. per ſe.quia non poſſidet per ſe., tamen vſucapit per aliũ quẽ habebat in poteſtate, tempore quo captus fuit.vnde ſi redeat poſtliminio., videtur omni tẽpore poſſeſſionẽ continuaſſe iuris fictio-
k ne poſtliminij k,& eiuſdẽ fictionis virtute vſucapionẽ continuaſſe,,& dominiũ per vſucapionẽ quęſiuiſſe:
14 †ſed vbi poſſideret per ſe, & capitur ab hoſtibus, perditur poſſeſſio: & licet poſtea poſtliminio redeat, fictio poſtliminij non extẽditur ad poſſeſſionem quę in facto conſiſtit, & conſequenter nec ad vſucapionem, quę ſolet ex poſſeſſione procedere. ſupradicta probantur apertè. ff. de cap.& poſtlim. reuer.l.in bello. §. factæ & de vſucap. l. ſi is qui pro emptore.& ibi plenè no.&arg. quib. ex cauſ.maio.l.ſciendum.& l.
15 denique & l.nec vtilem. ¶Item† opponitur, conſtat ignorantem poſſeſſionem non quærere, cum animus ſit de ſubſtantialibus, quæ re-
l quiruntur in poſſeſſione quærẽda l. C.de acquir.poſſeſſ.l.licet.& tamen præſcribit, vt ff.pro ſolut.l.ij.& pro empt.l.ij. §. Celſus. Reſpondeo, & dico quòd ignorans nunquam quærit poſſeſſionem per ſe, & hoc ſim-
16 pliciter verum eſt,†tamen bene poteſt ignorans quærere miniſterio filij vel ſerui, quos habet in poteſtate, & ignorans vſucapere: vt in l. præall.Item per procuratorem quęrere poteſt poſſeſſionem ignorans, ſed non vſucapere:niſi poſtquã venit in notitiam domini, vt.C.de acquir.poſſ.l.j.& ff. de acquir.poſſ.l.j. §.per procuratorẽ.Per negotiorum verò geſtorẽ,qui caret mãdato,quęreret poſſeſſionẽ, & vſucaperet dominium poſt ratihabitionẽ, vt ff.de acq.poſ.l.communis.§.procurator.
17 & de neg.geſt.l.ſi ego.†Modo quærendum eſt,quæ poſſeſſio ſit neceſſaria ad præſcriptionẽ, vtrũ ciuilis tantũ, vel naturalis tãtum, vel vtraque ſimul. Ad cuius declarationem
18 primò eſt quærendũ,†vtrũ ſint duę poſſeſſiones ſpecie differentes, vel vna tantùm, quæ diuerſificetur per accidẽtia, Ioannes dicit,ꝙ duæ ſunt poſſeſſiones ſpecie differentes, vna ciuilis, & alia naturalis. Azo vnam tantùm ſcilicet naturalẽ.quæ diuerſificatur per accidentia. Et gloſſato-
m res iuris ciuilis in C. m tenent opinionem Azonis.& in ff.maximè in tit.

tit.de acq.poſſ. tenent opinionẽ Ioannis. Pro quo argui & oſtendi poteſt ꝙ ſit duplex poſſeſſio. dicitur enim in l.peregrè.ff.de acq.poſ.quod ſi poſſidẽs fundũ naturaliter & ciuiliter egrediatur de fundo,& peregrè vadat, ꝙ ſi eo exiſtẽte extra fundũ, alius ingreditur fundũ,ingrediẽs habet poſſeſſionẽ,& adhuc abſens poſſidet,vt ff.de acqui.poſ.l.clàm poſſi-
19 dere.§.qui ad nundinas.† Cùm igitur impoſſibile ſit duos eandẽ rem eadem ſpecie poſſeſſionis inſolidũ
n poſſidere n, vt in eod. tit. l.iij.§.ex contrario.& de præc.l.duo. manifeſtũ eſt,ꝙ duæ ſunt poſſeſſionis ſpeciés. Itẽ poteſt argui ex eodẽ §. qui dicit, ꝙ ingreſſus fundũ, poſt priorem reuerſum,non admiſſum poſſidet vi & clàm:ſed violentia & clan
o deſtinitas duæ ſunt qualitates o contrariæ, ergo cohærere non poſſunt eidem ſubiecto.ff.pro ſuo.l.ſi ancillam.& pro emp.l.ij.§.vlt.ſi verò cohærent diuerſis:ſequitur ꝙ diuerſæ ſint ſubſtãtiæ ſiue ſpecies poſſeſſio-
20 nis.† Pręterea dicitur.ff.de vi & vi ar.l.j.§.deiicitur.ꝙ datur interdictũ
p ei qui poſſidet naturaliter tãtùm. p Item ei qui poſſidet ciuiliter tãtùm: quęlibet enim illarũ poſſeſſionum, vt ibi dicitur, ſufficit ad interdictũ vnde vi. Cùm igitur interdictũ vnde vi,non detur niſi ratione poſſeſſionis,vt in l.j.§.interdictum autem hoc.ff. de vi & vi arm. manifeſtum eſt,ꝙ quælibet illarum eſt verè vna
21 ſpecies poſſeſſionis per ſe. † Itẽ ibidem dicitur, quòd naturalis poſſeſſio & pro ſuo ad interdictum perti-
q net.cùm igitur copula cadat q inter diuerſa:manifeſtũ eſt ꝙ ſpecie differant naturalis poſſeſſio & pro ſuo.
22 †quare cùm idẽ ſit pro ſuo poſſidere & ciuiliter poſſidere, ſecundum omnes opiniones, apparet vlterius quòd ciuilis & naturalis poſſeſſio ſunt duæ poſſeſſiones ſpecie diffe-
23 rentes.† Item interdictum vnde vi datur proprietario & vſufructuario: vt ff. de vi & vi arm.l.iij.§.vnde vi. vterque ergo poſſidet: quia aliter interdictum non haberet: vt in eo. tit,l.j.§.deiicitur. in fin. Cùm igitur non poſſint inſolidum eodẽ genere poſſeſſionis poſſidere, & vſufructuarius poſſideat naturaliter, vt l.
r naturaliter: r & l.poſſeſſio,ff.de acqui.poſſ.certum eſt,quòd proprietarius eodẽ genere poſſeſſionis non poſſidet quo vſufructuarius:vt eo.§. ex contrario. quare cum poſſideat ciuiliter, apparet quòd ciuilis & naturalis poſſeſſio ſunt duæ poſſeſſiones ſpecie differentes. Itẽ ſi ponam proprietarium & vſufructuariũ eſſe extra fundum & extra fundi cõſpectum, haberent ambo eandẽ poſſeſſionem ciuiliter. Sed ſi eſſent in fundo, ambo haberent eandẽ naturaliter: & ſic eadem qualitas poſſeſſionis eſſet apud duos inſolidũ, quod etiam Azo negat poſſe contingere. Neceſſe ergo habes ponere poſſeſſiones plures, ſpecie differentes, vel eaſdẽ ſpecie, ſed diuerſas habentes
24 qualitates. ¶Præterea† duæ poſſidẽdi qualitates cõtrariæ, in eadẽ ſubſtantia poſſeſſionis concurrere non poſſunt, vt oſtẽſum eſt. Sed ciuiliter poſſidere, & naturaliter, ſunt qualitates cõtrarię poſſidendi ſecundum ea quæ communiter dici ſolent, vt de precar.l.ij.&vti poſſid.l.ſi duo.in princ. non ergo concurrunt in eandem ſubſtantiam poſſeſſionis:ſi ergo non eſt eadem ſubſtantia naturalis &ciuilis, manifeſtum eſt, quòd
25 non ſunt eiuſdem ſpeciei,† quia eſſe idem ſpecie eſt eſſe idem ſubſtan-
26 tia & natura.† Pręterea quæcunque ſunt eiuſdẽ ſpeciei, producunt eundem effectum: ergo ad deſtructionem conſequentis, quæ non producunt eundem effectum, non ſunt eiuſdem ſpeciei:quare cùm ciuilis &

natur

naturalis poſſeſſio eundē effectum
non producant, quia ex ciuili pro-
cedit vſucapio, ex naturali non, vt
ff. de acquir. rer. do. l. acquiritur. §.
vlt. manifeſtum eſt, quòd ciuilis &
naturalis poſſeſſio ſunt poſſeſſiones
ſpecie differentes. Præterea dicitur
s in lege, ſicut nulla poſſeſſio [s] acqui-
ritur ſine animo & corpore, ita nul
la amittitur, niſi in qua vtrunque in
contrarium actum eſt: vt ff. de ac-
quir. poſſ. l. quēadmodum. Cùm igi-
tur hoc ſignū nulla pro diuerſis in
natura videatur negare, ſequitur ꝙ
omnes poſſeſſiones non ſunt eiuſ-
dem naturæ: quare nec eiuſdem ſpe-
27 ciei. ¶ Præterea † dicitur in l. pu-
pillus. ff. de acqui. re. do. ꝙ pupillus
ſine tutoris authoritate nō poteſt a-
t lienare etiā poſſeſſionē [t] quæ eſt na-
turalis: innuit ergò in hoc ꝙ dicit
etiā, ꝙ non eſt eiuſdē naturæ natura
lis & ciuilis: ergò nec eiuſdē ſpeciei.
28 Præterea cōtra Azo. eſt, † ꝙ ciuilis &
naturalis nō videtur ponere differē
tias accidētales, ſicut etiam iuſta &
iniuſta. vt patet. ff. de acqui. poſ. l.
iij. §. ex contrario. Nā ibi in ſecūdo
reſpō. ponit᷑ vnū poſſe poſſidere ci-
uiliter, & aliū naturaliter. & tertio
reſp. dicitur nō poſſe vnū poſſidere
iuſtè, & aliū iniuſtè. per quod appa-
ret ꝙ ciuilis eſt iuſta, nē naturalis &
iniuſta, non ſolùm nō ſunt idē imò
nec æquipollēt, ergo nec ponūt diffe
tias accidentales ſicut iuſta & iniu-
ſta: ſi nō accidētales ergo ſubſtātia-
les. ex quo ſequit᷑ ꝙ ſi diuerſificātur
in ſubſtātia, diuerſificātur in ſpecie,
cū eſſe idē in ſpecie, ſit eſſe idē ſub-
ſtātia & natura: vt ſ. dictū eſt. Præter
ea contra Azo. eſt ff. de acq. poſ. l. iij.
§. Nerua fili⁹. vbi dicit᷑ me poſſidere
rē mobilē hactenus quatenus poſſū
nanciſci naturalē poſſeſſionē ſi poſ
ſideo, & nihilominus poſtea nanci-
ſcor naturalē: ergo pater primo me
habuiſſe aliā diſtinctā à naturali: ex
quo ſequitur manifeſtè ꝙ duæ ſunt,
quarum nulla eſt altera. ¶ Pro opi-
nione autem Azo. ſcilicet quòd vna
ſit tantum, quæ diuerſificetur per ac
cidentia arguitur ſic primò, quia ru
brica dicit de acqui. poſ. in ſingula-
ri. ff. Item in C. de acquir. & reti. in-
nuit ergo ꝙ vna eſt vera poſſeſſio,
& per conſequens vna ſpecies, ſicut
Azo. dicebat: aliter enim non ſingu-
lariter, ſed pluraliter loqueretur. &
confirmatur iſta ratio per tex. de ac
29 qui. poſ. l. j. vbi dicit † ꝙ poſſeſſio ap
v pellata eſt quaſi pedum poſitio. [v] &
ſingularis locutio vno ſolo ſuppoſi
to cōtēta eſt. ergo. &c. Præterea pro
Azo. dicitur in lege, quòd ſi aliquis
exeat de fundo animo deſinendi
poſſidere, perdit omnem poſſeſ-
ſionem, ergo videtur quòd vna ſit
ſubſtantia poſſeſſionis cui diuerſæ
inhæreant qualitates. ſicut Azo di-
cebat de acquir. poſſ. l. iij. §. in amit-
tenda. & l. ſi quis vi. §. differentia.
Præterea aut vna eſt ſpecies poſſeſ-
ſionis tantùm, aut plures: ſi vna,
Azo habet propoſitum: ſi plures, tūc
vnus poteſt habere vnam, alius a-
liam: & ſic contingit quòd eadē res
ſit à diuerſis poſſeſſa, quod eſt con-
tra l. iij. §. ex contrario. de acq. poſ.
Item ſequeretur, quòd ex qualibet
ſpecie procederet vſucap. & ſic ſe-
queretur duos inſolidum vſucape-
re & duos inſolidum dominiū quæ-
rere: quod eſt contra l. ſi vt certo. §.
ſi duobus. ff. commod. Præterea pro
Azo. eſt d. §. qui ad nundinas. in fi. ſi
bene inſpicitur. Nam ſecundū ver-
ba, per violentiam ſuperuenientem
remouetur clandeſtinitas, ſcilicet
præcedens, quæ ſunt contrariæ qua-
litates: & illud contingit ideo, quia
duæ contrariæ qualitates non com-
patiuntur ſe circa eandem poſſeſ-
ſionem: vt dictum eſt. ſi enim eſ-
ſent poſſeſſiones diuerſæ, prima
qualitas, id eſt clandeſtinitas circa
vnam

vnam, ſcilicet naturalem: ſecunda
id eſt, violentia circa aliam, ſcilicet
ciuilem, deprehenderetur: & hoc pa
terentur ſe ſimul, nec vna per aliam
tolleretur, ſed intelligendo textum
ſicut in principio gloſſ. intelligitur,
non procedit. & propterea pro A-
zo. eſt, quia iuſta vel iniuſta, ſunt
differentiæ accidentales poſſeſſio-
nis ſecundum omnes, non ſubſtan-
tiales. ſed iuſta dicitur ciuilis, iniu-
ſta dicitur naturalis. ff. vti poſſid. l. ſi
duo. in prin. ergò & vltimo ſequitur
quòd ciuilis & naturalis nō ponunt
differentias ſubſtantiales: ſed acci-
dentales tantummodo: & ſic non
ſunt ſpecies differētes. Præterea pro
Azo. eſt quia nulla poſſeſſio ſine a-
nimo perditur, vt ff. de acquir. poſſ.
l. quemadmodum. & de reg. iur. l. fe
rè quibuſcunque. Sed cōſtat vnam
ſolam poſſeſſionem ab abſente re-
tineri, ſecundum omnes: ſi vna ſola
poſſeſſio retinetur, & nulla perdi-
tur, quia in nulla eſt animus perden
di: neceſſariò ſequitur vnam ſolam
30 eſſe. Præterea ꝓ Azo. eſt; quia † quæ-
cunq; habēt eandem diffinitionem
ſunt eadē in ſubſtātia: ſed naturalis
& ciuilis eandē habent diffinitionē
etiam ſecundū Io. vt not. de acquir.
poſſ. l. j. in prin. ergo ciuilis & natu-
ralis ſunt eadē in ſubſtantia ergò &
ſpecie. ſed ad iſtud dici poteſt, quòd
deſcribuntur ſimul reſpectu cuiuſ-
dā tertij in quo conueniunt: & ideo
non ſequitur quòd ſint idem in ſub-
ſtantia: ſicut nec ſequitur, homo eſt
animal, aſinus eſt animal: ergo ho-
mo & aſinus ſunt idem in ſubſt.
¶ Solutio, tutius & probabilius eſt
x tenere opinion. [x] Ioan. quia tex. po
nit ciuilem & naturalem poſſeſſio-
nes, vt duas ſpecies coæquales. ff.
pro hærede. l. iij. §. quod vulgò. &
confirmatur in d. l. iij. §. Nerua filius
ff. de acquirend. poſſeſſ. & ad argu-
menta contraria facile eſt reſpon-
dere ſi quis diligenter inſpiceret.
31 † Dico igitur reaſſumendo quæ-
ſtionem præmiſſam, quòd ad præ-
y ſcriptionem eſt neceſſaria ciuilis [y]
& naturalis poſſeſſio, vel ſaltem ci-
uilis ſola ſine naturali. Nam quòd
ſufficiat ciuilis ſola, probatur, quia
lege cauetur, quòd abſens, quē con-
ſtat ſolam ciuilem poſſeſſionē ani-
mo retinere, poſſidet quātū ad hoc
vt vſucapio cōtinuetur, vt ff. de fur.
l. ſerui & filij §. vlt. & de diuer. præ-
ſcript. l. in acceſſione. & de acquir.
poſſeſſ. l. j §. per ſeruum qui in fuga.
32 † Item quòd naturalis ſola non ſuf-
ficiat ad præſcriptionem, probatur
primò per tex. ff. de acquir. rer. dom.
l. acquiritur. §. vlt. & ad exhibend. l.
Celſus. §. Iulianus, de acqui. poſſ. l. j.
§. pen. Item probatur per arg. neceſ-
ſarium, cui nō poteſt commodè re-
ſponderi. ſi enim is, qui ciuiliter tan
tum poſſidet & vſucapit, quod eſt
verum, vt d. §. per ſeruū qui in fuga.
& d. l. ſerui & filij. §. vlt. abeſſet, vel
præſens eſſet, & præſcriptionē con-
tinuaret: ſequeretur quòd ſi ex natu
rali poſſeſſione ſola ꝓcederet præ-
ſcriptio, quòd ſi eodem tempore a-
lius naturaliter poſſideret & bona
fide, quòd duo quærerēt inſolidum
dominium eiuſdem rei eodem tem
pore quod non eſt de iure poſſibile:
vt ff. commo. l. ſi vt certo. §. ſi duo-
bus vehiculum. de caſtr. pec. l. hære-
ditate. §. pater. & de reg. iur. l. quod
33 contra. §. vbi duo. † Sed poteſt inſta
ri, quòd ſecundum hoc nunquam
z præſcriptio contra abſentē [z] proce-
deret, quia contra poſſidentem præ-
ſcriptio non currit. C. de præſcript.
xxx. anno. l. ij. Item tempus non eſt
modus perdendæ poſſeſſionis, vt ff.
quibus modis vſusfru. l. ſi mulier.
ergo contra abſentem ciuilem poſ-
ſeſſionem animo retinentem nun-
quam procedit præſcriptio. fateor,
quòd contra ciuiliter poſſidentem
præſcri-

præſcriptio non procedit. Item fa-
teor, quòd tempus tantum non eſt
modus perdendæ poſſeſſionis. Ta-
men iure cauetur, quòd tempus eſt
modus inducendi obliuionem: &
obliuio eſt modus inducendi de-
poſitionem animi: & depoſitio ani-
mi eſt modus perdēdæ poſſeſſionis,
vt legitur & nota. ff. de vſucap. l. fur-
34 tum. §. fundi. & propterea dico, † ꝙ
ſi ciuiliter poſſidens neglexerit na-
a turalem poſſeſſionē per x. annos [a]
vel vltrà, quòd illa negligentia cir-
ca poſſeſſionē naturalē priuat eun-
dem poſſeſſione ciuili: ſicut aliàs
cauetur in iure, quòd negligentia
commiſſa in adipiſcenda vel recu-
peranda poſſeſſione naturali indu-
cit amiſſionem ciuilis, vt ff. de ac-
quir. poſſeſ. l. ſi de eo. §. ſi fortè. dico
35 ergo, † quòd quādiu abſens retinet
ciuilem poſſeſſionem, non inchoa-
tur præſcriptio duplici ratione. Pri-
ma: quia contra poſſidentem ciui-
liter non præſcribitur, vt d. l. ij. C. de
præſcri. xxx. ann. Secunda ratio eſt,
quia qui ciuiliter poſſidet, præſcri-
bit, ergo alius nō præſcribit eodem
tempore, ne plures ſimul inſolidum
quærerent, vt dictum eſt: ſed ex quo
iuris præſumptione poſſeſſionem
ciuilem reddidit per obliuionē, ſeu
per animi depoſitionē quæ ex obli-
uione procedit poſt abſentiam lon
gi temporis, ex nunc inchoatur præ-
ſcriptio contra eum: & hoc volue-
runt Gloſſatores iuris ciuilis aliqua-
liter dicere, licet non plenè. C. de
36 ſer. fug. l. j. per quod patet † quòd ad
præſcriptionem eſt neceſſaria ciui-
lis & naturalis poſſeſſio ſimul, vel
ciuilis ſola, naturalis autē ſola non
ſufficeret eo caſu quo poneremus
alium ciuiliter poſſidere, vt ſuprà
oſtenſum eſt: Dyn.

ADDITIO.

¶ Regulæ. Adde iſtam reg. non habere locum in præſcriptione actionum perſonaliū quæ ſine poſſeſſione procedit, vt tradit Iaſ. in §. rurſus. col. ix. verſ. ego bene puto. inſt. de action. & ibi alios quoque caſus enumerat, quibus hæc regula deficere videtur. F. C.

b ¶ Non procedit. de verbo procedit, vide text. in l. nunquā. §. vacuū & l. poſſeſſor. ff. de vſucap. G. S.

c ¶ Et tamen. Quanto ſpatio præſcribantur iura incorporalia, vide glo. cum Bart. in l. ſeruitutes. ij. ff. de ſer. & Cæpol. cau. cviij. F. C.

d ¶ Quaſi poſſeſſio. Adde an incorporalia quaſi poſſideantur, & pro ipſis competat interdictū vti poſſidetis, ſicut pro reb⁹ corporalibus, gl. Bart. & Flo. in l. ſeruitutes. ij. & text. gl. & Doct. in l. quoties. in ij. ff. de ſerui. & Abb. in c. cōqueſtus. de for. comp. & per Ang. Are. inſt. de reb. corp. & incorp. & pulchrè per Cyn. in princ. & Bal. col. ij. verſ. expeditus ſum. & ibi Alex. in addit. in l. ij. C. de ſeruit. & aqua. per Inno. & Abb. in c. querelā. de elect. & Imol. in c. bonæ. in ij. de poſtu. prel. in c. in literis. de reſt. ſpo. & in c. peruenit, de cēſi. & in c. conſultatiōibus, de iure pat. & per Abb. in c. cum eccleſia Sutrina. de cauſa poſ. & propriet. Bal. poſt gl. in l. regulariter. ff. de petit. hæred. & quæ dixi in lib. conſu. Bitur. §. xxiiij. in gl. j. ante fin. de conſuet. feudi. Ita notat Compoſt. in tit. de procur. §. j. verſi. quid mihi. & in tit. de act. ſeu pet. §. ij. & in tit. de propriet. §. j. verſ. aliæ ſunt. & in tit. de reſtit. ſpol. §. ij. & iij. & in titulo de emp. & vend. §. j. ver. ſed vſusfructus. & Bart. & Alex. in l. j. & fin. vti poſſ. & omnino Paul. de Caſtr. conſ. v.

e ¶ Iacentem. Adde quòd aduerſus hæreditatē iacentem præſcribi non poteſt, vt l. ea quæ. & quod not. ibi glo. & Doct. C. de temp. in inte. reſt. & l. ſi ſeruus hæreditarius. ff. de ſtipul. ſeruo, & not. Cyn. in l. licet. C. de iure

iure delib. & Bald. in conſil. xiiij. in fi. lib. j. & Bal. in d. l. licet. in vlt. q. & Alexan. poſt Bart. & Bald. in d. l. ea quæ & Abb. in c. de quarta. colū. ij. & ibi Felyn. col. vj. poſt princ. verſi. contra hæreditatem. de præſcript. vbi ponit regulam cū tribus fallen. & tenet Angel. in d. l. licet. & ibi Alexan. ſed Specul. de præſcript. §. j. verſ. item nota. tenet quod præſcribitur hæreditas iacens. & Ant. in c. cum non liceat. eod. tit. & Anchar. hic, col. xl. verſic. vj. oppo. & Alex. in conſil. cxxvj. colum. j. verſic. non obſtat.

f ¶ Poſſeſſione. Adde text. gl. & Doct. in l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. & Bald. in conſil. xiiij. col. iiij. verſic. capio iij. lib. j.

g ¶ Vſucapio. Adde Bar. pulchrè in d. l. naturaliter. de interruptione præſcript. gloſ. Abb. & Imo. & Felyn. in c. illud. de præſcript. text. & Doct. in l. vt perfectius. C. de an. excepr. & gl. Bar. & Sal. poſt. Cy. in l. cū notiſſimi. §. imò. C. de præſcrip. xxx. ann. & per Spec. tit. de præſcri. & tit. de exec. & Ioan. de Plat. in l. militaribus. verſi. item litis. C. de decur. lib. x. & Deciſ. Parlamen. Grationopol. Delphina. quæſt. cccxvj. & quæ dixi. in §. j. in gloſ. j. quæſt. penul. de præſcript. lib. conſuetud. Biturigum.

h ¶ Continuari. Adde quòd Bart. in l. cum hæredes. in princ. ff. de acquir. poſſeſ. dicit, quod non poteſt dici continuata niſi apprehendatur, ſed bene quantum ad vſucapionē poſſeſſio defuncti dicitur eſſe cōtinuata, vt tenet hîc Dyn. per l. cum miles. ff. ex quibus cauſis maior. idem Alex. in d. l. cū hæredes. col. ij. verſi. gloſ. ſuper verbo, non pertinet. vbi vide quando poſſeſſio in ſuum vel extraneū ſine apprehenſione transferatur & vide Alexand. in conſilio xxxvij. colum. iij. verſic. ſaltem. lib. j. & in conſilio lxxxiiij. lib. ij. & in conſilio xliij. eodem vol. & an ſtatuta & conſuetudines transferentes poſſeſſionem defuncti proximioribus hæredibus valeant, vt eſt conſuetudo hîc Biturig. vide per Alex. in d. l. cum hæredes. & Bald. in rub. de cauſa poſſeſ. & propriet. colum. j. propè finem. verſic. quæro, ſtatuto Mediolani.

i ¶ Dicendum. Adde quòd vſucapit per ſe actiones perſonales: item eas res, ad quarum vſucapionem complēdam pauci dies ſupererant cum captus fuit, ſecundum Iaſ. in §. rurſus. colum. ix. verſic. ego. bene puto: inſtit. de actio. per ſeruum vero & filium non vſucapit niſi ex cauſa peculiari. d. l. iuſto. §. fi. F. C.

k ¶ Poſtliminij. Adde Bartol. in d. l. cum hæredes §. in iis. & ibi Ludo. Roma. & Alexand. vbi ponunt plures rationes, quare ius poſtliminij circa recuperandam poſſeſſionem, quam poſſidebat reuerſus per ſe, non fingit, & ſecus per filium: vide Bartol. in l. ſi is qui pro emptore: circa ſecundam partem. ff. de vſucapio. & Chriſtophor. Porc. & Ang. Aretin. in §. ſi ab hoſtibus. inſtitu. quibus modis ius patriæ poteſt ſol. & Bart. in l. nec vtilem. ff. quibus ex cauſ. maior. in integ. & Bal. in l. denique. eod. tit.

l ¶ Quærenda. Adde quòd ſolus animus non ſufficit ſine corporis actu, vt d. l. licet. & ibi gloſſ. Cyn. Bartol. Bald. & Salycet. & Doct. alleg. ſuprà in præcedenti fol. 1. poſt alleg. incip. Adde Bart. & an ignorans quærat poſſeſſionem niſi per filium vel ſeruum, vide Bart. & Alex. in j. §. item acquirimus. ff. de acquir. poſſ. & per procuratorem, tutorem, & curatorem, vide Alex. in l. j. §. per procuratorem. ff. eod. tit. & gloſſ. Cyn. Bart. Bald. & Salyc. in l. j. C. de acquiren. poſſeſ. & Angel. Aret. in §. item nobis. & §. fin. inſtit. eod. tit. & Bart. &

Imol.in l. qui mihi donatum. ff. de
donat. & de neg.geſt.l.ſi ego.
Adde in quantum iſte dicit poſſeſ.
poſſe quæri per procuratoré, quòd
etiã tradi & recipi poteſt per eum,
vt not. Bart.& Doct. in l. poſſeſſio.
§.j.& §. & ſi poſſeſſio. ff. de acquir.
poſſeſ.& in alleg. §. per procurato-
rem & in l. certè. §. j.in fi.ff.de pre-
cario. & in l. ſi rem. ff. de vſucap.
Bald. in l. ſi is, qui pro emptore. in
vij.quæſt.princ.eod.tit.vbi dicit ve
rum etiã in ficta: vt quia quis con-
fitetur poſſidere pro procuratore
meo, quod eſt contra Angel.in pre-
alleg.§.per procuratoré, vt ibi per
Alexan.& in l.ſi is qui.de vſucapio.
Bald.in c.j.§.ſed vtrum. in titu. per
quos fiat inueſtitura.
m ¶In Cod. In l.licet.C.de aquir. poſſ.
n ¶Poſſidere. Adde an duo poſſint
inſolidum eandem rem poſſidere,
Bart.& Alex.in l.iij.§.ex contrario.
& gl.& Bart.in l.ſi vt certo.§.ſi duo
bus vehiculũ. ff. commod.& Alex.
conſil. xcix. col. viij.vol.v.& regu-
lam, quòd duo inſolidum non poſ-
ſunt poſſidere, intellige in dominio
irreuocabiliter acquiſito, ſecus ſi re
uocabiliter, ſecundum Bal. & Ang.
per illum text. in l. ſi pluribus.ff. de
leg.j.quod eſt ſingulare. ſecundum
eos.vide ibi Imol.verſic. circa præ-
dicta dubitatur. Bart.in l. ſi is qui.ff.
de vſucap.& Alex. in d.§.ſi duobus.
in addit.ad Bart.
o ¶Quantitates. Clandeſtina & vio-
lenta poſſeſſio an æquipolleant, vi-
de eundé, infrà in reg.qui ad agen-
dum.nu.5.
p ¶Tantum. Adde quis dicatur ciui-
liter poſſidere tantum, vel naturali-
ter tantum, gl.& Bart.in d.§.deiicia-
tur.& in l. naturaliter.in prin.& ibi
Alexan.ff.de acquiren. poſſeſ.& di-
cam in apoſtil.ſeq.& an eis compe
tat interdictum vnde vi, vide gloſſ.
Bart.& Alexan. in d. §. qui ad nun-
dinas.& in d. l. naturaliter.& Ang.
Aretin. in §. j. inſtit.de vſucapio.&
Cyn. Bald.& Salyc.in l. licet. C. de
acquiren.poſſeſ.& per Ioan.Fab.in
§.penult.inſtit.per quas perſon.no-
bis acquir.& Guid. Papæ in ſuo tra-
ctatu ſuper ſtatuto, ſi quis per lite-
ras in glo.poſſ.
Adde pro quæſito in principio huius
apoſtil. Iacob. Rebuffi.in l.fin.nu.2.
& quod ibi poſui in apoſtil. in verſ.
de corporali poſſeſſione.C.de fun-
dis patr.lib.xj.plenius per Alexand.
in d.§.ex contrario & quotuplex ſit
poſſeſſio, not. Bal.in authen. defun-
cto.in ij.q.C.ad Tertul.
q ¶Copula cadat. Adde gloſ. in rubr.
ff.de iur.& facti ignor. F. C.
r ¶L.naturaliter. Adde, ſuprà in reg.
poſſeſſor.apoſtil. incip. Adde quod
vſufructuarius.
s ¶Poſſeſſio. Adde Salycet. in l. non
ignorabit.C.ad exhiben & Alexan.
pulchrè in conſil. cxxxij.colum.iij.
verſic.nec.vol.ij.
t ¶Poſſeſſionem. Adde & dic quod
aut loquimur in perdenda poſſeſ-
ſione, & pupillus qui habet intelle-
ctum, poteſt eam perdere eo modo
quo perderet eam maior: & ſic ſine
tutoris authoritate, vt l. poſſeſſio-
nem.& ibi Bartol.& Alexand.ff.de
acquiren. poſſeſ. aut alienando, &
tunc aut loquimur in re propria: &
non poteſt alienando perdere ſine
tutoris authoritate, vt d.l.pupillus.
etiam quæcunque res ſit: vt inſtit.
quibus alien. licet. §. nunc admo-
nendi. & ibi ita dicit Angel. Areti.
colum. ij. aut eſt res aliena, & po-
teſt eam alienando perdere. iſte eſt
caſus in l. ij. §. ſi à pupillo. & ibi
ſingul. Bart. ff. de vſucap.pro empt.
vbi eum vide, & Alexan.in d.l.poſ-
ſeſſionem. & Ludo. Bologn. in ſuis
ſecundis interpretationib. in l. ma-
gis puto.§.ſi æs alienum.ff.de rebus
eorum. & Cepolam in conſil. iiij.
col.ij.

colum.ij.verſic.ſed pupillus licet.&
Alexand.in l.j.§. adipiſcimur. ff.de
acquiren.poſſeſ.
v ¶ Poſitio. Adde quid eſt poſſeſſio,
& vnde dicitur, gloſſ. Bart.& Alex.
colum.ij.in l.j.ff.de acquirend.poſſ.
& quot modis accipitur verbũ poſ-
ſeſſio, vide Alexan.conſil.xcv.col.ij.
volum.v.& Paul.de Leaza.ſuper ru
bri. de cauſa poſſeſſ. & propriet.&
ibi Bald.col.j.& gloſ.Cald.& Ludo.
Bologn. in ſecundis interpretation.
in l.regulariter.ff.de petit.hære.vbi
dicunt quadrupliciter reſpectu di-
uerſarum rerum accipi.& Guid.Pa-
pæ in ſuo tractatu ſuper ſtatuto, ſi
quis per literas, in verbo, poſſeſ.
x ¶Opinionem. Adde quòd Bart.in l.
j.col.iij.ff.de acquiren. poſſeſ.dicit,
quòd iura allegata per Dy. hîc non
probãt ſuam opinionem, quòd ſint
duę poſitiones.ſed Alex.ibi, col.xij.
tenet opin.Ioa.& Dy.quòd ſunt duę
poſſeſſiones differentes, & iſtam di
cit cõmunem opin.eſſe, ſed Bart.ibi
dicit, quod triplex eſt poſſeſſio: cũ quo
tranſit ibi Lud.Rom.& Ange. in l.ſi
quis vi.§. differentia. in repet. ff.de
acquir. poſſ. ſed contraria opinio,
quòd non ſit dare tertiam ſpeciem
poſſeſſionis, tenet Angel. Imol. &
Paul.de Caſtr.in d.l.j.& Bald. in l.j.
vij.col.C. vti poſſi. Bald.Ang.& Sa-
lyc.in l.licet.C. de acquiren. poſſ.&
Bald. in rubr. de cauſa poſſ. & pro-
prie.col.j.& ij.& ibi Paul.de Leaza.
y ¶ Ciuilis. Adde an ciuilis poſſeſſio
ſine naturali ſufficiat ad pręſcriben
dum, vel econtrà naturalis ſine ci-
uili, gloſ.Abb. & Doct.in c.cauſam.
de pręſcript. & pulchrè Bart.in l.iij.
§.ex contrario. & ibi Alexan. ff.de
acquir. poſſ. & Felyn. in c. cauſam.
de præſcript.col.penult.verſ.quam-
uis.vbi dicit, quòd in vno caſu ſuffi-
cit naturalis, videlicet in præſcribẽ-
te vſumfructum: nam vſufructua-
rius poſſidet naturaliter, vt l.natu-
raliter.ff.de acquiren. poſ.& de ma
teria vide Archi. in §.j.xiij. quæſt.j.
& Pet.de Anchar.in cap.j.col.vj.de
præſcript. ſuprà eod. lib.& Bald. in
l.ſi vt certo.§. ſi duobus. ff.commo.
& in l. traditionibus. col. iiij. C.de
pact. & in l.cum res.C. de probat.&
Ioan.Fab.in §.penul.inſtit.per quas
perſo. nobis acquir. & an appella-
tione poſſ. ſimpliciter intelligatur
de iure ciuili vel naturali, vide Ale-
xan.conſi.xxviij.col.j. verſic.& tali.
vol.ij.& Bart.& Doct.in l.naturali-
ter.§. nihil commune. ff. de acquir.
poſſ.in v.lect. & Bald.in l.j.C.com-
mun.de vſuca.& Fely.in c.cauſam.
col.vj.verſi. adde etiam.de præſcri.
& in c.iij.poſt princ.de probat. Ad-
de Bald.in l.pen.col.ij.verſ. hæc ra-
tio eſt falſa. C. de condit. inſert. &
omnino in l. mater paulò poſt prin
cip.& in auth.defuncto.col.ij.verſi.
vij.quæſt.eſt.C.ad Tertul.
Adde quòd communis opin.eſt, quòd
ſola ciuilis poſſeſ. ſufficiat ad præ-
ſcribendum, vt latè ſcribit Iaſ.in §.
rurſus.ſuper gloſ. in verſic. Abeſſet.
inſtit.de actio. F. C.
z ¶Abſentem. Adde Abb.& Fely.pul-
chrè in c. vigilanti. de præſcript. &
quis debet probare abſentiam ad
infringendam præſcriptionem, vi-
de ibi, & Angel. in l. emptor.C.de
præſcrip.long.temp.qui dicit, quòd
ei qui allegat. Idem Alexan.conſil.
lxxxviij.col.vlt.verſio.fortius.lib.ij.
& text. & gloſſ.& ibi Bald.& Doct.
in l. fin.C. de præſcript. long. temp.
& Bartol.in l.j.§. ſi quis autem.ff.de
itin.actuq; priuat.& Cepol.de ſerui.
vrban.prædior. c.xxiij. & amplè in
deciſ.Capel.Tholoſ.deciſ.lxxvj.
a ¶ Annos. Adde quæ requiruntur ad
perdendam ciuilem poſſeſſionem,
gloſ. Innoc.& Abb. in c.cum veniſ-
ſent.col.vlt.verſ.vltimo nota de re-
ſtit ſpol.& Innoc. in c.querelam.de
elect.& gloſ.Bart.& Alex.in l.fin.de

eo.§.ſi fortè.ff.de acquir.poſ.& Cy.
Bart.Bald.& Saly.in l.j. C.de ſeruis
fugit.& ſing.per Abb. & Felyn.in c.
vigilanti.col.iiij.verſ.& ideo adde.
de præſcript. vbi ponit quatuor caſus,
& omnes ſupradicti ſequuntur
Dyn.exceptis Imo.& Rom.in d.§.ſi
fortè. quòd inducitur obliuio poſſeſſionis
ciuilis, & præſumitur de
ipſa oblitus per decenniũ. & ſequitur
Bald. in l.fin.C.de his qui à non
domino. ſed Imol. & Roma.dicunt
obliuionẽ biennio per iudicem arbitrandam.
vide Felyn. in d. c. vigilanti.
col.v.verſic. quartus caſus. &
ſic habes, quòd occupãs incipit præſcribere
nõ ſtatim, ſed demum poſſeſſione
ciuili à domino amiſſa prędicto
modo obliuionis decennij, vt
not.hîc Dyn.j.& aliis tribus modis
per Fely.in d.c.vigilanti.notatis.
Adde Specul.in tit.de iuriſd.omn.iud.
verſic.vltimo nota.& in tit.de loca.
§.vj.

In reg.Peccatum.Arg.

1 *Peccatũ non remittitur, niſi prius ablatum reſtituatur.*

2 *Niſi dictio, quando affirmare dicatur, & quando negare.*

3 *Argumentum à contrario ſenſu lex eſt.*

4 *Cauſa finali ſublata tollitur effectus eiuſdem.*

5 *Pœna nulla eſſe debet, vbi nullum delictum.*

6 *Abſolutus an ſit à peccato, cui remiſſa eſt reſtitutio.*

7 *Solutio & debiti remiſſio æquiparantur.*

8 *Satiſfactum dicitur creditori per quemcunque modum, quem acceptauerit.*

9 *Reſtituere quid ſit.*

10 *Reſtitutio quando facta eſſe fingatur.*

11 *Reſtitutio impoſſibilis nõ obligat, modo adſit reſtituendi voluntas.*

12 *Obligatus quando difficultate excuſetur.*

13 *Reſtituere & tradere ſunt facti.*

14 *Impedimentum ſuperueniens debitori quando eum excuſet.*

15 *Caſus, quem præceſſit culpa, non excuſat.*

REGVLA IIII.

PEccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.

1 ¶ † SI rem meam ſurripuiſti, vel
violenter abſtuliſti, vel aliud à me
a extorſiſti per vſurariam prauitatẽ[a],
non remittitur tibi peccatum : &
conſequenter nec pœna peccati, niſi
reſtituas rem ablatam.& hoc intendit
hæc regula, & probatur.ſ.de vſur.
c. cum tu. & de cenſib.c.ij.& di-
b ctio niſi, [b] ponit, ſicut in c. proximo,
& ff.de vent.in poſſeſſ.mit.l.extraneo.
& de feriis.l.ſi feriatis.& de
cuſtod.reor.l.ij.§.fin.aliquando autem
reperitur quòd negat, ſeu priuat,
vt C. de tranſact. l.iiij. & ff. de
reg.iur.l.quo tutela.in prin. & ideo
2 dicendum videtur, † quod vbi præcedit
oratio negatiua, dictio, niſi ponit,
vt d.l.extraneo.l. ſi feriatis.& l.
ij.§.vlti. & de adimen. leg. l. ſi quis
ita.§.ſi Titio. & de adim.lega.l. Stichus.
§.Titia. & in hoc cap. & ſequ.
ſed vbi præcedit affirmatiua, tunc
negat ſeu priuat, vt d.l.quo tutela.
in prin.ff.eo.de diuerſ.præſcrip.l.de
acceſſionibus.§.vlt. & ad Turpil.l.j.
§.pen. & de iure fiſci.l.iij.§.multa.&
l.non poſſunt.Sed contra hoc videtur.
ff. de regu. iur.l. nemo ex iis. in
prin.vbi priuat & non ponit, & tamen
negatiua præcedit : ſed illa negatiua

æquipollet affirmatiuæ : &
c ideo dictio, niſi, priuat [c], ſicut vbi vera
affirmatiua præcedit. Item contra
prædictam ſolutionem videtur.
ff.de manumiſ.teſtam.l.Titia.§. vlt.
vbi videtur præcedere negatiua, &
tamẽ dictio, niſi, non ponit. Sed ibi
negatiua non præceſſit, ſed ſecuta
fuit : & ideo non videtur habuiſſe
animum concedendi libertatẽ, ſed
potius impediendi: & propter illam
præſumptionem animi impediẽtis
impeditur datio libertatis, arg.ff.de
adim.lega.l. legata inutiliter. & de
cond.& demon.l.cũ tale.§.vlti. Arguitur
ergo à cõtrario, ſi reſtituatur
3 ablatũ, remittitur peccatũ, † cũ arg.
d à cõtrario ſenſu ſumptum ſit lex [d],
vt ff. de teſti.l. ex eo.& de teſtam.l.
4 qui teſtamento.§.mulier. † & cum
ſublata cauſa finali alicuius rei tollatur
effectus, vt ff. de donat. l.ij.§.
vlti.& l.& generaliter.in prin.& de
except.rei iud.l.ij. & de adim.leg.l.
alumnæ.§.Seia liberta:& ſ.de pręb.
c.ſi pauper. lib. vj. Cùm ergo delictum
ſit cauſa finalis pœnæ impo-
5 nẽdæ: † quod patet, quia vbi nõ eſt
delictum, nõ debet eſſe pœna.ff.de
verb. ſign. l. aliud.§.inter mulctam.
C.de pœn.l.ſancimus.& bene ſequitur
ꝙ reſtituto ablato, & ſic reducta
cauſa ad nõ cauſam, remittitur
e peccatum [e]: ſed contra hoc apertè.
ff.de furt.l. qui ea mente. & vi bon.
rapt.l.pen. vbi reſtituta re ſublata,
vel violenter ablata, non remittitur
peccati pœna. Sed illud ſecundum
rigorem iuris ciuilis : ſecus autẽ de
æquitate iuris canonici, quod diui-
6 num imitatur. † Quęri autem ſolet,
ſi fur, vel raptor, vel vſurarius habet
facultatem rei reſtituendæ, ſi fiat ei
remiſſio abſque eo ꝙ reſtituat rem,
an intelligatur à peccato abſolutus?
& quidam dicunt quòd ſit abſolu-
7 tus, † quia ſoluere & cõſequi remiſſionem
eius, quod erat ſoluendum,
paria ſunt.ff.de re iudic.l.iiij.§. ſol-
8 uiſſe.& l.intra dies. † & quia ſatisfactum
accipimus per eum modum
quam creditor acceptauerit. ff. de
pign. act.l. ſi rem.§. ſatisfactum autem.
& quib.mod.pign. vel hypoth.
ſol.l.Item liberatur.in prin. Alij dicunt
quòd non liberatur quis, quia
verbis regulæ inhærendũ eſt in du-
9 bio, cum de peccato agatur. † Reſtituere
autem eſt, rem in primo ſtatu
reponere, vt ff.de vſur.l. videamus.
§.in Fauiana.& ne quid in loco publico.
l.ij.§.vt reſtituas. & de verbo.
ſign.l.cum pretor.& l. plus eſt in reſtitutione.
& l.reſtituere.Non abſur-
10 de tamen dici poteſt, † quòd ſi res
erat reſtitutioni parata, & tunc fiat
remiſſio, quod habeatur perinde, ac
f ſi res eſſet reſtituta [f], & poſtea per
eum cui reſtitutio facta fuit donata
ſit reſtituenti, arg.ff.de donat.inter
vir.& vxor.l.iij.§. ſed ſi debitorem.
& §.vlt.& de iure dot.l.vir ab eo.&
ff.ſi cert.pet.l.ſingularia.circa fin.&
de ſolut.l. ſolutam pecuniam. & de
rei vendic.l.hæc ſi res.aliâs non poteſt
intelligi proprie facta reſtitutio,
cùm quantum ad propriam ſignificationẽ
verborum, aliud ſit remittere,
aliud reſtituere, vt dictum
11 eſt.Sed † ſi non habeat facultatẽ rei
reſtituendæ, tunc eſſet ſibi impoſſibilis
reſtitutio : & tunc ſine reſtitu-
g tione abſoluetur [g]: quia nemo poteſt
ad impoſſibile obligari, vt j.eo.
c.nemo poteſt.& ff.de reg.iur.l.impoſſibilium.
quia ipſa non habendi
neceſſitas excuſatur, vt ff. de mun.
& honor.l.cura.§.inopes.licet fortè
iure ciuili non eſſet excuſatus: quia
naturalis impoſſibilitas nõ perſonę
difficultas debitorem excuſat, vt ff.
de verb. oblig.l. continuus.§.illud.
12 Sed † mihi videtur, ꝙ etiam ſecundum
rigorẽ iuris ciuilis poſſet excuſari.
multum enim refert, vtrum ſit
h in obligatione datio [h], vel factum.

namſi eſt in obligatione datio, &
difficultas perſonæ non excuſat de-
bitorem: vt in §. illud. ſed vbi eſt in
i obligatione factum perſonæ, [i] ca-
ſus contingens in perſona, debito-
rem excuſat, ſiue factum debeatur
ex contractu, ſiue ex promiſſione in
iudicio facta. De contractu patet. ff.
ad leg. Rhod. de iact. l. vlt. §. pen. De
13 iudicio, ſi quis caut. l. ſi is. † Verum
eſt, quòd gloſſatores iuris ciuilis di-
ſtinguũt inter iudicia & cõtractus,
& nihil eſt: quia idem eſt in vtro-
que quantum ad hoc in l. præalleg.
Cum ergo rem reſtituere ſit factũ,
k ſicut etiam rem tradere [k] vt ff. de
verb. obliga. l. vbi autem non appa-
ret. §. qui id. & l. ſtipulationes. §. idẽ
14 puto. ſequitur, † quòd impedimen-
tum ſuperueniens in perſonam de-
bitoris, quod reſtitutionem impoſ-
ſibilem facit debitorem excuſat,
15 † niſi culpa præceſſerit caſum, [l] quia
l tunc non excuſatur propter caſum,
vt ff. ſolut. matrim. l. etiam. §. licet.
Item vbi delinqueret ſub ſpe ve-
m niæ [m] conſequendæ, quia tunc vi-
detur culpa caſum præcedere: &
ideo excuſari non debet, arg. ff. de
dam. infect. l. fluminũ. §. item apud.
& §. Seruius. & de act. & oblig. l. j. §.
is quoque. & commod. l. in rebus. §.
quod autem.

ADDITIO.

a ¶ Prauitatem. Adde quòd reſtituere
tenetur quis id, quod habuit ex fur-
to, rapina, oppreſſione, dolo, vel ca-
lumnia. c. j. xiiij. q. vj. vnde Lucæ xx.
Zachæus dicit: Ecce dimidium bo-
norum meorum Domine do paupe
ribus, & ſi quem defraudaui, reddo
quadruplum. de quo vide Scotum
in iiij. diſtin. xv. q. ij. & idem dicen-
dum in omnibus caſibus in quibus
competit repetitio: & iſtud habet
locum in foro animæ. nam vbicun-
que ius poſitiuum habens concur-
ſum legis, ſeu æquitatis naturalis,
diſponit ſuper repetitione ſeu reſti
tutione faciẽda, talis lex eſt ſeruan-
da in foro conſciẽtiæ: vt notat Abb.
in c. quia plerique. de immuni. eccl.
vbi vide multa alia notanda in hac
materia: & an reſtitutio malè abla-
torum debeat fieri per manus illius
qui tenetur reſtituere, vel per epi-
ſcopum, vide Fely. in c. cum ſit. de Iu
dæ. vbi facit tres concluſiones, &
Bal. in c. j. §. iniuria. col. ij. verſi. quæ-
ro. de pac. tenenda.
b ¶ Niſi ponit. Adde de hac dictione.
Bart. Bal. Salic. & Alex. in d. l. iiij. C.
de tranſact. & Alex. conſil. lxxxvij.
lib. j. & per Io. And. hîc. & in addit.
Spec. tit. de ſponſa. ſuper rub. in ver.
negationem. & gl. in §. j. de iis, qui
in miſ. non con. in verbo. præter. in
Pragmat. Sanct. Adde, quòd Dyn. ait
dictionem niſi, in hoc text. ponere,
reprehenditur à Bart. in l. ſi eum. §.
qui iniuriarũ. col. ij. vbi pleniſſimè
de hac dictione, & quid differat à
particula, ſi non. ff. ſi quis caut. F. C.
c ¶ Niſi priuat. An dictio niſi priuet,
adde nota. per Iaſon. in princip. In-
ſtit. de actio. col. j. nu. 1. & 2. G. S.
d ¶ Sit lex. Facit l. maritus. C. de pro-
curat. & l. cùm prætor. ff. de iudic. &
not. ad aliud Bal. in l. ſi. C. de edend.
col. iij. num. 11. ibi, quintò. ſcilicet quod
regula quæ eſt ad certos caſus limi-
tata, in aliis caſibus intelligitur di-
ſponere totum oppoſitũ. Sed de ar-
gumento à contrario ſenſu, not. cõ-
muniter Doct. in l. j. §. huius rei. ff.
de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. &
in l. cõuenticula. C. de ſac. eccl. G. S.
¶ Adde Dyn. in reg. quod ob gratiã.
in vij. poſſeſ. j. eod. F. C.
e ¶ Peccatũ. Adde an reſtituere rem
raptam proſit raptori ad pœnã eui-
tandam. Ab. in c. j. de dolo & contu.
& in c. olim. in j. de reſtit. ſpol. Albe
ric. in Dictionar. in verſi. reſtitutio.
& opin. Dyn. hîc ſequitur Bart. in
l. qui ea mente. ff. furt. colum. j. in
ſi. quòd

ſi. quòd in delictis locus eſt pœni-
tentiæ. de quo per Bald. in l. j. C. de
plus petit. & in l. ſi quis in ſuo. de
inoffi. teſtam. & Ioan. And. in c. cum
laici. de iure patro. & c. in pœnis. j.
eod. in Mercur. & Alex. in additio.
ad Bar. in d. l. qui ea mente. & Ang.
de Peruſ. in l. ſi non conuitij. C. de
iniur. & magiſtralẽ diſtinctionem
Salyc. in l. j. in j. & ij. col. C. de crim.
ſtel. & Dyn. in ſeq. reg. in j. q. & Pau.
de Caſt. conſil. xxiiij. in antiq. col. j.
& Card. Alex. in c. nunquã. lvj. diſt.
& quæ not. Cyn. Bart. Bald. & Saly.
in l. ſi quis non dicam rapere. C. de
epiſc. & cler. & Bart. & Ang. in §. ſic
igitur in authen. vt iudic. ſine quo-
quo ſuffra. col. ij. & quæ not. Bart.
Bald. Paul. de Caſt. & Alex. in l. quã-
uis. ff. de iureiur. & Dyn. in reg. quæ
contra ius. verſ. ſed contra regulam
vide j. eod. & Doct. in l. quicquid
calore. ff. eo. tit. & Cyn. Io. Fab. in d.
l. ſi non conuitij. & ibi Salyc. &
Deciſ. Capel. Tholoſ. q. ccccix.
f ¶ Reſtituta. Adde quid ſit reſtitue-
re, Abb. in c. querelã. in fin. de elect.
& in. c. præterea. de vſur. vbi ponit
differentiam inter ſatisfacere & re-
ſtituere, & in rub. de reſtit. in integ.
& Bar. in l. qui proprio. §. item quæ-
ritur. ff. de procur. Quotuplex ſit, vi-
de Bart. in l. cum quis. §. ſi quis pro
reo. ff. de ſolut. & in l. j. §. fin. ff. de
quæſt. & ibi vide Alex. in addit. &
Bal. in c. j. & ibi Card. Alex. col. iiij.
Hic finitur lex. & incip. Conſue. Re-
gni. colla. x.
g ¶ Abſoluetur. Adde idem tenet ex-
preſsè Bald. in l. rogaſti. §. ſi tibi.
col. j. ver. quid autem ſi remiſi vſu-
ras vſurario. cum ſeq. q. ff. ſi cer. pet.
& in l. ſingularia. col. iij. eod. tit. &
vide Hoſt. in ſumma de vſur. §. fin.
verſic. quid ſi fœnerator. & ver. quid
ſi vſurarius. & Dom. in c. quãquàm.
de vſur. ſupra eod. lib. Ioan. And. hic
in gloſſ. & in Mercur. tenet contra-
rium. & in addit. Specul. tit. de vſu.
§. & Sed. Sen. in conſil. xviij. incip.
quæſt. talis eſt. & Anchar. & Card. in
conſil. x. ſuper. rub. de vſur. & pul-
chrè Alexan. in conſ. xcj. col. j. & vl-
tim. lib. ij. & Feder. conſil. xxij. &
Laurent. de Rodulp. in repet. c. con-
ſuluit. in j. q. de vſur. vide Roma.
ſing. 281. inci. Regula eſt. col. ij. ver.
colligitur. & Alex. in l. ſi plagij. col.
j. ff. de verb. oblig.
h ¶ Datio. Scilicet quantitatis, vel in
genere, aliàs in obligatione dandi
ſpeciem, difficultas impedit moram
vt tenent. Bart. Alex. & omnes in l.
quod te. ff. ſi cert. peta. vbi Philipp.
Dec. ad fin. idem ſentit in obliga-
tione dandæ quantitatis, & malè vt
ibi in annotat. dixi. C. M.
i ¶ Perſonæ. Adde quod non dimit-
titur peccatum: niſi fiat reſtitutio,
ſi reſtitui poteſt. nam non valens
illicitè rem extortam reſtituere. ex
quo pœnitet, liberatur à pœna æter
na vt no. Abb. & Ioan. de Ana. in c.
cum tu. de vſur. & ſanctus Tho. ij.
ij. quæſt. lxvj. & Ioan. de Anan. in
dict. c. cum tu. tenet Dyn. hîc in ſi. &
quando impoſſibilitas naturalis ſi-
ue difficultas perſonæ excuſet de-
bitorem. vide Bart. Imol. & Paul. de
Caſt. in l. continuus. §. illud. col. ij.
ff. de verbor. oblig. & Dyn. & ibi in
addit. in reg. nemo poteſt. j.
k ¶ Tradere debet. Adde an quis præ-
ciſe teneatur ad factum, Bartol. &
vtrunque Imol. in l. ſtipulationes.
ff. de verbo. oblig. & in l. ſi quis ab
alio. §. ſi. ff. de re iudi.
l ¶ Caſum. Idem tenet in cap. contra-
ctus. nu. 11. j. eod.
m ¶ Veniæ. Adde text. & ibi Abba. in
cap. illud. de cle. excommu. & iſtud
induxit Iaſ. in §. fin. colum. iij. verſi.
xj. fallit. inſtitur. de act. quòd is qui
ſub ſpe ceſſionis bonorum contra-
hit, non admittitur ad ceſſionem
bonorum, vt tenet ibi Ioan. de Pla-

tea.& bene facit quod not. Bar. in 3.
l.j.§.j.fin.ſi quis teſtament. lib. eſſe.

In reg. Peccati venia. Argumenta.

1 *Correctio mentalis, id eſt contritio requiritur, vt venia peccati concedatur.*

2 *Soluuntur facilius, quæ ligantur facilius.*

3 *Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano.*

4 *Cogitatio ſola peccati pœnam non meretur iure ciuili.*

5 *Correctio triplex eſt, & quæ diffiniatur earum quælibet.*

6 *Ius ciuile quid in peccatis attēdat.*

REGVLA V.

PECCATI venia non datur: niſi correcto.

¶HÆC regula concordat cum
proxima præcedenti: quia ſicut in
præcedenti non remittitur pecca-
1 tum, niſi reſtituatur ablatum: † Ita
hîc non remittitur peccatum, nec
peccati pœna, niſi interueniat men
talis correctio, id eſt animi pœni-
tentia & cordis contritio: his enim
interuenientibus datur peccati ve-
a nia. [a] Sed quæritur, cur de iure ca-
nonico propter ſolam pœniten-
tiam, id eſt cordis contritionem, da
tur peccati venia, & non de iure ci-
uili? vt ff. de ædil. edict. l. quis ſit
fugitiuus. & de furt. qui ea mente.
cum ſimilib. Reſponſio eſt aperta:
2 † quia ea, quæ facilius ligant, faci-
lius diſſoluunt: ſeu quæ facilius li-
gantur, facilius diſſoluuntur: vt ff.
eod. l. nihil tam naturale. & l. fere. &
de ſol. l. prout quiſque. & de reſcin.
3 vend. l. emptio. † Conſtat autem
quòd de iure diuino facilius quis
ligatur: quia ſola mentis cogita-
tione, ſi modò fuerit huius propoſi
ti quòd occaſione data, id quod co
gitauit, cõmiſſurus ſit, vt ff. de ver.
ſign. l. fugitiuus. & ideo per contra-
riam animi pœnitentiam, & cordis
contritionem, cõſequitur remiſſio-
nem peccati, & pœnæ pro peccato
4 imponendæ. † iure autem ciuili
per ſolam animi cogitationem ad
actum non procedentem pœnam
quis non meretur, vt d. l. fugitiuus.
& de pœnis. l. cogitationis. & ideo
ſola cordis cõtritione veniam non
conſequitur. Correcto, id eſt, pœni-
tenti, & cordis contritionem ha-
5 benti. † correctio enim triplex [b]
b reperitur: vna verbalis, alia realis,
tertia mentalis. tamen nec verba-
lis, nec realis prodeſſent, niſi men-
talis interueniat quę ad Deum, cum
ad cor tantum reſpiciat Deus, &
quantum ad peccati commiſſio-
nem, & quantum ad commiſſi re-
6 miſſionem conſequendam: † [c] iu-
c ra verò ciuilia quantum ad com-
miſſionem conſyderant factũ con-
currens cum animo: & non factum
tantùm ſine animo, quia voluntas
& propoſitũ maleficia diſtinguunt,
vt ff. de furt. l. qui iniuriæ. & de ſicar.
l. infans. & l. diuus. nec animum ſi-
ne facto conſiderant. vt d. l. fugi-
tiuus. & l. cogitationis.

ADDITIO.

a ¶Venia. Adde Cardin. Alexan. in c.
denique. in prin. iiij. diſt. in fi. vbi di-
cit eſſe ibi gl. limitantem hanc reg.
quòd procedit in venia culpæ: ſe-
cus in venia pœnæ, quod non eſt
idem. not. Alber. de Roſ. in Dictio-
nario in ver. venia. licet Dy. hîc vi-
deatur ſentire contrarium, quòd
correctus cõſequatur remiſſionem
pœnæ, de quo dixi. s. in reg. præced.
b ¶Triplex. Adde Abba. in c. cum ex
iniuncto, de hæret.
c ¶Conſequendũ. Adde ſing. Cyn. &
Bald. & Salic. in l. ſi quis non dicam
rapere. C. de epiſ. & cler. Bart. in l. j.
in princ. ff. de extraor. crimi. & Bart.
pulchrè in conſil. ccxvij. & Alex. in
l. j. §. fin. ff. quod quiſque iuris. & Sa-
li. in l. is qui cùm telo. C. de ſicar. &
Abb. in c. j. de præſumpt. & Doct. in
c. perpetuo. ſuprà de elect. eo. lib.
Bal. & Ang. Are. in §. itē lex Corne-
lia. inſtit. de publi. iudi. & Bar. in l. j.
§. diuus. & l. diuus. ff. ad l. Corn. de
ſicar. ſignanter per Felyn. in d. c. j.
de præſump. poſt do. Ant. & Imol. &
Fely. in tract. ſuo de conatu, quē po-
ſuit poſt ti. de ap. vbi ponit in dictis
locis regulã, quòd conatus ſine effe
ctu pœnam meretur, & etiam octo
fallen. Et quid in ſtatutis maleficia
punientibus, vide per Doct. ſuprà al
le. & Paul. de Caſt. in conſil. xxvij. in
antiq. col. ij. verſic. dicet aliquis, &
ad prædicta vide Lud. Bolo. in l. in
executione. §. quæcunque. ff. de ver.
oblig. in ſecundis interpretationi-
bus. Qua pœna puniatur ille, qui re
pertus eſt in domo animo furandi,
non tamen proceſſit ad actum, vide
Bart. in l. qui ea mente. ff. de furt. &
Bald. in d. l. ſi quis non dicam rape-
re. & Ant. in cap. j. de eo qui mit. in
poſſeſ. cauſa rei ſeruand. & Archid.
in cap. qui bona. xvij. q. j. vbi dicunt
per tex. in l. ſaccularij. ff. de extraor.
crim. quòd regulatur vel ad opus
traditur: ſed ibi Lud. Bolog. tenet cõ
trarium: ad not. hic vide Bal. in con
ſil. xxiiij. vol. iiij. & Cardi. Alex. in c.
omnes xxij. diſt. & Bal. in conſ. xxx.
lib. ij. & in conſi. lviij. col. vij. verſi.
item quę inſti. lib. j. & in conſ. xxvij.
lib. ij. Et an conatus puniatur in ci-
uilibus ſicut in criminalibus, dic
quod non, vt not. gloſſ. & Bald. in
l. ſi conſtiterit. C. fin. regund. & Fely.
in cap. cum acceſſiſſent. col. xvj. in
Dec. conſil. xxxiij. & in conſi. xxxvj.
Adde inquantũ. Alleg. Fely. in tract.
de conatu. poſt tit. de app. quòd nũc
per modernam impreſſionem poni
tur poſt tit. de ſponſa. & de hac ma-
teria vide omnino Panor. in cap.
adoleſcens. & quod ibi poſui in ad-
dit. ad ipſum. in verſic. conſumma-
tum. nu. ij. de ſpon. vbi pono quid
de hoc caſu in foro fori, & in foro
poli. & Rom. ſing. cccxx. incipiente,
iudex capiens pecuniam.

In reg. Nemo poteſt. Argumenta.

1 *Promittens quod eſt natura impoſſibile non obligatur.*

2 *Promittēs impoſſibile de facto non obligatur.*

3 *Obligari nemo poteſt ad id, quod natura, facto, vel iure eſt impoſſibile.*

4 *Præceptum aut etiam autoritas ſententiæ neminem poteſt ad impoſſibile obligare.*

5 *Confeſſio continens impoſſibile natura, facto, aut iure, non eſt obligatoria.*

6 *Legis autoritas ad impoſſibile non poteſt quemquam obligare.*

7 *Obligari an poſſit quis ad impoſſibile ratione vltimæ voluntatis vel contractus.*

8 *Promittens impoſſibile an obligetur naturaliter.*

9 *Obligatio naturalis oritur ex conſenſu. & nu. 11.*

10 *Contrahere nemo præſumitur ſciēter ſuper re impoſſibili.*

12 *Obligatio an fiat inutilis per impoſſibilitatem.*

13 *Condictio impoſſibilis quando vitiet obligationem.*

14 *Impoſſibilitas ſuperueniens nõ vi-*
tiat obligationem in vltimis vo-
luntatibus.
15 *Promittens impoſſibile ſub pœna,*
an obligetur ad pœnam.
16 *Obligatio occaſione delicti contra-*
cta extinguitur, ſicut & delictum
morte ſerui.

REGVLA VI.

NEMO poteſt ad impoſ-
ſibile obligari.

1 ¶† SI promitto alicui dare quod
eſt impoſſibile de natura dari, vt ſo
lem, lunam & ſtellas, non obligor,
vt ff. de ver. obli. l. ſi ſtipuler. ij. reſp.
Item ſi promitto facere id, quod im
poſſibile eſt de natura fieri: vt cœ-
lum digito tangere, vel cœlũ aſcen-
2 dere, vt d. l. ſi ſtipuler. j. reſp. †. Item
etiã ſi promitto id, quod eſt impoſ-
ſibile de facto: vt montes Alpium
vltra mare deferre, arg. ff. de ſtatu.
a lib. l. cùm hæres. §. j. Item [a] ſi ſtipu-
lor id, quod eſt impoſſibile de iure:
vt rem ſacram mihi dari, vt inſti.
de inuti. ſtipu. in prinĩci. & ff. de ver.
oblig. l. inter ſtipulantem. §. ſacram.
& l. ſi ſtipuler. §. item quod lege. In-
3 tendit ergo regula dicere, † quòd
b nemo poteſt obligari [b] ad id, quod
de natura, de facto, vel de iure eſt
impoſſibile. & hoc in contractibus.
idem in vltimis voluntatibus: quia
nec autoritas vltimæ volũtatis, quę
excedit autoritatem contractuum,
vt ff. eo l. in teſtamentis. poteſt ad
impoſſibile aliquo de prædictis mo
dis obligare. arg. ff. de leg. j. l. ſi quis
inquilinos. §. vlt. & l. ſeruo alieno.
§. vlti. & l. apud Iuliam. §. conſtat. &
de cõdit. inſtit. l. quidam. & l. filius.
& l. quæ ſub conditione. Et idem in
4 ſententiis & præceptis, † nam nec
autoritas ſentẽtię, nec præcepti po-
teſt aliquem ad impoſſibile obliga-
re, vt ff. quę ſent. ſine appell. reſ. l. vl.
5 j. & ij. reſpon. † idem in confeſſio-
nibus, quia confeſſio continens im-
poſſibile de natura, de facto, vel de
iure, non eſt obligatoria, vt ff. de in
ter. action. l. confeſſionibus. §. & ſi
cum. & l. ſeq. §. in totum. & ad leg.
6 Aquil. l. inde Neratius. §. vlt. † Nun-
quid autẽ legis autoritas poteſt ad
impoſſibile obligare? dicendum eſt
quòd non, quia lex debet eſſe poſſi-
c bilis & honeſta, [c] aliàs pro non le-
ge eſt habenda, vt in ca. erit autem
7 lex. iiij. diſt. † eſt ergo effectus iſtius
regulæ generalis, videlicet vt nec
autoritate contractus, vel vltimæ
voluntatis, nec ſententiæ, nec præ-
cepti nec confeſſionis, nec legis
poſſit aliquid ad impoſſibile obliga
ri, ſaltem ciuiliter: quia huius obli-
gationis effectus per canones & per
leges improbatur, vt hîc, & ff. eod. l.
8 impoſſibilium. an † autem ſaltem
naturaliter obligetur ex vigore cõ-
tractus vel vltimę voluntatis impoſ
d ſibilitatem continentis? [d] quod pri-
9 ma facie videtur, † quia conſen-
ſus adeſt: ergo naturalẽ obligatio-
nem parit, cùm naſcatur ex con-
uentione ſeu conſenſu, vt ff. eod. l.
cum amplius. §. is natura debet. &
de ſolut. l. Stichũ. §. naturalis. Econ-
tra videtur mihi, quòd naturaliter
10 etiam non obligetur. † primò, quia
conſentire non videtur ſuper re im
poſſibili ſcienter contrahendo vel
diſponendo, vt ff. de act. & oblig. l.
non ſolùm. Secundo quia ſi igno-
ranter contrahat, aut diſponat cre-
dens poſſibilem, quæ erat impoſſibi
lis, videtur error adeſſe: igitur & cõ
ſenſus abeſſe, vt ff. de iuriſdi. om. iu
dic. l. ſi per errorem. & ff. de iud. l. ij.
& C. de iur. & fact. ignor. l. cum te-
11 ſtamentum. & l. non idcirco. † Er-
go deficiente conſenſu non cõtra-
hitur obligatio naturalis, quæ ſolet
ex con

ex conſenſu procedere. Item quia
in regula iuris, impoſſibilium nulla
eſt obligatio. ff. eo. ponitur ſignum
vniuerſale negatiuũ. & poſito quòd
non poneretur, indefinita æquipol-
let vniuerſali, cùm in qualibet ſpe-
cie obligationis impediẽdæ ſit ea-
dem ratio, vt ff. de leg. ij. l. ſi pluri-
bus. in prin. & l. ſi ita relictum. & di-
ctum eſt ſ. in gl. rubr. Sed opponitur
& videtur, quòd quis poſſit ad im-
12 poſſibile obligari, & † quod impoſ-
ſibilitas non reddat obligationem
inutilem: ſed reddat eandẽ de præ-
ſenti puram & vtilem, vt ff. de cõd.
inſt. l. j. & de cond. & demon. l. obti-
nuit. cũ ſim. ſed dicendum eſt, quòd
aut impoſſibilitas adiicitur in mo-
dum conuentionis in contractibus,
vel diſpoſitionibus in vltimis vo-
luntatibus. aut in modum cõditio-
nis: ſi in modum conuentionis, vel
diſpoſitionis. verbi gratia, quia pro-
mitto vel lego rem, quam impoſſi-
bile eſt dari, tunc impoſſibilitas im-
pedit omnẽ ſpeciem obligationis
contrahi: & ita loquitur regula hìc,
& ff. eo. l. impoſſibilium. & de verb.
oblig. l. ſi ſtipuler. j. ij. iij. & iiij. reſp.
13 † Sed ſi in modum conditionis: ver-
bi gratia, quia promitto vel lego, ſi
cœlum aſcendas, vel digito tangas:
& tunc, aut iſta cõditio impoſſibilis
ponitur in contractibus, aut in vlti-
mis voluntatibus. Si in contracti-
bus, aut affirmatiuè, aut negatiue. ſi
affirmatiuè, vt quia promitto ſi cœ-
lum digito tãgas, reddit contractũ
inutilẽ: ſi negatiuè, vt quia promit-
to, ſi cœlum digito non tangas, va-
let contractus: & quia affirmatiua
eſt impoſſibilis, ideo negatiua, quæ
eſt eius cõtraria, eſt poſſibilis & ne-
ceſſaria, & facit contractũ de præ-
ſenti valere, & obligationem parit.
vt ff. de verb. obl. l. impoſſibilis con-
ditio, & ita debet intelligi. ff. de act.
& obl. l. non ſolũ. & patet apertè in-
ſtit. de inutil. ſtip. §. ſi impoſſibilis.
ſed in vltimis voluntatibus: ſi qui-
dem negatiua, idem quod in con-
tractibus: ſi affirmatiua, aut erat om
ni tẽpore impoſſibilis, aut à princi-
pio poſſibil. primo caſu aut erat ad-
iecta in perſona id eſt ei9 cui aliqd
in teſta. adſcriberet. & tunc habetur
pro non adiecta, & relictum valet,
vt patet in d. l. obtinuit. de condi. &
dem. & l. j. de condit. inſtitut. & ibi
not. ſi in perſona onerati, id eſt ejus
cui onus præſtationis in vltima vo-
luntate imponitur: vt quia damno
hæredem. x. dare, ſi cœlũ digito tan
gat: tunc reddit relictum inutile, vt
14 inſti. de leg. §. vlt. ſed † ſi erat ab ini
tio poſſibilis, & ex poſtfacto deue-
nit ad impoſſibilitatẽ, relictũ valet,
& ſola impoſſibilitas remouetur, vt
ff. de leg. j. l. ſi mihi. §. ſi quis ſeruos.
15 † Quid autẽ ſi in conuentione ap-
ponatur aliquid impoſſibile, & ſi id
non fiat, detur pœna quã poſſibile
eſt præſtari, an ſaltẽ obligatio con-
trahitur in pœna? verbi gratia, pro-
mitto dare hominẽ mortuum: & ſi
nõ dedero, promitto. x. nomine pœ
næ: vel promitto dare certũ homi-
nẽ viuũ, & ſi non dedero, promitto
dare decẽ nomine pœnæ. & homo
poſtea moriatur ante moram. Gloſ
ſatores Iuris Ciuilis aliquando de-
terminant, & malè, quòd pœna cõ-
mittatur, per l. in illa ſtipulatione ſi
calen. ff. de ver. ob. aliquando deter
e minant & bene [e] quòd ſtipulatio
non cõmittatur ad pœnã, vt de ver.
oblig. ſi homo mortuus. & l. in illa.
ſtipulatione. nil facit ad propoſitũ,
quia ibi incipit ſtipulatio pœnalis
à præcedenti conditione, & ideo
interitu illius rei, quæ nõ eſt in obli
gatione, non potuit liberari poſſeſ-
ſor: ſed in propoſito incipit à præce
dẽti cõuentione: & ideo ſi res ſit in
terẽpta à principio, pœna nõ debet
cõmitti: quia rei impoſſibili fuerat
adie

adiecta. item ſi moriatur poſt promiſſioné, & ante moram, non committitur pœna, quia interitu rei, quę in obligatione erat, contingéte ante promiſſoris moram, liberatur à principali, & à pœnæ promiſſione, vt d.l. ſi homo mortuus. & ibi not. Sed contra hanc determinationem videtur, ff. de noxal. l. ſi ad libertaté. §. ſi quis. nam ibi ſeruus non erat in obligatione, ſed æſtimatio dáni. vt ff. de re iud. l. miles. §. decé. & tamen eius interitu cõtingit liberatio. ſed ibi eſt in obligatiõe æſtimatio pro-
13 pter delictum ſerui: † ſicut ergo delictum morte ſerui delinquétis extinguitur, ita & obligatio delicti occaſione contracta. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Item. Adde quòd quæ contra leges bonóſve mores ſunt, habentur pro impoſſibilibus: intãtum vt nec iuramento confirmétur, ſecundum Dyn. in c. Non eſt obligatorium. infrà eodem. F. C.

b ¶ Obligari. Adde an & quando impoſſibilitas vitiet, Bar. in l. j. ff. de hæred. inſtit. & in l. ſi. ff. ſi cert. pet. & in authen. ſi quando. C. de conſtit. pec. impoſſibile ſimpliciter poteſt deduci in obligationem, ſi hominis prouiſione deducatur ad poſſibilitaté & l. fin. §. ſi inter eos. ff. de verb. obl. & ibi Lud. Bolog. in ſecundis interpret. de quo vide per Bart. in l. continuus. §. illud. ff. de verb. obli. & ibi quæ ſit impoſſibilitas, & multa alia circa materiá: & quæ not. Dyn. ſ. in reg. peccatum. & ibi in pen. addit. & quotuplex ſit, per Bartol. in l. j. ff. de condit. inſtit. & ibi multa notanda dicit in materia, & in l. impoſſibilis. & ibi Alexand. ff. de verbo. oblig. & pulchrè Ang. Aret. in §. ſi impoſſibilis. inſt. de inutil. ſtip. & Bal. & Imol. in d. l. j. ff. de cond. inſtit. & Bald. in l. vnica. in x. opp. C. de iis, quæ pœnæ nomine. & in l. ab adminiſtratione. C. de leg. & in c. j. §. ad hæc. verſ. extra quæro hîc finitur lex Corra. col. x. & in conſi. xxix. col. ij. verſic. quia impoſſibile vol. iij. & Chriſt. Por. & ibi Iaſ. in addit. in d. §. ſi impoſſibilis. & Card. Alexan. in c. ab exordio. col. ij. xxxv. diſtin. & Abb. in c. cùm eſſes. col. xj. de teſta. & Bal. in l. iiij. §. quæſitum. ff. ſi quis caut. & Cyn. in l. non moriturum. C. de contrah. & commit. ſtip. & Ioan. Fab. in §. ſi. inſtit. de leg. Paul. de Caſt. & Soci. in l. obtinuit. ff. de cond. & demonſtr. & Calde. in conſi. vj. tit. qui filij ſint legit. & Ang. in conſi. cxix.

c ¶ Honeſta. Adde Card. Alexan. in c. erit autem. iiij. diſt. col. j. & ij. & ibi dicit Car. quòd nedum eſt impoſſibile illud quod eſt contra legem, vt dicit gloſſ. in c. gratia. de reſcript. ſ. co. lib. & Inn. in c. paſtoralis. de cauſa poſſeſ. & proprie, ſed etiam quòd eſt cõtra conſuet. vt c. erit auté lex.

d ¶ Continentis. Adde quòd ex conditione impoſſibili non naſcitur ciuilis, nec naturalis, text. & ibi Bart. in l. ſi ſub impoſſibili. ff. de fideiuſſo. & quòd non naſcatur ex contractu vel teſtaméto contra legem celebrato, vide Ang. & Alexan. in l. ſi certis annis. col. ij. verſic. ij. limitat notab. Ang. C. de pact. Bar. in l. cum lex. col. ij. verſic. his præmiſſis. ff. de fideiuſ. & Ant. & Imol. in c. cum cõtingat. de iureiu. & not. ꝙ filiusfam. accipiés mutuum contrahit contra ſenatuſcõ. Maced. & pariter mulier intercedens, contra Velleia. & tamen obligantur naturaliter & ciuiliter, licet adiuuentur exceptione, vt eſt text. & ibi gl. ſuper verbo, petitio. in l. j. in princ. & ibi Bart. ff. ad Maced. & Iaſ. in repet. l. frater à fratre. col. xx. poſt princ. ff. de cond. indeb. vide Dyn. & ibi in addit. in regul. vlt. verſi. de re ad rem.

e ¶ Bene. Adde quòd idem tenet Cyn. in l. non moriturú. C. de contrahen. & commi. ſti. & Bart. & Alex. in l. ſi homo mortuus. ff. de verb. oblig. ſequendò ibi gl. & Bart. Bald. & Alex. in l. ſi deceſſerit. ff. qui ſatiſd. cogun. reprobando ibi gloſſ. & Socin. in l. obtinuit. col. j. prope ſin. de condit. & demonſtr. ff.

In reg. Priuilegium. Argumenta.

1 *Priuilegium mariti ne condemnetur vltra quàm facere poteſt, non egreditur eius perſonam.*

2 *Priuilegium patris, patroni, & militis, ne condénetur, &c. extinguitur cum eorum perſona.*

3 *Beneficium reale prouenićs ex perſona rei principalis competit etiam fideiuſſori.*

4 *Beneficium perſonale nõ extenditur ad fideiuſſores.*

5 *Beneficiũ reſtitutionis minori non decepto dolo aduerſarij conceſſum nõ competit fideiuſſoribus, licet ad eius tranſeat ſucceſſores.*

6 *Beneficium Velleiani tranſit ad hæredes mulieris.*

7 *Beneficiũ perſonæ conceſſum, quando cum perſona extinguatur.*

8 *Cauſa finali ceſſante ceſſat effectus, & ea durante durat quoque effectus.*

9 *Priuilegium quãdo extinguatur, eo extincto cui conceſſum eſt.*

10 *Priuilegiũ rebus conceſſum, trãſit ad ſucceſſorem.*

11 *Priuilegium cõceſſum generi perſonarum non competit deſcendentibus ex fœminis.*

12 *Priuilegium ciuitati vel loco conceſſum ad poſteros transfertur.*

13 *Priuilegiũ conceſſum actioni aut cauſæ non tranſit ad ſucceſſores.*

REGVLA VII.

PRIVILEGIVM perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.

¶ POTEST poni exemplum hu-
1 ius regulæ in priuilegio, † quod datur marito, vt cõdemnetur inquantum facere poteſt, deducto ne e-
a geat.[a] nam perſonam mariti ſequitur, & cum perſona mariti extinguitur, & ideo hæres mariti extraneus inſolidum condemnatur, non habita ratione ne egeat. vt ff. ſolut. mat. l. maritum. & l. ſeq. & de re iud. l. & ſi fideiuſſor. §. ſi maritus. & in l.
2 ſciendum. † idem in priuilegio perſonali, quod datur patri, & patrono, & militi, vt condénentur inquã-
b tum facere[b] poſſunt, vt ff. de re iud. l. ſunt qui in id. & l. patronus. & l. ité miles. & l. miles. quia perſonam ſequitur, & cum perſona extinguitur, vt ff. de regu. iur. l. priuilegia. & l. in omnibus. iij. & de cenſib. l. iij. §. vlt. Sed opponitur & videtur priuilegiũ cum perſona non extingui, ſed ad ſucceſſorem tranſire: conſtat enim beneficium reſtitutionis, quod datur minori, perſonale eſſe: quod ſic
3 probatur, † Omne beneficium reale prouenijens ex perſona rei principa-
4 lis competit fideiuſſori: † beneficiũ autem perſonale proueniés ex perſona rei, ad fideiuſſorem non extenditur: vt ff. de except. l. exceptiones quæ perſonæ. in prin. & §. rei autem.
5 † ſed beneficium reſtitutionis in integrum cõpetens minori, & non decepto aduerſarij dolo, non competit fideiuſſoribus, eo caſu quo creditor eſt habiturus regreſſum contra aliũ, vt d. l. exceptiones quæ perſonæ. iu-

næ.in ſi. & ff.de min.l.in cauſæ.j.&
C.de fideiuſ.min.l.j.& ij.ergo ſequi
tur ipſum perſonale eſſe: & tamen
iure cauetur q̃ non extinguitur cũ
perſona,ſed ad hæredes trãſit, vt ff.
c de in integ.reſt.l.non ſolum.[c] .&de
minor.l.minor autem.§.nõ ſolum.
&l.interdũ. & C. de temp. in integ.
reſt.per.l.ea quæ.ergo videtur regu
6 la falſa.†Idem in beneficio Vellei.
quod competit mulieribus pro aliis
intercedentibus,quia & ipſum per-
ſonale,& tamẽ cum perſona nõ ex-
d tinguitur, ſed ad hæredes tranſit, [d]
vt C.ad Velleia.l.hęredes.Sed dicẽ-
7 dũ eſt,†q̃ aut perſona eſt proxima
& immediata cauſa beneficij perſo
nalis, vt patet in marito,patre, pa-
trono,& milite, de quibus ſuperius
dictum eſt.& tunc beneficiũ perſo-
e næ[e] cũ perſona extinguitur,vt hîc,
& ff.eo.l.priuilegium.& l.in omni-
bus. aut perſona nõ eſt proxima &
immediata cauſa,ſed læſio,vt eſt vi
dere in perſona minoris,qui in inte
grum reſtitui petit, cui non conce-
ditur reſtitutio, licet probet ſe mi-
norem,niſi probet de læſione:vnde
læſio eſt proxima cauſa reſtitutio-
nis cum perſona minoris,vt proba-
tur,ff.de iureiu.l. nã poſtea.§.ſi mi-
nor.& de minorib.l. quod ſi minor.
§.non ſemper. & l.nõ omnia.& tũc
beneficium perſonale nõ extingui-
tur cum perſona. vt d.l.non ſolum.
& l.interdũ.Ratio autem prædicto-
f rum eſt aperta:quia [f] primo caſu ex
tincta perſona extinguitur cauſa fi-
nalis priuilegij:in ſecundo extincta
perſona,non extinguitur cauſa fina
lis priuilegij cõcedendi:& ideo pri-
g uilegium non expirat [g],iuxta regu
8 lã qua cauetur, † ceſſante cauſa fi-
nali,ceſſat effectus: & non ceſſante
cauſa,durat effectus,vt ff.de donat.
9 l.ij.§.vl.& l.& generaliter.†Vltimo
h loco [h] circa materiã regulæ poteſt
plenè diſtingui:quia aut priuilegiũ
i conceditur perſonæ [i],aut concedi-
tur rebus, aut generi perſonarum,
aut ciuitati,vel,loco aut cauſæ. Pri-
mo caſu, aut perſona eſt proxima
cauſa priuilegij cõcedendi & tunc
cum perſona extinguit᷑ priuilegiũ,
vt ff ſol.matr.l.maritũ.& l.ſeq.& de
re iud.l. ſciendum. & l. & ſi fideiuſ-
ſor.§.ſi maritus.& C.de excuſ.mun.
l.maximarum. lib.x.& ibi not.& ff.
de iure immun. & l.j.§. perſonis.&
hîc. Aut verò perſona eſt cauſa re-
mota,& alia proxima,& tunc priui
legiũ nõ extinguitur cum perſona,
vt ff.de in integ.reſtit.l.non ſolùm,
& de mino.l. minor autem.§.ſi.& l.
ſeq.&C.de temp.in integ.reſt.per.l.
10 ea quæ.ad Velleia.l.hæredes. † Se-
k cundo caſu, [k] ſcilicet quando con-
ceditur rebus tranſit ad ſucceſſorẽ
in eandem rem,ſiue ſuccedat titulo
vniuerſali,ſiue titulo ſingulari:vt ff.
de aqua quot. & æſti.l.j.§.permitti-
tur.& de cenſi.l. ætatem.§.rebus.&
ar.ff.de ſerui.ruſt.pręd.l.via.§.quæ-
11 cunque.Tertio caſu†quando cõce-
ditur generi perſonarũ,hoc expreſ-
ſo vel intellecto,q̃ ad poſteros trã-
ſeat ad ſuccedẽtes per lineam ma-
ſculinam, non autẽ ad deſcẽdentes
per lineã fœmininã tranſit, vt ff.de
iure immun.l.j.§. vlti. & l.immuni-
tates. & de mune.& honor. l.vaca-
12 tio.†In quarto caſu,id [l] eſt,quando
l conceditur ciuitati vel loco, cum
ſemper idẽ populus videatur: vt ff.
de iud.l.proponebatur. ita concedi
videtur q̃ ad omnes in eadem ciui
tate vel loco ſucceſſiuè habitantes
perpetuò extendatur, vt de cenſi.l.
13 forma.§.quanquam.†Quinto caſu,
ſcilicet quando conceditur cauſæ,
vt eſt videre in cauſa depoſiti, & ſi-
milibus,nõ extinguitur cũ perſona,
ſed tranſit ad ſucceſſores, vt ff.eo.l.
in omnibus.& l.priuilegia.Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Egeat.Adde Bart.& Doct.moder.
præcip

præcipuè Franc.de Aret.in l. mari-
tum. ff. ſolut.matr.& ipſum Dyn.in
§.ſunt præterea.inſtit.de act.&Ale.
ting.in d.l.maritum qui ponit regu-
lam,quòd maritus non conuenitur
niſi inquantum facere poteſt, & vi-
ginti vnam fallẽ.& vide Ang. Aret.
& Iaſ.Ioã de Plat.& Ioan.Fab. poſt
Nico.de Neap.in §. item ſi de dote.
inſtit. de actio.& Ang.de Peru.in l.
non ſolum. ff. de re iud.& Lud.Bol.
in l.& ideo.§.j.ff. rerũ amot. in ſuis
primis interpre.antiquis.& an huic
priuilegio poſſit renuntiari ſoluto
matrimonio,vide per Lud.Bolo.in
l.eum qui.§.ſi mulier. ff. de iureiur.
& adde ipſum in l. ſi filio. ff. ſolut.
mat. & in l. etiam eod. tit. & Cyn.
in l. vnica. §. cùm autem. C. de rei
vxor.actio.& Alex. in l. non tãtum.
ff.de re iud.& Felyn.in c.quæ in ec-
cleſiarũ.col.xxv. ante med. de con-
ſtit.& Soci. in tract.de reg.& fallen.
reg.cclvij.
b ¶Facere. Adde Doct. in iuribus hic
alleg.& in §.ſunt præterea.& §.ſed
& ſi quis inſtit.de actio.& quod di-
citur in milite armatę militię,idem
in clerico cœleſtis militiæ milite:
vt not.gl.in l.miles.& ibi Bar.Ang.
& Matthe.notab.lxj.incip.no.quòd
clerici.& Io.Bapt. de ſancto Seuer.
in tract. de debitor.ſuſpect.& fugi.
in q.v.& deciſ. Cap. Tholoſ. deciſ.
ccxlvj.&Abb. in ca. olim.de reſtit.
& in c. j. de cler. ægrot. & latius in
c.Odoardus. & ibi Andr. Barb.col.
ij. de ſolut. vbi dicit idem dicẽdum
in aduocato & tenent Ang.Alex.&
Lud,Bolog. in ſecundis interpreta-
tionibus per gloſ.quam faciunt ibi
ſingularem in d,l.miles.de re iudic.
& ibi Alex, allegat aliam gloſſam.
& ibi Bartol. in l.j.§. eſt & alius.ff.ſi
quis à par.fue.man.& idem Cyn.&
Salyc. in l. j. col. v.C.de iur.& facti
ign.vbi hoc limitant non habere lo
cum in priuilegiis cõceſſis ratione
præſumptæ ignorantiæ iuris: quia
turpe eſt doctori ius ignorare in
quo verſatur. l. ij. §. Seruius autem
Sulpitius.ff.de orig.iur.pro quo di-
cto eſt tex.& ibi Cyn.Card. Bald.&
Doct. Mod. in l. j. C. qui & aduer.
quos in integ. reſt.& in l. poſſeſſio.
& ibi gl.& Ioan.de Plat.C.de mun.
patrim.lib.x.& vide Doct. maximè
Alc.in l.ij.quod quiſq; iu.facit. tex.
in l. aduocati.C.de aduoc.diuer.iu.
Adde Anch.in rep.c.ſi propter.col.
vj.de reſcript.Panor.in c.j.de cleri.
ægrot.Iaſon in l.quamuis.col.ij.cir-
ca med. C. de iur. & facti igno. &
Abb.conſi.xciij.incip.an quòve hę-
redum.lib. ij.& ibi poſui in apoſtil-
la ad ipſum.
c ¶L. non ſolùm. Adde ibi Bart. qui
ponit vnum caſum, in quo priuile-
giũ reſtitutionis non tranſit ad hæ-
redem minoris:& alium caſum vi-
de etiam per gloſ.& Bar.in l.pater-
fam. ff. de priuil.credit.& Bart.in l.
interdum. ff. de minorib. qui ſequi-
tur ſolut.Dyn hic.
d ¶Tranſit.Adde Cyn.& Bal.in l.hæ-
redes.C.ad Velleian.& Bald.ſequi-
tur Dyn. & ponit vnam diſtinct. &
vide Dyn. in reg. is qui in ius. infrà
eodem.
e ¶Perſonæ.Ad de quòd priuilegium
quamuis perſonale trahitur ad per-
ſonas acceſſorias & familiares,
quãdo ſine illis redderetur inutile.
c.licet.§.cum conceditur.& ibi glo.
ſuprà eod.lib.de priuil. F. C
f ¶Quia.adde quòd interdum rema
net priuilegium,licet ceſſet cauſa fi
nalis, vt in priuilegio inducto pro-
pter numerum filiorum,vel ratione
dignitatis.notat Deci.in l.in omni-
bus cauſis.vbi nu.17.& 18.ff.e. F.C.
g ¶Expectat.Adde Dyn.ſ.in reg.pec-
catum.num.4.
h ¶Loco.Adde pulchrè Bart. Bald.&
Alex. ſing. in l.quia tale.ff.ſol. mat.
glo.celebrem,& ibi Io.de Plat.in l.
ſordid

ſordidorum.C.de excuſ.mun.lib.x.
& Bart.in l.pen.ff.de ſerui.leg.& in
l.j.& ibi Alex. in addit. ff. de conſt.
prin.& Bald.in l.fi. in noua lectura,
eod.tit.col.j.& Ang. Are. Io.Fab.&
Iaſ.in addit.ad Chriſtoph. Porc. in
§.Sed & quod prin. placuit.inſti.de
iure natu. gent. & ciui.& Alberi. in
Dictionario, in ver.priuilegium.&
Bald. in l.hæredes.C.ad Velleia. Et
quomodo cognoſcitur, an ſit reale
vel perſonale, vide per Bar.s.& in l.
apud Iulianum. §. ſi quis alicui. &
Alex.col.j.ff.de leg.j.& per gloſſ.&
Doct.in c.cum veniſſent.de inſti.&
glo.xxv.q.ij.in ſumma.& Io.Andr.
Pet.de Anch.& Philip.Franc.hic.Et
quid ſit priuilegium, vide per Fely.
in c.ex literis.in prin.de fide inſtru.
& ad ſupradicta omnia vide Spec.
tit.de inſtr. edi.§.xj.per totũ.& Bal.
conſil.cccv.lib.vj.quod eſt pulchrũ
in hac materia:& Pet.de Anc.conſ.
cccxxxviij.& Alex. conſil.cj.col.ij.
lib.j.verſi.ij.obſtat etiam.& per Al-
ber.de Roza.in opere ſtatut.in j.par
te.q.x.& Bald.in.l.Gallus.§.quidam
rectè.col.vlt.verſic. ſed quid in du-
bio. ff. de liber.& poſthu.& Bart.in
diſput. ſua incip. Piſanæ ciuitatis.
col.vj.& Bar.& ibi ſing.Alexand.de
Imo.in addi.in l.j.§.fi.ff.de iure im-
mun.& Ang.Aret. inſtit. de grad.§.
v.gradu.in fin.& Bal. in fi.& Bal. in
repet.c.ſi pater.de teſtamentis.s.co.
lib.vj.

i ¶Perſonæ.Adde quòd in dubio pri
uilegium præſumitur perſonale.gl.
in ſumma xxv. q. ij. & Iaſ. in l.ſi ſic
ſtipulatus.ff.de verb.oblig.

k ¶Secundo caſu. Adde Dec. in l. in
omnibus cauſis.num.15.ff.eod.

l ¶In quarto caſu. Adde Dec. in d.l.
in omnibus cauſis,num.16.

In reg.Semel malus.
Argumenta.

1 *Calumniatus in prima accuſatio-*
ne, præſumitur calumniari in ſe-
cunda.
2 *Malus ſemel, præſumitur malus*
ſemper.
3 *Præſumitur ex præterito in præſẽs*
4 *Bonus quilibet præſumitur, niſi*
contrarium probetur.
5 *Status rei præſens verus vel præ-*
ſumptus attenditur.
6 *Veriſimilius in dubio ſequẽdũ eſt.*
7 *Poſteriora prioribus derogant.*
8 *Immutabilia quæ dicantur per na-*
turam.
9 *Poſſeſſor olim non præſumitur ho-*
die poſſidere.
10 *Malitia eſt perſonæ eam commit-*
tentis annexa.
11 *Morum malorum cõtinuatio con-*
ſiſtit in animo.
12 *Poſſeſſio auferri poteſt abſque vo-*
luntate poſſidentis.

REGVLA VIII.

SEMEL malus, ſemper præ-
ſumitur eſſe malus.

¶EXEMPLVM huius regulæ ſu-
mi poteſt ex l.ſi cui.ff.de accuſ.§.iiſ
1 dem.vbi dicitur, quòd qui calum-
niatus fuit in accuſatione prima, ca
lumniari præſumitur etiã in ſecun-
da.Idem ex l.non omnes.§.à Barba
ris. ff. de re mili. vbi dicitur, quòd
ſi miles male ſe habet in militia nõ
eſt ei plus credendum: quia non eſt
veriſimile, ꝙ in futurũ bene ſe ha-
2 beat. †Ex quibus legibus progredit̃
a iſta generalis reg. ꝙ ſemel malus[a]
ſemper præſumitur malus. & huius
regulæ & exẽplorũ eius ratio eſt ge
3 neralis, †quia de præterito præſumit̃
b in præſenti,[b] C.de prob.l.ſiue poſſi-
detis.& ad exhib. l. non ignorabit.
¶Sed cõtra regulã & exẽpla, videtur
4 præſumptio iuris & naturæ ꝗ[a] †qui
libet

c libet præſumitur bonus[c], niſi probe
tur malus, vt C.de inof.teſt.l.omni-
modo.& ff.de leg.ij.l.cùm quidã.&
l.cum pater.§.rogo.Sed dic, ꝙ acci-
dens naturæ cõtrariũ remouet effe-
ctum præſumptionis naturæ:& ideo
ex tempore accidentis naturæ con-
trarij ſemper iudicari debet, tan-
quam conſtitutus in quaſi poſſeſſio
ne malitiæ, quæ procedit ex illius
accidentis malitiæ actibus naturæ
5 contrarij: † Quia quælibet res ſe-
cundum præſentẽ ſtatum verum, vel
ex præcedentibus, vel præſentibus
præſumptum iudicatur: ſiue ſit acci-
dens naturæ cõtrarium, vt ſeruitus,
vt.ff.de liber. cauſa l. ſi cui. §. licet.
& l.liberis.§.pen.& C.de ſeruis ex-
por. l. moueor. & de ingen. man.l.
pen.& ſuprà, de ſent.excõmu.c.ſi iu
dex.lib.vj.Siue accidens ſecundum
naturam. vt ætatis incremẽtũ, & li-
bertas perſonæ, vt ff.de minor.l.mi
nor.xxv.ann.adito præſide ex aſpe-
ctu.& C. de teſta.l.j.& de ſenten.l.ſi
arbiter.& inſtit. de teſtamen. §. te-
ſtes. Siue præter naturam, vt digni-
tas, & cõditio perſonæ militãs, vt ff.
de offic.prætor.l.Barbarius.& loca.
l.ſi ignorãs & de iniur.l. item apud
Labeonẽ.§.ſi quis virgines.Sed op-
ponitur quòd ſi naturæ præſumptio
ſit, quemlibet bonũ eſſe, vt dictum
eſt: præſumptio autẽ malitiæ proce-
dit ex actibus naturæ contrariis, er-
go magis ſequi oportet præſumptio
nem naturæ, quam naturæ contra-
6 riam: quia veriſimilior eſt, † & in
dubiis veriſimiliora ſequenda ſunt,
vt infrà eod.c.inſpicimus in obſcu-
ris.& ff.de reg.iur.l.ſemper in ſtipu-
lationibus.& de teſtib.l.ob carmen.
7 §.ſi teſtes.†Sed dicendũ videtur, ꝙ
poſteriora prioribus derogant, vt ff.
de adimen. leg. l.iij.§.vlt.& de iure
codicil. l. diuus. §. licet, & ideo po-
tius ſtandum eſt præſumptioni con
tra naturam ex poſterioribus pro-
cedentem, quàm præſumptioni na-
turæ præcedentis. Item opponitur,
quod ſi de natura eſt, quemlibet bo
num eſſe, ergo eſt immutabile, vt
inſtit. de iure natur.§.ſed naturalia.
& de capi.dimin.ff.l.eas obligatio-
nes.ergo per actus ſubſequẽtes non
8 eſt poſſibile tolli.†Sed dicendũ vi-
detur, quòd quædam procedunt ex
neceſſitate, ſeu ex quadam neceſſa-
ria conſtitutione iuris naturalis, &
illa ſunt immutabilia, vt in contra-
riis: quædã vero ex præſumptione,
vt aliquẽ bonum eſſe:& illa tollun-
tur per facta cõtraria præſumptioni
naturæ: quia in incertis, non certis
locus eſt coniecturis, vt in l. con-
tinuus.§.cũ ita.ff.de ver.oblig.Item
9 opponitur, † quòd qui olim fuit in
poſſeſſione vel quaſi alicuius rei, nõ
d præſumitur eſſe hodie[d] vt plenè de
terminatur.C.de proba.l.ſiue poſſi-
detis.ergo qui fuit in actu quaſi poſ
ſeſſionis malitiæ, non debet præſu-
10 mi eſſe hodie. † Sed dicendum eſt,
ꝙ malitiæ vitiũ connexum eſt per-
ſonæ cõmittentis malitiam, & ideò
præſumendũ eſt, quòd ſemper con-
comitetur perſonã: poſſeſſio autem
alicuius rei nõ cohæret perſonæ, &
ideo non eſt præſumẽdum perſonã
concomitari. Sed contra hoc eſt,
quia etiam alicuius rei poſſeſſio vel
quaſi perſonæ cohæret: quia animo
cum corporeo actu quæritur. ff. de
acquir. poſ.l.iij.ij.reſpon.& in §. in
amittenda.& l.clàm poſſidere.§.qui
ad nundinas.& l. ſi id. §. quod au-
tem. quare ergo magis præſumitur
animi perſeuerantia in cõtinuatio-
ne malorum morum, quàm in con-
tinuatione poſſeſſionis vel quaſi al
terius rei:& ſi dicatur quod poſſeſ-
ſio & quaſi poſſeſſio conſiſtit in re-
bus ſeparatis à corpore poſſidentis
11 & quaſi poſſidentis, † continuatio
verò malorum morum conſiſtit in
animo, dici poteſt ꝙ etiam poſſeſ-

ſio alterius rei conſiſtit in animo,
vt d.§.in amittenda.in prin.& C.de
acquir.poſ.l.licet. Licet res poſſeſſa
& quaſi poſſeſſa extra corpus & ani
mam diſcernatur. Itē & vitium con
ſiſtit in animo: vt l.ob quę.§.animi.
ff.de ædil. edict. de homine tamen
pręſumitur per actus extrinſecos &
extra animū declaratos, vt C.de in-
iur.l.ſi nō conuitij.& de ſicar. l. j. &
de tutor.& curat.dat. ab iis qui.l.iis
qui.§.diuus Pius.& argu.de condit.
inſtit.l.quidam. Sed mihi videtur ꝙ
12 ratio ſit: † quia poſſeſſio auferri po
teſt facto alterius: etiā ſine concur-
ſu ſpontanei animi poſſidentis, vt
patet ff.de vi & vi arma.per totum.
ideò de præterito non pręſumimus
in præſenti. Vitium autē animi au-
ferri nō poteſt per aliū, ſine corre-
ctione animi delinquentis: & ideo
ſemper præſumitur cōtinuata quaſi
poſſeſſio in exiſtētia malitiæ ſi con
trarium nō probatur. & ad hoc ten-
dit huius reg. concluſio, Dyn.

ADDITIO.

a ¶Semel malus. Adde an ſemel ma-
lus ſemper præſumatur malus. Bar.
in d.§.iiſdem.col.ij.verſi. venio ad
ſecūdam partem. & intellige quòd
malus præſumitur malus in eodem
genere mali, ſecundum Bartol in l.
Caſſius.ff.de ſenat.& vide Bartol.in
l.ſi prius. in iij.& v. op. iij. partis.ff.
de no.oper.nuntia.& Bald.in l.fi.ff.
de hæred.inſtit.& Alex.in conſil.v.
col.iij.in prin.j. colum.& tex.& ibi
Bart.& Ioann.de Plat.in l. Athletas
C.de Athletis lib.x.facit quod not.
Bal. in c. j. de feu. dato in vicem. l.
commiſſ.& Inno.in c. ſuper his.de
accu.& quod voluit gl.iuncta theo
rica, Abb.ibi in c.propoſuit.de cler.
excom.miniſtr.vbi not.ex illa gloſ.
quòd ſemel excōmunicatus, præſu-
mitur excommunicatus, niſi probe
tur abſolutus. de quo per Alex. in
addit.ad Bald.in l.ex perſona.C.de
proba.limita hanc regulam ſecun-
dum Barb.in c. teſtimoniū. de teſt.
in fin.& Corſet.in ſuis ſingul.in ver.
præſumptio, quòd ſi aliquis fuit ſe-
mel ſuſpectus & malæ vitæ, licet de
facili nō præſumatur mutatio vitæ
de malo in bonū, ſi poteſt probari
quod ille qui olim fuit malæ vitæ,
nunc per tres annos continuos, ſeu
à tribus annis citra, probetur fuiſſe
bene conuerſus & bonæ vitæ, quòd
pręſumitur purgatus & emendatus:
& per hoc ceſſabit ſiniſtra ſuſpitio
mali. elegans eſt tex.in auth. de mo
nachis.§ hinc autē. verſic. attamen
ſufficit. & ibi Ang. & expreſſe tenet
Lud.de Roma.in conſi.ccxxxv.col.
ij.vbi dicit, quòd propter deſiſten-
tiam ab iniquo viuēdi genere, & re-
uerſionem ad bonum, quis fingitur
nouus homo, adeò ꝙ fingatur nun-
quam fuiſſe talis qualis erat tempo
re malæ vitæ, vt c.terrum.50.diſt.&
idem tenet Fely.in c.cū deputati.in
princ.de iudi.& Io.Fab. in inſtit. de
inoffic.teſta.verſic. ſcortis.& Card.
Alex. in c. legem.col.vlt.liij. diſtin.
per tex.& gloſ.in c.j.xvij.q.ij. adde
Bald.hîc, in conſ.lxxix.col.ij.verſic.
pręſumitur vol.iij.& Bald.in l.j.§.fi.
ff.de magiſtr.conuen.& quando ex
præſenti paupertate quis præſuma-
tur retro pauper, & ſit facienda pręſ-
ſumptio de præſenti ad pręteritum,
vide Bartol. & pulchrè ibi Bald. &
Alex.in addi. ad Bart.in l.ex perſo-
na.C.de prob.& Bald. in l. ſiue poſ-
ſidetis. eo.tit.& Bal.in l. non igno-
rabit. C. ad exhib. in l. ſi quis.& ibi
Alex.in addi.C.de adult.& per Bal.
in conſil. lxviij.verſic.non quando a
lib.j.& Ang.Aret.& Iaſ.in §.ſic ita-
que.col.iiij.inſtit de act.& etiā præ-
ſumatur in futurum, vt not.Bald.in
l.iiij.C.ſi vendit.pign.agatur. Et an
ex vnico actu iudicetur quis malus
vel bonus. Ioan.Fab. in §. cúmque
Deo, col. ij. inſtit. in procem. & ibi
Ang.

Ang.Aret.& per Bart.& Doct.ſuprà
in locis allegatis. Et bonus ſemper
præferatur malo emendato, vide
Fely.in c. eam te.col. viij verſ.limi.
iij.adde Abb.poſt Doctor.in c.cum
inter canonicos. col.iiij. de elect.&
Specul.de præſumpt.§.iij.verſi.pen.
& aliquid per Bald.& Doct.in c.fin.
de præſumpt.& Cyn.in d.l.ſiue poſſi
detis.& Bald.in l. Caſſius. de ſenat.
& Felyn.in d.c.fi.de præſumpt. & in
d.c. teſtimonium.col. xj.verſi.in gl.
in verbo, emendatus. de teſtibus.&
omnino hic, Petr.de Anch.& Phil.
Franc.& Saly. in l.ſi minorem.C.de
in integr. reſtitut.minor.& Paul.de
Caſt.in l.qui iuraſſe.§.fi.in fi.ff.de iu
reiur. & Alex.in conſil. xlvij.col.v.
verſic.& ſi diceremus.lib.j. & Bald.
conſil.cij.verſi. non obſtat.lib.iij.&
glo.Archid. & Card Alex.in c.mul-
tis.xliiij.diſt.& vide Alex.in l.j.col.
vj.verſic.ſimiliter.ff.ſi cert.pet.& Fe
lyn.in c. cum in iure.col.j. in princ.
de offic.deleg.vbi ponit quinque li-
mitationes ad regu.quæ vult, quòd
quilibet præſumitur bonus: & Hip-
poly.in ſing.lxxvij.

Ego puto quòd voluit allegare Hip-
poly.ſing.lxxiiij.incip.tu habes re-
gulam vulgariſſimam. dixi in apo.
ad Bald.in d.l. non ignorabit.nu.5.
verſi. vnde ſemel inimicus.in verb.
ſemel hęreticus.de quo vide omni-
no Franc.Aret.in l.in ſubſtitutione.
col.v.ver.ſed contra præmiſſa.ff.de
vulg. & pupil. & Bart. Socin. in ſuo
tract. fallen.reg. xxxix.vbi ampliat
& limitat hāc reg.& Alex. de Imol.
conſil.v.col.iij.vol.j.

Adde hanc regulam procedere in ea-
dem qualitate delicti, alioquin ſe-
cus: & ideò ſi quis alias aliquē ver-
berauit, non faciet talis verberatio
præſumptionem contra illum quo
ad homicidium in perſonam alte-
rius commiſſum, vt notab.declarat
Thom.Gramma. in dictis. xxv.nu-
mero 7.vide Hippoly.conſil.xv.nu-
mero 9.vol.j. F. C.

b ¶ Præſenti. Ita facit ad hanc regul.
quòd qui fuit aliquo tēpore furio-
ſus, nūc etiam præſumitur furioſus,
ita etiam in poſterum, vt plenè no.
Alex.in l.is poteſt. col.iij.verſ.item
inquantum.ff.de acquiren.hered.&
in l.furioſum.C. qui teſtamen.face.
poſſunt. G. S.

c ¶Bonus. Fallit quādo agitur de præ-
iudicio tertij. Philip.Dec. in c.pru-
dentiam. col.vij.de offic.delega.&
conſil.cccccxxviij.num.3.quibus in
locis in annotat.dixi. Andr.Alciat.
tract.de pręſumpt.reg.iij.pręſumpt.
ij.num.2. C. M.

d Hodie. Adde vltra Doct.in d.l.ſiue
poſſidetis. Bald. Aretin. & Iaſ.in §.
ſic itaque.in glo.ſi apparet.inſtit.de
action. F. C.

In regulam, Ratum.
Argumenta.

1 *Ratam habens vulnerationem cle-*
rici, non eſt ob id excommunica-
tus.
2 *Pater non tenetur gerenti negotia*
filij per ſimplicem ratihabitionem,
niſi peculio tenus.
3 *Ratū habere nō poſſum quod meo*
nomine non eſt geſtum.
4 *Ratihabitio venditionis rei meæ,*
quam venditor ſuo nomine diſtra
xit, quid operetur. & nu.6.
5 *Errans in ratihabitione non præ-*
iudicat ſibi in ſuo iure.
7 *Error cauſæ an impediat dominij*
tranſlationem.
8 *Falſa cauſa non vitiat legatum,*
ſicut nec falſa demonſtratio.
9 *Debitorem ſe credens dominiū pe-*
cuniæ transfert quā tradit, quam

tamen condictione indebiti recuperabit.

10 *Falſa cauſa perimit legatũ, ſi defunctus aliàs legaturus non fuerat.*

11 *Vendens rem meam ſuo nomine quãdo mihi ad pretium teneatur.*

12 *Locupletari cum aliena iactura non videtur, qui cauſam non lucratiuam habet.*

13 *Vendens rem alienam quando ad pretium teneatur.*

14 *Pater vel dominus quando ratihabitione teneantur ex contractu filij vel ſerui. & nu. 17.*

15 *Seruus in contrahẽdo domini perſonam repræſentat.*

16 *Filius repræſentat patrem.*

18 *Pater cõuentus nomine filij, cuius eſt legitimus adminiſtrator, an caueat iudicatum ſolui.*

19 *Hæres an poßit habere ratũ quod nomine defuncti eſt geſtum. & numero 21.*

20 *Hæres eadem perſona cum defuncto fingitur.*

22 *Prælatus an poßit ratum habere quod geſtum eſt prædeceſſoru nomine.*

23 *Prælatus in dubio eccleſiæ præſumitur quæſiuiſſe.*

REGVLA IX.

RAtum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.

1 ¶ † SI vulneraſti vel occidiſti clericum nomine tuo, & ego cuius nomine tactum nõ fuit ratum habui,
non ſum innodatus vinculo excõmunicationis: quia quod meo nomine non eſt geſtum, ratum habe-
a re non poſſum [a], vt ſupra de ſenten. excommu. c. cum quis. lib. vj. Aliud autẽ exemplum traditur de iure ci-
2 uili: † Pone, quòd geſſiſti negotium filij mei, cõtemplatione ipſius filij, licet habeam ratum, non propterea teneor tibi, niſi eo modo quo tenerer ſi ratum non haberem: id eſt, ad quãtitatem peculij: quia quod meo nomine nõ eſt geſtum, non poſſum habere ratum. ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. ibi, nam & ſi ſeruum, &c. Item pone, ꝙ filius meus rogauit rem precario nomine ſuo, licet ratum habeam, nihilominus teneor interdicto de precario peculio tenus, ſicut tenerer ſi ratum non
3 haberem, eadem ratione, † quia nõ meo nomine geſtũ non poſſum habere ratum, vt ff. de precar. l. ſi ſeruus. eadem ratione dici poteſt, ꝙ ſi occidiſti hominẽ nomine tuo, vel aliud cuiuſcunq; generis delictum commiſiſti, vel cõtractum celebraſti nomine tuo, & ſi ego habeo ratum, nõ teneor: quia quod nomine meo geſtum nõ eſt, ego nõ poſſum
b habere ratum [b], vt propterea propter ratihabitionem ſim obligatus, vel poſſim agere cõtra alium, vt in c. & l. præalleg. & argu. à contrario ſenſu ſumpto. ff. de calum. l. ij. in fin.
4 Quid † ergo ſi rem meam vẽdidiſti nomine tuo, & pretium percepiſti, & ego habeam ratũ, quid operabitur ratihabitio? videtur quòd nihil, ſecundũ tenorem iſtius regulę, quia
5 non nomine meo geſtum &c. † Sed dicunt quidam, & bene, quòd ſi habui ratum quaſi vendideris nomine meo, cũ vendideris nomine tuo, & tunc nihil præiudicat mihi, quia videor in cauſa ratihabitionis erraſſe, & propterea nõ conſenſiſſe, vt C. de iur. & facti ignor. l. cum teſtamen-

6 tum. & l. non idcirco. † ſed ſi ratum habui, quia vendidiſti nomine tuo, non habiturus ratum ſi ſcirem me pretium petere non poſſe, ratihabitio non inducit actionem neg. geſt. quia nomine meo non eſt geſtũ, vt d. §. ſed ſi ego. facit tamen
c me dominium [c] perdere, vt C. de rei vend. l. mater. agam tamen contra poſſeſſorem: & ſi excipiatur de ratihabitione, potero replicare de dolo, argumen. ff. de pact. l. ſi cum te. in
7 princ. tamen † contra hoc videtur manifeſtè, quia iure cauetur quòd error cauſæ non impedit tranſlationem dominij, vt ff. de acquiren. rerum domi. l. cum in corpus. Item
8 † alio iure cauetur, quòd falſa cauſa & falſa demonſtratio non vitiat
d legatum [d]. ff. de cond. & demonſt. l. demonſtratio. in prin. & l. falſa. in prin. nec ergo debet impedire con-
9 firmationẽ dictæ vẽditionis. † Item quia iure cauetur, ꝙ ſi trado rem, ſeu pecuniam credens me debitorem, cùm non ſim, transfero dominium, & datur condictio indebiti, vt per totum tit. de cond. indebiti. ff. & C. ſed dicendum de rigore iuris dominium transferri. verùm quia error probabilis nõ debet erranti nocere: ideò contra poſſeſſorẽ excipientem conceditur replicatio doli, vt d. l. ſi cum te. quia nõ erat ratum habiturus, niſi credidiſſet ſibi competere per ratihabitionẽ actionem negot. geſt. ad pretium, & ideò meritò da-
10 tur replicatio: † quia & in legatis falſa cauſa vitiaret legatum, ſi teſtator aliâs legaturus non foret, vt ff. de condi. & demonſtr. l. cum tale. §. falſa: arg. de hæredib. inſtit. l. fin. Sed opponitur & videtur, quòd vẽditionem rei meæ licet nõ meo nomine factam ratam habere poſſum, & per ratihabitionẽ competit mihi actio negotiorum geſt, vt C. de rei vendi. l. mater. & de rebus alien. non alien.
l. j. ff. de negot. geſt. l. fin. & ſi certum
11 pet. l. ſi cum ſeruum. † Sed dicẽdum, ꝙ aut ille qui vendidit rem meam nomine ſuo & pretium percepit, habebat cauſam à me, aut ab alio, aut à nullo: ſi habebat cauſam à me, cõpetit mihi actio ad pretium etiam re extante, vt ff. de condict. indebit. l. ſi non ſortem. §. libertus. & in l. in ſumma. §. ſi ſeruum. ſi ab alio, aut habebat cauſam lucratiuã, aut non lucratiuam: ſi nõ lucratiuam, etiam re perempta non tenetur ad pretiũ, niſi culpa vel mora ſua interceſſit. ff. de rei vendit. l. Iulianus ſcribit, ſi
12 hominem. † Ratio autem eſt: quia quando habet cauſam non lucratiuam, non videtur locupletari cum aliena iactura: quia tantum ſibi adeſt. argu. inſtit. de lega. §. ſi res aliena. & ff. de leg. j. l. planè. §. quòd ſi rẽ emiſſem. ſed ſi habebat cauſam lucratiuam, tũnc in ſubſidium, id eſt, re perempta vel præſcripta tenetur mihi ratum haberi ad pretium perceptum actione nego. geſt. vt de negot. geſt. l. fin. & ſi cert. pet. l. ſi eum
e ſeruum. In tertio caſu [e], ſcilicet quando à nullo habet cauſam re extante, & ſi ratum habeo, nullo modo tenetur: quia quod meo no-
f mine non eſt geſtum [f], ratum habere non poſſum: ſed conſulitur mihi contra poſſeſſorem ad rem in ſubſidium: tamen re perempta vel præſcripta conſulitur mihi ratum habenti ad pretium perceptum act. neg. geſt. vt ff. de negot. geſt. l. vlt. & C. de rei vendit. l. mater. & de rebus
13 alien. non alien. l. j. & hoc † ſi is, qui vendidit, erat bonæ fidei poſſeſſor: aliâs tenetur ad iuſtum pretium, & non liberaretur ſoluẽdo acceptum: vt ff. de petit. hæred. l. ſi poſſeſſor. §. fin. Item contra exempla in principio poſita, & contra verba regulæ
14 videtur: quia l. cauetur, † quod ſi pater vel dominus ratũ habet con-

traⅽtum à filio vel ſeruo celebra-
g tum,obligatur inſolidum g.ff.quod
iuſſu.l.j.§.ſi ratum.& de in rem ver.
l.ſi res.§.penult.ergo ratum habere
poteſt quod non ſuo nomine ge-
ſtum eſt; & aliter obligatur: quia ſi
ratum non haberet, teneretur de
peculio tantùm: & ratum habendo
tenetur inſolidum. Solutio, dicunt
Gloſſ. Iuris Ciuilis quòd aut aliquis
habet ratum contraⅽtum ſerui vel
filij, & tunc tenetur inſolidum, vt
d.§. ſi ratum. cum d.l.ſi res.§. quod
ſeruus. aut habet ratum cõtraⅽtum,
vel quaſi ab alio celebratum no-
mine filij vel ſerui: & tunc ratiha-
bitio nihil operatur, vt in d.l.ſi pu-
pilli, quæ ſolutio tolli poteſt per l.
ſi ſeruus.ff. de precar. nam ibi con-
traⅽtus precarij celebratus erat ab
ipſo ſeruo. & tamen dominus ra-
tum habens tenetur de peculio tan-
tùm. Sed dici poteſt à volentibus
ſolutionem iſtam ſuſtinere, quòd
in l. ſi ſeruus. textus non exprimit,
quòd dominus ratum habuerit, li-
cet suppleatur per gloſſ. & ideo re-
manet valida ſolutio prima: ad cu-
15 ius confirmationẽ accedit: † quòd
ſeruus perſonam domini repræſen
tat: vt ff.de optio.lega.l.ſi Pamphi-
16 lo. † Item filius repræſentat h per-
h ſonam patris,inſtit.de inutil.ſtipul.
§.poſt mortem.& C. de impuber.&
aliis ſubſtitut.l. fin. & ideò ſi ratum
habuerit quod eſt geſtum à filio,
vel ſeruo,ipſius filij vel ſerui nomi-
ne, ratũ habere videtur illud, quod
quadam iuris præſumptione geſtũ
eſt nomine ſuiipſius: ſed & per hoc
ſi ratum habeat geſtum ab alio no-
mine filij vel ſerui,dici poteſt quòd
ratum habere videtur quod geſtum
eſt nomine ſuiipſius. & ideò debe-
ret obligari per talem ratihabitio-
nem, ſicut ſi ratum haberet quod
ſui patris vel domini nomine geſtũ
eſſet,quod tamen falſum eſt, vt di-
ⅽta l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ibi, nam
17 & ſi ſeruum. Et † ideò verior ſolu-
tio videtur, quòd aut ratum habet
tanquam pater,aut tanquam filius,
aut dubitatur. Primo caſu tenetur
inſolidum: vt ff. quod iuſſu.l.j.§.ſi
ratum. & de in rem verſo. l.ſi res.§.
quod ſeruus. in ſecundo caſu nihil
operatur ratihabitio, vt ff. quod
cum eod.l.j.§. fin. in tertio, idem,
quòd non operetur ratihabitio. ff.
de precar. l. ſi ſeruus. & præallegat.
§.ſed ſi ego. Sicut alias diſtingui-
tur: aut facit illud tanquam pater,
vel tanquam alius,vt ff.de adoptio-
18 ne l.ſi pater.§.qui duos.† Idem pa-
tet quando conuenitur pater no-
mine filij, quia eſt adminiſtrator
legitimus, vt C.de bon. matern.l.j.
releuatur à cautione iudicatum ſol-
ui. C. de adminiſtrat. tut.l.fin.§.de-
fenſionem. ſed quando defendit fi-
lium tanquam alius, neceſſe habet
cauere iudicatum ſolui.ff. qui ſatiſ-
dare cogan.l.filiusfamilias.& ita ſo
let notari.C.de bon. quæ liber.l.fin.
i §.vbi autem. i & facit ad prædiⅽtam
ſolutionem confirmandam.ff.ſolu.
matri. l. ſi verò.§. item quicquid.&
de acquir. hæred.l. ſi quis non. cum
19 multis ſimilibus.† Quæri autẽ poſ-
ſet & debet an hæres poſſit habere
ratum quod geſtum eſt nomine de-
functi? & ſi cõſideremus veritatem,
id eſt, quòd verè eſt alia perſona,
iuxta verba regulæ,non poterit ha-
bere ratum. Item quia iure cauetur
expreſſe, quòd bonorum poſſeſſio-
nem petitam nomine defunⅽti hæ-
res non poteſt ratam habere, vt ff.
de bonor. poſſeſſ. l.iij.§. acquirere.
in fin.& ff. rem ratam haberi. l.ſi is
cui.& l.bonorum. Econtrà, ſi con-
20 ſideremus fiⅽtionem iuris, † quod
fingit perſonam hæredis eandem
cum perſona defunⅽti.ff.de vſucap.
l.hæres. & in auth.de iureiur. quod
à mor.præſt.in princ.dicemus quòd
poſſit

poſſit habere ratum quod geſtum
eſt nomine defunⅽti. Item quia ex-
preſſe iure cauetur,quòd hæres po-
teſt habere ratum quod geſtum eſt
nomine defunⅽti.ff.rem ratam ha-
beri.l.ſi ſine. §. ſi procuratori.Dicẽ-
k dum eſt, k † quòd aut agitur de eo
21 iure quod non eſt agnitum per de-
funⅽtum, quod non ſolet ad hæ-
redem tranſmitti:& tũc hæres non
poteſt habere ratum quod geſtum
eſt nomine defunⅽti, vt in d.l.iiij.§.
acquirere. & hoc apertè per verba
illius text.colligitur, vt d.l.ſi is cui.
& l.bonorum.ff.rem ratam haberi.
Sed ſi agatur de eo iure,quod etiam
non agnitum per defunⅽtum ad hæ
redes tranſit, tunc hæres poteſt ha-
bere ratum, vt in præalleg.l.ſi ſine.
22 §. ſi procuratori. † Item quæri po-
teſt an ſucceſſor prælati poſſit habe
re ratum quod geſtum eſt nomine
l prædeceſſoris. l Et dicendum vi-
detur,quòd aut eſt geſtum nomine
prælati, tanquam ſingularis perſo-
næ,aut cõtemplatione eccleſiæ,aut
dubitatur. Primo caſu non poteſt
habere ratum per verba iſtius regu
læ & eius ſimilis, niſi eo caſu quo
eccleſia prælato ſuccederet, quia
tunc idem ſeruaretur quod diⅽtum
eſt fore ſeruandum in hærede ſu-
prà in proxima q. Secundo caſu po-
teſt habere ratum: quia adhuc du-
rat eccleſia:cuius perſonam repræ-
ſentat prælatus ſecundus ſicut &
primus. In tertio caſu præſumendũ
eſt in dubio eccleſiæ cõtemplatio-
ne geſtum, & prælati miniſterium
ſolùm inſertum.ff.de annuis leg. l.
annua.§.j.& de condit.& demonſt.
l filiæ.& ideo ratum habere poteſt.
23 † Item quia quæſita per prælatum
m in re dubia quæruntur eccleſiæ, m
vt in auth.de eccl.ti.§.interdic. Dy.

ADDITIO.

a ¶Poſſum. Adde an in deliⅽtis ha-
beat locum ratihabitio,vide in ſeq.
reg.& quæ ibi dico.& Bal.in l.quid
ergo.in princ.ff.de iis qui not. infa.
& in l.j.§.ſi procurator. ff.ſi quis ius
dicen.non obtem.& Paul. de Caſt.
conſ. cclxxij. & Lud.Bolog.in l.j.§.
quoties ſecundis interpr. ff. de vi
& vi arm. & Doⅽt. in c. cum quis.§.
de ſent.exc.eod.lib.& Ang.Aret. in
tra.Malefic.in gl. Sempronijũ man-
datorem.verſic. nunc quindecimo.
& ibi in addit. per Auguſt. & Bern.
Landrian.& Albe. de Gãd. in traⅽt.
Malefic.titul.de furib.col. iij. verſi.
ſed pone quòd aliquis meo nomi-
ne, vt dicit, fecit furtum,&c. vbi li-
mitat ratihabitionem non habere
locum in deliⅽtis quæ non poſſunt
per alium explicari, vt adulterium
& ſimilia perſonæ cohærẽtia.vide
Franc.Aret.in conſil.clxv.
b ¶Ratum. Adde ad iſtam reg.& no.
per Dyn.Bar.& Bald.in d.l. ſi pupil-
li.§. ſed ſi ego.& Bart.poſt gl. in l.j.
C.ſi in commun. eadémque cauſa.
Inno.in c.Meſſana. cũ ſeq. de eleⅽt.
& Bal.omnino in l.ei qui.& ibi Bal.
C.quod cum eo qui in alie.pot.& in
l.j.eo. tit. & Bal.in l.j.C.qui admit.
ad bon.poſſ.per glo.& Bart.in l.j.C.
de iis qui à non domino ma.& in l.
mater.C.de rei vend. & in l. ſi cum
ſeruum. ff. ſi cer. pet.& ibi Alex. &
Lud.Bolog.& ſingulariter Lud. Bo-
log.in l. ſicut.§.venditionis.ff.quib.
mod. pig. vel. hypot. ſol. in primis
interpret.& Bal.in l. venditioni. C.
de vſuc.pro empt.vide gl.& ibi Bal.
& Lud.Bol. in l. ſi maritus.C.mand.
quòd in caſibus, in quibus requiri-
tur ſpeciale mandatum non ſufficit
ratihabitio, nec poteſt quis habere
ratum.pro quo facit gl.in l. Paulus.
ff.de acqui.hære.& vide per Oldra.
conſ.cxcix.col.vlt.in princ.& Alex.
in conſil.lxxviij. in fin.vol.iiij.& in
conſil. xlvj. & pulchrè Felyn. in c.
cauſam.col.vlt. de iudic.& an nul-
lum poſſit haberi ratum, vide latè

Inn.in c.prudentiam.de offi.deleg. & Franc. de Aret. in conſil. cxxviij. & Card.Alex. in c. regula.xvij. diſt. in fin.& Bald. in conſil. xcvj. in fin. lib. j. & in conſil. cviij. ante fin. & conſil. cxxxix. eo lib.& vide Bal.in conſil.ccxix.in verſ.ſed videndum. & in conſi.ccx.eod.lib.& in conſil. cc.col.ij. eod.lib.& Bart.in l.Pomponius.& in l.ſi.ff.de neg.geſt.

Adde an ratihabitio facti nomine alieno valeat ſaltè in præiudicium ratificantis, Deci. in l. ſemper qui. nu.11.ff.eod.

c ¶Dominium perdere. Adde Bald. in l. matre.verſic.iiij.oppo.C.de rei vendic.Bart.& Bald. in l. ſi cum te. ff.de pact.

d ¶Legatum.Adde Bart.& Alexan.& Bart.Socin.& in l.demonſtratio.§. quod autem.ff.de condi.& demon. Bart.Io.Fab.&Angel.Aret.in §.huic proxima.cum §.ſeq.inſtit.de leg.& Bald.l.j. colũ. vltim.C.de falſa cauſa. Deciſ. Capell. Tholoſ.ccccxiiij. Adde an & quando falſa demonſtratio vitiet legatũ. gl. in l.ſi ſic.§. ſi mihi. in verb. demonſtrationem. & quod ibi dixi in apoſtil. in verſi. non nocet legato.ff.de legat.j.dixi etiam in apoſtil. ad Bart. in l. cum quidam in ver.legatum non vitiat. ff.de leg.ij.

e ¶Caſu.Adde Bal.Bart.Alex.eod.iij. verſi.in ea.gl.Iaſ.& Doct.Moder.in l. ſi eum ſeruum. ff.ſi certum petat. Cyn.& Bal.in l.mater.in iiij.opp.& q.j.C.de rei ven.& gl.in l. ſi pupilli. §.ſed ſi ego.ff.de neg.geſt.& glo.& ibi Bal.in fi.in l.j.C.de reb.alie.non alien.

f ¶Quod meo nomine non eſt geſtum.Adde Bar.omnino.in l.bonorum.ff.rem ratam hab.& Fely.in c. prudentiam.col.pen.verſi.nunquid vnus poſſit habere.ſ. de off. deleg.

g ¶Inſolidum. Adde quando pater vel dominus ex contractu filij vel ſerui teneatur inſolidum, gl. Bald. & Salic. in l. ſi mandator. C. quod cum eo qui in alie. pot. & l.dominum.eod.tit.& gl.& Doct.in l.j.§.ſi ratum.ff.quod iuſſu.& Io. Fab.in §. fin. inſtit. de oblig.& in §. actiones autem. de pecul.& ibi Angel.Aret. col.ij. verſi.& pro euidentia. & ibi Iaſ. in princ. de acti.& Ang. Are.in §.præterea.ibi Ioan.Fab.inſt. quod cum eo qui in alie. pot. eſt & Ang. Aret.in §. ſinautẽ per procura. col. vlt.verſic.vnde Bart. inſtit. de ſatiſ. & Dyn. Bart. Bald.& Salic.in l.fi.§. vbi autem.C.de bonis quæ liber. & Bal.& Lud.Bolo. in ſecundis interpret.in l. prætor.§.ſed & filius.ff.de eden.& Doct. in l.tam ex contractibus.ff.de iudic.

h ¶Repræſentat. Adde text. Ioann. Fab.& Ang. Aret. in §. cum autem. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. & idem in l. fin. C. de impub. & aliis ſubſt. & per Iaſ. §. actiones autem. in princ.Inſtit. de act.Et adde quòd non repræſentat patrem in his quæ in damnum patris redundarent. vt annotauit.Deci. in l.filius.in princ. C.de pact. F. C.

i ¶§. Vbi autem. Adde an pater teneatur cauere de rato, vel iudica. ſoluen.agẽdo vel defendendo nomine filij. vide Cyn.in d. §. vbi autem. & ibi Bart.& Alex. in addit.& Saly.Bald.& Bar. in l.filiusfa. & ibi Paul. de Caſtr.& Alex.ff.qui ſatiſd. co.& Io.Fab.in §.eo.&Ang.Aret.in §.ſinantẽ.col.iij.inſtitu.de ſatiſdat. & Ang. de Peru. in d.l.fin.§.vbi autem.vbi vide per Doct. quid in aliis adminiſtratoribus & tutoribus.

Tu conclude quòd præſtatur cautio rati per patrem agentem & defendentem filium, vt plenè not. Bartol. in alleg. l. filiusfamil. & ibi poſui in addit. ff. qui ſatiſd. cog. vbi plenè examino hunc articulum.

Dicen

k ¶Dicendum eſt. Adde Bartol. in d. l. bonorum. qui refert & ſequitur Dyn. de quo vide text. & ibi Bal.& Salic. in l. ab vno. C. de neg.geſ.& Bart.in l.ſi quis offerenti. §. j. ff. de ſolut.& in d.l.ſi is cui.l& an eo ipſo quòd quis ſuccedit venditori, videatur habere ratam venditionem per defunctum factam, vide Alex. conſil.xcij. col.ij. lib.v.& plenè per Bart.in l.cùm vir.ff.de vſucap.& in ij.C.ſi in frau.patro.Cyn.Bal.& Salic. in l.cùm à matre.C.de rei. vendi. & Ioan. Andr. hîc in Nouel. & Domi.de Rot. deciſ.ccxxiij. in nouis tit. de locato & condu. & quæ dixi in §.iij.colum.xj.& in addi. de conſuetud. retract. libro conſuetu. Biturigum.

l ¶Prædeceſſoris. Adde Bartol. in dict. l. bonorum. & in d. l. ſi is cui. Et an geſta nomine vnius canonici poſſint rata haberi per canonicum, qui ei poſtmodum ſuccedit, vide ibi Bartol.& Innoc.& Doct.in cap. quod ſicut.de elect.

m ¶Eccleſiæ. Adde an acquiſita per clericum ſeu prælatum, vxorem tutorem officialem præſumantur quæſita de bonis eccleſiæ, mariti, pupilli, vel ex officio.Lud.Rom.in conſil.cxlix.& de vxore. Alexand. conſil. xlij. in fin. lib.v. & Doct.in l.Quintus. ff. de donat. inter virum & vxo.& in l. etiam.C.eo.tit.& ibi vide Alb. de Roza. quid in vidua. & Angel. in conſil. xiiij. vbi ponit quid in concubina. & Cyn. Barto. Bald. & Salic. in authent. licentia. C. de epiſ. & cler. & text. & ibi Innocen. & Abb. & Mod. in cap. requiſiſti. de teſta. & Inno. cap. cum in officiis.& Abb.in cap. cum,eſſes. eod.tit.& Bar.Ioan.de Plat.in l. facultas. C. de iure fiſci.lib.x.& Abb. in conſil. xciij. lib. ij. & Franciſ. de Crema.in ſing. vj.& Ang. in conſil. exlij.& Bal.conſ. xxviij.& l.ij.li.iiij.

In reg. Ratihabitionem.

Argumenta.

1 *Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi.*

2 *Dominium & poſſeßio quæri poteſt ſola ratihabitione.*

3 *Ratihabitio etiam in delictis locum habet.*

4 *Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium committi nequeunt.*

5 *Ratihabitio fieri debet intra tempus quo actus fieri poteſt.*

6 *Ratihabitio quando dicatur retrotrahi.*

7 *Renuntiare præſumitur qui tempus debitum labi patitur.*

8 *Ratihabitio an æquiparetur mandato.*

9 *Ratihabitio quando pariat actionem mandati, vel negotiorum geſtorum.*

10 *Poſſeſſori aßimilatur, qui dolo deſiit poßidere.*

11 *Poſſeſſor tenetur actione directa, qui verò deſiit dolo poßidere, vtili.*

12 *Mandatum mandati actionem inducit, ratihabitio negotiorum geſtorum, prohibitio verò vtranque impedit.*

13 *Actio negotiorum geſtorum data contra ratum habentem vnde oriatur.*

14 *Geſtum vtiliter pro rato habetur.*

15 *Actio negot.geſt. an pendeat ex voluntate ratum habentis.*

16 *Actio num competat contra ratum habentem ſi delinquens damnatus ſatisfecerit.*
17 *Occiſo homine à pluribus, is ſolus de occiſo tenetur, cuius ictu periit.*
18 *Delinquentium vno ſoluente, an liberentur alij. & num. 19.*
20 *Ratum habens delictum quare eadem pœna plectatur cum delinquente.*
21 *Delinquentis abſolutio an proſit mandanti vel ratam habenti.*
22 *Appellatio vnius in cauſa communi quando proſit alteri.*
23 *Res inter alios acta aliis non nocet nec prodeſt.*
24 *Victoria vnius quando cæteris proſit.*

REGVLA X.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari.

1 ¶LICET† quod meo nomine nõ
eſt geſtum non poſſim habere ratũ,
vt in regula præcedenti: tamen ſi ra
tum habeo quod nomine meo ge-
ſtum eſt: ratihabitio retrotrahitur,
& perinde obligor ac ſi mandaſ-
a ſem. [a] & hoc intendit regula præ-
ſens. & eius exempla multa patent,
& in contractibus, & in delictis. in
2 contractibus, † vt ſi aliquis eme-
rit rem ſine mandato nomine meo,
& per traditionem receperit. & ego
poſtea ratam habeo emptionem,
perinde quæritur mihi dominium
& poſſeſſio per ratihabitionem, ſi-
cut quæreretur per procuratorem
qui mãdatum haberet, quia ratiha-
bitio retrotrahitur, & cõparatur mã
dato, arg. ff. de neg. geſ. l. ſi ego. & de
acquirend. poſſ. l. cõmunis. §. procu-
rator. & idẽ confirmatur. ff. de ſol. l.
ſi quis. offerẽti. & l. vero procurato-
ri. §. fi. & l. cũ x. §. fi. Itẽ patet in deli-
b ctis, [b] † quæ poſſunt per aliũ com-
3 mitti, quia ſi vulneraſti clericũ no-
mine meo, & ego ratum habeo, per
inde ſum excõmunicatus ac ſi man
daſſem à principio vulnerari. de
ſent. excõ. c. cũ quis. lib. vj. Itẽ ſi de-
ieciſti aliquẽ de poſſeſſione nomi-
ne meo, & ego ratum habeo, perin-
de teneor interdicto vnde vi ad poſ
ſeſſionẽ reſtituẽdã & alia dãna illa-
ta, ſicut tenerer ſi à principio man-
daſſem. c. cũ ad ſedẽ. de reſt. ſpol. ff.
de vi & vi arm. l. j. §. ſed & ſi cũ quis.
& §. quoties. & §. deieciſſe. & ff. de
reg. iur. l. hoc iure. §. deiicitur. & idẽ
in omni genere delictorũ quæ poſ-
ſunt explicari per aliũ, cũ regula ge-
neralis ſit tradita in præal. §. ſed & ſi
cũ quis. ꝙ in delictis ratihabitio cõ
4 paratur mandato. † In his autẽ quæ
nõ poſſunt ꝑ aliũ explicari: vt adul-
teriũ, & ſimilia perſonæ cohærẽtia,
dico ratihabitionẽ nihil operari, vt
arg. C. de cadu. tol. l. j. §. ne autem.
¶Sed opp. & videtur ꝙ ratihabitio
5 retro non trahitur: † quia ſi quis pe-
tat bonorũ poſſeſſ. mihi delatã no-
mine meo infra tẽpus legitimũ, &
ego ratã habeã petitionẽ poſt tẽpꝰ,
ratihabitio nihil operat. per quod
patet, ꝙ non retrotrahitur. ff. rẽ ratã
c hab. l. bonorum. ſed dicẽdum [c] eſt
6 † quòd aut ratũ habẽti poteſt impu
d tari [d] culpa tacitæ repudiationis,
verbi gratia, appellationẽ interpo-
ſitam nomine meo ratã habeo poſt
tẽpus quod datur ad appellãdũ, vel
ad appellationẽ proſequendã: vel ſi
bonorũ poſſeſſionẽ, petitã nomine
meo ratã habeo poſt tẽpus, quod da
tur ad bonorũ poſ. petẽdã, ratihabi-
tio nihil operatur, vt d. l. bonorum.
7 Ratio autẽ eſt, † quia patiendo tem-
pus labi in quo cõpetebat ius bon.
poſ. petendæ, vel ius appellandi vel
appell.

appellationis proſequẽdę, vel aliud
quodcunque, videtur tacitè illi iuri
e renuntiaſſe, [e] arg. ff. ſi tab. teſt. nullæ
eſſe dicantur. l. j. §. ita autem. & in
auth. de iis qui ingred. ad appell. §.
ſi verò. & ideo fruſtrà per ratihabi-
tionem conatur redire ad id, quod
ſemel renuntiaſſe videtur, vt C. de
rebus cred. l. ſi quis iuſiurandi. & de
condi. inſer. l. fi. & ff. qui ſatiſd. cog.
l. de dic. §. fi. & not. ff. de negot. geſt.
l. ſi ego. aut verò culpa tacitæ renũ-
tiationis nõ poteſt imputari ratum
f habẽti, & tunc habet locũ regula [f]
quòd ratihabitio retrotrahatur, &
mandato comparatur. Item opp. &
8 videtur † quòd ratihabitio non aſſi
miletur mandato: quia mandatum
parit actionẽ mandati: vt ff. de pro-
cur. l. licet. §. ea obligatio, ſed rati-
habitio parit actionem neg. geſt. ff.
de nego. geſt. l. ſi pupilli. §. idem ait.
9 † Sed dicendum eſt, quòd aut ha-
betur ratum geſtum à præſente, &
tunc datur actio mandati. ff. mand.
l. ſi remunerandi. §. ſi paſſus. & l. qui
patitur. & l. qui fide alterius. aut ha-
betur ratum geſtum ab abſente, &
tunc datur actio negot. geſt. & non
mandati, vt in d. §. idem ait. & ff.
mand. l. ex mandato. §. fideiuſſori.
tunc ergo cõparatur ratihab. man-
dato in effectu, ſed non quantũ ad
g ſpeciẽ actionis. [g] † Sicut dicimus
10 eum qui dolo deſiit poſſidere, poſ-
ſeſſori aſſimilari. vt. j. eo. c. pro poſ-
ſeſſore. & ff. eod. l. qui dolo. & l. pa-
rem. & tamen differt quantum ad
11 ſpeciẽ actionis: † quia ille qui poſſi-
det, tenetur directa: ille verò qui do
h lo deſiit poſſidere, [h] tenetur vtili.
ff. de noxalib. l. electio. §. Item ſi ex
pluribus. & §. ſi is. & l. ſi plurium.
Item propter hoc quòd ratihabitio
comparatur mandato, patet non
eſſe mandatum, cum nihil ſimile
idem ſit. ff. depoſit. l. quòd Nerua.
ergo non debet parere actionem
mandati, quæ procedit ex manda-
to tãtùm tacitò vel expreſſo. ¶ Tria
ergo ſunt quorum nullum eſt alte-
rum. Primum, eſt mandatum taci-
tum vel expreſſum. Secundum, eſt
ratihabitio. Tertiũ, eſt prohibitio.
12 † Primum inducit actionem man-
dati. vt l. licet. §. ea. & d. §. ſi paſſus.
& l. qui patitur. & l. qui fide. ſecun-
dum, actionem neg. geſt. vt l. ſi pu-
pilli. §. idem ait. tertium, impedit a-
ctionem mand. vt ff. mand. l. ſi pro
te. & l. qui fide. Item impedit actio-
nem nego. geſt. C. de neg. geſt. l. vlt.
& ff. de negot. geſtor. l. ſi ex duobus.
13 † an autem actio neg. geſt. quæ da-
tur contra ratum habentem, na-
ſcatur ex adminiſtratione præce-
denti, vel ratihabitione ſequenti?
not. Doct. quòd ex ratihabitione
tãtùm ſequenti: mihi videtur quòd
cùm quatuor ſint genera negotio-
i rum, [i] vnum, quod eſt meum, cura
& ſolicitudine: ſecundum, re ipſa:
tertium, ipſo geſtu: quartum, ratiha-
bitione, vt plenè not. ff. de neg. geſt.
l. ſi pupilli. §. item quæritur. quòd in
primis tribus caſibus naſcatur a-
ctio negot. geſt. ex adminiſtratione
pręcedenti mediante ratihabitione
ſequẽti ſpontanea, vel coacta, ſicut
aliàs dicitur in caſu ſimili. C. de rer.
permut. l. ex placito. quia poſito
quòd nulla ratihabitio interueni-
ret: nihilominus datur actio negot.
14 geſt. cùm † pro rato eſſet haben-
dum quod vtiliter eſſet geſtum, vt
ff. eod. tit. l. Pomponius ſcribit. verſ.
quẽadmodum. vnde inconueniens
videtur dicere, quòd in illis tribus
generibus naſcatur ex ratihabitio-
ne cum ea non interueniente com-
petere poſſit actio neg. geſt. in quar
to verò genere, ſcilicet in eo quod
eſt meum ratihabitione tantùm,
dico verum eſſe quòd ex ratihabi-
k tione naſcatur: [k] vt d. l. ſi pupilli.
§. item quæritur. ¶ Alia quæſtio eſt
ad ean

ad eandem determinationem ten-
15 deus † an actio neg.geſt. pédeat ex
volũtate ratum habentis? & in hac
videtur mihi ſimiliter quòd in tri-
bus primis generibus non pendeat
ex volũtate ratum habẽtis,quia da-
tur contra inuitũ. vt d.l. Pomp.& l.
ſi pupilli.§. ſi Titij.& l.item ſi com-
putaui.in quarto verò genere,ſcili-
cet in eo quod eſt meũ ratihabitio-
ne,à principio pendet ex voluntate
mea : quia ſi ratũ habeo,naſcitur a-
ctio neg. geſt. ſi ratum non habeo,
impeditur natiuitas actionis.vt d.l.
ſi pupilli.§.item quæritur.& §.idem
ait. ſed ex poſtfacto non pendet ex
voluntate mea,quia ſi ſemel habeo
ratum, non poſſum voluntate con-
l traria tollere actionẽ iam natam [l].
Item ſi reprobaui quod geſtũ erat,
& per hoc impediui natiuitatẽ eius,
non poſſum poſtea, licet velim ha-
bere ratum , facere quòd naſcatur
actio nego.geſt. cuius natiuitas fuit
ab initio impedita.& ita loquitur,ſi
bene inſpiciatur.ff.de ſolutio.l.diſ-
penſatorẽ.& in his duabus quęſtio-
nibus confuſè loquuntur Legiſtæ.
¶ Item quæri poteſt circa materiã
regulæ quædam quæſtio dubitabi-
16 lis & ſæpe occurrens : † videlicet ſi
factum eſt contra delinquentem,&
eſt condemnatus,& ſatisfecerit ſen
tentiæ, an poſſit agi nihilominus
contra ratum habẽtem , vel contra
mandantem?& quòd non poſſit, po
17 teſt ſic probari : † quia l.cauetur ꝙ
cũ apparet cuius ictu quis perierit,
ille ſolus de occiſo punitur, vt ff.ad
l.Aquil.l.item Mela.§. ſed ſi plures,
ſed in propoſito apparet, quis fecit,
igitur debet puniri ille ſolus,& non
mandans, vel ratum habens. Item
probatur ff. de iis qui deiec. vel ef-
18 fu.l.j.§.fi.& l.ſeq. †Item videtur ca-
ſus ff. de vi & vi arm. l.j.§. quoties.
vbi dicit apertè quòd vno ſoluente
m liberatur alius.Econtrà [m] quòd ni-
hilominus , punitur , qui mandauit
vel ratum habuit.C. de accuſ.l.non
ideo. & ad l.Iul. de vi.l.ſeruos.ff.de
iniur.l. non ſolùm.§.ſi mandato.&
§.Proculus.& ad Turpil. l.j.§.pen.&
expreſſum videtur ad Sill.l. & ſi cer
tus ſit percuſſor. & de iur. fiſ.l. ij.§.
19 diuus Pius. & l. non tantũ. † Item
quia agitur de pœna delicti : ergo
vno de delinquentibus ſoluente,
non liberatur alter. C. de condi.
fur l.j.& ff ſi quis teſtamẽto lib. eſſe
iuſſus. l.j.§.fi.& de admin. tut.l.tres
tutores.& de iuriſ.omnium iud. l.a-
n deò.Mihi videtur diſtinguẽdum: [n]
quia aut actũ eſt ratione delicti ad
intereſſe,aut ad pœnam pecuniariã
vel corporalem. ſi ad intereſſe,vno
ſoluente liberatur alter. vt d. l.j.§.
quoties.ff.de vi & vi ar.& de eo per
quem factũ erit.l. j.§.ſi plures.Si ve-
rò ad pœnam pecuniariã vel corpo
ralem, tunc vno ſoluente vel pœnã
ſuſtinente non liberatur alter.de iu
riſd. omnium iud. l.adeò.& d.l.tres
tutores. & de iure fiſci l.ij. §. diuus
Pius. & l.non tantùm. cum aliis iu-
ribus allegatis. Et per hanc diſtin-
ctionem ſoluũtur cõtraria: excepta
l. item Mela. §. ſed ſi plures. ad quã
dici debet ꝙ ibi erant plura facta
diuerſarum perſonarũ , & diſtincta,
& ideo alio modo punitur vnus. &
20 aliter alius:†ſed in quæſtione prę-
o miſſa vnum tãtum eſt factũ, [o] quod
neceſſe eſt eſſe occidentis , vel vul-
nerãtis,& aliàs delinquentis,ſed ex
interpretatione reputatur mandan-
tis,vel ratum habentis:& ideo ean-
dem pœnam portare debet, & vno
ſoluẽte vel ſuſtinente pœnam, non
21 liberatur alius,vt dictum eſt.† Item
quæri poteſt econtrà, ſi delinquens
eſt abſolutus, an abſolutoria proſit
mandanti vel ratum habenti? & vi-
22 detur quòd proſit , † ſicut in cauſa
communi appellatio vnius & vi-
ctoria prodeſt alteri : ſi eadem cau-
ſa

ſa fuerit defenſionis omnium. vt ff.
de appel.l. ſi qui ſeparatim.§. quod
p eſt ſcriptum [p]. Ecõtrà videtur ꝙ nõ
23 proſit,†quia res inter alios acta vel
iudicata non nocet, nec prodeſt al-
q teri. [q] vt ff. de re iud. l. ſæpe. & de
exce.l.Modeſtinus. & C.res inter a-
24 lios acta,per totũ. † Diſtinguẽdum
videtur , ꝙ aut abſolutus fuit , ideo
quia pronuntiatur delictum non
commiſſum,aut ideo quia non fuit
in culpa. Primo caſu victoria pro-
deſt , ſecundo non,ar.ff.de iureiur.
l.duobus.§. Item à fideiuſſore.& §.
ſi ei qui.Et argu.contraria dic,quòd
loquuntur quando iura diuerſarum
perſonarum ſunt diuerſa & ſepara-
ta : ſed cùm eadem eſt per omnia
cauſa defenſionis omnium , & ex
eodem facto ſumẽs originem, tunc
non abſurdum eſt victoriam vnius
alteri prodeſſe , argum. l. præal.l.ſi
quis ſeparatim.§.fi.& d.l.duobus.§.
item à fideiuſſore.

ADDITIO.

a ¶ Mandaſſem. Adde quando rati-
habitio retrotrahitur & mandato
æquiparatur , Specul. titul.de loc.&
conduct.§.vj.verſic.clxviij. & Abb.
& Fely.in c.nonnulli.§. ſunt & alij.
de reſcript. & Bald.in ſuis ſingul.in
verſi. ratihabitio.& Felyn.in c.poſt
ceſſionem. in vj.col.verſic.ſecundo
declara , de probat.& Spec. titu.de
citat. §.vj.verſic. hoc autem.& ſeq.
& in titu.de iud.deleg.§.viij.verſic.
quid ſi committeres. & Paul.de Ca.
conſil.j. in antiquis. & Rom. in ſin-
gul.incip. quæro nunquid geſta per
falſum.& Cepol.caut. xv.& Angel.
Peruſ. in l.inter quos.§.alieno.ff.de
damno infect. & Bald.in ſua Marg.
in verſic. ratihabit. & Angel. Are.§.
præiudiciales. de act. inſtit.& Bald.
conſil.ccxxix.& conſil.ſequen.& in
conſil. xc. libr.j. & in conſil. clxxj.
verſi.vj. & alia ratione. & in conſi.
cxcviij. in fin.lib.ij. & per Doc.in l.
licet.ff.de iudic.Cyn. Bald. & Salic.
in l.fin.C.ad Maced. & Bart.Bald.&
Imol.in l.obſeruare.ff.de offic.pro-
conſ.& Bar.in l.ſi is qui.ff. pro emp.
in iij oppug j. partis & per gloſſ.ac
Doct.in l.Iulianus.ff.qui ſatiſd.cog.
& Bald.in l.ſi pupilli.§. item quæri-
tur.ff. de neg. geſt.& ibi.Bar.& pul-
chrè Felyn. in c. ſicut tuis. in fin.de
ſimon. vbi ponit regulam cum ix.
fallen. & an ratihabitio dicatur re-
trotrahi per fictionem & non per
veritatem,& multa alia in materia,
vide Alexand. in conſil. cxvj. lib.v.
& ibi quando ratihabit. retrotraha
tur , quando ex hoc aufertur ius illi
contra quem fit ratihabitio & an
cõtractum per alium nomine meo
geſtum poſſim in abſentia illius cũ
quo contraxi ratificare? dic quòd
ſic,vt tenet gloſſ.Gui. Bart.& Doct.
in l.Pomponius.ff. de negot. geſt.&
not.Cy. in l.j.ad fi.C. ſi quis in frau.
patro. & Bart. in l. quo enim.ff.rem
ratam hab. & in l. certum.§. ſi quis
abſente.ff. de confeſ.& Angel. in §.
ſi verò expreſſim.in authent.de hæ-
reti. & fal. & pulchrè Alex. in con-
ſil. cxxvj. in vlt.col. lib. v.& an ille
cuius nomine celebratus eſt cõtra-
ctus ex quo ſe fundat pendente iu-
dicio poſſit ratificare. tenet Alex.ꝙ
ſic in conſil. cxxvij.col.j.verſicu.ij.
reſpon. eo.l.& Bal. in conſ.cclxxix.
l.iiij.&quando & quomodo videa-
tur ratificare & approbare factum
procuratoris, ſi excedat mãdatum:
& quid ſi eſt præſens & tacens,vide
pulchrè Alexan. in conſil. lxxx.col.
v.lib.iiij.
¶ Adde hîc Bar. in l.ſi vxor.§.ſi quis
vxorem.ff.de adult. & Alexan. in l.
bonorum. in addit. ij. ad Bart. cum
ſeq.ff. rem ratam haber.& Felyn.in
c.cauſam col.vltim. de iud.qui po-
nit xx.fallent. quòd factum per fal-
ſum

ſum procuratorem non poteſt ratificari. & Felyn. in c.j. col. penult. & vlti. de re iudic. & Petr. de Anchar. hîc qui vltra hãc regulam non ſcripſit, & Alber. & Phil.Franch.hîc.& ſing.deciſ.Capel.Tholoſ. quæſt.cclxxij.& Ang.conſil.ccxcij.Panorm. c cùm vos.num. 6. & ibi poſui in apoſtil.ad eum in verſi. actus præcedens.de iis quæ fiunt à prælat.

b ¶ In delictis. Adde an ratihabitio in delictis retrotrahatur, Bald.poſt gloſ.in l.ſi pupilli.§. ſi Titij.tit.ff.de nego.geſt.& Bart. in l.Pomponius. eo.tit.ad plenum.& Pau.de Caſt.in conſi.ccccxv.in antiq.& Bal.in conſil.clij.lib.j. & Bart. in l.j.§.ſed & ſi cum quis. ff. de vi & vi arm. Cyn. Bal. & ibi latiſſimè Salic. in opp. in l.non ideo minus.C.de accuſ.Bald. in l.fin. ad fi.C.ad Maced.& Inn.& Doct.in c.ij.de ord. cogni.& dixi in præced.reg.in j.addit.

c ¶ Sed dicendum. Vide Guid. Pap. quæſt.xiij. ego retuli.vbi de hoc ponit latè. G. S.

d ¶ Imputari. Adde Dyn.in l.bonorum.hîc alleg.vbi idem tenet.& Dynus ſequitur Cyn. in l.fi.C.ad Mace. ſed Bar.in d.l.bonorum.eoſdem reprobat in ſecundo contrario. vbi vide quo tẽpore debet fieri ratihabitio, vt aliquid operetur, & Bart.in l.vero.§. ſed & ſi non vero.ff.de ſolut.& Bal.in conſi.xlij.lib.ij.& Bar. in l.j.C.qui admit.

e ¶ Renuntiaſſe. Adde quòd tacens & permittens labi tempus, intra quod agere poteſt, videtur tacitè renuntiare iuri ſuo, vt l.j. C. de in integ. reſt.quod limita per Bal. ibi eſſe verum in iure quærendo, ſed in iure quæſito curſus præſcriptionis non inducit conſenſum renuntiationis, vt l.fin.ff.rem rat.hab.& tenet Alex. in d.l.bonorum.in iij.addit.ad Bar. & per Felyn. in c. cum cauſam. colum. iij. de re iudic.& Doct.& Alexander in d. l. j. C. de in integr. reſtitut. & quæ dixi in §. j. col.iij. de conſuetu.retract. in lib.Conſuetud. Biturig.

¶ Ratio autem huius dicti eſt, quia regulariter taciturnitas cum ſcientia operatur idem quod conſenſus, vt not. Bart. in l.in ſponſalibus.§ j. ff.de ſponſ.diuort. in l.ij.in apoſtil. in verſi.qui tacet.poſito ſuper gloſ. in verſi. non contradixit. ff.ad Municip. notaui poſt Iacob. Rebuffi in l.j.num.2. verſic. pro conſentiente. C.de filiisfamil. & quemadmodum pater tenetur pro eis. lib. x. potui poſt Gem.in c. ſi poſt. in verſicu.taciturnitas. num.1.de confeſſ. lib.vj. poſt Panorm. in cap. per venerabilem.num. 28.in verſicu.conſentiat. extrà. qui filij ſint legit. de quo per Anchar. conſilio ccxxv. Rom. ſingul.ccccl v. incipiẽ. Inferior.& Corſet. ſingul. ſuis.in verb.taciturnitas.

f ¶ Regula. Adde quòd non retrotrahitur, ſi actus fuit nullus: nec in præiudicium tertij. vt ait Dec.in l.ſemper qui non prohibet.ff.eod. F. C.

g ¶ Actionis. Adde quòd ratihabitio comparatur mandato, non tamen in omnibus: quia non oritur actio mandati, vt ſequitur & refert Bart. in l. ſi pupilli. §. item quæritur.in j. oppo. ff. de negot. geſt. & ibi Bald. idem tenet in §. idem ait. ead. l. & Hyppol.ſingul.lxxiiij.vbi ponit vnã limit.

¶ Adde quòd nec comparatur mandato, quando lex requireret mandatum pro forma, nec in materia propriè non etiam ficte interpretanda, vt not. Deci.in l.ſemper qui.nu. 17. cum ſeq.ff.eo.aliàs autem ſimilis eſt, etiam in requirẽtibus ſpeciale mandatum, vt ibid. ait idem Dec. num.7. F. C.

h ¶ Poſſidere. Vide Iaſ.in §.j.col.xiiij. ve.ſi.item aduerte ꝗ in eum. Inſtit. de action. & Dyn.in c. ratihabitionem infrà j.oppo.ſuprà eod. F. C.

¶ Negotiorum. Adde alia quatuor genera negotiorum, & ſic erunt octo, quæ ponit Bart.in §.item quæritur.hic alleg.& Ioan.de Plat.in §. actionum inſtit.de actio. F. C.

k ¶ Naſcatur. Adde Bart.& Bald. poſt gloſſ.in d.l.ſi pupilli. §. item quæritur.ff.de negot.geſt.& Cyn.Bar.Bal. & Salyc.& Alexan.in l.ſi pecuniam. C.de negot geſt. qui tenent contra Dyn.qui in hoc quod vult, quòd in caſibus in quibus negotium ad nos ſpectat ratihabitione actio neg.geſtor. nõ oriatur ex negotio ante geſto nomine meo, ſed ex ratihabitione mea, inſequendo gloſſ.in d.l. ſi pecuniam.& in l.mater. C. de rei vendic.ſed contrarium tenent communiter Doct. quod imò ex negotio ante geſto oriatur act.neg.geſt. per text. in l.iij.§.hæc autem actio. ff.de negot. geſt.& ibi vide Bald.& Doct. Et nota quod in mutuo & debito facto nomine meo non requiritur ratihabitio.l. ſi abſentis. & ibi Bart.& Bald.C.ſi certum pet.

l ¶ Natam. Adde, an quis poſſit habere ratum geſtum nomine ſuo, ſemel reprobatum. Bartol. Raph.& Doct. Mod. poſt gloſſ. in l. diſpenſatorem. ff. de ſolut. & Bart. in l. Pomponius. col. vj. de negot.geſt. text. gloſſ.& ibi Domin. in c. licet. de procur. ş. eod. lib.& Bald. in l. falſus.colum.ij.C.de furt. vbi dicit, quòd factum per procuratorem reuocatum non poſſum habere ratum, de quo vide Alexand. poſt Bartol. & Doct. in l. ſi tutor. C. in quibus cauſ. in integr. reſtitut. & Bald. in l. ſi abſentis. C. ſi cert. pet. & Spec.tit.de defenſore. §. j. verſic. ſed plenè egiſti. & Angel. Aret. in §.præiudiciales. colum. iij. verſicu. ſi autem ſemel reprobaui.& ibi Iaſ. de May.inſtit.de act. qui ponunt intellectum.l. diſpenſatorem.

m ¶ Econtra. Adde an mandans & mandatarius vel ratum habens teneatur. Dyn. & quæ ibi dico in regula, qui facit per alium. infrà eo. Et an quando plures fecerunt aliquod delictum, vel furtum, quilibet teneatur inſolidum, vel vno ſoluente cæteri liberentur, vide Cyn. in l.j.C.de condict. furt. in iiij. & v. quæſt. & ibi Bald. & Salyc. & Dyn. & Bartol.in l.ſemper.§. ſi in ſepulchro. ff. quod vi aut clàm. & in l.ſi familia.ff.de iuriſ.omn. iudicum.& Bal.in l. adeò.eod.tit.& Bart. in l.fi. ff. de ſucceſ. & Bald. in l. j. C.ſi plures vna ſen. fue.& per Inno. in c.ſicut dignum de homici. per Abb.& alios in c.ſignificaſti. in ij.eo.tit. & Bal.in l.cum rationibus. C. qui acc. non poſſunt. & quid ſi non apparet cuius ictu quis periit, an omnes teneantur, vel omnes abſoluantur, vide Dyn. infrà in reg. In obſcuris. verſic. ad tertium. & quæ ibi dico in fin.reg.quando multitudo delinquentium excuſetur à pœna delicti, vide pulchrè Felyn. in cap. dilecte. colum.v.verſicu.quod aliter.de except.& Alberic.de Roza.in iij.parte ſtat.quæſt. lxj. & gloſſ.& Archid. Anchar. & Philipp. Franc. in c. cupientes.§.cæterum. in verſi.qui culpabiles.de elect.ş.eo.lib.

¶ Adde his deductis pro primo membro.Iaſ.in l.j.col.vj.C.de ſeru. fugit. & Paul. de Caſtr. conſil.ccxl. incip. videtur prædicta. & an, & quando, & per quæ verba videatur mandatum delictum, not.Roman. ſingul. dcxiiij. incip. tu ſcis quòd Bartol.Corſet. ſingul.ſuis in verbo, præſumpt. incip. famulus. & Matheſil. ſingul. clxxxviij. incip. nota quòd vbi creditor. ad fin. pro principali autem quæſito vide Bal. in ſua prædicta iudiciaria, capit. viij.q.iij.

n ¶ Diſtinguendum. An ex pluribus

obli

obligatis actione pœnali, vna ſol-
uente cæteri liberentur, vide Doct.
& præcipuè Iaſ. in §. Pœnales. col.
v. verſicul. in ead. gloſſ. inſtit. de
actio. F. C.
o ¶Factum. Adde quando dicatur
vnum delictum vel plura, vnum fur
tum, vel vnum verbum iniurioſum,
vel plura. Doct. in l. ſi familia. ff. de
iuriſd. omn. iudic. & Bart. in l. nun-
quam plura. ff. de priuat. delict. &
ibi Alexand. in mag. poſt. & Bart. in
conſil. ccxxij. incip. Antonius com-
miſit adulterium. & Bart. in l. item
apud. §. ait prætor. ff. de iniur. &
Bald. in l. quicunque. C. de ſer. fug.
& Bar. in conſil. cviij. & Doct. maxi-
mè Alexand. in l. turpia. ff. delegat. j.
& per Bart. conſil. clxxx. in princip.
lib. iij. & Card. Alex. in c. ſerui. xix.
diſtin. & in c. fin. lvj. diſt. & Ludou.
Bolog. in d. l. ſi familia. in ſuis pri-
mis interpr. & Angel. Aret. in tract.
ſuo malefic. in gloſſ. in verbo, con-
tumelioſum. & Fely. in c. quoniam
in princip. col. j. de offic. delegat. &
Deciſ. Parlamenti Delphinat. cccc-
xxix. quæſt. & Ioan. And. in reg. de-
lictum. & Gaſpar. Cal. in conſi. j. tit.
de conſanguinit. circa medium.
p ¶Reſcriptum. Adde ibi gloſ. & Bar.
& Alex. in j. addit. & Imol. Abb. &
Felyn. in c. cùm ſuper. col. ij. verſic.
victoria tertij. de re iudic. & Bart.
in l. ſententia. col. j. ff. de app.
q ¶Alteri. Et nota quòd ſententia in-
ter alios lata aliis non nocet, vt
hîc, tamen facit aliquale præiudi-
cium. vide text. & ibi Bart. in j. not.
& Alexand. in addi. in d. l. à ſenten-
tia. de app. Alex. pulchrè in repet. l.
ſepæ. ff. de re iud. & Felyn. in c. ſub-
orta. col. vlt. verſic. not. etiam de re
iud. qui ponit duas limitationes. ad
d. l. ſepæ. & per Bald. in l. j. C. de fal.
& Abb. & Felyn. in cap. cùm ſuper.
de re iudic. & Ludouic. Bolog. in l.
poſthum. §. ſi quis. ff. de inoffi. teſta.
& l. qui repudiantis. eodem titu. in
primis interp. & Alex. conſi. lxx. lib.
j. & conſil. clxxxix. lib. ij. & vide
Alb. & Lud. Bol. in l. ſi duo patroni,
in princ. ff. de iureiur. & Felyn. in c.
inter dilectos. col. viij. de fid. inſt.

In reg. Cùm ſunt. Argumenta.

1 *Actore & reo pariter de ſuo iure probantibus, reo fauetur. & nu. 3.*

2 *Reo fauetur ſi de neutrius iure probetur.*

4 *Reus & actor ſi ſint in cauſa paris turpitudinis, reo potius fauendum eſt. & num. 9.*

5 *Conditio conuenti melior eſt in re pari.*

6 *Dilationes plures reo conceduntur quàm actori.*

7 *Actoris conditio potior eſt in interpretando libello.*

8 *Reo quod obeſt an attendatur potius quàm quod prodeſt.*

REGVLA XI.

CVM ſunt partiũ iura obſcura, reo fauendum eſt potius, quàm actori.

1 ¶SI † actor & reus pariter probaue
rint de iure ſuo, quod intelligit, vel
per numerum teſtium æqualem per
omnia, vel per inſtruméta publica
a eiuſdẽ authoritatis, fauẽdũ eſt reo:[a]
quia debet abſolui à petitione acto
ris, cũ iura partis vtriuſque ſint ob-
ſcura. & hoc intendit dicere. arg. ad
idem. ff. de manumiſ. l. lege ij. & ff.
2 eo. l. fauorabiliores. † Item ſi neuter
nec actor, nec reus aliquid probaue
rit, iura partiũ ſunt obſcura: & ideo
fauetur reo, quia debet abſolui, vt
inſtit. de interdi. §. commodum. &
C. de eder. l. qui accuſare. & de rei
vend. l. ſi. Item apertum exemplum
b eſt. ſi duo iudices ordinarij [b] de re
cognoſcentes, vnus condemnat, &
alter abſoluat, iura partiũ ſunt ob-
ſcura: & ideo fauetur reo, quia præ-
ualet abſolutoria, vt ff. de re iud. l.
inter pares. & arg. ff. de act. & oblig.
3 l. Arrianus. † Item ſi ago hypothe-
caria contra Titium, & probo rem
mihi obligatam à domino die Ca-
lendarum Auguſti: & econtrà Ti-
tius probat eandem rem ſibi à do-
mino obligatam eadẽ die, nec ap-
paret cui prius, & cui poſterius, iu-
ra partium ſunt obſcura: & ideo fa-
uetur reo, quia debet abſolui, vt ff.
de pignor. l. ſi debitor. & de inoffic.
4 teſtamen. l. ſi pars. cum ſimil. † Qui
dam verò legiſtæ ponũt exemplum
regulæ, cùm reus & actor ſunt in
pari cauſa turpitudinis, quia tunc
reus abſoluitur. C. de condi. ob tur-
pem cauſam. l. cum te. & l. merca-
lem. ſed hoc exemplum non conue
nit regulæ, quia iura partium non
ſunt obſcura: imò certa & paria. &
ideò non habet locum propriè hæc
regula: ſed illa in qua cauetur,
5 † quòd in re pari melior eſt condi-
tio conuenti, vt ff eod. l. in pari. & l.
cum par. & de verbor. oblig. l. ſi ſer-
uum. §. ſequitur. & infrà eo. c. in pa-
ri. ſed iſta duo ſunt æquipollentia
in effectu, ſcilicet iura partium eſſe
obſcura, & eſſe paria & certa, quia
vtroque caſu reus abſoluitur, vt d. l.
ſi ſeruum. §. ſequitur. & de doli ex-
ceptio. l. apud Celſum. §. Marcellus.
& de dolo. l. ſi duo. & de cõtrahen.
emptio. l. domum. & ſol. matr. l. vi-
to. & l. cum mulier. & propter pari-
tatem conditionis poſſunt excuſari
qui dictum exemplum ponunt, quia
conſiderant effectum finalem: non
eſt autem in origine, aut in habitu-
dine propria exæquatio exemplo-
6 rum. † Alij ponunt exemplum in eo
quod plures dilationes concedun-
c tur reo quàm actori, vt C. de dilat. l.
ſi quando. & de tempor. in integr.
reſtitut. l. petendæ. ff. de fer. l. vlt. Sed
hoc exemplũ non propriè congruit
regulæ: quia hoc exemplo iura par-
tium non ſunt obſcura, ſed certa:
ſed ideo conſtituit ius, quòd plures
dilationes concedantur reo quàm
actori, quia in poteſtate actoris fuit
quãdo prouocaret, vt d. l. ſi quando.
& ff. de doli except. l. purè. §. fi. Sed
7 oppo. & videtur † quòd in re obſcu-
ra potior ſit cauſa ſeu cõditio acto-
ris quàm rei: quia ſi in libello con-
tineantur verba obſcura, ſtatur in-
terpretationi actoris, vt ff. de iudi. l.
ſi quis intentione. & de verb. oblig.
l. inter ſtipulantem. §. ij. ff. eod. l. in
contrahenda. §. j. & in l. in ambi-
guis orationibus. ſed dicendum eſt,
quòd leges illæ loquũtur in iis, quæ
pertinent ad cauſæ preparationem:
in illis enim magis fauendum eſt
actori, quàm reo, & quãtum ad in-
terpretationem verborum in libel-
d lo expreſſorum [d], vt l. præalleg. ff.
de iudic. ſi quis intentione. & quan
tum ad alia, quæ in libello expri-
muntur: ſed eorum diſpoſitio per-
tinet ad officiũ iudicis: vt eſt in die
apponenda in ſtipulatione iudicio
ſiſti, vt ff. qui ſatiſd. cog. l. de die. in
princ. Ratio autem eſt aperta: quia
reus ſemper impediret ne poſſet
cõtra eum experiri, vt d. l. inter ſti-
8 pulanté. §. j. † Item opponitur & vi-
detur potius eligẽdum quod obeſt
reo, quam quod prodeſt: quia l. ca-
uetur, quòd ſi reus cauit de damno
infecto, & damnum cõtingat vitio
ædificij fortuito caſu, quòd tenetur
reus ad emendationẽ damni ex cau
tione damni infecti: & tamen ca-
ſus fortuitus erat pro eo, licet debi-
litas ædificij contra eum. & ſic par-
tiũ iura ſunt obſcura, vt ff. de dam.
infect. l. fluminum §. Seruius. & §.

item apud. Sed tunc dicendum eſt,
ꝙ ibi non erãt in pari cauſa reus &
e actor [e], quia reus erat in culpa ex
eo, ꝙ ruinã ædificij poterat præui-
dere. Actori autẽ nulla culpa pote-
rat imputari. & ideo, quia præpõde-
rat culpa rei, deterior eſt eius cõdi-
tio, arg ff. ad l. Aqui. l. itẽ ſi obſtetrix.
9 & l. ſi putator. † aliàs ſi eſſent in pa-
ri dolo, vel in pari culpa, lata, vel le-
ui, vel leuiſſima, fauendũ eſt reo po-
tius quàm actori, vt d. l. fauorabilio-
res. & l. in pari. & l. petendæ. & de
doli except. l. apud Celſum. §. Mar-
cellus. & de verb. oblig. l. ſi ſeruum.
§. ſequitur. & infrà cod. in pari.

ADDITIO.

a ¶Reo. Adde ꝙ data paritate proba-
tionum inter reum & actorem, reus
debet abſolui, vt hîc, etiã ſi actor ſit
in poſſeſſione iuris, de quo agitur,
vt c. ex literis. & ibi Felyn. col. ij in
princ. verſ. in text. & verſ. vlt. not. de
proba. Et not. ꝙ data paritate pro-
bationũ in interd. vti poſſidetis. ta-
men obtinere debet qui meliorẽ ti-
tulũ probat: quia teſtes ſui præferun
tur ſuper poſſeſſione, vt not. Abb. in
c. licet. in x. not. ab. & ibi Fel. col. viij.
in prin. de probat. ver. quarta cauſa
victoriæ. & Bart. Bald. & Alex. in l. ſi
duo patroni. in prin. ff. de iureiur. &
Ang. Aret. inſtit. de act. §. quadrupli.
verſ. itẽ dixi. char. vj. col j. & Deciſ.
Parlamen. Delphin. q. lxxj. Quid ſi
actor probat plenè de credito, &
reus ſemiplenè de abſolutione, an
debeat deferri iuramentũ, vide Bar.
in l. vulgò. ff. de adminiſt. tut. & in l.
admonendi. ff. de iureiur. qui tenet
quòd ſic, & Ioan. And. in c. fin. de iu-
reiur. de quo per Iaſ. d. l. admonẽdi.
& Doct. in l. in bonæ fidei. C. de reb.
credit. & Alexãd. in conſil. cxxxiiij,
col. j. verſic. iſta dico. volum. ij. licet
Ant. de Butr. & Abb. in d. c. ſi. teneãt
quòd ſit deferendum actori, & vide
Deciſ. Capellæ Tholoſ. q. cccevj. &
Cepol. in conſil. j. col. iij.
Adde iſtam regol. procedere, tametſi
reus efficeretur actor per accidens,
vt ſi debitor prius compareat petẽs
imponi ſilentium perpetuum credi-
tori, ſecundũ Dec. in l. fauorabilio-
res. ff. eod. Fallit tamen vt ibidẽ ait
Deci. in cauſis fauorabilibus, vt pu-
ta dotis, fiſci, libertatis, quorum fa-
uor præualet fauori reorum. Itẽ in
præparatoriis iudicij, in quibus ma
gis fauetur actori. Et pro pleniore
interpretatione videto Dyn. in c. in
pari. infrà eod. F. C.
b ¶Ordinarij. Adde quòd fauetur reo
in ſententia ordinarij: ſecus eſt in
ſententia delegati, vt l. duo. ff. de re
iud. & ibi glo. Bart. & Alex. Item in-
tellige in ordinariis qui ſunt pares,
ſecus ſi impares: vt l. ſi vni. aliàs Põ-
ponius. & ibi glo. Bart. & Alex. ff. de
re iudic. & ibi Ludo. Bologn. in d. l.
duo. in primis interpret. qui ponit
intellect. d. l. duo. & d. l. inter pares.
& Felyn. in c. cum inter. col. v. de re
iud. & Bald. in l. cum magiſtratus. C.
quando prouoc, non eſt neceſſ. &
quando in dubiis ſit magis fauen-
dum reo, quàm actori, vide Azo. in
ſumma tit. de reb. dubiis. quem ſe-
quuntur Ange. Paul. de Caſt. Bart. &
Alexan. in j. notab. in l. de die ff. qui
ſatiſd. cog. vt tria tempora conſide-
rentur: de quo eſt gl. ordin. in c. cum
ad ſedem. de reſti. ſpol. & in c. ex li-
teris, & ibi per Præpoſi. Mediol. de
ſpõſ. & Abb. & ibi Bellen. in j. addi.
in c. duobus. de re iud. vbi in præpa-
ratoriis iudiciorum & cauſis fauo-
rabilibus fauendum eſt actori. &
Doct. in ſeq. addit. & Fely. in c. ex li-
teris. de prob. & Cepol. in conſil. xij.
c ¶Actori. Vide Dyn, cum additis
ibi, in c. non licet. in prin. infrà eod.
& in c. nullus pluribus. nu. 10. infrà
eodem. F. C.
d ¶Expreſſorũ. Adde an debeat am-
bigua petitio interpretari ſecũdum
intẽ

intentionem proferentis, Innoc. c.
licet cauſam. in fi. de prob. & Fely.
in c. auditis col. j. propè fin. de præ-
ſcript. Bald. & ibi Alex. in addit. ad
Bart. in d. l. ſi quis intentione. Abb.
in c. dilecti. de iudic. & in c. iij. col.
iiij. de dila. & Innocen. in c. exami-
nata. in fin. de iudic. & not. per Dyn.
in reg. ſequen. & in reg. contra eum
qui. infrà eod. & Paul. de Caſtr. in
conſil. ccj. col. iij. verſic. circa quod.
in nouis. & Ang. Aret. in §. ſi minus.
col. xj. in gloſ. corrigere. & ibi Iaſ.
verſic. ij. de act. & Ange. Aret. in §. j.
& in §. tripli. eod. tit. & Alex. in l. ſi
quis à filio. §. ſi quis plures. in princ.
ff. de leg. j. & Bald. in l. cum precum.
C. de lib. cauſa. & Abb. in c. cum ec-
cleſia. de cauſa poſſeſ. & propriet. &
Philip. Franc. hîc per Fely. in c. ſuper
quæſtionum. col. j. de offic. deleg. ꝙ
interpretatio debet eſſe veriſimilis,
non diſſona. & ibi etiã vide de mul
tiplici interpretatione. & in mate-
ria vide Bald. in l. edita. col. iij. in
repetit. Padua. de eden. C. & Abb. in
conſil. lxxxviij. col. j. lib. j. & Deci.
Capel. Tholoſ. q. xxxij.
e ¶Actor. Adde Dy. in d. l. fluminum.
§. item apud. qui idem dicit, & ibi
ſequitur Bart. & ad ornatum huius
regulæ vide Bart. & Alex. col. iij. in
l. inter ſtipulantẽ. §. j. ff. de verb. obl.

In regulam, In iudiciis.

Argumenta.

1 *Aequitas in iudicijs inter litigan-
tes ſeruanda eſt.*
2 *Iudex ſubditos tractare debet, ve-
luti pater filios.*
3 *Iudices inæqualitatem vitare de-
bent in iudicijs & arbitrijs.*
4 *Priuilegium conceſſum vni litiga
torum quando alteri proſit. & nu-
mero ſequen.*

REGVLA XII.

a **IN iudiciis [a] non eſt acceptio
perſonarum habenda.**

1 ¶INTER † litigatores debet iu-
dicij æqualitas obſeruari: ſiue litiga-
tores ſint pares, quia vterque vi-
lis, vel vterque conditionis hone-
ſtæ ſit: ſiue non pares, quia vnus vi-
lis conditionis, & alter conſtitu-
tus in dignitate, nec debet iudex
prætextu dignitatis alicuius litiga-
toris, prætextu lucri, vel gratiæ, vel
odij in alteram partium declinare,
ſed vtrique parti quod iuſtũ eſt præ
ſtare, & ius ſuum vnicuique tribue-
re, & æquitatem in omnibus obſer-
uare, vt in authen. iuſiurand. quod
præſt. §. j. & §. & communicator. &
§. & primum. ibi, nequaquam ſub-
inclinatus &c. & in authen. vt iud.
ſine quoquo ſuffra. §. cos. & §. quòd
autem. & de defen. ciuit. §. iuſiuran-
2 dum. † iudices enim debent ſe ha-
bere circa ſubiectos, ſicut pater cir-
ca filios, vt in authen. vt iudic. ſine
quoquo ſuffr. §. & eos & in authen.
iuſiuran. quod præſta. ab iis. §. deuo
tos autem. pietas autem paterni no
b minis, nõ in atrocitate, [b] ſed pietate
conſiſtere debet, & conſilium pro
liberis capere, vt ff. ad legem Iul. de
parricid. l. diuus. & de adulter. l. nec
in ea. §. penult. ergo quilibet iudex
vel prælatus ſuperior habere ſe de-
bet circa ſubiectos piè, atque pium
cõſilium ac iuſtum capere pro ſub-
iectis, ſicut pater pro filiis. Item de-
bet in iudiciis æqualitas obſeruari,
quia ſi vnus litigatorum ſit priuile-
giatus, alter non, priuilegium vni
competens extendi debet ad alte-
rum. C. de fruct. & lit. expenſ. l. fin.
& de proxim. ſacro. ſcrin. l. in ſa-
3 cris. & l. vnicuique. lib. xij. † Iſtud
autem contingit propter inæqua-
litatem vitandam, quam Legiſla-
tores vitare ſtudent, non ſolùm in

iudiciis, ſed etiam in arbitriis, & aliis actibus extraiudicialibus & arbitria contingentibus [d], vt ff. de
d arbitr. l. ſi de meis. a'iâs incipien. Idem Pomponius ſcribit. circa prin. & l. Pædius. §. in ſeruum. & l. ſi cum dies. §. pen. & de vulg. & pupil. ſubſtit. l. iã hoc iure. & l. Lucius. & C. de reſcin. vend. l. ratas. & de teſt. milit. l. in teſtaméto. & de impub. & aliis ſubſtit. l. hęreditatem. & l. quamuis. ſed certè alium videtur quòd priuilegiũ conceſſum vni, debeat extendi ad alium, cũ perſonam illius cui conceſſum eſſe probatur egredi nõ debeat, vt inſtit. de iur. nat. §. ſed &
quod principi. †Dicunt quidã: aut
4 agitur de priuilegiis pertinentibus ad litis executionem, & tũc priuilegium conceſſum vni litigatori, prodeſt alteri. C. de fruct. & litis expen. l. fi. & l. in ſacris. in fi. & l. vnicuique. de proxi. ſacr. ſcrin. lib. xij. aut agitur de priuilegiis pertinẽtibus ad litis deciſionem: & tunc priuilegium conceſſum vni nõ prodeſt alteri, vt d. §. ſed & quod principi. quod licet prima facie videatur probabiliter dictum, oſtẽdi poteſt nõ eſſe verum: quia priuilegiũ reſtit. in integ. quod minori conceditur, pertinet ad litis deciſionẽ: & tamen aduerſario prodeſt. C. ſi aduer. tranſ. l. j. & ij. & de reput. quæ fiunt in iudi. reſtit. in integr. l. vnica. †Alij dicunt: quòd aut
5 priuilegiũ conceſſum eſt ad poſtulationẽ, aut ſine poſtulatione: ſi ad poſtulationem, prodeſt: ſi ſine poſtulatione, non prodeſt, vt ff. quod quiſque iur. l. iij. in princip. quæ ſol. quãtum ad propoſitum parũ valet: quia in præalleg. l. fin. C. de fruct. & lit. expen. loquitur etiam de priuilegio propria liberalitate principis, etiam ſine poſtulatione cõceſſo, vt ibi no. in j. gl. & patet in tex. Et ideò dicendũ videtur ꝙ aut priuilegium
e continet ius iniquum [e], vt quia in alterius læſionẽ conceſſum, & tunc diſtinguitur: quia ſi ad poſtulationẽ conceditur, debet vti impetrans eodem iure: ſi ſine poſtulatione, tunc non compellitur eodem iure vti, vt ff. quod quiſque iuris. l. j. & ij. Sed ſi non continet ius iniquum, ſed fauorem illius cui conceditur, & aliquam iuris cõmunis relaxationem, ſiue ad poſtulationẽ eius concedatur, ſiue nõ concedatur, prodeſt impetranti tantum, & nõ alij eum non cõtingẽti, vt in d. §. ſed & quod prin
6 cipi. Item †prodeſt nõ ſolùm ei cui conceditur, ſed etiam ſecũ litiganti: quia occaſione cõtrouerſiæ quæ inter eos verſatur, & inæqualitatis vitandæ cauſa, videtur eum contingere: & ita loquitur. l. fi. de fruct. & lit. expen. & de proxi. ſacr. ſcrin. d. l. in ſacris. & l. vnicuique. Et hæc connexitas & extenſio priuilegij ex eo
7 procedit: †quia non eſt habẽda in iudiciis acceptio perſonarum, ſicut in hac regula continetur. & hoc aliquantulum tangitur in d. §. ſed & quod principi.

ADDITIO.

a ¶In iudiciis. Iudicium hic capitur pro ſententia, vt declarat Deci. in rubr. C. de eden. colum. iij. nume. 6. in fi. G. S.

b ¶Atrocitate. Adde Ang. Aret. in §. j. col. iij. verſic. in ea gloſ. inſtit. de iis, qui ſui, vel alie. iuris. ſunt. vbi ponit an pater poſſit incarcerare filiũ. & vide Bald. in l. ſi filius. C. de patria poteſtate. & in l. libertos. & Alex. in additio. C. de obſeq. patr. præſtan. & gl. fin. in c. quemadmodum. de iureiuran. & dom. Bonifac. de Vitalinis in tract. ſuo Malefic. tit. quibus conceſſa eſt correctio. & Cyn. & Doct. in l. Manichæos. C. de epiſc. & cler. & Lud. Bolog. in l. ex facto. la grande. ff. de hæred. inſtit. in ij. interpret.

c ¶Extẽdi. Adde eundẽ Dy. in c. quod ob gratiam. in vj. oppoſ. j. eo. F. C.

Contin

d ¶Contingentibus. Adde in quibus cauſis & contractibus ſit ſeruanda æqualitas, Bart. & ibi plenè Ioan. de Plat. in l. in ſacris. §. fin. ff. de proxi. ſacr. ſcrin. & Cyn. Bar. Bald. & Saly. in l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & Bal. in c. j. §. in quibus. de conſuetu. recti feud. & Ioan. Fab. Chriſtoph. Porc. & Angel. Aret. in §. fin. col. ij. inſtit. quib. alien. licet. an idẽ in arbitriis, vide text. in l. ſi cum dies. §. pen. & l. ſed interpellatur. §. ſi ab altera. ff. de arbitr. & Alex. in l. ſi de meis. in addit. Adde Bart. ff. de arbi. & Spec. tit. de dilat. §. fi. verſic. ſed nunquid poſt lapſum terminum. & Doct. in l. fi. maximè Alex. col. ij. verſic. & ad alleg. C. de eden. vbi dicunt quòd ibi æqualitas debet ſeruari, niſi vbi contrarium reperitur expreſſum, vt d. l. fin. de eden. & Hipp. de Marſil. in ſuo ſing. clxviij. incip. æqualitas.

e ¶Iniquum. Adde Bart. & Bald. in d. l. fi. C. de fruct. & lit. expen. & Bald. in d. c. ij. §. in quibus. de conſuetud. recti feud. & Doct. in c. ij. de mut. petit. & Bar. in l. fi. §. donec. C. de iure delibe. & Bart. ibi pulchrè. Alex. in l. iij. in princ. verſic. tertio limita. ff. quod quiſque iuris. & Dyn. j. reg. quod ob gratiam. & Rom. in conſil. clxvj. col. ij. verſic. ij. reſp. & Philip. Franc. hîc, Panor in c. fi. nu. 11. & ibi poſui in apoſtil. ad eum. in verſic. debent extendi. de tranſla. epiſc.

In reg. Ignorantia. Arg.

1 *Confeßio in iure facta per errorem facti an valeat. & nu. 8.*

2 *Errans in iure non excuſatur.*

3 *Soluẽs naturaliter debitũ & ciuiliter indebitũ errore facti excuſatur.*

4 *Errans in eo quod publicè notum eſt, non excuſatur.*

5 *Ignorans quod publicè notum eſt, dicitur eſſe in lata culpa. & nu. 18*

6 *Ignorantia facti non noti publicè, an excuſet.*

7 *Error proprij facti quando excuſet. & nu. 25.*

8 *Cõfeßio facta in iudicio per errorẽ facti, põt ante ſententiã reuocari.*

9 *Error in iure extra iudiciũ excuſat, vbi de damno vitando agitur: ſecus in iudicio. & nu. 12.*

10 *Error iuris in dubio excuſat ante litem conteſtatam.*

11 *Ignorantia iuris an excuſet eum qui de lucro captando certat.*

13 *Origo rerum attendenda eſt, non quæ poſtea accidunt.*

14 *Error iuris dolum requirentis excuſat: & de quo dolo hoc intelligatur. & nu. 16.*

15 *Lex Cornelia dolum requirit.*

17 *Dolꝰ ex qualitate facti cõſideratˀ.*

19 *Lata culpa æquiparatur dolo præſumpto.*

20 *Ignorantiã iuris prætendens quando excuſetur. & nu. 22.*

21 *Ignorãtia iuris naturalis, aut quaſi naturalis non excuſat. & nu. 23.*

24 *Error facti alieni quãdo excuſet.*

REGVLA XIII.

IGnorantia facti non iuris, excuſat.

¶CONVENIENTER poteſt exemplum poni iſtius regulæ in eo
1 †qui in iure confeſſus eſt, & confi-
a tendo errauit [a]: nam ſi errauit in facto, iuſtè eum excuſat error: & non
b nocet cõfeſſio. ſi errauerit in iure [b], error nõ excuſat: & ideo nocet confeſſio: vt ff. de confeſ. l. non fatetur. verbi gratia: ſi credebam te eſſe cohæredẽ meum, & hoc confeſſus ſum in iudicio errando in facto,

iſte error non præiudicat, vt C. de iu
ris & fac. ig. l. ſi poſt diuiſionem. &
2 ff. fam. hercíſ. l. cum putarem. † ſed
ſi confeſſus fui errãdo in iure, quia
credebam teſtamentum valere fa-
ctum coram teſtibus non rogatis,
vel factum coram non ſolenni nu-
c mero teſtium, error nocet, [c] vt pro-
batur ff. de confeſſis. l. non fatetur.
Item ſimiliter poni poteſt exẽplum,
ſi ſoluatur illud, quod eſt naturali-
ter debitum, ciuiliter indebitum.
3 † Nam ſi quidem per ignorantiam
facti, excuſatur ſoluens, & ideo po-
teſt repetere. Si verò per ignorãtiam
iuris, non excuſatur, & ideo non po
teſt repetere, vt C. de iur. & fac. ign.
l. cum quis. & ad l. Falc. l. error.
¶ Sed opponitur & videtur quod
ignorantia facti, non excuſat. Nam
ſi proſcriptum erat vt non contra-
hatur cum eo qui tabernæ præpoſi-
tus erat, is qui contraxit ignorans
proſcriptionem factam, nõ excuſa-
tur: & ideo non poteſt agere contra
dominum: vt ff. de inſtit. l. ſed & ſi
4 pupillus. §. proſcribere. Sed dicen-
d dum eſt quòd aut erat publicè [d] no-
tum, & tunc non excuſat, vt in con-
5 trario: † quia videtur errans eſſe
in lata culpa quæ dolo aſſimilatur,
ex eo quòd ignorat quod omnes intel-
e ligunt. [e] ff. de verbor. ſign. l. cedere
diem. §. vlt. & l. latæ. & l. magna. aut
non erat publicè notum, & tunc ex-
cuſat, vt hîc. & in præalleg. l. non fa-
6 tetur. ¶ Sed opponitur & videtur
quòd ignorantia facti etiam non
publicè noti non excuſat. vt ff. ad
Velleia. l. quãquàm. Dicunt quidam,
quòd aut erat in facto alieno, &
tunc ſi non erat publicè notum, ex-
cuſat: vt l. non fatetur. aut in pro-
prio, & tũc non excuſat. vt d. l. quan
quam. Sed contra hanc ſolutionem
eſt, quòd iure cauetur, quòd ſi cre-
dens me promiſiſſe tibi, cum non
promiſiſſem, ſoluam, repeto. Item ſi

ex conuentione inter me & te ini-
ta debui prædium impoſita ſeruitu
te, & tradidi liberum, condicere ſer-
uitutem poſſum quam tempore tra-
ditionis debui imponere: vt ff. de
cond. inde. l. ſed & ſi me putem. in
princ. & §. cum inter. & de act. emp.
l. ſi tibi liberũ. per quod patet, quòd
etiam in proprio facto tolerabilis
eſt ignorantia. Quidã dicunt quòd
aut ago de damno vitando, & tunc
toleratur, vt in dict. ll. aut de lu-
cro captando, & tunc non tolera-
tur: quæ ſolutio quantum ad propo
ſitum nulla eſt, quia in l. quanquàm.
ff. ad Velleian. fideiuſſor certabat
de damno vitando: & tamen igno-
rantia facti proprij non excuſat.
7 † Sed [f] dic quòd vbi allego igno-
f rantiam facti proprij, in iniuriam
alterius, id eſt illius cui promiſerã,
& ex promiſſione mea obligatus
eram error facti proprij non excu-
ſat, licet contendam de damno vi-
tando. vt in d. l. quanquàm. ſed vbi
non eſt in iniuriam alterius, ſed vo-
lens mihi ſubueniri aduerſus dam-
num quod incurri per ignorantiam
facti proprij, excuſat & toleratur.
Et ita loquitur præallegata l. ſi tibi
liberum. ¶ Item oppon. de l. error.
C. de iur. & facti ignor. Sed dicen-
dum eſt, quòd iſta regula reduca-
tur ad diſtinctionem illius legis.
8 † quia ſi confitendo in iudicio er-
raui in facto, error facti excuſat, vt
g hîc, & corrigi [g] poteſt vſque ad
h prolationem ſententiæ, & non [h]
poſt: vt l. contraria. ¶ Vlterius op-
ponitur circa ignorantiam iuris:
videtur enim quòd ignorantia iu-
ris excuſat: quia ſi ſoluo illud quod
erat omni iure indebitum, vel ciui-
liter tantùm debitum, per ignoran-
tiã iuris, repetere poſſum. ff. de con-
dict. indeb. l. ſi non ſortem. §. indebi-
tum. & §. adeò. & l. cum is. §. fideiuſ-
ſor. & l. ſi fideiuſſor. & de iur. & fa-
cti

9 cti ignor. l. error in fi. † Dici poteſt
quòd in l. illa erratum fuit in iure
extra iudicium, & ideo iuris error
excuſat ſi de damno vitando aga-
tur, vt l. præalleg. hîc autẽ, & l. non
fatetur. erratum fuit in iure & in iu
dicio: & ideo iudiciorum autoritas
operatur, vt error iuris reuocari nõ
poſſit. Sed contra hanc ſolutionem
eſt, quòd iure cauetur quòd etiam
error iuris in iudicio interueniens
poteſt reuocari, vt ff. de interrogat.
act. l. de ætate. §. qui iuſto. & §. Cel-
ſus. Dicendum eſt quòd ſecundùm
eos qui intelligunt prædictos §§. in
errore facti proprij, oppoſitio non
10 procedit: † ſed ſecundum illos qui
intelligunt prædictos §§. in errore
iuris, dici debet quòd error iuris in
iudicio ante litis conteſtationem
excuſat, vt in illis §§. poſt verò litis
conteſtationem non excuſat: vt in
11 l. non fatetur. & hîc ¶ † Item oppo
nitur & videtur quòd ignorantia
iuris excuſat, etſi de lucro captan-
do agatur, vt ff. de bon. poſſ. l. in bo
norum. & de iuris & facti igno. l. re-
gula. §. ſed iuris. Sed dicendum eſt,
quòd aut lucrum percipi poterat
ſine alterius iniuria, & tunc excu-
ſat, & toleratur ſi non potuit peri-
i tiores conſulere, [i] vt ff. de iuris &
facti ignor. l. iuris ignorantia. & de
k vſucap. l. nunquam ij. & l. ſi fur. [k]
12 ¶ † Item opponitur contra præmiſ-
ſa & videtur quòd iuris ignorantia
nõ toleretur etiam extra iudicium:
licet de damno vitando agatur, vt
ff. de acquir. hær. l. ſi duo. Sed dicen-
dum eſt quòd ibi cauſa, de qua age-
batur, originem ſumebat à lucro: &
ideo licet ſubſequenter damnum
inducat, iuris ignorantia non excu-
13 ſat, † cùm magis originem, quàm
caſum poſt originem incidentem
conſiderari oporteat: vt ff. de dona.
l. qui id quod. in princi. & de acqui.
poſſeſſio. l. clàm poſſidere. circa

princip. & de fideiuſſor. l. tutor. in
14 princip. ¶ † Item opponitur & vi-
detur quòd ignorantia iuris excu-
ſat, vt ff. de decre. ab ord. fa. l. ſi. & ff.
ad Silla. l. ſi quis ingraueſcente. §. ſi
quis ignorans. dicendum eſt quod
in illis ll. quæ dolũ requirunt, igno-
rantia iuris excuſat. Certũ eſt enim
quòd in aperiente tabulas teſtam.
ante vindicatam defuncti necem
requiritur dolus, vt in ead. l. ſi quis
ingraueſcente. §. quod ad cauſam.
& ideo ignorantia iuris excuſat à
pœna: vt in eodem §. ſi quis igno-
rans. In illis verò ll. quæ dolum non
exigunt, ſi quidem ius per eas indu-
ctum erat publicè notum, verè vel
iuris præſumptione, quia à tempo-
re conſtitutionis publicatæ concur
rerunt duo menſes, vt in authent.
l vt factæ nouæ conſtit. ignorantia [l]
non toleratur, vt ff. de public. l. vlti.
§. licet. Sed vbi non eſt publicè no-
tum, verè, vel iuris interpretatione,
ignorantia toleratur: vt ff. de decre.
ab or. fa. l. vlti. Tamen contra præ-
dictam ſolutionem eſt ff. ad leg.
15 Corn. de fal. l. diuus. † Certum eſt
enim, quòd lex Cornelia dolum re-
quirit: & tamen, ſicut ibi dicitur,
ignorantia edicti ſeueritatem non
16 excuſat. † Sed reſponderi poteſt,
quòd aut lex requirit dolũ verum,
aut eſt contenta dolo præſumpto
ex qualitate facti: vbi requirit do-
lum verum, ignorantia iuris excu-
ſat, vt d. §. ſi quis ignorans. Vbi ve-
rò contenta eſt dolo præſumpto
ex qualitate facti, quòd ſcilicet
17 præſumatur dolus. † Dolus ex
qualitate facti, vbicunque quis fa-
cit quod ſcit, vel ſcire debet ſe fa-
m cere non debere, [m] vt C. de iniur.
l. ſi non conuitij. & ad leg. Corn. de
ſicar. l. j. & ff. de doli except. l. j. iuris
ignorantia non excuſat, vt hîc, &
in præallegata l. diuus Claudius.
18 † Ratio autẽ eſt, quia qui ignoran-

tiam prætendit eius quòd eſt publi-
cè notum, videtur eſſe in lata culpa,
19 vt d.l.cedere diem. & l.lata. † Lata
enim culpa dolo præſumpto æqui-
pollet. & ideo ignorantia iuris non
excuſat. ¶ Item opponitur contra
prædicta, & videtur quòd ignoran-
tia non excuſat etiam vbi de dam-
no vitando agitur, vt ff.ad leg. Iul.
de adul.l.ſi adulterium. §. ſtuprum.
20 C.de in ius voc.l.venia. † Sed dicen
dum eſt, quòd aut prætéditur igno-
rantia iuris ciuilis, & tunc locum
21 habent omnia ſupradicta. † Vbi ve
rò prætenditur ignorantia iuris na-
turalis, vt quia prætendit filius ſe
ignoraſſe quòd non debuerit iniu-
riam inferre patri, vel quòd nõ de-
beret patri prouidere in neceſſariis
n alimentis [n] vel quòd non deberet
furtum cõmittere, vel homicidium,
vel cætera delicta iure naturali
prohibita, non toleratur, licet cer-
tet de damno vitando, vt d.l.ſi adul
terium.§.ſtuprum. Idem ſi quaſi iu-
ris naturalis ignorantia prætendi-
tur, vt quia dicit libertus ſe igno-
raſſe quòd patrono reuerentiam
exhibere deberet: cùm enim ab eo
conſecutus fuerit præmium liber-
tatis, quaſi naturali ratione tene-
tur, vt iure compenſationis eidem
debeat reuerentiam exhibere. &
ideo ignorantia iuris non excu-
o ſat [o] à damno, quod incurrit pro-
pter reuerétiam non exhibitam. C.
de in ius voc. l.ij. ¶ Vltimo diſtin-
p gui poteſt circa materiam regulę, [p]
22 † quia aut erratur in iure, aut in fa-
cto, ſi in iure, aut ciuili, aut natura-
li, aut quaſi naturali. & ſi in ciuili,
aut in iudicio, aut extra iudicium:
ſi in iudicio, ſiquidem ante litem
conteſt. error excuſat, probata cau-
ſa erroris legitima. vt ff.de interro.
act.l.de ætate §. qui iuſto. & §. Cel-
ſus. ſi poſt lit. conteſt. ignorãtia non
excuſat, vt hîc, & d.l.non fatetur. Si
erratur extra iudiciũ, aut agitur
de damno vitando, aut de lucro cã
ptando. & ſi de damno vitando, aut
erratur in eo in quo requiritur do-
lus verus, aut in eo in quo ſufficit
dolus præſumptus, vel lata culpa,
vel leuis, & multo fortius ſi leuiſſi-
ma. Et ſi in eo in quo requiritur do
lus verus, iuris ignorantia excuſat.
ff.ad Silla.l.ſi quis ingrauet. § ſi qs
ignorans. ſed ſi erratur in eo in quo
ſufficit dolus præſumptus, vel lata
culpa, tunc ſiquidé erat publicè no-
tum, verè, vel iuris præſumptione,
vt quia à tempore publicationis cu
currerant duo menſes, iuris igno-
rantia non excuſat, vt C.de legib.l.
leges ſacratiſſimę. & de iuris & fac.
igno.l.conſtitutiones. ff.de publi.l.
vlt.§. licet. & ad leg. Corn. de fal.l.
diuus Claudius. ſed ſi non erat pu-
blicè notum, verè, vel præſumptiuè,
iuris ignorãtia excuſat. ff.de decre.
ab ordi. faci.l.fin. Sed ſi agatur de
lucro captando, ſiquidem cum alte
rius iniuria, vt pro vſucapione, iu-
ris ignorãtia non toleratur, nec ex-
cuſat: ſiue potuit, ſiue non potuit pe
ritiores conſulere, vt ff. de iuris &
fac. ignor. l. iuris ignorantia. & de
vſucap. l.ſi fur. & l.nunquam. ſed ſi
ſine alterius iniuria, ſi quidem non
potuit peritiores conſulere, iuris
ignorantia toleratur, & excuſat: ſed
ſi potuit peritiores conſulere, iuris
ignorantia non excuſat. vt ff.de iu-
ris & facti ign. l.regula. §. ſed iuris.
& §.ſi qui.de bon. poſſeſ.l.in bono-
rum. & quis ordo in bon.poſſeſ.ſer-
uetur.l.ij.§.vlt. fallit, de acquir.hæ-
redi.l. ſi duo. propter rationem quã
23 ſuprà dixi. ¶ † Si erratur in iure na-
turali, ignorãtia iuris non excuſat.
vt d.l.ſi adulterium.§.ſtuprum. ſi er-
ratur in quaſi naturali, iuris igno-
rantia non excuſat. vt C. de in ius
24 voc.l.ij. ¶ † Si erratur in facto: aut
in proprio, aut alieno: & ſi alieno,
aut

aut erat publicè notum, aut nõ erat
publicè notũ: ſi erat publicè notum,
ignorantia non excuſat. ff.de inſtit.
act.l. ſed & ſi pupillus. §. proſcribe-
re. ſi non erat publicè notum, igno-
q rãtia excuſat: [q] vt ff.pro ſuo.l.ſi. & j.
25 eod.c.proxi. † Si in facto proprio,
aut certat de damno vitando, aut
de lucro captãdo. ſi de lucro, error
non toleratur in proprio facto. ſi
de dãno euitando, aut cum alterius
iniuria, & tunc error in proprio fa-
cto non toleratur: vt ff. ad Velleia.
l.quanquam. aut ſine alterius iniu-
ria, & tunc error in facto proprio
r excuſat & toleratur. [r] vt ff. de con-
dict. inde. l. ſed & ſi me putem. in
princip. & §. cũ iter. & de act.empt.
l.ſi tibi liberum. & ita oportet intel-
ligi quæ notantur. ff.de leg.j.l.ſi res
obligata. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Errauit. Adde, vtrum confeſſio fa
cta in iudicio vel extra ſine cauſa
valeat retractariq; poſſit. Dyn. in c.
quod ſemel. j. eod. Quando autem
confeſſio facta in libello per erro-
rem obſit libellanti, vide late Iaſ.in
§.ſi minus.in ij.not. Inſt.de actio.
b ¶ In iure. Adde quòd ab ignoran-
tia ſeu errore iuris quis excuſatur
vbi lex eſt multum dubia.l. regula.
ff.de iur.& fac.ign.& no.glo.in cap.
vnico.de poſtul. prælat. ſuprà eod.
lib.& Abb. in cap. fin.de conſti.Fe-
lyn.in cap.de quarta. colum.ix.cir-
ca princ.de præſcrip. in regno Sici-
liæ, ignorantia iuris excuſat à per-
ditione feudi, propter non petitam
inueſtituram, vt not.Car. Alexand.
in cap.j.colum.ix.quo tempore mi-
les inueſtit.pete.deb.in vſibus feud.
quod no.pro vaſallis tenẽtibus feu-
dum à rege, ſeu alio principe. vide
Doc.j.pen.addit. allegat.& Spec.in
ſuo aureo repertorio, in tit.de igno
ran. facti vel iuris. & quæ dixi in §.
vij.col.ij. de conſue. feud. lib.Con-
ſuetud Biturigum.
Adde breuiterq; ipſa ignorãtia iuris
nõ plus excuſat mulieré, quã alios,
quãdo potuit conſulere peritos: vt
no. Bal.& Alex. in l.iuris.C.qui ad-
mit. & ibi dicit poſt Bart. q; ſi eſt in
loco vbi nõ eſt peritorũ copia præ-
ſumit pro ea: aliàs ſecus. Et inquan-
tũ dixi, non plus excuſari mulierem
&c. illud intelligo verum, niſi in ca
ſibus in iure expreſſis: vt not.Bart.in
l.ne paſſim.C.de iuris & fac. ignor.
& Card.in cle.iiij.de conſ.& affinit.
c ¶ Nocet. Falſum eſt: quia ex quo agi
tur de damno vitando.l.iuris igno-
rantia.de iur.& fact.igno. Non ob-
ſtat d.l.cùm quis.quia loquitur quã-
do eſt debitũ iure exceptionis. nec
facit regulã, niſi in eo quod ſolutũ
errore facti facilius repetitur quàm
ſolutum errore iuris. C. M.
d ¶ Publicè. Adde quid operatur fieri
aliquid in publicum, quia facit rem
eſſe notoriã: quia quæ publicè fiũt,
pręſumuntur ſciri, vt in d.§.proſcri-
bere.verſi.literis.& c.j.de poſtu.prę-
latorũ. & ignorãtia contra factum
publicum non excuſat, vt not.Bart.
& Alex.in addit.in d.§.proſcribere.
aliàs.§.quo. & vide Cepol.in conſ.
xxxix.col.v.& Cald.in conſi.iiij.tit.
de offi. leg. qui ponit limitationem
ad d.c.de poſtul.prælat.& Franc.A-
ret.in conſi.cix.
Adde de hoc Bar.Soci. in ſuo tract.
fall. reg. clxxv.& ibi habes limitat.
ad hãc reg.& de hoc vide Pet.Phil.
Cor.conſ.lxij.j.incip. plures. in lite-
ra d.vol.iij.
e ¶ Intelligunt. Adde quæ dicatur la-
ta culpa, text. & ibi Bart. in l.quod
Nerua.ff.depoſi.& Fely. in c.cogno
ſcẽtes.col.j.de conſt.& Rom. conſ.
ccccxxvj.& Abb.conſil.xviij.vol.ij.
& Deciſ.Parla.Delphin.ccccxxiiij.
& Cep.in cõſi.xxxvj.col. iij.in prin.

¶ Sed dic. Vide de hoc ſ. in ead. reg. circa fin. verſ. ſi in facto proprio. & in reg. præſumitur. F. C.

g ¶ Corrigi. Adde an error commiſſus in iudicio poſſit reuocari. Bart. & Bal. poſt Cyn. in l. error. C. de iur. & facti ignor. & in l. j. C. de confeſ. & in l. nõ fatetur. & ibi Alex. in addit. ff. de confeſ. & Bald. in l. cũ precium. ad fi. C. de lib. cauſa.

Adde omnino de materia huius apoſt. & ſeq. Lanfrã. de Oria. in c. quoniam contra. verſ. confeſſiones. nu. 33. verſi. pro veritate. & quod ibi poſui in apoſtil. in vlt. addi. de probat.

h ¶ Et non poſt. Adde quòd confeſſio facta in libello per errorem, reuocari poteſt vſq; ad litis conteſtationem, non autem poſt, vt not. Iaſ. ſ. §. ſi minus. in ij. not. Inſt. de act. F. C.

i ¶ Cõſulere. Adde quòd nõ prodeſt mulieribus ignorantia iuris in lucris captandis ſi potuerunt conſulere peritiores: ſecus ſi nõ potuerunt. vt in d. l. in bonorum. ff. de bon. poſ. & ibi Bart. & l. iuris ignorantiam. & ibi Bald. & Doct. C. qui admit. & glo. in l. iij. C. de iuris & facti ignor. Et idem in ruſtico, ſecundum Bald. ibi. & in d. l. Iuris ignorantiam. & Ang. in conſil. clxxij. in fin. & vide Anch. & Imol. in c. ij. de teſt. in vlt. col. & Cyn. in l. fi. C. de teſt. Salyc. & Alex. in d. l. iuris ignorantiam. Cyn. Bald. in d. l. iij. C. de iur. & facti ign. & Bald. in l. ſi duo. ff. de acquir. hær. & Ro. in conſ. cxxv. & ad prædicta & ad hanc regulam vide pulchrè Fely. in c. quoniam. col. ij. de ſimon. vbi ponit tres cõclusiones cum pluribus fallen. & Philip. Franc. hîc, & Ang. in conſil. cclxxxviij. incip. viſo themate ſupradicto. Pan. c. ad noſtram. nu. 9. & ibi poſui in apoſtil. in verſ. non excuſat. de rebus eccl. non alie. & adde quod notaui. ſ. ea. reg. in apoſt. prima.

k ¶ Et l. ſi fur. Not. quòd hîc deeſt alterum membrum huius diſtinctionis, ſcilicet quando lucrum percipi non poterat ſine alterius iniuria, quod ſumendum eſt ex epilogo in fine regu. ver. ſed ſi agatur de lucro captando. F. C.

l ¶ Ignorantia. Adde verum lex vel ſtatutum afficiat verè ignorantem ad hoc vt ignorantia iuris procedẽs ex lata culpa vel dolo non excuſet delinquentem, Abb. & ibi Felyn. in c. cognoſcentes. col. ij. poſt med. ver. prima eſt. de conſt. vbi ponit Felyn. tres concluſiones cum duabus falliẽt. & vide Bart. in l. quod Nerua. ff. de poſſeſſ. & latius in l. j. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. fuerit. & Bart. & ibi Alex. in addit. in l. diuus. ff. de fal. & Alex. in l. ſi quis id quod. in princ. ff. de iuriſ. omnium iud. Et à quo tempore incipiat lex ligare, vide Felyn. vbi ſuprà col. iiij. verſi. circa ſecundum. vbi ponit regulam, quòd lex incipit ligare poſt duos menſes à tẽpore publicationis ipſius. & etiam ſex fallent. & per Bart. in l. omnes populi. in viij. q. & ibi Bald. & Doct. Moder. ff. de iuſt. & iur. & Io. And. in data Sexti. ſ. eod. & gl. in Prag. San. in fi. ſuper verbo. publicationem. & Abb. in conſi. xxxv. in princ. lib. j. & Alber. de Gandino in ſuo tract. Maleficiorum. tit. de multis. ver. quæro pone fore bannum. & deciſ. Capellæ Tholoſ. q. cccexliiij. & Cepo. in conſi. xiij. in ij. col. & Franc. Aret. in conſil. lxvij.

m Debere. Adde Bart. in l. quod Nerua. & ibi Doct. ff. depoſi.

n Alimentis. Adde quòd licet pater teneatur de iure naturali alere filium, vt l. j. §. huius ſtudij. & ibi Doctores. ff. de iuſtitia & iure. & inſtitut. de iure natur. gentium & ciuili in princ. & ibi Ioannes Fab. Chriſtopho. Porc. & Ang. & Abb. in conſi. lxxv. col. vlt. lib. j. & gloſſ. Abb. & Præpo

Præpoſ. in c. cùm haberet. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. tamen de iure naturali non eſt educatio parentum facienda à liberis: ſed naturali ratione, vt benefacientibus benefaciamus, vt l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de peti. hære. ita tenet Bart. in d. l. j. §. huius ſtudij. & in l. ſi quis à liberis. §. parens. per illum text. ff. de lib. agnoſcen. & Bald. ſing. inſtit. de iure nat. gent. & ciuili in princip. col. j. prope fin. cum ſeq. & Bald. in l. j. §. ius naturale. col. j. ff. de iuſt. & iur. & an educ. patris & filij ſit de iure ciuili, vide per Doct. ſ. al.

¶ Adde an debeantur alimenta natis ex illicito vel dãnato coitu, per parentes, vide Bal. in l. id quod pauperibus. nu. 37. verſi. vlt. quæritur. & quod ibi dixi in apoſt. ad ipſum, in ver. alimenta. C. de epiſc. & cler.

o ¶ Non excuſat. Adde gloſſ. in d. l. ſi adulterium. quæ dicit, quòd ſi quis errauit in iure naturali, vel gẽtium, non excuſatur, vt ſequitur hîc Dyn. licet aliqualiter releuetur, ſecũdum gloſſ. ſed Bart. ibi hoc reprehendit, diſtinguit vt ibi vide. & Alexand. in l. ſi quis quod. in princ. col. ij. ff. de iuriſd. omn. iud.

p ¶ Regulæ. Adde ad hanc regulam Doct. in c. ab excommunicato. maximè Inno. de reſcript. & Ang. Are. & Iaſ. in §. ſi quis agens. de act. in fin. & Dyn. & quæ ibi dicam in reg. ſeq. & in reg. præſumitur. infrà eod. & Abb. & Felyn. in c. ij. de conſtit. glo. in c. apoſtolicæ. de cler. excom. miniſtran. & Alex. conſi. xxxj. in iij. col. in fin. l. ij. & Ange. Aret. inſtit de nup. §. ſi aduerſus. & Bar. in l. ſi adulterium. ff. de adul. & in d. l. non fatetur. & ibi Ale. in addi. ff. de confeſ. Cy. Bal. Bart. & Salic. in l. error. C. de iur. & fact. ign. Bart. in l. Claudius. ff. de acq. hære. & Ro. in conſil. ccxxv. & Fely. in c. j. in col. ij. j. diſt. ſed qualiter probatur error, dic quod qui allegat tenetur probare, vt tenent Cy. & Doct. in d. l. error. & probatur eo ipſo quod probatur rem aliter ſe habere, ſecundũ Bart. in l. de ætate. §. qui iuſto. ff. de interrog. act. & in d. l. nõ fatetur. & in d. l. error. & Lud. Bol. in l. ij. C. de errore aduo. in ſecundis interpret. & Cepo. in caut. ciiij. in prin. & Alex. conſi. lxxix. col. v. verſi. & eo ipſo. lib. ij. & Abb. in c. ex parte. de confeſſ. & Card. Alex. in c. ij. col j. iiij. diſtinct.

¶ Adde an & quis probare debeat ignorantiam, & qualiter probetur, text. ſing. in c. nulli. ſi verò aliquis verſi. proprio iuramẽto. de elect. lib. vj. vbi quòd iuramento allegantis ignorantiam probetur, quem text. limita per glo. Alex. Lud. & Doct. in l. qui bona. §. ſi alieno. ad fin. ff. de dam. infect. dixi in addit. ad Phil. Franc. poſt eum in c. vt circa. nu. 7. in verſic. ignorantia probatur. præalleg. tit. de elec. lib. vj. & in addit. ad Stil. Parlam. tit. de addit. hære.

q ¶ Excuſat. Adde etiã, quod error in facto alieno non excuſat, quãdo illud factũ ſępe fuit tractatũ & diſcuſſum per allegantẽ ignorantiam: vel vbi eſſet factũ notabile & graue, ſecundum Iaſ. in §. ſi quis agens. in vlt. notab. Inſtit. de actio. F. C.

r ¶ Toleratur. Adde tolerari ignorantiã in facto proprio iamolim facto, aut adeo intricato, vt difficile memoria retineri poſſit, vt tradit Iaſ. in d. §. ſi quis agens. col. ij. verſic. item illud quod. F. C.

In reg. Cùm quis.

Argumenta.

1 *Hæres præſumitur ignorare factum defuncti.*

2 *Promiſſor ſi ante diẽ moriatur, ...*

pœna

an pœna committatur.
3 *Ignorantia quando toleretur in perſona ſucceſſoris.*
4 *Hæres emphyteutæ qui deſijt canonem ſoluere, an excuſetur.*
5 *Tempus non currit ignorantibus.*
6 *Obligatio debitoris non extenditur per cauſam contingentem in perſonam creditoris.*
7 *Caſus contingens in perſonam debitoris non alterat obligationem.*

REGVLA XIIII.

CVM quis in ius ſuccedit alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere.

1 ¶† PONE quòd promiſiſti dare
bouem Calendis Auguſti, ſi non
dares promiſiſti centũ nomine pœ-
næ: decedis ante Calendas Auguſti,
hęres ignorans promiſſionẽ factam
non ſoluit: dubiũ eſt an poſſit cum
effectu conueniri ad pœnam? & re-
a ſpondetur quod non, [a] quia iuſtam
habuit ignorantiæ cauſam, vt hîc,
& ff. eo. l. qui in alterius. ſed contrà
eſt apertè de verb. oblig. l. ad diem.
2 vbi dicitur, † quòd mortuo promiſ-
ſore ante diem pœna nihilominus
committitur adueniẽte die quo da-
re debuit, licet promiſſoris hæredi-
tas non ſit adita, idem dicitur de
naut. fœno. l. vlt. ſed dicas de rigore
iuris pœnam committi contra hæ-
b redem etiam ignorantem, [b] vt d. l.
ad idem. & de naut. fœno. l. vlti. ſed
propter probabilem ignorãtię cau-
ſam poſtulare poteſt ſucceſſor bene
ficium reſtitutionis in integrum, &
eo impetrato non nocet pœnæ cõ-
miſſio, vt hîc, & in d. l. qui in alte-
rius. nocet ergo ipſo iure vt in con
trariis: ſed propter probabilẽ igno-
rantiæ cauſam reſtitutio datur, vt
3 hîc. ¶ Item † opponitur & videtur
ignorantiam non tolerari in per-
c ſona ſucceſſoris, [c] & pœnam cum
effectu committi, niſi ſucceſſor fue-
rit pupillus, vt ff. de verb. obligat. l.
cũ filius. §. in hac ſtipulatione. Sed
d diſtingue vtrum ſucceſſor agat [d] vel
conueniatur, quia ſi agat vel alium
inquietet, pœna committitur cum
effectu, licet ignorauit promiſſionẽ
factam ab eo cui ſucceſſit. vt in d. §.
in hac. ſed ſi conuenitur, tunc pœna
e non committitur de rigore iuris, [e]
vt in l. ad diem. ff. de verb. oblig. &
de nau. fœno. l. vlt. Ratio autem eſt
quæ redditur in tex. d. l. qui in alte-
rius. quia qui agit, plenè certus eſſe
debet, cum ſit in poteſtate eius an
velit experiri, & ante debet rem di-
ligenter explorare, & tunc ad agen
dum procedere: quæ ratio non ex-
tenditur ad eum qui conuenitur, vt
ff. de doli excep. l. purè. §. vlt. & ideo
alius eſt effectus vnius, & alius al-
4 terius. ¶ Quæri autem poteſt an
hæres emphyteutæ, qui ſoluere ceſ-
ſauit eccleſiæ canonem per bien-
nium, vel priuato per triennium, ex
cuſari poſſit & debeat prætextu
f ignorantiæ, quòd videtur [f] per ver-
ba illius regulæ, & ff. eod. l. qui in al
5 terius. † & quia tempus non ſolet
cedere ignorantibus, vt ff. quando
app. ſit. l. j. §. dies. & §. ſi aduerſus. &
ff. de cal. annus. & de ædil. edic. l.
cum ſex. econtrà videtur cadere à
iure ſuo, in d. l. ad diem. & mino-
rib. l. Æmilius. de nau. fœn. l. vlt Di-
cẽdũ videtur ꝙ de rigore iuris poſ
ſit deiici à iure emphyteotico: vt in
d. l. ad diẽ. cum ſim. Sed propter iu-
g ſtam ignorãtiæ cauſam reſtitutio [g]
concedi debeat, vt hîc, & d. l. qui in
alterius. Item quęri poteſt quare eſt
ꝙ mortuo ſtipulatore ſine hærede,
vel relicto hærede cui nõ poteſt de
iure ſolui, pœna nõ cõmittitur ipſo
iure. vt ff. de vſur. l. pecuniæ fœno-
ris. in fin. & l. cùm quidam. §. ſi pu-
h pillo. ſed econtra [h] mortuo promiſ-
ſore committitur, licet reſtitutio
6 concedatur, vt dictum eſt. † Ratio
eſt, quia caſus contingens in perſo-
nam creditoris non debet extende
re obligationẽ debitoris. vt. ff. eo. l.
omnis hæreditas. §. nunquam & ad
7 l. Aquil. l. qui occîdit. §. vlt. † ſed e-
contrà contingens in perſonam de
bitor non debet variare obligatio-
nis conditionem, vt ff. de verb. obl.
l. ij. §. ex his. & de præto. ſtip. l. ij.

ADDITIO.

a ¶ Quod non. Limita iſtam regulam
non procedere, quando hæres ex
hoc lucrum quęreret, vt not. Dec. in
l. qui in alterius. nu. 4. ff. eod.
b ¶ Ignorantem. Adde Bart. & Alex.
in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb.
oblig. & Bart. & Alexan. poſt Dyn.
in d. l. ad diem. hîc alleg.
c ¶ Succeſſoris. Adde, quando ſcien-
tia defuncti cenſeatur in hæredem
continuata, ita vt allegando igno-
rantiã non audiatur, Dyn. in c. præ-
ſumitur. infrà eod. vbi poſuit multa
ad materiam iſtius regu. pertinen-
tia. F. C.
d ¶ Agat. Adde Ang. Aret. & Io. Fab.
qui dari tut. poſſ. in princi. in gloſſ.
datus. inſtit. qui idem tenent. & Bar.
in l. qui in alterius. ff eo. dicit quòd
ſucceſſor conuentus habet iuſtam
cauſam ignorantiæ vſque ad publi
cationem teſtium, vel productio-
nem inſtrumenti, per quæ appareat
ipſum eſſe certioratum. & non ha-
bere cauſam ignorantiæ, quia tunc
ab illo tempore poſtea debet con-
demnari in expenſis, vt l. ſi quis in-
ficiatus. ff. depoſiti. ſed ſecus eſt in
actore: vt tenet hîc Dyn. licet ſecun
dum Bar. poſſit eſſe ex parte actoris
iuſta cauſa, qua cognita ſtatim de-
bet deſiſtere, & releuabitur ab ex-
pen. vt l. deſtitiſſe. ff. de iud. & l. eum
quẽ temerè. & ibi Bart. & vide Dec.
in d. l. qui in alterius. num. 10. & de
materia expenſarum, litis ne imper
tinenter huc cõgeratur. vide Iaſ. in
l. properandum. §. ſiue autem. C. de
iud. vbi eam copioſiſſime tractauit.
& ad iſtam reg. vide Maria. Soci. in
rubr. de cau poſſ. & prop. in iij. trac.
artic. iiij. verſic. competit publicia-
na. in dubio autem ꝙ præſumatur
ignorantia in ſucceſſore iuris alte-
rius, tenet Alex. in conſil. lxx. lib. j.
col. iij. F. C.
e ¶ Iuris. Hoc limitat Deci. in d. l. qui
in alterius, nu. 3. non habere locum,
quoties hæres conuenitur ſuper iis,
quæ in teſtamento continentur, de
quibus præſumitur habere noti-
tiam. F. C.
f ¶ Videtur. Adde ſimili modo excu-
ſari hæredẽ emphyteutæ, qui igno-
rans vendidit fundum emphyteuti
cum, ſecundum Bald. in c. j. §. Si va-
ſallus. in fin. ſi de feu. fue contro. in-
ter dom. & agna. quẽ ſequitur Dec.
in d. l. qui in alterius. nu. 2. F. C.
g ¶ Reſtitutio. Idem glo. Dyn. Bal. Io.
Fab. l. ij. C. de iur. emphyteut. Ludo.
Rom. conſi. clxvj. in fin. Alex. conſil.
clxix. nu. 10. lib. ij. Dec. conſil. lviij. in
fi. vbi in annot. dixi. & conſil. cxxx-
viij. col. iij. item ex omni iuſta cau-
ſa. Carol. Ruyn. conſi. cl. lib. j. C. M.
h ¶ Econtrà. Adde hic Ioan. Andr. &
in addit. Spec. de loca. §. aliam. ver.
xix. & Bart. in d. l. ad diem. ff. de ver.
oblig. gloſſ. & Iaſ. in l. ij. C. de iur.
emphyteut. Bald. in l. fin. C. ſi pen-
den. appel. & Bart. in l. Æmilius. hîc
alleg. Felyn. in c. vigilanti. col. ij. in
princip. de præſcript. & And. Barb.
in repet. c. Raynaldus in Ioanni-
na. circa fin. de teſtamen. & Bart. &
Alexand. in l. cum filius. §. in hac. ff.
de verb. oblig. Imol. in c. potuit. de
loc. Cyn. in d. l. ij. de iure emphy. &
Ant. Corſet. in ſing. in verſic. hæres,
& Lanfr. de Oriano in tract. de ar-
bitr. quæſt. ix. & Abb. in conſil. iij.
col. vj.

col.vj.vol.ij.& Deciſ. Parlam.Del-
phin.quæſt.xxiiij.in fin.

In reg.Odia.Argu.

1 *Statutum odioſum eſt reſtringen-
dum.*
2 *Inſtitutio in re certa valet, exhæ-
redatio non.*
3 *Pactum de non petendo natura-
lem obligationem ipſo iure aufert.*
4 *Pactum de petendo non redinte-
grat ipſo iure obligationem, quæ
ſublata fuit per pactum de non pe
tendo.*
5 *Fauor quando ampliandus, odio
reſtricto.*
6 *Fauor publicus priuatorum præ-
fertur vtilitatibus.*
7 *Fauor publicus in maleficijs pu-
niendis attendendus.*
8 *Pœnæ ſunt potius molliendæ quàm
exaſperandæ.*
9 *Maleficia quãdo ad rigorem ſint
punienda.*
10 *Tutor ſuſpectus ob publicam vti-
litatem remouendus.*
11 *Pœna moderanda eſt ſecundum
qualitatem delicti.*

REGVLA XV.

ODIA reſtringi, & fauo-
res conuenit ampliari.

a ¶CASVS iſtius regulæ [a] eſt.s.de
ele&.c.ſtatutum. lib.vj. vbi dicitur,
1 † quòd ſtatutum de iis, qui ad pa-
rochialiũ eccleſiarum regimen aſ-
ſumũtur, promouendis ad ſacerdo-
tium intra annum, alioquin ipſis ec
cleſiis ſint priuati, ad collegiatas ec
cleſias extẽdi non debet: quia cùm
ſit odioſum, reſtringi conuenit po-
tius quàm laxari. Exemplum etiam
apertũ ponitur.ff.de liber. & poſth.
2 l.cum quidam. † quia ſi pater inſti-
tuat filium ex re certa, valet inſtitu-
tio: ſed ſi exhæredet à re certa, non
valet exhæredatio: quia in inſtitu-
tione verſatur fauor, quem cõuenit
ampliari: in exhæredatione odium,
quod econtrà oportet reſtringi.
3 † Item probatur, quia iure cauetur,
quòd pactum liberatoriũ, id eſt de
non petendo, tollit ipſo iure natura
lem obligationem.ff.de ſolut.l. Sti-
4 chum.§.naturalis. † pactum verò de
petẽdo quod eſt obligatorium, non
tollit ipſo iure, vt ff.de pact.l.ſi vnus.
§.pactus ne peteret. Et hoc contin-
git propter rationem iſtius regulæ,
ſcilicet quia in pacto prædicto de
non petendo, verſatur fauor, quem
conuenit ampliari, in pacto prædi-
cto de petendo verſatur odiũ, quod
oportet reſtringi, vt ff.de act.& obl.
l.Arrianus. Sed cõtra regulam vide-
tur.ff.de iis qui not. infa.l.ij.§.exer-
citum. vbi odium ampliatur, & non
5 reſtringitur. † Sed dicendum [b] eſt,
b quòd aut ex vtraque parte, id eſt fa
uoris & odij, verſatur ius priuatum:
aut ex vtraque publicũ: aut ex alte-
ra priuatum, & ex altera publicum.
Primo caſu & ſecũdo ampliatur fa
uor, & reſtringitur odiũ: quia cum
natura ſint hincinde paria, certum
eſt in re dubia fauorabilẽ cauſam
potius aſſumi debere, quã odioſam,
vt in præalleg. l. cum quidã.& arg.
ff.eo.l.quoties idem ſermo.& l.quo
ties nihil. In tertio caſu præfertur
ius publicum, ſiue verſetur ex parte
odij, ſiue ex parte fauoris: & de iſto
tertio caſu loquitur.ff.de iis qui no.
6 infa.l.ij. Et ratio huius eſt, † quia fa
uor publicus præferri debet vtilita-
c tibus priuatorũ, [c] vt C.de primipilo.
l.vtilitas & in auth.de reſt.& ea quæ
parit in xj.menſe.§.quamobrẽ. col.
iiij. Sed hoc falſum eſſe poſſet ali-
quis oſtendere euidenter. certũ eſt,
7 † quòd in maleficiis puniendis fa-
uor

uor publicus verſatur, vt ff.de publi-
ca.l.licitatio.§.quod illicitè.& ff.de
fideiuſſorib.l.ſi à reo.§.id quod vul-
gò. & ad l. Aquil. l. ita vulneratus.
8 † tamen iure cauetur, quòd inter-
pretatione legum pœnæ delicto-
rum potius molliendæ ſunt, quàm
exaſperandæ, vt ff.de pœn.l. ſi præ-
9 ſes. & l. interpretatione legũ † Sed
d dicendum [d] eſt fauorem publicum
conſiderari, vt maleficium non re-
maneat impunitum, ex quo conſtat
commiſſum, nõ autem in re dubia,
id eſt cum incerta eſt criminis qua-
litas, vt pœnæ exaggerentur, ſed vt
potius minuãtur, cùm potius clemẽ
tiæ quàm ſeueritati nos iudicantes
ſtudere oporteat, vt ff. de pœn.l.re-
ſpiciendũ.in prin. Item contra præ-
dictã diſt.eſt ff.de ſuſpect. tut.l.hær.
§.quid ergo. vbi ſi non apparet cau-
ſa remotionis, ex cauſa leuiori re-
10 motus videtur: † & tamen remotio-
nem tutoris ſuſpecti ſuadet publica
vtilitas, vt in eo.tit.l.j.§.conſequẽs.
imò non eſt cõtrà: quia ibi non ſua-
det delictum, ſed præſumitur in du-
bio minus fuiſſe delictum, cum ſit
incerta delicti qualitas. & ideo ad
ſentẽtiam condemnatoriam ſequi-
11 tur minor pœna, † cum pœna mo-
deranda ſit ſecundum qualitatem
delicti, vt ff.de offic. præf. vig.l.j.§.
cùm patronus. & de iure patron.l.j.
Dynus.

ADDITIO.

a ¶ Regulæ. Adde ad declarationem
huius regu. Dyn. in c.quis à iure.in-
frà eod. F. C.
b ¶ Sed dicẽdum. Adde q; odium du-
plex eſt, publicũ & priuatũ. de quo
per Abb.in c.quoties.de teſti.& quã
do odia reſtringi & fauores amplia
ri debeant, vide Alex. in l.cætera.§.
ſed & ſi quis.ff.de leg.j.& per glo.&
Bart.in d.l.ij.§. exercitũ. ff.de iis qui
no.infa.Bart.& Io.de Plat. in l.quẽ-
admodum. C. de agric. & cenſ. lib.
xj.& Ioan.Imo.in d.l.cum quidam.
de liber. & poſthu. & Bald. in l.j. in
iiij. q. C. de lib. præt. & Alexand. in
d.l. cum quidam. in fin. & Philip.
Franc. hîc. & quando odium repel-
lat quem à teſtimonio. vide Alexã.
in conſil. xcix. in ij. col.j. lib. & an
lex poſſit eſſe pro parte fauorabilis,
& pro parte odioſa, vide Bal.& ibi
Ludo.Bolo. in ſecundis interpret.in
l.j.§. quod autem. ff. de aleatori.&
Bald. & ibi in addit. Alexand. in l.
venia. C.de in ius voc. & Alex.l.ſed
ſi hac.§.ſemper. in princ. ff.de in ius
voc. adde quod not. Felyn. in c.dile-
ctus. in ij.col.in verſic. quarta con-
cluſio. de reſcript. & col. iiij. verſic.
iij.facit, & Card. Alexan. in c. vota.
lxiij.diſt.
c ¶ Priuatorum. Adde text.in l.vnica.
§.fin. & ibi Doct.C.de cad. tollend.
& in auth. res quæ ſubiacent reſti-
tutioni. C.com. de leg. & in c. licet.
de reg. reſt. & trãſeunt ad reli. quod
intellige ſecundum gloſſ. ibi, cum
per publicam non impeditur priua-
ta: quia charitas bene ordinata in-
cipit à ſeipſo. l. præſes. C. de ſeruit.
& aqua. & vide text. in c. ſcias. vij.
q.j. & ibi gloſſ.& in c. bonæ.in j.de
poſtul.prælat.& Pau.de Caſt.conſi.
ccccx. col. iij. in antiquis. & plenè
per Bart. Bald. Alexand.& Socin.in
l.j.ff.ſol.matrim.
¶ Adde quæ ſit pœna iudicis mu-
tantis pœnam à iure introductam
ſine cauſa. Roman. omnino ſingu.
ſuo.lxxvij. incip. veni qua.& Felyn.
qui illius meminit in c. de cauſis.
col.v.de offic.deleg.in c. qualiter &
quando. l.ij.§. ad corrigendos. col.
vij. verſic. pro complemento.extrà
de actio.
d ¶ Sed dicendum. Vide eundem Dy.
in c.in pœnis verſic.ſed diſtinguen-
dum. & in c. in obſcuris verſic. ad
tertium. infrà eod. vbi plenius di-
ſtinguit.

In reg

In reg. Decet. Argu.

1 *Filiusfamiliàs ob dignitatem ſui iuris effectus, finita adminiſtratione, manet ſui iuris.*

2 *Priuilegium minori conceſſum, finitur ætate minori finita.*

3 *Priuilegium quando finiatur, finita priuilegij cauſa.*

4 *Actio turpis non intenditur aduerſus eam, quæ vxor eſſe deſiit.*

5 *Teſtamẽtum pupillare tollitur paterno ſublato.*

6 *Cauſa in dubio impulſiua præſumitur, non finalis.*

REGVLA XVI.

DECET cõceſſum à principe beneficiũ eſſe manſurum.

¶CLARISSIME patet exem-
plum iſtius regulæ in authen. conſt.
quæ de dignita. §. illud. vbi dicitur,
1 † quòd ſi filiusfamiliàs propter di-
gnitatem ſibi delatam fuerit ſui iu-
a ris, quòd [a] nihilominus dignitatis
ſuæ adminiſtratione finita remanet
ſui iuris, & retinet omnium cogna-
torum & agnatorũ iura. ¶ Sed con-
tra regulam videtur. ff. de leg. ij. l.
2 Titia Seio. §. vſuras. vbi dicitur, † q
finita minori ætate, cuius occaſione
priuilegium concedebatur, finitur
priuilegium à principe conceſſum.
Sed dicendum eſt, quòd ibi finita
erat finalis cauſa priuilegij conce-
b dédi: & ideo finitur priuilegium, [b]
iuxta regulam generalem, Ceſſante
cauſa, ceſſat effectus. C. de epiſcop.
& cler. l. generaliter. & de hæret. l. j.
& de teſtam. milit. l. penul. de reſtit.
mili. l. fin. c. cùm ceſſante. de appell.
in propoſito autem non erat finita
priuilegij cauſa. & ideo priuilegium
durat: vel ſi erat infinita, fuerat cau-
ſa impulſiua & non finalis. & ideo
finita cauſa non finitur priuilegiũ.
vt argu. ff. de vſufruct. leg. l. genera-
3 li §. duas. † Et huius occaſione di-
ſtingue, aut conſtat cauſam priuile-
gij conceſſionis alicuius vel prohi-
bitionis factæ eſſe finalem. Aut cõ-
ſtat eſſe impulſiuam. Aut dubitatur.
Si conſtat eſſe finalem, aut ea ſua
ſublata remanent aliquæ reliquiæ
præcedentis cauſæ, aut omnes tol-
luntur. & ſi aliquæ reliquiæ rema-
nent: reliquiis eius remanẽtibus du-
rat effectus, vt patet exemplum. ff. de
quæſt. l. vnius. §. ſeruus. vbi ſeruus à
domino diſtractus in memoriam
prioris dominij, non debet nec po-
teſt aduerſus quondam dominum
interrogari. Item qui deſiit eſſe de-
curio, torqueri in memoriã prioris
dignitatis non debet: vt ff. de decu-
4 rio. l. fin. † Item cõtra eam quæ de-
ſiit eſſe vxor, non inſtituitur actio
turpis in honorem præcedentis ma-
trimonij, vt ff. rerum amotarum. l. j.
& ij. Sed vbi nullæ reliquiæ cauſæ
c finalis [c] remanent, ſublata cauſa tol
litur totaliter effectus: vt ſ. de præ-
bend. c. ſi pauper. lib. vj. & ff. de act.
& obl. l. qui cum heredes. ar. ad con-
firmationẽ huius diſtinctionis, quia
5 iure cauetur † quod ſublato teſtamẽ
to paterno de iure ciuili, in totũ tol-
litur pupillare: quia nullæ remanẽt
reliquiæ paterni. ff. de inoff. teſta. l.
Papi. §. ſed nec impuberis. & de vul.
& pup. ſub. l. in ſubſtitutione. & l. ex
duobus. §. vlt. & l. & ſi contra tab. cũ
ibi not. Si conſtat eſſe impulſiuam,
tunc finita cauſa nõ finitꝰ effectus, vt
ff. de dona. l. ij. §. vl. & l. ſeq. Et quod
dici ſolet de Calphurnia. ff. de poſtu
6 la. l. j. §. ſexũ. † Sed ſi dubitatꝰ vtrũ
fuerit finalis vel impulſiua, præſumi-
d tur in dubio impulſiua. [d] & ideo ea
finita non finitꝰ effectus, vt ff. de cõd.
& demõ. l. cũ tale. §. falſam cauſam.
& l. Titio. §. ſed cum ante nuptias.
& de vſufr. leg. l. generali. §. duas. &
de donat. l. ij. §. fi. & C. de iure dot. l.
ſi mulier. Dyn.

ADDITIO.

a ¶Dignitatem. Adde quę dignitates
hodie liberant filium à patria pote
ſtate, tex. gl. Io. Fab. Chriſtoph. Por.
& Ang. Aret. in §. filiusfa. inſti. quib.
mod. ius patr. pot. ſol. & gloſ. ſing. &
ibi Ioan. de Plat. in l. fin. C. de decur.
lib. x. & in auth. ſed epiſcopalis. &
ibi Saly. C. de epiſc. & cler. & gloſ. &
Abb. poſt Inn. in c. indecorũ. de æta.
& qualit. Dixi in apoſtil. ad Bald. in
l. ſacroſanc. nu. 1. in verſ. epiſcopalis
autem dignitas. C. de epiſc. & cle. &
in auth. ſi qua mulier. in verſic. deſi-
nit, & in mea poto. nu. 1. l. j. C. de ſa-
croſan. eccle. & in addit. ad Panor.
in c. cõſtitutus. nu. 3. in verſ. dignitas
epiſcopalis. & in verſi. religio verò
approbata. de reſtit. in integr.
b ¶Priuilegium. Adde quãdo & quo-
modo intelligitur priuilegium fini
tum finita cauſa. Bar. & Bal. in l. Ti-
tia Seio. §. vſuras. hîc. alleg. Et quan
to tempore duret, vide Bart. in l. fin.
in vlt. q. ff. de mand. princ. & in l. li-
citatio. §. earum rerum. ff. de publi.
& ibi quid in reſcriptis, & Bald. &
Doct. in l. falſo. C. de diuer. reſcript.
Spec. tit. de inſtrum. edit. §. nunc. au-
tem verſi. ſi itẽ opponitur. vbi ponit
caſus in quibus priuilegiũ perditur.
& per Innoc. Abb. & Fely. in c. cùm
acceſſiſſent. col. x. ante medium. de
conſtit. vbi ponit Fely. tres regulas
cum aliquibus fallen. & gloſ. Doct.
in c. ſuggeſtum. de deci. & gl. & Ar-
chid. in c. priuilegiũ. xj. q. iij. & Cyn.
in l. voluntariæ. C. de excuſat. tut. &
Bart. in l. j. ff. de nundi. & Alexan. in
conſil. xxxiij. lib. v. & in materia
Rom. conſil. clxxx. quod eſt pulchrũ
& ſingulare.
c ¶Finalis. Adde quòd per not. hîc
per Dyn. decidunt Bart. & Bald. in l.
fi. de feriis. quòd ſi datur dilatio ad
producendum vnum inſtrumẽtum,
& producitur in prima die, quòd fi-
nita eſt cauſa dilationis, & iudex
poteſt procedere ad vlteriora, vide
Bar. in l. à filia. §. alumno. ff. ad Tre-
bellia. & Angel. Aret. in §. ſi minus.
col. viij. inſtit. de act. & Dyn. & quæ
ibi dicam in regula, non licet acto-
ri. j. eod.
d ¶Impulſiua. Adde quòd in dubio
præſumitur impulſiua, & non fina-
lis: vt not. gloſ. ſingul. in l. ij. §. fin. ff.
de donat. & ceſſante cauſa non ceſ
ſat effectus: vnde qui vult dicere ef-
fectum ceſſare ex ceſſatione cauſę,
debet probare ipſam cauſam fuiſſe
finalem. de quo latè per Cyn. Bald.
Ang. & Salyc. in l. generaliter. C. de
epiſc. & cler. & Dyn. & Bart. in d. l.
ij. §. fi. de dona. Voluit allegare Dy.
in l. iij. & ibi dixi verſic. ceſſante
cauſa impulſiua. ff. de donat. cauſa
mort. quia ibi eſt opin. gloſ. & ſing.
in verſ. cauſa. & quod ibi notaui. &
Iac. Rebuffi, in l. nullus. nume. 2. in
verſi. præſumitur impulſiua. C. de iis
qui a principe. lib. x. Dyn. in l. pecu-
niæ in verſic. in dubio præſumitur
impulſiua. ff. de alim. leg. Ioan. Fab.
& Ang. Aret. in §. illis autem. inſtit.
de teſtam. milit. gloſ. Ioan. Andr. &
Doct. in c. poſt tranſlationem. §. cæ-
terum. nume. 17. in verſic. ceſſat ius.
Bald. in l. generaliter. nu. 3. in verſi.
ceſſante cauſa impulſiua. C. de epiſc.
& cleri. de renuntiatio. & in c. & ſi
Chriſtus. ad fi. de iureiur. & per glo.
& Card. Alex. in c. ſtatuimus. §. neo-
phytum. lx. diſtin. & Alex. in addit.
ad Bart. in d. §. fin. & Bart. in l. fin. ff.
de teſtamen. tutel. & Abb. & Præpoſ.
Card. Alex. in c. cum ceſſante. col.
j. de app. & Bart. in l. in omni. ff. de
adoptio. & in l. Titia. §. vſuras. ff. de
leg. ij. & Felyn. in c. cum nuntius. in
j. col. verſic. nota primo. & in princ.
ij. col. de teſtib.

In regulam, Indultum.

Argumenta.

1 *Reus non poteſt per hominem impediri, quominus pluribus poßit exceptionibus vti.*

2 *Reus exceptiones dilatorias & declinatorias opponere poteſt vſque ad litis conteſtationem.*

3 *Reus exceptiones peremptorias ante ſententiam opponere poteſt.*

4 *Condemnatus nõ cogitur per hominem ante tempus lege cõceſſum ſoluere condemnationem.*

5 *Pater non poteſt filium à legitima petenda prohibere.*

6 *Tempus ad appellandũ à lege conceſſum nõ poteſt per hominem tolli. Tempus quantum concedatur ad appellationem perſequendam.*

7 *Vſusfructus patri debitus in bonis filij aduẽtitijs, an poßit ei auferri.*

8 *Lex vna aliam extenuare & penitus tollere poteſt.*

9 *Maritus habet adminiſtrationem rerum paraphernalium vxore nõ prohibente.*

10 *Exceptiones an poßint opponi poſt tẽpus à iudice ſtatutũ intra tamen tẽpus à lege præſcriptũ. & nu.* 14.

11 *Iudex tempus limitare poteſt, poſt quod excludetur litigator.*

12 *Renuntiare iuri ſuo videtur non perſequens litem intra tempus à iudice definitum.*

13 *Iudex an quandoque poßit iuriſdictionem denegare.*

15 *Tempus quod datur ad appellandum, an poßit per iudicem minus.*

16 *Dilationes ſunt arbitrariæ.*

17 *Legitima filio in bonis paternis debita an auferri, vel ſaltem minus poßit per ſtatutum.*

18 *Ius agnationis pacto tolli nequit.*

19 *Statutũ & pactũ æquiparantur.*

20 *Pactũ de non petendo legitimam non valet.*

21 *Pactum de futura ſucceßione reprobatur ipſo iure.*

22 *Ius vnũ ciuile per aliud tolli poteſt.*

23 *Ius teſtandi incognitum fuit iure naturali & gentium.*

24 *Medio ſublato intelligitur ſublatum etiam extremũ ad quod ſine illo medio perueniri non poteſt.*

25 *Pignoratitia tollitur iure offerendi ſublato.*

REGVLA XVII.

INdultum à iure beneficium non eſt alicui auferendum.

1 ¶INDVLGETVR reo à iure, ꝙ poſſit plures exceptiones proponere; vt. j. eod. nullus pluribus, & ff. de except. l. is qui. & l. nemo, & ideo
2 non poteſt auferri per hominẽ. † Itẽ indulgetur reo per l. ꝙ omnes exceptiones dilatorias & declinatorias proponere poſſit vſque ad lit. cõteſt. C. de probatio. l. exceptionem. & de except. l. vlt. & pen. & de procura. l. ita demum. & ideo nõ debet aufer-
3 ri per hominem. † Item indulgetur reo per l. ꝙ poſſit opponere peremptorias quandocunque ante ſententiam, vt C. ſenten. reſcin. non poſſ. l. peremptorias. & ideo non debet auferri per hominem, quia indultum à iure beneficium non eſt alicui auferendum, vt hîc, & authẽ. de nupt.
4 §. ſi verò ſolum. colum. iiij. † Item à iure indulgetur condẽnato, ad condemnationem ſoluendam tempus quatuor menſium. C. de vſur. rei iud. l. ij. & ideo non debet nec poteſt auferri per iudicem ſine cauſæ cogni-
a tione [a], vt ff. de re iud. l. ij. & l. iiij. §.
5 ſi quis condemnatus. † Item indulgetur filio à lege quòd habeat legitimam de bonis patris: vt in authen. de trien. & ſemiſ. §. j. col. iij. & ideò
b non poteſt auferri per patrem [b], niſi in caſibus à iure expreſſis: id eſt, in quibus licet filiũ exhæredare. in illis enim in quibus licet exhæredare, nihil omnino relinquere tenetur: vt in authent. de hæred. & falc. §. exhæredatos. collat. j. & de immen. donat. in filios fact. §. vlti. colla. vij quæ eſt C. de liber. præter. authen. non licet. & vt cum de appel. cognoſ. §. aliud.
6 & §. ſeq. † Item indulgetur à iure, illi contra quẽ ſententia lata eſt tempus x. dierum ad appellandum, vt in auth. de appel. circa princ. collat. iij. Item indulgetur appellanti ad appellationẽ proſequẽdam annus, & ex cauſa biennium, vt in authent. de iis, qui ingred. ad appel. collat. v. & ideo ei non eſt auferendũ, vt hîc. & infinita etiam iſtius regulæ alia inueniuntur exempla regulam confirmantia, tamen eſt contra regulã,
7 † quia pater licet à iure vſumfructũ habet in bonis aduẽtitiis filij. C. de bon. quæ liber. l. cùm oportet. & l. fi. tamen poteſt auferri per hominem relinquentem ea conditione ne ad
c patrem perueniat [c] vſusfructus: vt in authen. vt liceat matri & auiæ in princ. Sed illud fit legis authoritate. & ideò non videtur auferri per hominem, ſed per legem quæ auferendi poteſtatem cõcedit, vt C. vbi, & apud quem cogn. in integr. reſtit. agen. l. vlt. & quod cuiuſque vniuer. nomi. l. item. §. ſi decuriones. & de legat. ij. l. vnum ex familia. §. ſi de
8 falcidia. † & conſtat quòd vna lex poteſt tollere, & multò fortius extenuare vires & effectũ alterius, cum cui plus licet, liceat & quod minus.
9 vt infrà eod. c. cui licet. † Item à lege datur marito adminiſtratio bo-
d norum paraphernalium vxoris [d], & tamen poteſt auferri per hominem, id eſt per mulieris prohibitionem, vt probatur C. de pac. conuen. l. hac lege. Sed eadem reſponſio poteſt habere locum. Ad materiam autem regulæ, & dictorum exemplorum in regula poſitorum perti-
10 net quærere. † Primò, ſi iudex ſtatuat tempus certum ad dilatorias vel declinatorias exceptiones opponendas: an poſt illud tempus, & ante litis conteſtationem poſſit opponere. Item ſi ſtatuat certum tempus ad opponendas peremptorias, an poſt illud tempus & ante ſententiam poſſint proponi? Et videtur quòd ſic, quia beneficium proponendi dilatorias vſque ad litis conteſtationẽ eſt à iure indultum. Item proponendi peremptorias vſque ad ſententiam eſt ſimiliter à iure indultum: vt d. l. exceptionem. & l. vlti. & penulti. & l. peremptorias. ergo non poteſt auferri vel extenuari per iudicem, vt hîc, & ff. de re iudic. l. iiij. §. ſi quis condemnatus. & in authent. de nuptiis. §. ſi verò ſolum.
e Econtra videtur quòd non poſſit [e],
11 † quia iudex poteſt limitare tẽpus. Et poſt illud tempus à iudice limitatum excluditur litigator: vt ff. de
12 accuſ. l. Titia. quinimò plus, † quia non proſequẽdo infra tempus à iudice præfinitum, deſiſtere videtur, & iuri ſuo renuntiare, vt ff. ad Turpil. l. ab accuſatione. §. deſtitiſſe. Item pro hoc eſt C. qui accuſ. non poſ. l. ſi ea. & de ingen. manu. l. diffamari. ff. de opt. leg. l. mancipiorũ. & de cura. bon. dando. l. j. & de bon. authorit.
13 iudi. poſ. l. iiij. † Et quia iure cauetur, quòd iudex poteſt denegare iuriſdictionem, vt ff. ex quibus cauſis maio. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſed

& ſi dum decreto. Sed hoc argum.
nihil ad propoſitum : quia loquun-
tur omnia iura ſuprà allegata in
actore, cui poſt tempus cum cauſa
à iudice præfinitum agendi pote-
ſtas denegatur: quæſtio autem pro-
ponitur in reo volente poſt tempus
à iudice præfinitum exceptionem
proponere : & ideò cùm fauorabi-
liores ſint rei, quàm actores, vt in
regula iuris, conſtat non procede-
re argumenta prædicta, quæ indu-
14 cuntur à ſimili vel pari. † Tamen
probabiliter dici poteſt, quòd aut
iudex limitauit tempus cum cauſæ
cognitione, aut ſine. Et ſi cum cau-
ſæ cognitione, non poſſit poſt tem-
pus limitatum à iudice exceptio-
nes proponere. arg. ff. de re iud. l. ij.
niſi vbi tempus, quod indulgetur
reo per legem, limitari non poſſit
per iudicem cum cauſæ cognitio-
ne. Si ſine cauſæ cognitione propo
nere poteſt, etiam poſt tempus. in
eod. tit. l. iiij. §. ſi quis condemnatus.
arg. l. ad prædicta. ff. de iis qui not.
infam. l. quid ergo. §. pœna grauior.
15 vbi de hoc. † Item quæri poteſt an
f tempus decem dierum [f] quod da-
tur ad appellandum poſſit per iudi-
cem minui? & videtur quod non,
per hanc regulam, & per iura præ-
allegata. Econtrà quòd poſſit. ff. de
re iudic. l. ij. & omnes leges ſuperius
allegatæ in quęſtione proxima, quę
inducũtur prout ponunt actorẽ ap-
pellare, cum is ſit actor in cauſa ap-
pellationis qui fuit reus in cauſa
principali, vt dici ſolet in authẽt. de
iis qui ingred. ad appel. §. illud quo-
que. coll. v. & patet ex eo quòd pen-
dente appellatione nihil eſt inno-
uandum, vt ff. nil nouari, per totum.
16 & C. de appel. l. iij. † Item quia iu-
re cauetur, quòd dilationes ſunt ar-
bitrariæ, vt ff. de iudic. l. nonnun-
quam. & C. de dila. l. j. & l. ſiue pars.
tamen communiter dicitur & tene-
tur, quòd cum hoc tempus decem
dierum concedatur à lege ſine ali-
quo miniſterio iudicãtis tacito vel
expreſſo, quòd non poſſit per iudi-
cem minui, argu. iſtius regulæ. & in
auth. de nupt. §. ſi vero ſolum. & de
re iudic. l. iiij. §. ſi quis condemna-
tus. Ad contraria patet reſponſio:
quia omnia loquuntur in tempore
quod datur miniſterio iudicantis
tacito vel expreſſo, id eſt, per l. intel
lecto, cum lex non ſtatuit, ideò tale
tempus poteſt per iudicem minui
17 vel augeri. † Item quæri poteſt, an
legitima quæ debetur filio in bonis
g patris, poſſit auferri [g] vel minui, per
l. municipalẽ? & videtur quòd non:
quia cùm beneficium ſit à iure con-
ceſſum, ſequitur quòd nõ poſſit au-
ferri, vt hîc, & præalleg. §. ſi vero
ſolum. Item quia lex municipalis
eſt ius ciuile. vt ff. de iuſti. & iure. l.
ius ciuile. & l. omnes populi. Et iure
ciuili iura ſanguinis non poſſunt
dirimi. ff. eod. l. iura. ergo nec legiti-
ma quæ iure ſanguinis debetur po-
18 teſt auferri. † Præterea ius agnatio-
nis non poteſt tolli per pactum : vt
ff. de pact. l. ius agnationis. ergo nec
19 per ſtatutũ ſiue l. municipalẽ. † quia
in iis demum valet l. municipalis,
in quibus & pactum, vt not. C. de
decur. lib. x. ſuper rubri. Præterea ſi
verum eſt, quòd in iis demum valet
l. municipalis. in quibus & pactum,
vt dictũ eſt, de neceſſitate ſequitur
quòd non poſſit debitum iure natu
20 ræ tollere vel minuere, † quia nec
pactum poteſt, vt C. de inoffic. teſta.
l. ſi quando. §. illud. item ex eodem
21 argumen. concluditur : † quia cùm
ſit quaſi pactum de futura ſucceſſio-
ne diſponendo, minuendo, vel tol-
lendo in totum, ſequitur quòd non
valet pactum. C. de pact. l. pactum.
& l. fin. de collat. l. pactum & de ſuis
& legiti. hæred. l. fi. Præterea legiti-
ma de bonis parentum debetur iu-
re na-

re naturali, vt in authen. de hæred.
& fal. §. primum itaque. collat. j. &
vnde lib. ff. l. ſcripto. in fi. & de bon.
dã. l. cum ratio. ſed ius naturale eſt
immutabile, vt inſtit. de iure natur.
§. penult. & ff. de cap. diminut. l. eas.
ergo ius conſequẽdi legitimam de
bonis paternis erit conſequẽter im-
mutabile. Oppoſitum huius oſten-
22 ditur: † quia certũ eſt vnum ius ci-
uile tolli poſſe per aliud vt inſtit. de
iur. natur. §. penult. & ff. de legi. l. de
quibus. & l. non eſt nouum. & c. j.
de conſtit. eo. lib. vj. ſed quòd por-
tio paternorũ bonorum liberis de-
beatur, iure poſitiuo ciuili eſt indu-
ctum, non naturali, vt C. de leg. hæ-
red. l. leg. xij. tabul. & in authent. de
trien. & ſemiſ. §. j. itẽ patet in auth.
de hæredit. & falcid. §. j. & §. ſi quis
autem. nam ibi dicit, quòd lex ne-
ceſſitatem imponit relinquendi le-
gitimam, & legem conſtat eſſe iu-
ris ciuilis ſpeciem vel partem. ff. de
iuſtitia & iure. l. ius ciuile. ergo ius
ciuile imponit neceſſitatem relin-
quendi legitimam. ergo per oppo-
ſitum ius ciuile tollitur : abſurdum
enim videtur quòd ius naturale, ſe-
cundum quod nihil proprium erat,
cùm iure gentium dominia ſint di-
ſtincta, vt ff. de iuſti. & iure. l. ex hoc
iure. patrem ad relinquendũ aſtrin-
23 gat. † Itẽ cum iure naturali & gen-
tium ius teſtandi fuerit incogni-
i tum : quod patet: quia iure [i] ciuili,
quod eſt poſterius, eſt inductum, vt
inſtit. de teſtamen. Item cùm ad pa-
terna bona vocentur filij per l. iuris
veteris, conſtat quòd per hæredita-
tis petitionem, vt ff. de petit. hæred.
l. j. & iiij. ſed ipſa tolli poteſt, quia
iure ciuili inducta. vt in eod. titu. l.
item veniunt. §. præter hæc. ergo
ſublata via per quam venitur ad bo
24 na, & ipſa bona tolluntur : † quia
k ſublato medio [k] ſine quo ad extre-
mum perueniri nõ poteſt, & ipſum
extremum in effectu ſublatum vi-
detur ; nam ſublata querela, per
quam venitur ad hæreditatis pe-
titionem, ipſa hæreditatis petitio
ſublata videtur, vt C. de inoffic. te-
ſtamen. l. ſcimus. §. vlti. Item ſubla-
to iure reſtitutionis, per quod per-
uenitur ad reſciſſoriam, & ipſa re-
ſciſſoria videtur, vt ff. de action. &
obligat. l. in honorariis. §. ſed cum
25 reſciſſa. † Item ſublato iure offe-
rendi, per quod peruenitur ad pi-
gnoratitiam, & ipſa pignoratitia
ſublata videtur, vt C. de præſcript.
xxx. vel xl. annorum. l. cum notiſſi-
mi. & not. ff. de dam. infect. l. ſi fini-
ta. §. poſtea autem. & quod dicitur
de debito iure naturæ, debet expo-
ni & intelligi iure ciuili perſuaden-
te naturali coniunctione conſtitu-
to: vt aliâs exponitur. ff. de verbor.
ſignific. l. pronuntiatio. §. familiæ.
propter quæ videtur dicendũ, quòd
de rigore iuris legitima poſſit dimi
nui & auferri per l. municipalem:
ſed æquitas in genere tradita vide-
tur ſuadere contrarium, & ideo ri-
gor præualet, vt dixi ſuprà eod. c. ij.
Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Cognitione. Adde an & quando
iudex poſſit dilationes iuris abbre-
uiare, vel augere. Bart. Angel. Ioan.
de Imol. & Alexand. in l. ij. ff. de re
iudic. & Cyn. in l. j. C. de dilat. Abb.
Præpoſit. Mediolanen. & Felyn. in
c. cum ſit Romana. de appellat. vbi
Felyn. in princip. ponit regulam, in-
ſequendo opin. Bart. in d. l. ij. quòd
omnis dilatio legalis poteſt per iu-
dicem mutari ex cauſa, ſiue talis
dilatio ſit data à lege cum miniſte-
rio iudicis, ſiue non : quicquid ſen-
tiat hîc gloſſ. Ioan. Andr. à multis
approbata per rationes. Bart. enim
deinde ponit viij. fallen. ad regul. &
vide Marian. Socin. in c. ij. de dilat.
col. iij. & Archid. & Cardin. Alexan.

in c.de his.col.j.xxviij. diſt.Bald.in
l.ait.ff. de iur.delib.& Deciſ.Capel.
Tholoſ. cxcvij. & Ang.Aret. & Iaſ.
in §.ſi minus.de action.& Lud.Bol.
in l.iiij.§.quis condemnatus.ff.de re
iudic.& Lud.de Ro.in conſi.cccvij.
& Philip.Franc.hîc.& glo. in c.j.ſu-
per verb. prorogetur. de author.ſa-
crati.concil.in Prag.Sanc.fol.5.Sed
an epiſcopus poſſit prorogare ter-
minum indultum à lege hæredibus
ad implendum voluntatem teſta-
toris, vide Abb.in conſil.xl.col.iiij.
lib.j.& Feder.conſil.cxxiiij. & quod
not.in c.nos quidem.de teſtam.

b ¶ Per patrẽ. Adde quot modi ſunt,
quibus pater poteſt filium exclude-
re & priuare à legitima ſua, de qui-
bus per Dyn.Bar. & ibi Alex. in ad-
dit. in l. hæreditarium. ff. de bonis
auth.iud.poſ. & Ang.in §.prohibe-
mus.in aut.de trien.& ſemiſ.col.iij.
& Cepo.in caut.xxj.cum ſeq.& Bal.
in l.ij.C.ſi quid in fraudem patro.&
in l.j.C.de inoff.donat.& Lud.Bolo.
in l.ſi.ff.ſi quid in frau. patro.in ſuis
primis interpret. & Rom. ſing. dcx.
incip.quidam Card.

c ¶ Perueniat. Adde, quid ſi relinqua-
tur monacho ea conditione quòd
nihil quærat in monaſterio, Bart.
Bal.& Imo.in l.ſi alienum.ff.de hæ-
red. inſtit.Bart.in l.pen.ff.de ſtipul.
ſeruo.& gl.Bar.Imo.& Alexan.in l.
Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Treb.&
Bart.in ſua diſpu.incip.quidam do-
nauit, vel reliquit monacho.& Ce-
pol.in caut.cclij.Ang.Aret.in §.igi-
tur.col.iij.& §.item nobis.inſtit.per
quas perſonas nobis acqui.& Abb.
in c.ij.col.ij.de ſtatu mo.& Paul.de
Caſtr. in d.§. tres hæredes. & Bald.
in l.j.C. de iis quæ pœnæ nomine.in
vij.quæſtiò.& ad not. hîc per Dyn.
Angel.& Ioannes.Fab.in dict.§.igi-
tur. Et nota quòd licet pater in iſto
caſu & in aliis caſibus not. in dict.
§. igitur.& authent. excipitur.C.de
bon. quæ liber. non habeat vſum-
fructum, tamen habet commodi-
tatem illius iuris, vt videtur eſſe
text.in l. plenum. §. quanquam. ff.
de vſu & habit.& tenet Angel.Are-
tin.in d.§. igitur. verſicu. ſed tu ad-
uerte.

d ¶ Vxoris. Adde, an maritus ſit pro-
curator in rebus paraphernalibus
vxoris, vel quomodo, Alexander
in conſil.xlij.in vij. colum. in prin-
cip. lib. j. Cyn. Barto. Salyc. & Ale-
xand. in l. maritus. C. de procur.&
Bald.in cap.ex parte.& ibi Doct.de
conſuet. & etiam de conſuetudine
regni & patriæ Biturig.de qua vide
quæ dixi in lib.Conſuetudinum Bi-
turigum, in j.rubrica §.v. & vide Lu
do.Bologn.in ſuis primis interpret.
in l. cum maritum.C.de ſolut.& A-
ret.& ibi Iaſ. in addit.ad Chriſtoph.
Porc.in §.penul.inſtit.de excuſ.tut.
An poſſint proponi. Adde quod no-
taui in apoſtil.ad Lanfran.de Oria.
in ca. quoniam contra. §.exceptio-
nes.num.8.in verſicul.reuocabitur.
& in apoſt. in verſicul.de ſequeſtr:
poſſ.vbi pleniſſimè Anto. Corſ.ſing.
ſuis. in ver. excep.incip.ſi ſtatutum.
& ſequ.& Hipp. de Marſi. ſingul.x.
incip.tu ſcis.

e ¶ Non poſſit. Adde Bartol. in l.ij.
colum. ij. verſicul. ego teneo. ff.de
re iudic.& in l. mancipiorum. ff.de
opt.leg.vbi dicit quod probationes
poſt terminum aſſignatum produci
non poſſunt. vide Dyn. in regula.
mora in fin.j. eodem. gloſſ. & Cyn.
in l. ſi ea. C. qui accuſa. non poſſ.
Ioannem de Imol. in l. quandiu. ff.
de acquirend. hæredit. & Salic. in
dict. l. ſi ea. qui diſtinguit aut præ-
fixit terminum actui iudiciali aut
extraiudiciali. & vide Inno. in cap.
cum in tua. qui matr. accuſ. poſſ.&
Bartol. & Angel.in dict.l. quandiu.
& plenè per Angel.Aret.§.ſi minus.
colum.x.inſtitu.de act. & Alexand.
in ad

in addit.ad Bartol.in dict. l. manci-
piorum.in j. & ij. apoſtil. vbi repe-
ries multas concord. & per Ioan-
nem Fab. in §. qui autem. de ex-
cuſ. tut.vbi dicit, quòd ſiue ſit tem-
pus ſtatutum à lege aut homine, ſi
de nouo perueniãt probationes ad
notitiam volentis probare, poteſt
etiam poſt tempus probare. licet
Spec. titul. de excep.§.nunc viden-
dum. teneat contrarium in tempo-
re præfixo. ab homine. vide Abb:
in capit. paſtoralis. iiij. colum. &
ibi Felyn. columna vltim. verſicul.
item collige. & colum. ſequen. de
excep.& Bald.conſil. cccxvj.in iiij.
volumi. & ſingul. Maria. Socin. in
repet. capit. venerabilis. colum.xx.
princip.att.de iud.& Alexand.in l.ſi
inſulam. colum. x. in fin. ff. de ver-
borum obligatio. vbi dicit opinio.
Bartol.communiter in dict. l. man-
cipiorum. reprehendi in termino.
præfixo ab homine, ſecus ſi à iure:
quia tunc non auditur poſt tempus.
& vult Baldus in l. diffamari. C.
de ingen. man. & in dict. l. ſi inſu-
lam. in v. fallent. & vide Iaſo. in
rep. l. admonendi. colum. iij. ff.de
iureiur.& ſingul. Do. de Rot.in de-
ciſ. cccclxiij. tit. de prob. in nouis.
Adde ad materiam huius apoſt. &
principalis quaſi tit. iſtum in l. Ti-
tia. & quod ibi poſuit in apoſtil.
ad ipſum in ver. ſtat minus certum
tempus reo. ff. de accuſa. & dixi
aliquid poſt Bartol. in l. ſtatulibe-
rum. §. Stichum. ff. de legat. ij. &
Thom. Ferrarium in ſuo tracta.
cautelarum, caute. xlvj. incipien.
ſæpiſſime litigantes. & Gerar. de
Petra ſancta ſing. xcvj. incip.not.
Bart.& Doct.

f ¶ Dierum. Adde an tempus datum
ad appellandum poſſit per iudicem
minui gloſſ. & Doct. in authentic.
offeratur. C. de lite conteſtat. &
Bartol. & Alexand. in l. ij. ff. de re
iudic.Abb. & Felyn. in cap. cum ſit
Romana.de appellat. Bart.& Bald.
in authent.qui ſemel. C. quomodo
& quando iudex.& gloſ.in cap.j.de
aut.ſacr.Concil. ſuper verbo, pro-
rogetur. folio 5. in prag. Sanct. &
Doct. ſuprà proxi.in j. addit. alleg.
& tex.glo.& Doct.in clem.ſi appell.
de appel. & in cap. perſonas. & ibi
omnes ſcriben.eod.tit.in antiq.
Adde omnino de materia huius
apoſtil. Rom. ſing. clxij. incip.hoc
neſciunt Legiſtæ.

g ¶ Auferri. Adde Bald.in l.cum lege.
nu.2.& ibi poſui in addit. ad ipſum
in ver.vtrum per ſtatutum.C.de epi
ſco.& cler. Iac. Rebuf. in rub.C.de
decur.lib.x.nume.8.& 9.& ibi not.
poſt eum in ver.prætextu ſtatut.Pa
nor. in cap. Raynut. nume.12. poſt
quem etiam addidit in verſic.ſtatu-
tum.de ſta.Felyn. in cap.eccle.ſan-
ctæ Mariæ nu. 5. colum.iij.verſicu.
cæterum quæritur communiter. ff.
de conſtit. Roma. ſing. dcx. incip.
quidam Cardin.& Alexand. conſil.
ccxciiij. ſecũdum maiorem nume.
vol.j.Cyn.in l.ſancimus. C.de nupt.
& Salyc.in authen.nouiſſima in xj.
quæſt. & ibi Fabianus de Giochis
de monte Sabinio. in xvj. quæſtio.
multum ſing. & ibi Iaſo. columna
penult. C. de inoffi. teſtament. &
Bartol. & Imol. in Titio. §. Titio
genero.ff.de condit. & demonſtra.
Baldus in l. cum lege & in authen.
C.de epiſcop.& cleric. & in conſil.
cxxv. in fin. lib.iij. & in conſil.ccc-
iiij. lib. ij. & Alexand. conſil. lxxv.
lib. j. colum. ij. verſicul.accedat.&
do.Card. Alexand. in c. j. de ma-
trimo. ad Morgani. contra in vſib:
feu.colum.x.& Bald.in l.ſancimus.
& Ang.& Bald.in l.j.§.ius naturale.
in fi.q.vlt. ff. de iuſti. & iur. & Bald.
in l.fin.§. ſi autem æs alienum.per
illum text.C.de bon. quæ lib.& Al-
be.de Roza. in ij. parte ſtatutorum

inq.ciiij.cum ſeq.& Dom. de Rot.
in deciſ.xviij.in antiq. in ca. itẽ fuit
dubitatum.& Paul.de Caſt. in conſ.
xlvj.in nouis.& Bart.in conſi.cxxij.
col.ij.verſic.ij.probatur Io.And.hic
in Mercuriali. & in addit. Spec. in
rub.de ſuc.ab inteſt.& in c. Raynu-
tius. de teſtam.& Old.conſil.cvj. &
in conſi.cxxxij.& Bar.in authen. de
hære. & falc. circa fin. in princip.&
Angel.in l. Papinianus.§.quarta.ff.
de inoff.teſt.& Alex.conſil.lv.lib.ij.
& Ludo. Roma. conſil. xxx.& pul-
chrè Card.Alex in cap.ius naturale.
col.iij.ver.gloſ.iij.in verbo.conceſ.
j.diſt. & Roma. in conſil. cxxxiij.&
Bal.in conſil.ccxcvij.in princ.lib.ij.
& Inno.in c.quæ in eccleſiarum. de
conſtit.& Abb.in cap.fin.col.fin.de
conſuetu.& latius in c. Ray.& Ray-
nal.de teſt.& do.de Ro.deciſ.xviij.
tit.de conſuetud.in nouis. & multũ
amplè.& Abb.in conſil.lxiij. col.ij.
lib.j.& in conſi.lxxv.col.pen.in fin.
eo.lib.& Bart.in l.de quibus col.iij.
verb.opp. quòd indiſtinctè.ff.de le-
gi.& Deciſ.Capellæ Tholoſan. ccc-
cxxxvij. multum notabiliter.& De-
ciſ. Parlamenti Grationop. Delphi.
quæſt. ccccl xxvj. & Angel. in con-
ſil. ccc.& latius in conſil. cccxlix.
& quæ dixi in .§. ij. conſil. ix. & in
addit. de teſt. libr. Conſuet. Bituri-
gun. fol. cxviij. Adde nouiſſime
Deci. qui hoc latè diſputat in l. Iu-
ra ſanguinis. verſic. ſimiliter.ff.eod.

i ¶Iure. Adde quo iure ius teſtandi
fuit inductum Chriſtopho. Porc.&
Franc. de Aret. in addit. Angel. de
Aret. inſtit. de teſtamen.in princ.&
Bart.in l. interdum.ff.de condict.in
deb.& Alex.conſil.xij.col.ij.verſic.
nec ad hoc. lib. j. & in conſil. lxxx-
vij.col.xiij.verſi.nec ad hoc. libr.ij.
& Abb.in conſi.lxiij.lib.j.

k ¶Sublato medio. Adde eundem
Dyn. in cap. Cum quid prohibetur
num.2.4.& 7.j.eodem quibus locis.

plurima alia referre exempla, vnde
hoc dictum confirmatur. F. G.

In reg. Non firmatur.

Argumenta.

1 *Sponſalia inter minores ſeptem annorum contracta an teneant.*

2 *Matrimonium per duos impuberes cõtractum, vel per vnum puberem & alium impuberem, an valeat.*

3 *Beneficium cum cura impetratum ab eo qui non eſt legitimæ ætatis, non confirmatur eidem acceſſione ætatis.*

4 *Tempus datæ literarum attenditur in beneficiis.*

5 *Sententia nulla non firmatur tractu temporis.*

Inſtitutio hæredis principio inutilis nõ validatur ſucceſſu temporis.

6 *Inſtitutio hæredis incapacis, non firmatur eo facto capaci.*

7 *Legatum à principio inutile non validatur tractu temporis.*

8 *Stipulatio quæ fit de re ſacra non firmatur eadem effecta prophana.*

9 *Seruitutis conſtitutio facta vno ſociorum non conſentiente, validatur accedente conſenſu. & nu.13.*

10 *Inutile initio quando validetur per decurſum temporis. & nu.12.*

11 *Teſtamentum inutile ab initio non confirmatur tractu temporis.*

REGVLA XVIII.

NON firmatur tractu tẽporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit.

1 ¶SI duo minores ſeptem anno-
rum contraxerint ſponſalia, non te
nent ab initio de iure: nec ſolo tra-
2 ctu temporis confirmantur: † Item
ſi duo impuberes, vel vnus pubes &
a alter impubes [a] non proximi pu-
bertati, & in quibus ętatem malitia
non ſuppleat, contraxerunt matri-
monium per verba de præſenti, nõ
tenet ab initio de iure: nec confir-
matur ſolo tẽporis tractu. ſuprà de
3 deſponſ. impub. c. j. libr. vj. † Item
b ſi aliquis impetrauit beneficium [b]
cum cura, tempore quo non erat in
ætate legitima, licet poſtea fiat æta
tis legitimæ, impetratio non con-
4 firmatur: † ſed tempus datæ [c] li-
c terarum ſolum attenditur. ſuprà de
5 reſcript. c. ſi eo tẽpore. lib. vj. † Item
ſententia quæ nulla eſt ipſo iure,
d non confirmatur [d] aliquo tempo-
ris tractu. ff. de appel. l. ſi expreſſim.
Item inſtitutio hæredis quæ ab ini-
tio eſt inutilis propter perſonam te
ſtantis, quia forte erat impubes, non
conualeſcit, licet poſtea fiat pubes:
vel ſi erat ſeruus, non conualeſcit,
licet poſtea fiat liber: vel ſi erat fi-
liusfamilias, non conualeſcit, licet
poſtea fiat ſui ius. Item ſi erat fu-
rioſus, non firmatur, licet poſtea
fiat mentis compos. Item ſi erat ca-
ptus ab hoſtibus, non firmatur, licet
e poſtea redeat. [e] Et hæc omnia pro-
bantur. ff. de teſtam. l. ſi filius. & l.
6 eius. j. & de leg. iij. l. j. §. j. † Item ſi
erat inutilis propter perſonam hæ-
redis ſcripti: quia erat non capax.
non firmatur, licet poſtea fiat capax
& hoc vult regula poſita. ff. eodem.
l. pen. Item teſtamentum & omnis
voluntas alia quæ eſt ab initio fal-
ſa tractu temporis non firmatur, vt
7 C. de falſis. l. ſicut. † Item legatum
quod eſt ab initio inutile propter
perſonam legantis tantùm, vt quia
non poterat teſtari, & conſequẽter
nec legata relinquere: vt ff. de lega.
j. l. ij. vel propter perſonam legantis
& legatarij: vt quia legat teſtator
ſeruo ſuo, vel legat hæredi à ſeipſo.
vel propter perſonam legatarij, &
eius à quo præſtandum relinqueba
tur: vt quia legat ſeruo hæredis: vel
ratione rei legatæ, vt quia leguntur
marmora & columnæ ædibus in-
iunctæ, non firmatur tractu tempo-
f ris, etſi cauſa impedimenti [f] remo-
ueatur, vt ff. de reg. Cato. l. j. in prin.
& leg. j. l. cætera. §. j. & C. de leg. l.
8 ſeruis. & inſt. de le. §. an ſeruo. † Idẽ
in ſtipulatione quia ſi ſtipulor rem
ſacram, ſtipulatio non firmatur, li-
cet fiat prophana. Itẽ ſi ſtipulor ho-
minẽ liberum, non firmatur ſtipula
tio, licet tractu temporis fiat ſeruus,
vt ff. de verb. oblig. l. inter ſtipulan-
tem. §. ſacram. Sed contra regulam
videntur multa obſtare, † & maxi-
9 mè. ff. de ſeruit. ruſt. præd. l. per fun-
dum, & commu. præd. l. receptũ. vbi
conſtitutio ſeruitutis facta per vnũ
ſociorũ, non tenet ab initio, poſtea
tamen firmatur aliis conſentienti-
bus quandocunque. Item. C. de con-
tract. iudic. l. vnica. vbi data in offi-
cialẽ inutiliter collata tractu tem-
poris firmantur. & C. de nup. l. & ſi
contra mandata. & ff. de ritu nupt.
l. ſi quis in ſenatorio. Item de leg.
iij. l. j. §. ſed ſi filius. vbi legatũ quod
eſt ab initio inutile, firmatur tempo
ris tractu. Item de hæred. inſt. l. qui
ſoluendo. vbi inſtitutio quæ erat
inutilis confirmatur tractu tempo-
ris. Item de condit. inſtit. l. mulier. §.
j. vbi manumiſſio quæ ab initio fuit
inutilis, confirmatur temporis tra-
ctu. Ad quæ omnia dicunt Legiſtæ
volẽtes ſoluere generaliter, quod illud
10 † quod ab initio de iure non tenet,
g non firmatur tẽporis tractu ſolo. [g]
& ita intelligunt regulam. ff. eod. l.
quod ab initio. & l. pe. Sed aliis ad-
miniculis concurrẽtibus, quod non
valet ab initio, ex poſtfacto firma-

tur. Et ita intelligunt omnia ſupra-
dicta iura quæ videntur regulæ con-
traria. quæ ſolutio, licet communi-
ter teneatur per omnes, non proce-
11 dit de iure: † quia ſi quis teſtatur
impubes & moritur factus pubes.
adminiculũ ſuperuenit, & tamen te-
ſtamentum non confirmatur. Si te-
ſtatur filiusfa. & poſtea fiat ſui iu-
ris, adminiculum ſuperuenit, & ta-
men teſtamẽtum non confirmatur.
idem in furioſo, licet poſteat fiat ſa
næ mentis. Idem in capto ab hoſti-
bus, ſi poſtea redeat ab hoſtibus. Idẽ
in re mea, quæ mihi purè legatur.
Nam licet adminiculum ſuperue-
niat, quia deſinit eſſe mea, non fir-
matur legatum. Idem in re ſacra,
quæ poſtea fiat prophana. & in ho-
mine libero, qui poſtea fiat ſeruus.
Nam in his omnibus ſuperuenit ad
miniculum, quia ceſſauit cauſa im-
pedimenti: & tamen quod ab initio
fuit inutile, non firmatur temporis
12 tractu. † Et ideo clarius poteſt dici
ad omnia, quòd aut durat cauſa im
pediens, aut ceſſat, & nulla ſuperue-
nit confirmans: aut ceſſauit, & ſu-
peruenit confirmans. Primò enim
caſu regula ſimpliciter vera eſt: quia
quod ab initio non valet, tractu tẽ
poris non firmatur: vt hîc. & ff. eod.
l. quod ab initio. & l. pen. & C. de fal.
l. ſicut. & ff. de appel. l. ſi expreſſim.
Secundo caſu, ſcilicet quando ſo-
lùm ceſſauit cauſa impediens, non
ſuperuenit cauſa confirmans, idem:
quia quod ab initio non tenuit, non
confirmatur: vt ff. de verb. obli. l. in-
ter ſtipulantem. §. ſacram. & de teſt.
l. eius. & l. ſi filius & de leg. j. l. cæte-
ra. §. j. C. de leg. l. ſeruis. inſtit. de leg.
§. an ſeruo. & ſ. de reſcrip. c. ſi eo tẽ-
pore. In tertio caſu quando ceſſauit
impediens, & ſuperuenit cõfirmans,
l tunc regula locum h non habet: vt
patet ſi quis bene intellexerit in om
nibus contrariis ſupradictis. Nã in
13 d. l. per fundũ. & d. l. receptũ. † defe-
ctus conſenſus ſocij reddebat con-
ſtitutionem ſeruitutis inutilem. Et
ideo quia ceſſauit defectus, & ſuper
uenit conſenſus, confirmatur cõſti-
tutio ſeruitutis. Item C. de contract.
iud. l. j. impedimentum donationis
erat officium: ideo quia ceſſauit of-
ficium, & ſuperuenit voluntas ex-
preſſa vel tacita ex temporis diutur
nitate præſumpta confirmatur do-
natio. Et idem in l. & ſi contra man-
data. & in d. l. ſi quis in ſenatorio.
& in l. j. §. ſed ſi filius. ff. de leg. iij. &
in l. ſi deportati ſeruo. & l. mulier. §.
j. ff. de condi. inſtit. & l. j. C. ſi maior
fact. fuer. & in l. quod in rerum. §. j.
ff. de leg. j. l. inutiliter. eo. tit. & ſ. de
deſponſ. imp. cap. j. quia ibi ceſſauit
cauſa impediẽs, ſcilicet minor ætas:
& ſuperuenit cauſa confirmans, id
eſt nouus cõſenſus, per verba expreſ
ſa vel per alios nouos actus extrin-
ſecus declaratos. Et idem in l. tri-
bunus, §. vlt. & l. ſi filius. ff. de teſta.
mi. & in omnibus aliis in quibus ca
uetur quòd inutile à principio tra-
ctu temporis confirmatur. Itẽ con-
tra regulã videtur. ff. de reg. Cato. l.
j. & ij. Scribũt Legiſtæ. ff. eo. l. quod
ab initio. quòd ſpecialia ſunt: tamẽ
nihil eſt. quia text. aliter ſoluit in
præalleg. l. j. verſ. quæ diffinitio. ff.
de reg. Catonia. dicit enim q̃ mul-
tum refert vtrum aliquid purè cõci-
piatur inutiliter, & tunc tractu tem-
poris non firmatur: aut ſub condi-
tione, & tunc pendente conditione
non poteſt inutile dici cùm ſit nul-
lum. & ideo non impeditur effectũ
aſſumere per conditionis euentum,
cum quod nullum eſt vitiari non
poſſit. ff. de iniuſto rup. teſtamen. l.
nam & ſi ſub conditione.

ADDITIO.

a ¶ Impubes. Adde quomodo matri-
monium contractum inter mino-
rem & maiorem conualeſcat, pul-
chrè

chrè Bald. conſi. cccxiiij. incip. inci-
piam à radice. lib. j. vbi ponit intel-
lectum. c. j. de deſpon. impub. lib. vj.
& per Bald. conſi. cccxcix. eo. lib. &
in conſil. cccxxviij. vbi etiam vide
quid inter duos impuberes. & Abb.
& Præpoſ. Mediola. in c. de illis. in
j. de deſponſa. impub. & Ioan. Lup.
de Hiſpania in trac. ſuo de ſpõſali.
& matrim. §. quæ ætas requiritur. &
quę no. decis. Cap. Tholoſ. clx. & pul
chrè Cal. in conſil. ij. ti. de ſponſal. &
mat. vbi ponit de duobus minori-
bus: quod vide, quia ſingulare.

b ¶ Beneficium. Adde glo. ſingu. in d.
c. ſi eo tempore. ſuper verbo, tunc. &
gl. ſeq. & ibi Gemin. de reſcrip. ſ. eo.
lib. & Dyn. ſ. in regu. beneficium. in
vj. q. & quæ ibi dixi.

c ¶ Datæ. Adde quãdo tempus datæ
literarum attendatur, in regula, qui
prior. ĩ. eo. & quæ ibi dico. & Panor
mit. in c. dilectus. & quod ibi poſui
in addit. ad ipſum. in verſ. tempus
datæ. de præb. Gem. poſt quem dixi
in apoſt. in c. ſi cui. num. 60. in verſi.
tempus datæ. de præben. lib. vj. & di
xi plenè poſt Phil. Fran. in c. diſpen-
dia. §. reus. nu. 2. in verſ. tempus da-
tæ. de reſcri. lib. vj.

d ¶ Confirmatur. Adde an ſententia
ipſo iure nulla per appellationem,
ſi per iudicem appellationis confir-
metur, validetur. Bart. poſt Dyn. in
d. l. ſi expreſſim. colum. ij. in ij. q. &
ibi Alex. in addi. & gl. in l. j. & Cyn.
in v. q. Bart. & Bal. col. iij. C. quando
prouo. non eſt neceſſe.

e ¶ Redeat. Adde an teſtamentum fa-
ctum apud hoſtes valeat, ſi teſtator
redeat ab hoſtibus, Bart. & Fran. de
Aret. in l. eius. in princ. ff. de teſtam.
& rationẽ ibi vide per Franc. Quid
de mercatore vel alio qui apud Bar
baros aut Venetos, vbi non ſerua-
tur forma iuris, fecit teſtamentum,
& ibi deceſſit? vide Bart. in l. j q. iij.
& ibi Alexand. in addit. & Mod. C.
de ſum. Trin. & Bal. pulchrè in l. ius
ciuile. col. ij. ver. & not. & latius. in l.
ſi non ſpeciali. & ibi Alexand. C. de
teſta. & Bald. in conſil. cccxx. col. ij.
ver. reſtat. lib. j. & in conſi. cxl. vol.
ij. & celebre in cõſi. clxiij. cum ſequ.
lib. iiij. & Old. in conſil. ccxlviij. &
Alex. in addit. ad Bart. in d. l. j. C. de
ſum. Trin. quid de teſtamento facto
in portu Saracenorum. an dicatur
factum in terris Saracenorũ: & de-
terminatum fuit, quòd nõ, quia por
tus eſt publicus, & ita Chriſtianorũ
ſicut & Saracenorum, vt not. Bal. in
rub. de re. diuiſ. col. iiij. ver. ſed quæ-
ritur an portus. & Ang. in §. littorũ.
in fi. inſt. de re. diuiſ.

f ¶ Impedimenti. Adde quòd ædibus
affixa marmora legari non poſſunt.
nec reconualeſcit, licet poſtea ab
ædibus ſeparentur, vt l. cætera, hîc
allegata, quod limita quinque mo-
dis, vt ibi per Alex. & benefaciunt
quæ dixi in quodam conſil. incip. Ia
quelina. in tertio dubio.

g ¶ Tractu ſolo. Adde gloſſ. & Bar. &
Flor. de S. Petro in l. per fundum. ff.
de ſer. ruſtic. præd. & pulchrè Bart.
tenẽtem hanc ſolutionem poſt gl.
ibi in l. cum vir. col. ij. ver. opp. ff. de
vſucap. & Bald. in l. j. col. ij. C. ſi ſer-
uus extero. & Bart. in l. pluribus. §. j.
ff. de verb. obli. & text. & ibi Aret. in
§. j. inſtit. de inut. ſtipul. & Spec. tit.
de arbit. §. ij. verſ. quid ſi pendente.
& Bart. in l. cætera. in prin. ff. de leg.
j. Et not. quòd quando teſtamẽtum
deficit ex perſona teſtantis, quia eſt
inteſtabilis, nõ reconualeſcit poſt-
ea vt in perſonis hîc per Dy. enume
ratis: & vide pulchrè per Bart. in l. j.
& ibi Bald. ff. de leg. iij. & Bal. in l. j.
col. x. C. de ſacro. eccle. & Aret inſt.
quibus non permiſſ. eſt fac. teſta. in
prin. in fi. & in §. non tamẽ. in j. not.
quibus mod. infir. teſta. an autem te-
ſtamentum per filium patre exiſten
te deportato reſcindatur patre re-
ſtitu

ſtituto.Bart. in l. fin.de ſenten. paſſ.
& reſtit.dicit quòd ita. ſecus autem
eſt in cõtractibus inter viuos quod
reprehendit ibi Lud.Bolo.in ſuis ſe
cundis interpret.per illum text.verſ.
ita tamen vt geſta per filium,&c.di-
cens quòd ſiue ſit teſtamentum, ſiue
contractus inter viuos, omnia va-
lent, nec irritantur per reſtitutionẽ
patris ad patriam.vt ibi per eum.Et
vide Abb.in conſ. cviij. lib.j.& Ro.
in cõſ.ccccclx. an cõtractus inuali-
dus ratione perſonę cõtrahẽtis pro-
hibitę ceſſante inhabilitate valideť:
& adde hîc Dy. & Bar.ĩ l.ſi.ff.de ſo.
h ¶ Locum. Adde quòd iſta regula
non procedit vbi actus non fuiſſet
omnino nullus:nam ſi quo reſpectu
valeret, vtique conualeſceret. Item
nec quoties tractus temporis eſſet
adeo longus,vt eius initij memoria
nõ extaret,vt tradit Deci.in l. quod
in initio.ff.eod. F. C.

In reg.Non eſt ſine.

Argumenta.

1 *Iudicans malè per imperitiã quan-do ſit in culpa.*
2 *Medicum ſe aſſerens, præſumitur in culpa,ſi peccet in cura.*
3 *Culpa non caret,qui rei non intellectæ ſe immiſcet.*
4 *Menſor tenetur tãtum de dolo & culpa lata.*
5 *Inuadens poſſeſſionem vacantem dicitur eſſe in culpa.*
6 *Prohibere valens læſionem an teneatur,ſi non prohibuerit.*
7 *Gerenti negotia aliena ſine mandato an competat actio.*

REGVLA XIX.

NON eſt ſine culpa, qui rei quæ ad eum non pertinet,ſe immiſcet.

1 ¶ SI † quis aſſerit ſe iuriſperitum,
cùm Canonici & Ciuilis ſit iuris
ignarus,& prętextu aſſertionis fue-
rit aſſumptus in iudicem,& per im-
a peritiam malè iudicauit, [a] videtur
fuiſſe in culpa, quia ſe immiſcuit
rei ad ſe non pertinẽti.& propterea
iure cauetur, quòd ipſe tenetur a-
ctione in factum inquantum reli-
gioni iudicantis videtur æquum. ff.
de var. cogn.l. ſi iudex. & de act.&
obligat.l. ex maleficiis.§.ſi iudex.&
inſtitut. de oblig. quæ ex quaſi de-
2 li.naſ.in princ.† & idem dico in eo
qui ſe aſſerit medicum, cùm medi-
cinam ignoret, & per imperitiam
aliquem lædit, vt ff.de offic.præſid.
l.illicitas.§.ſicuti. & inſt.ad l.Aquil.
§.imperitia.Idem in quolibet artifi-
ce aſſerẽte ſe peritũ,cùm ſit imperi-
3 tus: † qa culpa eſt immiſcere ſe rei
ad ſe nõ pertinẽti:vt ff.loca.l.ſi quis
fundum.§.Celſus.& l.item quęritur.
§.ſi gemma.& ad l.Aquil.l. idem iu
4 ris. in fin. † fallit in menſore qui de
dolo tantùm tenetur, & ſi imperitè
verſatus fuerit. ſibi enim imputari
debet qui eum adhibuit, niſi fuerit
in lata culpa quæ dolo aſſimilatur.
ff. ſi menſ. fal. mo. dix. l.j.§. hæc a-
5 ctio. † Idem in eo qui inuadit poſ-
ſeſſionem vacãtem: quia cum ſciat
eam ad ſe nõ pertinere,videtur fuiſ
b ſe in culpa, [b] & propterea tenetur.
6 C. vnde vi. l. fin. ¶ Sed † nunquid
ille qui potuit impedire ne alius læ-
deretur, & non impediuit, tenea-
c tur? [c] De iure canonico [d] planum
d eſt quòd tenetur: quia non impe-
diendo, cùm poſſet, videtur parti-
cipaſſe delictum, ſeu fauorem præ-
buiſſe delinquenti: vt ſ. de ſentent.
excommu. c. dilecto.de iure autem
Ciuili videtur prima facie idem
quod de iure Cano. quia iure caue-
tur, quòd ſi ſeruus ſciente domino
& non prohibente, cùm prohibere
potuerit, occidat,dominus occidiſ-
ſe

ſe videtur. ff. de noxa.l. ij. in princ.
Item qui præpoſitũ ſuum non pro-
texit, cum poſſet, in pari cauſa fa-
ctionis eſt habendus,vt ff.de re mi-
lit.l.omne delictum.§.qui præpoſi-
tum. Sed contrarium huius deter-
minatur. ff. eod. l. culpa caret qui
ſcit,& prohibere non poteſt. tex.ta
men illius l.eſt in cõtrarium, arg.à
contrario ſenſu ſumpto: quia ſi cul-
pa caret qui prohibere non poteſt,
ergo ſi prohibere poteſt, videtur
eſſe in culpa. tamen pro illa opin.
induci poſſet: quia iure cauetur, ꝙ
ſeruus qui potuit opem ferre domi-
no, & non tulit, capite punitur, vt
ff.ad Sill.l.j.§.eodẽ autẽ.tamen libe
ro homini, vel de proximo ex cau-
ſa fideicom. liberando non impu-
tatur,ſi opem ferre potuit,& nõ tu-
lit,vt ea l. j.§.ſed in eo.Item videtur
iſta regula impedire officium tra-
7 ctatus ff.de neg.geſt.†quia cùm ge-
rens aliena negotia ſine mandato
ſit in culpa, debet ſibi actio denega
ri: tamẽ conſueta eſt & facilis ſolu-
tio: quia cum naturaliter homo ho
mini officium debeat, vt ff. de ſer-
uis expor. l. ſeruus ea lege. magis
ſuum officium videtur adimplere,
quam culpabiliter rei alienæ ſe im-
miſcere: quia appellans pro dam-
nato, facere rẽ ſuam videtur, quaſi
ſua interſit ratione illius officij &
cognationis, quam inter homines
natura conſtituit, vt ff.de iuſt.& iu-
re.l.vt vim.&de appel.l.nõ tantùm.
& quando appel.ſit.l.ij.§.ſi.Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Iudicauit. Adde pulchrè Bart. &
Alex. ibi in addit.in l.ſi iudex. ff.de
var.cog.quando per imperitiam iu-
dex malè iudicauit. & Bart. in ſua
diſputat. incipi. iudex per imperi-
tiam.& Bald. in c.j.§. iudices.& ibi
Card. Alex.de pact.iur.fir. & Bar.&
Bald.in l.ſi filiusfa. in princip. ff. de
iudi.& Innoc.& Abb.in c.ſuper eo,
quod met.cau.& Ang. Are.& Ioan.
Fab.inſtit.de obl.quæ ex quaſi deli.
naſ.in princ. Ange. de Peruſ.in l.ex
maleficiis.§.ſi iudex.& ibi Bart.ff.de
act.& obl.Bart. Bald.& Alexand.in
l.ij.ff. quod quiſque iuris. & not.ꝙ
iudex malè iudicãs tenetur ex qua-
ſi maleficio,vt hîc per Dyn.& in iu-
rib.ſ. alleg. ſed medicus malè ſecãs
vel iniquas medicinas propinãs te-
netur ex maleſi.vt inſtit.ad l.Aquil.
§.imperitia.aliàs, præterea ſi medi-
cus.& ibi Ioan.Fab. & Angel. Aret.
in d.tit.de oblig.quæ ex quaſi. Bart.
& Bald.in l.illicitas. §.ſicuti. hîc al-
leg.& text.& ibi doct. in l. pen.C.de
condict. ob cauſam dat. & ad præ-
dicta & omnia exẽpla hîc per Dyn.
poſita,vide ſingul.Inno.Abb. & Fe-
lyn. in c. tua nos. de homicid. &
quid de aduocato, an teneatur de
imperitia, vide ibi Fely.pulchrè in
princip. & Guid. de Suz. in l.j. C.de
aduocat. & Bart. in l. idémque. §.ſi
quis ea. ff. manda. & Spec. in tit.de
aduo.§.vlt.col.vl.ver.quid ſi per im
prudentiã. & tit.de requiſitione cõ-
ſilij.§.j.verſ.conſiliarij. quid de im-
peritia notariorum, vide Bal.conſ.
v.in princip.lib.iij.vnde dicit gloſſ.
not. quam ſequuntur Cyn. & Bald.
in l.fin.C. de fideiuſſ. quòd ſimplici-
tas notariorum non debet nocere
partibus. & ſunt vt pica & pſitacus,
qui ſtant in palatio dominorum,
qui loquuntur ſine intellectu,vt per
Rom.in ſuis ſing.fol.3.& de ipſis vi-
de gloſſ. Ioan.de Plat. in l. genera-
li.C.de tab. lib. x.& Bald. in l.fin.C.
de eden.col.penul.& Alexand. in l.
argentarius.§. cum autem. col.vlti.
& ibi Lud. Bolog. in ſuis primis in-
terpretationibus.ff.de eden. vbi di-
cunt notariũ teneri ad intereſſe par
tis propter eius culpã,& quãdo quis
teneatur de damno dato per impe-
ritiam, vide Abb. Sicul. in c.fin.de
iniur

iniur.& damno dato. & Card.dom. Ant. in ſumma confeſſionali. tract. de reſtit. Et de iudic. vide Rom.in ſuis ſing.fol.5. col.ij.verſicul. iudex qui admittit.& Ludouic.Bologn.in d.l.fin. de var.cog. primis interpret. & Felyn.in c. excommunicamus.in fin. de hæred.& Bald. in conſil. lix. ante fin.lib.

b ¶ Culpa. Adde quòd fallit in fabro & operario qui excuſatur ſi laborat in re alterius quàm conducentis, ex quo facit de mandato eius, vt eſt gloſſ.ſing.& ibi Bart. & in addit.Alexand.Angel. Bald. Lud. Bolog.in l.in rem.§. tignum.ff.de rei vendit. & Alexand. in l. de pupillo. §.nuntiationem. colū.iiij.ff.de nou. oper. nuntia. quod limita, vt ibi per Ludou. Bologn. & Alexand. in d.§.tignum.in addit.ad Bald.& vide Angel.Aret.in §.cum in ſuo.inſtitut.de rer.diuiſ. & Salic. in l.non ideo minus.C. de accuſat. & Imol.& Ludo. Ponta.in d.§.nuntiationem.& Pau. de Caſtr. in conſi. ccccliх. in antiq. & Alexand.conſ.xxvj.col.ij.lib.j.& Fely. in c.vniuerſitatis.col.j.de ſent. excommun.& Bart.in l.non ſolum.§.ſi mandato. col. ij.verſ. circa primum dic.ff. de iniur. & ibi Alex. in addit.circa fin.

c ¶ Teneatur. Articulum iſtum copioſe diſputat Dec. in l. culpa caret. ff. eod. F. C.

d ¶ Canonico. Adde an ex ſola ſcientia quis teneatur, quādo non impediuit, vel nō reuelauit, tex.& ibi Innoc. & Abb.& Bellenzi.in addit.in c.quantæ.de ſent.excom. & Bart.in l.j.§. ſed in eod.ff.ad Silla.vbi dicit, quod ſi quis occidit alium me præſente,& non adiuuāte, non teneor. arg.gloſ.j.l.culpa caret. ff.eo.tit.ſed Paul.de Caſt.in l.ſi.C. de iis quib.vt indign.hoc limitat vt ibi, vide per eum. & Bern. in addit. Abb. in d.c. quantæ & vide Bart. in d.l.culpa.& in d.l. j.§. occiſorum.ff. ad Sillan.& latius in l.vtrum.in fi.& ibi Alex.in addit. ff.de parric. Bar. & Bald.in l. metum. §. ſed licet. ff. quod metus cauſa. & Bart. & Bald. in l. vt vim. col.ij.ff.de iuſti.& iur.& Ang.Aret. in §.iuris præcepta.inſtit.eo.& Lud. Rom.conſi.cxvij.tex.& glo.in can. non in infeſtāda.xxiij.q.iij.& Archi. in c.negligere.ij.q.vij.& Ange. Aretin.in tract.Malefic. in gloſſ. che ay tradito la patria tua. col.ij. & Spec. tit.de lapſis.& diſput.§.iuxta verſic. quid ſi potui.& verſic. quid ſi amici mei. & Bald. in proœm. decret.col. v.verſ. informatur. & Cepol.in cōſ. lv.col.ij.in fi.& Ang.in conſil.lxxij. Felyn. in d.c. quantæ.Ioan.Andr.& Ioan.de Anan.in c. Petrus.de hom. & Flor.in l.ait lex.ff.ad l.Aquil.Angel.in l.j.C.de nil.agger.non rump. & Salic.in l.j.C.de rapt. virg.& Bal. in repe.l j.C.vnde vi. & Abb. in c.j. col. pen.de reſtit. ſpol.ſed opi.Bart. In d.l.vtrum. reprehēditur per Bal. in quodam eius conſil, in quo dicit animam Bart. in inferno propter illam opin.cruciari, vt referunt Alexand.Ang.Aret.& Felyn. in locis ſ. alleg.& illud conſi. Bald.non potui inuenire.& vide Auguſt. Arimin.& Ber.Landr. in addit.ad Angel. Aret. in tractat. Malefic. & Rom. in ſuis ſing.fol.40.col.j.verſic.nunquid.& Lud. Bolo.in l.Metrodorum.in primis interpr. ff. de pœn. & Cyn.in d. l.j.C.vnde vi. & Bartol. in authent. vt defunctorum funera.col.v.& Felyn.in c.qui alios. de hæret. qui ponit regulam cum pluribus fal. & in c.j.de offic.deleg.& Salic. in l. quiſquis. C.ad l.Iuliam maieſt. ſed aduerte ſecundum Bald. in dicta lege non ideo minus. quòd non debet ſibi denuntiare perſonam, quæ debet ipſum offendere ratione ſcandali.& Bald.idem dicit in l.manda. in fin.C.manda.& Bart.& Alexand. in ad

in ad

in additio. in d. l. non ſolùm. §. ſi mandato.in quæſt.penul.

In reg. Nullus pluribus. Argumenta.

1 *Exceptionem vnam proponens an poſſit aliam poſtmodum opponere.*

2 *Exceptiones plures an poſſint ſimul proponi.*

3 *Conuentus de pauperie ſi neget quadrupedem ſuum eſſe, non poteſt conuictus eum pro noxa dare.*

4 *Poſſeſſio aufertur neganti ſe poſſidere, ſi de mendacio conuincatur.*

5 *Conuentus hypothecaria, ſi negat rem eſſe debitoris, probato dominio priuatur poſſeſſione, nec auditur ſi velit probare ſibi prius fuiſſe obligatum.*

6 *Negans ſcripturam ſuam, vel numerationem ſibi factam, conuictus nō poteſt allegare ſolutionem.*

7 *Exceptiones contrariæ proponi nequeunt ſine mendacio.*

8 *Exceptiones cōtrariæ qualiter proponantur.*

9 *Reus in exceptione dicitur agere.*

10 *Rei quare fauorabiliores ſint quā actores.*

11 *Cumulationis natura que. & numero 27.*

12 *Cumulatio actionum quando admittenda, & quando reijcienda. & num.43.57. & 59.*

13 *Caſus cuius euentus nihil operaretur, non eſt conſiderandus.*

14 *Abſolutoria quæ in prima petitione fertur, quando pariat except. rei iud.in ſecunda.*

15 *Incertus non debet eſſe melioris conditionis quàm certus.*

16 *Actor litē conteſtando conditionem ſuam non reddit deteriorem.*

17 *Appellatio reducit cauſam ad ſtatum quo erat ante ſententiam.*

18 *Appellationē eſſe interiectam, & litem pendere paria ſunt.*

19 *Appellationē rectè fuiſſe interpoſitā ex pluribus cauſis oſtēdi poteſt.*

20 *Actiones plures contrariæ non poſſunt ſimul proponi.*

21 *Actiones duæ, in quarū vna ſententia lata pareret exceptionē rei iud.in altera non cumulantur.*

22 *Falſum & inofficioſum an ſint contraria, & cumulentur.*

23 *Petitorium & poſſeſſoriū an ſint oppoſita, & electione tollantur.*

14 *Abſolutoria in petitorio an pariat excep.rei iu.in poſſeſſorio. et nu.34.*

25 *Actio hypothecaria an cōcurrat cum perſonali. & nu.36.*

26 *Abſolutoria ſuper actione perſonali an pariat excep.rei iud.ſuper hypothecaria. & num.36.*

27 *Actor incertus propter factū aduerſarij quæ actio ſibi competat, poteſt plures actiones eodem libello cumulare.*

28 *Abſolutoria in rei vendicatione an pariat exceptionē rei iudicatæ contra eundē in actione perſonali.*

29 *Actione in rem pendente non poteſt actio perſonalis proponi.*

30 *Actio ciuilis & criminalis an cumulentur.*

31 *Actio de peculio cōtra ſerui venditorem data, non eſt ei contraria, quæ datur contra emptorem.*

Libert

32 *Libertas non petitur ex duabus cauſis ſimul.*

33 *Contrariorum diuerſæ ſpecies, & quæ ex eis mutuo ſe expellant.*

34 *Dominij cauſa ſeparata eſt à cauſa poſſeßionis & vſusfructus formalis.*

35 *Sententia in cauſa proprietatis nõ obſtat in petitione vſusfructus.*

37 *Conceditur aliquid ab initio quod ex poſtfacto denegatur.*

38 *Concluſio petitionis attendenda magis quàm ipſa petitio.*

39 *Abſolutoria lata in ciuili quãdo pariat excep. rei iudic. in criminali: vel econuerſo.*

40 *Abſolutoria ab indebito exceptionem parit in altero.*

41 *Sententia lata pro fideiuſſore quãdo proſit principali.*

42 *Neceßitati nõ ſubeſt, quod in mera poteſtate eſt.*

44 *Iudicium vniuerſale omnia includit particularia.*

45 *Petens totum an poſsit poſtea partem petere.*

46 *Vſuræ non debentur, ni prius ſors debeatur.*

47 *Exceptio rei iudicatæ ita rerum diuerſitate impeditur, ſicut & perſonarum.*

48 *Cauſa in reali quando vltra expreſſum extendatur.*

49 *Actio vna quãdo alterã nõ tollat.*

50 *Abſolutoria lata ſuper continente aliquid quod non ſit pars eiuſdem, parit exceptionem rei iudic. etiam in contento.*

51 *Abſolutoria in domino parit exceptionẽ rei iudicatæ in vſufructu.*

52 *Abſolutoria in petitione hæreditatis lata exceptionẽ iudicatæ paris in rebus ſingularibus.*

53 *Pater ex contractu filij minus tenetur quàm filius.*

54 *Cumulatio actionũ impeditur, cũ ex eadem cauſa ad idem agitur.*

55 *Expreßio rei plus in proceſſu operatur quàm expreßio cauſæ.*

56 *Abſolutoria, quæ in rei vẽdicatione fertur, an pariat exceptionẽ rei iudicatæ in hypothecaria.*

58 *Actio arborum furtim cæſarum intendi poteſt cõtra abſolutum ab actione ex locato.*

60 *Abſolutoria lata in vna cauſa quãdo pariat exceptionẽ in altera.*

REGVLA XX.

NVllus pluribus vti defenſionibus prohibetur.

3 ¶†NAM ſi negaui me debitorem
b ad mei defenſionẽ, [a] & ſi propoſui
b exceptionem facti [b] ſiue intẽtionis,
nihilominꝰ poſſum poſtea ꝓponere exceptionẽ pacti & rei iud. & aliàs, vt in regula iuris, nemo ex iis in prin. ff. eo. Itẽ ſi primo propoſui exceptionẽ pacti vel iuriſiurandi, poſſum poſtea proponere exceptionẽ
2 rei iud. vt ff. de exce. l. is qui. †Item ſimul & ſemel poſſum proponere
c plures exceptiones [c] vt pacti, iuriſiurandi, & rei iud. vt ff. de excep. l. nemo prohibetur. eſt ergo effectus regulæ, ꝙ ſimul & diuerſis tẽporibus proponere poſſum plures defenſiones, quibꝰ omnibus mediãtibus, vel altera earũ, excludetur intentio actoris. Sed opponitur & videtur ꝙ ſi propoſui vnã, non poſſum proponere aliã: ſi enim cõuentus actione noxali negaui me ſeruum habere in poteſt-

poteſtate, & conuictus de mendacio volo me dicere ſeruum habere in poteſtate & conueniri noxaliter: non ſum audiendus, vt ff. de noxa. l. quoties. §. prætor. & l. ſi ſeruus
3 depoſitus. §. ſi negauerit. † Itẽ ſi conuentus de pauperie negaui quadrupedẽ meam eſſe, & conuictus mendacij volo dicere meam eſſe, & dare pro noxa, non audior. ff. ſi quadr.
4 pau. fe. di. l. j. §. interdũ. † Item ſi rei vend. conuẽtus negabam me poſſidere, & conuictus de mendacio volo me dicere poſſidere, & paratum
d me ſuſcipere iudiciũ, nõ audior [d], nam poſſeſſio nihilominus transfertur ad actorem, vt ff. de rei vend. l. fi.
5 † Item ſi conuentus hypothecaria, nego rẽ debitoris, & poſtea probato dominio debitoris, volo dicere mihi primo obligatũ fuiſſe, nõ audior [e], vt in auth. de trien. & ſemiſ. §. illud quoque. col. iij. & C. qui pot. in pign. hab. authen. item poſſeſſor.
6 † Itẽ ſi negaui ſcripturã meam quæ cõtra me producebatur, vel negaui numerationem, & conuictus volo poſtea confiteri ſcripturã meam, & allegare ſolutionẽ, nõ audior, quia nihilominus condemnabor in duplum. vt in auth. de trien. & ſemiſ. §. ſtudium vero. & C. de nõ num. pec. auth. contrà qui propriã. Sed in omnibus his dicunt, ꝙ ſpecialia ſunt. Ratio autẽ ſpecialitatis eſt, vt mendaciũ puniatur. vbicunq; ergo deprehendetur in proponente defenſiones mendaciũ, idem erit dicen-
f dum [f] per omnia, cùm vbi eadẽ ra-
7 tio eſt, idẽ ius ſtatui debet: † ſed vbi proponũtur exceptiones cõtrariæ, neceſſe eſt ineſſe mendaciũ: quia ſi vna eſt vera, eius cõtraria neceſſariò erit falſa; cùm ad poſitionem vnius cõtrariorum ſequatur remo-
g tio alterius [g]. ff. de verbor. ſignific. l. hæc verba ille, aut ille. & de inſtito. l. ſed & ſi pupillus. §. ſi inſtitoria.

& propter hoc opinio illorum, qui dicunt licere proponere exceptiones contrarias, non procedit. Vnde
h mihi videtur clarius [h] diſtinguen-
8 dum: quia † dico aut exceptiones quæ videtur cõtrariæ proponuntur conditionaliter, aut ſimpliciter. ſi conditionaliter, proponi poſſunt etiã contrariæ, verbi gratia: quia dico me debitorẽ non eſſe, ſed ſi contingit probari me debitorem eſſe, propono exceptionẽ pacti de nõ petendo, vel ſolutionis, vel aliã ſimilem, vt C. de except. l. ſi quidẽ. in fin. Sed ſi proponuntur ſimpliciter, aut eſt poſſibile primam conuẽti aſſertionẽ concurrere cum ſecunda, aut non: in primo caſu quãdo eſt poſſibile primam cũ ſecunda concurrere, id eſt, poſſibile eſt id quod in vtraque cõtinetur ſimul verum eſſe, tũc licet plures proponere ſimul & diuerſis temporibus, & ita loquitur iſta regula, & ff. eod. tit. de except. l. nemo prohibetur. ſed ſi non eſt poſſibile primam cõuenti aſſertionem cum ſecunda concurrere, id eſt, nõ eſt poſſibile ſimul verũ eſſe quod in vtraque continetur, quia in vna negat, & in altera affirmat: & affirmatio & negatio ſunt directè contraria, tunc dico quòd non audietur, vt in authent. de trien. & ſemiſ. §. ſtudium verò. & §. illud quoque. & C. de non numer. pec. authent. contra, qui propriam. & l. cum fidem. & qui potio. in pign. hab. authen. item poſſeſſor. & ff. de rei vend. l. fi. & ſi quadrup. pau. fec. dic. l. j. §. interdum. & de noxal. l. fi. & l. ſi ſeruus. §. ſi nega-
9 uerit. Item † opponitur, quia iure cauetur quòd reus in exceptione eſt actor: vt ff. de except. l. j. & de prob. l. in exceptionibus, in prin. ſed actor nõ poteſt plures actiones proponere, ſed vnã de pluribus debet eligere. ff. eod. l. nemo ex iis. §. quoties. & de tribu. act. l. quod in herede. §. eli-

gere ergo nec reus poterit oppone-
re plures defenſiones, vt videtur.
Reſpõdeo, & dico, ꝙ quãuis plures
actiones actor nõ poſſit ſimul pro-
ponere: plures tamen exceptiones
reus poteſt proponere, ſiue ex eadẽ,
ſiue ex diuerſis cauſis originem ſu-
mentes, vt hîc, & præalle. l. is qui. &
l. nemo. Ratio autẽ eſt, quare aliud
in vno, & aliud in alio, quia fauora-
biliores ſunt rei, quàm actores, vt in
10 regula iuris. † Ratio rationis [i] eſt,
i quia in poteſtate eſt actorum quan
do prouocẽt, non in poteſtate reo-
rum quãdo prouocẽtur, vt ff. de do-
li except. l. purè. §. fi. ſed an per viam
cumulationis ꝓponere poterit plu-
res actiones? quidã non intelligen-
tes cumulationis naturã dicunt ſim
pliciter ꝙ non, vt prædicto §. quo-
ties. & ideò cũ contractus de cumu
latione cõmuniter valeat, & ſit vti-
lis apud Canoniſt. ſicut apud Legiſt.
qui a ſecundũ Canones debet expri
k mi res & cauſa, licet non actio [k],
11 † nunquid pendente primo iudicio
licebit eandẽ rem ex alia cauſa pe-
tere: vel an licebit aliã rem petere
ex eadẽ cauſa, hæc enim eſt cumu-
lationis natura. Ad huius declara-
tionem & intellectũ quærendũ eſt,
l an cumulatio ſit admittenda [l], & in
quibus caſibus. Et circa hoc primo
inquirendũ eſt, an principia ſiue re-
gulæ quæ de cumulatione tradun-
tur ſint veræ, quia principiis ignora-
m tis [m] ignorari oportet, & ea quę ſunt
poſt principia, argu. in auth. de non
12 alien. §. finimus. † Regula autẽ cum
de cumulatione permittẽda tracta-
tur, tradi debet copulatiuè hoc mo
do: Vbi plures ſunt actiones nõ con
trariæ: & quæ electione non tollun-
tur, in prima quarum abſolutoria
lata nõ parit exceptionem rei iud.
in ſecunda, ibi admittitur cumula-
tio. Sed cùm tractatur de cumula-
tione impedienda, debet tradi re-
gula diſiunctiuè & hoc modo: Vbi
plures ſunt contrariæ actiones quæ
electione tolluntur, vel in quarum
prima, abſolutoria lata parit exce-
ptionem rei iudi. in ſecunda ibi re-
pellitur cumulatio. Quòd autẽ præ-
dicta regula copulatiuè poſita ſit
vera: oſtendo ſic, primo per illud ge
13 nerale, † Non debet expectari caſus
cuius nihil operatur euentus: vt ff.
de fideiuſ. l. pen. & ad Velleia. l. ali-
14 quando, §. fi. ſed certum eſt † quod
abſolutoria lata in petitione prima
non parit exceptionem rei iudic. in
ſecunda, quãdocunq; mutatur per-
ſona vel cauſa petendi, vel res. ff. de
except. rei iud. l. cũ de hoc. & l. cum
quęritur. ergo nõ debet impediri ſe-
15 cunda pendente prima. † Præterea
in ſpe dubia conſtitutus, non debet
eſſe melioris conditionis, quàm is
qui eſt in ſpę certa, vt probari po-
teſt ex l. vlt. ff. de compenſa. & ex l.
eum qui duobus. de acquir. hære. &
de leg. iij. l. j. in prin. ſed nondũ ab-
ſolutus in prima eſt in ſpe dubia,
ſed abſolutus eſt in ſpe certa. Si er-
go dicimus petitionẽ ſecundam ad
eandem rem ex alia cauſa propoſi-
tam: vel ad aliã rem ex cauſa eadẽ
impediri pendẽte prima, & concedi
abſolutoria lata in prima: iam non
abſolutus eſt melioris conditionis
quã abſolutus: quod eſſe nõ debet,
16 vt dictũ eſt, maxime † quia nõ ſolet
actor litẽ conteſtando facere cõdi-
tionem ſuam deteriorẽ, vt in regula
iuris. ff. eo. l. nõ ſolet. & ff. de nouat.
l. aliã. Præterea probatur alio mo-
17 do: certũ eſt, † ꝙ appellatione pro-
nuntiatũ extinguitur, & ad eum ſta-
tum reducitur in quo erat poſt litẽ
conteſt. & ante ſententiã, vt proba-
tur per l. ita demum. de procur. C. &
per l. qui cum maior. §. accuſaſſe. de
bonis liber. ff. de iniuſto rupt. teſt. l.
ſi quis filio exhæredato. §. hi autem
18 omnes. & de pœn. l. ij. in fin. † Vnde
paria

paria videntur litem pendere, & ap-
19 pellationem eſſe interpoſitam, † ſed
appellatione interpoſita licitum eſt
plures cauſas coniungere, ſeu cumu
lare, ex quibus oſtendatur appella-
tionem iuſtitiam continere: ergo &
pendente cauſa principali, licere
videtur plures cauſas cumulare, ex
quarum omnium vel vnius proba-
tione appareat rem deductam in iu
dicium debere deduci in condem-
nationem, vt l. ſcio. §. vlt. ff. de ap-
pella. Præterea pro hoc poteſt indu
ci. inſtit. de act. §. ſi minus. intelligen
do tex. vt iacet. & ff. de doli except.
l. apud Celſum. §. item quęritur. Item
poteſt probari per l. vlt. ff. de appel.
nam ibi licitum eſt petitionẽ ex ea-
dem cauſa ad aliam rem extende-
re. Et ſic ex his duabus probatur, &
ex §. itẽ quæritur. prima pendẽte, &
poſſe ex eadẽ cauſa agi ad id quod
plus eſt. & ex l. ſcio. probatur ad
eandem rem agi poſſe ex alia cau-
ſa. Ex duobus primis arg. concludi-
tur vtrunque communiter. Præterea
probari poteſt per l. ſed ſi ante. de
except. nam ibi prima & ſecũda pe-
titio eandem cauſam habent, conſi-
derato effectu, & ad diuerſa propo-
nuntur: & quia abſolutoria lata in
prima nõ parit exceptionem rei iu-
dicatæ in ſecunda, etiam admittitur
cumulatio. ergo &c. præterea poteſt
probari per l. j §. qui autem. ff. quo-
rum leg. dum dicit intelligendo li-
teram generaliter vt iacet, quemad-
modum ſolemus facere quoties in-
certum eſt, quæ actio potius teneat:
nam duas actiones dictamus &c.
ergo cõcluditur ex eo, ꝙ duæ actio-
nes ex diuerſis cauſis poſſunt eodẽ
tempore ad idẽ proponi: & ex hoc
concluditur cumulationem cõcedi.
Item ſecunda regula tradita diſiun-
20 ctiuè ſimiliter vera eſt: † quia con-
ſtat quòd vbi ſunt plures actiones
contrariæ, propoſita vna repellitur
alia. ratio enim contrariorum eſt,
vt poſito vno, alterum intelligatur
remoueri. ad hoc facit. C. de furt. l. j.
& ſi ſeruus exte. l. vnica. & de condi.
l. fi. ff. de inſtito. l. ſed & ſi pupillus. §.
ſi inſtitoria. & de verb. ſignif. l. hæc
verb. Item ſi electione tollitur, vna
electa, præcluditur alterius via, vt ff.
de noxalib. l. electio. & de tributo.
21 l. quod in hærede. §. eligere. † Item
& vbi ſunt duæ, in quarũ prima ſen
tentia lata parit exceptionẽ rei iud.
in ſecunda, repellitur cumulatio. ff.
de except. l. fundum. & l. fundi. appa
ret ergo, quod præmiſſæ duæ regu-
læ quarum prima permittit cumu-
lationem, ſecunda denegat, veræ
n ſunt. Contrarium [n] autem prædicto-
22 rum arguo ſic: † falſum, & inoffi-
cioſum, non ſunt contraria, nec ele-
ctione tolluntur, nec abſolutoria la
ta in vno parit except. rei iudic. in
alio. & hęc colligi poſſunt ex l. eum
qui. & l. contra maiores. C. de inoffi.
teſt. & l. Lucius. ff. de petit. hæred. &
tamẽ ab eodẽ propoſita impediunt
ſe concurſu: ergo regula prima cu-
mulationẽ admittẽs eſt falſa. Item
noxalis actio, detracta noxæ dedi-
tione, id eſt inſolidum, quandoque
o competens [o]. & cum noxę deditio-
ne, id eſt, noxaliter, quandoque ſi-
mul proponuntur, nec impediun-
tur concurſu: & tamen abſolutoria
lata in vna parit except. rei iudic. in
alia, vt in l. in delictis. §. ſi detracta.
ff. de noxalib. ergo regula ſecunda
cumulationem impediens eſt falſa.
23 † Præterea petitorium & poſſeſſo-
rium non ſunt oppoſita, vt patet in
l. j. §. huius autem. ff. vti poſſid. nec
electione tolluntur, & cumulan-
p tur [p], vt in l. cum fundũ. §. fi. C. de vi
& vi arma. & l. naturaliter. §. nihil
24 de acquiren. poſſeſ. † & tamen ab-
q ſolutoria lata in petitorio parit [q]
except. rei iudic. in poſſeſſorio, vt
determinatum eſt in l. ij §. quædam.

ff.de interdict. ergo prædicta regu-
la ſecunda cumulationé impediens
25 eſt falſa. † Præterea hypothecaria
& perſonalis ſunt diuerſæ,ita quòd
non contrarię nec electione tollun
26 tur : †& tamen abſolutoria lata in
perſonali parit exceptionem in hy-
pothecaria,vt ff.quibus mod.pign.
vel hypotheca ſolui l. ſi deferente.
nihilominus cumulantur, & ſimul
r proponuntur [r] , vt in authen. de fi-
deiuſſ.§.ſed neque.col.j.ergo regu-
27 la eſt falſa.†Præterea ibi concedi-
tur cumulare, id eſt, diuerſas actio-
nes ex diuerſis cauſis ad idem pro-
ponere, ſecundum intellectum ve-
rum, vbi actor eſt incertus propter
factum aduerſarij quæ potius com-
s petat[s], vt l.j.§.quia auté.ff.quorum
leg. & ibi not.ergo vbi propter fa-
ctum aduerſarij non eſt incertus:
non permittitur actori ex diuerſis
cauſis plures actiones ad idem pro-
ponere.ergo regula prima cumula-
28 tionem admittens eſt falſa : † Præ-
terea ſi peto rem legatam rei vend.
& ſuccumbo : ſi poſtea peto perſo-
nali actione ex teſtamento, ſi quidé
in prima pronuntiatum fuerit rem
non fuiſſe teſtatoris,non obſt.exce
ptio rei iudic. arg. ff. de except. rei
29 iud.l.fi. & † tamen ſi propoſita vna
eadem pendente velim proponere
t aliam,non poſſum:[t] vt in l. cum fi-
lius.§.variis.ff.de legat.ij.cum ergo
hæ non ſint contrariæ, ſed diuerſæ,
nec electione tollantur,& poſſibile
ſit abſolutoriá latam in prima non
parere excep.rei iud. in ſecunda, &
tamen impediant ſe concurſu , ap-
paret primam regulam eſſe falſam.
30 † Præterea ciuilis & criminalis ex
v eodé facto procedentes[v], non ſunt
contrariæ:quod patet, quia vna po-
ſita non poteſt excludi altera : nec
tolluntur electione , nec ſententia
lata in vna parit except.rei iudic.in
altera, vt l.j. C. quando ciuilis act.
crimin.præiud.& ff.de tabul. exhib.
l.locum. §. ſi quis dolo. & de liber.
homi.exhiben.l.iij.& tamen impe-
diunt ſe concurſu,& non cumulan-
tur, vt l.interdum.de public.iudi.&
& l.ij.ff.vi bon.rap.ergo relinquitur
31 prima regula falſa.†Præterea actio
de peculio quæ datur contra vendi
torem ſerui,& quæ datur cõtra em-
ptorem,nõ ſunt contrariæ, nec ele-
ctione tollũtur , nec vno conuento
alter liberatur:& tamen vna poſita
impeditur altera , vt l.quoties. §. ſi
creditor. ff. de pecul.ſi ergo contra
diuerſos ex eadem cauſa , & ad di-
uerſa impediuntur cumulari,multo
magis quando contra eundem ex
eadem cauſa,licet ad diuerſa, impe
diuntur,ergo regula cumulationem
inducens non procedit. Item cõtra
regulam cumulationem inducen-
tem eſt l.ſi quis libertatem.ad fin.ff.
32 de petit. hæred.†nam ibi inchoata
petitione libertatis ex vna cauſa,
nõ permittitur probari competere
libertaté ex alia:ergo apertè oſten-
ditur impediri cumulationem ad
idem ex alia cauſa.Prçterea contra
regulam ex l. ſi duo. §. idem Iulia.
in fi.ff.de iureiur. nam ibi non per-
mittitur ſecunda petitio, in qua ſe-
cunda propter diuerſitaté perſona-
rum nõ obſtaret exceptio rei iudi.
abſolutorię latę in prima.Item con
tra cumulationé eſt l.non eſt nouũ.
ff.de act.emp.ibi enim non permit-
tit plures actiones ex diuerſis cauſis
eodem tempore ad idem propone
re : ſed dicit vnam debere proponi
in qua vtriuſque cõmodum veniat:
patet ergo ex prædictis cumulatio-
nem non procedere, nec procede-
re poſſe regulas quæ de cumulatio-
ne traduntur. Regulas concedo.
& ad oppoſita ſingulariter reſpon-
33 deo.† Et primo ad primum : quia
quædam ſunt contraria in origine
& effectu:& tolluntur electione, vt
in l.

in l. j. de furt.& l.j. ſi ſeruus exte: &
de codic.l. vlt. C. & in his cumula-
tio non procedit. Quædã ſunt con-
x traria [x] origine , & effectu conue-
nientia, quia ad vnum finalem effe
ctum tendentia:vt falſum & inoffi-
cioſum:& iſta nõ tolluntur electio-
ne,nec ſententia lata in vno præiu-
dicat alteri, vt d.l.eum qui.ſed non
patiuntur ſe cõcurſu ratione cõtra-
rietatis quæ eſt in origine, & in his
ſimiliter cumulatio non procedit:
vt d.l.cõtra maiores.Quædam ſunt
quæ nec in origine nec in effectu
ſunt contraria,& electione non tol
luntur, & abſolutoria lata in vno
nõ præiudicat in alio:& in his pro-
cedit regula quæ cumulationé per-
mittit. Ad ſecundum reſpondeo:
quia in §.ſi de tracta. nihil cumula-
tur.non ibi enim petitur aliud , ſed
idem : nec ex alia cauſa,ſed ex ea-
dem.Et ſolùm agitur de quodã be-
neficio à lege permiſſo excedendo
vel denegando , vnde ibi nihil agi-
tur per quod ſpecialiter detractio
aut augmentũ inducatur quantum
ad formã ſententiæ , vt in l. miles.
§.j.ff.de re iud.vnde ad materiã de
y cumulatione nihil facit[y].† Ad ter-
34 tium reſpondeo quòd credo quòd
non ſit verũ ſimpliciter quòd abſo-
lutoria ſentẽtia lata in petitorio pa
riat exceptionem rei iudic. in poſ-
ſeſſorio.& hoc tali ratione, quia ſi-
cut cauſa dominij ſeparata eſt ab
vſufructu formali, ita cauſa pro-
prietatis ſeparata eſt à poſſeſſione,
vt colligi poteſt ex l. naturaliter.§.
nihil.& l.permiſceri.ff.de acquiren.
poſſ.& de reb.eorum. l. ſed ſi fortè.
35 Sed†conſtat quòd lata in dominio
non parit exceptionem rei iudic.in
vſufructu formali,vt l. ſi cum teſta-
mento. §. penult.ij. reſponſo. ff. de
except. rei iudic. ergo lata in pro-
prietate non parit exceptionem in
poſſeſſione.& hoc determinatur.C.
de interdict.l.incerti. Et quia deter-
minationes contrariæ reperiuntur,
ideò plenè dices , vt infrà eod.tit.c.
qui ad agendum. Ad quartum di-
co,ſcilicet.§.ſed neque. diſputatio-
36 nis cauſa , † quòd propoſita perſo-
nali non poſſit ex poſtfacto propo-
ni hypothecaria,quia abſolutio la-
ta in perſonali parit except. in hy-
pothec. vt d.l.ſi deferẽte. licet ergo
coniungere ab initio, vt in §.ſed ne
que. non cumulare ex poſtfacto,
37 † quia & aliâs in ſimili conceditur
ab initio,quod ex poſtfacto denega
tur, vt l. & ancillarum.§.illud.& l.
quoties. §. ſi creditor. ff. de pecul.
Ad quintum, ſcilicet ad §. quia au-
tem. reſpon. quia licet ibi poſitio
actionũ ſit copulatiua : tamen con-
cluſio petitionis alternatiua eſt , vt
patet dum dicit proteſtari ex altera
&c, ſi alternatiua : ergo incerta , &
ratione illius incertitudinis regula-
z riter nõ procedit[z], vt in l.prætor.§.
38 quod auté.ff.de iniur.† magis enim
a concluſio [a] petitionis ſpectari de-
bet , quàm petitio, arg.de liber.leg.
l.Aurelius. §. Sticho.& de pœnis.l.ſi
prçſes.ſed in cumulatione petitio &
concluſio copulantur:& ſic non re-
pellẽda, quia qua ratione poteſt ex
pluribus cauſis deberi, poteſt ex plu
ribus cauſis ſeparatis & nõ contin-
gentibus peti: diſtinctio ergo copu-
lationis & alternationis oppoſitũ
tollit. Ad ſextum reſpondeo , quia
ibi poteſt eſſe vtriuſque eadem cau
ſa,& alia.in eo quòd eſt eadem : vt
quia ſi pronuntiatur non legatum,
ſententia lata in vna parit exceptio
nem rei iud.in altera.ité poteſt eſſe
alia , vt ſi primo agatur rei vend.&
pronuntietur rem nõ fuiſſe teſtato-
ris,& propterea non competere rei
vendi.eo caſu exceptio nõ obſtaret
b in perſonali[b] ex teſtamento:tamen
lite pendente in prima propter futu
rum dubium pronuntiationis euen

tum, cumulatio repellitur, vt infrà
39 oſtendam.† Ad ſeptimum reſpon.
quòd abſolutoria in ciuili lata pa-
rit except. in criminali & econtrà,
quādo pronuntiatur ſuper facto, id
eſt, delictū non fuiſſe cōmiſſum, eo
enim caſu effectus pronuntiationis
ad totum extenditur, arg. ff. de iure-
iuran. ſi duo. §. idem Iulianus. & l.
duobus. §. colonus. & propterea ſe
non compatiuntur concurſu, & ſic
oppoſitio non procedit. Ad octauū
reſpondeo, ſcilicet ad §. ſi creditor,
40 quòd† ibi abſolutoria qua pronun
tiatur indebitū parit exceptionem
in altera: & ideò vna nō poteſt alij
cumulari: ſed contra hoc eſt aperte,
quia ibi dicit, ꝗ pendente iudicio
cōtra emptorē, non poteſt agi con-
tra venditorem: & tamen conſtat
quòd lata pro emptore nō parit ex
ceptionē venditori, vt l. ſi à te. §. Iu-
lianus. ff. de except. rei iudic. Sed re
ſpondeo, verum eſt, quòd non pro-
deſſet niſi pronuntietur nō contra-
41 ctum:† tunc enim qua ratione lata
pro fideiuſſore prodeſt reo princi-
c pali[c], vt l. duobus. §. item à fideiuſ.
ff. de iureiur. licet fideiuſſoris non
interſit non peti à reo principali, vt
in l. fideiuſſoris. ff. de pact. eadē ra-
tione lata pro emptore per eūdem
modum extēditur ad venditorem:
& ſic procedit reſpōſio. Ad l. ſi quis
libertatem. reſpon. ibi non erat cu-
mulatio: ſed de vna cauſa propoſi-
ta, ad alterā non propoſitā, impro-
ba trāſgreſſio. Et eodem modo reſ-
pon. ad l. ſi duo. §. idē Iulianus. nam
ibi nō erat cumulatio, ſed quædam
petitionis primæ de vna perſona in
alteram improba & illicitā tranſ-
greſſio. Ad l. nō eſt nouum. reſpon.
42 quia ibi dici, poteſt,† quod poteſta
ti cōmittitur, neceſſitati nō ſubiici-
tur, vt l. non quicquid. ff. de iudic. &
C. quomodo & quando iud. l. j. Et
ad hanc reſponſionem probandam
induci poteſt. ff. de iniuriis. l. prætor.
§. ſi mihi plures. Quia igitur regulæ
veræ ſunt, reſtat videre in quibus ca
ſibus ſecundum eas cumulatio pro-
43 cedat. † Aut enim petitur aliud ex
cauſa alia, & tūc nullo modo eſt du
bia cumulatio: quia ſimpliciter pe-
titiones diuerſæ & ſe nō contingē-
tes quantū ad rem vel cauſam ſint.
Et ideo procedunt, vt l. ſi idē cū eo.
ff. de iuriſd. omn. iud. & C. de annal.
excep. l. ſi. cūſimil. Aut petitur idē ex
alia cauſa, & tūc cùm certum ſit, ꝗ
abſolutoria lata in prima cauſa nō
parit exceptionē in ſecunda, vt in l.
Lucius. §. Semproniæ. ff. de leg. iij. &
l. Aurelius. §. fin. de lib. leg. videtur ꝗ
cumulatio procedat ſecundū regu-
lam: & pro hoc l. illa ſcio. §. vlt. de
appel. inducendo eam vt oſtenſum
eſt ſuprà, & ad §. quia autem reſpō-
ſum eſt. Aut agitur ex eadē cauſa ad
id quod plus eſt: & tūc ex quo regu
læ veræ ſunt, eſt valde dubia cumu
latio. & ꝗ procedat, oſtenditur ſic:
primò per l. ampliorem. in fin. C. de
appel. Sed ad illam antequā proce-
44 dam vlterius reſpondeo: † quia ibi
loquitur in iudicio vniuerſali, quod
de ſui natura omnia in vniuerſitate
contēta cōprehendit, vt in l. ſi quis,
cum totū in fi. ff. de except. rei iudi.
dum dicit: nam cū hæreditatē peto,
& corpora & actiones quę in hære-
ditate ſunt, videtur in petitionē de-
duci. vnde ibi nō videt̄ noua petitio:
ſed potius per quandā declarationē
primæ petitionis extenſio, arg. ff. de
pet. hære. l. iiij. & l. itē videndum. §. ſi
quis. & l. ſi quod tēpore. oſtendo er-
go p alia arg. hoc modo, vbi ex ali-
qua cauſa, plus debet̄, & minus peti
tur; ipſo iure in reliquum nō obſtat
excep. vt l. apud Celſum. §. itē quæri
tur. ff. de doli excep. & arg. l. j. §. quid
ergo. de contrar. & vtili. act. & C. ſi
aduer. rē iud. l. j. & ibi de hoc. ergo
ſecundū regulā debet poſſe peti eo-
45 dem iudicio cumulādo:† Præterea
ſi primo peto totū, & poſtea partē,

obeſt except. ſed nō ecōtrà, licet ex
eadē cauſa: vt in l. ſi quis cū totum.
de pecul. hinc quæritur. in princ. er-
go admittitur cumulatio. Præterea
ſi abſolutoria fertur ſuper eo quod
ſui potentia continet alterum, non
nocet in cōtento: vt ecce lata ſuper
actu, non nocet in itinere, vt deter-
minatum eſt in l. ſi mater. §. ſi quis
iter. ff. de excep. rei iud. ſed ad hoc
reſpondeo ſtatim, quòd ibi non de-
d terminatur in litera, & dato[d] quòd
diceretur, adhuc reſpon. non eſt ve
rum quòd actus cōtineat iter, prout
iter eſt ſpecies ſeruitutis diſtincta
ab actu, vt ff. de adim. leg. l. j. & ibi
not. & ideo arg. non procedit: oſten
do ergo per aliud, Abſolutoria lata
in ſorte non nocet in vſuris. vt ff. de
e condict. in d. l. ſi. §. Lucius. [e] † & ta-
46 men vſuræ ita ſe habent ad ſor-
tem quòd nō poſſunt mihi deberi,
niſi ſors debeatur vel debita fuerit.
ergo licet quod eſt plus in actione
furti manifeſti, nō poſſit deberi niſi
verum ſit præceſſiſſe rapinam cu-
ius occaſione debeatur: tamen ſen-
tentia lata in vi bo. rap. non videtur
parere exceptionem in actione fur-
ti: ſi non parit, bene concluditur vl-
terius quòd cumulatio admittitur.
Præterea hoc operatur abſolutio
quod cōdemnatio ſatisfactione ſe-
cuta. vt l. ſi quis cum totum. §. pla-
nè. ſed condemnatio ſatisfactione
ſecuta non tollit aliam actionem
ex eadem cauſa competētem in id
quod plus eſt, vt ff. de act. & oblig. l.
cum ex vno. & l. qui ſeruum. & ar-
bo. fur. cæſa. l. j. & l. ſi colonus. & vi
bo. rapt. l. j. ergo nec abſolutio tol-
let. & ſi non tollit, ſequitur ſecun-
dum regulas, quòd cumulatio ad-
47 mittatur.† Præterea diuerſitas re-
rum ita impedit excep. rei iud. ſicut
diuerſitas perſonarum, vt in l. cum
quæritur. & l. quantitáſque. & l. ſeq.
& l. cum de hoc. de except. rei iud.
& ibi de hoc: ergo ſicut vbi ſunt di-
uerſæ perſonæ, licet eadem quæ-
ſtio & eadem cauſa defenſionis, nō
obſtat exceptio. vt l. ſi cum vno. &
l. iij. de except. rei iud. ita & vbi eſt
diuerſitas rerum, licet eandem cau-
ſam petitionis habentium, obſtare
non debet: & ſi non obſtat, ſequi-
tur quòd cumulatio procedat. Item
ſi lex ita ponit ſubſtantialem rem
aut cauſam cum tractatur de per-
mittenda & impedienda excep. rei
iud. procedit, quod verum eſt. vt d.
l. cùm quæritur. & l. & an eadem. &
l. cùm de hoc. Et conſtat quòd vbi
eſt cauſa alia, licet res eadem. ex-
ceptio non obſtat: vt in l. Aurelius.
§. vlt. ergo & vbi eſt alia res, licet
eadem cauſa, obſtare non debet: &
ſi non obſtat, bene ſequitur quòd
cumulatio admittitur ex eadē cau-
ſa in id quod plus eſt. Præterea ex
parificatione prædictæ rei & cauſæ
48 procedit etiam aliud. † quia ſi ex-
preſſio cauſæ in reali, non patitur
exceptionem vltra cauſam exten-
di expreſſam, vt in l. ſi mater. §. ſi
quis. & tamen aliàs ad totum, id eſt
ad omnem cauſam extenderetur:
vt in ea. l. §. eadem. ergo expreſſio
quantitatis certæ non patitur ex-
ceptionem vltra illam quantita-
tem extendi: & conſequenter nec
49 cumulationē impedit. † Præterea
lex dicit quòd vbi ex eodem facto
plures actiones naſcuntur: vna in
plus, altera in minus, vna alteram
non tollit, & licitū eſt omnibus agi.
ergo vt aliquis ſit legis effectus vi-
detur dicendum, quòd etiam abſo-
lutoria lata in prima agitur ex ſe-
cunda: vt ff. pro ſocio. l. rei commu-
nis. & de tutel. & rat. diſt. l. j. § in tu-
tel. & de act. & oblig. l. cum ex vno.
¶ Contrarium autem huius proba-
50 tur ſic,† Sententia abſolutoria lata
in eo quod continet alterum, quod
nō eſt pars eius, parit exceptionem

incontento quod non eſt pars pri-
mi petiti. verbi gratia: vſusfructus
cauſalis non eſt pars dominij. vt in
l. ſi ita ſtipulatus, vj. lex. §. j. ff. de ver.
obli. & de accep. l. & per iuſiuran. §.
51 illud. † & tamen abſolutoria in do-
minio lata parit exceptionem rei
iud. in vſufructu cauſali. vt ff. de ex-
cept. rei iud. l. ſi cum teſtament. §. ſi
fundum. & illud ideo, quia impoſſi-
bile eſt ſecundum petitum, id eſt
cauſalem vſumfructum cõpetere,
niſi primum, id eſt dominium com
petat. ſic ergo & ſi pronuntiatur fa-
ctum non eſſe, effectus pronuntia-
tionis trahitur ad id totũ, quod nõ
poteſt de iure deberi non præce-
dente facto, ſuper quo pronuntiatũ
fuit: & per hoc apertè induci poteſt.
l. j. ij. & iij. ff. de excep. rei iud. Item
hoc idem probatur, quia lex dicit,
qui primò domum petit, ſecundò
cæmenta, quæ nõ ſunt pars domus,
exceptione rei iud. repellitur. Item
qui primò petit nauem, ſecundò ta-
bulas, quæ non ſunt pars nauis, ex-
ceptiõe repellitur: & hoc ideo, quia
primum petitum quadã totalitate
ſui & integritate comprehendebat
ſecũdum, vt in l. ſi quis cum totum.
§. j. & ij. & de pactis. l. ſi vnus. §. item
ſi pactus. ergo cum totum factum
deductum in primum iudicium nõ
ſolùm comprehendat quod in ſe-
cundo deducitur, imò idem ſunt:
reſtat quòd pronũtiatum in primo
abſolutorio exceptionem pariat in
ſecundo, & conſequenter facta re-
latione ad regulam cumulationem
impediat. Item patet hoc apertè ex
eo, quòd lex dicit, Res hæreditariæ
52 non ſunt hæreditatis pars. † & tamẽ
ſentẽtia abſolutoria lata in petitio-
ne hæreditatis parit exceptionẽ rei
iudicatæ in petitione ſingulariũ re-
rũ. vt in l. Iulianus. & in l. ſi quis cum
totũ. §. pe. de excep. rei iud. Plus for-
tifico arg. ſi actũ ſit perſonaliter ex
contractu contra hæreditatiũ debi-
torẽ, & abſolutus ſit, ſi poſtea aga-
tur cõtra eundẽ petitione hæredita-
tis vniuerſali, licet ſecunda petitio
plura cõprehẽdat incomparabiliter
quã prima: tamẽ quia idẽ dubiũ, &
eadẽ quæſtio & cauſa deducũtur in
ſecunda, quæ deducta fuerãt in pri-
ma: obſtat exceptio rei iudicatæ, vt
l. ſi quis cum totũ. §. vlt. & §. & gene-
raliter. & §. & quidẽ ita diffiniri po-
teſt. ſic ergo ſi primò actũ fuerit vi
bon. rapt. pro rapina. & abſolutoria
lata ſit: & ſecundò pro eadem ra-
pina agatur furti, cùm idem factum
& idem dubium in ſecundum iudi-
cium deducatur, conſtat quòd exce
ptio rei iudicatæ obſtare debet, ſi
obſtare debet exceptio, bene reſtat
vlterius referẽdo ad regulam, quòd
cumulatio impediatur ex eadem
53 cauſa in id quod plus eſt. † Præ-
terea conſtat patrem ex contractu
filij teneri in minus, quia de pecu-
lio tantùm, & ipſum filium in plus.
quia inſolidum, vt in l. ſi quis cum
filio. ff. de pecul. & tamen ſi pater
iurat ſuper facto, id eſt filium dare
nõ oportere, inſolidum quæritur ex-
ceptio filio, vt l. qui iuraſſe. §. ſi pa-
f ter. ff. de iureiur. f & eſt ratio, quia
obligatio vtriuſque ex eadem cau-
ſa deſcendit. item & eadem ratione
ſi iudicatur pro domino conuento
ex contractu ſerui, vt in l. ſi cum te-
ſtamento. §. ſi. de excep. rei iudic. er-
go patet quòd cũ agitur ex eadem
cauſa in id quod plus eſt, cum idem
ſit factum quod deducitur in vtrun
que iudicium, obſtare debet exce-
ptio rei iud. & conſequenter cumu-
54 latio impediri. † Præterea ſi cùm
a l idem agitur ex eadẽ cauſa, con-
ſtat quòd ex quo omnis quæſtio de-
ducta fuerit in primum iudicium,
in totum debet obſtare exceptio:
igitur per regulam cumulatio im-
pedire debet, quod ſic oſtẽdo: ſi rei
vend

vẽdicatione ſimpliciter propoſita,
& in proſequutione certa cauſa ex-
primitur: abſolutoria lata pariet ex-
ceptionem in totum, vt l. ex ſextan-
te. in princ. ff. de excep. rei iud. & ſo-
let allegari per gl. & l. & an eadem.
§. actiones. tamen ſecundum verum
intellectũ. nihil facit. Sicut ergo ni-
hil operatur expreſſio cauſæ, quo mi
nus exceptio rei iud. obſtet in totũ,
ita & in propoſito facto ex quo ius
agẽdi procedit, nil operatur expreſ-
ſio quantitatis. Sed ad hoc ſtatim
reſpondeo, quia refert inter genera-
55 litatẽ rerum & cauſarũ. † plus enim
operatur expreſſio rei in proceſſu,
quàm expreſſio cauſæ, vt l. ſi ex teſta
mento. & ibi not. ff. de except. rei iu-
dic. & eſt ratio: quia petitio vnius
rei non habet communem finalem
effectum cum petitione alterius: ſed
ſecus, ſi bene aduertatur, perpendi
poteſt in pluribus cauſis concurren
tibus circa acquiſitionem alicuius
rei, vt ſcripſi circa §. actiones. Sed
hæc reſpõſio nihil facit ad præſens
propoſitum: quia ſicut in rei vendi.
plurium cauſarum concurſus tẽdit
ad eundem finem, id eſt ad acquiſi-
tionem dominij, ſic & in propoſito
concurſus pluriũ actionum ex eadẽ
cauſa deſcẽdentium, tẽdit ad eundẽ
effectũ: id eſt ad idẽ factum punien-
dũ. Itẽ in rei vendic. ſi ab initio vna
cauſa exprimitur, nõ patitur expreſ-
ſio exceptionẽ vltra illam cauſam
extendi. vt in l. ſi mater. §. ſi quis au-
tem. ſic ergo & hîc non patitur ex-
preſſio quantitatis exceptionem ex-
tendi vltra quãtitatẽ expreſſam. Et
ſic eſt arg. pro cumulatione permiſ-
ſa ſcilicet ex eadẽ cauſa, in id quod
plus eſt: non ecõtra. præterea in hy-
pothecaria eſt vna cauſa, id eſt obli
gatio rei, & in rei vendic. alia, id eſt
dominium. vt in l. aliena. & l. rẽ alie-
56 nã. ff. de pign. act. † & ſententia ab-
ſolutoria lata in rei vend. ſciẽte cre-
ditore obſtat exceptio in hypothe-
caria, vt in l. ſæpe. de re iud. & tamẽ
per rei vend. auocatur plus, quia do
miniũ: per hypothecariam minus,
quia poſſeſſio, vt in l. in rem actio. ff.
de rei vendicat. & l. ſi cum venditor.
ff. de euict. ergo bene ſequitur, quòd
vbi eſt eadẽ cauſa duarũ actionum,
alterius in plus, alterius in minus cõ
petẽtium ex eadẽ cauſa, quòd ſententia
g abſolutoria g lata in vna parit ex-
ceptionẽ in totũ in altera: & conſe-
quẽter impedit cumulationẽ ſecun-
dũ regulã præmiſſam. Præterea ab-
ſolutoria lata in redhibitoria nocet
in quãto minoris, & econtrà eo ca-
ſu quo contingit eandẽ cauſam eas
continere, vt l. ſi is qui hæres. ff. de
except. rei iud. §. eſt in poteſtate. li-
cet communiter diuerſas habeant
cauſas & ſeparatas, ergo &c. ¶ Con
cludo vlterius, ſed hoc tollo ſtatim,
quia §. ille, eſt in poteſtate. loquitur
quãdo conueniebant in re & cauſa,
quia nil plus in vna quàm in alte-
ra: ſed quando differunt, ſententia
lata in vna non nocet in altera, vt l.
57 ſi tamen. §. j. ff. de ædil. edict. ¶ † Di-
co igitur quod cùm ex vna cauſa
plures actiones competunt, vna in
plus, & altera in minus, duplex po-
teſt eſſe modus pronũtiandi: poteſt
enim pronũtiari ſuper facto, id eſt
factum illud de quo agitur inde non
proceſſiſſe: & tunc ſi agatur alia, certũ
eſt exceptionẽ rei iudicatæ obſtare.
Itẽ poteſt pronuntiari ſuper actione
propoſita, id eſt eã non cõpetere ex
præcedenti facto: & hoc caſu exce-
ptio rei iudicatæ non obſtat in alia;
verbi gratia, ago furti non manife-
ſti contra aliquem, & dico rapuiſſe
rẽ, & pronũtiatur rapinã nõ factam,
ſi agatur poſtea vi bon. rap. propter
eandẽ cauſam, obſtat exceptio rei
iudicatæ: ſed ſi pronũtietur furti nõ
manifeſti actionẽ non cõpetere, vt
quia conſtat rẽ raptã fuiſſe interue

nlente vera violẽtia : exceptio non
obſtaret,quia videtur abſolutio fa-
h ctah per petitionẽ ineptã.† Itẽ exẽ-
58 plũ aliud: ſi ago contra aliquẽ cæ-
dentem arbores actione ex locato,
& abſoluitur,ſi quidem abſoluatur,
ideo quia pronũtiatur eum non in-
cidiſſe, obſtat exceptio, ſi arbo.ſur.
cæſa. poſtea agatur in id quod plus
eſt: ſed ſi pronuntiatur actionem ex
locato non cõpetere,quia non pro-
ceſſiſſet locatio, exceptio rei iudi-
catæ non obſtaret in arborũ furtim
cæſarũ, & in l.Aquil.& hæc ſimilia
colligi poſſent,ex l.ſi duo.§.idẽ Iul.
& ex l.duobus.§.itẽ à fideiuſſore. &
§.ſeq.& §.exceptio.& §.ſi quis iura-
59 uerit.& §.ſi colonus.† ergo eo caſu
quo exceptio rei iudicatę induceretur
in totũ,certũ eſt cumulationem
impediri ſecundũ regulã.Item quia
lite pendẽte incertum eſt qualiter
debeat iudicari, id eſt vtrum ſuper
facto, an ſuper actione,conſequenter
an ſit obſtatura exceptio rei iu-
dicatæ,vel non, dico tunc cumula-
tionem impediri: quia cum futurus
duobus euẽtus ſe habeat pariter ad
duo, id eſt ad impediẽdũ & ad per-
mittẽdum,iudicatur de eo,vt de im
pediẽte,dũ pendet, vt colligi poteſt
ex l.pecuniã.ff.ſi cer. pe.& per ſimi-
litudinẽ legati relicti purè & ſub cõ
ditione adẽpti,vt in l.ſi legatũ purè.
ff. de adim. leg.cum ſequ. & l.quo-
ties. de nouati. vbi ergo ſeparatæ
ſunt cauſæ quãtũ ad numerũ, licet
cędã in ſpecie, abſolutio lata in vna
non parit exceptionẽ in altera. Et
ſic nec cumulatio impeditur, vt per
pendi poteſt ex l. ſi ex teſtamento.
& ex l.ſi cum teſtamento. ff. de ex-
60 cep.rei iud.† Sed vbi eſt eadẽ cau-
ſa numero per omnia,licet plus vel
minus in vna quàm in altera conti
neatur, abſolutio in vna lata parit
exceptionẽ in altera, & ſic impedi-
tur cumulatio, cũ eadẽ quæſtio per
omnia in iudiciũ deducatur,vt in l.
ſi cum teſtamẽto.§.ſi petiero gregẽ.
& d.l. ſi quis cũ totũ. §. & generali-
ter.& §.& quidẽ ita diffiniri poteſt.
& l.ſingulis.ff.de except. rei iud. Ad
oppoſita verò poſſet reſponderi ſin
gulariter ad ſingula, & vniuerſali-
ter ad omnia: vt ſolicitus indagator
inquirere poterit, ſi rectè rationem
connexitatis & ſeparationis rerum
& cauſarum aduertat.

ADDITIO.

a ¶ Defenſionem. An & quando ne-
gans poſſit negationem reuocare,
vide Iaſon. in §. ex maleficiis. ſu-
per gloſſ in verſicu. diſtulerint.ver-
ſicul. & iuxta prædicta. Inſtitut. de
action. F. C.
b ¶ Facti. Quæ ſint exceptiones facti
ſiue intẽtiones,colligitur ex iis quæ
idem Dyn. ſcribit in cap.exceptio-
nem.j.eodem. F. C.
c ¶Exceptiones.Adde gl.ſuper verbo
quod meũ.& ibi Doct. in c.inter di-
lectos. de fide inſtru. & ibi aliquid
per Felyn.col. x.verſ. fallit tertiò.&
per gl.& Philip.Fran.hîc. qui etiam
dicunt quòd beneficiatus non agit
ex tit.duplicato,tamẽ bene excipit.
vide quæ dixi in regula, beneficiũ.
in fi.primæ apoſt. & vide ad no.hîc
Bart.in l.nemo, & l.is qui.ff.de exc.
& Bart.& Doc. in l.j. C.de fal.cauſa
adiect. & Spe.tit. de except. §.viſo.
col.pe.verſ.in ſumma notãdum eſt.
& Io.Andr.hîc in Mer. & Bart. in l.
cũ de indebito.ff.de prob.Bald.in l.
ſiquidem.C.de except. & Barth. So-
cin. in repet.l.j. in primis chartis.ff.
de vulg. & pupil.ſubſt.& Ang.Aret.
inſtit.de except.§.idem iuris eſt.col.
vj. verſi. capio quartum principale.
& verſ. hinc ſumpta occaſione, an
reus poſſit opponere &c.& per Doc.
in ſeq.addit.allegat. Et no.quòd vbi
quis allegauerit plures exceptiones,
ſuffi

ſufficit alteram probare ad victo-
riam ſuę cauſæ vt c.cum iã dudum.
de præben. & hoc ſentit Dyn. in
prin.ver.eſt ergo effectus&c.&Ale.
in conſil.vj.lib.iij. niſi requireretur
concurſus omnium, vt l. iij. §. hoc
autem à ſuperiore.ibi,duas res do-
cere. ff. de itin. actũque priua. vel
niſi ſe aſtrinxiſſet ad omnia probã-
da,vt c.licet cauſam.& ibi gl.in ver
bo,aſtrinxit.de probat.& l.diuus.&
ibi Bar.ff.de re iud.& no.Io. de Pla.
in l.monente.in iiij.no.de delat.lib.
x.& Bar.in cõſi.cxciij.in fi.ver.quar
to dico,& amplè per Felyn.in d. ca.
licet cauſam.ſuper verbo,aſtrinxit,
col.xxxj.vbi ponit duas concluſio-
nes cum decem fallen.& Fely. ſing.
in c.ij.col.xij.verſic. reſtringitur.de
reſcri.& Abb.cõſi.lxxxvij.& in cõſ.
ſo.lib.j. Adde Alex.conſil.lxj.col.ij.
verſicu. ſed in caſu noſtro. lib.ij. &
Paul.de Caſt. conſil, xxvj. in antiq.
Angel.& Iaſ. in §.j.de act.& Ang.in
§.qui autem ſe volunt. & ibi Ioan.
Fab. inſtitut. de excu. tut. & ibi Ia-
ſo. in addi.ad Chriſtopho. Porc.&
quando qualitas adiecta facto de-
beat probari cum facto,vide Felyn.
vbi ſuprà & in c.examinata.de iud.
& Imo.& Ant.in c.exhibita. eod.ti.
& Alex.in l.diuus.col.ij.verſicu.ſuc
ceſſiuè quæro.Bal.& Moder.in l.Ti-
tia.ff.ſolu. matri.& Anto.Corſet.in
ſuis ſingul.verbo,qualitas.& Alex.
in addit. ad Bart. in l. qui vxori. §.
qui tamen.ff.de adult.Bart.in l.Ful-
cinius.§.j.ff. ex quibus cauſ. in poſ-
ſeſ. eatur. & Bald. in l. j. de condi-
tio.inſert.& in l. ij. poſt Cyn. C. de
prob.& Ang. Aret.& Iaſ.de Mayno
colum.xxx.in §.omnium autem.de
actionibus & ibi quid in actore &
quid in reo.& Alexan.conſil.ccxxj.
col.pen.verſi. quod.lib.j.& pulchrè
per Felyn, in cap. auditis. colum.
penult.verſic.ſecunda concluſio.de
præſcript.& Ludo.Bolog.in ſuis ſe-
cundis interpretat. in l. ſi arbiter.
ff. de probat. & Bartol. in diſputa-
tione, incip.iure municipali.& de-
ciſ. Parlamenti Delphina.quæſtio.
dliiij.& ibi in addi.& Hippoly. de
Marſiliis.in ſing.clxxxvij.
d ¶Non audior. Vide de hoc Iaſo-
nem.§ j.columna xv.& ſequent.In-
ſtitut.de actio.vbi eleganter decla-
rat l.final.ff.de rei vendicat.hîc alle
gatam. F. C.
e ¶Non audior. Adde eundem Dyn.
in cap.qui prior.& in cap.qui ad al-
gendum.nume.8.j.eod. F. C.
f ¶Idem erit dicendum. Vide Bart.
qui contrarium tenet in l.ij.§. ſi ab-
ſens.in vlt. lectur. in principio. nu-
mero primo.ff.ſi ex nox.cauſ. agat.
vbi tenet quòd propter menda-
cium non perditur à reo ius poſ-
ſeſſionis: & dato quòd conuictus
fuerit de maleficio,poterit probare
quòd illud fecit ad ſui defenſio-
nem. vide ibi Bartol. qui truſat de
Dyn.hîc. G. S.
g ¶Remotio alterius. Idem ait in ca.
qui ſentit.nu.7.j.eod. F. C.
h ¶Clarius. Adde Bartol. in dict.l.ne-
mo prohibetur. & ibi Alexand. in
addi.& Bartol. in l. j.verſicul. circa
ſecundum. C. de furt. & in authen.
contrà, qui propriam in ij. & iij.
colum. C. de non nume. pecun. &
Ray.& Imol. in l. Titiæ ſi nupſeris.
ff.de condic. & demonſtra.& Bald.
in l. peremptorias. in iij. columna
verſicul. quæro, nunquid ille.C.
ſententiam reſcindi non poſſe. &
Innoc. in cap. cum venerabilis. de
except. & Lanfran. de Oria. in cap.
quoniam contra. ſuper verbo, ex-
ceptiones. columna ij. verſicul.
ex his ſequitur. de probat. & Ab-
bas in cap.paſtoralis.colum.v.ver-
ſicul.iuxta hoc.& ibi Felyn. colum.
v. verſicul. circa dicta Abb. de ex-
cept. & Salyc. poſt Cyn. & Bart. in
d.auth.contra.& Fely.in c. imputa-
ti

ri.col.j.verſic. quinta declaratio. de fide inſtr.& Bart.in l. cum de indebito. in princ.ff.de prob. & Alex. in l.etiam.§.licet.ff.ſolut.matr.& Bar. in ſua diſput.incip. iudex per imperitiam.col.ij.verſic.iiij.probatur.

¶Adde Dec.in l. Nemo ex iis.ff.eo.

i ¶Ratio rationis. Adde quòd per iſtam rationẽ tenet Bart.in l.Nemo prohibetur. de except. in vlt. q. & in l. ſi expreſſim. ff. de app.quòd actor poteſt in replicatione plures actiones proponere,& ibi vide.Adde quod poſui ſ.eo.in prox.præcedenti apoſtil.Imol.poſt glo.& Bart. in l.nemo.ff.de excep.& Spec.in tit. de except. §. iiij. & de ſententia. §. viij. verſic. ſed nunquid talis.Adde Dyn.in c.cum ſunt.nu.6.ſ.eo.

k ¶Actio. Adde an actio debeat exprimi in libello tam de iure ciuili, quàm canonico per gloſſ.Bart.Bal. & Alex.in l.j §. j. ff. de edend.Cyn. Bart.Bal.Saly. Iaſ.& Alex.in l. edita.C.de edend.& Ioan.Fab.& Ang. Aret.& Iaſ.in §. omnium. inſtit.de act.& Imol.Abb.& Felyn.in c.dilecti. de iud. & c. examinata.eod.tit. vbi in d.c.dilecti.in fin.Felyn.ponit regulam cum quatuor fallent.Et de cauſa in libello exprimenda, latè Iaſ.in §.j.colum.xix.& xx.inſtit. de act. F. C.

l ¶Admittenda. Adde an & quando cumulatio ſit admittenda.glo.Cyn. Bar.Bald.in rep.Paduana.Saly. Angel.Paul. de Caſtr. Iaſ. & Alexand. in l.edita.C.de edend.& Io.de Plat. Ioan.Fab.Angel.Areti.& Iaſ. in §.ſi minus.col.xij.inſtit.de act. & Bald. & Card.& Alexan.in c.j.an maritus ſuccedat vxo.in vſi.feudo. & Alex. in l. ſi idem.ff.de iuriſd. omniũ iud. Et opinio Bart.in l. edita.poſt. medium.ver.ſed iuxta.hoc quæro &c. & in l. libellorum. §. ſed & ſi aliud. ff. de accuſ. vbi tenet quòd plures actiones vel accuſationes diuerſæ ſpecie contra eundem in eodem libello cumulari non poſſunt. arg.l. non eſt nouum.ff.de actio.empti.reprobantur à Doct.quia contra Bar. eſt gloſſ.in c.diſpendia. in verſi.perſonalis. ſ. de reſcript. eod lib.& tenet Salyc. in l. ſi quis homicidij. C. de accuſat. dicens opin. Bart. iure non probari.refert & ſequitur Alex. in d. l. ſi idem.in princip. per illum tex. Et an in odioſis admittatur cumulatio, vide gloſſ. quam faciunt ibi Bart. & Ludouic. Bolog. ſingul. in l. vbi fideiuſſ. ff. de ſolut.& Bart. in l.ij.§.j.ff.de condit.inſtit.& Bald. in l.ſancimus. §. ſi quis autem.C.de donat.& Alexan.in d.l.ſi idem. col. ij.& adde hîc Abb.x.colum. in c.ij. col.pen. & ſeq.de lib. oblat.& Specul.tit.de action.& petit.§.ij. verſic. notandum etiam.& verſic.ſed nunquid præſens, & ſimul, &c. aliquid per Bar.Angel.in repetit.& ibi Alexand. in l. naturaliter.§.nihil commune. ff. de acquir.poſſeſſ.& Rom. in conſil. incip. viſo themate. & in conſil. ccccxij. colum.iij. verſic. an libellus.& Alexan.conſi.lviij. circa princip.l.v.& Ludouic.Bologn.in l. nemo.§.quoties.ff.de regul.iuris.in ſecundis interpretat.& Paul.de Caſtro in conſi. cxcij.col.ij.incip.viſis & conſideratis. ij. volũ. nouorum. & Barbat. poſt Docto. in repetit.c. Raynaldus. fol. 32. col. iij. in fin.de teſt.& deciſ.Parlam.Delphin.cxliij. & ibi in addit. & de odioſis & pœnalibus Cepol. in conſi.xxxiiij.ſatis amplè, & adde Ioann. de Imol. in conſi.cxij.

m ¶Ignorantis. hæc theſis vera eſt, & ſic gloſſ.& Docto. nec principium, nec medium, nec finem intellexerunt in materia cumulationis, quæ eſt merè practica: nec minus lapſi ſunt,& ſe intricarunt, quàm in materia intereſſe: quæ etiam practica eſt: vt docui in extricatione labyrinthi.

Veritas eſt quòd cumulatio actionum regulatur à cumulatione obligationum: nec eſt differentia propter cauſam lucratiuam & oneroſam, nec propter ſententiam abſolutoriam vel condemnatoriam: nec l. fundum. ff. de exceptionib. in hoc fundatur:ſed in ſola litis pendentia rei maioris. Et ſic cumulatio regulariter permittitur: quæ eſt triplex:coæqualis, alternatiua,& ſubordinata:vt dixi ad l.edita.C.de edend. C. M.

n ¶Contrarium.Adde quòd conuentus vna actione cũ poſſet pluribus cõueniri, debet prius ab aliis abſolui,quàm condẽnetur.text.eſt quem Ludo. Ponta. in ſuis ſingul. col.iij. fol. 3. verſic. aduerte. dicit eſſe vnicum, in l. ſi pupillus.ff.de ann.leg. licet videretur ſecundum eundem ſecus, quia electione vnius ab alia liberatur.vt d. l. quod in hærede.§. eligere. ſed illam l. ſi pupillus. non potui in libro meo inuenire.

o ¶Competens. Adde quod actio noxalis competit inſolidum, ſi ſeruus domino ſciente deliquit: ſecus ſi illo ignorante,quia tunc deditione ſerui liberatur.l.ij.ff.de noxa. & tradit Iaſ.in §.præterea.col.xij.verſ.ij. aduertite.inſtit.de actio. F. C.

p ¶Cumulatur. An & quando petitorium concurrat cum poſſeſſorio, & vtrum poſſeſſor intentando rei vendicationem amittat poſſeſſionem, vide Iaſ.in §.æquè.col.xj.verſic.circa principium.& col.xij.verſic. circa ſecundum.inſtit.de actio. F. C.

q ¶Parit.Adde eundem Dyn. in c. qui ad agendum. circa fin infrà eod.& in hac eadem reg.verſi.ad tertium. & Abb.& alios in c. j. de cauſ. poſſ. & propr.ie. F. C.

r ¶Proponũtur.Adde an in eodem libello poſſit cumulari hypothecaria & perſonalis,Lud.de Rom.in conſ. cclx.col.ij.ver.ij.dubitatur.& Doct in iuribus per Dyn. hîc alle. & ſingulariter in Deciſ. Parlam. Grationop.Delphin.cviij & Ioan.Fab.Angel.Aret.& Iaſ. in §. item Seruiana. inſtit.de act.

s ¶Competat.Adde Iaſ. in §. curare. col.ij.in fin.& in §. ſed iſtæ.col.xiij. inſtit.de actio.

t ¶Non poſſum. Idem omnes gloſ.& Doct.ſcholaſtici malè hæc iura practicata intelligentes. Veritas eſt q̃ poſſunt accumulare per eadem facta:id eſt per eadem allegata in eadem inſtantia: & ita etiam practicatur in Gallia etiam ſine literis regiis, niſi poſt articulos concluſos, quo caſu opus eſt literis regiis.Non obſtat §.Varus. quia intelligitur in diuerſis inſtantiis:vt dixi ad l.edita. C.de edend. C. M.

v ¶Procedentes.Adde quando ciuilis actio poſſit cumulari cum criminali, Cyn. in d. l. j C.quando ciuilis actio &c.& Bart.& ibi Alex. in addit. in l. ij. §.j.ff.vi bonor. rapto.& Bart.in l.j.col.ij.verſi.ſed contra.C. de app.& in d.l.edita in repet. Peruſina. C. de edend. & infrà. in pen. apoſtil.

x ¶Contraria. Hoc dictum Dyn. explicat apertiſſime Iaſ.in §. ſed iſtæ. col.x.verſi. pro hac opi. fundanda. & col. xiij. & pro hac parte inſtit. de actio. F. C.

y ¶Facit. Aliud enim eſt emendatio libelli, aliud mutatio, aliud cumulatio,prout declarat Iaſ. in §. ſi minus.in gl.magna.inſt. de act. F. C.

z ¶Procedit. Libellus incertus an & quando admittatur, vide Iaſ. in §. curare in iij. not. inſtit. de actio.& in §. ſed iſtæ. ſuper gloſſ. magna verſic. tertia ergo forma.eod.tit.& vtrobique quid de diſiunctiue concepto.

a ¶Concluſio.Adde Bart.in l. omnes. §.Lucius.ff.de iis quę in fraud.cred. & in l.certum.§.j.& ibi Alex. in addit.ff.

dit. ff. de confeſſ.& Cyn.in l.edita
in iij.q. C.de eden.Ang.Aret.& Iaſ.
poſt Ioan.Fab.in §.omnium.inſtit.
de act.& Alexan.in l.non hoc.col.j.
verſi.item not.C.vnde cogn.& pul-
chrè Ludouic.Bolog. in l. nõ debet.
poſt Bald.ff.de dolo.in ſecundis in-
terpret.& Ang.Aret. inſtit. de act.§.
item ſi quis in fraudem.col.iij.verſ.
ex quibus.& Bald. in l.præſcriptio-
ne. C. ſi contra ius. & in l. domum.
prope princ.C.de rei vendic.& in l.
ij. C. qui accuſ. non poſſ. col. iij. &
Ang.conſil. ccxxiij. & And. Bar.in
rep. rubr.de fid. inſtru. conſil.xxix.
b ¶Perſonali. Adde q actio perſona-
lis poteſt concurrere cum rei vend.
pro re legata.etiam ſi dominium ſit
trãſlatum in legatarium, quia actio
perſonalis dabitur ad tradendam
poſſeſſionem & non ad dominium
transferendum. & de hoc eſt gloſſ.
in §.j.verſi.ſed noſtra.inſtit. de leg.
quam faciunt ſing.Bar.&Bald.Ang.
Alex.Franc.Aret.& Barth.Soci.in l.
j.ff.de leg.j.Cy.& Bal.in l.j.C.com
munia de leg. Io. Fab.& Ang.Aret.
col.iiij.& ibi Lud.Bolog.in ſuis pri-
mis interpr.in d.§.j.verſ.ſed noſtra.
c ¶Reo principali. Adde an ſenten-
tia lata contra principalem præiu-
dicet fideiuſſori,vt poſſet fieri exe-
cutio contra fideiuſſorem,vel con-
tra ſententiã in fauorem fideiuſſo-
ris proſit principali, Bart. & Doct.
mod. in d. §. Item à fideiuſſore. &
Bart.& Alex.in addi.in l.à ſentẽtia.
ff. de appellat. & plenè in l. j. & ibi
Alex. in addit. ff. iudic. ſol.& Cyn.
Bald. & Salic.in l. fin. ff. C. de vſur.
rei iudic.& Bald.& Angel. Areti. in
§.fin. inſtit. de ſatiſdat.& Alexand.
conſi.cxxxj.col.iij. verſic. ergo.lib.
ij. gloſſ. in c. j. E. de iniur. eod. lib.
Specul. tit. de execut. ſenten. §. ſe-
quitur.verſi.quid ſi ſententia.& quę
not. Felyn. in c.ſi cautio in fin.ver-
ſic.& iſta faciunt,de fid. Inſtrumen.

& deciſ.Parlament. Grationopolit.
Delphin.quæſt.xxvj.& quæſt.ccxv.
d ¶Dato. Sic idem Dyn. in c. mora.
ſub nu.22.j.eod. F. C.
e ¶L.ſi.§.Lucius.Vide ibi Bar. & Bal.
f ¶De iureiur.Adde ibi glo.Bar.Pau.
de Caſtr. Alex. & Iaſ.& gloſſ. Bart.
Bald.& Alex. in l. ſi tibi.§.ſi pactus.
ff.de pact.
g ¶Abſolutoria. Adde Cyn. in l. j. C
quando ciuilis actio crimin. præ-
iudic.& Bart. in l.ij. §.j.ff.vi bonor.
rapt. & in l.ſi duo patro.§.idem Iu-
lianus. col. j. ff. de iureiur.qui alle-
gat Dyn. an abſolutoria lata in ci-
uili faciat præiudicium in crimina
li vel econtrà. de quo vide per glo.
& Doct.maximè Bald.in l. ex mor-
te. C. ad l. Aquil. & Bald.in l.j.C.ad
l.Fal.de plagiar.& per Imol. in l. in
terdum.ff.de public. iudic. & Doct.
præcipuè Ant.de But.Imol. & Fely.
col.ij.verſic.vj.limit.in c.de his. de
accuſ. & per omnes in c. cum dile-
ctis.de purg.canon.
h ¶Abſolutio facta. Adde quòd vbi-
cunque apparet malè eſſe actum ex
vna cauſa, & hoc apparet ex actis,
& ex eiſdem apparet, quòd ex alia
cauſa bene potuiſſet agi,non poteſt
iudex ex illa apta cauſa cõdemna-
re:ſed debet abſoluere reum. & ni-
hilominus ipſe iudex in ſententia
ſua debet ſeruare parti ius agendi
competens ſibi ex alia cauſa, text.
eſt valde ſing. in l. Bebius Marcel-
lus.ff.de pact.dotal.de quo facit fe-
ſtum Bald. ibi in antiq. lect. & in l.
j.in fin. C. de pig.act.& Bald. in au-
thent. ſed & ſi quis.col.vlt.C.de ſe-
cund.nupt.& Barb.in c.examinata.
de iudic. & Ant. Corſet.in ſuis ſin-
gul.in verbo iudex.

In reg. Quod ſemel.

Argumenta.

Iudex ſententiam, quam ſemel

protulit, nũquam mutare poterit.

2 *Sententia lata, ſi nulla ſit, à quo denuò proferri poterit.*

3 *Confeßio facta in iudicio non poteſt retractari.*

4 *Cõfeßio extra iudicium emiſſa an etiam ſine cauſa liget.*

5 *Donare præſumitur qui debitum ſoluit.*

6 *Promißio & ſolutio paria ſunt.*

7 *Donatio non inducitur, ſi ab vtroque nulla abeſſe cauſa ſciatur.*

8 *Indebiti ſoluti quando repetitio concedatur.*

9 *Confeßio facta in iudicio quando reuocari poßit.*

10 *Contractuum ea eſt natura, vt ſemel initi nõ facile poßint reuocari.*

11 *Contractus quando, & qui pœnitentia poßint retractari.*

12 *Electio ſemel facta non facilè eſt caſſanda.*

13 *Hæreditas quæ ſemel aditione apprehenſa eſt repudiari non poteſt.*

14 *Inſtitutio hæredis poteſt pœnitentia caſſari.*

15 *Teſtator an ſic diſponere valeat vt reuocare nequeat.*

16 *Teſtamentum ſecundum quando deroget primo, aut contrà.*

17 *Reuocatio generalis quid operetur, & quid ſpecialis.*

18 *Poſteriora quando derogent prioribus.*

19 *Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut ſtipulatio nouãs ad nouatam.*

20 *Argumentum de contractu ad vltimã volũtatẽ qualiter valeat.*

21 *Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut lex poſterior ad priorem.*

22 *Lex poſterior licet generalibus verbis concepta tollit priorem.*

23 *Reuocantur facilius quæ dependent ex voluntate vnius tantum.*

24 *Voluntas prima quando præualeat vltimæ.*

25 *Speciale illud dicitur, quod à generalitate abſtrahitur.*

26 *Teſtamentũ primum quibus verbis reuocari ſoleat.*

27 *Teſtator non poteſt in primo teſtamẽto facere quominus ei liceat ſecundum condere.*

28 *Contractus an fieri poßint in teſtamento, & an reuocato teſtamento ipſi permaneant.*

REGVLA XXI.

QVOD ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.

1 ¶ † IN ſententia poteſt poni exem
a plum huius regulæ. [a] nam ex quo
ſemel placuit iudici, certam ferre
ſententiam, non poterit vlterius
b diſplicere, [b] vt per hoc poſſit eam
mutare, ſiue ſit æqua, ſiue iniqua, vt
ff. de re iudi.l. iudex.& l. Paulus j.&
l.poſt rem. & l. cum quærebatur. &
c de quæſt.l.j.§. fin. [c] & de pœn.l.di-
ui fratres. Sed contra hoc opponi-
tur de lege ſi præſes. C.quomodo &
2 quando iudex.cum ſimil. † ſed dici
ſolet & debet, referre vtrum ſenten-
tia non teneat ipſo iure, & tunc ipſe
idem ſi eſt ordinarius, poteſt ſecun-
d dò [d] pronuntiare: ſi delegatus, pro-
e nuntiabit delegans: [e] vt C. quomo-
do & quando iudex. l. ſi præſes &
l. ſi vt proponis.& de accuſat. l. iiij.
ſed

ſed ſi teneat ipſo iure, licet iniquita
tem contineat, non poteſt per eun-
dem iudicē reuocari: vt in ll. præal-
legat. & ff. de re iud. l. quod iuſſit. &
C. de ſenten. l. poſt ſententiam. ta-
men poteſt appellari, & per iudi-
f cem appellationis de iniquitate [f]
cognoſci, & cognita iniquitate ſen
tentia corrigi: vt ff. de re iud. l. præ-
ſes. & l. cum prolatis. & de appellat.
3 l. j. † Item poteſt poni exemplum in
cōfeſſione tam in iudicio cum cau-
ſa vel ſine cauſa. vtraque enim eſt
g obligatoria, [g] vt ff. de interrog. act.
l. j. quàm extra iudicium, cum cau-
ſa tamen legitima, vt C. de non nu.
pecun. l. generaliter. aliàs appel-
latur indiſcreta & non obligato-
h ria, [h] vt ff. de prob. l. cum de inde-
bito. §. fi. & de doli except. l. ij. §. cir-
4 ca. ¶ † Sed ponitur contra hoc quòd
valeat extra iudicium etiam ſine
cauſa. ff. de pactis. l. tale pactum. in
princ. Sed dicas quòd aut ad liberā-
dum, aut ad obligandum procedit
talis confeſſio. Si ad liberandum,
i valet [i] etiam ſine cauſa, vt in l. tale
pactum. ſi ad obligandum, non va-
let ſi cauſam non habeat annexam,
vt d. l. cùm de indebito. & d. §. circa.
Sed oppono quòd etiam ad obli-
5 gandum valeat, † vt in indebito ſo-
luto, quaſi tacitè videatur habere
6 cauſam donationis annexā, † quia
k promiſſio & ſolutio, paria ſunt, [k] vt
C. ad l. Falcid. l. fin. & ff. de dona. l. ſi
patronus. §. de illo. ſed ſolutio eius
quod eſt indebitum à ſciente pro-
cedens, inducit præſumptionem do
l nationis, [l] vt ff. eo. l. cuius per erro-
7 rem. ergo & promiſſio. † Sed diſtin
gue, quia aut vterque ſciebat cau-
ſam nō ſubeſſe, & tunc non induci-
tur donatio, quia in pari cauſa me-
lior eſt cauſa cōuenti, quàm agētis,
vt ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruum. †. ſe-
quitur. & j. eo. c. in pari. ſed quando
ſoluo ſciens indebitum ei qui ſimi-
liter ſciebat indebitum, donare vi-
deor, & repetitio denegatur. Dice-
ret quis: Quare cum vterq; ſcit cau
ſam non ſubeſſe facilius denegatur
repetitio, quam cōcedatur petitio?
Reſponſio prompta eſt: quia in pari
cauſa melior eſt cauſa cōuenti quā
8 agentis, vt dictum eſt. † Cùm ergo
ſint in pari ſcientiæ cauſa reus & a-
ctor, ſequitur quòd repetitio ſoluti
negat̃, & petitio promiſſi. ſed quan-
do creditor crederet ſubeſſe cau-
ſam, reus, qui confitetur ſciret non
ſubeſſe, videtur ex cauſa donatio-
nis confiteri. & ideo eſſet efficaci-
ter obligatus, arg. ff. de oper. liber. l.
Campanus. & not. in præalle. §. cir-
ca. Item opp. quòd diſplicere poſſit
quod ſemel placuit, etiam in iudi-
cio confitendo, vt ff. famil. herciſ. l.
cum putarem. & C. de iuris & facti
9 ignor. l. error. † Sed dicendum eſt,
quòd aut conſtat confitentem er-
raſſe, aut cōſtat non erraſſe, aut du-
bitatur. primo caſu aut errauit in fa
cto, aut in iure; vt plenè dictum eſt.
ſuprà eod. in c. ignorantia. Secundo
caſu non poteſt reuocari confeſ-
m ſio. [m] & ita loquitur regula. Tertio
caſu præſumitur in dubio nō erraſ-
ſe: quia nemo exiſtimādus eſt dixiſ-
n ſe quod non mēte cogitauit. [n] ff. de
ſupel. leg. l. Labeo. §. idem Tubero.
10 † Item poni poteſt exemplum regu
læ in cōtractu: quod enim ſemel pla
cuit in contrahendo, amplius diſpli
cere non poteſt, vt C. de action. &
oblig. l. ſicut. & de reſcind. vendit. l.
de contractu. licet tunc obſtat. ff. de
cond. ob cauſ. l. ſi pecuniam. vbi
contrahentibus licet pœnitere. Sed
o dicendum [o] erit, quòd differentia
eſt inter contractus nominatos &
11 innominatos. † Nam in contracti-
bus nominatis non licet regulari-
ter pœnitere, licet fallat in caſibus
qui notantur in præallegat. l. ſicut.
In contractibus verò innominatis:
aut

aut res eſt integra ex vtraque par-
te, & tunc vtrique contrahentium
pœnitere licebit: aut contractus eſt
veſtitus per alterutram partem, &
tunc veſtienti licebit pœnitere, alte-
ri non, vt plenè tractatur in d. l. ſi pe-
12 cuniam. ff. de condi. ob cau. † Item
poni poteſt exēplum regulæ in ele-
p ctione [p]. Nam poſtquam in ſcruti-
nio nominaui aliquem, & electio
fuerit ſubſecuta, vel poſtquam præ-
ſtitero conſenſum electioni ab aliis
celebratæ, non poſſum vlterius im-
pugnare, niſi ex cauſis poſtea emer-
gentibus, vel niſi morum electi an-
tea celata de nouo pandatur im-
probitas, ſeu alicuius alterius laten
tis vitij vel defectus, quem veriſi-
militer ignorare potuerim, veritas
reueletur: vt §. de elec. c. nulli licere.
lib. vj. & apparet ff. de legat. j. l. ſerui
electione. & l. huiuſmodi. §. Stichū.
& de legat. ij. l. ſtatuliberum. §. Sti-
chum. & de optio. leg. l. apud Aufi-
dium. & de decur. l. ſi & arg. de con-
firm. tut. vel cur. l. in confirmando.
cum l. ſeq. Sed contra hoc eſt. ff. de
lega. ij. l. vnum ex familia. & l. cum
pater. §. à filia. Sed in illis ius eli-
gendi non competebat de præſenti:
ſed totaliter erat in tempus mortis;
ideo non conſumitur per primam
13 electionem, vt ibi apparet. † Item
poteſt poni exemplum in hæredita
tis aditione: nam ex quo ſemel hæ-
reditas placuit adeundo, nō poteſt
poſtea diſplicere repudiando, vt C.
de repud. hæredit. l. ſicut maior. &
hoc verum eſt de iure cōmuni: ſed
q per reſtitutionem [q] in integrum re-
pudiari poteſt à minore, vt ff. de
acquir. hæred. l. ſi minor. & l. neceſ-
ſariis. & de minorib. l. ait Prætor. §.
ſed ſi hæreditatem. & l. & ſi ſine. §.
reſtitutus. Item poni poſſet in dela-
r tione iuriſiurandi [r], vt C. de iureiu.
l. ſi quis iuſiurandum. Item in con-
ſenſu habito ad confirmandum al-
terius factum, vt ff. de aqua pluuia
arcen. l. in diem. & de diuer. & tem-
poral. præſcript. l. de acceſſionibus.
Sed contra regulam videtur. ff. de
iure codicillor. l. diuus. §. licet. & de
leg. j. l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. &
de legat. iij. l. ſi quis in principio te-
14 ſtamenti. † vbi quod ſemel placuit
inſtituendo hæredem, vel legando,
poteſt poſtea diſplicere inſtitutio-
nem vel legatum reuocando. Sed
dicas, quòd aut voluntas prima fuit
obligatoria, aut alicuius iuris vo-
luntati competentis excluſoria. Pri
mo caſu habet locum ſimpliciter
regula, quia ſufficit ſemel velle, ita
quod pœnitere non licet: vt d. l. ſi-
cut. & ibidem not. & l. de acceſſio-
nibus. & quorum lega. l. j. §. prodeſt.
Secundo caſu regula non vendicat
ſibi locum vt præalleg. §. licet. & §.
in legatis. & l. ſi quis. in principio
15 teſtamenti. † Sed nunquid poterit
teſtator ita diſponere quòd non li-
ceat reuocare, vt quia dicit in teſta
mento primo, quòd ſecundum non
valeat, niſi fuerit ibi de verbo ad
s verbum poſita ſalutatio [s] Virginis
Mariæ, poſtea fecit ſecundum, &
reuocauit omnem aliam vltimam
voluntatem: & omnia verba dero-
gatiua vſitata quæ continētur in ea-
dem. dubitatur vtrū valeat primū,
vel vltimum? Et videtur quòd præ-
16 ualeat vltimum: † quia voluntas
poſterior, licet ei videatur per prio
rem derogari quantum ad verba in
priori prolata, præualet primæ: vt
ff. de leg. ij. l. fin. in princ. de iure co-
dicil. l. diuus. §. licet. ergo licet in
teſtamēto primo, derogatoria ver-
ba prolata fuerint, tamen ex quo
apertè apparet de voluntate teſtan
tis in vltimo expreſſa, videtur vlti-
17 mum præualere. † Præterea id ope-
ratur reuocatio generalis quantum
ad omnia, quod ſpecialis operatur
in ſpeciali cui foret applicata, arg.

ff.de adminiſtr.tut.l.ſi duo. & de ac
quiren.hæred.l.ſi ſeruus eius. C. de
præſcript.xxx.vel xl.ann.l. omnes.
& de quadrien. præſcript. l. ij. ſed
conſtat quòd reuocatio ſpecialis fa
cta de primo faceret ſecundum va-
lere, vt l. ſi quis in principio teſta-
menti de leg.iij.ergo reuocatio ge-
neralis expreſſa in vltimo videtur
tollere primi teſtamenti effectum.
28 †Præterea verba derogatiua in pri
mo teſtamento prolata generalia
fuerunt. Item prolata in vltimo ſi-
militer ſunt generalia: vnde quia in
pari cauſa generalitatis ſunt, viden-
tur indubio poſteriora præferen-
da, & præualere prioribus: vt ff.de
leg.j.l.ſi mihi & tibi.§.in legatis. &
de adimen.lega.l.iij.§.fi.C.de fidei-
commiſ.l. clari.& de vulg. & pupil.
ſubſti.l.ſi quis eum. & de manumiſ.
29 teſtamen.l.ſi peculium.§ j.†Præter
ea quantum ad tollendum ſubſtan-
tiam & effectum ſubſtantiæ præce-
dentis ita ſe habet poſterius teſta-
mentum ad prius, ſicut poſterior ſti
pulatio, quæ nouat ad priorem no-
uatam. quod patet, quia ſtipulatio,
quæ nouat, ipſo iure aliam tollit, vt
§.pactus ne peteret. ſic etiam poſte-
rius teſtamentum tollit primum, vt
ff.de iniuſto teſtamen.l.ij.& innui-
tur in l. hac cõſultiſſima §.ſi quis au
tem. C. de teſtamen.& l. ſancimus.
ſed poſterior ſtipulatio ita ſe habet
ad priorem, quòd in generalitate con-
cepta omnem priorem, & omnem
eius effectum tollit, vt ff. de accept.
l.& vno. §. eius rei.& inſtit. quibus
mod.tol.oblig.§.eſt autem prodita.
Ergo poſterius teſtamentum ita ſe
habet ad primum, quòd ſub gene-
ralitate verborum primum & om-
20 nem eius effectum tollit.† Præter-
t ea licet argumentari de contractu[t]
ad vltimam voluntatẽ quaſi de mi-
nori ad maius affirmando, vt de
lega.j.l. ſeruum filij.§.eum qui chi
rographum. ſed in contractu licet
ſub generalitate verborum omnia
præcedẽtia tollere, vt ff.de tranſact.
l.non eſt ferendus.& de verb.oblig.
l.qui Rom.§.duo fratres.Ergo mul-
tò fortius licebit ſub generalitate
verborum tollere effectum præce-
21 dentium in vltima voluntate.†Præ
terea ita ſe habet teſtamentum po-
ſterius ad prius, ſicut lex poſterior
ad priorem: quia voluntas teſtato-
ris lex eſt, vt in auth.de nupt. §. diſ-
22 ponat.† ſed lex poſterior ita ſe ha-
bet: quia tollit priorem, licet ſub ge-
v neralibus verbis[v] concipiatur, ſicut
ſi conciperetur ſpecialibus, vt in
præalleg.l.ij.de quadrien.præſcrip.
& d.l.omnes. de præſcript. xxx. vel
xl. ann. Ergo ita tollit vltimum te-
23 ſtamentum primum.†Præterea fa-
cilius reuocantur quæ depẽdent ex
voluntate vnius, quàm plurium, vt
ff.eod.l.quoties vtriuſque, ſed quæ
dependent ex voluntate plurium, vt
contractus, reuocantur etiã per ge-
neralitatem verborũ, vt dictum eſt,
ergo &c. Item pro hoc ff. locati.l.
24 cùm in plures.§.locator.†Econtrà
quòd primum valeat, videtur, quia
quando prima voluntas eſt deroga
toria vltimæ, prima præualet, niſi
fuerit ſpecialiter reuocata: ſed hæc
non fuit reuocata ſpecialiter: ſed ge
neraliter: ergo videtur quòd prima
præualeat. & pro hoc eſt apertè l. ſi
mihi & tibi. §. in legatis. videtur
enim apertè dicere, quòd oporteat
ſpecialem mentionem fieri de pri-
25 mo & de qualitate eius.† Præterea
illud appellatur ſpeciale, quod eſt à
generalitate abſtractum, vt ff. de
legat.iij.l.ſeruis vrbanis.§.fin.& de
triti.leg.l.ij & de ſupel. leg. l. lega-
ta. & ſi quis in ius voc. l.j. & ſi quis
caut.l. ſed & ſi quis. §. quæſitum.&
de iniuriis. l. item apud. §. hoc edi-
ctum.& de public. l.j. §. dixerit ali-
quis.& §. vnde quæritur. Ad idem
facit

facit quod not. de flumin. l.quomi-
nus. & de appellat. l. ſi expreſſim.ſi
ergo lex requirit quòd ſpecialiter
ſe pœnitere dicat, videtur requirere
quòd deſcendat ad ſpecialitatẽ ver-
borum, & à generalitate diſcedat.
26 † Determinando videtur dicendũ,
quòd ſi quis diceret ſecundum va-
lere, fortè non erraret: quia in auth.
de teſt. imperfect. §. & ſi quidẽ.non
videtur requirere quòd præcedens
teſtamẽtum ſpecialiter reuocetur,
ſed videtur ſufficere expreſſa reuo-
catio, per generalia, & per condi-
tionalia verba, ſiue dubitatiua, &
non aſſertiua, dum dicit hoc ipſum
expreſſim ſignificare: quia ſi fecit
quondam talem voluntatem, non
tamen eam vlterius valere vult: ta-
x men ego dicerem[x], quod requiri-
tur reuocatio ſpecialis teſtamenti
primi ſequentis derogatorij, vt præ
dicta l. ſi quis in principio teſtamen
ti, ibi, niſi ſpecialiter dixerit, &c.
27 † Sed ſi ſpecialiter reuocaret pri-
mum vltimum derogatorium, non
y eſt quæſtio quòd vltimum[y] præua
leret: quia nõ potuit ſibi legem im-
ponere à qua diſcedere non liceat.
vt d.l.ſi quis in principio teſtamen-
28 ti. † Sed ſi nõ ſtaret in finibus vlti-
mæ voluntatis, ſed tranſiret ad na-
z turam cõtractus[z] tunc eſſet irreuo-
cabilis, vt ff.de donat.cauſa mor.l.
vbi ita donatur. quòd autem fieri
poſſit illud in teſtamento quod in
a cõtractu[a], patet de aſſign.lib.l.aſſi-
gnare.& not.de teſtamen.l.hęredes
palàm.§.fi. Si ergo donaret vel ven
deret hæredi præſenti, vel eo abſen
te alteri pro eo recipienti, ſub ea
conditione ſi teſtamentum reuoca
ri contingat, habebit donatio vel
venditio effectum irreuocabiliter
in eum caſum, in quo teſtamentum
reuocari contingeret.

ADDITIO.

a ¶ Exemplum huius regulæ. Iſtã re-
gulam limitat idem Dyn. in c.præ-
ſtat.j.eod.vt non procedat, quando
quod primum placuit, nullum effe-
ctum ſortiretur. F. C.

b ¶Diſplicere. An ſaltem poſſit eam
interpretari in c.contra.num. 8.in-
frà eod. F. C.

c ¶ De quæſtio.L.j.§.fi. Vide ibi gloſ.
in verbo, nõ poteſt, quæ multos ad-
dit tex.concordantes. G. S.

d ¶ Secundo. Adde an iudex poſſit
corrigere ſententiam ſuam, gl.Bart.
& ibi Alexan.in addit.& ibi Angel.
Aret. in l.ab executore. ff. de appel.
gloſ.& Archid.xxxv.q.x.in ſumma.
& in §.de his ita.in eadem cauſa, &
quæſt.& in c.nouit.de iudic.& om-
nes Doct. in l. iudex.ff. de re iudic.
& in l. ſi vt proponis. C. quomodo
& quando iudex. Innocent.Abb.&
ibi Fely.in c.qualiter & quando. in
j.notab.de accuſat. vbi ponit regu-
lam cum xij.fallent. & plus Bald.&
Salyc. poſt gloſſ. in l.hac lege.C.de
ſenten.ex pericu.recit.& quomodo
iudex lata ſententia poſſit inconti-
nenti aliquid facere, ſaltem quo ad
expenſ. & quo ad alia acceſſoria,
Alexan. conſil. cxix.in j.& ij.col.in
ij.vol. vbi reperies plures allega. &
Alex. in l. Paulus.ff.de re iudic.& l.
iudex.& Lud.Bologn.in ſuis primis
interpret.in d.l.Paulus.& Specu.tit.
de ſenten.in §. quinto. & Innocent.
in c.auditis. de procurat. & Ludou.
de Roma, in conſilio cccvij.& Ale-
xand. conſilio xc. lib. j. & Domini
de Rota deciſione cccxlj.titulo, de
re iudi.in nouis.& deciſ.Parlamen.
Delphin.

e ¶ Delegans. Idem Iacobus Butrig.
Bart.Bald.Salyc.Paul.d.l. ſi vt pro-
ponis. & omnes vbique. ſed errant:
quia imò idem iudex indiſtinctè po
teſt denuò iudicare etiam delega-
tus, niſi reuocetur, vel alij commit-
tatur; vt in d. l. & dixi in nouis in-
tellect. C. M.

¶ Iniquitate. Adde quòd ſententia nulla poteſt reformari per iudicem appellationis qui de nullitate cognoſcit, Alexand. in conſilio lxxix. per totum. & in conſilio cxxij. in vltima colum. verſic. inſuper poſito. lib. ij.

g ¶ Obligatoria. Adde Anto. de Butr. Abb. Moder. in c. ſi cautio. de fide inſtrumen. & Bald. in rub. C. de confeſ. & in l. j. colum x. eodem tit. & in l. mater. in ij. col. C. de rei vendic. & Imol. in l. à Titio. ff. de verb. oblig. & Paul. de Caſt. in l. hoc iure. ff. de donat. & in l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig. Bart. in l. nuda ratio. ff. de donatio. & Angel. conſilio xxv. incip. pro quæſtionum deciſione. & Alex. in conſil. iiij. colum. iij. & ſequen. libro primo. & in addit. ad Bart. in l. cum de indebito. §. fi. ff. de probat. & Ferrarien. in forma libelli quo agitur vt pacta ſeruentur. in j. gloſ. & Ioan. Bapt. de ſancto Seuerino in tractatu de pactis. in quæſt. xiij. in princ. verſicu. vlterius infert. in quibus locis ſcribentes tenent, quòd promiſſio extra iudicium facta etiam ſine cauſa diſcreta vel ſpecificata videtur facta animo donandi, vt tenet hîc Dyn. per l. Campanus. maximè ſi in promiſſione ſunt adiecta verba, ex certa ſcientia, tunc præſumitur cauſa donationis, ſecundum Bald. Alexand. & Doct. ſuprà alleg. de quo pulchrè per Felyn. in eodem cap. ſi cautio. vbi ponit regulam, quòd confeſſio, vel promiſſio eſt inefficax de iure canonico, vt d. cap. ſi cautio. & etiam profectò de iure ciuili. vt d. l. cum de indebito. §. fin. ff. de probatio. & duobus modis ampliat dictam regulam. & ponit ad illam xvj. fallen. & in vj. fallen. tenet cum præcedenti allegando hîc Dyn. quod confeſſio facta in iudicio ſine cauſa valet, quia præſumitur de libertate facta, & in iudicio quaſi contrahitur, vt l. iij. §. idem ſcribit. ff. de pecul. Et tenet Ludouic. Rom. in conſilio cliij. & vide Cyn. & ibi Bald. in l. generaliter. C. de non numera. pecun. & Lanfran. de Oriano in repetit. c. quoniam contra. in verbo, confeſſio. verſic. vidimus. ſuprà, de probat. & Alexan. in addit. ad Bart. in l. ſicut. C. de action. & Ioan. Fab. Ang. Aretin. & Iaſ. de Mayno in §. ſi minus. in prima glo. inſtit. de actio. Alexand. de Imol. in d. l. à Titio. Et quando confeſſio extra iudicium facta noceat, Bald. conſil. cxcviij. ante finem libri primi. & an noceat fauore animæ, vide gloſ. & Ludouic. Bologn. in c. quoties. j. q. vij. in ſecũdis interpretationibus. & in materia vide Bald. conſil. cxxiiij. in fi. & conſil. cliij. verſic. ſed contra. col. j. lib. ij. & Ludouic. Rom. conſil. ccclxxij. & Alexand. conſilio lxxiij. col. vlti. lib. j. & in conſil. xiij. col. j. eod. lib. & conſil. xix. col. ij. verſicu. quinimo. lib. iiij. quod eſt multum ſingulare. & Bald. & Alexan. in l. ſicut. C. de repud. hæred. Et quæ actio oriatur ex confeſſione iudiciali, & extraiudiciali: ex iudiciali, vtilis actio confeſſoria: text. eſt ſingul. & ibi Flor. in l. proinde. §. ſi procurator. ff. ad legem Aquil. licet ſecus de extraiudiciali, vt l. Publia. in fin. ff. depoſi. & tenet Lud. Rom. ſing. xxij. incip. ex confeſſione.

h ¶ Non obligatoria. Hoc verum, niſi fiat in mortis articulo: vt tradit Thomas Grammat. poſt Ant. de Butr. ab eo relatum in conſilio primo, de foriiudicatione. numero 17. vel niſi eſſet geminata: tunc enim præiudicaret, ſicut facta in iudicio: ſecundum Bartol. in l. cùm ſcimus. C. de agricol. & cenſit. lib. xj F. C.

i ¶ Valet. Ratio eſt, quia debemus eſſe proniores ad liberandum, quàm ad obligandum. l. Arrianus. ff. de actio.

actio. & oblig. G. S.

k ¶ Paria ſunt. Idem tenet gloſſ. in l. poſt diuortium mulieri. ff. de iure dotium. & tenet Iaſ. in §. in perſonam. colum. xiiij. nume. 37. inſtit. de actio. G. S.

l ¶ Præſumptionem donationis. Quibus ex coniecturis colligatur aliquid fuiſſe factum animo donandi, vide Iaſ. in l. cùm quid. col. iiij. poſt Bart. ibi. ff. ſi cert. pet. F. C.

m ¶ Confeſſio. Adde quãdo quis poſſit reuocare confeſſionem per errorem in iudicio factam, Bartol. in l. non fatetũr. ff. de confeſſis. gloſſ. & Lud. Bologn. in cap. ex literis. de diuortiis. in primis interpretat. Bald. in c. ex parte. de confeſ. & Cardin. Alexan. in c. ij. colum. j. iiij. diſtin. & Alexand. in conſil. xlvij. colum. viij. verſic. ij. reſpon. lib. j. & in conſi. xc. colum. ij. verſicu. hoc probo. eodem libro. & Bald. in l. Gallus. §. quidam recte, colum. ij. ff. de liber. & poſth. & Felyn. in c. cum dilecti. col. vj. de accuſat. & in prœmio Decretal. colum. j. ante finem. & Alexand. in addit. ad Bart. in d. l. cum de indebito. §. fin. & in conſil. cxix. lib. iij. vbi ponit quando dicatur reuocari incontinenti. & quid ſi eſt acceptata per partem aduerſam an poſſit reuocari. & in conſil. cxij. in iij. col. in princip. & in verſicu. non obſtat illud. & in v. colum. verſicu. præterea. & Ludou. Rom. conſil. ccccl xxxiiij. & omnes ſcribentes in d. c. ex parte. & Ioan. de Plat. in l. ſi ille. verſicul. item ibi. C. de decurionibus. lib. x. vbi etiam dicit, quòd error poteſt reuocari vſque ad ſententiam ipſo iure: ſed poſt non, niſi per reſtitutionem. pro quo vide gloſſ. & Bartol. in l. cum fideicommiſſ. ff. de confeſſis. & Alexand. in l. quicquid. in fine. ff. de verborum obligationib. & Lanfrancus de Oriano in dicta repetitione cap. quoniam contra. in verbo, confeſſiones. in vlti. quæſt. & Cepol. cautela lxix. not. & Abb. conſilio xvij. volumine ſecundo. & An. Barbat. in repetit. rubr. de fide inſtrumen. colum. xvj. in princ. vbi ponit quid in teſte.

Adde omnino Lanfrancum in alleg. verſicul. confeſſiones. num. 32. verſicu. pro veritate inueſtigand. vbi plenè an ſufficiat in reuocatione probare rem aliter ſe habere. & quid in confeſſione ſui procuratoris, ſeu adminiſtratoris, & quid ſi ſcienter ſit emanata vel circa præparatoria iudicij, & ante litis conteſtationem, vel circa deciſoria, & quando dicatur in iudicium emanata, not. idem Lanfr. vbi ſuprà paulò ante verſic. non dimittendum. & in apoſtil. in verſic. in iudicio.

n ¶ Cogitauit. Idem not. gloſſ. in l. quia arbiter. in princip. ff. de arbitris. Gab. Sar.

o ¶ Sed dicendum. Adde quando in contractibus nominatis, vel innominatis ſit locus pœnitentiæ, gloſſ. Bart. Bald. & Alexand. in d. l. ſi pecuniam. & Felyn. in cap. præſentata. colum. ij. de teſtibus. & Ioan. Bapt. in tracta. de pactis. in quæſt. vj. principal. & Cyn. Bartol. Bald. & Salyc. in d. l. ſicut. & an in feudo habeat locum pœnitentia, & in contractibus, vide Bald. conſil. clix. col. penultima. & in conſilio ccclxix. in principio libri primi. Bartol. & Alexand. in l. quicquid. de verbor. obligatio. & Alexan. conſilio xl. in princip. libri primi. & Ludouicus Roma. in repetit. authent. ſimiliter. colum. ix. verſic. xviij. C. ad legem Falcidiam. & Angel. Aret. in §. his itaque. in fine. inſtit. de iuſtit. & iur. & Bald. conſil. xxxiij. lib. iij. Et nota quando variatio eſt prohibita in Papa, clericis & principibus pulchrè per Felyn. in c. cum olim. col. iij. de re iudic.

p ¶ Electione. Adde quando poſt publicationem electionis ſit locus variationi, gloſ. Bar. Bald. & Alex. in l. dotem. ff. ſolut. matri. Ioan. Andr. & Abb. in c. publicato. de elect. vide c. perpetuæ. ſuprà eo. tit. lib. vj. vbi poteſt variari, quando non ſequitur electio ex conſenſu in ſcrutinio habito. & Ioan. An. & Abb. in ſua diſt. in c. cauſam. de elec. circa fi. & Car. Alex. in c. quanto. lxiij. diſ. ſed an in contractibus & vltimis voluntatibus ſiue legatis facta electione admittatur variatio, vide Bart. Bald. Imol. & Alexan. in l. quicquid. ff. de verb. oblig. & Bald. in l. de die. ff. qui ſatiſ. cog. & in d. l. ſerui electione. in prin. & in d. l. huiuſmodi. §. Stichũ. de leg. j. Et vide Alex. in l. ſi ex toto. §. fi. in gloſſ. fi. ff. de leg. j. & Alexan. & Socin. in d. l. ſerui electione. poſt Bar. & Dyn. in reg. mutatur. j. eod. in princ. & Bal. in cõſ. xxxiij. in iij. vol. & Abb. in conſi. ix. vol. ij.

q ¶ Reſtitutionem. Adde Alexand. in l. ſi cui. & in l. ſi poſt Cyn. Bart. Bald. & Paul. de Caſtr. de repud. hæred. & pulchrè Cep. in cau. ccxxix.

r ¶ Iuriſiurandi. An & quando iuſiurandum delatum, ſi nondum iuratũ fuerit retractari poſſit, vide Iaſ. in §. item ſiquis poſtulante. ſuper gloſ. in verſi. iurauerit. Inſti. de act. I. C.

s ¶ Salutatio. Adde gloſſ. & pulchrè Bart. in l. ſi quis. in prin. ff. de leg. iij. an & quando ſecundum teſtamentum, in quo eſt facta mentio in genere, vel ſpecie, vel indiuiduo de clauſula derogatoria in primo teſtamento appoſita valeat. & Ang. Alexan. & Socin. ſingulariter in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. vbi dicit Socinus, quòd triplex eſt clauſula derogatoria, videlicet poteſtatis, ſolennitatis, & voluntatis. Et de iſta vltima voluntatis clauſula ponit hîc Dyn. & Doct. in locis ſuprà alleg. & cõmunis opin. Doct. eſt, quòd non ſufficit generalis, ſcilicet non obſtante quocunque teſtamẽto. Nec requiritur illa indiuidualis non obſtante tali clauſula derogatoria, quæ requirit appoſitionem orationis Dominicę, vel alterius, ſed ſufficit illa ſpecialis, videlicet, non obſtante quacunque clauſula derogatoria. text. eſt in d. l. ſi quis. in princ. in verbo, ſpecialiter. & hoc tenet hîc Dyn. in prin. & ibi Bart. Ang. & Raph. Cum. & Fed. cõſ. xlvj. & Cy. & Saly. in l. ſancimus. C. de teſta. & Ang. conſ. cccxij. & Cyn. l. j. C. de ſacroſanc. eccle. & idem tenet Card. in cle. j. de ſepul. & Pet. de Anch. in c. j. de conſt. ſuprà eod. lib. Paul. de Caſt. & Ang. in authen. hoc inter liberos. C. de teſt. & Paul. in l. humanum. C. de leg. & in conſ. cclxxxj. incip. in facto præſenti ponam concluſionem. in antiquis. & Arch. in c. vltima voluntas. xiij. quęſt. ij. & Spec. tit. de inſtrumento edi. §. compendioſe. & Alex. conſ. cxxxiij lib. j. & Rom. in conſi. cccxxxv. & Bald. conſ. xliij. lib. ij. & in conſ. lxxij. lib. iij. licet in conſ. clxxv. in princ. incip. quæſtio mouetur. lib. iiij. & in l. humanum. C. de leg. & in d. auth. hoc inter liberos. dicat quòd ſufficit dicere in genere, non obſtãte quocunque teſtamẽto. de quo vide per Doc. ſuprà all. & Io. Andr. in nouel. & Doc. mod. in d. c. j. de conſtit. ſuprà eod. lib. & Ang. Aret. in §. ex eo autem. col. iij. in fi. iuſtit. quib. mod. teſta. infir. qui tenet ſupra communem opi. relatam. & Alex. & Doc. in l. ij. in prin. ff. de lib. & poſthu. Et an hoc ſit verum, quando ſolum præceſſit vnum teſtamentum vel plura, vide ſuprà per Doc. & in d. l. ij. de lib. & poſthum. & in §. in legatis. & in l. ſi quis in prin. & in materia Io. Andr. hîc. & Paul. de Caſt. in conſil. cxcvij. in nouiſ. & pulchrè Cepolã in caut. cxvij. & Abb. conſil. xlj. & xlviij.

xlviij. libr. ij. Deciſion. Parlament. Grationop. Delphin. q. cxxvij. & q. ſeq. & ibi in addit. & in q. cc. & in addit. Adde omnino Bart. conſi. xxj. incip. dicit & aſſeruit. & cõſi. clxvij. incip. quidam fecit teſtamẽtum Fede. de Senis conſi. lxvij. aliàs lj. inci. habita ſuper caſu prædicto collatione. Bald. conſil. clxxviij. volu. iiij. Ang. conſil. cccxiij. incipiente, quædam domina Maria. Paul. de Caſt. conſilio cccxlij. & Alex. conſil. vij. incip. videtur prima fronte. vol. iiij. cui ſe ſubcripſit Ant. de Prato veteri. & de hoc dixi plenè in tract. meo clauſularum. in verſi. derogatoria. verſic. ix. & finali.

t ¶ De contractu. Adde Dyn. & Imol. in §. eum qui chirographum. alleg. hîc per Dy. & Ang. Aret. inſt. de leg. Fuſ. cani. tol. & Lic. But. & Gul. de Cug. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. & Bal. in l. conuenticulam. col. iij. C. de epiſc. & cler. & ibi vide in quibus ſit argumentatio multum notabiliter. & Alexan. in l. j. §. huius. xxj. & xxij. col. ff. de officio eius cui manda. & Lud. Bolog. in l. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes. in ſecũdis interpret. ff. mand. & And. Barb. in reper. c. Ray. fo. xvij. col. j. in fi. de teſta. & gl. in c. j. de col. in verſi. prouideatur. col. j fol. xviij. in Prag. Sanc.

v ¶ Verbis. Adde quòd in legibus condendis ſufficit generalis derogatio legum contrariarum, vt tenet Cy. & ibi Bald. colum. ij. verſi. ij quæro. & ibi Paul. de Caſt. in l. humanum. C. de leg. & gloſſ. in l. Imperialis. C. de nup. & in cle. eos. de ſepul. & ampliſſimè dixi in tract. de offic. & poteſt. domini leg. in Francia. in j. q. Adde ad propoſitũ eorum quæ hîc dicuntur Pan. in rub. de reſcrip. num. 2. & quod ibi poſui in addit. ad eum in verſ. contra ius. Fely. in c. nonnulli. col. xij. verſ. ſecunda reg. eo. tit. Phi. Fr̃anc. in c. j. nu. ix. & ibi poſui in addit. ad ipſum in verſi. cõtra. de cõſt. tit. vj. plenè & Paul. de Caſt. cõſ. liij. Alex. conſ. ij. vij. & viij. vol. v. & cõſ. vj. & vij. vol. ij. & dixi in tract. meo regularũ in verſ. regu. derogatoria. verſi. v. & in ver. nõ obſtãtibus. verſ. xvij. & illic addes omnino Felyn. vbi ſ. col. vj. verſic. amplia ſecundo.

x ¶ Dicerem. Item quòd requiratur reuocatio ſpecialis primi derogatorij, tenuit Bart. in materia ſtatutorum, in l. omnes populi. in iij. q. princip. col. vij. ff. de iuſt. & iur. & idẽ tenuit Cyn. in l. ſancimus C. de teſt. G. S.

y ¶ Vltimũ. Quid ſi iuraſſet illi primò teſtamẽto nõ contrauenire, vide gl. in c. vlti. xiij. q. ij. & Io. An. hîc. F. C.

z ¶ Cõtractus. Adde quòd Bart. in l. ſtipulatio hoc modo. in princ. ff. de ver. obli. damnat hanc opi. Dyn. in hoc quod dicit Dy. hîc, quòd ſi teſta. tranſeat in contractum teſtamento non poteſt reuocari, hoc nõ placet Bar. quia talis donatio aufert liberã teſtamẽti factionem. & videtur facta talis donatio in pœnã mutãtis teſtamẽtũ: & ſic tãquã cõtra bonos mores nõ valet. vt d. l. ſtipulatio. & ita dicit ibi Bar. Dy. cõſuluiſſe. licet hîc teneat cõtrariũ. & opi. Bar. ſequitur ibi & tenet Bald. & Ful. in l. cũ duobus. §. idem reſpõdit. ff. pro ſocio. & Bart. in l. adeò eod. tit. & Bald. in l. ex teſtamento. C. de fidei. & in l. hæredes palam. §. fin. & ibi Ang. Imol. & Franc. Aret. col. iij. verſic. ſed relinquitur. de teſta. & Bar. & ibi Ale. in additione incip. ſed ſi contingat. in l. ſi quis in princip. de lega. iij. & Salyc. in l. ſancimus. C. de teſta. & pulchrè Alexand. in dict. l. ſtipulatio. col. j. & iſta eſt communis opinio. quamuis Old. conſil. cxiij. & Cyn. in l. j verum vlti. C. de ſacroſ. eccle. ſequuntur opinio. Dyn. hîc. & Cyn. in l. cum antiquitas. C. de teſt. vide Alexã. in addit. ad Bart. in d. l. hæredes palam. §. fi. & ſing. Rom. in

conſil.ccxij.& And. Barb.in c. rela-
tum de teſtam.& Bald.in c.ij.col.ij.
verſic. extra.de feud.dato in vicem
leg.com.Rom.conſil. clxxj.& Bart.
conſ.cliiij.lib.ij.& in conſil. clxxx.
eod.lib.& Lud.Bolo. in d.l.hæredes
palam.§.fi. de teſta. in ſecundis in-
terpret..

In reg.Non debet.

Argumenta.

1 *Mater non debet filium exhæreda*
re propter delictum patris eiuſdem.
2 *Exhæredatio legitimè facta de fi-*
lio nepotem excludit. & nu.7.
3 *Nepos ex filio exhæredato non po-*
teſt teſtamentum aui dicere nul-
lum.
4 *Succeſſorium edictum habet locum*
in querela.
5 *Nepos quando ad querelam ex per*
ſona patris, & quando ex ſua vo-
cetur.
6 *Filius ob delictum patris an &*
quando plectendus. & nu.8.
9 *Filius an priuetur feudo ob pater-*
num delictum.

REGVLA XXII.

a NON debet[a] aliquis al-
terius odio prægrauari.
b ¶EXEMPLVM huius regulæ[b]
ponitur.C.de inoffic. teſta. l. ſi quis
1 in ſuo.§.legis autem. † vbi dicitur.
quòd mater non debet exhæredare
filium, propter delictum à marito
c eiuſdem filij patre commiſſum.[c]
l.é. ff. de bon.poſſ.contra tab.l.iiij.
§.ſi emancipatus.vbi dicitur,quòd ſi
pater exhæredat filium propter cau
ſam ingratitudinis ab eo commiſ-
ſam illa exhæredatio non debet
obeſſe nepoti,qui cauſam ingratitu
dinis non commiſit, ſi aliquo caſu
contingat inoffic. querelam ad ne-
potem deuolui.Sed videtur falſum
eſſe quod continetur in ſecundo
2 exemplo,†quia ſi exhęredatio facta
legitimè de filio,nepotem excludit,
quia ſi inſtituo vel exhęredo filium
meum,non habeo neceſſe mentio-
nem facere de nepote nato ex filio.
ff. de lib.& poſthu.l.ſi quis poſthu-
mos.§.ſi filium,& l.Gallus.§.in om-
nibus.& de coniug. cum emancipa.
lib.l.j.§.ſi pater in poteſtate.Reſpō-
d deo,[d] & dico verum eſſe, † quòd
3 quandiu filius exhæredatus viuit,
& poteſt ad querelā vocari, exclu-
ditur nepos & cognatus,nec poteſt
aliquo iure rumpere teſtamentum
aui,licet ab eo fuerit præteritus, ex
quo filius, licet exhæredatus, vixit
poſt auum,vt in pręalleg.§.ſi filium.
Sed ſi filius exhæredatus excluditur
à querela per repudiationem taci-
e tam[e] vel expreſſam, †nepos voca-
4 tur ad querelam ex vigore edicti
ſucceſſorij,quod habet locū in que
rela,vt ff.de inoffic.teſtam.ſi is qui.
5 & l. pater. † Item ſi filius exhære-
datus moritur antequam excluda-
tur à querela,aut antè aut poſt:ſi an
tè, vocatur nepos ad querelam ex
perſona patris exhæredati. Si poſt,
vocatur nepos ex ſua perſona per
edictum ſucceſſorium. & ita de-
bet intelligi præallegata l. ſi quis
poſthumos.§.ſi filium. & de contra
tab.l.iij.§.ſi emancipatus. & de con
iung.cum emancip.lib.l.j.§.ſi pater.
& C.de inoffic. teſta.l.ſi quis filium.
& in authen,vt cum de app.cogno-
7 ſcitur. §. ſi conuictus fuerit. † Item
clarè patet exemplum: vbicunque
cauetur,quòd propter delictum pa-
f tris filius puniri non debet[f] nec ali-
qua macula filio infligitur. arg. ff.
de pœ. l. crimen. & de decur. l.ij.§.
in ſi

in filiis. licet fallat in crimine læſæ
maieſtatis & hæreſeos. C. ad leg.
Iul.Maie.l.quiſquis.& de hære. au-
then.Gazaros.Sed contra hoc vide-
tur,quòd iure cauetur,quòd filij pu-
niuntur propter iniuſtitiam patris.
vt in authen. vt omnes obed. iud.
prouin. §.j. col.v.Sed ibi habuit re-
ſpectum ad iuſtitiam diuinam,quæ
aliquando punit filium propter de-
lictum patris, ſicut ibi notari ſolet.
7 †Item contra regulā videtur, quia
iure cauetur,quòd ſi pater exhære-
dat filium, exhæredatio nocet non
ſolùm filio,ſed etiam nepotibus ex
eo natis, & in eius poteſtate conſti
tutis.per quod patet, quòd alterius
odio alius prægrauatur, vt de bon.
8 liber. l. quæritur. † Sed dicendum
eſt,quòd aut agitur de his,quæ me-
diante miniſterio filij acquiruntur
patri.Aut de his,quę mediante mini
ſterio filij non quærūtur patri. Si de
his, q̄ poſſint acquiri patri mediāte
miniſterio filij:tūc habet locū regu
la contraria indiſtinctè:quia delictū
patris nocet filio in poteſtate exi-
ſtenti, vt in d. l. quæritur ſed in his
quæ mediante filij miniſterio non
quæruntur patri, diſtinguēdum eſt:
quia aut eueniebant ab ipſo patre,
aut à genere vlteriori, aut ciuita-
te, vel à rerum natura.Primo caſu
delictum patris nocet filio,in ſecun
do & tertio caſibus non nocet,vt ff.
de interdict.& releg. l.iij.& de iure
patron. l. diui fratres. & ita debet
intelligi.C. de quæſt.l.diuo Marco.
& ff.ad leg. Corn.de fal.l.ſi quis pa-
9 tris ſui. † Et propter hoc ſoluta eſt
quæſt. de qua dubitari ſolet, ſcili-
cet an filius debeat priuari ſucceſ-
ſione feudi propter delictum patris:
quia ſi erat paternum priuatur: ſi à
g rerū natura,vel à genere vlteriori[g]
obueniens,non priuatur,per l.iij.al
leg.de interdict.& releg.Dy.

ADDITIO.

a ¶Non debet. Ad hanc regulam ad-
de Dec.conſi.viij.in princip. G. S.
b ¶Regulæ.Adde an valeat ſtatutum
quòd aliquis teneatur pro delicto
alterius, Iaſ. in §. actiones autem.
col.ix.verſ.extra gloſ. vſque ad fin.
Inſti.de actio.
c ¶Commiſſum. Adde tamen quòd
contra hanc æquitatem ſępe ſtatuit
rigor iuris ex cauſa.de quo vide gl.
ord.j.q.iiij. in ſumma.& xxiij.q.iij.
in ſumma.Inno.in c. grauem.& de
ſent.excom.in fi.& per beatū Tho-
mam.ij.ij.q. clxviij. art. vlt.& Ho-
ſtien. in ſumma de pœn. §. qui &
quibus.& Oldra. conſilio lxxvj. in-
cip. an delicto.& Abb.& Ioann. de
Anan.in c.vergentis.de hęret.& ibi
Fely.& latius in c.ius generale. col.
pen. j. diſt. & Doct.j. in vlt. apoſtil.
alle.& in d. §. legis autē.C.de inof-
fic.teſtamen.& Ang. in conſil. cxc-
vij.& vide Bar. in l.Gallus.§.quid ſi
in.ff.de liberis & poſthu.
d ¶Reſpondeo. Adde quando nepos
præteritus poſſit ex ſua perſona vel
ſui patris exhæredari teſtamento
aut querelare & dicere teſtamen-
tum nullum, ſiue filius pater nepo-
tis ſit excluſus à querela, ſiue non,
pulchrè Bart. in d.§.ſi filium.Cyn.&
Saly.in l.ſi quis filium.& ibi Bald.C.
de inoffi.teſt.& Bart.in l.ſi emanci-
patus.ff.de bon. poſſeſ. contra tab.
& Alexan.in dicto §. ſi filium & ibi
Baldus ad id quod Dyn. hic dicit,
quod in querela inofficioſi teſta-
menti habet locum ſucceſſorium
edictum. vide Signorel. de Homo-
deis, Benedict. de Plumbi.& Ang.
magiſtri Franc. in eorum repetitio-
nibus.l.qui ſe patris. C. vnde lib. &
Angel.Aret.in §. placebat. inſtit.de
legit.agn.ſucceſſ.& Bartol.& Doct.
in rub.C.de ſucceſſi.edict.& Barto.
in l. in ſuis. in vlt. quæſtio. ff. de li-
ber.& poſthu. & in l. ſi quis filium.
C. de inoffi. teſtam. & in l.pater fi-
lium.ff.de inoffic.teſtam.
e ¶Tacitam. Adde, quod querelæ

in officio. teſtamenti renuntiatur tacitè, agnoſcendo iudicium defuncti: puta acceptando aliquid in teſtamento relictum, vel præſtando patrocinium legatariis, vt not. gl. in l. j. C. de in integrum reſti. min. Item ſi taceatur per quinquennium ab adita hæreditate. l. ſi quis filium. in fi. C. de inoffi. teſta.

f ¶Non debet. Adde in quibus caſibus filius punitur pro patre. Barto. & ibi Alexand. in addit. in l. diui fratres. ff. de pœ. & Archid. in §. ſi quis. in vltim. colum. vj. quæſt. j. & Bald. in l. filiusfamil. col. vlt. ff. de is qui ſui vel alien. iur. ſunt. & Card. Alex. in c. j. xxiij. diſt. & an filio ad culpam delicta parentum imputentur, text. & ibi Card. Alex. in c. naſci. lvj. diſt. & puniatur pro patre pœna tēporali vel æterna, vide gl. & Car. Alex. in c. vndecunque. eadem diſt. & Ioan. And. hîc, & etiam Philip. Franc. & Paul. de Caſt. conſil. ccccx. col. iiij. in antiq. & Cyn. Bald. Salic. & Ang. in l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. & Angel. Aret. in §. ſed & ſi quis inſti. de ingenuis. & Bart. in l. iij. de interd. & releg. & Dyn. ſeq. reg. in fin. & Cepol. in caut. lij. & in cautel. ccxlvj. vbi ponit an filius poſſit conueniri pro debito patris. & etiam in caut. ccxlvj. Econtrà an pater pro filio poſſit puniri ſaltem reſpectu legitimæ, vide Fely. vbi ſuprà. & ſing. Bald. Imol. & Doct. Modern. in l. lex. Cornel. ff. de vulg. & pup. ſubſt. Bar. & Imol. in l. cū filius. ff. de verb. oblig. & Bald. in l. j. C. ne filius pro patre. & Angel. Aret. in tract. de Maleſic. in gloſ. dictū Sempronium. in q. vlt. & ibi in addit. per Modern. & Bald. in authē. ſi captiui. C. de epiſ. & cler. & Abb. in conſil. lvj. vol. ij. & amplè per Felyn. in ca. cum Berthold. col. viij. & ix. de re iud. Et not. ſing. quæſtio. quæ mihi in curia ſpirituali Bituricenſ. de facto contigit, quia ſecundum ius commune vir lucratur dotem propter adulterium vxoris, vt l. conſenſu. C. de repud. & l. Lucius. & l. cum mulier. & ibi Bar. Bald. Alex. & Modern. ff. ſol. matrim. & ca. plerunque. & ibi gl. Abb. & Præpoſ. Mediol. de donat. inter virum & vxo. modò pater dotem pro quadam eius filia dedit, quæ adulterium commiſit: vtrum pater priuetur dote propter adulterium filiæ? Et videtur quòd ſic, per text. in l. ſi dotem & ibi hoc tenet gl. C. de iure dot. & idem tenet Ioann. Cald. in conſil. j. col. iij. in fine tit. de donat. inter virum & vxorem. ſed Cyn. ibi Ioan. Fab. & Bald. in noua lectura tenent contrarium, quòd patri viuo delictum filiæ non præiudicat. & tenet Dyn. in l. ſecunda. §. ſed virum, & Bartol. in §. voluntatem in princip. ff. ſoluto matrimonio. & Bartol. & Angel. in §. eſt quoque. in authent. de nup. columna quarta per textum celebrem. & gloſſa ibi & in authent. econtra. & ibi Barto. C. de repud. Et idem eſt dicendum ſi mulier committens adulterium habeat filios primi matrimonij, vt non applicetur dos ſecundo viro. Iſtum eſt dictum aureum gloſſ. in capit. j. in gloſſ. j. vt lite non conteſt. & Bald. in l. hac edictali. colum. ij. C. de ſecundis nupt. de quo dicto exclamat Flor. de ſancto Petro in ſua diſput. quæ incipit, primo viduata conſorte. Franc. de Crema. in ſingul. ſuo. lxxxvj. & vide, quæ not. Bartol. & Alexand. in addit. in l. fin. C. de adult. & quid ex delicto matris, vide Alexand. in l. adoptiuum. §. patronum. colum. j. ff. de in ius vocan. & quando filius priuetur feudo ex delicto patris, vide Bar. in d. l. iij. in interdict. & releg. & in l. emancipatum. §. fin. & ibi Alexan. ff. de ſenat. & in d. §. patro-

num

num. Sed Ang. in d. l. iij. tenet quòd priuatur filius ſiue ſit paternum, ſiue auitum, de quo per Alexand. ibi in addit. ad Bart. & Bald. in l. ij. in vlt. q. C. de liber. & eorum libe. & in l. j. in princ. C. de caduc. toll. & Bald. in conſi. cxviij. lib. j. & latius in conſil. cccxlix. col. iij. verſicu. ſupereſt. lib. eod. & Alexand. conſi. ij. col. v. circa fin. lib. v. Abb. in c. ij. col. iij. de feud. & in conſil. iij. col. vij. volum. ij. & Bald. in l. j. C. de bonis quæ liber. Et an Imperator propter delictum patris poſſit filios iure temporali & ſpirituali priuare? dic quòd non ſpirituali, hoc eſt beneficiis, vt not. gloſſ. in clem. paſtoralis. circa fin. verſi. ſubiectæ. de re iudi. & gloſ. in c. filiis. xvj. q. vij. & Cardin. Alex. in c. ſatis. lvj. diſt. & eſt ratio ſecundum gloſ. & Card. ibi: quia princeps ſecularis non in hoc eſt ſuperior clerici. & ſic ſentit ꝙ ſi eſſet princeps eccleſiaſticus, puta Papa contra quem commiſerit pater crimen læſæ maieſtatis, poſſet filium priuare beneficiis, vt in hæreſis crimine, de quo vide Cardin. in c. quo iure. viij. diſtinct. & in c. felicis. ver. quod ſi quis. de pœn. & ita firmat Ioan. de Imol. in l. in inſulam. in fin. princ. ff. ſolut. matr. & Ludouic. Bologn. in d. c. ſatis. lvj. diſt. & Abb. in c. cùm laici. de iure patr. in c. quanto. in fin. de iudi. & Felyn. in c. vergentis. col. vlt. de hære. & vide Ioan. Per. in forma inquiſitionis. fol. vlt. & Cardin. in conſil. iij. tit. de hæred. & Ang. in conſi. lxiij.

¶Adde an filius ex delicto patris feudo priuetur, Bart. in l. diui. verſi. item hæc l. inducitur. & quod ibi ſignaui in apoſtil. ad ipſum poſt Alexand. in verſi. non priuetur. ff. de iure patr. dixi in apoſt. ad Bald. in l. lege. in princ. in eo. verſic. C. de leg. hære. tractauit omnino Alex. conſi. xxiiij. volu. j. & conſil. xlviij. incip. illud afferam quod eſt conſilium Andr. Barb. volum. iiij.

g ¶Genere vlteriori. Ex his & aliis præſertim quæ ſcripſi in conſuetu. Pariſienſ. §. xxx. quæſt. xxxvj. Margrauij Brandemburgenſes agnati ſui Alberti Marchionis Brandemburgenſis, à Carolo v. Imperat. proſcripti, contendunt hoc anno 1555. ditionem dicti Alberti non potuiſſe hac occaſione occupari per Norimbergen. & epiſcopos & Ferdinandum Regem: ſed ſibi debere ante omnia reſtitui, quia vocatur à genere & vi feudi auiti & antiqui & ita tenet Bart. in d. l. iij. & omnes feudiſtæ in c. j. ſi vaſall. feud. priuet. cui deferat in vſib. feud. Iacob. in inueſtit. in verb. dictique vaſal. promiſ. non commit. felo. verſi. videamus nunc. vſque ad fin. Franciſcus in v. part. feud. Hieronym. Gratus conſil. ij. lib. j. Bart. Alexā. & omnes in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dān. infec. etiā ſi propter feloniā ſeu noxiam commiſſam in ipſum patronum, cùm ſit feudum antiquū. gloſſ. c. j. §. j. de ſucceſſ. feud. Andr. Iſern. c. j. § vlt. quæ fuit prima cauſ. benef. amittend. c. firmiter. de prohibit. feud. alien. per Federic. & c. j. ſi vaſall. feud. priuet. Alexan. conſil. xxx. col. v. lib. j. verſic. non obſtant. Curt. ſenior conſi. xlix. Addo aliam rationem, quia non potuiſſet etiam abdicare feuda antiqua in pręiudicium agnatorum. c. j. §. hęc quoque. & ibi Bald. de ſucceſſ. feud. Aluaro. c. j. §. vltim. concluſ. xxxvij. quæ fuit prima cauſ. benef. amitt. gloſſ. Bald. & omnes in c. j. de alienat. feud. pater. in vſib. feud. Iacobi. in tractat. feud. in verſic. & vnus ex dictis vaſall. refut. feud. col. ij. ergo nec tacitè. Tum iſte prohibitus erat alienare, non tam ſui, quàm alienorum fauore. igitur etiam delinquendo non poterat alienare, nec amittere

feud

feudum.l.Statius. in fi.ff. de iur.fiſc.
Bart.in l. ſi quid in tantam. C.vnd.
vi. quem omnes ſequuntur. Pau. &
alij in d.§. ſi de vectigalibus. Fabia.
de monte ſancti Sauini in tract. de
emptio. & vend.in iiij.quæſt. princ.
quæſt xiiij.Franciſ.Aret.conſi.xiiij.
col.v.Dec.in l. furioſi.ff.de regu.iur.
Matth.de Afflict.in conſtit.Neapol.
de reuocat.alienat. conſtit. hac edi-
ctali.num.5.lib.iij. C. M.

In reg. Sine culpa. Argumenta.

1 *Pœna iure non imponitur, vbi de-*
lictum non inuenitur.
2 *Pœna infligitur quandoque nulla*
culpa præcedente.
3 *Seruus quare ad vindicandum*
necem defuncti admittatur.
4 *Seruus quandoque torquetur vt*
adulterium vxoris eruatur.
5 *Pœna nõ infertur ſine cauſa, licet*
aliquando ſine culpa.
6 *Teſtis va illãs, an & quando tor*
quendus.
7 *Filius damnati læſæ maieſtatis*
infamatur ob delictum patris.
8 *Filij præſumuntur futuri ſimiles*
patri.

REGVLA XXIII.

SINE culpa, niſi ſubſit cau-
ſa, nõ eſt aliquis puniẽdus.

1 ¶ † VBI non eſt delictum, non
a debet imponi pœna [a] niſi quando
cauſa rationabilis ſubeſt: & ſic re-
gulam ponit & exceptionem à re-
gula: quæ exceptio regulæ contra
iuris authoritatem videtur dicere:
quia vbi non reperitur ſubeſſe cul-
pa, non debet imponi pœna. ff. de
verb.ſignif.l.aliud eſt fraus in princ.
2 † Sed dic quòd aliquando ſuaden-
te publica vtilitate: & ſic cauſa in-
teruenienre, punitur quis ſine cul-
b pa. vt ecce aufertur aliquãdo res [b]
poſſeſſori, vt aſſignetur militi, qui
in bello ſe habuerit virtuoſè, vt ff.
de euict.l. Lucius. & de rei vendit.l.
3 item ſi verberatum.§.ſi quis. † Item
ſeruus propter laudabilis fidei ex-
emplum, admittitur ad vindican-
dum necẽ domini: & pro præmio
libertatem conſequitur, & ita præ-
ſenti domino, ſine culpa ſua, ex cau
ſa tamen prædicta dominium ſer-
ui aufertur, vt C.de precib. imper.
offeren. l.j.& ff. ad Sillan. l.iij. §.v-
trum. & C. in quibus cauſis. ſer. pro
4 præm. lib.acci.l.j. † Item patet in
ſeruo, qui propter publicam vtili-
tatem, id eſt, vt eruatur adulterij
veritas torquetur, & tortus domi-
no non reſtituitur: & ſic punitur do
minus ſine culpa: ex cauſa tamen
in hoc, ſecundum quod priuatur
inuitus dominio ſerui, licet pre-
tium conſequatur, vt ff.de adulter.
l.ſi poſtulauerit.& notatur ff.de ca-
lum.l.vlt. Item cauſa ſedãdi tumul-
tus, punitur capite decurio: aliàs ſi-
ne conſilio & iuſſu principis non
punitur. vt ff. ad leg. Corn.de ſicar.
5 l.penult. † Sed videtur etiam, quòd
c vbi non eſt culpa, [c] nec cauſa, quòd
pœna imponitur, vt ff. qui & à qui-
bus.l. proſpexit Legiſl. ſed ibi erat
cauſa, ſcilicet adulteriũ cõmiſſum,
licet non culpa ſerui qui torquetur.
6 † Item opponitur de teſte, qui tor-
quetur propter culpam & delictum
alterius, etiam ſine culpa, vt ff. de
quæſtion.l.vnius.§.teſtes. & l.ex li-
bero in princ. ſed ibi ſubeſt cauſa,
ſcilicet quod facto interfuit, vel in-
teruenisse probatur. Item eſt culpa,
ſcilicet quia vacillauit in teſtimo-
d nio. [d] aliàs ſi quid prædictorum de-
eſſet, non deberet torqueri, vt præ-
alleg

7 alleg.l.ex libero. † Item opponitur
de filio damnati crimine læſæ ma-
ieſtatis, qui punitur propter deli-
e ctum patris [e]: nam infamia nota-
tur, & à paterna & extraneorũ ſuc-
ceſſione priuatur. vt l.quiſquis.C.ad
l.Iuliam maieſt. Item de filio hære-
tici, vt C. de hæret. authent.gaza-
ros. Sed in illis eſt cauſa aperta, li-
8 cet non culpa. † nã quia ſunt de ge-
nere improbato, eſt præſumptio cõ-
tinuationis paterni criminis cõtra
f eos, [f] vt d.l.quiſquis.§.filij vero.&
ff.de ædil.edic.l.quòd ſi nolit.§.qui
mancipia.Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Pœna. Adde Iaſ.in §.actiones au-
tem.col.ix.verſic.extra gloſſ. vſque
ad fin.illius §. inſtitut. de actio. vbi
pulchertimis & quotidianis exem-
plis docet, an & quando ex ſtatuto
poſſit aliquis ex alieno delicto pu-
niri.
b ¶ Res. Adde an ex cauſa poſſit prin
ceps auferre rem meam, & dare al-
teri ſine æſtimatione rei mihi cui
aufertur danda, Bart. & Bald.in l.
item ſi verberatũ. §.ſi quis. ff. de rei
vend.& Bart.Alexan. & Docto.Mo
der.in j. conſtitut. ff.col.iij.& Bald.
& Ang. in l.ij.C. de quad.præſcript.
& Bald.in l.bene à Zeno.col.ij.eod.
& in procem.ff.col.j. & Bart.in l.fin.
col.j.C.ſi cont. ius vel vtil. & Bald.
in l.fin.col.ij. verſi. ſed immediatè.
C.ſentent. reſcind. non poſſ. & Ar-
chid. in c. ius ciuile. & ibi Cardin.
Alex.j. diſtinct.col.iij. & Archid.in
c. per principalem. ix. q.iij. & Ho-
ſtienſis in tit.de præſcriptio.§. præ-
ſcribantur. & Cyn. & Alber. de Ro-
za. in l. neminem. C.de ſacroſanct.
eccleſ.& Cardi.Alexand.in c.j. col.
iiij.verſ.ij.ſentit gloſſ.x.diſt.& Abb.
in conſi.vlt.lib.j.& Alexãd.conſi.ij.
col.vij.& ſequ.& col.vlt.volum.j.&
in conſi.cj.col.vj. verſi.& etiam eo.
lib.& in conſil.xxxvij.col.iij.verſic.
non obſt. & vſque ad fin. & Cyn. in
l.reſcripta.in iiij.q.C.de prec. impe-
rat.offer.& Iaſ.in repet.l.quominus.
col.j. verſic. iij. not. ff. de flumin.&
Angel.in conſi.cxxxix. colum.ij.ver
ſicu.non enim poteſt.& Alexand.in
rubr.ff.ſi cert.peta.col.j.& in conſi.
lxxxix.in iij.col. verſ. præterita.lib.
v.& in conſil.xciiij. in princip. col.
pen. eod. volum. & Bald.in l.ij.col.
x.verſic.nota quòd plenitudo. C.de
ſerui. & aqua. vbi dicit, quòd infe-
rior à principe hoc non poteſt. de
quo vide per Innoc. Abb. & Felyn.
in c. quæ in eccleſiarum. col. x. de
conſtit. vbi ponit Fely. quatuor de-
clarationes, quando princeps poſſit
cum cauſa auferre: & econtrario quòd
ſine cauſa poſſit, ponit ſeptem de-
clarationes, & demum tria notabi-
lia, vbi elegãter procedit, cuius ma-
teria non fuit ita maturè tradita ad
præſentia ſecula vſque.
¶ Adde quòd omnia iura & Docto.
per do. coapoſtillatorem meum al-
le. loquuntur, quòd hoc procedat
cum cauſa. ſed quid ſine cauſa, con-
cludit idem quod ſ. in Papa & Im-
peratore, Ang.in l.iij.§.ſi is pro quo.
ff. quod quiſque iuris. Sed contra-
rium eſt veritas: vt per Raph.Fulgo.
in l.fin.C. ſi contra ius vel vtil.pub.
Pan.in c.ij.de rebus eccleſ.non alie.
& in c. admonet. & ibi dixi in apo-
ſtil.ad ipſum poſt alios in verſi.non
ſubſiſtente cauſa. de renunt. & Fe-
lyn.in præallegat.c.quæ in eccleſia-
rum.col.xiiij.verſic. ſecundum verò
membrum.& notaui poſt Io. Fab.in
§.ſed naturalia.num.2.in verſic.tol-
lere ius patris.inſtit.de iur.nat.gent.
& ciuili.
c ¶ Culpa. Adde hîc Ioan. Andr. &
Philip. Franc. & gloſſ.& Archid.in
c.renouantes.xxij. diſtinct.gloſſ.In-
noc.Abb.& Felyn. in c.cognoſcen-
tes.col.j.de conſtit. & Bald.in rubr.
res inter alios act. & gloſſ. in c. an-
tiqua

tiqua, de priuil.& Bart.in diſput.in-
cip.per Italiam.col.v.verſi.j.& gloſ.
Bald.& Card.Alexan.& Andr.Barb.
in addit. ad Bald. c.j. de feudo ſine
culpa non amit. & Alb. de Roz. in
Dictionar. in ver. pœna verſi.quin-
que modis.

d ¶Teſtimonio.Adde an teſtis ratio-
ne vacillationis poſſit torqueri, gl.
& Doct.in d.§.teſtes.& Inn.& alios
in c.cum in contemplatione, eo.in
anti.Cy.in l.fi.& Bald.in l.milites.C.
de quęſ.& in l.iij. C.ad l.Iul.maieſt.
& Doct. in l. nullum. C de teſtib.&
pulchrè Alex.in conſi.lxij.lib.j.

e ¶Patris. Vide de hoc Dyn. ſ. regu.
prox.nu.6.& ibi addit.

f ¶Contra eos. De hac præſumptio-
ne, quòd ſcilicet filij imitaturi ſint
vitam & mores paternos, vide Tho.
Gramma. in deciſ. xviij. numer.1.2.
& 3.

In reg. Quod quis.
Argumenta.

1 *Doloſus non præſumitur, qui quic*
quam iudicis mandato operatur.
& num.10.
2 *Neceßitas tollit præſumptionē doli*
3 *Sepulchrum iudicis præcepto de-*
ſtruens, non tenetur actione ſepul-
chri violati.
4 *Reſtituens iuſſu iudicis vni hære-*
dum rem à defuncto depoſitam nō
tenetur depoſiti alijs hæredibus.
5 *Executor ſententiæ iniuſtæ nō te-*
netur aliqua actione.
6 *Mandatum iudicis quando excu*
ſet mādatarium ſiue executorem,
& quando ſperni poßit.
7 *Priuatus quando licitè poßit iudi*
ci reſiſtere.
8 *iudici quare in dubio parendum.*
9 *Inobediens iudici in dubio cenſetur*
in dolo.

REGVLA XXIIII.

QVOD quis mandato iu-
dicis facit, dolo facere
non videtur, cum habeat par-
rere neceſſe.

¶REGVLAM ponit & rationē
1 regulæ.†Regula enim eſt, quòd ille
qui facit mandato iudicis, non vi-
detur eſſe in dolo. Ratio autem eſt,
2 quia neceſſe habet parere,† neceſſi
tas autem facit ceſſare pręſumptio-
nem doli. vt ff. de bon. liber. l. qui
cum maior. §. ſi pater. & C. de ca-
lumnia. l. mater. & inducit præſum
ptionem contrariam, ſcilicet frau-
dis & doli non præſumendi, vt ff.
de ſolut. l. ſi ſtipulatus. §. ſi lancem.
& de aqua plu. arcend. l. quāquam.
a in princ. [a] & quæ in fraud. cred. l.
3 qui autem. §. apud Labeonem.†Ex-
emplum regulæ eſt, pone quòd mā-
dato iudicis deſtruxi ſepulchrum,
quo mediante aqua pluuia nocere
poterat, non teneor actione de ſe-
pulchro violato, quia iudicis au-
thoritas me excuſat, vt d. l. quan-
4 quam.† Item pone quòd is, qui de-
poſuit penes me, deceſſit relictis
quatuor hæredibus, & ego reſtitui
tantum iudicis authoritate, de cæ-
terò non teneor aliis actione depo-
ſiti, quia iudicis authoritas omnem
fraudis ſuſpicionem ceſſare facit:
5 vt d. l. ſi ſtipulatus. § .ſi lancem. † Et
idem dici poteſt in executoribus &
apparitoribus exequentibus præce-
pta & iudicis ſentētias iniuſtè latas,
vt ff. eo. l. non videntur. §. qui iuſſu.
& ff. ad Sill. l. ſi quis. quaſi per totū.
Sed opponitur, & videtur, ꝙ qui fa-
cit aliquid illicitum mandato iudi-
b cis, non excuſatur. [b] Imò quod plus
eſt, imputatur ei qui non reſiſtit iu-
dici præcipienti aliquod illicitum
fieri

fieri: vt ecce ſi præcipiat decurionē
torqueri nō ſolùm nō debet officia
lis obedire, imò debet reſiſtere: &
c ſi nō reſiſtit, [c] punitur, vt C. de decu.
l. omnes. lib. x. etiā probatur in alio
caſu ſimili. de excuſ. mun. l. euiden-
ter. lib. x. & c. de magi. ſcrin. l. j. in fin.
lib. xij. ad idem. C. de appel. l. quo-
6 niam iudices. †Et ideo diſtinguen-
d dum [d] eſt: aut præceptum eſt apertè
contra legē, aut ſecundum legē, aut
eſt dubium. Primo caſu non debet
obedire, imò reſiſti poteſt & debet
per offi ciales, vt C. de dec. l. omnes.
lib. x. de excuſat. mun. l. euidēter. de
magi. ſacro ſcrin. l. j. in fi., vt omnes
iud. tam ciuil. quàm milit. l. j. §. offi-
cium. & de appel. l. quoniam. & qui
mili. nō poſſunt. l. eis quidē. & auth.
7 vt nulli iud. §. quoniā. col. ix. †imò
e etiā per priuatos [e] reſiſti poteſt, quā
do apertè apparet iudicem procede
re contra legem, vt C. de iure fiſci. l.
prohibitum. & l. defenſionis facul-
tas lib. x. & de meta. l. deuotū. li. xij.
& ff. de re. iud. l. cōtumacia. §. vlt. Se
cundo caſu punitur qui nō paret, vt
ff. ſi quis ius dic. non obtēp. l. j. & de
re iud. l. contumacia. in prin. Tertio
caſu parere debet, vt ff. de iu. l. ſi quis
8 ex aliena. † & hoc propter iudicis
ſententiæ & præcepti authoritatē.
pro quorū iuſtitia eſt in dubio præ-
ſumendū, vt ff. ad Treb. l. ſeruo inui-
to. §. cùm prætor. & de iudi. l. ſi cùm
prætor. & ne quid in loco pub. l. fin.
9 †& ratio patet ꝙ qui non paret, pręſ-
ſumitur in dolo, vt ff. eo. ti. l. non po
10 teſt videri dolo carere.†& econtrà
ab eo qui paret, abeſt omnis ſuſpi-
cio fraudis præſumēdæ, vt hic, & ff.
eo. l. nō videtur. §. qui iuſſu & de ſol.
l. ſi ſtipulatus. §. ſi lancē. & de aqua
plu. arc. l. quāquam. & quæ in fraud.
cred. l. qui autē. §. apud Labeonem.
& de iuriſ. om. iud. l. ſi quis id quod.
§. doli. & de iis qui not. infam. l. fur-
ti. §. qui iuſſu.

ADDITIO.

a ¶L. quanquam in prin. Adde glo. &
Flor. in l. liber homo in fin. ff. ad l.
Aquil. tex. & gloſ. & ibi Doct. Mod.
in l. non videtur. §. qui iuſſu. ff. eod.
Cyn. in l. C. vnde vi. & in l. vt vim.
ff. de iuſt. & iure. & Bart. in l. furti. §.
qui iuſſu. ff. de iis qui not. infa. & in
d. l. quanquam. & Ioan. de Plat. in l.
mouente. verſ. iij. not. lib. x. C. de de-
latori. & Gand. de maleſic. in tit. de
bannitis. col. iij. verſic. item quæro,
ſtatutū eſt. & Dyn. in l. j. ff. de crim.
ſtell. & Io. de Plat. in l. prohibitum.
in iij. no. C. de iure fiſci. lib. x. & hîc
Io. And. & Phil. Franch. & Bart. in d.
l. prohibitum. & Bald. in d. l. vt vim.
in q. vij. & Bar. & Alex. in l. iuſtè poſ
ſidet. ff. de acqui. poſſ. & ſing. Card.
Alex. in c. multis. col. ij. in fin. verſic.
circa. prædixi. xvij. diſtinc. & Ang.
Aret. in §. quadrupli. col. viij. verſic.
quæro an licitum ſit reſiſtere. inſtit.
de act. & Inn. & Doct. in c. ſi quādo.
de off. deleg. & Cepol. in conſ. xxx-
iiij. in fin. Ang. in conſil. ccxix. col.
pen. verſi. ſexta ratio.

b ¶Non excuſatur. Adde an & quan-
do iuſſus iudicis quem excuſet, glo.
ord. in l. quanquam. in verb. actio-
nem. & quod ibi poſui in apoſt. in
verſicu. iudicis iuſſum excuſare. ff.
de aqua plu. arc. & in l. non viden-
tur. §. qui iuſſu. vbi etiam poſui in
apoſtil. ff. eo. not. Bart. & Alex. in l. ſi
quis id quod. § fin. & ibi glo. in ver.
iuſſu. ff. de iur. om. iud. & Spec. in ti.
de oblig. & ſol. §. ij. verſi. illud.

c ¶Reſiſtit. Adde Cepol. in caut. cc-
xiiij. & ccxv. & Bald. in l. certi con-
dictio in princip. col. v. verſi. quærit
glo. an ille qui. ff. ſi cert. pet. vbi di-
cit per not. hîc per Dyn. quòd libel
lus datus contra militem poteſta-
tis quia torſerat quendā de mādato
poteſtatis fuit laceratus, tanquā cō-
tinens apertā excuſationē rei, cuius
tamē Dy. hîc videtur tenere oppo-
ſitum

ſitum, quia in iis quæ præcipiuntur contra legem non eſt per officiales iudici & poteſtati obtemperãdum, vt in iuribus hic allegatis. ergo non excuſatur. Et tenet Deciſ. Parlam. Delphin. q. ccx.iij. vt l. ſi iniuriæ. ff. de iniuriis. & Guid. Papæ in tract. ſuo ſuper ſtatuto, ſi quis per literas in princ. & quod iudici volenti iniuſtè extorquere licitũ ſit reſiſtere de facto, vide Bald. in rep. l. j. in col. xiiij. C. vnde vi. & Alexan. conſi. cxliiij. verſic. modo ſic. lib. ij. qui alleg. Dyn. hîc & Paul. de Caſt. in conſil. xxxvij. in antiq. & vide Felyn. in d. c. ſi quando de offic. deleg. vbi ponit concluſionem cum quatuor fallentiis. & deciſ. Capel. Thol. cclxvij: vbi ponit an ſit manifeſta offenſa non parere iudici. vt vult hîc Dyn. in ſecundo caſu. & Doct. in clem. j. de offic. deleg. & Deciſ. Parlam. Grationopo. Delphin. quæſt. cccxl. & quæſt. ccclix.

d ¶Et ideò diſtinguendum. Hanc diſtinctionem ſequitur Bartol. in l. vt vim. in j. col. in fi. ff. de iuſtit. & iur. & Dec. in l. non videntur. § qui iuſſu. nu. 4. ff. eod. G. S.

e ¶Priuatos. Idem in non reparabili. Deci. in d. l. vt vim. Ioan. de Plat. d. l. prohibitum. quẽ ſequitur Panor. c. ſi quãdo. de off. deleg. Alex. conſi. xliiij. nu. 2. lib. ij. vbi dixi. C. M.

In reg. Mora ſua.

Argumenta.

1 *Debitoris mora in multis eſt ipſi nociua.*

2 *Debitor poſt moram tenetur de interitu rei.*

3 *Mora debitoris nocet in fructibus debitis.*

Fructus quando veniant tam in actionibus bonæ fidei, quàm ſtricti iuris.

4 *Actio ex teſtamento ſapit naturam actionum bonæ fidei.*

5 *Mora debitori nocet in intereſſe, quod peti poteſt.*

6 *Intereſſe poſt moram, vtrum petatur per libellum, aut veniat in condemnationem officio iudicis.*

7 *Intereſſe ob debitoris moram debitum, an ſit multiplex vel vnicum. & num. 16.*

8 *Intereſſe an differat à communi æſtimatione vel conuenta.*

9 *Intereſſe ad perſonam, æſtimatio autem ad rem refertur.*

10 *Relatum & referens non ſunt eadem. & num. 11.*

11 *Aeſtimatio rei quare non ſit intereſſe.*

12 *Diſponens & diſpoſitum non compatiuntur ſe ſub eodem genere.*

13 *Aeſtimatio communis & conuenta an ſint diuerſæ ſpecies intereſſe.*

14 *Genus à quocunque remoueatur, remouetur & quælibet eius ſpecies.*

15 *Actio legis Aquiliæ ad id quod intereſt, datur.*

16 *Intereſſe per relationẽ ad æſtimationem conſtituitur in eſſe.*

17 *Iuramentum in litem datur ob dolum, non autem ob culpam.*

18 *Stipulatio iudicio ſiſti cõmittitur quanti ea res eſt.*

19 *Aeſtimatio rei an ſit intereſſe, vel damni æſtimatio, vel etiam lucri. & num. ſeq.*

21 *Deductũ in aliud, nõ eſt id ipſum in quod deducitur.*

22 *Comprehendẽs aliud in ſe non eſt idem cum comprehenſo.*

23 *Intereſſe vtrum ſit æſtimatio dãni, an rei.*

24 *Aeſtimatio damni poteſt in cõdemnationem deduci.*

25 *Aeſtimatio cõuenta, communis, & ſingularis non eſt intereſſe.*

27 *Intereſſe cõuentum quod dicatur.*

28 *Pretium commune vel cõuentum non eſt intereſſe, licet in æſtimationem intereſſe deducatur.*

29 *Relatio intereſſe communiter ad perſonam fieri poteſt.*

30 *Mora in cauſarum æſtimatione nocet, & ex parte rei, & ex parte actoris.*

31 *Renuntiatio inducitur ex lapſu temporis.*

32 *Mora principalis nocet fideiuſſori*

33 *Mora vnius reorũ debendi quando obſit alijs.*

REGVLA XXV.

MOra ſua cuilibet eſt nociua.

1 ¶VT † ecce ſi debitor eſt in mora ſoluendi, erit ſibi nociua quantũ ad
2 plura: † quia quantũ ad rei interitũ etiã caſu cõtingentẽ, vt ff. ſi cer. per. l. quod te. & depo. l. ſi in Aſia. §. fi. &
a de verb. oblig. l. ſi ex legati cauſa.[a] & l. ſi ſeruum. & de leg. j. l. apud Iulianum. §. ipſius quoque. & l. cùm
3 res. §. fi. † Itẽ quantum ad fructus de
b quibus tenetur[b] ex die moræ, quando petitur aliquid per actionẽ bonę
4 fidei, † vel per actionẽ ex teſtamen-
c to, quæ bonæ fidei actionis ſapit[c] naturam, vt ff. de leg. j. l. apud Iulianum. §. fructus. & l. ſi quis bonorum. & de leg. ij. l. qui ſolidum. §. etiam. l. ſi quis ſeruo. & ad Treb. l. in fideicommiſſaria. in prin. & de act. emp. l. Iulianus. §. ſi fructibus. ſed ſi agatur actione ſtricti iuris, ſi quidem peto reſtitui quod meũ eſt, veniunt fructus à die moræ: ſed ſi peto quod eſt alienum, veniunt à die litis con-
d teſtatę[d]. ff. de vſu. l. videamus ij. circa prin. ac §. in Fauiana. & §. ſi actio-
5 nem. † Item eſt nociua mora quan-
e tum ad intereſſe quod peti poteſt[e], & augetur à die morę in odium debitoris moroſi, vt ff. de actio. emp. l. datio. §. ſi per venditorem. & de re iudic. l. ſi Calendis. vbi intereſſe peti poteſt, & augeri à die moræ in
6 odium debitoris moroſi. † Huius autẽ occaſione quæri poteſt, an in-
f tereſſe ſit in obligatione[f] poſt moram, ita quòd peti poſſit per libellũ iure actionis, vel an deducatur in cõdemnationẽ per iudicis officium tantũ? opinio eſt inter iuris prudentes, determinant enim aliquando, ſcilicet, ff. de re iud. l. ſi quis ab alio. §. vlt. quòd intereſſe non poſſit per libellum peti: ſed per iudicis officiũ in condẽnationem deducatur, arg. ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruum. §. vlt. & l. eum qui ita. & de conſtit. pecun. l. promiſſor hominis. quod poſſet habere locum, vbi eſſet in obligatione rem dari: ſed vbi eſt in obliga-
g tione factũ, ſcilicet ſucceſſiuum[g], vt ire Romam, vel foſſam facere, vel domum, tũc poſt moram etiam eſt in obligatione intereſſe debitũ ex tacita promiſſione, ſi non fuit factum quod in conuẽtione deuenit, vt ff. de verbo. oblig. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. Celſus. & ibi not. & in l. ſi pœnam. vbi dicitur quòd intereſſe in ſtipulatione venit: & ideò bene ſequitur quòd poſſit per
h libellum peti. Quidam[h] intelligũt hanc diſtinctionem in facto ſucceſſiuo, vt facere domũ, vel ire Romam, quòd tunc poſt moram intereſſe ſit in obligatione. nõ autem in obligatione rem tradi, quia illud factum eſt momentaneum, & non niſi quædam executio donationis,

&c ideò quòd tunc non ſit in obliga
tione intereſſe, arg. ff.de rei vend.
l.qui reſtituere. Sed contra illos eſt
l.ſtipulationes nõ diui.pręallegata.
vbi eſt in textu,tem tradi. Non ob-
ſtat l.qui reſtituere.quia ibi petebat
ſuum, & non liberatur detinens ſol
uẽdo intereſſe. Vel dic,quòd inter-
eſſe eſt in obligatione ſi vult actor,
vt ff.de actio. empt.l.j. Sed quæ ra-
i tio eſt diuerſitatis [i],quòd in obliga
tione facti ſit intereſſe in obliga-
tione,& non in obligatione dandi?
Ratio eſt,quia quando quis obligat
ſe ad factum,alius ſequitur eius in-
duſtriam, & ille ſe obligans illam
obligat: & ideò cum illa induſtria
non poſſit ſuppleri per alium,iuxta
l.inter artifices. ff. de ſolut. ipſe vi-
detur ſe tacitè obligare ad inter-
eſſe, ſi non fiat quod in conuentio-
nẽ deuenerit,vt d.§.Celſus.de verb.
oblig.l. ſtipulationes non diuidun-
tur. & ideò lex voluit, quòd ad in-
tereſſe ſtipulator poſſet agere. In
obligatione verò dandi, nõ eſt ita,
cùm per alium poſſit dare, nec ſic
obligatur induſtria: quare lex vo-
luit quòd ageretur ad dandum:& ſi
recuſet,vel ſit in mora,intereſſe per
officium iudicis deducatur in con-
demnationem,vt in l.hîc alleg. Sed
quare ſic etiam non agitur ad fa-
ctum? Reſpõdeo,quia ex quo ſemel
fuit in mora in facto,præſumitur ꝙ
male ageret,quare lex voluit ad in-
tereſſe agi ſtatim poſt moram.Item
dare eſt in re, & nõ intereſt tua per
quem ego dem,quia eſt facere acci
pientis, ſed tradere intereſt, quia ſi
ſum dominus,facio te poſſeſſorem,
aliâs non.de act.emp.l.ex empto.&
arg.l. traditio. de acquir. rer. do.&
ff.de dona.l.in ædibus.§.donati.Vel
intellige facto ſucceſſiuo,vt dixi in
principio.Et ratio diuerſitatis tunc,
quia in ſucceſſiuo, eſſet ſpecies ſer-
uitutis ſi compelleretur ad factum.

7 ergo nec ſi volens. † An autem in-
tereſſe quod debetur propter debi-
toris moram ſit vnicum tantùm &
ſingulare,vel an triplex:ſcilicet ſin-
gulare, cõmune,& conuẽtum,quæ-
k ſtio eſt.Et ꝙ ſit vnicum [k],ſic oſten-
do: quia lex dicit, ꝙ ſi res vendita
nõ tradatur,in id quod intereſt agi-
tur, hoc autẽ interdũ egreditur &c.
Si igitur exceſſus eſt diuerſorum,ſi-
8 cut & æqualitas, patet, † quòd dif-
fert intereſſe ab æſtimatione com-
muni & conuenta,vt ff.de act. emp.
l.j. & per eundẽ modum poteſt in-
duci.C.de ſentent.quæ pro eo quod
intereſt.l.vnica.quia ibi dicit,inter-
eſſe poteſt aſcendere vſque ad du-
plum æſtimationis communis vel
conuentæ.Quod autem exceſſus ſit
diuerſorũ,patet:quia cõmunis æſti-
matio vel conuentæ rei, non eſt in-
tereſſe.Cùm ergo remoueatur com
mune & conuentũ, relinquitur vnũ
9 tantum,ſcilicet ſingulare.†Præter-
ea lex dicit, quod intereſſe ad per-
ſonã refertur, & ſic in ſuo eſſe con-
ſtituitur per relationẽ, qua refertur
ad perſonam,vt ff.de verb.obli.l.ij.
§.vlt.&de no.oper.nun.l.ſtipulatio.
§.quæſitum.& de regul.iur.l.quate-
nus. & æſtimatio non refertur ad
perſonã, ſed ad rem. ergo ſequitur
quod nõ habet ſubſtantiam vel re-
10 gulam,vel naturam intereſſe.†Præ
terea quoties duo ſunt, quorũ vnũ
refertur ad aliud:conſtat non idem
eſſe relatum: & id ad quod ſit rela-
tio, licet ex commixtione relati &
eius ad quod ſit relatio,idem reſul-
tet effectus, vt patet in codicillis ad
l teſtamẽtum [l] relatis. ex quorũ duo-
rum iuribus commixtis idem inſur
git effectus, vt l.ij.§.codicillorum.
& l. quædam. ff. de iure codicil. &
de condit.inſtitut.l. inſtitutio.& de
hæred.inſtit. l.aſſe toto.& C.de co-
dicil. l. ſi idem. ſi ergo intereſſe re-
feratur ad æſtimationem rei, vt in
l.ſtipul

l.ſtipulatio.§.vltim.ff.de noui oper.
nuntia.& l.qui tabulas. ff. de furtis.
reſtat rei æſtimationem nõ eſſe in-
11 tereſſe. † Item interdictum vti poſ-
ſidetis datur ad intereſſe, & refertur
ad æſtimationem rei, vt l. ſi duo.§.
penulti. ff. vti poſſid. ergo ſequitur
quod æſtimatio rei nõ ſit intereſſe,
cum relatum, & id ad quod refer-
12 tur,ſint diuerſa,ſicut dictũ eſt.†Præ
terea diſponens & diſpoſitum non
compatiũtur ſe ſub eodem genere,
vt.ff.de fundo inſtruct. leg.l.vlt.ſed
communis æſtimatio & cõuenta ſi
excedit communem, diſponit & li-
mitat intereſſe, quod patet,quia nõ
m patitur ipſum excedere duplum [m]
ſui,vt C.de ſenten.quæ pro eo quod
intereſt,l.j.ergo abſurdum eſt dice-
13 re, †quòd communis vel conuenta
æſtimatio rei ſint per ſe diſtinctæ
ſpecies ſub eodem genere cum in-
14 tereſſe ſingulari. † Præterea à quo
remouetur genus & quælibet eius
ſpecies, vt ff. de fundo inſtruct.leg.
l.fundi.§. vlt. ſed ſi conueniat inter
emptorem & venditorẽ, quòd non
agatur de euictione,illa conuentio
operatur quòd intereſſe non peta-
tur:& tamen petitur pretiũ rei con-
uentum. cùm ergo conuentio illa
remoueat petitionem intereſſe, &
non remoueat petitionem pretij,pa
ret quòd pretium conuentum non
eſt ſpecies intereſſe, vt probatur de
act.empti.l.emptorem.§.qui autem.
15 †Oppoſitũ oſtendo ſic, actio legis
Aquiliæ datur ad id quod intereſt,
hoc autẽ intereſſe eſt cõmunis æſti-
matio rei.Primũm patet. ff. de furt.
l.quidam tabularij.§.de lege Aqui-
lia maior quæſtio eſt. Secundo ap-
paret, quia illud intereſſe ad quod
datur actio legis Aquiliæ exponi-
tur in lege.ff.ad leg. Aquil.l.ſi ſeruũ
meum.& dicitur quòd non æſtima-
n tur affectio [n], ſed quanti omnibus
cõmuniter valet:cõmunis ergo æſti

matio rei eſt intereſſe.Item lex dicit
16 quòd ad æſtimationem refertur in
tereſſe, vt ff.de furt.l.qui tabulas. in
prin.Item alibi, ſi legatum eſt mihi
relictum ſub conditione, & petam
tabulas teſtamenti exhiberi, & non
exhibetur, condemnatio ſit ad in-
tereſſe,illud autem refertur ad æſti-
mationem legati ſi agatur pro lega
to.Item hæreditatis, ſi agatur pro
hęreditate,vt ff.de tabul.exhiben.l.
locum. §. condemnatio.Item quòd
intereſſe cõſtituatur in ſuo eſſe per
relationem factam ad æſtimatio-
nem, patet.ff.de furt.l.ſi vendidero.
§. cùm autem. Ex his patet quòd
non eſt vnicum tantum intereſſe.
Item dicitur in l.quòd doli æſtima-
tio ſit non eſt ex eo quod intereſt,
ſed ex eo quòd in litem iuratur. vt
ff.de iudic. l. non à iudice. ſed con-
ſtat in intereſſe iurari, vt l. penult.
ff. de in litem iuran.& de adminiſt.
tutor.l.tutor qui repertorium.ij. re-
ſpon. Ergo neceſſario ſequitur aliã
eſſe ſpeciem intereſſe de qua loqui-
tur l. non à iudice. id eſt, commu-
ne: aliam de qua loquitur.l.penult.
de in litem iuran. id eſt, ſingulare,
17 †Præterea conſtat in litem iurari
ob dolum tantùm:non ob culpam,
vt in l. in actionibus.§.ſed in his o-
mnibus. vt in l.ij in fi. de in litẽ iur.
& tamen iuratur in intereſſe, vt d.l.
penult.Cùm ergo ratione doli,quia
maius eſt delictum, maior ſit æſti-
matio: & ratione culpæ minor,
quia minus delictum:& tamen con
ſtat ratione culpæ ad intereſſe agi,
vt l.ij. §. interdum.ſequitur vlterius
quòd alia ſit æſtimatio doli, & alia
culpæ, & vna maior, & altera mi-
nor:& cum quælibet appelletur in-
tereſſe, quòd non ſit idem ſed di-
uerſum, cùm exceſſus ſit diuerſo-
18 rum, vt dictum eſt. † Præterea con-
ſtat ſtipulationẽ iudicio ſiſti com-
mitti quanti ea res eſt, vt in l. ij. §.

vlti. ff. qui ſatiſd. cogan. & illa ap-
pellatur vera æſtimatio rei, vt in l.
hæc verba. ff. de verbor. ſign. & il-
lud appellatur intereſſe, vt l. vlti. ſi
quis in ius voca. non ierit. & l. quo-
ties. de verbor. oblig. Cùm ergo ve-
ra & communis æſtimatio rei ap-
pelletur intereſſe, & illam conſtat
differre ab æſtimatione ſingulari,
vt ff. de leg. j. l. & ſi æquo. & de leg.
ij. l. ſi cui fundus. ſequitur quod illud
commune differt à ſingulari, & non
ſit idem, ſed per ſe diſtinctum: &
per eundem modum poſſet induci
l. arbitrio. in princip. §. non tamen.
19 ff. de dolo. † Ad euidentiorem in
tellectum huius videndum eſt, an
æſtimatio rei ſit intereſſe, vel æſti-
matio damni, vel lucri in illis caſi-
o bus in quibus habetur ratio lucri [o].
& quòd ſit æſtimatio lucri, non
damni, probatur ſic: quia vbi non
eſt damnum, venit intereſſe: vt pa-
tet in legato ſub conditione reli-
cto. ff. de tabul. exhiben. l. locum. §.
condemnatio. Item ſi peto caueri
pro legato ſub conditione relicto,
& non cauetur, petitur intereſſe. In-
tereſſe autē dicitur æſtimatio eius
quod eſt relictum. Patet ergo quòd
æſtimatio rei eſt intereſſe, vt ff. qui-
bus ex cauſis in poſſeſ. eatur. l. pen.
j. & ij. reſpon. Præterea patet quod
leges dicunt intereſſe referri ad
æſtimationem rei: vt ff. de furtis. l.
qui tabulas. & l. ſi vendidero. §. cùm
p autē. Sed videtur [p] ſecundum Azo.
opinionem poſitam. C. de ſentent.
quæ pro eo quod intereſt. l. vnica.
quòd ſit æſtimatio damni contin-
gentis, & lucri abſentis, argumen.
pro eod. ff. ad Trebellia. l. apud Iul.
in ſi. iij. reſpon. & de hoc notatur in
ſumma Hoſtien. de ſentent. excom.
20 c. ſacro. † Oppoſitum verò, quòd
æſtimatio vel pretium rei non ſit
q intereſſe [q], patet ſic, quia lege caue
tur, quòd in actione furti non qua-
druplatur intereſſe: ſed tantùm pre
tium rei. Patet igitur pretium rei
non eſſe intereſſe, vt ff. de furtis. l.
in furti. Item quia lex dicit quòd
pretium rei venit in intereſſe. ff. de
21 religio. l. liberum. † Conſtat autem
id quod deducitur in alterum, non
eſſe id in quod deducitur: quia ſi
ouis deducitur in gregem, non eſt
grex: ſed in grege continetur. Item
ſi tignum deducatur in domum,
non eſt domus, ſed in domo con-
tinetur. vt ff. de vſucapio. l. eum qui.
& l. rerum mixtura. Item ſi bos de-
ducatur in ſententiam, patet omni-
bus quòd non eſt ſententia: ſed in
ſententia comprehenditur. Verè er-
go concluditur, ſi pretium venit in
intereſſe, quòd non eſt intereſſe.
22 † Item ſi vnum duorum, ſui poteſta-
te comprehendit aliud, comprehen
dens & comprehenſum ſunt diuer-
ſa, vt ecce actus ſui potentia com-
prehēdit iter: vt ff. de nouat. l. ſi pu-
pillus. §. fin. & de verb. obligat. l. qui
vſumfructum. & tamen certum eſt
iter non eſſe actum: ſed ſpeciem
ſeruitutis diſtinctam ab actu, vt ff. ſi
ſeruit. vend. l. loci corpus. § j. & de
adimen. legat. l. j. Item iter compre-
hendit facultatem eundi & agendi:
tamen facultas illa nō eſt iter: quod
patet, quia poteſt eſſe ſine itinere,
vt in l. ſi fundum ſub conditione. §.
qui fundum. ff. de legat. j. & ſi vſuſ-
fructus petatur. l. j. & de vſufru. leg.
l. j. Item actus comprehendit facul-
tatem eundi & agendi: tamen fa-
cultas non eſt actus. Item vſusfru-
ctus comprehēdit facultatem vten
di, fruendi: vt in l. j. de vſufruct. &
tamen facultas illa non eſt vſusfru-
ctus. quod patet: quia eſſe poteſt,
vbi ius vtendi, fruendi non eſt, vt
ff. de iure dotium. l. ſi vſusfructus. &
ſolu. matrim. l. vſufructu. ergo bene
ſequitur amodò, quòd licet æſti-
matio intereſſe comprehēdat æſti-
mation

mationē communem vel conuen-
tam rei, quod ipſa communis vel con-
23 uenta non ſit intereſſe. † Præterea
probatur quòd ſit æſtimatio damni,
& non rei: quia ipſum intereſſe in
condemnationem deducitur: vt ff.
de adminiſtr. tut. l. ſi minoris. & de
24 in litem iuran. l. penult. † Conſtat
autem æſtimationē damni in con-
demnationem deduci: quia vbi po-
teſt verti æſtimatio damni, non rei
ibi ſit condemnatio in intereſſe: vbi
non poteſt, non ſit. ff. ad leg. Aquil.
l. ſi quis teſtamentū. Cùm ergo pro-
batum ſit quod intereſſe in condē-
nationem deducatur. Item quòd
æſtimatio damni: rectè concluditur
quòd intereſſe & æſtimatio damni
r ſunt idem [r]. Item quia lex dicit iu-
rari in litem in intereſſe, vt d. l. pen.
Et alia lex dicit, quòd in iuramen-
to in litem deducitur æſtimatio in
quantitate conſiſtens: vt in l. videa-
mus. §. ſi tamen. & §. ſed an iudex. ff.
de in litem iur. Sic ergo patet, ex
hoc & præcedenti, quòd inter-
eſſe eſt æſtimatio damni in quanti-
tate conſiſtens. Item quia lege ca-
uetur quòd legis Aquiliæ actio da-
tur ad intereſſe: & alia lex dicit,
quòd per legem Aquiliam conſe-
quimur damnum, & damni æſtima-
tionē: ergo euidenter apparet, quòd
æſtimatio damni eſt intereſſe. Item
pone quòd ſtipulor mihi rem tradi
vel præſtari non præcedente con-
tractu, de cuius natura debeat trāſ-
ferri dominium vel poſſeſſio. Cer-
tum eſt, quòd ſi non tradatur vel
præſtetur, quòd non æſtimatur pro-
prietas, nec poſſeſſio: ſed illud ſo-
lùm quod mihi abeſt, quia res tra-
dita vel præſtita non fuit. & illud
appellatur intereſſe. ff. de verb. obli.
l. ſi fundum certa die præſtari. & l.
ſi rem tradi. Item pone, quòd rem,
quæ valebat centum, & erat obli-
gata pro decem, ſtipulor liberari.
quia non fuit liberata agam ad in-
tereſſe. illud autē dicitur quod mihi
abeſt: vnde ſi decem ſolùm mihi
abſunt, quia illa ſolui, & habeo
rem, patet quòd pretium rei non eſt
intereſſe, ſed æſtimatio eius quod
mihi abeſt: quia non ſit quod fieri
debuit, vel ſit quod fieri nō debuit,
vel non fieri conuenit. Item ſi ſti-
pulor mihi ſatiſdari pro centum, ſi
non ſatiſdatur, peto intereſſe: illud
autem aliquando æquipollet quan-
titati pro qua ſatiſdandum eſt, ali-
quando ab ea exceditur. vt ff. de
verb. oblig. l. ſi quis ſtipulatus. §. vlt.
& de re iudic. l. ſi quis ab alio. in
princ. per hoc patet, quòd intereſſe
non eſt idem quòd æſtimatio rei:
ſed diuerſum, quia in diuerſis non
in eodem inuenitur æqualitas & ex
25 ceſſus. † Ad hanc quæſtionem [s] di-
s co, quod æſtimatio rei conuenta,
communis, & ſingularis non eſt in-
tereſſe; licet veniat in intereſſe com
muniter vel ſingulariter æſtiman-
do: & hoc oſtendo ſic, Lex dicit,
quòd hæc verba, quanti eam rem
eſſe, non ad id quod intereſt, ſed
ad rei æſtimationem referuntur. ff.
de verbor. ſignific. l. hæc verba. ſe-
cundū leges enim indefinita æqui-
t pollet vniuerſali [t], vt ff. de legat. ij.
l. ſi pluribus. & ff. de legat. iij. l. hoc
legatum. & l. ſi plures. & de rebus
dubiis. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum.
Cùm ergo indefinitè dicat, quòd
non ad id quod intereſt, intelli-
gam vniuerſaliter, quòd ſufficit ad
æſtimationem, &c. vt ſic primum
comprehendat omnem ſpeciem
intereſſe: ſecundum omnem ſpe-
ciem æſtimationis. hoc idem ſci-
licet quòd rei æſtimatio non ſit
intereſſe, patet. ff. de tute. & ratio
diſtrahend. l. j. §. conſiderandum.
26 † Nunc redeo ad primum, nun-
quid eſt vnum intereſſe, vel tri-
v plex [v], & dico quòd cùm dam-

num poſſit æſtimari ſingulariter, vt
ff. de bo. liber. l. libertus qui ſoluen-
do. & ſi quid in fraud. patr. l. j. §. &
alias. Item & communiter. vt l. ſi
ſeruum meum. ff. ad leg. Aquil. i bi
dum dicit, quanti omnibus &c. Itē
ex conuentione: quia procedere po
teſt conuentio ſuper dubia futura
æſtimatione dāni, vt ff. rem ratam
hab. l. procurator ad exhibendum.
27 §. fin. & de præto. ſtip. l. fin. †Et hoc
appello conuentum, id eſt conuen-
tione æſtimatum & limitatum, &
hoc poteſt excedere ſingulare &
commune, & ab eis excedi: ergo nō
eſt idem; cùm exceſſus ſit diuerſo-
rum, ſed eſt per ſe diſtincta ſpecies
intereſſe. aſſumendo enim nouam
formam, per hoc quod ex conuen-
tione additur vel detrahitur, non
remanet in ſingulari vel communi:
ſed aſſumit ſpeciem nouam, & ap-
pellatur conuentum, vt dicitur in
ſtipulatione prætoria, quæ per im-
mutationem extra formam præto-
riæ nouam ſpeciem aſſumit, & ap-
pellatur cōuentionalis: vt ff. de ver.
oblig. l. in conuentionalibus. Item
& per eundem modum conſtitui-
tur noua ſpecies iuris: vt ff. de iuſt.
& iure. l. ius ciuile. ergo & noua ſpe
cies intereſſe. non ergo dico quòd
pretium rei conuentum ſit intereſſe
conuētum, nec quòd commune ſit
intereſſe commune, nec quòd æſti-
matio ſingularis ſit intereſſe ſingu-
lare: ſed dico quòd damnum ſingu-
lariter æſtimatum, eſt intereſſe ſin-
gulare, & æſtimatū cōmuniter eſt
commune, & æſtimatū ex conuen-
tione, eſt intereſſe conuētum, & ſic
28 triplex. †Et ſecundū hoc ad ar. pri-
mum patet reſponſio, & concedo
quòd commune vel conuentū pre-
tium non eſt intereſſe, licet in æſti-
matione intereſſe deducatur, vt di-
ctū eſt. Item & ſi teneres opinionem
aliam quod pretiū rei ſit intereſſe,
nihilominus patet reſponſio, quia
verum eſt non idem eſſe id à quo
& ex quo exceditur, ſcilicet nume-
ro, tamen aliter ipſum vel idem
genere, diuerſum ſpecie eſſe po-
teſt, vt ecce ſi dicam, Martinus
non excedit ſeipſum, ſed Marti-
nus bene poteſt excedere Petrum,
& ab eo excedi. Secundum conce-
do, in eo quod dicit, intereſſe cōſti-
tuitur per relationē ad perſonam,
x ſed ſubiungo[x] quòd perſona poteſt
duobus modis intelligi, ſcilicet ſin-
gulariter & communiter: relatum
ergo ad perſonam ſingulariter di-
citur ſingulare, & relatum ad perſo
nam communiter, diceretur com-
29 mune. †Quòd autem relatio inter
eſſe poſſit fieri cōmuniter ad per-
ſonam, patet per illud, quòd lex
Aquil. ad intereſſe datur: illud autē
refertur ad id quanti omnibus, vt
d. §. de lege Aquil. maior quæſtio
eſt. & d. l. ſi ſeruum meum. Tertium
& quartum concedo, quia probant,
quòd æſtimatio rei nō ſit intereſſe.
Ad quintum eodem modo reſpon-
deo, quia concedo quòd æſtimatio
rei non eſt diſtincta ſpecies intereſ
ſe, vt probatum eſt, & ideo non eſt
ſub eodē genere cum intereſſe ſin-
30 gulari. † Item nocet mora quan-
tum ad cauſarum æſtimationem
tam ex parte actoris quàm ex parte
rei: ſi enim iudex cum cauſæ cogni-
tione ſtatuat tempus actori intra
quod agat, vel reo intra quod exce
ptiones opponat, repellitur poſt il-
31 lud tempus, †quaſi lapſus temporis
tacitam renunciationem inducat,
vt ff. de hæred. inſtit. l. ſi quis inſti-
tuatur. §. item ſi conditioni. & qui
accuſ. non poſſunt. l. ſi ea, & dixi ple
nè ſuprà eod. c. indultum. Sed oppo
nitur & videtur etiam quod ſua mo
32 ra nocet alicui: †cōſtat enim quod
mora rei principalis nocet fideiuſ-
y ſori,[y] vt ff. de verb. oblig. l. mora
rei

rei. & l. ſi ſeruum. §. nunc videamus,
33 & de fideiuſ. l. ſi à colono. §. j †Item
mora vnius de duobus reis deben-
di nocet alij, quando ſunt ſocij, vt
z ff. de duobus reis. l. penultima.[z] ſed
quando non eſſent ſocij, non no-
cet. vt de vſur. l. mora. §. vlt. ſed ſibi
imputare debet quòd fuit in culpa
alterius obligationem ſuſcipiendo.
Item caſualia in obligationem par
ticipando, cogitare debuit quod po
terat euenire: vt ff. de condic. inde-
bit. l. indebit. & loca. l. ſi quis fun-
dum. Dyn.

ADDITIO.

a L. ſi ex legati cauſa. Adde quando
debitor teneatur de interitu rei de-
bitæ in ſpecie vel in genere, poſt
moram vel ante, Bart. in l. in naue
Saupheij. ff. loca. & in l. ſi ex legati
cauſa. & ibi Bald. Ang. Imo. Paul. de
Caſt. Alexan. & Lud. Bolog. in l. j. ff.
de verb. oblig. & Cyn. Bald. & Saly.
in l. incendium. C. ſi cer. pe. & Alex.
in l. Stichus. col. ij. de verb. oblig. &
Bal. & Lud. Bolog. in l. ſi ipſa res. ff.
quod metus cau. vbi ponunt, quòd
ſi in locum rei peremptæ ſubroge-
tur alia ſpecies, debitor non libera-
tur etiam ante moram. & adde Bar.
Bal. & ſing. Alexan. in l. quod te. ff. ſi
certum pet. & Lud. Bolo. in l. is qui.
de act. & oblig. in primis interpret.
& in l. ſi cum exceptione. §. quate-
nus. ff. quod metus cauſa. vbi dicit,
quòd ſi res pereat infra tēpus quod
datur iudicatis, quando debitor eſt
condemnatus, purgatur prima mo-
ra, adeò quod liberatur debitor. &
adde deciſ. Parlament. Delphin. q.
ccccxcvij.
b ¶ Tenetur. Adde quo tempore de-
bentur fructus & intereſſe in con-
tractibus bonæ fidei & ſtricti iuris,
Bar. Ang. Imo. Pau. de Caſt. Alexan.
in l. ſi filius. §. cum fundum. ff. de
verb. oblig. & Bal. in l. ſi quis bono-
rum. ff. de leg. j. & in l. fructus. C. de
act. empt. & Doc. in l. vinū. ff. ſi cer.
pet. & Bart. & ſequaces in l. videa-
mus. ij. §. ſi actionem. ff. de vſur. &
ibi Bal. & Fran. Aret. in conſil. ix. &
quæ ſit ratio differentiæ inter con-
tractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, &
quare fructus nō veniūt iure actio-
nis, vide Bald. & ibi Alex. in addi. in
l. j. in vlt. q. C. de vſur. & fruct. leg. &
Ioan. Fab. & Angel. Aret. col. iiij. in
prin. verſi. in eadem glo. & ibi Iaſo.
col. ix. poſt prin. in §. actionum. in-
ſti. de act. & Alex. & Mod. in l. ſi ma
rito. §. fi. ff. ſol. matr. & quod not. in
l. iiij. C. depoſit. & Mattheſil. notab.
xcj. ſol. xxvj. col. ij. verſic. not. gloſſ.
ſingu. & per Imol. c. fi. de loc & con-
duc. & Alex. conſil. ccix. col. j. volu.
iij. tu bene ſcis, quòd ſi debitor vini
vel frumenti eſt in mora, inſpicitur
æſtimatio quamplurimi proueniēs
à tempore moræ, vt d. l. vinum. &
ibi omnes. Doct. Quid econtrà ſi cre
ditor fuit in mora recipiendi: dic
quòd à tempore illius moræ inſpi-
citur æſtimatio quāti minimi. iſtud
eſt ſing. dictum Bald. in l. ſi hominē.
per illū tex. ff. manda. & tenet Fran-
ciſ. de Crema. ſing. xciiij.
c ¶ Sapit. Eſt tamen ſtricti iuris, licet
in quibuſdam ſapiat naturā actio-
num bonæ fidei, vt tenet Iaſo. in §.
actionum. col. ij. verſic. ij. principali-
ter. Inſti. de actio. F. C.
d ¶ Conteſtatæ. Non aliàs ſcilicet vt
ipſius iudicij ſtricti iuris, ſed bene
veniunt, & peti poſſunt vt intereſſe
quantum intereſt moram non eſſe
factam. l. ſi fundum certa die. ff. de
verbor. obligat. vt dixi in extricat.
labyrinthi de eo quod intereſt. nu-
me. 236. 239. & 247. G. M.
e ¶ Poteſt. Adde Boet. alleg. in j. ad-
dit. & Bal. & Bolog. in l. curabit. C.
de act. empt. & Doct. maximè Inno.
in c. plures de vſur. & c. ij. de fide-
iuſſ. F. C.
f ¶ Obligatione. Adde an intereſſe

ſit in obligatione vt poſſit peti per libellum iure actionis, Barto. poſt Dy. in l. ſtipulationes non diuiduntur. in x. & xj. opp. ff. de verb. oblig. & Cyn. & Bart. in l. vnica. C. de ſenten. quæ pro eo. quod inter. in iiij. q. princip. col. x. qui dicunt Dyn. hîc. & in d. l. ſtipulationes. dicere veritatem. & Spec. tit. de fruct. & intereſſe. §. viſo. verſ. qualiter. & ver. quomodo. & ver. ſequ. & in tit. de ſen. §. qualiter. verſi debet. cum ſeq. & Io. Fab. Ang. Aret. col. vj. ver. in ea glo. & ibi Iaſ. col. pen. in §. curare. inſtitu. de act. & Franc. de Aret. in conſi. lxxxiij. & Io. Andr. in addit. Spec. in tit. de fruct. & Bar. Bal. & Alex. l. certi condictio. in princip. colum. iiij. & ſeq. ff. ſi cer. pet. & quæ not. Bald. in conſi. clj. in fin. vol. iiij. & Bald. in l. ſi traditio. in iiij. q. C. de act. empt. & omnino vide in l. j. ff. de action. emp. per Bar. & Doctor. Abb. in conſil. vij vol. ij. & an intereſſe poſſit peti ratione lucri ceſſantis, vide quæ dixi ſuprà in proœm. fol. j. & text. & ibi Bar. in l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem. ff. de act. empt. & ibi Alex. in addit. & Bar. in l. iij. §. fin. ff. quod cer. loc. & Cyn. Bar. Bald. & Salyc. in d. l. vnica. C. de ſent. quæ pro eo. & Abb. in c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. & in conſi. lxiij. col. v. in princip. lib. j. & Bald. & Ludou. Bologn. in d. l. iiij. §. fin. in ſecundis interpret. ff. de eo quod cer. loc. & Alex. conſi. cxlj. col. j. & ij. vol. v. & Abb. & Fely. in c. cum venerabilis. col. iij. ante medium. & col. ſequ. & de excep. & Inno. & doct. in cap. ſacro. de ſenten. excommuni. & Abb. in cap. conqueſtus. de vſur. & in ca. dilecti. de foro compe. & in ca. pen. col. j. de offic. deleg. & j̃. latius per Dyn. verſic. ad euidentiorem intellectum. & Signor. de Homod. in repet. l ſi inſulam. quæſtio. j. & ij. ff. de verbo. oblig. columna iij. & Franc. Aret. in conſil. clvij.

g ¶ Scilicet ſucceſſiuum. Hæc verba, ſcilicet ſucceſſiuum, vt ire Romam, vel foſſam facere, vel domum. additio ſunt: vel ſuperuacuus eſt verſicu. qui paulò pòſt ſequitur, quidā intelligunt &c. & certè nec verba iſta, nec is verſicu. vſque ad verſic. an autem intereſſe. in nullo veteri exemplari ex his quæ ego habeo, inueniuntur. F. G.

h ¶ Quidam. Illud, & quod ſequitur vſque ibi, an autem intereſſe. excluſiuè deficiebat in aliis & veteribus, & nouis exemplaribus, quod reſtitui ex lib. vetuſto do. Nicolai Molæi Senatoris Pariſ. C. M.

i ¶ Ratio diuerſitatis. De ratione diuerſitatis vide remiſſiue Iaſo. in §. actionum. col. viij. verſi. in ead. gloſ. ibi ſecus. Inſtit. de actio. & ibidem limitat illud, quod dicitur neminē poſſe cogi præcisè ad factum, vt nō procedat quoties interueniſſet iuramentum: nec in vltimis voluntatibus, nec in ſententiis.

k ¶ Vnicum. hæc eſt veritas, vt tenēt Iacob. de Rauen. col. ij. & iij. Iacob. Butrig. col. iij. & Salic. col. xv. in l. vnic. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt, profer. vbi latè dixi in extrica. labyr. nu. 33. cum ſequ. quicquid dicat Dyn. hîc, verſ. nunc redeo ad primum. & verſic. ex his patet. licèt eum ſecuta ſit hactenus communis ſchola. C. M.

l ¶ Teſtamentum. Adde, quòd diuerſitas eſt inter teſtamentum & codicillos etiam in effectu, vt in iuribus hîc per Dyn. alleg. tamen largè appellatione teſtamenti veniunt codicil. vt not. gl. Doct. in l. ij. verſ. perſonales. & ibi Bald. C. communia de legat. & gloſſ. in l. fin. verſic. agnationis. & Alexan. in l. ſi idem. in ſua lect. & in addit. ad Bald. & in d. l. ij. C. de codic.

Adde, quòd hoc eſt verum, quòd appellatione teſtamenti, veniat codicillus in larga eius ſignificatione quemadmodum & appellatione, ibi vltimæ voluntatis, ſcilicet inquantum debet fieri cum eadem ſolennitate, quæ requiritur in vltimis voluntatibus, & Bald. in l. hac conſultiſſima. colum. iij. verſi. item dicitur hîc. C. qui teſtamen. fac. poſſunt. & Bart. omnino in l. ij. ver. quæro ſtatutum prohibet. ff. de leg. j.

m ¶ Duplum. Adde vſque ad quam quantitatem intereſſe poteſt aſcendere, gloſſ. in verbo, dupli. in d. l. j. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. & ibi Cyn. in iiij. quæſt. prin. & Barto. in iiij. quæſt. & Bal. col. iiij. & Dyn. Ioan. Fab. Ang. Aret. & Iaſ. in §. omnes autem actiones. col. ij. inſtit. de act. & Angel. & Salyc. in d. l. vni. C. de ſenten. quæ pro eo quod inter. & vide Dyn. & quæ ibi dico verſi. oppo. j̃. eod.

n ¶ Affectio. Adde quòd valor, ſeu æſtimatio rerum nō ex affectione, ſed communi & vniuerſali appretiatione conſtituitur, vt l pretia rerum. §. fin. & ibi Bart. Angel. & vterque Imol. ad l. Falc. de qua materia & quomodo probetur, & qualiter in iudiciis deducatur, vide ibi, & gl. & latè Bart. & Bal. in l. ij. C. de reſcind. vend. & Bar. in ſuo conſil. c. & in l. j. §. ſi hæres. & ibi Ioan. de Imol. & alij ſcrib. ff. ad Trebel. & Ant. & Imol. in ca. pen. de empt. & vend. & ibi Doc. maximè per Abb. & Felyn. in cap. cum cauſam. in ij. de teſta. & Ang. Aret. ad ſaturitatē in §. ſi quis agens. & Iaſ. in §. plus. de act. & Flo. de ſancto Petro in d. l. ſi ſeruum meum. & gloſſ. & Ana. in cap. in ciuitate. in x. col. de vſu. & gl. in c. hoc ius porrectum. x. quæſtio. ij. & Alexand. conſil. xcij. circa medium. iiij. columna, volum. v. & vide text. ſingul. in l. ſi in emptionem. & ibi Bald. ff. de minoribus. vbi intereſſe affectionis attenditur, quod eſt mirabile ſecundum gloſſ. ibi.

o ¶ Lucri. Adde quòd hodie non habetur ratio lucri indiſtinctè: ſed diſtinguitur ſicut olim, reprobata opinio. gloſſ. in d. l. j. de ſent. quæ pro eod. & tenet Dyn. in l. Proculus. & ſeq. ff. de damno infec. & Bart. in l. ſi quis vxori. §. penul. per illum tex. & gl. ff. de fur. vide Doct. in d. l. vnica. & not. ſ. in v. addit. magna.

p ¶ Sed videtur. Hæc clauſula vſque ad verſic. oppoſitum verò. reſtituta fuit ex præfato lib. do. Molæi. C. M. Sed mea quidem ſententia inſeri non debebat, cùm in codicibus manuſcriptis non inueniatur, & arbitror potius gloſſema quodpiam fuiſſe, quod in margine repertum temere in contextum Dyn. tranſlatum eſt.

q ¶ Intereſſe. Adde an in furto & maleficiis intereſſe poſſit excedere duplum, Bar. in l. in furti. in princ. ff. de fur. & in l. vnica. C. de ſen. quæ pro eo quod. vt ſuprà tractatum eſt. & quid in foro conſcientiæ, vide Deci. in c. j. in j. lect. col. vij. verſic. quinta concluſio. de conſt.

Adde quid in foro conſcientiæ, an poſſit pœna duplicata, vel quadruplicata peti vltra ſortem principalem. & conclude quòd non. per glo. ſing. in c. fraternitatis. ij. q. ij. quam ad hoc reputat ſing. Panor. in c. Raynaldus. & ibi poſui in apoſt. ad eam de teſta. & facit de ea magnum feſtum idem Pan. in c. ſi egreſſus. de iniur. Bal. in prop. terminis in l. poſt deſertionem. nu. 4. quod ibi ſignaui in apoſt. ad ipſum. in ver. in for. cōſcien. C. de fur. vbi alleg. gl. dicentē, quòd fur in foro cōſciē. nō tenetur niſi ad reſtitutionē rei furtiuæ, & illā allegādo & Bal. Ro. in repe. rubr. de arbit. dicit quòd pœnæ dupli & quadrupli ob furtū à iure ciuili inductæ de iure canon. non habent

locum nec poſſunt pēti.

r ¶ Sint idem. Tu conclude breuiter quòd intereſſe dicitur ęſtimatio vel pecunia numerata quæ ſuccedit loco cuiuſque rei, ſi non detur: vel facti, ſi non fiat vt debet, vt not. in l. ſi quis ab alio. ff. de re iudic. & Specul. omnino in tit. de fruct. & intereſſe. §. iij. in princip. dixi in addit. ad Bald. in l. ſed & loci. in princip. ff. fin. regund. Adde quòd diffinitionem intereſſe ponit eleganter Iuriſconſul. in l. ſi commiſſa. ff. rem rat. habere.

s ¶ Quæſtionem dico. Hæc veritas: quia in hac materia intereſſe dicitur reſpectiuè, ad differentiam principalis: & ſic aliud eſt ab eo, & eius æſtimatione, vel cauſa, ſeu naturali ſequela: vt docui in extricatione labyrint. de eo quod intereſt. nume. 8. 9. & per tot. Sed caue, quia Dyn. hîc, more aliorum, mox ſibi contradicit ibi, licèt veniat. quia ſemper ſunt diſtincta, ſicut ſors & vſura: principale & pœna: vt dilucidè oſtēdi in d. tractatu, quo non eſt alius in iure, in quo doct. aduſque magis ſeſe intricauerint. C. M.

t ¶ Vniuerſali. Adde Dyn. ẜ. in prooemio. nu. 5. cum ſeq. F. C.

v ¶ Vnum intereſſe vel triplex. Tu dic quòd eſt triplex, ſcilicet commune, cōuētionale & ſingulare, ita not. gl. Bar. & Doc. in l. j C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, propter. glo. in l. j. ff. de act. emp. Inn. in c. cum eccleſia. de excep. & Spe. in tit. de fruc. & intereſſe. §. iiij. licet Iac. de Rau. teneat ꝙ ſit vnicū tantum. & probatur quaſi per omnes rationes & iura, quæ Dy. hîc. ẜ. in prima parte adducit. & idē Iac. Butr. ſed Cy. & Bar. in l. vnica. in ij. q. ambo tenēt opi. Dy. & gl. quòd eſt triplex. & ibi Bart. in princ. ſequitur eos. & in l. traditio. in iiij. q. C. de act. empt. & in hoc quod dicit Dyn. hîc, & in præce. col. ꝙ pretium rei nō eſt intereſſe cōuētum, vel pretiū cōmune, vel ſingulare, vt tenet gl. in d. l. vnica & ibi Bald. in princ. & in l. j. C. de iis qui à non domino. ſed intereſſe æſtimatū ſingulariter eſt ſingulare, & intereſſe æſtimatum cōmuniter eſt commune intereſſe, & intereſſe æſtimatum conuētione partium, eſt intereſſe conuentum, ſequuntur Cyn. & Bart. contra Bald. & gl. Et adde Bar. in l. ſi. ff. de præto. ſtip. in ſi. & Inno. in c. ſacro. col. iij. de ſentent. excommu.

x ¶ Subiungo. Multum olim laboraui in defendenda & fulcienda communi diuiſione: ſed eo magis eam falſam & inutilem inueni. vnicum eſt ergo intereſſe extra rem: modò propinquum, modò remotum, modò lucri, modò damni vt dixi in tractatu de eo quod intereſt. nume. 12. 16. & 17. C. M.

y ¶ Fideiuſſori. Adde Bar. Paul. de Ca. & Alex. in l. mora. hîc alleg. & limita quòd mora rei non nocet fideiuſſori, quādo poſt factam oblationem per fideiuſſorē reus eſt in mora, vt eſt text. ſingul. & non alibi ſecundum Bar. in d. l. mora. hîc alleg. & ita tenet Mat. de Mattheſi. in ſuis notabilibus. fol. vlt. col. j. in princ. Adde quòd voluit allegare Matthe. not. clxxv. incip. not. quòd mora nocet fideiuſſori. & licet Ang. in alle. l. mora. ſecus ſenſiſſe viſus fuerit, tamen non recedas ab opin. huius hîc quam poſuit in d. l. mora. & ibi poſui in addi. ad ipſum. in ver. fideiuſ. & ibi Raph. Imol. Paul. de Caſt. Are. Alex. & communiter omnes.

z ¶ L. penult. Adde Bar. in l. penult. ff. de duobus reis. & latius in l. ex duobus. eod. tit. col. ix. verſi. xj. quæro. & Paulus de Caſtr. in l. mora rei. ff. de verborum obligatio. & Bart. in authent. hoc ita. C. de duob. reis. vltim. chart. colum. iiij. quæſt. xj. qui refert & ſequitur Dyn. hîc.

In reg.

In reg. Ea, quæ.

Argumenta.

1 *Iudex ſecularis non poteſt in cauſa clerici ſententiam ferre.*

2 *Sententia contra non ſubditum lata non valet.*

3 *Sentētia tempore feriarum, neutra partium conſentiēte lata, eſt nulla.*

4 *Proceſſus factus intra tempus dilationis nullius eſt momenti.*

5 *Tutoris non ſubiecti datio, vel facta pupillo non ſubiecto, nulla eſt.*

6 *Citatus ad non ſuum iudicem comparere tenetur.*

7 *Factum à iudice quando teneat.*

REGVLA XXVI.

EA, QVAE fiunt à iudice, ſi ad eius non ſpectant officiū, viribus nō ſubſiſtunt.

1 † ¶ VT ſi iudex laicus condemnat aliquem quem cōſtat clericum eſſe, & non de iuriſdictione ſua: nā
2 non valet ipſo iure ſentētia. † Item ſi iudex laicus condemnat aliquem laicum quem conſtat non eſſe de iuriſdictione iudicantis: tunc non valet ſententia. quia à non competenti iudice lata. vt C. de decurio. l. duumuirum. & ſi non à compe. iu-
a di. l. j. [a] & per totum, maximè in l. ſi. & ff. de iuriſdi. om. iudic. l. vlt. & de offi. præfect. vrb. l. vlt. & de iniuſto rup. teſt. l. ſi quis filio exhæredato. §. quod ſi quis. & de pœ. l. ij. §. ſi.
3 † Item pone quòd iudex proceſſit tempore feriarum vtraque parte non conſentiente: nam non valet
b ipſo iure ſententia, [b] vt ff. de feriis.
4 l. j. §. ſin verò. † vel quia dilatione conceſſa proceſſit infra tempus dilationis. nam non valet proceſſus,
c vt C. de dilat. l. ſiue pars. [c] † vel
5 quòd dedit tutorem aliquem ſibi non ſubiectum; vel alicui pupil-
d lo [d] ſibi non ſubiecto: nam non tenet datio ipſo iure: vt ff. de excu. tut. l. ſcire oportet. §. fin. & de tut. & cur. dat. ab iis. l. ius dandi. Sed opponitur & videtur quòd etiam ſi faciat illud, quod non pertinet ad
6 eius officium, valeat. † Nam ſi citet aliquem ſuæ iuriſdictioni non ſubiectum, neceſſe habet comparere: & ſi non comparet, poteſt puniri vt contumax: vt ff. ſi quis in ius
e voc. non ierit. l. ij. [e] & de iudi. l. ſi
7 quis ex aliena. Sed dic † quòd aut conſtat actum ſpectare ad officium facientis: aut conſtat non ſpectare, aut dubitatur. Primo caſu factum valet etiam ſi iniquè decernat, vt ff. de iuſt. & iure. l. pen. & de re iud. l. præſes. & l. cum prolatis. Secundo caſu factum ipſo iure non valet, vt hîc & ff. eod. l. factum. & de re iud. l. contumacia. §. contumaces. Tertio caſu valet ratione dubitationis, vt d. l. ij. & l. ſi quis ex aliena. & ad muni. l. de iure, debet ergo intelligi regula, quādo conſtat ea, quæ facta ſunt, nō ſpectare ad officiū faciētis.

ADDITIO.

a L. j. Adde Bart. & Bald. ibi in col. iiij vbi dicit Bald. quòd circa incompetētiam iudicis ſunt quinque conſideranda, ſcilicet perſona, vt l. ij. eod. tit. res, vt d. l. j. hîc alleg. Item cauſa, vt l. ſi de proprietate. eo. tit. Et tempus, vt ff. de iuriſ. om. iud. l. eum qui. item & locus. vt l. extra territorium. de iuriſd. omnium iud. & vide Bal. in conſi. ccxlj. lib. j. Et not. quòd ſentētia lata à non ſuo iudice non poteſt ratificari, vt no. Bal. conſi. ccxcix. in fin. ver. & dico. lib. j. & vide eum in l. ij. C. cōm. vtriuſque iud. & quæ dicam in vlt. addit. j. eod.

Adde quod ait Bart. in l. ſi per errorem. per illū text. ibi. nihil valebit quod actum eſt: de iuriſd. omni. iudi. quòd aduocatus vel procurator

rei

rei coram incompetẽti iudice conuenti, non opponat except. incompetẽtiæ, quia hoc modo eſſet ſtatuere actorem vt reum coram competenti iudice conueniret, ſed patiatur proceſſum fieri: quia quandocunque, exceptio incompetẽtiæ poteſt opponi, vt not. in l. non diſtinguemus. §. cum quidam. ff. de arbit. & hanc cautelam refert & ſequitur Gerardus de Petra ſancta ſing. ij. incip. no. pulchram cautelam, quæ licet ſit quandoque vtilis, ab illa tamen in foro pœniten. Cyn. in l. vnica. C. vt quæ deſunt aduoc. dicit eſſe abſtinendum.

b ¶Sententia. Adde quòd licet iudex ſit quo ad exercitium iuriſdictionis incompetens tempore feriato in honorem Dei: tamen ſuſpectum de fuga iudex poteſt capi facere tempore feriato, vt eſt gloſſ. ſing. in l. fin. C. de feriis. & tenet Ludou. de Roma in l. de pupillo. §. meminiſſe. ff. de nou. oper. nuntiatio. & Bald. & ibi Alexan. in addit. & Bart. in d. l. fin. de feriis. & Bald. in tract. ſuo de carcerib. verb. principaliter. & pulchrè Felyn. in c. vi. col. vij. ver. propter periculum. de iudi. & in c. pen. col. ij. ad fin. de conſtit. & in c. de cætero. col. iiij. ad fin. de re iud. & c. cum inter. col. x. verſic. limitat ſecundo de except. & Alexand. in l. ij. col. j. in fin. ff. de iuriſd. omn. iud. Quia etiam priuatæ perſonæ licitum eſt propria authoritate capere debitorem de fuga ſuſpectum. vt l. ait prętor. §. ſi debitorem. & ibi Bar. & Alexand. in addit. ff. de iis quæ in fraud. cred. gloſſ. Ioann. Fab. Angel. Aret. & Iaſ. de May. inſtit. de act. in princ. & Ioan. Bapt. in tract. ſuo de debit. ſuſpect. & fugit. & quod not. Abb. in c. quod ad conſultationem. de re iudic. & Andr. Barb. in rubr. de pign. vbi dicit quod licet ſit permiſſum creditori debitorem fugitiuum capere: tamen clericum debitorem nõ poteſt capere, per plures rationes per eum alleg. nec etiam capere laicum, ſi de eodem habet pignus. quod not. quia ſecundum eum poteſt afferre lac & lanam. & vide Iaſ. in §. ſed hæc quidem. col. iiij. inſtit. de action.

¶Ego puto dictum Andr. Sicul. vulgò Barb. appellati: non eſſe indubitabile inquantum dicit laicum debitorem non poſſe capere clericum ſuum creditorẽ de fuga ſuſpectum ſignanter, quando periculum eſt in mora. nam contra eum tenuit eius conſiculus Panorm. in c. cum non ab homine. num. x. & ibi in apoſtil. tam antiq. quàm meis, de iudic. & ibi ante eum tenuit Bald. in iij. col. & in c. delictis. col. v. de appel. & dixi omnino in apoſtil. ad Lanfranc. in c. quoniam contra falſam. §. recuſationes. num. iij. verſic. requiritur ergo in apoſtil. magna. in verſ. quia forenſis. de probat.

c ¶L. ſiue pars. Adde ibi Cyn. Bartol. Bald. Salic. & Doct. Moder. & quæ ſ. dixi poſt Dyn. in regu. decet. in additio ij. Angel. Aret. in §. ſi minus. colum. viij. de act. Et dic quòd licet pendente dilatione officium iudicis conquieſcat, hoc fallit reſpectu tertij, vt not. Bald. & Imol. in l. ſi quis filio exhæredato. ff. de iniuſto rupt. teſta. per text. in l. creditor. ff. manda. & tenet Felyn. in c. ſuper eo. in princ. de offi. deleg.

d ¶Pupillo. Adde Alexã. in l. fin. ff. de iuriſd. omnium iudic. & Bart. in l. etiam. de tutel. & in l. legitimos. col. ij. ff. de legi. tutorib. & Ioann. Fab. Aret. & Iaſ. ibi in addit. ad Chriſtoph. Porc. inſtit. de author. tut. §. ſed hoc iure.

e ¶L. ij. Adde ibi Bart. Paul. & Alex. Innoc. in cap. prætereа. de dilat. & Alexand. in addit. ad Bar. in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudic. & Ant. Corſet. in ſuis ſingul. in verbo, iuriſdictio. vbi ponit octo limitationes addit. in l. ij. & l. ſi quis ex aliena. videlicet an iudex poſſit cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio. & quòd quis teneatur comparere, adde Ang. Peruſ. in d. l. ij. & pulchrè Abb. & inſuper Felyn. col. xj. verſic. an ſua ſit iuriſd. in c. ſuper literis. de reſcrip. vbi ampliat regulam tribus modis. & ponit ciiij. fal. & vide Alexan. conſil. j. volum. v. & Abb. & Felyn. in c. ex parte Decani. col. iij. verſi. inquantum. Abb. de reſcript. & Dyn. in regul. quòd quis in fi. & mag. Gul. de Monferrat. in cõmen. ſuo ſuper Pragmat. Sanct. in prima parte fol. 16. & Ang. in conſil. cxcv. Franc. de Aret. in conſil. cxvj. incip. clariſſimè domine. Et vtrũ debeat præmitti ſummaria cognitio, an locus, vel quis ſit de iuriſdict. citantis, & debeat primo pronuntiari ſuper hoc communiter Doct. in d. c. ſuper literis. concludunt quòd ſic, licet Bartol. in d. l. ij. ſi quis in ius voc. non ierit. teneat contrarium, & multi eum ſequuntur. vbi Alex. ponit ad ſaturitatem: & Felyn. in c. ſi clericus laicum. col. ij. verſic. prima concluſio de foro compet. vbi dicit communẽ opin. eſſe contra Bar. & ſeq. vide gloſ. Bald. & Card. Alex. in c. j. in princ. de inueſtit. in maritum fac. & ibi Andr. Bar. in addi. ad Bald. qui dicunt gloſſ. ibi non eſſe pro communi opin. alibi tamen deciſ. Capel. Tholoſ. ccx. tenet opin. Bart. non recedas à communi opin. quæ in curiis eccleſiaſticis ſeruatur. ſed in curiis ſecularibus opin. Bartoli ſeruatur.

In reg. Scienti.

Argumenta.

1 *Dolus ſcienti & conſentienti non fit ſicut nec iniuria.*

2 *Vendens hominem liberum volentem, nõ tenetur actione iniuriarũ.*

3 *Detinens volẽtem non tenetur interdicto de libero homi. exhibendo.*

4 *Rapiens virginem volentem, an teneatur.*

5 *Deceptus pro nolẽte eſt reputãdus.*

6 *Perſuaſio plus eſt quàm violenta coactio.*

7 *Scientia interueniens quando minuat obligationem.*

8 *Cõpromittentes an poßint petere reductionem ad arbitrium boni viri, ſi promiſerint ſe non petituros.*

9 *Pactum de non agendo ad depoſitum valet.*

10 *Pactum quo quis ad delinquendũ inuitatur non valet.*

11 *Pactum ſub pœna ne quicquam fiat, continet tacitè aliquid pactũ, vt non committatur pœna, ſi altera pars non faciat quam iure facere tenetur.*

12 *Pater promittens filium ſe non exhæredaturũ appoſita etiam pœna, exhæredare poterit demeritum.*

13 *Pactũ de non reducendo ad arbitriũ boni viri, eſt à iure reprobatũ.*

14 *Pactum à iure communi reprobatum non valet. nu. 15.*

15 *Arbitramẽta iniqua arbitrio boni viri ſunt corrigenda.*

16 *Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum.*

17 *Arbitrij libertas limitatur & reſtringitur ad id quod iure licet.*

REGVLA XXVII.

SCIENTI & conſentiẽti, non fit iniuria neque dolus.

DVAS

1 ¶DVAS ponit regulas. † Prima
eſt, quòd ſcienti & conſentiēti non
a fit iniuria.[a] Secunda eſt, quòd ſcien
ti & conſentienti non fit dolus. Pri-
mæ autē regulæ exemplum poteſt
2 poni: quia à iure cauetur, † quòd ſi
vendo hominē liberū volentē, non
teneor actione iniuriarum, vt ff. de
3 iniur. l. j. §. vſque adeò. † Item exem
plum ſecundæ regulæ poni poteſt:
quia dicitur in iure, ſi detineo libe-
rum hominē volentē conſentien-
tē, non teneor interdicto de lib. ho-
mine exhibē. vt ff. de libe. hom. ex-
hib. l. iij. §. ſi quis volentem. Item ad
vtriuſque prædictarū regularū con
firmationē accedit C. de trāſact. l.
cum donationis. & de reſcind. vēd.
l. venditor. & ff. de in ius vocand. l.
quamuis, de aqua pluuia arc. l. in
diem. & quæ in fraud. cred. l. qui au-
tem. §. præterea. & de furt. l. inter o-
mnes. §. pe. & ff. eo l. nemo videtur.
4 Sed opponitur & videtur, † quòd in
iuria fiat etiam volēti: quia ſi rapio
virginem etiam volentē, teneor, vt
C. de rap. virg. l. vnica. & in auth. de
raptu mulier. & arg. ff. de ſer. corrup.
l. j. §. perſuadere. & §. vlt. Sed dicen-
dū eſt, quod cùm ex vna parte interue-
nit voluntas, ex alia perſuaſio do-
5 loſa, regula nō habet locū, † [b] quia
b is qui decipitur, pro non volēte ha
6 betur. & hoc ex eo procedit, † quia
doloſa perſuaſio plus eſt quam vio
lenta coactio. ff. de lib. hom. exhib.
l. iij. §. ſi quis volentem. ij. reſp. & de
ſer. corrup. l. j. §. perſuadere. ſed vbi
doloſa perſuaſio in altera parte nō
probatur, ſcientia cum conſenſu in
ducit præſumptionē, quod non in-
teruenit iniuria, neque dolus: & ita
loquitur regula, & leges ſuperius
allegatæ ad regulam confirman-
7 dam. † Item opponitur & videtur
quòd ſcientia interueniens obliga-
tionem non minuat. ff. de ædil. edic.
l iuſtiſſimè. Dicendum eſt, quòd aut
ſcientia interuenit in tempore con
tractus, vel alterius actus, de cuius
comprobatione tractatur, & tunc
habet regula locū, vt ff. de ædil. edi
cto. l. j. §. ſi intelligatur. & de act.
empti. l. j. in fin. & d. l. qui autem. §.
8 præterea. † Item videtur facere re-
gula ad quæſtionem, quæ ſæpe oc-
currit: videlicet ſi aliqui compromi
ſerunt in aliquem tanquam arbitra
torem & amicabilē compoſitorem,
& promiſerunt laudum non petere
reduci ad arbitrium boni viri ſub
certa pœna: an is contra quem fue-
rit iniquè pronuntiatum poſſit pe-
tere reduci ad arbitrium boni viri,
c ita quòd non cadat in pœnam? [c]
Videtur enim, quòd in pœnam ca-
dat propter generalitatem iſtius re-
9 gulæ & legum præallegat. Item ſi
conueniam, quòd non agam actio-
ne depoſiti, valet pactum, licet indu
d cat tacitam remiſſionē futuri [d] do-
li. vt ff. de pactis. l. iuriſgentium. §.
ſed & ſi quis paciſcatur. & l. ſi vnus.
§. illud. Econtrà quòd poſſit reduci
renuntiatione non obſtante, vide-
10 tur primò, † quia pacta quorum oc-
caſione vel prætextu quis inuitatur
ad delinquendum non tenent, vt l.
conueniri. l. Pomponius. ff. de pact.
dot. & de verb. oblig. l. ſi flagitij. ſed
per tale pactū poteſt arbitrator fa-
cile ad male pronuntiandū moueri,
& propterea non videtur pactū va-
11 lere. † Præterea vbicunque promit-
titur aliquid non fieri: & ſub certa
pœna ſi contra fiat, tacitè videtur
agi quòd pœna non committatur ſi
non obſeruetur ea, quæ debuerunt
e de iure ſeruari, [e] vt ff. loc. l. quæro. §.
inter locatorem. Cùm ergo actum
videatur, quod arbitrator de iure
pronuntiaret: ſi non de iure, ſed ini-
què pronuntiauit, videtur dicēdum
12 pœnam non debere cōmitti. † Præ-
terea ſi promitto filium non exhæ-
redare, & promitto pœnam ſi exhæ
redauero

redauero, tacitè videtur ineſſe con-
ditio, quòd pœna nō committatur,
ſi exhæredari meruerit: vt ff. de ver.
oblig. l. quidam cùm filiū. §. ſed vi-
deamus. & in glo. ibi poſita. Ergò ſi
promittā, quòd nō petam reduci ad
arbitrium boni viri: ſi poſteà petam
reduci ad arbitrium boni viri illud,
quod eſt iniuſtè pronuntiatum, non
incidam in pœnam, ſicut nec inci-
do in pœnam, exhæredando eum
13 qui exhæredari meruit. † Præterea
& pactum, quòd non reducatur ad
arbitrium boni viri, à iure commu-
ni remotum eſt, cùm de iure com-
muni reduci poſſit & debeat, ſi ini-
quitatem contineat, vt ff. pro ſocio.
l. vndē. & l. quid enim. & de contra-
hen. empt. & vend. l. hæc venditio.
14 † ſi remotum, ergo non videtur te-
nere, vt in l. iuriſgentium. §. & gene-
raliter. ff. de pact. ſecundum expoſi-
tionē quæ veritatē continere vide-
15 tur. † Præterea iure publico & vtili-
tate publica ſuadente inductum eſt,
quòd iniqua arbitramenta per boni
viri arbitrium corrigantur: ergo pa-
ctum quòd non corrigatur, non vi-
detur tenere, arg. ff. de adminiſt. tut.
l. quidam decedēs. & de ſuis & legi-
timis hære. l. vlt. & regul. l. neque pi-
gnus. §. priuatorum. & ad l. Falcid. l.
16 quod de bonis. § j. † Præterea leges
non concedunt iniquum arbitrium
habere effectū: quod apparet, quia
parant viā per quā iniquitas remo-
ueatur. vt in §. arbitrorum. & ff. de
arbit. l. ita demum. C. eod. l. arbitro-
rum. Si ergo pactum fiat, quod valeat,
videtur factum contra leges, & pro-
f pterea non valere, [f] vt in l. non du-
bium. C. de legib. ſi enim in vltima
voluntate quæ maioris eſt authori-
tatis quàm cōtractus, caueri non po
teſt vt locum non habeant leges, vt
ff. de leg. j. l. nemo. multominus ca-
17 ueri poterit in contractibus. † Præ-
terea cuiuſcunque arbitri libertas
quantumcunque generalis & larga
ad id reſtringitur & limitari vide-
tur, quod de iure communi licet. ff.
de condict. indeb. l. ſi procurator. &
quæ in fraud. cred. l. ſi pater filio. &
ad municip. l. Lucius. §. pen. & C. de
mun. non contin. l. j. §. pro infante.
lib. x. vnde nemo ſani capitis dice-
ret, quòd arbitratori videatur con-
cedi, quòd iniquè & contra iuris
communis prohibitionem pronun-
tiare poſſit. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Iniuria. Adde quòd licet non infe-
ratur iniuria conſentienti, iudex ta-
men agere poterit pro intereſſe pu-
blico, perinde ac ſi verè facta eſſet
iniuria, vt inquit Bart. in l. j. §. vſque
adeo. ff. de iniur.
b ¶ Locum. Adde Cyn. in l. raptores.
in vlt. oppo. C. de epiſ. & cler. qui ſe-
quitur Dyn. hîc. & vide Bart. in l. j.
§. vſque adeò. ff. de iniur. & in conſi.
clxxv. qui alleg. hîc Dy. & quæ not.
Bar. in l. ſi inter omnes. §. rectè. ff. de
fur. & Ang. Aret. in §. j. in gloſ. frau-
duloſe. & in §. ſed & ſi credat. inſtit.
de fur. & Bart. in l. iij. §. ſi quis vo-
lentem. ff. de lib. hom. exhib. Adde
quæ not. Felyn. in c. nulli. col. iij. de
accuſ. in c. j. col. v. verſi. quid autem.
de præſump. & Alb. de Gandi. in tra-
ctat. de malef. in fin. tit. de multis q.
verſ. item pone quòd de facto con-
tingit. & ibi Iac. Butr. in addi. qui al-
leg. hic Dyn. Cum Dyno hic ſentit
etiam Dec. in d. l. nemo videtur. nu.
§. ff. eod. & addit. nu. 8. ſimiliter non
habere locum reg. ſi quis permittat
ſe lædi in corpore, cùm nemo ſit
membrorum ſuorum dominus.
c ¶ Pœnam. Iſtā poſuit Dyn. in l. qui-
dam cùm filium. de verb. obli. & in
ſuo conſil. xiij. incip. Ptolomæus. &
Cy. & Bald. l. cùm antea. C. de arb. in
qua fuerunt opi. variæ, quas concor
dando diſtinguit pulchrè Bart. in l.
ſocietatem. §. arbitrorum. col. ij. &
ibi

ibi Alex. in addit. ff. pro ſoc. quam
diſtinctionem ſequitur Lanfran. de
Oriano. in tract. de arb. in vlt. parte.
q. xiij. & adde Bar. in l. ſi. & ibi Doc.
mod. ff. qui ſatiſ. cog. & Bald. in l. iu
bemus. in ſi. prin. C. ad Treb. & in l.
j. C. de iis qui pœnæ nom. ſed Bar. in
d. l. cum antea. col. vlt. & Cyn. tenet
opin. Dyn. hic, licet Bal. contrarium
teneat ibi. tamen non eſt receden-
dum à diſtinctione Bart. & ſequa-
cium. & tenet Abb. in c. cùm dile-
ctus. poſt gloſſ. col. vj. in princip.
verſic. in eadem gloſſ. de arbit. in c.
Quinta vallis. de iureiu. & vide Spe
cul. & ibi Ioan. Andr. in addi. tit. de
arbit. §. fin. verſic. item quid ſi com-
promiſſum eſt tanquã in arbitrium.
& Bart. & ibi Alex. ad ſaturitatem
in l. qui Romæ. §. duo fratres. verſic.
in gloſſ. magna. col. ij. ff. de verbor.
oblig. & Alex. in conſi. xxxij. col. iij.
verſi. poſtremo. cum prin. col. ij. lib.
ij. & Bald. conſil. cccxxix. aliàs eſt
conſ. cccxxxj. incip. præmitto quòd
iſta fuit quæſtio. libr. iij. vbi dicit
quòd communis obſeruantia eſt,
quòd quæcunque verborum caute-
la ſit appoſita, per enormem læſio-
nem, poteſt peti reductio, vt dicit
Dyn. hîc in ſing. & hoc etiam con-
firmauit Bal. conſ. vj. lib. iiij. vbi re-
fert Rayn. de For. dubitaſſe in q. duo
promiſerũt. & Io. Cald. in q. duo ad-
inuicem litigantes. & vide Petr. de
Anch. conſi. ccix. incip. iudex &c. &
Fed. de Sen. conſi. cccxxv. & Angel.
conſ. cclxxij. incip. Lud. Oldr. conſ.
clvj. incip. primum quod quæritur.
& Abb. conſi. lxiiij. lib. j. & Ro. conſ.
xc. verſic. ij. principaliter & Paul. de
Caſt. conſi. ccccliiij. incip. viſo lau-
do. & celebriter in conſi. ſeq. incip.
viſo compromiſſo. & in conſi. ccij.
ſecũdum ordinem meorum. ſed ſe-
cundum aliorum. nume. eſt 254. &
adde Fran. de Aret. in repet. l. ſi quis
arbitratu. poſt Doct. ff. de verbor.
oblig. & Angel. in d. §. duo fratres.
& etiam intelligunt Doct. ſ. alleg. ſi
interuenerit iuramẽtum de non pe
tendo reductionẽ ad arbitrium bo-
ni viri: & vide Anto. de But. in con-
ſil. xxxiiij. & Alex. conſ. cviij. in iij.
volum. & Lanſr. de Oriano vbi ſ. &
Cepol. ſing. in caut. cxcix. cum tri-
bus ſeq. & deciſ. Capel. Tholoſ. ccl-
xviij. & in deciſ. Parlamen. Delph.
ccccxix. & Io. Cald. in conſi. cx. cum
ſeq. tit. de arbit. & ibi Pet. de Anch.
in conſi. vlt. & Ang. in conſ. clxxx-
viij. in col. j. verſi. vj. & col. iij. verſi.
non obſtat ſexta ratio.
¶ Adde de modo renũtiationis re-
ductionis laudi ad arbitrium boni
viri. Bald. in l. cum antea. C. de arb.
vbi poſui cautelam vt valeat talis
renunciatio & in apoſt. ad Bar. poſt
Barb. in l. j. ver. ſed. quæro. ff. de leg.
j. dixi in tract. meo clauſularum. in
clauſu. arb. verſic. & in iudicem vt
bonum virum. not. Ant. de Peruſ. in
repet. l. j. verſi. nono adduco. ff. de
iureiur. Lanfr. de Oria. in c. quoniã
contra. §. interlocutoriæ & appel.
nu. 64. & ibi poſui in apoſt. in verſi.
enormis læſio. de probat. Felyn. in
c. ſi diligẽti. col. viij. verſ. ſecundum
corrolarium. de for. compet. Alex.
conſil. xlvij. verſic. j. & Rom. ſing. l.
inci. an à laudo. & omnino Thom.
Ferrar. in ſuo tractatu caute. caut.
viij. incipiẽ. tu ſcis. quòd ſi aliquis:
d ¶ Futuri. An valeat pactum, quo ta-
citè dolus futurus remittitur, vide
Dyn. in c. contractus. in fin. j. eod. &
Deci. in l. contractus. nu. 41. ff. eod.
e ¶ Seruari. Adde eundem Dyn. in c.
fruſtra. num. 2. j. eod.
f ¶ Non valere. Et bene Deci. conſil.
cccccxxxiij. vbi in annotat. dixi. &
conſil. ccccclxxxvij. in fin. vide Ale-
xand. conſil. cvj. lib. iij. & quæ ibi
dixi. C. M.

In reg.

In reg. Quæ à iure.
Argumenta.

1 *Exorbitantia à iure communi de-
bent reſtringi.*
2 *Diſpenſatio illegitimè dati ad be-
neficia, reſtringitur ad vnicum be
neficium.*
3 *Beneficia principis quãdo amplia-
ri debeãt, & quando reſtringi.*
4 *Priuilegiũ pro conditione perſonæ,
cui conceditur, eſt reſtringendum.*
5 *Beneficium principis non abſonum
iuri communi latiſſimè interpre-
tandum eſt, citra tamen alterius
iniuriam.*

REG. XXVIII.

QVæ à iure cõmuni exor-
bitant, nequaquã ad con
ſequentiam ſunt trahenda.

1 ¶ EXORBITANT, † id eſt, de-
uiant vel diſcordant, ſeu quæ ſunt
cõtraria iuri cõmuni: oportet enim
a ea reſtringi[a] quaſi odioſa: non autẽ
ampliari, & ad conſequentiam tra
hi quaſi fauorabilia. Verbi gratia:
2 † impetrauit aliquis non legitimè
natus, vt nõ obſtante defectu nata-
lium valeat promoueri ad benefi-
cium, etiam ſi curã habeat anima-
rum. Nam virtute illius diſpenſatio
nis poterit niſi vnicum beneficium
obtinere, vt ſuprà de filiis preſbyte.
c. j. Ratio eſt, quia ea, quæ ſunt con-
traria iuri communi, licet alicui in
priuilegiũ ſint cõceſſa, odioſa ſunt,
& indubio reſtringenda. ff. de act.
& oblig. l. in honorariis. §. ſed cum
reſciſſa. & de teſta milit. l. eius mili-
3 tis. §. ſi militia miſſus. † Sed contra
regulam videtur ꝙ beneficia prin-
cipum latiſſimè interpretari debe-
b mus[b], vt ff. de cõſti. prin. l. pen. & C.
de bon. vacan. l. ſi quando. lib. x. Sed
dicendum eſt, ꝙ aut beneficia con-
ceduntur ſecundum iuris cõmunis
permiſſionẽ, aut contra: ſi contra iu
ris cõmunis permiſſionẽ, aut conce
duntur ei qui iuris cõmunis erat ca
pax, aut ei qui nõ erat de iure com-
muni capax: ſi cõcedũtur ei qui de
iure cõmuni erat capax, videtur ali-
quid ſuperaddere ſupra ius cõmu-
ne, vt ff. de bon. lib. l. etiam. §. j. & ad
municip. l. j. in ſi. ſi verò concedun-
tur ei, qui nõ erat capax, videtur re-
duci ſolùm ad formam iuris cõmu-
nis. vt C. de inoffi. teſta. l. ſi quãdo. &
ſi verba ſunt ambigua, potius debẽt
reſtringi, vt hîc, & d. c. j. ſ. de fil. pre-
ſbyt. vnũ tamen prætermitti nõ de-
4 bet, quòd † cui priuilegia diſpenſa-
tionẽ continẽtia conceduntur, con-
cedi vidẽtur ſecundum conditionẽ
perſonæ, cui priuilegia concedun-
tur. vnde ſi priuilegium conceditur
militi, videtur concedi vt militi: ſi
laico, vt laico: ſi clerico, vt clerico,
vt ff. de iniu. rup. & irri. teſt. l. ſi quis
filio exhæredato. §. ſed & ſi quis. &
c de teſta mili. l. ex militari[c]. † ſed ſi
5 concedãtur ſecundũ iuris cõmunis
permiſſionem, latiſſimè interpretari
debemus, vt d. l. pen. de conſt. princ.
& C. de ſent. paſſ. l. j. & de bon. vac.
l. ſi quando. ſine iniuria tamen cu-
iuſque ſemper conceſſa intelligun-
tur, niſi in conceſſione contrarium
exprimatur, vt ff. ne quid in loco pu
bli. l. ij. §. ſi quis à principe. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Reſtringi. Adde hîc Phil. Franc. &
Ioan. Andr. in regula, odia. ſ. eod. &
Dyn. & quæ ibi dico in reg. in argu-
mentum. j. eo. & Doct. infrà ſequen.
apoſtil. alleg.
b ¶ Debemus. Adde ad dicta hîc per
Dyn. an priuilegia principum ſint
latè interpretanda. Doct. Mod. poſt
Bald. col. j. & Bart. ibi in prin. in l. ſi.
de conſtit. princ. & Innoc. in c. cum
dilecti. de donat. & Bart. & Ioan. de

Dyn. L

Plat.in l.ſi quando.C.de bo. vacan.
lib.x.vbi dicunt,quòd latè eſt inter-
pretãdum contra ipſum principem:
ſed ſi alius tertius læderetur intelli-
gitur ſtrictè. quia debent intelligi
ſaluo iure & prę iudicio alterius ter
tij.Idem tenet Alber.de Roza.in di-
ctionario.in ver. beneficium. & di-
ſtinctionem Dyni ſequitur Bart. in
l.ſi quando.in prin.& ibi Bald.C.de
inoffic.teſtam.& adde Rom.conſil.
lxxxix.verſic.j.& ita Abb.ſingul.&
ibi Bellen. pulchrè in addit. in d.c.
cum dilecti. qui ponit quæ interpre
tatio ſit etiam in contractibus, do-
nationibus, beneficiis principum,
& vltimis voluntatibus fienda. &
vide Bald.in c.j.§.amplius.verſic.&
princeps.C.de pace Conſtan. & ad-
de Franc.Aret.Alexand.& Barthol.
Socia.in l. Gallus. §. & quid ſi tan-
tum. colum. vj. de liber. & poſthu.
& Felyn. in cap.ſuper eod. de offic.
deleg.& copioſè in ca.cauſam viij.
col.verſic.interpretatio.de reſcript.
b ¶L.ex militari. Vide Bart. in d. l. ex
militari. G. S.

In reg. Quod omnes. Argumenta.

1 *Seruitus in fundo communi non po*
teſt conſtitui citra omniũ, ad quos
pertinet conſenſum.
2 *Seruitus aquæ ducendæ non conce*
ditur in eorum præiudicium, ad
quos ſpectat.
3 *Conſenſus maioris partis quando*
ſufficiat, & quando ſingulorum
requiratur.

REGV. XXIX.

QVod omnes tãgit, debet ab omnibus approbari.

¶ISTIVS regulę exemplum po-
ni poteſt in omni eo, quod eſt com
mune pluribus tanquam ſingulis:
1 †vt ecce ſi plures habent fundum
communem, & volunt conſtituere
ſeruitutem in fundo, oportet om-
nium conſenſum interuenire. aliàs
defectus vnius reddit conſtitutio-
nem inutilem, vt ff. communia præ
2 dior.l.receptum.†item ſi plures ha-
bent ſeruitutem aquæ ducendæ ex
eodem fonte, & dominus velit con
cedere aliis cum diminutione iu-
ris primorum, non poterit ſine con
a ſenſu primorum [a], aliàs ſi ius pri-
morum non conſtitueretur dete-
rius, non requireretur eorum con-
ſenſus, vt ff.de ſeruit.ruſtic.prædio.
l.ij. §. ſi aquæductus. & l. per quem
locum. & commu.prædio.l. qui per
certum. & de aqua plu. arcen. l. in
concedẽdo.& l. in diem.& l. ſinau-
tem. Itẽ patet exemplũ.C.de auth.
præſtan.l.vlti. Sed opponitur & vi-
detur, quòd ſufficiat conſenſus ma-
ioris partis, vt ff.ad municip.l.quod
maior.& de regul.iur.l. aliud. §. re-
fertur. & C. de decurio. l. nomina-
3 tionum forma. † Sed facilis eſt ſo-
b lutio [b], quia in eo quod eſt commu
ne pluribus, vt vniuerſis, ſtatur vo-
luntati maioris partis, vt in l.in con
trariũ alleg.in eo verò, quod eſt cõ-
mune pluribus vt ſingulis, requiri-
tur ſingulorum conſenſus, vt hîc,
& d. l. per fundum. & l. receptum.
cum ſuis ſimilibus. tamen fallit iſta
ſecunda pars ſolutionis. per l.ff.de
pactis. l. maiorẽ. & de religioſ.l. ſi
plures.& de curat.furioſ.l.conſilio.
§.ſi.Dyn.

ADDITIO.

a ¶Primorum. De hac quęſt. diſputat
latè Iaſ.in §.æquè.col.v.verſ.an au-
tem inſti. de actio.& tandem diſtin
guit, prout Dyn.hîc.
b ¶Solutio. Adde ad iſtam regulam
Bart. & Flor. in l. per fundum.ff.de
ſeruit.ruſtic.prædi.& Doct.in c.j.de
iis quæ fiunt à ma. parte.capit.text.
& ibi Cardin. Alex. in c.apoſtolica.
lvj.diſtin.Ang.Aret.inſtit.de tut.§.j.
col.ij.& Bar.in l. quod maior.& ibi
pulchrè Alex. in addit.ff.ad munici.
& Bart.in l.ij.§. ex his, nume.4.ff.de
verb.oblig. & Inn.in c.cum omnes.
de conſtit. & Bart. in l.nulli.ff.quod
cuiuſq; vniuer. nom. & Card. Alex.
in c.non poteſt. de re iudic.& gloſſ.
in c. vbi periculum. in ver. concor-
diter. de elect.§.eod.lib.& adde Bal.
& Alexan.in l.ciuitas.ff.ſi cert.pet.&
Bart.in l.aliud.§.refertur. ff. eod.tit.
Abb.& pleniſſimè Felyn.in d.c.cum
omnes col.viij.verſ. in ea gloſſ.cum
ſeq.col.vbi ponit regulam cum plu
ribus fallẽ. & ibi col.xij.ponit duos
caſus, vbi habetur reſpectus ad ma-
ioritatem, & nõ ad ſanioritatem. &
vide Albe.de Roza.in Dictionario.
in ver.maior pars, & ibi Ioan.Bapt.
in addit. & Alex. in conſil.xxv.col.
iiij.vol.v.vbi dicit, quòd conſidera-
tur maior pars reſpectu ratę rei non
numeri perſonarum, quod not.Bar.
in l.iiij.§.Cato.in vlti.q ff.de verbo.
obliga.& Angel.& conſil.cclxxix.&
adde Card. Alex.in c. Nicena.col.j.
xxxj.diſtin. Bald.in l.fin. C.de auth.
præſt. & Lud.Rom. in conſil.ccclij.
col. iiij. & Doct.in l. planè.ff. quod
cuiuſque vniuer.& Bald.conſ.lxxx.
& in conſ. cxviij. lib.ij.vbi ponit de
procuratoribus à communitate vel
collegio creatis, an poſſint obligare
ſingulos de vniuerſitate.

Adde breuiter quòd regulariter maior pars ſufficit, niſi reperiatur expreſſum quòd fiat nemine diſcrepante, vel à duabus partibus, vt plenè per Card.in clemen.j. q.iiij.& ibi poſui in apoſtil. ad ipſum. de reb.eccl.nõ alien. & an hoc ſit indiſtinctè verũ, adde Alex.conſi.xl.vol.ij.& Anton. Corſet.ſing.ſuis.in ver.compromiſſum.incip. compromiſſum ſuper poteſtate eligendi.

In reg. In obſcuris. Arg.

1 *Promittẽs decem libras, ſi pecunia ſit varia, de qua ſoluere teneatur.*
2 *Legatũ in dubio præſumitur quod minimum eſt.*
3 *Minimum an ſit in obſcuris accipiendum, an verò id quod veriſimilius eſt.*
4 *Minimum accipiendum eſſe, locũ habet in contractibus, vltimis volũtatibus & delictis, & ſentẽtijs.*
5 *Minimum an ſit in contractibus præſtandum, an id, quod mediocre eſt. & nu.8.*
6 *Delictum cenſetur cõmiſſum animo delinquendi.*
7 *Delictum ſi ignoretur per quem ex pluribus commiſſum ſit, omnes puniuntur.*
9 *Minimum præſtari debere an verum ſit in generibus.*
10 *Minimum in vltima voluntate attendendum, quando ſit verum.*
11 *Electio vtrum ſit legatarij an hæredis, in ſpeciebus legatis.*
12 *Voluntas dubia teſtatoris quando manet in arbitrio hæredis.*
13 *Iudex an interpretetur dubiã voluntatem teſtatoris, & quomodo.*
14 *Voluntas vltima an reddatur inutilis ſi inueniatur dubia.*
15 *Interpretatio teſtamenti quando committatur hæredi.*
Incertitudo an & quando vitiet legatum.
16 *Interpretatio verborũ quando contra proferentem fieri debeat.*
17 *Debens vnum incertũ ex pluribus certis vtrum volet poterit ſoluere.*

18 *Pactum in acceſſorijs obſcurum an ſit contra venditorem interpretandum.*

19 *Minimum in delictis an & quãdo eſt eligendum.*

20 *Animus ad delinquendum præſumitur ex atrocitate delicti.*

21 *Delictum certum qualiter puniatur ſi delinquens ſit incertus.*

REGVLA XXX.

IN obſcuris, minimum eſt ſequendum.

1 ¶ † Si promitto tibi decẽ libras, &
pecunia multiplex in regione verſatur, vna maior & altera minor, &
altera minima, nec apparet de qua
ſit actũ, minimã videor promiſiſſe:
2 † Idem in legato: nam ſi legẽ pecuniam, nec appareat de qua, minimã
videor legaſſe, vt ff. de leg. ij. l. ſi ita
a relictũ. & de leg. iij. l. nũmis [a]. Item
ſi alicui lego quandam partem hæreditatis quotã habet vnus hæredũ
& partes hæredum ſint inæquales,
minimã videor legaſſe, vt ff. de leg.
ij. l. ſi ita relictum. & de leg. iij. l. qui
concubinam. §. cum ita. & ad idem
de verb. oblig. l. ſi ita ſtipulatus fuero x. aut v. & l. inter ſtipulantem.
3 † Sed videtur quòd in obſcuris non
ſit ſequendum minimum: ſed veriſimilius, vt j. eod. inſpicimus. & ff.
eod. l. ſemper in ſtipulationibus. &
l. qui non militabat. §. Lucio. de hæred. inſtit. Dicendũ eſt ꝙ regula debet exponi ſecundũ præmiſſa contraria. nã primo debemus inſpicere
veriſimilius, vt j. eod. c. inſpicimus,
In defectu veriſimilium ſequimur
quod eſt minimũ: & ideò hîc debet
exponi in obſcuris, id eſt, cũ verum
vel veriſimilius non apparet. veriſimilius autẽ multipliciter apparere
poteſt, vt dicam j. eod. inſpicimus.
4 † Et hæc regu. locum habet in contractibus, vt d. l. ſi ita. de verb. oblig.
& in vltimis voluntatibus, vt d. l. qui
cõcubinam. §. cum ita. & l. nummis.
b Et in delictis [b], vt ff. de pœn. l. ſi præ-
c ſes. & l. penul. & in ſententiis [c], vt l.
diem proferre. §. ſi plures. de arbitr.

Sed opponitur ad regulam multipliciter per ordinẽ. Primò videtur
quòd falſum dicatur in cõtractibus:
5 † quia nõ minimum, ſed mediocre
debet præſtari, vt C. de donatio. l. ſi
quis argentum. §. ſi verò reditum.
Itẽ falſum in vltima volũtate: quia
mediocre debet præſtari ſicut in cõtractu. vt ff. de leg. j. l. legato genera-
6 liter. Item falſum in delictis, † quia
d in delictis [d], id eſt, cũ delinquentiũ
animus nõ apparet, interpretamur
eos voluiſſe delictũ committere. &
per hoc ſi contrarium non apparet,
durius puniẽdos, vt C. ad leg. Corn.
de ſicar. l. j. & de iniur. l. ſi non conuitij. & not. ff. de iniur. l. illud rela-
7 tum. † Item cùm conſtat delictum
commiſſum, & ignoratur per quem
de pluribus, aſſumimus quod maius
eſt, id eſt, omnes deliquiſſe, & ſic omnes puniri: vt ff. ad leg. Aquil. l.
itẽ Mela. §. ſed ſi plures. & no. C. ad
leg. Iul. de vi publi. l. quoniã multa
facinora, & ff. ad leg. Corn. de ſicar.
l. fin. ergo vel regula falſa, vel malè
8 expoſita. † Ad primum de cõtracti-
e bus [e], dic aliud eſſe in quãtitatibus
& in his quæ quãtitatibus æquipollent, vt in vniuerſitatibus: quia tunc
minimum in dubio eſt ſequendum:
vt ff. mand. l. fideiuſſorem. & ff. eod.
l. ſemper in ſtipulationibus. in fi. &
de ædil. edicto. l. ſi quid venditor. in
fi & in his locũ habet regula. Aliud
in ſpeciebus, & in his quę ſpeciebus
æquipollent, vt artificia: quia tunc
mediocre: vt d. l. ſi quis argẽtum. §.
ſimiliq; modo. & in d. l. ſi quid. §. fin.
j. reſpon. & in his regula nõ proce-
9 dit. † in generibus ſimiliter nõ procedit: quia aut promittitur in eo genere,

nere, in quo eſt & poteſt aliquid
euenire quod habere eſt prorſus inutile: & tũc promiſſio potius iudicatur inutilis à principio, quàm ſpecificetur effectus diuiſorius qui ſequitur ex ea, vt ff. de ver. obl. l. ita ſtipulatus. in prin. & de iure dot. l. cum
poſt. §. gener. Aut in eo genere in
quo nihil eſt euenire prorſus inutile, vt in boue, equo, aſino, & hominibus, & ſimilibus: tũc debetur mediocre, vt d. §. ſimiliq; modo. Ergo
quo ad contractus regula procedit
in quantitate tantùm, & in iis quæ
f quãtitatibus æquipollẽt [f]. Sed contra hoc eſt valde §. ille, ſi verò reditum. vbi mediocris ſit præſtatio, &
tamen quantitas frumenti, vel vini,
erat ex cauſa donationis promiſſa.
ſed non eſt cõtra: quia ibi non dicit
quantitatẽ promiſſam mediocrem
deberi, vnde illud de iure communi
quod eſt vt poſſit præſtari viliſſima
res aliqua: ſed dicit quantitatẽ donationis promiſſæ deduci ad deſignationẽ ſpecierũ, ex quibus percipi poſſit quãtitas ex cauſa donationis promiſſa: & ideo deſignatur ſpecies mediocris, ſicut ſi ab initio ſpe-
10 cies vel genera promitterẽtur †. Ad
ſecundũ de vltima volũtate reſpon-
g deo [g] quaſi idẽ, ꝙ in generibus regula non procedat: quia aut legatur
genus generaliſſimũ, & tunc inutile
eſt legatũ. Aut ſubalternatiuũ, & tũc
ſi habet fines ſola deſtinatione patrisfamiliâs, legatũ inutile eſt, vt ff.
de leg. j. l. ſi domus. in prin. ſed ſi habet fines à natura, debetur mediocre. vt d. l. legato generaliter. & inſt.
de leg. §. ſi generaliter. vnde patet
h hanc regulam ceſſare [h]. In quãtitatibus verò, & in iis quæ quãtitatibus
æquipollẽt, vt in vniuerſitatibus, regula procedit, vt in l. ſi ita relictum.
in prin. & in fin. ff. de leg. ij. & de leg.
iij. l. qui concubinam. §. cum ita. &
i l. nummis. † In ſpeciebus autem aut
conſtat de certa, & tunc ceſſat regula, quia illa debetur, vt in l. ſi domus. §. cum alioqui. ff. de legat. j. aut
non cõſtat de certa: & tunc ſi teſtator nomen ſpeciei in legato nõ expreſſit, ceſſat regula: quia eſt electio
i legatarij [i], vt ff. de leg. j. l. qui duos.
Aut expreſſit nomen vniuerſale, &
nihilominus ignoratur de quo: &
tunc minus eſt in legato, vnde regula locum habet. vt ff. de leg. j. l. apud
12 Iulianum. §. Scio. † Poſſet tamẽ hæres ſi vellet maiorẽ eligere, cùm ad
ipſum pertineat declaratio dubiæ
voluntatis defuncti, vbi certum ex-
k preſſit, & ignoratur quod [k], vt ff. de
leg. j. l. ſi quis à filio. §. ſi quis plures.

Contra prædicta de vltima voluntate eſt apertè. ff. de legat. ij. l. ſi quis
ſeruum. §. ſi inter. vbi dubiæ voluntatis interpretatio cõmittitur hæredi, & ideo regula ſemper ceſſare videtur. Reſpõdeo, illud verũ eſt cum
volũtas eſt dubia circa perſonas legatarij: ſed prædicta procedunt cir-
13 ca rem legatam. † Item non videtur procedere regula in vltima voluntate, quia dubiæ voluntatis interpretatio ad iudicem pertinet. Ergo non videtur reducẽda ad minimum: vt C. de fideicommiſ. l. voluntatis. Reſpondeo, iudex interpretatur quod veriſimile eſt ex coniecturis, id eſt, inſpecta conditione perſonæ legatarij, & conſuetudine regionis loquentis, & vicinitate ſcripturarum præcedentium, vt l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. de leg. j. & de teſtamen. l. hæredes. § . ſed ſi notam. Si
veriſimile nõ poteſt perpendi, tunc
locum habet regula. vt ff de leg. iij.
l. nummis. & infrà eod. inſpicimus.
ſeruato tamen ordine quem ibi di-
14 cam. † Itẽ videtur obſcuritas reddere voluntatẽ inutilem, vnde ceſſat regula, vt ff. de reb. dub. l. ſi quis
de pluribus. & de manumiſ. teſtam.
l. cum ex pluribus. & de teſtam. tut.

l.duo ſunt Titij. Sed in illis non po-
l teſt apparere minimum [l] : quia in
perſonis duabus, licet æſtimatio
proprietatis ſeruorum poſſit eſſe in-
æqualis, tamen ideò quòd in legato
verſabatur libertas, in perſona om-
nium pariter eſt inæſtimabilis: vt ff.
de reg. iur. l. non eſt ſingulis. §. infi-
nita. vnde in l. duo. tutelæ datio vel
delatio non plus vel minus in per-
ſonam vnius quàm alterius æſtima
tur, & periculum pupilli cui inten-
debat prouidere teſtator poſſet in
delatione tutelæ verſari. Et ideo nõ
mirum ſi non cõceditur electio hæ-
redi, ſed in defectum probationis
redditur inutilis diſpoſitio teſtato-
ris. Tamen arguitur contra reſpon-
ſionem prædictam de d. l. ſi quis de
pluribus. nam ibi erat incertitudo
perſonæ legatarij: ergo recurri de-
bet ad electionẽ hæredis, nõ vtrun-
que impediri: vt d. l. ſi quis ſeruum.
§. ſi inter. de leg. ij. Item erat incerti-
tudo rei legatæ, & nomen erat ex-
preſſum: ergo interpretatio conce-
ditur hæredi. vt d. l. ſi quis à filio. §.
ſi quis plures. Reſponſio, non eſt du
biũ, quòd hæres manumittere poſ-
ſet vnum ſi vellet, tamen neceſſitas
non imponitur, ſicut nec eligendi
vnum de legatariis: vt de rebus du-
biis. l. ſi fuerit. Iſta reſponſio ſuffi-
ciens eſt ad §. ſi inter. ſed non ad §.
15 ſi quis plures. † Vnde dici poteſt,
quòd plus operaretur incertitudo
duplex circa annullandũ relictum.
quàm vnica. Vbi ergo eſt incertitu-
do rei in ſpecie tantum relictæ pro-
prio nomine expreſſo, legatum va-
let, & compellitur hæres eligere. vt
in d. §. ſi quis plures. vel ſi non eli-
gat, minimum eſt in electione. vt d.
l. apud Iulianum. §. Scio. vbi perſo-
næ tantùm legatum, non eſt in ſe
inutile: ſed propter probationis de-
fectum. vnde poteſt hæres eligere,
ſed non compellitur, vt in d. §. ſi in-
ter. & ibi not. vbi verò rei & perſo
m næ, tunc prorſus inutile [m]. vt d. l. ſi
quis de pluribus, & l. cùm ex pluri-
bus. Reſponſio autem ad prædicta
patet, quia vbi eſt incertitudo rei
tantùm, perſona ſupereſt cui poteſt
obligatio quæri: & ideo ſi nõ eligat
hæres, obligatio in minus contra-
hitur, iuxta regulã noſtram: ſed vbi
perſonæ tantùm & non rei, obliga-
tus eſt hæres ad rem: ſed quia non
apparet, ſi nolit eligere, redditur le-
gatum inutile, vt d. l. ſi fuerit. ſi verò
rei & perſonæ, nõ eſt cui poſſit obli-
gatio quæri, nec eſt res qua conſtet.
& ideo relictum protſus eſt inutile.
16 Item † in contractibus nullo mo-
do videtur procedere: quia interpre
tatio facienda eſt contra proferen-
tem. vnde non eſt verum ſimplici-
ter, quòd minimum debeatur: ſed id
quod eſt contra animum proferen-
tis, vt in l. veteribus. ff. de pact. & l.
cum in lege. & l. Labeo. ff. de con-
trahen. empt. & ǰ eod. c. cõtra eum.
Gloſſatores iuris ciuilis dicũt, quòd
ſi dubium eſt in re ſuper qua con-
trahitur, tunc regula locum habet: ſi
in acceſſoriis, tunc contraria. pri-
mum vt dixi ſimpliciter habet locũ
in quantitatibus: vt in l. inter ſtipu-
lantem. §. diuerſa. & l. ſi ita ſtipula-
tus fuero x. aut v. & loca. l. ſi x. tibi.
In ſpeciebus verò, vt dictum eſt, me-
diocris debetur. & regula ceſſat, vt
not. ff. manda. l. fideiuſſorem. Vnde
quantum ad iſtam partem gloſſ. eſt
falſa, niſi gloſſam ſuſtineas eo ca-
ſu procedere, quo in contractu de-
ducitur vnum incertũ de pluribus
17 certis: † tunc enim cum ſit electio
debitoris, etiam minimum dare po-
teſt, vt l. qui ex pluribus. ff. de ver-
bor. obligat. Secundum verò, id eſt.
de acceſſoriis, non videtur ſimpli-
citer verum, ſcilicet quòd contra
proferentem fiat interpretatio, vt
ff. de actionib. empt. l. ſi ſeruus. ij.
§. fin.

§. fin. & de contrah. empt. l. compre-
18 henſum. & l. ſi in emptione. † Vnde
dicas quod aut pactum in acceſſo-
riis eſt obſcurum circa qualitatem
& quantitatem rei venditæ: & tunc
fit interpretatio contra vẽditorem,
vt l. Labeo. & l. cum in lege. & l. ve-
teribus. & de ſeruit. vrban. prædio.
l. ſi arborẽ. §. hæc lex. Aut circa ele-
ctionem rerum electioni acceden-
tium: & tunc interpretatio vendito
ris non eſt contra eum facienda,
vt d. l. ſi in emptione. & in l. com-
prehenſum. de contrah. emp. & pe-
nul. §. fin. ff. de act. emp. tunc enim
quaſi in genere debitor electionem
habet, vt d. l. qui ex pluribus. & inſt.
de act. §. huic. & not. in d. l. compre-
henſum. Ad tertium, id eſt circa de
19 licta, † dico quòd ſi incertum eſt
delictum, id eſt quòd delictum ſit
commiſſum, regula locum habet.
ſequitur enim quod eſt minimum:
quia non punimus, ſed abſoluimus,
n vt l. abſentem. ff. de pœnis [n] Item,
vbi eſt certum delictum, ſed incer-
ta delicti qualitas, locum habet: vt
ſi conſtat aliquem commiſiſſe vim:
& ſic delictum certum eſt, ſed igno
ratur vtrum cum armis vel ſine ar-
mis, & ſic qualitas eſt incerta: nam
ſequimur minimum, id eſt præſu-
o mimus quòd ſine armis [o] vt mitius
puniatur, vt l. ſi præſes & l. interpre
tatione. ff. de pœnis. & de ſuſpec. tut.
20 l. hæ enim cauſę. §. quid ergo. † Aut
verò certum eſt delictum, & certa
delicti qualitas, incertus vero ani-
mus delinquentis, nõ præſumimus
minimum, id eſt quòd non fuit ani-
mus: quia facti atrocitas amouet
præſumptionem animi non præſu-
mendi, ex quo perſona eſt habilis
ad delinquendum, vt C. de ſicar. l.
j. & de iniuriis. l. ſi non conuitij.
21 † Item vbi certum delictum & cer-
ta qualitas, ſed incerta perſona, vt
ſi plures deprehenduntur fuiſſe in
p actu delinquendi [p] & ignoratur
quis deliquerit: tunc non ſequimur
quod eſt minimum, quia omnes pu
q niuntur: [q] vt d. §. ſed ſi plures. l.
Item Mela. ad leg. Aquil. & not. ff.
ad leg. Cor. de ſicar. l. ſi in rixa. Et
ratio huius eſt: quia omnes depre-
henduntur in culpa: quia omnes
fuerunt in actu delinquendi. Item
quia ratio publica quæ ſuadet ma-
leficia puniri: vt l. licitatio. §. quod
illicitè. ff. de publican. & de fide-
iuſ. l. ſi à reo. §. ad quod vulgo, ad
leg. Aquil. l. ita vulneratus. eſt con-
tra eos qui priuatam defenſionem
prætendunt, & ideo præferenda eſt
publica, vt ff. pro ſoc. l. actione. §. La
beo. & in auth. de non alie. §. quia
verò.

ADDITIO.

a ¶ Nummis. Adde ibi Bart. poſt Dyn.
vbi etiam ponit de qua regione &
tempore intelligatur, vt per Dyn. in
reg. inſpicimus. j. eod. & Oldr. conſ.
clxviij. in princip. & Paul. de Caſtr.
conſil. cxcvj. vol. vlt. in antiq. & Ale.
conſil. xxvij. circa princip. vlti. col.
vol. v. & in conſil. ciiij. per totum.
lib. j. & Oldr. conſil. xiij. & xxxj. &
Franc. de Curtis conſil. xj. & in T. de
mone. in princ. & Ro. conſil. cxxiij.
& ſing. 413. alias 415. incip. quod
tempus. & Bald. conſi. cxxxvij. lib. j.
Bar. & Moder. in l. Paul. ff. de ſolut.
& Bald. in l. acceptam. C. de vſur. &
Anchar. in cle. ij. de deci. & Abb. &
Doct. in c. quarto. de iureiur. & Ioan.
de Pla. in l. vnica de collat. æris. lib.
x. & in l. j. de veter. numiſ. poteſt. lib.
xj. & gl. in c. j. §. item fuit delibera-
tum. in verbo, vſuali. tit. de anna.
in prag. Sanct. & Fely. in c. conque-
rente. in fi. de offi. ord. & vide Abb.
in conſi. lvj. vol. ij. & Alb. de Roz. in
Dict. in verbo, moneta. & ibi in ad-
di. vide Specu. in ſuo aureo reperto
rio. titu. de ſummis expen. & deciſ.
Parlam. Delphi. q. cccxij. vbi repe-

ries plura ſingul. dicta, & in deciſ. ccccxciij.

b ¶Delictis. Adde quibus caſibus non habeat locum in delictis. Dyn.j. eadem reg. circa fin. & Deci. in l. ſemper in obſcuris.nu.5.ff.eod.

c ¶Sententiis. Quid in iudiciis? & Deci. in dict.l.ſemper.tenet quòd non, per.l.ſi quis intẽtione.ff.de iud. F.C.

d ¶Delictis. Sic cum quis alium occidit, & dubitatur num id fecerit ad ſui defenſionem, interpretatio fieri ſolet contra homicidam, vt ait Iaſ. in §. item ſi quis ij.ſuper gl.in verb. poſtulante.inſt.de actio. F. C.

e ¶Contractibus. Adde tamen in contractibus in dubio quòd minimũ ſit ſequendũ, Cy. & Bal.ff.in l.cum quidam.C.de ver.ſignifi.& Bart. in l. ſi. duo rei.ff.de verb. oblig. & Imol.in l. ſi ita ſtipulatus fuero x. aut v. hîc alleg. per Dyn. & Bal.in dicta l.cum quidam. & Bart. in l. ſi ita relictum. §.fin. ff. de leg. ij. & quod not. Bart. in l. ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iur. & quando eſt promiſſum in obligatione genus, quid veniat, vide Bart. in l.ij.§.& harum. in vlt. q.ff.de verb.oblig.& glo.& Bar.in l. Mæuius.§.duobus.ff.de leg.ij.& Iaſ. in §.in bonæ fi.ver.in glo.iure aperto.& §.huic autem.in vlt. col.inſtit. de action. & Bal. in l.ſi quis argentum in princip.hîc alleg. & Alex. in l.legato.col j.verſic.per prædicti.in fi.de leg.j.& Ant.Corſet.in ſuo trac. de minimis.in iiij.quæſt verſic.xxx. in obſcuris quod &c.& Bald.conſi. clxvij.vol.iiij.

f ¶Æquipollent. Adde quòd non habet locum in contractu dotis, prout eſt gloſ.not. in l. nuptura. ff. de iur. dot. F. C.

g ¶Reſpondeo. Adde gloſ.Ioan And. Abb.& Angel. Aret.in §.ſi generaliter.inſt. de leg.& Iaſ. in §. præterea. inſtit.de act.& per Bal.in l. ita ſtipulatus.circa contraria tertiæ partis. ff.de verb.obli.& gl.& Bar.in l.legato generaliter.ff.de leg.j.& in l.cum certum.ff.de vino,tritico,& oleo legato.& Alexand.in d.l.legato.col.j. verſi.vlt.not.& adde Cyn.Bal.& Salic.in l.cum quidam. C. de verb.ſig. & Bart.Alex.in l.ſi domus. in princ. ff.de leg.j.

h ¶Ceſſare. Adde an quando procedat reg. in legatis. Deci. in d.l. ſemper. nu.2.ff.eod. F. C

i ¶Legatarij. Adde quando legatarij eſt electio, an poſſit eligere peſſimũ inuito hærede. Alexã. in d.l.legato. in j.not.dicit Imol.& Paul.de Caſt. ibi tenere quod ſic, alleg. hîc Dyn. ita tenere, licet Ang.ibi.& in l.apud Iulianũ.§.Seio de leg. j. teneat contrarium, & ibi videas. & Dy.in reg. contra eum qui. in fi.j. eo.& quæ ibi dico in fi. magnæ apoſtil.
Adde ad materiam præſentis apoſt. gl.j.in l.legato.& quod ibi poſui in apoſt.in verſic.triplex eſt opinio.ff. de leg.j.iſtum in l.ſi Titio.& ibi dixi in apoſti. in verbo hæredis. ff. de vſufr.leg.dixi in apoſt. ad Bart.in l. Lucio. in prin.in ver. eſt legata poſt Alex.ibi.ff. de leg.ij.& ponit Felyn. in c.inter cæteras in prin. de reſcri. vbi tangitur quando electio eſt hæredis & quando legatarij.

k ¶Quòd. Adde quòd idẽ tenet Bart. Bal.Io. de Imol.& Ale.in d.§.ſi quis plures col.j.ver.in gloſ.j.& idem tenet Bart.in diſputat.ſua incip.debitor.col.j.ver.v.ſic.&c.

l ¶Minimũ dicitur ex qualitate rei. l.ſcio.& ibi Bart.ff.de reſti.in integ. Flor.& Doct.in l.res bona.ff.de contra.emp.gloſ.& Doct.in l.ij.ff.quod cum eo qui in alie.pot. eſt. & Spec. in tit.de dolo.§.j.ver.ſed concipi libellum.& quot modis capiatur minimum, declarat Corſet. in tract. de Minimis.in princ. F. C.

m Inutile. Adde quòd legatum eſt nullum, quando reſultat incertitudo

perſo

perſonarum & rerum, Bart.in l.quidam.col.ij.verſic. fallit. ff. de rebus dub.qui alleg.Dy.hîc ad hoc.& Angel.Aret.in §. ante hæredis inſtitutionem.inſti.de leg.& Bal.in d. §. ſi inter.

n ¶ff. de pœn. Vide eundem Dyn. s. eo.c.odia.nu.9. F. C.

o ¶Sine armis. Adde Bartol. in l.ij.§. exercitum. ff. de iis qui not.infa.& in l.ſi præſes. ff. de pœnis.& Innoc. in c.cum dilectus.ſuper verbo, Iuſtitiam de ord.cogn.& Dyn. in reg.in pœnis.j.eo.& Deciſ.Parla.Delphin. dclxxxiij.& ibi in addit.

p ¶Delinquenti. Adde gl.Bal. & Lud. Bolog.in l.item Mela.§.j. ff. ad leg. Aqui.& Bar.in d.l.ſi in rixa, hîc all. Cyn.& Salic.in l.quoniam multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi pub. & Dy.& quæ ſcripſi.s.in reg.ratihabitionem in pe.q.& Bart. in l.qui ſeruo.§.ſi.ff.de fur.& Spec.tit.de homi. ver.pone quòd quatuor.& in tit.de lapſis.& diſpu.§.iuxta.verſic. quid ſi quis in rixa.Bal.in conſ.lxxxj.lib.j. & Pet.de Anch. conſ.ccxvij.& Bal. in conſil.vlt.lib.iij.Felyn.in c.ſignificaſti.in ij.col.iij.ver.no.ibi diſcerni.de homic.gl.& Car.Alex.in cap. quieſcamus.xlij.diſt. vbi concludũt Doct. contra Dyn. hîc & in reg. in pœnis.quòd omnes abſoluantur,& ibi vide.

q ¶Puniuntur. Vide Dec.contra Dyn. concludentem, licet de eo non faciat mentionem, in l.fauorabiliores enim.nu.6. eo. Dynũ tamen hîc videtur ſequi idem Dec.in l.ſemper in obſcuris.nu.5.verſic.ſecundò fallit.ff.eod.tit. G. S.

In reg. Eum, qui Argumenta.

1 *Venditor actione ex empto emptori tenetur, qui ſeruitutem deberi à prædio vendito non detexit.*

2 *Vendens mancipium mores & vitia eiuſdem manifeſtare debet.*

3 *Denũtiatio an debeat fieri ſcienti.*

4 *Scientia quando non ſufficiat ſine denuntiatione.*

5 *Denuntiatio ad quid fieri ſoleat.*

REGVLA XXXI.

EVM, qui certus eſt, certiorari vlterius non oportet.

1 ¶CAVETVR in iure, quòd venditor, qui ſciuit ſeruitutem deberi à prædio vendito, certiorare debet emptorem, aliàs tenetur actione ex empto ad intereſſe emptoris: hoc verum eſt, ſi emptor ignorauit ſeruitutem deberi: ſed ſi certus fuit ſeruitutem deberi, non oportet eũ vlterius certiorari, vt ff.de act.emp.l.j.s.ven

a ditori. [a] Itẽ † qui mãcipia vendunt,

2 certiorare debẽt emptores de moribus & vitiis: aliàs tenẽtur actiõe redhibitoria, vel quanti minoris, ſed ſi emptor intelligit vel intelligere poſſit, non eſt certificatio vẽditoris neceſſaria, vt ff.de ædil.edi.l.j.§.aiunt. & §.ſi intelligatur.& l.ſi tamen.§.ei qui ſeruum. Quid autem venditor ſciens ſeruitutem vel vitium dicit ſe nolle teneri nomine ſeruitutis vel vitiorum: dicendum eſt, hoc ge-

b nerale pactum [b] nõ trahi ad ea quæ venditor ſciuit, ſed ad ea quæ ignorauit venditor, vt ff. de act.emp.& vendit.l.quæro.& arg.de hære.ven.

3 l.hoc autem. † Sed oppono, & videtur quod etiam ſcienti denuntiari oporteat, quia dicitur in iure, quòd qui vult habere liberã poteſtatem inchoandi accuſationem de adulterio vel ab adultero vel adultera. etiam poſtquàm adultera nupſit, denuntiare debet adulteræ ne nubat, quia intendit proponere accuſationẽ de adulterio. Quid ergo ſi adultera ſciuit, & poſtea nupſit ſine denuntiatione, non nocet ei ſcientia,

D excep. in his quib[us] vltra scien
tiam factum requirit. n[on] sufficit
q[uod] quis sciat. [illegible]
[illegible] colu. lib. [illegible] c 17

vt ff. de adul. l. denuntiaſſe. circa
princi. Dici poſſet, quòd ius illud
quod per denuntiationem reſerua-
re intendebat, erat odioſum, & ideo
ſola ſcientia ſine denũtiatione non
prodeſt. Sed contra hanc ſolutionẽ
eſt. ff. de pet. hære. l. item veniunt.
§. petitam. Nam & ibi agebatur de
re odioſa, id eſt de bonæfidei poſ-
ſeſſore conſentiendo malæfidei, &
tamen ſcientia ſine denuntiatione
operatur illud, quod operaretur de
4 nuntiatio. † Quare dicendum vide
tur, quòd in iis in quibus denuntia-
tio eſt de ſubſtãtia, non ſufficit ſim-
plex ſcientia, vt in d. l. denuntiaſſe.
& ideo eſt neceſſaria denuntiatio:
in ijs autem in quibus ſola ſcientia
eſt de ſubſtantia, non eſt neceſſaria
ſcienti denuntiatio. vt d. l. j. in fi. de
act. emp. & de ædil. edic. l. j. § ſi in-
5 telligatur. † In dubio autem præſu-
mendum videtur potius ſcientiam
c eſſe de ſubſtantia, [c] quam denun-
tiationem, cùm denuntiationes fie-
ri ſoleant ad hoc ſolum, vt qui erat
incertus certificetur. & in iſto du-
bio loquitur iſta regula. & d. l. item
veniunt. §. petitam. & quod vi aut
clàm. l. aut qui aliter. §. & ſi fortè.

ADDITIO.

a ¶ Vẽditori. Adde Bar. & Bal. ibi quã
do venditor teneatur de ſeruitute
emptorem certiorare, & tex. & Bal.
in l. quod ad ſeruitutem. ff. de euict.
& quid ſi vendit prædium quod af-
ferat herbam peſtiferam, & nõ de-
clarauit, vide tex. in l. pen. §. fi. & ibi
Bald. & Salic. C. de ædil. act. ſicut in
ſimili quando venditur fundus, &
habet malos vicinos, quòd vendi-
tor tenetur illud exprimere: vt l.
quod ſæpe. §. fin. ff. de contrahen.
emp. & ven. & l. fi. & ibi Bald. & Sa-
lic. C. de pact. inter empt. & vend. &
quęno. Bal. in l. ij. ver. iiij. caſus. C. de
peric. & cõmo. rei vẽd. Et vltra not.
Dy. quando venditor equi vel alte-
rius rei ſe mouẽtis teneatur de mor
bo vel vitio, dic quod tenetur, ſiue
venditor ſ. iuerit, ſiue nõ, vt eſt tex.
in l. ſi in emptione. §. itẽ ſi. ff. de con
trah. emp. & in l. j §. cauſa. ff. de ædi.
edicto. & idem eſt in libris mendo-
ſis venditis, vt eſt gloſ. in dict. l. j. in
prin. de ædil. edic. & Bal. in l. j. C. eo.
tit. & ad omnia ſupradicta vide
Ang. Aret. in §. in duplũ. col. iiij ver.
& primò quæro. inſt. de act. vbi po-
nit plures ſingulares q. quando ven
ditor teneatur de vitio. & morbo rei
venditæ: maximè vbi expreſſit vi-
tium quod habebat cum pluribus
quæ non habebat. & Cyn. Bal. & Sa-
ly. in d. l. j. C. de ædil. act. & Spec. tit.
de emp. & vend. §. nunc dicendum.
& Ang. Aret. in §. prætorum edicta.
inſtit. de iure natur. & Abb. & ibi
Bellenz. in addit. in c. iniuſtum. de
rerum permut. & Chriſtop. Porc. in-
ſtit. de ſuſpec. tut. col. vlt. & deciſ.
Capel. Thol. cccevij.
b ¶ Pactum. Adde ad iſtam q. Bart. &
Bal. in d. l. j. §. venditor. de act. empt.
& Bar. in l. tenetur. §. fin. eod. tit. vbi
non valet etiam pactum, quòd de
euictione non teneatur venditor.
& Bald. in l. ſi traditio. in v. q. C. de
act. empt. & in l. nõ dubitatur. & ibi
Cyn. C. de euict. & vide Spec. in d. ti.
de emp. §. nunc dicendũ. verſ. quid
ſi venditor equi, cũ ver. ſeq. & Doct.
ſuprà in præcedẽti apoſtil. alleg. &
Ang. Peruſ. & Alex. Imol. in l. ſi quis
cum aliter. col. vlt. ver. vlt. tenẽ men
ti. ff. de ver. obli. & pulchrè Bart. &
ibi Alex. in addit. in l. emptorem. §.
qui autem. ff. de act. empt. & Ioann.
And. in addit. Spec. de empt. § fin. in
princip. & Bald. in l. j. C. de peri. &
commo. rei vend. & Ro. ſin. 284. in-
cip. nunquid ſi. & Lud. Bolog. in ſuis
primis interpret. in l. qui libertatis.
ff. de euict. & deciſ. Ca. Tho. ccclxj.
c ¶ Subſtantia. Adde, quòd Bart. in l.
j. §. fin. de act. empt. reprehendit
Dy. hîc, vbi dicit quòd quandoque
denuntiatio fit ſolum ad certifican
dum aliquem, non ad alium finem
& tunc ille qui eſt certus non debet
certiorari, vt d. l. j. §. fi. & hac regu-
la & l. item veniunt. §. petitam. hîc
alleg. quãdoque denuntiatio fit vt
incitetur ille cui fit denuntiatio ad
aliquid faciẽdum: vt ſi denuntietur
vẽditori, quòd mouetur lis empto-
ri, vt veniat ad defendendum em-
ptorem: tunc ſcienti eſt denuntian-
dum quòd defendat, vt l. qui abſen-
tem. & ibi Bar. ff. de procur. & caſus
eſt in d. l. denuntiaſſe. in princ. & §.
quid ergo. vbi etiam Bart. reprehen
dit Dyn. hîc. ff. de adulter. & tenent
Bart. Bald. & Salyc. in l. j. C. de peric.
rei vend. & idem tenet Bartol. in l.
emptor. C. de euict. licet Cyn. ibi in
iij. q. ſequatur Dyn. hîc ſequitur Bar.
& in l. empti. act. eod. tit. & ibi vide
Bar. & Alex. & Barth. Soci. in l. ij. §.
fi. col. v. in glo. in verbo, ſcire. ff. ſol.
mat. vbi Doct. ſequuntur Bart. & vi-
de latè Alexan. poſt Bar. in l. non ſo-
lùm. §. morte. in vlti. char. ff. de no.
oper. nunt. & Bart. & Bald. in l. item
veniunt. §. petitam. hîc alleg. & ibi
Alex. in addit. ad Bar. & tenet Abb.
opin. Bar. in c. fin. in gl. j. de contrah.
emp. & ibi de Bellenzi. in addit. vbi
ponit tres limitationes quas poſue-
rat Alexan. in d. l. ij. §. fi. ff. ſol. mat. &
vide Bar. in l. qui vxori. §. quid ergo.
ff. de adult. & tenet Spec. ti. de emp.
§. fi. in fi. licet Ioan. And. ibi in addi.
repetat dicta Dyn. hîc, & non aper-
tè decidit. & idem glo. Bal. & Card.
Alex. in c. j. ſi de feudo vaſal. ab ali-
quo interpel. fuerit. & quomodo ſit
faciẽda denuntiatio venditori, vi-
de ibi, & Doct. s. alleg. in l. emptor.
C. de euict. & Ang. in l. libera. C. de
ſentent. & interlocut. omnium iud.
vbi opi. Barto. dicit non ſeruari de
conſuetudine. & Bal. in l. ſi cũ quæ-
ſtio. C. de eui. & in d. l. emptor. adde
gl. & Lud. Bolo. in ſuis primis inter-
pret. in clement. cauſam. in fin. de
elect. & Angel. conſil. clxxvj. incip.
in facto. & Fely. in c. cum cõtingat.
col. iij. vſque ad fin. de reſcript. & in
c. cum M. Ferrarienſis. col. xxij. in fi.
de conſtit. & deciſ. Capel. Tholoſ.
ccccevij.

In reg. Non licet. Argumenta.

1 *Dilatio concedi debet reo, quæ con ceditur actori.*
2 *Actori negatur, quod reo non cõ ceditur.*
3 *Reus ordinarium ſuum recuſare nõ poteſt, actor vnum de pluribus eligere poteſt.*
4 *Actor reo iudicem ſuum auferre poteſt per reſcriptum.*
5 *Actore & reo volẽte probare dominium, vter præferendus.*
6 *Reus an audiri debeat probare volens ad ſe pertinere, ſi actor in probatione defecerit.*

REGVLA XXXII.

NOn licet actori quod reo licitum non exiſtit.

1 ¶ † LEGISTÆ ponunt exẽplum
iſtius regulæ, quòd ſi actori petenti
datur dilatio propter teſtes, ergo &
reo. quod exemplum locum habe-
ret ſi regula poneretur affirmatiuè:
videlicet, quod licet actori, licere
debet & reo. & multo plus vt patet
in exceptionibus opponẽdis ſuprà
eodem, cap. nullus. & ff. eod. l. nemo
ex iis. Et in numero dilationum.
vt C. de temp. in integ. reſt. l. peten-
a dæ. & ff. de feri. l. in pecuniariis. [a]
a & in pluribus aliis. † Eſt ergo
exemp

exemplum conueniens vt ſi dene-
gatur reo poteſtas producendi te-
ſtes pro didicita teſtificata, ergo &
actori, vt in authent. de teſtib. §. il-
lud tamen. col. vij. quia communi-
ter loquitur de vtroque: quia rei
conditio fauorabilior eſt, quàm a-
ctoris. Item ſi reo non licet reuoca-
re procuratorem poſt litem conte-
ſtatam: ergo nec actori, vt ff. de pro
curat. l. poſt litem. & l. quæ omnia.
¶ Opponi autem poteſt ad regulam
dupliciter, & de duobus quæri po-
3 teſt. † Primo, quia videtur quòd plus
liceat actori quàm reo. Certum eſt
quòd reus non poteſt ordinarium
ſuum recuſare, vt C. de iuriſd. omn.
iud. l. nemo. & tamen actor eligere
poteſt vnum de pluribus ordinariis
rei, & conſequẽter alium recuſare,
vt C. de epiſc. & cler. l. cum clericis.
in princ. Sed dici poteſt quòd cum
omnis diffinitio in iure noſtro peri
culoſa ſit, ſicut & pleræque fallunt
4 quandoque, & hæc ita. ¶ † Item op-
ponitur quòd actor poteſt auferre
reo iudicem ſuum per reſcriptũ ad
extraordinarium iudicem impetra
tum, vt C. de dila. l. ſi quando. Et ta-
men reo non licet ſuper hoc reſcri-
ptũ impetrare, vt in auth. vt omnes
obe. iud. §. hæc conſiderãtes. col. v.
& C. vbi de crim. agi oportet. auth.
qua in prouincia. Solutio vt in prin.
5 † Quæri autem poteſt, ſi actor ſit pa
ratus probare de iure dominij rei
de qua agitur, & reus eodẽ tempo-
re ſuper iure dominij probationes
offert, quis eorum præferẽdus ſit in
probãdo? & videtur quòd reus: quia
in iure pari fauorabilior eſt eius
cauſa, vt infrà eod. c. in re pari. & ff.
de verb. oblig. l. ſi ſeruum. §. ſequi-
tur. & de doli excep. l. apud Celſum.
§. Marcellus. & videtur expreſſum.
C. de inoffic. teſtam. l. liberi. & ff. de
prob. t. l. circa. & de lib. cauſ. l. cui
neceſſitas. ſed credo ſequẽdam eſſe
opin. Azonis, videlicet quòd ex or-
dine primo recipiantur probatio-
b nes actoris, poſtea probatiões rei, [b]
6 arg. C. de fal. l. ſi. ¶ † Itẽ ſolet quæri,
nunquid in qualibet cauſa audiatur
reus, ſi velit probare rem ad ſe per-
tinere, actore in probatione defi-
ciente? & videtur quòd non: quia
cùm in vtroque caſu ſequatur abſo
lutoria. vt C. de eden. l. qui accuſare.
& de rei vend. l. vlt. & inſtit. de in-
terd. §. commodum. & videtur ſua
non intereſſe, & propterea non au-
diendus. C. de proba. l. ad probatio-
nem. Sed dicẽdum eſt ſua intereſſe:
quia ſi probet rem ſuam eſſe, conſe
c quitur ius [c] agendi, allàs conſequi-
tur ſolùm ius excipiendi, vt ff. de iu
reiur. l. ſed & ſi poſſeſſori. & ideo
auditur, argum. ff. de prob. l. circa. &
quia regulariter quod licet actori
licere debet reo, vt dictum eſt.

ADDITIO.

a ¶ L. in pecuniariis. Adde ibi Doct.
& nota quòd in cauſis ciuilibus quo
ad dilationes dandas: quamuis reo
non poſſint dari plures dilationes
numero quàm actori, quia dilatio-
nes ſunt communes, vt d. l. petẽdæ.
& ibi Cyn. Bart. Bald. tamen poſſunt
maiores & lõgiores dari reo quàm
actori. gloſſ. in l. ſicut. §. ſed ſi quæ-
ratur. ff. ſi ſer. vend. quam ibi ſequi-
tur Bart. & Bald. de quo vide Ber. de
Bellenz. in addit. Abb. in c. duobus.
de re iud. & adde not. per Dyn. &
quæ ibi dico in addit. in regul. cum
ſunt iura partium ſ. eod.
¶ Adde Lanfran. de Oria. in c. quo-
niam contra. §. dilationes. num. 4.
verſic. ſed pone. & ibi poſui in apo-
ſtil. de probat. & dixi in apoſtil. ad
Panorm. in Procem. decret. num. 8.
verſi. in glo. in ver. qua ceſſante.
b ¶ Rei. Adde quòd idem tenet Ang.
Are. in §. ſi minus. col. viij verſ. quo-
modo. inſtit. de act. & hoc in cauſis
ord-

ordinariis: ſecus in cauſis ſumma-
riis: quia tunc dilationes debent ab-
breuiari, & terminus ad proban-
dum pariter dabitur reo & actori,
vt habetur in cle. ſæpe, de verb. ſign.
ſecundum eum, & ita tenet gloſſ.
Bart. & Bald. in l. circa. ff. de probat.
& ibi Flor. & Cyn. in l. actor. in vj. q.
C. de probat. vide Bald. in l. fruſtrà.
in fin. C. de probat. & in l. ij. C. vt in-
tra cert. tem. crimi. q. termin. ſed ho-
die in regno Franciæ plebiſcitatur
ad omnes fines, & admittũtur actor
& reus ad probandum, & qui me-
lius probat, ille obtinet, ſecus in cau
ſis ſummariis.
c ¶ Ius. Adde quod idem tenet gloſſ.
& Doct. ſ. proxim. poſtil. allegat. &
Cyn. in d. l. actor. in v. q. & gloſſ. fin.
C. de falſis. & gloſſ. in c. ex inſinua-
tione. in fin. de procur. volendo glo.
Dyn. hic & Doct. ſupradicti, quòd
ſi reus probauit rem ſuã eſſe, quòd
iudex debet declarare eum domi-
num, & idem Inno. in c. ex conquẽ-
ſtione. de reſtitut. ſpol. ſed Hoſt. ibi
tenet contrarium. & Bal. in d. l. cir-
ca. in antiqua lect. & Abb. in d. c. ex
conqueſtione. in iiij. q. poſt plura
verba. tamen Flor. in d. l. circa. ad
fin. dicit, quòd opinio Dyn. & ſe-
quacium eſt vera & communis. vn-
de dicit ibi Bart. quòd ad euitan-
das opin. debet addi clauſula, non
ſe aſtringens, de qua dixi in regula,
nullus. in prima addit. Adde Bald.
in materia in d. l. fruſtra. in ij. oppo.
de probatio. C. & Ang. Aret. in §. j.
col. penult. verſic. in gloſ. dicat. & ibi
Iaſ. col. xix. inſtit. de act. & Abb. &
Felyn. in c. cùm cauſ. in princ. de re
iudic.

In reg. Mutare.
Argumenta.

*1 Eligens, conſilium mutare non po-
teſt in detrimentum electi.*
*2 Mandatum reuocare licet re in-
tegra.*
*3 Reuocatio mandati an & quãdo
noceat mandatario exequẽti man
datum.*
*4 Variatio quãdo & in quibus per-
mittatur.*
*5 Filius qui hæreditatem paternam
repudiauit, an poſſit ad eandem
reſtitui.*

REGVLA XXXIII.

MVTARE conſiliũ quis
nõ poteſt in alterius de-
trimentum.

1 ¶ IN † eligente commodè poni po
teſt exemplum, qui non poteſt mu-
tare conſilium in detrimentum ele-
cti poſt ſcrutinium, cum per ele-
ctionem quæſitum ſit electo ius pe-
tendæ confirmationis. vt ſ. de elect.
c. publicato. & de elect. c. nulli lice-
re. lib. vj. & de opt. leg. l. apud Aufi-
dium. item poni poteſt in iudican-
a te & contrahẽte, & in confitente: [a]
de quibus omnib⁹ plenè per omnia
dictum eſt ſ. eod. c. quod ſemel. &
ideo ibi dicta hic repeti poſſent.
2 † Sed opponitur & videtur quòd li-
cet mutare conſilium: quia certum
eſt, quòd licet reuocare mandatum
re integra: ergo licet mutare conſi-
lium. vt ff. mand. l. ſi mandauero ti-
3 bi. §. ſicut. † Sed dicendum eſt quòd
reuocatio procedit ſine detrimento
alterius, quia ſi ignoratur reuoca-
tum, reuocatio non affert damnum
b ignoranti. [b] vt ff. de ſolut. l. cùm
quis. §. ſi debitorem. & de donat. l.
hoc iure. §. ſi quis dederit. ſi ſciuit,
damnum ſua culpa ſentit, & ideo
fictione iuris ſentire non videtur,
vt in regula iur's. Item opp. & vide-
tur quòd liceat variare & conſe-
quente-

quenter conſilium mutare, vt ff.de
collat. l. nonnunquam. & rerum a-
mot. l. de rebus. & de act. empt. l. ſi
ſterilis. §. vl. & de lib. leg. l. Aurelius.
§. pen. † Sed dicendum [c] eſt, quòd
4 aut varietas deprehenditur circa
c eandem rem, aut circa diuerſas, quę
nullam connexitatem habent, aut
circa diuerſas quæ ratione conne-
xitatis habentur eiuſdem loco. Pri-
mo caſu eſt prohibita variatio, vt
hîc. & s. eod. c. quod ſemel. & ff. de
leg. j. l. ſerui electione. & l. huiuſmo
di. §. Stichum. & de leg. ij. l. ſtatuli-
berum. §. Stichum. & de bonis li-
5 ber. l. nam abſurdum. † fallit in fi-
d lio [d] cui fauetur circa hæreditatem
paternam, licet videatur ſemel re-
pudiaſſe, vt ff. de collat. bon. l. non-
nunquam. & de iure delibe. l. ſi quis
ſuus. & C. de repud. hæred. l. fin. in
ſecundo caſu variatio admittitur,
vt d. l. ſi ſterilis. §. fi. & rerum amot.
l. de rebus. Tertio caſu reprobatur,
vt ff. de procu. l. in cauſæ. & de vſur.
l. Caius. & de damn. infect. l. prætor.
§. vnde quæritur. & de adminiſtra.
e tut. l. cùm quæritur [e] Dynus.

ADDITIO.

a ¶ Confitente. Ad hanc regul. vide
Dec. in l. nemo poteſt mutare. ff. eo.
tit. & Alexã. plenè in l. in ratione. §.
ſi filio. col. fin. verſic. in ead. in fi. nu.
7. & 8. ff. ad leg. Falcid. G. S.
b ¶ Ignoranti. Adde Bart. & ibi Alex.
in addit. in l. cum quis. §. ſi debito-
rem. ff. de ſolut. & pulchrè Felyn. in
c. ex parte decani. col. viij. cum ſeq.
vſque ad finem. de reſcript. vbi vi-
deas quando reuocatio procurato-
ris non fuit notificata parti vel pro-
curatori ad recipiendum debitum,
vel renuntiandum beneficium in
manibus ſuperioris conſtituto no-
ceat. & ibi bene not. plures amplia-
tiones & limitationes ad clem. j. de
renunt. & Ludouic. Bologn. in c. au-
ditis. de procur. & in c. ij. eod. tit. in
primis interpret. & Hippo. de Mar-
ſil. in ſingul. lviij.
¶ Adde an procurator reuocatus o-
bliget dominum ipſum, & dic quòd
ſic per text. in l. ſed & ſi pupillus.
verſi. ſed ſi aliàs, iuncta gloſſ. ff. de
inſtitut. quem ad hoc pro ſingulari
refert Rom. ſing. cccclxxiij. incip.
variant continue. Sed an procura-
tore ad negotia conſtituto, reuoca-
to abſque notificatione, damnifica-
tus poſſit agere ad intereſſe contra
reuocantem? & dic quòd aget act.
de dolo: vt eſt caſus in l. quidam
debitor. iuncta gloſſ. in verſic. j. ſe-
cundum Bart. & Ludo. ibi ff. de do-
lo. refert & ſequitur Rom. ſing. ccl-
xxxvj. incip. procur. ad neg.
c ¶ Dicendum. Adde quando quis
poſſit mutare conſilium, Bald con-
ſilio occliiij. lib. iij. & Dyn. & ibi
Bart. in l. de rebus. & ibi Alexand. in
addit. ff. rerum amot. & Bald. & Mo
der. in l. ſi cum dotem. §. eodem. ff.
ſolut. matr. Et not. quòd licet con-
ſultori qui malè conſuluit mutare
conſilium, vt notat Bald. in l. fin. §.
ſed cum in ſecundam. C. de furt. &
ibi Alexand. in addit. & Bald. Ioan.
Fab. & Angel. Aret. in §. his itaque.
in fin. inſtit. de iuſtit. & iure & Bart.
in l. ſerui. electione in princip. ff. de
leg. j. & in l. ſi ſterilis. §. fin. ff. de act.
empt. Et in varietate Docto. & ſan-
ctorum quid tenendum, vide Felyn.
in c. ne inniti. col. j. verſic. fallit. ij. de
conſtit. & in c. j. de præſumpt.
d ¶ Filio. Etiam emancipato: quia ho
die bona ſunt extenſa ad omnes li-
beros: & conſequenter idem in fi-
lia, per §. nulla. in authent. de hære-
dib. ab inteſta. facit quod not. Bart.
& Iaſ. in l. iij. C. de iur. & fac. ignor.
& quæ ibi dixi. & in conſuet. Pari-
ſienſ. §. cxxvij. C. M.
e ¶ L. cum quæritur. Adde Dyn. hoc
idem apertius declarantem in cap.
cui licet. verſic. Item oppo. de l. in
cauſæ. infrà eod. F. C.

In reg. Generi.

Argumenta.

1 *Generi per ſpeciem derogatur in legatis.*
2 *Legato generis pro caſu per ſpeciem non derogetur. & nu. ſeq.*
4 *Legatũ de duabus ſtatuis marmoreis, & item de omni marmore factum, qualiter intelligendum.*
5 *Genus quando reſtringatur per ſpeciem.*
6 *Specierum enumeratio quando genus reſtringat ad enumeratas.*
7 *Species quando dicantur enumeratæ gratia dubitationis tollendæ.*
8 *Legato ſub nomine vniuerſali an derogetur per aliud minus vniuerſale.*
9 *Genus an quãdoque deroget ſpeciei.*
10 *Enumeratio generalis ſpecierum an operetur idem quòd ſpecialis.*
11 *Species an reſtringat genus in ſubſtitutionibus.*
12 *Contractus ſpecialis quando derogat generali.*
13 *Species an deroget generi in legibus.*
14 *Statuta locorum & conſuetudines in facto conſiſtunt.*
Conſtitutio nõ extenditur ad non cogitata, & quæ in facto alieno conſiſtunt.
15 *Reſcriptum ſpeciale derogat genenerali.*
16 *Argumentum de legatis ad reſcripta validum eſt.*

REGVLA XXXIIII.

GENERI per ſpeciem derogatur.

a ¶ EXEMPLA iſtius regulæ [a] pe-
ni poſſunt in legatis, & in ſubſtitu-
tionibus, & contractibus, & in le-
1 gumlatoribus, & in reſcriptis. † In
legatis, quia ſi teſtator legauit vni
ſpeciem, & alteri genus: generi per
b ſpeciem derogatur [b]. ff. de leg. iij. l.
vxorem. §. feliciſſimo. & ſeruis vr-
banis. §. pen. Item ſi legat libertis
alimenta in genere, & vni liberto-
rum legat alimenta in ſpecie, ille
cui legatur in ſpecie: non admitti-
tur ad legatum generale, vt ff. de
alim. leg. l. alimenta. §. baſilicæ. & l.
Stichus. in princ. ¶ Sed oppo. & vi-
detur quòd generi per ſpeciem non
2 derogetur. † Nam ſi teſtator legat
vni genus. & eidem ſpeciem, per e-
numerationem ſpecierum non de-
c rogatur legato generis, [c] vt ff. de
d fundo inſt. l. quęſitum. §. vlt. Dicũt [d]
quidã, quòd aut legatur vni genus,
& alteri ſpecies, & tunc generi per
ſpeciem derogatur: aut legatur vni
& eidem genus & ſpecies, & tunc
generi per ſpeciem non derogatur,
quaſi ſpecies ex abundãti videatur
apponi, vt in l. quæſitum. quod fal-
ſum eſſe apertè apparet: quia in l.
cum delanionis. §. cui fundum. & §.
quidam. & l. Seiæ. in princip. ff. de
fund. inſtr. eidem legauerat genus
& ſpeciem, & tamen generi per ſpe
ciem derogatur, quia legatum gene
ris reſtrictũ videtur ad ſpecies enu-
meratas. & idẽ probatur de ſupell.
3 leg. l. legata. † & ideo videtur latius
diſtinguendũ quàm Gloſſa. iuris ci-
uilis diſtiguãt: quia aut teſtator le-
gat vni genus, & alteri ſpeciem: aut
legat eidẽ genus & ſpeciẽ: ſi vni ge
nus & alteri ſpeciẽ, generi per ſpe-
ciem derogatur, vt d. l. vxoré. §. feli-
ciſſimo. ſiue primò genus, & poſtea
ſpecies

ſpecies,ſiue primò ſpecies & poſtea
genus legatur,vt ff.de manumiſ.te-
ſta.l.ſi peculium & d.l.quæſitum.§.
vlt. in ſecundo caſu, ſcilicet quan-
do legat eidem genus & ſpeciem,
aut extra legatum generis enume-
rat ſpeciem aut enumerat indiui-
dua, quæ ſub certa ſpecie eiuſdem
generis continentur. ſi enumerat in
diuidua,enumeratio operatur ꝙ le-
gatum generis non extenditur ad
alia indiuidua quæ ſub eadem ſpe-
cie continentur, ſiue præcedat le-
gatum generis, & ſequatur enume-
ratio indiuiduorum, ſiue econtrà.
4 †verbi gatia: lego Titio duas ſta-
tuas marmoreas. Item omne mar-
mor. Et licet ſimiles ſtatuas marmo
reas habeã, nulla cedit in legatum
præter duas,vt ff.de leg.iij. in l. hæ-
res meus.§.j.& d.l.cum de lanionis.
§.cui fundũ.& de auro & arg. leg. l.
j.§.itẽ ſi duæ. Si verò enumerat ſpe-
cies indiuidua continentes:aut pri-
mò ſpecies,& poſtea copulatiuè ge
nus:aut ecõtra primò genus,& po-
ſtea ſpecies. Primo caſu videt᷑ am-
pliare legatum & non reſtringere,
vt ff. de leg.iij.l. hoc legatum. & l.
ea tamen. Sed contra iſtud mẽbrum
diſtinctionis videtur apertè. ff. de
vino,trit.& oleo leg.l.fin.§.cui dul-
e cia.[e] † Nam ibi primò enumeran-
5 tur ſpecies, & poſtea genus: & per
enumerationem ſpecierum reſtrin
gitur ſignificatio generis. ſed illud
ibi non contingit propter enumera
tionem præcedentẽ ſpecierum:ſed
propter naturam copulatiuæ & rei
copulatæ, vt ibi apparet dum dicit,
ex collatiõe vini,& c.& arg.de fun-
6 do inſtru.l. Seiæ.§.Caio. † Secundo
caſu quãdo primò genus, & poſtea
ſpecies & tunc habet locum diſtin
ctio gloſſæ iuris ciuilis poſita in
præalleg.l quæſitum.§.vlt. quia aut
ſpecies enumerantur ab errante,aut
à ſciente:ſi ab errante enumeratio
nihil operatur.& ideo legato gene-
rali relicto non videtur detractum,
vt ff.de ſupellec.leg.l.legata.in prin
cip.ſi à ſciente,aut cauſa dubitatio-
nis tollẽdæ, aut cauſa limitationis,
aut dubitatur. Primo caſu ſpecies ex
abundanti enumerantur: quia po-
tius ad maiorem euidentiam viden
tur enumerari, quàm vt derogetur
legato generis, vt ff. de aur.& arg.
leg.l.pediculis.§.Labeo.& ff. eod.l.
quæ dubitationis. Secundo caſu le-
gatum videtur reſtringi ad ſpecies
enumeratas,& ideo genus ex abun-
danti exprimitur, cum eius expreſ-
ſio nihil operetur:vt ff.de fundo in-
ſtru.leg.l.cùm de lanionis. §. quidã.
& l.Seiç.in prin.ac de ſupellect.leg.
7 l. legata.j.ij.& iij. reſponſ. † Tertio
caſu quando dubitatur, dicendum
eſt potius quod gratia tollendæ du
f bitationis [f] videatur exprimere ſpe-
cies, & ideo legatum generis non
diminuitur: vt d. l. quæſitum. §. ſi
quis fundum. qui propriè loqui vi-
8 detur in caſu dubio. † Quid autem
ſi vni legaret ſub nomine vniuerſa
liori,alij ſub nomine minus vniuer
g ſali? [g] dico quod vniuerſalius ha-
h betur loco generis,minus [h] vniuer-
ſale habetur loco ſpeciei: & ideo
per minus vniuerſale derogatur v-
niuerſaliori, ſicut generi per ſpeciẽ.
Verbi gratia: ſi filio legat hortum
inſtructum, filiæ verò argentum
muliebre quod in horto habuit, il-
lud ad filiam pertinebit,vt ff.de fun
do inſtr. l. quæſitum.§.fin.& arg. de
legat. iij. l. vxorem. §. codicillis.&
de pecul.leg.l. ſeruo manumiſſo.&
de auro & arg.leg.l.j. §. Idẽ eſt cùm
alteri. Item opponitur ad regulam:
9 & videtur † quòd ſpeciei per genus
derogatur,& non econuerſo: quia
ſi primò lego alimenta quibuſdam
libertis,poſtea lego alimenta omni
bus, per generale videtur eſſe re-
ceſſum à ſpeciali, vt ff. de alim.leg.

l. libertis. Dicendum eſt quòd aut
generale & ſpeciale exprimũtur in
eadem voluntate, aut in diuerſis: ſi
i in eadem voluntate[i], tunc ſpecia-
le derogat generali, ſiue præcedat,
ſiue ſequatur, vt ff.de alimen.leg.l.
legata. §. baſilicæ. & l. Stichus. in
princ. Si in diuerſis, poſterius dero-
gat priori,vt d.l.libertis.in princ Se-
cundo caſu ſiue exprimatur in eadẽ
voluntate, ſiue in diuerſis:item ſiue
præcedat generale, ſiue ſpeciale,
ſpeciale derogat generali, vt ff. de
leg.iij.l.vxorem.§.codicillis,in ter-
tio caſu videtur neutrum alteri de-
rogare.ff.de alimẽ.leg.l.alio.in fi.&
de annuis leg.l. Titia.§.qui Marco.
10 †Item opponitur & videtur quòd
ſpecierum expreſſio generalis nihil
operetur: quia quod operatur ex-
preſſio ſingularum ſpecierum, hoc
operatur ſola expreſſio generis ſub
k qua ſpecies continetur [k], vt ff. de
legat.iij.l.ſi chorus in princip.& de
vſu & habitatio. l. ſi ita. in princip.
Reſpondeo & dico quòd vbi ſo-
lùm genus exprimitur, tunc perin-
de habetur,ac ſi exprimerentur ſin-
gulæ ſpecies in genere comprehen
ſæ,vt in prçalleg.l.ſi chorus.ſed vbi
exprimitur genus & ſpecies, habet
11 locũ diſtinctio ſupradicta. †In ſub-
ſtitutionibus autẽ poſſet poni hoc
modo exemplum,pone,teſtator in-
ſtituit patrem & filium inſolidum
in vna parte,& eos inuicem ſubſti-
tuit. Secũdo inſtituit alios hæredes
ex reliquis partibus. Tertio dicit,o-
mnes inuicem ſubſtituo. iſta enim
ſubſtitutio generalis,non extẽditur
ad patrem & filium,qui erant inui-
cem ſubſtituti,vt ff.de vulg.& pup.
l ſubſtit. l. cohæredi.§.qui patrem [l].
Sed contra hoc videtur.ff.ad Treb.
l.vlt. vbi per ſubſtitutionem ſpecia
lem non derogatur generali. Sed
m ibi [m] erant ſpecies ſubſtitutionis
diuerſæ: quia prima ſpecialis erat
vulgaris ſiue reciproca,ſecunda ge-
neralis erat & fideicommiſſaria.ſed
in §. qui patrem. ſpecialis & gene-
ralis erant eiuſdem generis, quia
vtraque vulgaris ſiue reciproca, &
ideo generali derogatur per ſpecia-
12 le.† In contractibus [n] autem patet
n exemplum. ff. de verb. oblig.l.doli
clauſula.& l.ſtipulationes commo-
diſſimum. quia ſi ſtipulor ab aliquo
librum ſcribi de die, & non de no-
cte,per ſe,& non per diſcipulum,&
dolum generaliter non cõmitti, &
ipſe ſcribat per alium ęquè malum,
non per diſcipulum, cõmittitur ſti-
pulatio ex generali clauſula de do-
lo:ſed ad caſum in ſtipulatione ex-
13 preſſum non pertinet. †In legumla
o toribus [o] patet exemplũ.ff. de pœn.
p l.ſanctio [p] legum. Itẽ ſuprà de con-
ſtit.c.j.lib.vj.vbi per cõſtitutionem
generalem editam à Romano Pon-
tifice,nõ derogatur ſpecialibus ſta-
tutis rationabilibus aliorum loco-
rum, niſi in conſtitutione generali
contrarium caueatur expreſsè. Sed
cõtrà videtur.ff.de ſepulc. viol.l.iij.
§.diuus. vbi per reſcriptũ imperia-
le ſequens,derogatur conſuetudini
ſpeciali alicuius loci. ſed prout va-
riis modis punctatur, poteſt variè
reſponderi. Vel poteſt dici, ꝙ ſuprà
de conſtit.c.j.eſt ius nouiſſimũ iure
canonum introductum.& rationa-
14 biliter. †quia ſtatuta locorũ & con
ſuetudines in facto conſiſtunt:& ve
riſimile eſt Romanum Pontificem
ignorare ea,quæ in alieno facto cõ
ſiſtunt: ideo non videtur voluiſſe
conſtitutionem extendi ad ea tol-
lenda quæ ignorauit, cùm conſti-
tutio extendi non debet ad tollen-
da ea de quibus conſtituens nõ co-
gitauit, vel non eſt veriſimile cogi
taſſe,arg.ff.de tranſact.l.cùm Aqui-
liana. & l. qui cum tutoribus.§.j.&
§.fi.& l.non eſt ferendus.& de con-
trahen.empt.l. in lege.& de acquis

15 hæred.l.nec is.& l.ſi is ad quem.† In reſcriptis patet etiam q quòd ſpeciale derogat generali, vt ſ.de pręben. c. dudum. & c. quamuis tibi. lib.vj.

16 † quæ dicta ſunt ſuperius in legatis trahi poſſunt facile ad reſcripta. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Regulæ. Qualiter ſpecies, quæ generi derogat, comprehendatur ſub illo genere, vide Dyn. ſ. in prooœm. num.10. F. C.

b ¶ Derogatur. Etiam ſi legatum generis redderetur inutile, ſecundum Deci.in l.in toto.num.13.ver.ij.ampliatur.ff.eod.

c ¶ Generis. Vide gloſ.in l.maritus.in ver.præſcripſerit.in fi. C. de procurator. G. S.

d ¶ Dicunt. Adde ad not.hîc per Dyn. quando in legatis per ſpeciem generi derogetur, pulchrè Bartol.in l. quæſitum.§.vlt.de fundo inſtru.qui latè tractat hāc materiam per quatuor quæſtiones prius pro euidentia materiæ declarādo qualiter hîc aſſumatur genus, ſpecies, & indiuiduum. & in hac materia vide ibi Alex.in addit.& hîc Ioann.Andr.& Moder.& Bartol.in l.ſi domus.ff.de leg.j.Abb.in c.j.& latius in c. paſtoralis.§.quoniam.col.j.de reſcript.& ibi Felyn.in princip.& vide Doct.in ſeq.addit.& Bart.& Alexan.in l.j §. hoc autem.ff.de noui oper.nunt.& vltra prædicta in legatis, vide Dyn. in l.cum quæſtio.C.de leg. & Bart. in l.alimenta.§. baſilicæ.& l. libertis quos in princ.& l. Stichus. ff. de alimen.& ciba.leg. & Bald.in l.Titiæ textores, in princ.ff.de legat.j.& in materia. Lud. Bologn.in l. quoniam. C. de conuenien. fiſci.debit. lib.x. in primis interpret. & Bald. conſil.xxxiij. incip. ad euidentiam. verſ.ſecundo præmittendum. lib.j. & in conſil.lxv.& in conſil.clx.eod. lib.& in conſil. ccclxxxv.col.ij.lib. iiij.& Abb.in c.ex parte.el.j.de offi. deleg.& Pau.de Caſt.in cōſ.clxxvij. in nouis.& Ang.in conſil.ccclv.in j. & ij.colum.incip.quæſtio prędicta.

Adde omnino quod notaui in tractatu meo clauſularum.in princ. in verb. clauſula generalis. & dixi in apoſt. ad Card.in clemen.j.in verb. generi.in princ.de præben. & iſtis adde quod notaui in apoſtil.ſeq.

e ¶ §.cui dulcia. Adde ibi Bart. quando enumeratio ſpeciei reſtringat ſignificationem generis. Abb. in c. ſedes. col.iij.& vlti. de reſcript. vbi alleg. hîc Dy.& ibi vide ſing. Felyn. col. ij. verſic. clauſula generalis. & Bald. in l.quoties. C. famil.herciſc. & Doct.ſuprà alleg.in pręced.addi. & Bald. conſil. cclx. in iij. vol.& in conſi.ccvij.eod.lib.& in conſ.cccij. colum.ij.verſic.ſequitur. lib.ij.& in conſil. cccxviij.eod.vol.

Adde Guliel.de Cugn.in l.fin.num.3.in verſ.generi per ſpeciem derogatur. C.de fer.Rebuf.l. de curionibus.nu. 3.C.de ſilentiar.lib.xij. Dyn.l.libertis.in ver. per ſpeciē derogatur. de alimen.leg.glo. in l.vxorem.§.feliciſſimo. in verb.generali. de leg.iij. Bart.in l. quæſitū.§.ſi quis fundum. in verſ. tractatus.poſt Alex.& alios ff.de fundo inſtru.

f ¶ Dubitationis. Hoc ait Deci. in d.l. in toto. tū demum procedere, cum ſpecies enumeratæ reſpiciunt actū legandi, ſecus ſi reſpiciant genus ipſum.

g ¶ Vniuerſali. Ad cognoſcendum quæ diſpoſitio ſit magis ſpecialis & quæ minus, vide Deci. in l.in toto. in princ.ff.eod. F. C.

h ¶ Minus. Idem Alexand. conſil.lxv. nu.7.lib.vij. vbi in annotatio. dixi Deci.conſil.xviij.col.j.conſil.xliiij. in fin.& conſ.ccclxxxij.nu.4.Hiero. Grat. conſil. cxxxviij. nume.14.lib. ij. C. M.

¶ Voluntate. Adde Bart.in l. quæſitum

tum.col.iiij.verſic. venio ad ſecundam. q. & videtur hîc eſſe defectus in diſtinctione Dyn. vt potes videre. vide Bar.in l.ſi conſul.de adopt. & Dyn.in l.Titia.§.qui Marco.aliâs incip.l. qui Marco.ff. de annuis leg. & in l. doli clauſula. & ibi Io.And. Imol. ff.de verb. oblig. poſt Bart.& Bald.

k ¶ Continentur. Adde eundem Dyn. in c.in generali.circa fi.j.eo. F. C.

l ¶ §.qui patrem. Adde ibi Bar, Bald. & Alexā. & Bart. in d.l.quæſitum.§. vlt.& Bar.in l.fi. ff. ad Trebel. aliter ſoluit arg.quàm Dyn.hîc,& ibi per eum vide.

m ¶ Sed ibi. Hanc ſolut.ſequitur Deci. in d.l.in toto.nu.12.

n ¶ In contractibus. Idem tenet Dec. vbi ſuprà, nu.11.

o ¶ Legum latoribus. Nunquid perpetuo vera ſit regu.in ſtatutis, vide Deci.d.l.in toto.num. 7.vbi latè diſtinguit. F. C.

p ¶ L.ſanctio. Adde quando in diſpoſitionibus legalibus ſpecialis deroget generali, Dyn.& quæ ibi dixi in addi.in regula, poſſeſſor.ſub nu.19. Bart. & Alex. in l.j.§. hoc autem. de no.oper.nuntia.& Alexan.in conſi. xix. verſicu. vltra prædicta. libro ij. & Bar. in l.libertis. in prin.ff.de alimen.leg. & in l.ſanctio legum.ff.de pœnis. & ibi Alex. in addit.& Bald. Angel.& Salyc.in l.qui ſepulchra.C. de ſepul. viol. & Ang. Aret. in tract. Malefic. in gl. caput à ſpatulis.in ij. q.& ibi Ang.Aret.& Bernar. Landr. in addit.& Bald.conſil.ccxx.col.penult.verſicul. quædam alia fuerunt. lib.iij. & vide amplè per Doct.ſuprà proximè alleg.quando pœna ſtatuti tollat pœnam iuris cōmunis, vel econtrà. de quo vide quæ dixi in §. xvj. in gloſſ.j.de iuriſd.omn.iudi.& Bart. in diſputatione ſua, incipien. Piſanæ ciuitatis. col. ij. verſic. viij. & Bart. in l.de quibus. ff.de leg.col. iij.verſic.oppo. ad fin.& ibi Alex.in addit. & etiam Bartol. in col. iiij in princ.ponunt, quòd conſuetudines conſiſtunt in facto, & maximè per Bart. & Alex. ibi in addit. in ij. q.& amplè ibi per Doctores. ac Moderni.in l.ij.C.quę ſit longa cōſuetudo.

Adde Bal. omnino in l. ea quidem.ad fin. & quod ibi poſui in apoſtil. ad ipſum. in verſic. generalis infamia. C.de accuſat.& ad materiam ſtatutorum, an generale reſtringatur per ſpeciale, vide omnino Alex.conſil. ciij.& ſeq.vol.iiij.

q ¶ Etiā. Adde Abb.& Fely.ſ.in j.& ij. addit.alleg. Et quid in priuilegiis, vide text. in c.veniens.de præſcript.cū ibi plenè not. & Lud.Bologn. in d.l. quoniam.de conuenien.fiſci.deb.& ad omnia dicta hîc per Dyn. vide Ang.in conſil.cx.col.j.verſic.porrò. & in conſil.ccxxiiij.

Quid in priuilegiis, mandatis, & arbitriis, vide Deci.in d.l.in toto.à nume.14.vſque ad fin.

In reg. Plus ſemper.

Argumenta.

1 *Quarta bonorum debetur, ſi eandem legare intendens dimidiam errore ſcripſerit.*

2 *Stipulatio, in qua interuenit interrogatio de maiore ſumma, & reſponſio de minore, valet quoad ſummam minorem.*

3 *Sententia à pluribus lata, valet in eo, in quo omnes conſenſerunt.*

4 *Abſolutus à fundi petitione, præſumitur abſolui à qualibet eius parte.*

5 *Stipulatio inutilis eſt, ſi de vno reſpondeatur de duobus alternatiuè interroganti.*

6 *Stipulatio redditur inutilis per di-*
uerſitatem qualitatis inter inter-
rogationem & reſponſionem.
7 *Imperium merum & iuriſdictio*
ſunt ſpecies adinuicem diſtinctæ.
Plus quibus caſibus non contineat
minus.

REGVLA XXXV.

PLus ſemper in ſe continet
quod eſt minus.

1 ¶Vt † ecce ſi teſtator intendens le-
gare quartam partem bonorum:
ſcripſit dimidiam, debetur ei quar-
ta, quia in dimidia ineſt: vt ff. de leg.
j. l. qui quartam. & de hæredibus in-
ſtit. l. quoties. §. ſed ſi maiorem.
2 Item † ſi volens ſtipulari interrogo
de xx. & interrogatus reſpondeat
de x. valet ſtipulatio de decẽ. quia
maiori ſummæ minor ineſt, vt ff. de
a verbor. obligat. l. j. §. ſi ſtipulanti. [a]
3 Item † in ſententia, quia ſi vnus ar-
bitrorum cõdemnat in xv. alius in
x. & alius in v. valet ſententia in v.
cùm in v. omnes conſenſiſſe viden-
tur, ex eo ꝙ plus ſemper in ſe con-
tinet quod eſt minus, vt hîc. & ff. de
arbitr. l. diem proferre. §. ſi plures. &
4 ſuprà de arbitris. c. j. lib. vj. † Item
ſi ſim abſolutus à petitione totius
fundi, abſolutus videor à qualibet
eius parte, vnde in qualibet eiꝰ par-
te obſtat exceptio rei iudic. vt ff. de
except. rei iudic. l. Iulianus. & l. ſi
quis cum totum. & ff. de regul. iur. l.
in eo quod plus. & l. in toto. Item ſi
abſolutus ſum à petitione vniuer-
ſali, vt hæreditatis petitione, obſtat
exceptio rei iudic. vendicanti res
ſingulas ex eadem cauſa, vt ff. de
except. rei iudic. l. Iulianus. & l. ſi
quis cum totum, eadẽ ratione, quia
plus ſemper in ſe continet quod eſt
5 minus. Sed † contra regulam eſt,
quia ſi interrogo vtrum promittas
Stichum aut Pamphilum: & reſpon-
deas de Pamphilo tantum, ſtipula-
tio eſt inutilis, quia interrogatio
non videtur præceſſiſſe. ergo plus
non ſemper continet quod eſt mi-
nus, vt ff. de verb. oblig. l. inter ſtipu
lantem. §. ſi ſtipulante. Sed reſpon-
deo, & dico quòd ibi non impedi-
tur ſtipulatio valere ex eo quòd nõ
videatur interrogatio præceſſiſſe
de Pamphilo: præceſſit enim cùm
plus contineat in ſe minus: ſed ideo
impeditur, quia concepta alternati-
uè interrogatio de quolibet, videtur
concepta ſub conditione: ſcilicet ſi
alterum non detur. ff. de optio. leg.
6 l. cum ita. in prin. † Et ideò ſi reſpon
detur ad alteram pure: videtur inter
interrogationem & reſponſionem
in qualitate diuerſitas: quæ diuerſi-
tas qualitatis reddit ſtipulationem
inutilem, vt ff de verb. oblig. l. j. §. ſi
b quis ſimpliciter. Item [b] contra regu
lam eſt: quia ſi concedatur alicui
merum imperium, vt latrunculato-
ri, non videtur concedi cognitio de
c re pecuniaria [c]: ergo merum impe-
rium quod eſt plus, non continet in
ſe cognitionem cauſarum ciuilium
quod eſt minus, vt ff. de iudic. l. ſo-
7 lemus. §. latrunculator. Sed † dicen-
d dum [d] eſt, quòd merum imperium
& iuriſdictio ſunt ſpecies diſtinctæ
e adinuicem ſeparatæ [e], vt not. ff. de
iuriſd. omnium iudic. l. imperium.
& ideò vna conceſſa nominatim,
potius videtur altera denegata. vt
in §. latrunculator. arg. C. de procu.
l. maritus. & de pact. conuen. l. fin. &
ff. de vulg. & pupil. ſubſtitut. l. ſi ita
quis. & l. cum ex filio. §. filio. & l. ex
facto. §. item quæro. hic autem lo-
quitur de illo pluri ſub quo minora
continentur, vel comprehendun-
tur, vt ſpecies, vel partes. & eodem
modo reſponderi poteſt ad c. cui de
non ſacerdotali. ꝫ. de præben. quia
poſito etiam quòd non ſacerdota-
lis

lis eſſet maior quàm ſacerdotalis,
conceſſa non ſacerdotali videtur
ſacerdotalis potius denegata: quia
non ſe habent, vt pars & totum de
quibus loquitur regula, ſed habent
ſe vt diſtinctæ ſpecies & inuicem
ſeparatæ.

ADDITIO.

a ¶ §. ſi ſtipulanti. Adde quando pluri
ſeu maiori ſummæ ineſt, pulchrè
Bart. & Alex. in d. §. ſi ſtipulanti. vbi
ponit Alex. regulam cum ſex fallen.
& aliquas quæſtiones ad materiam.
& vide hîc Doct. Moder. poſt gloſſ.
& Bart. in l. ſi vnus. §. ſi cùm mihi. ff.
de pact. limitat. niſi de volũtate par
tium appareat, vt in maiori quanti-
tate nõ contineatur minor, tũc non
habet locum hæc regula, vt not.
gloſſ. quam faciunt ſing. ibi Angel.
Alex. Franciſc. Aret. in j. col. & Lud.
Bologn. in ſuis primis interpret. in
d. §. ſi ſtipulanti. Item limita ſecun-
dum Alex. in conſil. clxxix. col. vlt.
verſi. nec etiã. vol. v. niſi diuerſæ &
ſeparatæ ſint diſpoſitiones, & vna
facta de maiori, & alia de minori,
quia tũc in maiori ſumma nõ com-
prehenditur minor, vt l. ex facto. §.
item quæro. ff. de vulg. & pupil. ſub-
ſtit. vide per Moder. in d. §. ſi ſtipu-
lanti. & Dy. j. in reg. in toto. & deciſ.
Capellæ Tholoſ. ccviij. & Deci. in l.
in eo. ff. eod. Limita vltra limit. hîc
poſitas, & alias quas ponit Alex. in
d. l. ex facto. §. item quæro. & in l.
Sempronius Proculo. ff. de leg. ij. vt
per Panor. in c. fi. de plus petit. ſcili-
cet hanc regulam non procedere,
quando negatiuè profertur: & ita
not. Archid. iij. q. ix. c. nihilominus.
b ¶ Item. Adde ibi Bar. Paul. de Caſt.
Imol. & Alexand. pulchrè, & in d. §.
ſi ſtipulanti. quòd magis vitiat di-
uerſitas in qualitate quàm in quan-
titate. & ratio eſt ſecundum Bart. &
Docto. in d. §. ſi ſtipulanti. quia di-
uerſitas in qualitate inducit diuer-
ſitatem circa ſubſtantiam obliga-
tionis, vt ſentit hîc Dyn.
c ¶ Pecuniaria. Adde an iudex male-
ficiorum cognoſcat de cauſa ciuili,
vide Innoc. in c. cum oporteat. de
accuſat. & Bald. & Bart. in l. pen. ff.
de calumnia. & Bart. & ibi Alex. in
addit. in l. interdum. §. qui furem. ff.
de furt. & Cyn. in l. ſi quis ad ſe fun-
dum. C. ad legem Iul. de vi publ. &
Bald. in l. teſtam. & ibi Doct. C. de
teſtamen. & Angel. Aret. poſt gloſſ.
in verb. tramites. in prooemio Inſtit.
col. vlt. & Bald. & Lud. Bolog. in ſe-
cundis interpret. in l. ſolemus. §. la-
trunculator. ff. de iudic. vbi dicit ꝙ
incidenter bene poteſt cognoſcere.
Inquantũ dicit iudicem maleficio-
rum poſſe cognoſcere incidenter
de cauſa ciuili, dic hoc verum vi-
uente eo contra quem eſt inchoata
cauſa criminalis: ſecus ſi moriatur,
quia contra eius hæredem pronun-
tiare non poſſet. l. diem functo. &
ibi Bar. ff. de aſſeſſor. ſecundũ Rom.
ſing. cccxxv. incip. quæro nunquid.
nec etiam contra tertium, vt not.
ſingul. Bart. in allegat. §. qui furem.
quod intelligo quando procedatur
per viam accuſationis, non autem
per viam inquiſitionis, vt not. Inn.
in c. cum oporteat. de accuſat. licet
Bald. contrà in l. ea quidem. col. vj.
C. qui accuſ. non poſſ. & Alex. in d.
§. qui furem. ff. de furt. puto autem
quòd ſi tũc vocaret iudex ciuilium
cauſarum, quòd iudex maleficio-
rum poſſet de illis cognoſcere, vt
not. Angel. in l. ſi vacantia. in ij. op-
poſit. verſic. item ex prædictis. C. de
bon. vacan. lib. x.
d ¶ Dicendũ. Alio modo ſoluit Dec.
in l. non debet cui. ff. eod. quòd ſci-
licet regula non procedit, vbi eſt
facta diuiſio pluris & minoris. vide
eum ibi.
e ¶ Separatæ. Adde Bart. Alexand. &
Modern. in quo differunt iuriſdi-

ctio & imperium, & an iuriſdictio contineat in ſpecie merum & mixtum imperium, in l.imperium.ff.de iuriſdict.om.iud.

In reg. Pro poſſeſſore.
Argumenta.

1 *Poßidere dolo deſinens perinde tenetur, atque ſi poßideret.*

2 *Actio vtilis & directa non differunt in ſubſtantia. & nu.17.*

3 *Poßidere qui dolo deſiit, quo ad damnũ ſuũ poßidere præſumitur.*

4 *Dolus in dubio non præſumitur.*

5 *Dolus per cõiecturas ꝓbari poteſt.*

6 *Cautio de euictione quando ei præſtari debeat ꝙ dolo poßidere deſiit.*

7 *Actio de euictione an cõcedatur eo caſu quo non fuit cautum.*

8 *Actor an debeat cedere actiones ei, qui dolo poßidere deſiit.*

9 *Poßidẽs quo diſcernatur ab eo qui dolo deſiit poßidere.*

10 *Poßidere dolo qui deſiit an actionem in rem ſine ceßione habeat, ſi æſtimationem ſoluerit.*

11 *Solutio æſtimationis habetur loco emptionis.*

12 *Aeſtimatio quando ſolui debeat, vel res ipſa reſtitui. & nu.14.*

13 *Debitor ad plura alternatiuè obligatus, eligere poterit quod ſoluere velit.*

15 *Aeſtimationem ſoluens, cum non poßideat, an citra ceßionẽ habeat actionem in rem.*

16 *Poßidere culpa deſinens, quo differat ab eo qui dolo deſiit.*

18 *Dominium vtile an cenſeatur is habere, cui ceditur vel venditur actio in rem.*

19 *Ceßio actionis & inſtrumẽtorum traditio paria videntur.*

20 *Inſtrumẽtorum traditione transfertur dominium.*

21 *Dominium non acquiritur ſine poſſeßionis apprehenſione.*

22 *Actio in rem transfertur translato dominio.*

23 *Principale trahit ad ſe acceſſoriũ, non econuerſo.*

REGVLA XXXVI.

PRO poſſeſſore habetur qui dolo deſiit poſſidere.

1 ¶ † SI DOLO deſiſti poſſidere
rem quam à te petebam, vel petere
a proponebam, perinde teneris [a] rei
b vẽd. ſicut tenereris ſi poſſideres, [b] vt
ff.de rei vend.l.ſi autem.§.ſed & is.
& ff.eod.l.qui dolo.& l.parem.cum
multis ſimilibus. ¶ Sed opponitur,
& oſtenditur quòd non habeatur
pro poſſeſſore, vt patet, quia tenetur
c vtili, [c] ff. de noxal. l.electio.§. ſi is
quem. & ſi poſſideret teneretur di-
2 recta. † Sed dicendum eſt, quòd vti-
d lis & directa [d] non differunt in ſub-
ſtantia, vt ff. de neg. geſt.l.actio.&
ideo effectu pro poſſeſſore habetur.
¶ Item opponitur circa idem: quia
poſſidenti fit ceſſio: vt ff.de rei ven.
l. hæc ſi res: & tamen ſi dolo deſiit
poſſidere, non fit ceſſio, vt ff.eo.tit.l.
3 is qui dolo. & l.nec quaſi. † Sed di-
cendũ eſt, ꝙ pro poſſeſſore habetur
quantũ ad damnum ſuũ, non quan-
4 tum ad cõmodum. † Item cùm ſem
per præſumatur abeſſe dolus, ſi ad-
eſſe non probetur, vt ff. de prob.l.
quoties. §. qui dolo. & de lega. ij. l.
cum ita legatur.§.ſpecies. Dubitari
poſſet rationabiliter ſi dolus poteſt
5 probari. † Et dicendum eſt quòd
e dolus probatur ex coniecturis [e] c.
ij. de renunt. in vj. nam ſi iam eram
litem conteſtatus, vel dederam ſo-
lùm

f lùm libellum, [f] vel denuntiaueram
ſibi quòd eram daturus libellum, &
ipſe deſinat poſtea poſſidere, præſu
mitur dolo deſinere, & ideo conue
nitur ac ſi poſſideret, argum. C. de
rei vend.l.ſi fundum.& ff.de edẽdo.
l. quædã. §. nihil & ex quibus cauſ.
in poſ.eatur.l.ij.& not.eo.tit.l.Fulci
nius.§.quid ſit latitare. ¶ Quæri au-
tem poteſt circa materiã huius ca-
pituli, de pluribus quorum quædam
nunquàm reperiũtur ſufficiẽter de-
6 terminata. † Primũ eſt, an ei qui do
lo deſiit poſſidere, ſi conueniatur, &
æſtimationẽ ſoluat: debeat de eui-
g ctione [g] caueri? & dicendum eſt
quòd aut habuit cauſam ab actore,
aut nõ: ſi habuit caueri debet, vt ff.
de donat. inter vir. & vxor. l. ſi do-
natæ in prin. aliàs ſi non habuit cau
ſam, non debet de euictione caueri.
vt ff. de rei vendic. l. ex diuerſo.§.
petitor.& de condic.furt.l.ſi ſeruus.
7 §.cauere. ¶ † Secundo quæritur, an
ex eo caſu quo nõ cauetur poſſit ni
h hilominus de euictione agi [h] rẽ eui
cta contra actorẽ cui æſtimatio ſo-
luta eſt? Et poteſt dici quod ſic: quia
qui æſtimationẽ ſoluit, emere vide-
tur. ff. rerum amot.l.ſi propter res
ergo licet non fuerit dictum, quòd
de euictione agatur, nihilominus
poterit agi.C.de euict.l.non dubita
8 tur. † Tertio quæritur, an per acto-
rẽ debeant actiones cedi ei qui do-
lo deſiit poſſidere? Et videtur quòd
cedi non debeant: vt ff. de rei vend.
l.is qui dolo.& l.nec quaſi. E contrà
quòd cedi debeant. vt ff. de re iudi.
9 l.in depoſiti. † Mihi videtur eſſe dif
ferẽtia inter eũ qui poſſidet, & eum
qui dolo deſiit poſſidere: quia qui
deſiit poſſidere, aut deſiit culpa in-
teruenientẽ, aut dolo. Si culpa debẽt
cedi actiones. l. ſi culpa. ff. de rei
vendi. ſi dolo, idem: vt ff. de re iudi.
l. in depoſiti. ſi habeat cauſam ab
actore: ſed ſi non habeat cauſam ab
actore, non debent cedi, vt d. l. is
qui dolo. & ibi notatur. Si verò poſ
i ſideat [i] licet per cõtumaciã non re-
ſtituat, & propterea iuramẽtum in
lite delatũ fuerit actori æſtimatio-
ne ſoluta, actiones debẽt cedi, vt ff.
de rei vend.l.hæc ſi res. Et ratio eſt,
quia actor ſibi imputare debet, cùm
poſſet petere præciſè cõpelli poſſeſ
ſorẽ reſtituere: vt ff.de rei vẽd.l. qui
reſtituere. & non petiit: ſed cũ dolo
poſſidere deſierat, hoc ſibi imputari
nõ poteſt, & ideo facilior eſt cauſa
excuſandi eũ à neceſſitate cedendi.
Nam cũ poſſidebat, & actor petere
poterat præciſè cõpelli, & nõ petiit,
ſed magis æſtimationem voluit, ſua
ſponte alienaſſe videtur, & ideo ce-
dere compellitur: vt ff. de rei vendi.
l. eius rei. & l. hæc ſi res, ſed cum do-
lo deſierat poſſidere, nõ ſponte, ſed
ex quadam neceſſitate. & ideo ce-
dere non tenetur, vt d.l.is qui dolo.
10 ¶ † Quarto quæritur an is qui dolo
deſiit poſſidere, & æſtimationẽ ſol-
uit habeat actionẽ in rem ſine ali-
qua ceſſione. text. enim dicit. ff. rerũ
amot. l. ſi propter res. quòd in rem
actio ei danda eſt, ſed non apparet
vtrum ipſo iure an per ceſſionẽ. &
ideo videtur dicendum, ſi res erat
præſens, id eſt, ſi poſſeſſor æſtima-
tionem ſoluens habeat poſſeſſionẽ
tempore æſtimationis ſolutæ quòd
ſtatim quæritur ſibi dominium, &
ideo ſtatim habet rei vendicatio-
k nem in habitu [k] vt d. l. eius rei. & ſi
cer.pet.l.certi condit. §. vlt. licet in
actu nõ habeat, niſi deſinat poſſide-
re: vt notatur de hæred.vend.l.ſi. Et
11 hoc apparet: † quia æſtimationis
ſolutio, pro emptione habetur, vt ff.
pro empt.l.j.& ij.in fin.& l.iiij. Sed
ſi vendo tibi rem meam penes te
conſtitutam, ſtatim trãsfertur in te
dominiũ, quaſi videar tradidiſſe, vt
inſti.de rerum diuiſ.§.nihil.& ff. de
acqui rerum do.l. qua ratione.§.in-

terdum.ergo ſi æſtimationem reci-
pio à te poſſeſſore,ſtatim tibi poſſeſ
ſori dominiũ acquiritur.ſed ſi poſ-
ſeſſio non erat penes eũ qui ęſtima-
tionem ſoluit:quia fortè dolo deſie
rat poſſidere,ſicut cauetur in tex. re-
gulæ tunc remanet dominiũ penes
me dominũ, qui æſtimationẽ rece-
pi,& cõſequẽter in rẽ actionẽ cede-
re teneor, ſi culpa deſiit poſſidere:ſe
cus ſi dolo,vt dictũ eſt.s.in proxima
quæſtio. & hoc in rei vendicatione
directa. Quid autẽ in vtili.j.q.vj.di-
12 cetur.¶†Quinto quæri poteſt,quid
ſi res rediit ad actorẽ,qui ęſtimatio-
nẽ recepit,& is qui æſtimationẽ ſol
uit, velit rẽ reuocare,& actor para-
tus ſit reſtituere æſtimationẽ,an ex-
cludat eum qui æſtimationẽ ſoluit
à petitione rei : & videtur q; ſic,arg.
ff.cõmoda. l. in cõmodato.§.fi.& l.
rem mihi.in ptin.& de condict. ſine
cauſa.l.ſi fullo. Econtra videtur, vt
ff.de rei ven.l.ſi culpa. & ideo Gloſ-
ſatores iuris ciuilis variant:quia di-
13 cunt in l.in cõmodato.§.fin.† q; eſt
in electione illius qui æſtimationẽ
recepit,vtrum reſtituat rem vel æſti
mationem:& propter hoc eſt, quia
cũ alternatiuè teneatur ad alterum:
vt ibi patet in text. ergo ſecundum
regulam debet eſſe electio debitoris
conuenti,vt ff.de iure dot.l.plerũq;,
& j.eod. in c.in alternatiuis.alij.di-
ſtinguũt:quia ſi æſtimationẽ ſoluit
ille qui habet cauſam à domino:vt
commodatarius & depoſitarius,ful
lo, & ſimiles, tunc eſt in electione
ſua petere rẽ vel æſtimationẽ:aliàs
ſit electio domini,ad quẽ redit poſ-
ſeſſio:quia aliàs ſi dolo commoda-
tarij,vel depoſitarij res abſit, & mi-
hi eo nomine condemnetur teneor
ſibi cedere actiones mihi competen
tes : vt ff.de re iudic.l.in depoſiti.ſe-
cus ſi non haberet cauſam à me, vt
ff.de rei ven. l. is.qui dolo.& ita gl.
in l.ij. ff.de cond. ſine cauſ. & de rei
vendic. l. ſi culpa. & iſta diſtinctio
videtur ſatis rationabilis. Mihi ta-
men videtur aliter diſtinguendum:
14 †quia aut tẽpore ęſtimationis ſolu
tæ poſſeſſio rei erat penes eum, qui
æſtimationẽ ſoluit, aut non : ſi erat
penes eum, dominiũ cœpit pertine-
re ad eũ, vt ff.de rei vend.l.eius rei.
& conſequẽter deſinit pertinere ad
dominũ, qui æſtimationem recipit:
quia non poteſt eſſe apud plures in-
ſolidũ, vt ff. cõmoda.l.ſi vt certo.§.
ſi duobus. & de caſtren. pecul. in l.
hæreditatem. §. pater. Si ergo is qui
cœpit eſſe dominus,petat ab eo qui
deſiit in totum dominus eſſe,& poſ-
ſidere,neceſſe habebit reſtituere rẽ:
tunc nec auditur ſi velit reſtituere
æſtimationẽ.arg. ff. de rei vẽd.l.qui
reſtituere. quia cum ſponte ſemel
æſtimationem recepit, cum poſſet
præciſe conſequi rem : conſequen-
ter videtur renuntiaſſe rei,arg.ff.de
leg. commiſſo. l. ſi fundus. & C. de
pact.inter emp. & vend.l.commiſſo
riæ.& ideò fruſtra poſtea conatur
retinere rem illam cui ſemel renun-
tiandũ putauit,arg.ff.de ſtatu hom.
l.homo liber. & C.de rebus cred.l.ſi
quis iuſiurandum. Sed ſi non erat
poſſeſſio penes ſoluentem tempo-
re æſtimationis ſolutæ:tunc dico
aut apprehendit poſſeſſionem inuti-
lem antequam rediret poſſeſſio ad
dominum,aut non. Si apprehendit,
ſtatim eſt ei quæſitũ dominium, &
deſiit pertinere ad eum,qui æſtima-
tionem recepit,quia rem habere nõ
poterat probabiliter : & poterit ha-
bere locum diſtinctio poſita in prę-
l allegata. l l. ij. de cond.ſine cauſ.vt
diſtinguatur. Aut ille qui æſtimatio
nem ſoluit, habebat cauſam à do-
mino,aut non, vt d. dictũ eſt. ſed ſi nõ
apprehendit antequam rediret ad
dominum,ſubdiſtingue : aut domi-
nus ceſſit actionẽ ſoluenti, aut non
ſi ceſſerat, habet neceſſe reſtituere
rem

rem, vt ff.de rei vend.l.ſi culpa.cir-
ca fi.ſi non ceſſerat,eſt in electione
ſua reſtituere rem vel æſtimationẽ,
quam percepit,vt d.l.in commoda-
to.§.fi.& hoc caſu poteſt propriè lo
cum habere gl.ibidem poſita, quæ
15 concedit electionẽ conuento ¶†Se
xto quæri poteſt, an ille, qui ſoluit
æſtimationem cùm nõ poſſideret,
quia culpa fortè vel dolo poſſidere
deſierat, habeat vtilem in rem ſine
m aliqua ceſſione? [m] quod non vide-
tur: quia lex dicit actionem ceden-
dam, vt d. l. hæc ſi res.& l. ſi culpa.
§.j.ff.de re iu.l.in depoſiti.ergo ſine
ceſſione non datur:quia ſi ipſo iure
ſine ceſſione daretur,ſuperuacua fo
ret ceſſio. & propterea non facien-
da, vt ff.vt leg.nom.caue.l.hæc ſti-
pulatio. §.diuus.Azo autem dicit in
gl.quæ eſt in eo.tit.l.eius rei.& præ-
dicta.l.ſi culpa.quòd vtilem in rem
habet, quia ius actoris emiſſe vide-
tur,dando litis æſtimationem.vnde
tanquam emptor habet vtilem, vt
C.de hæred.vend.l.fi.emptorem au
tem conſtat habere vtilem ſine ali-
n qua ceſſione, [n] vt eodem tit. l. emp.
& l.poſtquã.& l.ſeq.& no.C.de leg.
l.ex legato. ergo & is, qui dolo de-
ſiit poſſidere habet vtilem æſtima-
tionem ſolutam ſine aliqua ceſſio-
ne. Ad arg. q; ceſſio ſit ſuperuacua,
patet reſponſio:quia per ceſſionem
incipit habere directã nomine cedẽ
tis, quod ſine ceſſione nullo modo
16 habet.ergo nõ eſt ſuperuacua. †Itẽ
contra Azonem eſt,quia ſecundum
hoc non videtur differentia inter
eum qui deſiit culpa poſſidere,& eũ
qui dolo,cùm vterque habeat vtilẽ
æſtimatione ſoluta ſine aliqua ceſ-
ſione.& tamẽ notabiliter ponit dif
ferentiam:quia vni dicit actionem
cedendam,alteri non,vt in prælle
gata l. ſi culpa.& l. is qui dolo. Sed
dicas non eſſe differentiam quan-
tum ad vtilem quæ ex ficta vendi-
tione datur:quia illam vterque ha
bet æſtimatione ſoluta. Sed differẽ
tia remanet quantum ad directum
eius exercitium, quod per ceſſionẽ
transfertur.quia cùm ceſſio non fiat
doloſè, ſi ab actore cauſam non ha
beat:ergo non poterit intentare di
rectam. Ei autem, qui culpa deſiit
poſſidere, fiet ceſſio,& ideo poterit
intentare directã. Item contra Azo
17 nẽ eſt. † quia non eſt differẽtia in-
ter directam & vtilem:imò vtilis &
directa eſt eadem in ſubſtantia:ſiue
eadem eſt ſubſtantia vtilis & dire-
ctæ.vt ff. de neg.geſt.l. actio & not.
C.de act.& oblig.l.ij. Sed reſpõdeo
pro Azone : quia licet ſit eadẽ ſub-
ſtantia vtriuſque, tamẽ differre poſ
ſunt accidente, ſicut homo ab ho-
mine. Accidere enim poteſt quòd
directæ obſtet exceptio,& nõ vtili:
o & econtrà [o] quòd obſtet vtili & nõ
directæ,arg. eorũ quæ legũtur.ff.de
pact.l.ſi cum emptore.& de trãſact.
l.fi.& de ſolut.l.ſi duo.Et propterea
expedit aliquando habere plus vnã
quàm alterã,& per hoc apparet ef-
fectualẽ remanere differentiam in-
ter eum qui culpa, & eum qui dolo
deſiit poſſidere.& conſequẽter opi-
nio domini Azonis abſurditatem
18 non continet.¶ Septimò quæri po-
teſt,an ille,cui ceditur vel venditur
p in rẽ actio, habeat dominiũ vtile,[p]
ſicut ecõtrà qui æſtimationem pro
re ſoluit habet vtilem,in rem,vt di
ctum eſt in proxima quæſtione? &
videtur primò quòd ceſſa actione
19 in rem dominiũ trãſeat:†quia ceſ-
ſio actionis & traditio inſtrumẽto-
rum paria videntur, vt ff.de leg.j.l.
ſeruum.§.eum qui.& deleg.iij.l. qui
20 chirographum.ſed†traditio inſtru
mentorum inducit trãſlationẽ do-
q minij, [q] vt C. de donat. l.j. ergo &
ceſſio actionis in rem. Ecõtrà vide-
tur quòd non tranſeat, quia ad ac-
quiſitionem vnius iuris non ſequi-

tur acquiſitio alterius, in cuius acquiſitione factũ verum requiritur, vt ff. de acquir. poſ. l. cùm hæredes.
21 in princip. †Conſtat autem quòd in acquiſitione dominij requiritur verum factum, id eſt apprehenſio poſſeſſionis, vt ff. de pact. l. in traditionibus. & de rei vendi. l. pen. C. & ff. eo. tit. l. ſi ager. & act. empt. l. Quintus. & de act. & oblig. l. obligationũ ſubſtãtia. Ergo licet per ceſſionem acquiratur vtilis in rem, non propterea ſequitur quod acquiratur vti
22 le dominium. † Dico igitur quòd transferendo dominium, transferre videor actionem in rem, quæ pro dominio datur, vt dictum eſt ſuprà in proxima q. ſed econtrà cedendo actionem in rem, non propterea transfertur dominium. Et eſt ratio, quia dominium eſt cauſa rei vendicationis, vt ff. de rei vend. l. in rem actio. Econtrà autem rei vend. non eſt cauſa dominij, ſed ex dominio procedens: & ideo tranſlato dominio tranſlata videtur rei vendicatio quæ ex dominio procedit & ſequi
23 tur: ſed non econtrà: †quia principale trahit ad ſe acceſſorium, vt ff. de fun. inſtr. l. fundi. §. fin. ſed econtrà acceſſorium non trahit ad ſe principale, vt ff. de vulg. & pup. ſub. l. ex pupillari. & quibus mod. pig. vel hypot. ſol. l. Lucius. Quomodo ergo intentat rei vendicationem qui dominium non habet, cum rei vendicatio detur domino tantùm, vt ff. de rei vend. l. in rem actio. Reſpõdeo, intentat vtilem ex perſona cedentis propter dominium quod ad cedentem pertinet, nomine tamen ſuo qui experitur: directam verò ex perſona & nomine cedentis intentat Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Perinde teneris. Adde, an ſtatutũ loquens de poſſeſſione comprehendat eum, qui dolo deſiit poſſidere, vide Ioann. And. hîc. & Aret. in rub. de acquir. poſſeſſio. col. fi. F. C.

b ¶ Poſſideres. Adde Bar. in l. quoties, ff. ſi famil. fur. feciſ. dic. & Dyn. in reg. bona fides. j. eod. & Iaco. Butr. Bar. & Lud. Bolog. in ſuis primis interpretat. in l. ſi culpa. ff. de rei ven. & Bald. & Lud. Bologn. in ſecundis interpretat. l. ſi res. ff. de rei vend. in ſequenti limit. Dyn. hîc, quòd qui dolo deſiit poſſidere, non habetur pro poſſeſſore, quo ad commodum ſuum: ſed quo ad ſui damnum. & vide Angel. Aret. in §. omnium autem. col. x. verſic. in eadem gl. in fin. Iaſ. col. xiiij. inſt. de action.

c ¶ Vtili. Adde an qui dolo deſiit poſſidere conueniatur vtili vel directa. Bar. & Flor. in l. elect. §. j. ff. de noxa. & Bar. not. in l. quanquam. §. Iulianus. ff. de aqua. plu. arc. & in rub. & ibi Bald. ff. de rei vend. & Bal. Salyc. & Alex in l. curatoris. C. de neg. ge. & Cy. in l. vnica. C. de alie. iud. mutan. cau. & Ioann. Fab. in §. omnium col. vj. verſ. veniamus ad ſecundum. & ibi Iaſ. col. xliij. verſic. veniamus nunc ad ſecundum. inſtit. de act. & ibi Dyn. & Abb. in c. j. de alien. mut. iudi. cau. col. ij. verſi. ij. opp. & Ioan. Andr. & Phil. Franc. hîc, & Ioan. de Anan. in c. cum ſit. de ſimo. & Fely. in c. pe. in princ. de except.
Adde eundem Dyn. ſuprà in c. ratihabitionem. nu. 10. eod. tit.

d ¶ Directa. Adde an vtilis & directa differant in ſubſtantia vel ſpecie. Ioann. Fab. in dicto §. omnium col. vij. verſic. iuxta hoc. & Bart. in dicta l. actio. verſi. ij. quæro. & ibi Bald. & Moder. ff. de neg. geſt. Cyn. in l. j. in j. quæſt. & ibi Bald. colũ. iiij. verſic. modo venio. C. de act. & oblig. & Bart. in l. j. ff. de act. & oblig. colum. iiij. & Iaſon in §. præiudiciales. col. x. verſic. in ead. gloſſ. ibi contraria Inſtit. de actio.

Coniect

e ¶ Coniecturis. Adde Ioan. Fab. & Iaſ. in §. omnium autem. col. xvij. verſic. veniamus. inſtit. de act. qui idem tenent, & Bart. in l. qui petitorio. in princ. ff. de rei vendic. & in l. non ſolùm. §. morte. col. xiiij. ff. de no. oper. & Bald. in proœm. Decret. col. iij. & Innoc. in c. bonæ. el ij. de poſtul. præla. & Io. And. hîc in Mercur. & Bart. in l. ſi autem. §. ſed & is qui. ff. de rei vendic. Bal. in c. fin. ad finem. de iud. Specul. tit. de empt. & vend. §. nunc dicendum. verſic. ſed nunquid. & Bart. in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. quibus ex cauſ. in poſſeſ. eatur. quid de eo qui non per dolum, ſed lata culpa deſiit poſſidere, an habeatur pro poſſidente, vide Ioan. Fab. & Iaſ. vbi ſuprà. & Bar. in l. qui reſtituere. ff. de rei vendica. & Bald. in l. vnica. C. de alien. iud. mut. cauſa. & ad omnia ſuprà dicta vide Ang. Aret. in §. præterea. inſt. de act. & Felyn. in cap. penul. col. ij. verſic. dum concluditur. & ibi Bal. & Abb. de except. quando allegans poſſeſſoré dolo deſiiſſe poſſidere, debeat probare dolũ, & quomodo, & textum in l. dolum. & ibi Doctores. C. de dolo.

f ¶ Libellum. Nota hinc ex verbis Dyni, quòd ille qui ſemel fuit in iudicio, poſtea ſi abſit, ſemper præſumitur latitare, & ſic dolo ſubterfugere. ita not. Bart. in l. dies. §. prætor ait. numero 21. ff. de dam. infec. qui allegat Dynum hîc, aliter tamen ibi loquitur Imol. reprobando Bart. & idem ponit Bart. in l. ſi finita. §. Iulianus. numero 29. verſic. modo ad propoſitum. eodem titulo. Gab. Sar.

g ¶ De euictione. Adde gloſ. & Bart. in l. & ex diuerſo. §. petitor. ff. de rei vendic. & gloſſ. & Bart. in l. litis. in iij. quæſt. ff. pro empt. & l. in depoſiti. & ibi vide Modern. de re iudic. gloſ. & Bart. in l. ſi propter res. ff. rerum amotarum.

h ¶ Agi. Adde gloſ. in d. §. petitor. quæ tenet quòd ſic: ſed tu habes gloſ. in l. fin. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſ. eatur. vbi contra tenet & Iac. Butr. ibi. & Bart. in d. l. litis. in ij. q. & in d. l. in depoſiti. & ibi Modern. ff. de re iud.

i ¶ Poſſideat. Adde Iac. Butr. in rep. l. ſi culpa. ff. de rei vendic. & Bart. in d. l. in depoſiti. qui tenent contra Dyn. ſed Alexand. ibi in princ. concordat eos, dicens, quòd rei vendicatio non debet cedi reo poſſidenti, qui ſoluit litis æſtimationem, ſed bene actiones perſonales: & ſic debet intelligi Dyn. in cæteris verò ſequuntur Dyn. quando dolo deſiit poſſidere reus, non ſunt ſibi cedendæ actiones. & pulchrè per Bart. & Alexand. in d. l. in depoſiti. Bart. & Doct. Modern. in d. l. ſi fullo. ff. de condict. ſine cauſ. & Bart. poſt gloſ. in l. ſi propter res. ff. rer. amot. Sed an cedens vel vendens teneantur inſtrumenta ſua oſtendere, quibus cognoſcatur de efficacia iurium ſuorum: vide tex. & Bar. in l. Titius hæres. ff. de act. emp. & vendit. & Bald. in conſil. ccl. libro primo. & Rom. in conſil. cciiij.

k ¶ Habitu. Adde quòd idem tenet Bart. in l. ſi propter res. ff. rer. amot. in j. oppoſ. & vide Bart. in l. ſi culpa. ff. de rei vendicat. & in l. prima. col. iij. verſi. videndum. in vltimo membro. ff. de act. & oblig.

l ¶ Præallegata. Adde quòd Bart. in d. l. ſi fullo. quæ eſt l. ij. ff. de cond. ſine cau. in iij. oppoſ. dicit Dyn. hîc diuinare quantum ad l. ij. & vide ibi Bald. maximè Fulgoſ. & Modern. & Bart. & Doct. in l. incommoda. vbi dicit tres eſſe actiones, quæ competunt huic qui ſoluit æſtimationem: videlicet actio ex eo cõtractu, condictio ſine cauſa, & rei vendicatio. & adde Bart. & Bald. poſt Iacobum Butr. in dicta. l. ſi culpa. & quod not.

Bald.

Bald.in cor ſil.cocxvj.lib.ij.& deciſ.
Capellæ Tholoſ.ccvj.

m ¶ Ceſſione. Adde Cyn. in l. vnica,
in vlt.q.de alie. iudic. mutan. cauſa
facta.& in l.certi.C. de hæred.vend.
& Bal. in d.l. ſi culpa.ff.de rei vend.
& Bart. in l. j. col.v. verſic. quæro ſi
vtilis cedatur. ff. de act. & oblig. &
Bald.in l. ex nominis. C. de hæred.
vend.& Felin. poſt Abb.& Doct.an
tiqui in d.c pen. de except.in princ.

n ¶ Ceſſione.Adde quot ſunt caſus in
quibus tranſit vtilis ſine ceſſione,gl.
& Doct.in l. emptor.& l. ex legato.
hîc alleg. & Cyn. Bart. Bal. Salyc.&
Alexan.in l.qui ſtipendia.C.de pro-
curat. licet ſit regulare quòd non
tranſeat vtilis ſine ceſſione : vt l.j.ff.
pro ſocio. cum duabus legibus ſe-
quentibus : & vide Bart.in d.l.j.col.
v. verſic. quæro an ex ſolo.ff.de act.
& obl.& Doct.in d.l. qui ſtipendia.

o ¶ Econtra.Adde quòd per iſtam ra-
tionem præcedentem tenet Dyn.in
l. ſi mihi. in princ. ff. de leg.j. quòd
quando ceſſionarius agit, debeat
exprimere vtrum agat vtili, vel di-
recta : & idem tenet Bal.in l.j.q.vlt.
C.de act. & obl.Alex.conſ.clxxxvij.
col.ij.verſic.ij.ex alio.vol.ij.de quo
per Spec.tit.de procurat.§.ſequitur.
verſic.ſed nunquid agens ex iure ceſ-
ſo.qui tenet contra Dyn.licet Ioan.
And. ibi in addit. ſequatur Dyn.ſed
Bart. in l.ſi duo rei. ff. de ſolut.dicit
quòd ex tenore libelli poteſt appa-
rere an intentet directã vel vtilem.
& vide ibi Alexan.in addit.Bart.ſed
quæritur an ceſſionarius teneatur
facere fidem de inſtrumento ceſſio-
nis ante litem conteſtatã.vide Bart.
& Bald. vbi ſuprà, qui dicunt quòd
ſi agit directa nomine cedentis, te-
netur facere fidem: ſecus ſi vtile no-
mine ſuo. & ad prædicta omnia vi-
de Bar.in l. qui ſtipendia. C.de pro-
curat.& ibi Bal. quo ad primã quæ-
ſtioné : quia quo ad vltimam tenet
ibi in fi. quòd etiam debet ante litis
conteſtationem fieri copia inſtru-
menti ceſſionis, ex quo in libello fit
mentio de ceſſione, niſi iuret tunc
ſe edere non poſſe : per not.per Inn.
in c. j. de probat. & tenet Bart. in l.
edita.C.de edendo. quod nota,quia
ita ſolet practicari in curiis. & vide
deciſ.Capel.Tholoſ.cxcv.quidã te-
net. licet contrarium teneat deciſ.
Parlam.Delph.ccccclxvij.
Adde quod notaui in apoſtil. in præ-
alleg. deciſ. & in addit. ad Stylum
Parla. par.j.tit. an pars agens.verſ.j.
dixi in addi.ad Bart.in l.poſtquam.
§.ſi dies.in verſ.teneatur. poſt Alex.
& alios. ff. vt leg. nom.ca.Feder.de
Senis conſ.cxj.Alex.conſil.iij.vol.ij.
& Barth.Soc.in ſuo tract.fallent.re-
gula cxiij.

p ¶ Vtile.Adde Bald.in l.per diuerſas.
in xj. q.C.mand.& Bald. in l. fin.de
hæred.vend.Dyn.Bar.Ang.& Imol.
in l.j.ff. pro empto. ad q. Dyni vide
Bart.in j. col. ver.videndũ eſt.in vlt.
memb. ff. de act.& oblig.& Bald.in
l.j.col.j.C.de alie.iud.mut.cauſa.&
quæ not. Bart. & Lud.Bologn.in l.ſi
res. ff. de euict.& not. quòd licet ex
ceſſione competat vtilis actio ceſ-
ſionario,non tamen vtile dominiũ:
quia ſine traditione nõ poteſt quæ-
ri:vt l.traditionibus.C.de pact.& te-
net Dyn.hîc, & Bald.in conſil.cliij.
in fin.verſic.conſiderandum.lib.j.&
quo modo ceſſionarius debet for-
mare libellum, vide Bart.in l.fin.C.
de hæredit. vendit. vbi dicit, quòd
debet dicere, quòd talis res pertinet
ad Titium iure dominij, vel quaſi.
& vide Doct. ſuprà alleg.& Bal.in l.
ſi culpa.& ibi Alex.in addi.ad Bart.
ff. de rei vend.& Bal.in l.cum qui.§.
prętor.ff.de publ.& Dy.hîc, in fine.
Adde an procedat libellus iſte:peto ta
lem fundũ,quẽ dico ad me pertine-
re iure dominij, vel quaſi, Lanfr.de
Oriano in c. quoniam contra.§.pe-
titiones. & ibi dixi in apoſt. in ver.
iure dominij.nu.7.de probationib.
& Fely.in cap.ij.col.vij. verſi. ij.ag-
greditur.poſt Panorm.ibi,de libelli
oblatione.

q ¶ Dominij. Adde eundem Dyn.in
cap.j. num.34. vbi annotatum fuit.
ſuprà eod. F. C.

In reg. Vtile. Argumenta.

1 *Electio canonica nõ vitiatur per*
confirmationem inutilem.

2 *Contractus factus cum pupillo au*
ctore vero tutore valet, licet falſus
tutor accommodauerit & ipſe au-
toritatem.

3 *Donatio facta vltra quingentos*
aureos, nõ vitiatur niſi quatenus
modum excedit.

4 *Compromiſſum factum in liberum*
& ſeruum vitiatur propter adie-
ctionem ſerui.

5 *Legatum adimitur per tranſlatio-*
nem quamuis inutilem.

6 *Vtile quando per inutile vitietur.*
& num.ſeq.

REGVLA XXXVII.

VTile non debet per inu-
tile vitiari.

¶ HVIVS regulæ innumerabilia in-
1 ueniuntur exempla : † vt ecce: iure
cauetur,quòd ſi præcedat canonica
electio,non vitiatur per quãcunque
confirmationem quoquo iure inu-
tilem:vt ſuprà de electio.cap.ſi con
firmationem. Item ſi damno hære-
dem meum, & Regem Franciæ de-
cem dare, tenetur hæres, licet Re-
gem Franciæ damnare non potue-
rim : vt ff.de leg.j.l.ſi duobus.§.hæ-
res. † Item ſi pupillo contrahenti
præbuit autoritatem vnus tutor ve-
a rus & alius falſus,[a] valet nihilomi-
nus contractus:ratio eſt, quia vtile
per inutile non vitiatur, vt ff.quod
falſo tut.auth.l.j.§. ſed Pomponius.
3 † Itẽ ſi donatio facta ſit vltra quin-
gentos aureos, quatenus excedit
modum,vitiatur: quatenus non ex-
cedit, non vitiatur:vt C.de donat.l.
ſancimus.arg.ff.de conſtit.pec.l.ſed
etſi decem.de vſur.l.placuit.& l.pe-
cuniæ.in princ. & l.vſuras.& de iur.
dot.l.ſiue generalis.& de ver.obl.l.
quæ extrinſecus. & l.j.§.ſed ſi mihi.
Sed contra regulã videtur. ff.de ar-
4 bitr. l. Pædius.§. in ſeruum. † vbi ſi
compromittatur in quendam libe-
rum,& quendam ſeruum, compro-
miſſum eſt inutile in perſonam li-
beri, propter adiectionem ſerui.
5 † Item videntur obſtare leges, in
quibus cauetur,quòd vtile legatum
b vitiatur propter trãſlationem [b] in-
utilem,vt ff.de leg.j.l.planè.in prin.
& de adim. leg.l. legatum. §. pater.
& l. etſi transferam. & ff. de aqua
quotid. & æſti.l.j.§. item quæritur.
vbi per admiſtionem inſeparabi-
6 lem vitiatur vtile per inutile. † Sed
c dicunt Doct.[c] aliquando quòd hęc
ſit regula, cætera ſint ſpecialia: quæ
ſolutio eſt plena & expedita:ſed in
omnibus ſpecialibus eſſet rationẽ
ſpecialitatis probabilem aſſignare.
7 † Alij dicunt,quòd aut vtile ab inu-
tili ſeparari poſſit aut non. Primo
caſu vtile per inutile non vitiatur.
Secundo caſu vitiatur, vt de aqua
quot. & æſti.l.j.§. item quæritur. &
§.Trebatius.& not.ff.de vſur.l.pecu
niæ fœnoris,de cond.fur.l.ſi ſeruus.
& §.boue.& C.de agr.& cẽſ.l.quẽad
modum.vbi determinatur apertè qꝑ
parte indiuidui irritata totũ irrita-
tur.Contra quã ſolutionem videtur
ff.com.præd.l.propriũ.Sed dicendũ
eſt,quod licet ius ſeruitutis excepte
eſſet indiuiduum,perſonæ tamen à
quibus excipiebatur erant diuiduæ:
& ideò

&c ideò facta relatione ad perſonas
diuiduas, vtile non vitiatur per inu-
tile: quia per relationem prædictam
poſſibile eſt vtile ab inutili ſeparari.
Sed contra hanc reſpõſionem vide-
tur l. præal. Pædius. §. in ſeruum. ff.
d de arbit. vbi erat ius indiuiduum [d]
ſcilicet ferendæ ſententiæ & perſo-
næ diuiduę, & vtile per inutile vitia-
tur. Sed ibi agebatur de iure quod
non cadebat inſolidũ in perſonam
cuiuſlibet ſeparatim, aliàs ſecus, vt
eod. tit. l. ſed ſi ita. & ideò vtile per
inutile vitiatur. & in l. propriũ. age-
batur de iure quod inſolidũ in per-
ſonã cuiuſlibet ſeparatim cadebat,
& ideò vtile per inutile nõ vitiatur,
cùm ſit diuiduitatem reperire circa
g perſonas † Larius [e] tamẽ dici poſſet,
e ꝙ oportet tres caſus diſtinguere: nã
aliquando duo concurrere debent
ad confirmationẽ vnius actus, quo-
rum vnum eſt vtile, alterum inutile,
& tunc ſi vnum per ſe ſufficeret, va-
let quod agitur, vt ff. quod falſo tut.
auth. l. j. §. ſed Põponius. & de arbit.
l. ſed ſi ita. aliàs ſi vtrunque requiri-
tur, non valet, vt ff. de arbitr. l. Pæ-
dius. §. in ſeruum. Aliquando vnum
ſolum eſt factũ, ex pluribus, tamen
quibuſdam vtilibus, & quibuſdam
inutilibus cõmixtim: & tunc habet
locũ diſtinctio. Aut poteſt vtile ab
inutili ſeparari, aut nõ, vt d. l. j. §. itẽ
quæritur. §. Trebatius. ff. de aqua
quot. & æſti. Aliquando plures ſunt
actus diſtãtes prorſus & ſeparati, &
quorum ſecundus accedere videtur
ad reuocationem primi: & tunc ſe-
cundus omnino inutilis non tollit
primũ: ſed ſi quid vtilitatis licet nõ
perfectæ cõtineat, tollit primum, vt
ff. ſi cer. pet. l. certi condictio. §. quo-
niam. & inſtit. quib. mod. tol. oblig.
§. præterea. & ff. de leg. j. l. ſi ſeruus
legatus. §. ſi ſeruus. & de legat. iij. l. ſi
iure. & de iniuſt. rup. & irrit. teſtam.
l. ij. & de his quibus vt indig. l. cùm
quidam. & de legat. j. l. plane. & de
adim. legat. l. legatum. §. pater. & l.
etſi transferam. Iſtæ tamen tres vl-
timæ videntur ſolutionem deſtrue-
re, ſed non deſtruũt, quia ademptio
legati, quæ per eas inducitur, pote-
rat ſine tranſlatione vtiliter ſepara-
f tim procedere: [f] & eodem modo re-
ſpondendum eſt ad l. iij. §. minor. de
fundo inſtr. leg. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Falſus. Adde quòd ſi ſint duo te-
ſtes, quorum vnus eſt infamis infa-
mia facti, vel aliàs de iure inhabi-
lis: alter verò teſtis ſit multum fide
dignus, iſti duo teſtes faciunt plenã
probationem: quia integerrima fi-
des vnius, ſupplet imperfectionem
alterius, vt not. Bal. in l. ſi quis ex ar-
gentariis. §. quid enim. in princip. &
ibi Ludouic. Bologn. in ſuis primis
interpretationibus. ff. de eden. & ibi
Alex. col. j. verſic. ij. not. & idem te-
net Ang. in conſil. j. & And. Barbat.
repet. Io. in Ioannina. c. cùm Ray-
naldus. de teſtam. & Barth. Soc. in l.
Gallus. §. ille caſus. col. pen. ff. de lib.
& poſthum. Bald. & Fulgoſ. in l. j. C.
de teſtam. & Alex. in conſil. lvj. vlt.
col. verſ. ij. poteſt. & in conſ. ccxij.
col. iij. verſic. ſed attento. vol. ij. &
Sali. in l. in bonæ fidei. col. x. C. de re.
cred. & Felyn. in c. teſtimonium. col.
ij. verſic. ij. nota de teſtibus. Et idem
eſt in duobus notariis rogatis de
vno actu, & vnus eſt habilis, & alter
inhabilis, ꝙ valet ſcriptura: vt per
Bald. & Doct. in d. l. ſi quis ex argen-
tariis. & Ioan. de Imol. in conſi. lxix.
& ad hanc regu. ſupradictam vide
Hippol. de Marſil. in ſing. cxcvj. &
quæ dixi in §. vj. & ix. in gloſſ. iij. de
iuriſdict. omn. iudic. in lib. Conſuet.
Biturigum.
Adde Dec. conſil. cxxxiij. col. ij. vol. j.
b ¶ Trãſlationem. Adde Dyn. in cap.
non præſtat. in fi. infrà eod. F.C.
c ¶ Doct. Adde ad iſtã regulam quan-
do vtile vitietur per inutile, Io. Fab.
& Ang. Aret. inſt. de inut. ſtip. §. ꝙ ſi
quis. & Bald. in l. certi condictio. §.
quoniam. col. iiij. verſi. dicimus. ff
ſi cer. pet. & ibi Alexand. & Bar. in l.
Græcè. §. illud. ff. de fideiuſ. & ſolet
recurri ad gl. ord. in l. pecuniæ fœ-
noris. ff. de vſur. & Cyn. & Bald. in l.
ſancimus. C. de dona. & Bart. in diſ-
put. incip. Lapus. col. ij. verſic. viij. &
Alex. & Franc. Aret. in l. j. §. ſed ſi mi
hi. ff. de verb. oblig. vbi dant multas
remiſſiones in hac materia, præſer-
tim Alex. in prin. & vide Spec. tit. de
arbit. §. ij. verſi. ſi cõpromittatur. &
tit. de app. verſi. ſed pone. & Abb. in
c. cum tẽpore. de arbit. & in c. Meſ-
ſana. in fi. poſt glo. de elect. & Card.
Alex. in c. turb. t. & c. ſi quid. xxxvij.
diſt. Bart. in l. ſi ſpõſus. §. j. ff. de don.
inter vir. & vx. & Paul. de Ca. in cõſ.
ccccxij. in antiq. & Ioan. Fab. in §. fi-
deiuſſores. inſtit. de fideiuſ. & plura
cumulata per And. Barb. in repet. c.
Raynaldus. char. antep. & ſeq. de te-
ſtam. per Spec. in ſuo aureo reper-
torio, tit. de vitiatis, vel non. & Ang.
in conſil. cv. circa princ.
Adde glo. in ver. adiectionem. in l. ſed
ſi ſibi. in ver. vtile per inutile. ff. de
ſtipul. ſer. Cyn. in l. Græcè. in verſic.
an vtile per inutile. ff. de fideiu. Pa-
norm. c. dilectus num. 6. in verſi. per
inutile. de præb. Rom. cõſ. ccccxvij.
Bar. in l. qui teſtamento. in verſ. vti-
le per inutile. de leg. ij.
d ¶ Indiuiduum. Adde quòd indiui-
duum dicitur tribus modis, vt per
Bartolum in l. Græcè. §. illud. ff. de
fideiuſſ. & Ang. & Imol. in l. j. §. ſed
ſi mihi. ff. de verb. obligat. Angelus
Aretinus ſuprà proximè apoſtil. al-
legata, & quæ dixi ſuprà in regula,
generi. in prima additione, in prin-
cipio, & Fely. poſt Abb. in cap. cùm
ſuper abbatis. de offic. deleg.
e ¶ Larius. Vide quæ dixi in l. j. §. ſed
ſi mihi. ff. de verb. oblig. & in tract.
diuidui & indiuidui. C. M.
f ¶ Procedere. Adde eundem in cap.
non præſtat. in fi. infrà eod.

In reg. Ex eo. Argumenta.

1 *Legatum nemo conſequi poteſt ex teſtamento quod impugnauit.*
2 *Teſtamentum minus ſolenne dicens an ſi ſuccumbat, poſſit in eo ſibi legatum petere.*
3 *Teſtamentum dicere falſum, inofficioſum, & minus ſolẽne differũt.*
4 *Teſtamẽtum dicens inofficioſum, dicit teſtatorem non eſſe mente ſanum.*

REGVLA XXXVIII.

a EX eo [a] non debet quis fru-
ctum cõſequi, quod niſus
eſt impugnare.

1 † SI teſtamentum in quo mihi
legatum erat relictum dixi falſum
vel inofficioſum, non poſſum pete-
re legatum in eo mihi relictum:
quia aut pronuntiatum eſt contra
teſtamentum: & tunc ideò non de-
b betur, quia ex teſtamẽto [b] falſo vel
inofficioſo legata non debentur, vt
ff. de inoffic. teſtam. l. Papinianus. §.
ſi ex cauſa. & l. Titia. & de pet. hæ-
red. l. ſi teſtamentũ falſum. Aut pro-
nuntiatum eſt pro teſtamento: &
tunc ideò non debetur, quia niſus
extiti impugnare. Et ideò non de-
beo conſequi fructum ex eo, vt hîc,
& in d. l. Papinianus. §. meminiſſe.
& C. de iis quib. vt indignis. l. alia.
2 † Sed opponitur & videtur quòd
etiam ex teſtamento, quod niſus
ſum impugnare, conſequor lega-
tum: quia ſi dixi teſtamẽtum minus
ſolen

ſolenne, licet ſuccumbam, petere,
poſſum legatũ mihi in eo relictum
vt ff. de iis quibus vt indig. l. poſt le-
gatum. Sed dicendum eſt quòd ibi
deſiſtit ante ſentẽtiam. & ideò par-
citur ei, vt d. §. meminiſſe. & l. alia.
vel ſi perſeuerauerit vſque ad ſen-
3 tentiam, † dicendum erit differen-
tiam eſſe, inter eũ qui dixit falſum,
& eum qui dixit inofficioſum, & di-
cendo ſuccubuit ex parte vna: & in-
ter eum qui dixit minus ſolenne ex
parte altera. Nam qui dixit falſum
vel inoffi-ioſum, perdit relictum, vt
in præalleg. l. & hic. & qui dixit mi-
nus ſolenne, non perdit, vt l. poſt le-
gatum. Ratio autem eſt, quia dicen-
do falſum, impugno non ſolùm in-
ſtitutionem, ſed etiam legata: ſecus
ſi dico minus ſolenne, cùm etiã ex
non ſolẽni voluntate, id eſt non ſuf
ficiẽte ad inſtitutionem, poſſunt le-
4 gata deberi. † Item cum dico inof-
ficioſum videor dicere teſtatorem
non ſanæ mentis, vt ff. de inof. teſta.
l. ij. & l. Titia. & de leg. iij. l. patro-
nus. §. fi. & conſequenter nec hære-
dem inſtituere, nec legata relinque
re poſſe. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Ex eo. Vide multa per Iaſ. ad hanc
regulam faciẽtia in repetit. l. admo
nendi. col. xliiij. verſic. tertio. num.
116. ff. de iureiur. G. S

b ¶ Teſtamento. Adde plenè Cynum.
Bald. Paul. de Caſt. & Alexan. Imol.
in l. alia. & Bart. in l. Polla. C. de iis
quib. vt indign. & Bar. latè in l. poſt
legatum. ff. de iis quib. vt indign. &
in l. cum filio. in principio. ff. de le-
gat. j. & Bald. conſil. ccccl v. incip.
quidam mœchus. lib. ſecundo. & in
conſil. lxx. incip. quando ſapientes.
vol. iiij. & quod not. Dyn. in regula
beneficium. q. viij. & Bart. in l. ſi is
qui col. xviij. ff. de vſucap. Sed quid
ſi quis accepit id, quod ſibi debetur
ex donatione cauſa mortis ſeparata
à teſtamento, an poſſit teſtamen-
tum infringere? tenet Ludouic. de
Vrbe in ſing. ccccl xxviij. incip. ac-
cipiens ſibi. quòd, non per tex. ſing.
quem dixit non eſſe alibi, in l. ſi ve-
rò. verſic. ſed ſi mortis. de bon. lib.
& vide ad intellectum huius regu-
læ Inno. & Abb. in cap. ex parte de-
cani. in gloſ. in verbo, dicebant. &
ibi Felyn. de reſcript.

In reg. Cùm quid.

Argumenta.

1 *Prohibito aliquo prohibentur ea,
per quæ ad illud peruenitur.*
2 *Prohibito aliquo cenſentur etiam
prohiberi ea, quæ ad illud ſequũtur.*
3 *Matrimonio vetito vetita ſunt
ſponſalia. & num. 6.*
4 *Venditio ſi prohibeatur, traditio
prohiberi cenſetur. & nu. 5. & 7.*

REGVLA XXXIX.

CVM quid prohibetur,
prohibentur omnia, quæ
ſequuntur ex illo.

¶ DVÆ ſunt regulæ quæ viden-
1 tur æquipollere per omnia. † Pri-
a ma[a], Cum quid prohibetur, & om-
ne id, per quod peruenitur ad il-
lud, videtur prohibitum: vt ff. de
ſponſalib. l. oratio. & de fideiuſſ. l.
cùm lex. C. de natural. lib. l. legem,
2 in fine. † Secunda eſt, Cum quid
prohibetur, prohibentur & omnia,
b quæ ſequuntur ex illo[b], vt hîc, &
C. de legib. l. non dubium. & tamen
ſunt omnino diuerſæ: quia prima
loquitur de conſequentia prohibi-
tionis mediorum, per quæ perueni
tur ad extremum: ſecunda loquitur
de conſequentia prohibitionis ex-
tremorum, quæ procedunt ex pri-
3 mo prohibito. † Verbi gratia: de
primo, ſi prohibetur matrimonium
inter aliquas perſonas, videntur

prohibita ſponſalia per quæ perue-
nitur ad matrimonium. vt in d. l.
4 oratio. † Item verbi gratia de ſe-
c cundo[c], prohibetur venditio fundi
dotalis, vt in l. vnica. §. & cũ lex. C.
de rei vxo. act. & inſtit. quibus mod.
alien. licet. in prin. & ideo ſi venda-
tur & tradatur, traditio quæ ex ven-
ditione ſequitur, videtur prohibita,
propterea dominium non transfer-
tur, vt inſtit. quib. mod. alien. licet.
5 circa princ. † Item prohibetur ven
ditio aſcriptitij ſine gleba, & ideò
ſi vendatur & tradatur, traditio quę
ex vẽditione ſequitur, videtur pro-
hibita, & propterea dominium non
transfertur: vt C. de agrico. & cenſi.
l. quemadmodum. lib. xj. Item pro-
hibetur alienatio rei eccleſiaſticæ
non ſeruata ſolennitate quæ à iure
ſtatuitur. ſ. de rebus eccleſ. non alie.
& C. de ſacroſan. eccleſ. l. iubemus.
& in authen. hoc ius porrectum. &
xij. q. ij. c. ſine exceptione. & ideò ſi
vendatur & tradatur, dominiũ non
transfertur: imò idem ipſe prælatus
vel œconomus ad vendicandum
admittitur, vt d. l. iubemus.

Sed contra primam regulam vi-
detur. ff. de ritu nupt. l. ſi quis offi-
6 cium. † vbi licet matrimonium ſit
prohibitum, non videntur eſſe pro-
hibita ſponſalia, per quæ perueni-
tur ad matrimoniũ. Sed dicas quòd
aut cauſa prohibitionis matrimo-
nij erat perpetua, aut temporalis: ſi
perpetua, videntur eſſe prohibita
ſponſalia, vt in l. oratio. ſi tempora-
lis, non videntur prohibita, vt in l.
7 ſi quis officium. Contra † ſecundam
regulam videtur. ff. de fundo dot. l.
pen. & de vſucap. l. cum vir prædiũ.
vbi erat prohibita venditio fundi
dotalis, & non valebat. & tamen ex
ea ſecuta poſtea traditione domi-
nium trãsfertur irreuocabiliter. Sed
dicas, aut cauſa prohibitionis du-
rabat: & tunc habet locum hæc re-
gula, vt C. de legi. l. non dubium. aut
erat finita, puta quia matrimonium
erat ſolutum, & fundus deſierat eſſe
dotalis, & ceſſerat lucro mariti, &
tunc habẽt locũ leges cõtrariæ. Re-
gula ergo debet intelligi cauſa pro-
hibitionis durante. Contraria verò,
cauſa prohibitionis ceſſante. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Prima. Adde quando quid pro-
hibetur, an videatur id per quod
peruenitur ad illud prohibitũ, Bart.
& Bald. in antiqua lect. in l. oratio.
ff. de ſponſ. vbi ſequuntur Dyn. hîc,
& vide gl. Cyn Bart. & Alex. in l. ij.
ff. de iuriſd. omn. iudi. & Cyn. Bald.
& Saly. in l. j. C. ſi rector prouin. vbi
ponunt quatuor brocard. Primum
(vt dixi) ſi impeditur principale, &
eius antecedẽs. Secundum eſt, quan
do principale prohibetur, & eius
conſequẽs. de iſtis duobus habetur
hîc, per Dyn. & de hoc ſecundo per
Bart. in l. non dubium. C. de legi.
Alia duo brocarda ſunt permiſſiua,
ſcilicet, quòd vbi aliquod principa-
le permittitur, & eius antecedens
intelligitur eſſe permiſſum, vt d. l. ij.
de iuriſd. omn. iudic. Quartum eſt,
cùm quid permittitur principaliter,
& conſequens ſiue ſequela permitti
intelligitur. de quibus vide ſuprà,
per Doct. & Bart. in l. ambitioſa. ff.
de decre. ab ordi. fac. Et quo ad pri-
mum brocardum vide Ioan. Andr.
in clem. eos. ſuper verbo, contrahe-
re. de affinitate & conſangui. & hîc
Philip. Franc. & quo ad ſecundum,
Bald. in l. & ſi is. C. de præd. minor.
& Angel. in auth. vt cùm de appel.
cog. & in auth. cõſti. quæ de dignit.
& quę not. Dy. in reg. cùm quid vna
via. ſ. eod. & Abb. & Felyn. in c. nam
concupiſcentiam. de conſtit.

b ¶ Ex illo. Adde eundem in c. indul-
tum. nu. 24. ſ. eod. F. C.

c ¶ Secũdo. Adde ad hęc quę ſequũtur
eundẽ Dy. c. quæ cõtra. in prin. ſ. eod.

In reg. Pluralis.

Argumenta.

1 *Legatum poſt annos, debetur poſt biennium.*
2 *Teſtes duo intelliguntur, cùm numerus incertus requiritur.*
3 *Locutio pluralis an & quãdo tria requirat.*
4 *Pluralis locutio geminat ſingularis ſignificationem.*

REGVLA XL.

a **P**Luralis locutio [a] duorum numero eſt contenta.

1 ¶VERBI † gratia: ſi libertas ſer-
uo legetur poſt annos, de biennio
intelligitur. ff. de manu. teſtam. l. li-
bertas. §. poſt annos. Itẽ ſi promit-
b titur vel legatur poſt dies [b], de duo-
bus intelligitur, vt ff. de verb. ſignif.
2 l. inter illam. §. ita datam. † Item vbi
requiritur numerus teſtium, ſi cer-
tus non adiicitur, ſufficiunt duo, vt
3 ff. de teſt. l. vbi numerus. Sed † vi-
detur quòd pluralis locutio requi-
c rat tria [c], & non ſit contenta nume-
ro duorum. vt ff. de opt. leg. l. j. Sed
dici poteſt, vt ibi per gloſ. notatur.
Item econtrà videtur quòd ſit con-
tenta vno tantùm, & non requirat
neceſſariò duo: quia ſi lego tibi Sti-
chum & Pamphilum ſub conditio-
ne, ſi mei erunt cùm moriar, & v-
nus tantum ſit meus tempore mor-
tis: valet tantum in eo legatum, vt
ff. de condit. & demonſtr. l. falſa. §.
4 fin. † Sed ibi non dicit quòd plura-
d lis locutio ſit vno [d] contenta: ſed di
cit ꝙ geminat ſignificationem ſin-
gularis, id eſt, operatur illud quod
duæ ſingularitates diuiſim prolatæ,
ſicut patet. ff. de legat. iij. l. qui con-
cubinam. §. ſi Stichus. & C. de impu-
be. & aliis ſubſtit. l. quamuis. & ff. ſi
quis cautio. l. ſi ſeruus. §. j.

ADDITIO.

a ¶ Locutio. De materia huius regulæ
videndus eſt Alcia. in l. inter illam.
§. fi. ff. de verb. ſign. F. C.
b ¶ Legatur poſt dies. Adde quòd idẽ
eſt ſi dicatur in diebus illis, per tex.
in d. l. inter illam. ſecundũ glo. Bart.
& Alexan. in l. eum qui Calendis. in
prin. ff. de verb. oblig. & Angel. in l.
libertas. §. fi. ff. de manumiſ. teſtam.
Sed quid ſi aliquis promittit alicui
in tribus terminis dare decem, nec
dicit de quibus? Dicit Bart. quòd illi
tres termini debent intelligi de tri-
bus annis, in l. iij. in princ. ff. de an-
nuis lega. & Alexan. in d. l. eum qui.
licet Rom. ibi teneat contrarium. Et
ad omnia prædicta vide Felyn. in c.
plerunque. de reſcript. qui idem te-
net. ſeq. Bart.
c ¶ Tria. Adde quando pluralis locu
tio ad minus requirat tria, gloſ. ſing.
in §. & quod ſępe. & ibi Lud. Bolog.
in ſuis interpretationib. poſt Ange.
in auth. de trien. & ſemiſ. collat. iij.
Aliquando ſignificat plura ſecun-
dum ſubiectam materiam. vt l. ſed
ea. ff. de leg. & per Bart. in l. ſeruo. ff.
de optio. lega. & quæ not. Ang. Are.
in §. fi. inſtit. de iure perſon. & Bald.
in §. libertinorum. inſtit. de liber. &
Card. Alex. in c. ſi officia. lix. diſtin.
& Bald. conſil. cccxcix. col. iij. verſ.
redeo ad primum. & conſil. ſeq. col.
iiij. verſic. & dico. lib. j. & Archid. &
Ioan. Andr. in c. is cui. §. ſi verò. de
præben. s eod. lib. & Angel. Aret. in
tract. Maleſic. in verbo, pluribus. &
ibi Angel. de Arimino in addit. &
Alex. conſil. cxij. col. iij. verſic. pro-
pterea. lib. iij. Bart. in l. qui quartam.
§. ſi quis vnam. & ibi dixi in apoſt,
ad eum in ver. pluralis. de leg. j.
d ¶ Vno. Adde quando pluralis locu-
tio verificari poſſit in ſingul. Ioan,
Fab. & Ang. Aret. inſtit. de iure per-
ſo. in prin. col. j. & Bart. in l. falſum,
§. fin.

§. fi. & ibi Bald. & Barthol. Soc. ff. de
condit. & demonſtr. & Fely. latè in
c. omnes leges. j. diſtin. in princip. &
Bald. conſil. ccccxliij. vol. j. & Alex.
conſil. cxxxvj. in fi. prin. & in ij. col.
vol. v.

Adde omnino Bald. in l. quamuis. &
in l. penult. de impub. & aliis ſubſti.
& in l. cum quidam. C. eod. tit. Bart.
in l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. in prin. ff.
ſi quis caut. Cardin. Alex. in clem. j.
q. xxxij. de foro compe. Panorm. in
c. vt priuilegia. num. 2. & ibi dixi in
apoſtil. in verſic. in ſingularitatem.
de priuileg. & Alex. conſil. lxxxiiij.
vol. iiij.

In regulam, Imputari.

Argumenta.

1 *Conditio poteſtatiua, ſi nõ impleatur, quando non implenti imputetur. & nu. ſeq.*
3 *Legatum quando impediatur per caſum contingentem in perſona alterius.*
4 *Conditio non impleta quando imputetur, & cui.*
5 *Conditio caſualis quando pro impleta debeat haberi.*
6 *Conditio miſta quæ ſit, & quando pro impleta habeatur.*

REGV. XLI.

IMputari non debet ei per quem non ſtat, ſi non faciat quod per eum fuerat faciendum.

1 ¶PROPRIE † procedit iſtius [a]
a regulæ intellectus in conditione po
teſtatiua, quæ pendebat ex facto le-
gatarij tantùm, vel hæredis ſcripti,
vel alterius cui erat aſcripta. Nam
ſi impediatur eam implere per ca-
ſum, nihilominus debetur relictum:
quia non ſtat per eum quominus fa
ciat quod per eum fuerat faciendũ,
vt ff. de condit. inſtit. l. quæ ſub con-
2 ditione. §. quoties. † Item in ea quæ
pendet ex facto illius cui aſcribi-
tur, & alterius: ſi impediatur per
eum ex cuius facto pendebat. Sed
ſi impediatur per caſum in ſua vel
alterius perſona contingentem, re-
lictum non debetur: & tamen non
ſtat per eum, quominus faciat quod
per eum fuerat faciendum. vt ff. de
condit. & demonſtr. l. in teſtamen-
to. ij. & l. Titio. j. §. Titio genero.
verſic. ante nuptias. & ideò melius
procedit in conditione verè pote-
ſtatiua, id eſt, quæ pendet ex facto
illius tantùm cui adſcribitur. Sed
regulæ ſupradictæ videntur multa
3 obſtare. † Primò, quia iure cauetur
quòd ſi legatum mihi relinquatur
ſub conditione quæ pendet ex fa-
cto meo & alterius, & impedior per
caſum in alterius perſona contin-
gentem, legatum non debetur, vt ff.
de condi. & demonſt. l. in teſtamen-
to. & ſuprà proximè dictũ eſt. Item
ſi relinquitur mihi ſub conditione,
ſi intra x. dies aſcendero Capito-
lium, & impediar quominus aſcen-
dam, conditio non habetur pro im-
pleta, licet dies quibus fui impedi-
tus nõ computẽtur. vt ff. de condit.
4 & demonſtr. l. quibus diebus. † Pro-
pterea vt hæc & alia contraria ad
præſentis regulæ materiã pertinen
tia ſoluantur, diſtinguendum vide-
tur: quia aut erat implendus mo-
dus, aut implenda conditio. primo
caſu, ſiue impediat per caſum con-
tingentem in perſonam meam, ſiue
contingẽtem in perſonam alterius,
pro impleta haberi debet, vt ff. de
leg. j. l. ſi fundum per fideicommiſ.
§. Iulianus (aliâs eſt l. ſi Titio) & de
leg. ij. Lucius, ij. §. quiſquis. Secun-
b do [b] caſu aut erat conditio poteſta-
c tiua, aut erat caſualis, aut mixta [c]

ſi poteſtatiua, aut pendebat ex facto meo tantum, aut ex meo & alterius: ſi ex meo tantum, aut impedior per eum, cuius intererat non impleri, aut impedior per caſum, aut per quendam tertium. Primo caſu pro impleta debet haberi, vt ff. eod. l. in iure ciuili. & de verb. oblig. l. in executione. §. fi. & de cond. & demonſt. l. iure ciuili. & quando dies leg. ced. l. ſi poſt diem. § item ſi qua. Secundo caſu idem, quia pro impleta debet haberi ſi caſu impedior: vt ff. de condi. inſtit. l. quæ ſub conditione. §. quoties. In tertio caſu tenetur ille qui impediuit conditionem impleri. vt ff. ad l. Aquil. l. inde Neratius. §. j. & de condi. & demonſt. l. quibus diebus in prin. Sed ſi ex meo & alterius: aut impedior per me, aut per eum ex cuius facto pẽdebat, aut per caſum. Primo caſu non habebitur pro impleta. Secũdo caſu pro impleta habetur. Tertio caſu aut cõditio eſt adiecta in fauorẽ meũ, aut illius in cuius perſonam contingit caſus, aut vtriuſque, aut dubitatur. Primo caſu habetur pro impleta. Secundo caſu videtur deficere: & ideò non habetur pro impleta. Tertio, quãdo vtriuſque, ſi impediar per caſum in alterius perſonam cõtingentẽ, non habetur pro impleta. Quarto quando dubitatur, præſumitur in fauorẽ

d illius d cui aliquid erat ſub conditione aſcriptum: & ideò caſus in alterius perſonam contingens nihil nocet, vt probatur C. de inſtit. l. j. & ff. de condi. & demonſtr. l. Titio. §. Titio genero. verſi. ante nuptias. & verſic. ſeq. & l. in teſtamento, & de annuis legat. in l. Seio. in princ. & l. Mæuia. in princ. & de alimen. leg. l. Caio. §. j. de condi. & demon. l. illis

5 †Sed ſi erat caſualis conditio, expectaretur euentus cõditionis: licet enim impediatur impleri per caſum, non habetur pro impleta, vt C. de cadu. tollen. l. vnica. §. ſin autem. & not. ff. de condit. & demonſtr. in

6 rubr. †Si mixta dicendum eſt, quòd mixta ſumitur duobus modis. nam in vno caſu dicitur mixta, quæ pendet ex facto meo & ex caſu: & in illa ſeruatur idem quod in caſuali, vt not. ff. de cõdi. & demon. in rub. Alio modo dicitur mixta, quæ pendet ex facto meo & alterius, & in illa quid iuris ſeruetur, dictum eſt ſupra. Dyn.

ADDITIO.

a ¶Iſtius. Quid differat ab ea, quæ eſt infrà eod. c. cum non ſtat. vide ibi Dyn. quo loco pleraque ex iis quæ hic attingit fuſius tractauit. F. C.

b ¶Secundo. De hoc articulo an & quando conditio habeatur pro impleta, cũ per eum cuius intereſt non impleri fit quominus impleatur, vide plenè apud Deci. in l. in iure ciuili. ff. eod. F. C.

c ¶Aut mixta. Adde de natura cuiuſlibet conditionis poteſtatiuæ, caſualis, & mixtæ. glo. Cyn. Bart. Bald. Salyc. Alex. & Iaſ. in l. j. & in l. ſi pater. & ibi Bened. de Plumbi. in rep. C. de inſtit. & ſubſtit. & gl. & ibi latè Bart. & Doct. inſuper Barth. Soci. in l. in teſtamẽto. col. ij. ff. de cond. & demonſt. Et hic adde Dy. & quæ ibi dico in regu. cùm non ſtat. j. eod. & Bart. in conſi. xiij. & ibi Bernard. Landri. in addit.

d ¶Fauorem. Adde quòd Bartol. in l. Caio. §. Imperator. ff. de alim. & cib. legat. & in l. illis. ff. de condi. & demonſtr. & in l. qui concubinam. §. vxori. ff. de legat. iij. & ſing. in conſ. ccxj. reprobat hoc, dicẽs quòd onus non videtur adiectum in dubio fauore legatarij, & ſpeciale eſſe in legato alimentorum, licet Dyn. contrarium voluerit hic, & in reg. cùm non ſtat. j. eo. & gloſ. in l. j. C. de leg. & Doct. in l. annua. in prin. ff. de annuis leg. & Bal. ſequitur Bart. reprobando

bando Dyn. hîc, in ſuo conſi. cl. lib. ij. in q. an alimenta legata poſſint peti extra domum hęredis. Vbi concludunt Bart. & Bald. quòd non, ſi in domo poteſt commodè morari, ſecus ſi impediatur propter factum & ſæuitiam hæredis, vt probatur expreſsè in l. concubinam. §. vxori. ff. de leg. iij. & de annuis leg. l. Mæuia in princ. & §. j. & de alim. leg. l. iiij. §. fin. & ibi Bart. & Alex. in addi. & plenè Bart. in l. j. eo. tit. & Bald. in l. j. & in l. annuali. C. de legat. & Bal. in authen. hoc loco. colum. pen. C. ſi ſecundò nub. dicit quòd nouerca non tenetur ſtare cum priuignis. & idẽ dicit Bald. in rubr. de conabi. cleric. & mulier. Et vide Specul. in titu. qui filij ſint legit. ſupra, verſic. quid ſi viro abſente. & ibi Io. And. in addit. & Alex. in l. j. C. de inſtitu. & ſubſtit. col. ij. & Bart. in l. diuortio. in princ. ff. ſol. matrim. Et idem eſt in marito, qui atrociter vxorem ſuam verberauit: & quæ aufugit, ſecundum Dyn. Cyn. & Doctor. in l. quod in vxorem. C. de negot. geſt. Secus eſſet, ſi vxor ſua culpa receſſiſſet: vt not. hîc in c. ſignifica. de diuortiis. & Bald. in l. quamuis. C. de legat. & Deciſ. Parlamen. Delphin. quæſt. ccccxxxix. & ibi vide in materia alimentorum plures q. quid in filio, qui debet alia parte, & vult habitare ſeorſum, an debeat ali. vide Imol. poſt alios, & quod dixit Alex. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. in fin. ff. ſol. matrimo. Et ad prædicta vide Alexand. in conſil. iij. colum. j. vol. iiij & Ioan. de Ana. in conſil. liij. incipien. viſis his. & ibi Lud. Bolog. in addit. & Angel. conſil. cv. incip. donat. Florian. & Alex. in conſil. c. col. j. lib. j. & Angel. & Salyc. in d. l. j. C. de leg. & Paul. de Caſt. in d. l. diuortio. gloſ. Angel & Lud. Bologn. in ſuis ſecundis interpretationibus. in authen. de inceſt. nuptiis in princip. Bart. & Paul. de Caſt. in l. cùm ſecundo. §. in cauſa. ff. de tranſact. ſecus eſt in alimentis, & relictis ſcholari. nam debent præſtari in loco ſtudij: vt not. Bart. in l. ſed ſi ſuſceperit. §. ſi libertis. in fin. ff. de iudic. & Lud. Bologn. in dicta authen. de inceſt. nupt. vnde dicit Innocen. in c. ſi. de magiſt. quòd doctor diues tenetur alere ſcholares pauperes. quia idem Lud. Roma. ſingulari ſuo cxxxviij. incipien. volo vnam dicere, & inquantum dicit quòd poteſt, tenetur filium alere etiam habitantem ſeorſum, amplio, vt teneatur etiam altere vxorem & filios eius ſi non habent vnde commodè viuant: vt not. Bald. in l. vbi verſic. iſta quæſtio. C. de iure dotium. dixi in apoſtil. ad Bart. in l. libertis. §. Lucius in verbo, domi. in fi. poſt Alexan. ff. de alimen. legat. & in additio. ad Panormi. in c. ex literis. nume. 5. in verſic. ad alimentandum filios. de conuerſ. in fi. & an pater putatiuus repetat alimenta filio putatiuo præſtita, vide quod dixi in apoſtil. ad iſtum. in l. ſi neget in verſic. cum alimentandi. ff. de liber. agnoſcen. & Bart. in l. j. §. competi. ff. ſi mulier. ventr. nom. in poſſeſ. mit.

In reg. Acceſſorium. Argumenta.

1 *Gratia non extinguitur morte concedentis.*

2 *Acceſſorium ſequitur naturam principalis.*

3 *Acceſſorium quando non ſequatur naturam principalis.*

REGV. XLII.

ACCESSORIVM naturã ſequi congruit principalis.

1 ¶S I † alicui conceditur gratia, & executores dentur, ſicut non finitur gratia morte concedentis: ita nec finitur executoris officium, quia ac-
a ceſſorium naturam ſequi cõgruit[a] principalis, vt ſuprà de offic. de leg. c. ſi ſuper gratia. l. vj. & videtur hæc regula obtinere ſiue tractetur de principali inducendo, ſiue tollẽdo, ſiue confirmando. de inducẽdo probatur in d. c. ſi ſuper gratia. de tol-
b lendo,[b] probatur. ff. de penu. leg. l. ij. & de pecul. leg. l. j. ij. iij. & iiij. & de fund. inſtr. leg. l. fundi. & de eo quod certo loco. l. cẽtum Capuæ. §. fi. & C. de vſur. l. eos & in reg. iuris ciuilis. l. cùm principalis. de confirmando, probatur in præalleg. c. ſi ſuper gratia. Obſtare tamen videtur. ff. de eo quod certo lo. o. l. centum Capuæ. & l. fi. vbi acceſſorium naturam non ſequitur principalis.
2 † Sed dic, quòd aut in acceſſorio reperitur prouiſio, vel diſpoſitio ſpecialis, aut non. Primo caſu habent locum contraria. Secundo habet locum regula, & concordantiæ regulam confirmantes. Eodem modo reſponderi poteſt ad l. ſi cui fundum.
c de fundo inſtruct. leg. Et ratio[c] eſt, quia prouiſio & diſpoſitio ſpecialis derogat illi, quæ virtute iuris, vel ſignificatione verborum intelligebatur incluſa, vt C. de pact. conuen. l. fi. & de vulg. & pupil. ſubſtit. l. cohæredi. §. qui patrem.

ADDITIO.

a ¶Congruit. Adde quando acceſſorium ſequatur naturam ſui principalis, Bal. conſi. xxx. in princip. vol. ij. & in l. in iis. §. mãcipia. ff. ſol. matri. & gl. & ibi Lud. Bolog. in primis interpre. & Bart. & mod. in l. fin. §. Lucius. ff. de condict. indeb. Adde Dyn. ſ. eod. c. pro poſſeſſore. nu. 23. & not. quòd reg. fallit quoties eſt diuerſa ratio principalis & acceſſorij, vt dicit Bart. in l. ita ſtipulatus. in xij. opp. ff. de verb. oblig. & Bal. in l. non dubium. xiiij. opp. C. de legi. & Alex. conſil. iiij. col. pen. vol. j. & vide Dec. in l. cuius principalis. & in l. nihil dolo. §. j. ff. eod. tit. & Iaſ. in §. præiudiciales. Inſtit. de actionib. & Hippol. de Marſi. in ſing. xvij. incip. acceſſorium. & Alber. de Roza. hîc & in ſeq. reg. & an ſublato principali tollatur acceſſorium, vide Cyn. & Io. Fab. in l. ij. & ibi Doct. C. de luit. pig. & quod not. in l. ſi paternam. per Bald. & Lud. Bolog. in ſuis ſecundis interpr. C. ad Velle. & Bar. in l. j. ff. de pecu. leg. & in l. fin. §. Lucius. & ibi Doct. Moder. ff. de cond. indeb. & Philip. Franc. hîc, & Car. Alex. in c. ſi laicus. xx. diſt. & acceſſoriũ non poteſt trahere ad ſe principale, niſi exprimatur, vt dicũt Anchar. & Felyn. in c. cum M. col. ix. circa princip. de conſtitut. Et vide quando extinguatur acceſſorium extincto principali. Lud. Bologn. in l. vtique. ff. de rei vend. in primis interpre. & Alex. in addi. ad Bart. in l. non vtique. & ibi Lud. Bolog. in primis interpret. ff. de eo quod cer. loco. & vide Rom. in conſil. cccxxx. & in ſingul. dlxxvij. verſic. tu habes regulam. & Dec. in l. impoſſibilium. ff. eod. tit.

b ¶Tollendo. Adde hîc aliquot notabilia dicta Iaſo. in §. fuerat. col. xv. nu. 76. cum ſeq. Inſtit. de actio.

c ¶Ratio. Eadem ratione & promiſſio facti alieni, licet regulariter ſit inutilis, pœna adiecta tenet. l. ſtipulatio iſta. §. j. ff. de verb. obli. & not. Bar. in l. ſi duo. §. hæc autem. de conſti. pec. & poſt eum Dec. conſ. ij. F. C.

In reg. Qui tacet. Argumenta.

1 *Tacens conſentit, ſi contradicendo impedire poterat.*

Inq

2 *Inquiri non poteſt contra aliquem niſi infamia præcedente.*

3 *Pater dicitur conſentire qui permittit vt filius decurio creetur.*

4 *Præſens permittendo ſe ſcribi in actis vt fideiuſſorem alicuius, perinde eſt ac ſi expreſſè fideiuſſerit.*

5 *Conſentire creditur, qui præſens rem ſuam obligari permittit.*

6 *Filia non contradicens patri agenti de dote conſentire videtur.*

7 *Conſentit qui alium de iure ſuo patitur experiri.*

8 *Præſens & tacens quãdo non præſumatur conſentire.*

REGVLA XLIII.

QVI tacet conſentire videtur.

1 ¶ † INFALLIBILITER lo-
a cum habet regula[a] in illis qui contradicendo poterãt impedire quod agebatur, vt ſuprà de accuſ. c. ij. lib.
2 vj. † nam ibi poterant impedire ne ad inquiſitionem procederetur infamia non præcedẽte: & ideo ſi præſens fuit, & tacuit, & non impediuit conſenſiſſe videtur. Propterea fru-
3 ſtrà poſteà nititur infirmare. † Idem in patre quo præſente filius creatur decurio: nam ſi non cõtradicit, conſentire videtur, vt ff. ad municip. l. quoties. & de decur. l. honores. §. ad
4 decurionatum. † Idem in fideiuſſore à tutore nominato, qui patitur nomen ſuum ſcribi in actis, & non contradicit, quòd videtur conſentire & per ſolennem ſtipulationem ſe obligare, vt ff. de fideiuſſ. tuto. l.
5 iiij. §. vlt. † idem in eo qui ſe præſente rem ſuam patitur obligari: & non contradicit: quia conſentire videtur, vt ff. de pignoribus. l. fideiuſ-
6 ſor. §. pater. † Idem in ea filia qua præſente & non cõtradicente, cùm cauſam contradicendi haberet, pater experitur de dote: quia conſentire videtur. ff. ſol. matri. l. ij. §. vo-
7 luntatẽ. † Idem generaliter in quocunque qui patitur alium experiri de iure ad ſe pertinente: vt patet per plura exempla. ff. de re iudic. l. ſæpe. Sed contrà videtur ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. ſed ibi contradicendo fortè non poterat impedire: & ideo pro conſentiẽte non habetur, vt ff. de leg. ij. l. Titia. §. Luc. & ff. de pign. act. l. Caius. & ibi not. & in præalle. l. ſæpe. de re iud. Praterea cõtra regulam videtur apertè. ff. eod. tit. l. tunc autem. & de arbit. l. ſicuti. vbi
8 † præſens non videtur conſentire, licet contradicẽdo poterat impedire. Sed dici poteſt, quòd aut agitur de præiudicio generando præſenti, aut alteri extra perſonam præſentis & tacentis. Primo caſu habet locum regula. Secundo contraria: ſicut patet per ſimile in perſona tutoris, qui licet ſit præſens iis, quæ cũ pupillo aguntur, non videtur propterea cõſentire, nec authoritatem præbere, niſi expreſſe loquatur. ff. de auth. tut. l. j. in fin. & l. ij. & iij. Itẽ contraria videtur regula quę immediate ſubiicitur, is, qui tacet &c. ſed ſolues vt ibi Dyn.

ADDITIO.

a ¶Regula. Adde ad iſtam reg. & ſeq. gl. & Doct. maxime Bal. Abb. & Fely. qui ponit tres regulas cum pluribus fallẽtiis. in c. nonne. de præſum. Cyn. & Doct. in l. inuitus. C. de procur. & Bar. in l. quę dotis. & ibi Doc. Moder. & Bar. & Socin. in l. ij. §. voluntatem. ff. ſol. matri. & Ang. Aret. §. pen. inſti. quibus modis ius patriæ pote. ſolut. & de legi. paren. tut. in prin. & Corſ. in ſuis ſing. in verbo licentia. & in verbo, minor. & Bart. in ſua diſput. incipi. mulier habens.

D regu. recipiens litteras mandati et non contradicens videtur acceptare mandatum. clem. 1. de procu. §. 2 in ... recipiens epistolas referentes ... et non contradicens videtur probare

col. iiij, verſiou. circa ſecundum.&
Alex.Imol.in conſ.j.col. pen. in fin.
lib.ij.& conſ.lxj.vol.iiij.& in conſ.
viij.iij.col.poſt medium, verſic.ſed
præmiſſis. lib. v. & Bart.in l.in ado-
ptionibus. ff. de adop. & Abb. in c.
ex parte decani. in iij. & iiij. col.de
reſcri.& in d. c. nonne. Innoc.in c.
in Geneſi, de elect. & Abb.in conſi.
lxxxviij.lib.j.& in c. pen.de procu.
aliquid in c. cùm dilectus. in j.
col.de conſuet.& in c.dilecti.de ar-
bit.& per Spec.tit. depoſiti. §.ix.per
totũ. vbi verò vltra taciturnitatem
interuenit aliquis actus poſitiuus,
tunc tacens ſine dubio habetur pro
conſentiente.vt not. Bart. in l. quo
enim.ff.rem ratã haberi. & ex hoc
infertur quòd qui ſcienter recepit
literas alicuius in quibus diceba-
tur quòd erat debitor mittentis,ne
que illicito reclamauit, videtur con
ſentire. Ad hoc eſt bon. text. in l.ſi
filiusfa. & ibi Bar. Ang. & Paul.de
Caſt.ff. ad Maced. quod not.pro li-
teris cambij. & vide Bar.in l. Titius
Seio.ff.de cõſtit.pec.qui dicit illam
l.ſi filiusfa. eſſe ad illud dictum ſin-
gu.pro quo vide bonũ tex. in clem.
j.de procu.& ibi Card Flor.& Doc.
& Abb.in d.c. pen. de procu.& Ale.
in addit. ad Bar. in d.l.quo enim. &
Cepo.in caute.ix.& in conſ.lxij.col.
iij.verſi.vij.& Io.Bap.in addit. Alb.
de Roza. in dictionario, in verbo,
tacens.& Matt.de Matth.in no.col.
iiij.verſ.no.mirabilem modum ex-
torquendi confeſſionem.no.tamen
quòd in oneroſis & maximè obli-
gantibus perſonam, regulariter ta-
cens habetur pro contradicente,vt
hîc per Dyn. & in reg.ſeq.& not.ff.
de procur. l.filiusfa. §. inuitus.ſecus
in re concupiſcibili ſeu & commo
dum afferente, vt not.in l.qui pati-
tur.ff.manda.& fuit theorica Inno.
in dict.c.in Geneſi.& quod habetur
per Io. Andr. in gl.hîc & in c. ſicut.
de elec.ſuprà eodẽ lib. & vide And.
Bar.in d.c.cùm dilectus.de conſuet.
& Ant.Corſ.in ſuis ſing. in verbo ta
citurnitas.& Alex.in l.quæ dotis.ff.
ſol. matr. & plenè per Felyn. in c.
cùm M.in xvj.col.poſt prin.de con
ſtit. vbi ponit regulam cum v. fal-
lent.& Io.de Plat.in l.j.C.de filiisfa-
mi.lib.x.& Bal.in d.l.filiusfamilias.
§.inuitus. & Inno.in c. ſicut tuis. de
ſimon.& Lud.Bolog.in l.ſi.ff.de ap-
pel.in ſecundis interpret.& Io. Fab.
in §.admonendi. inſtit.quibus mo-
dis ius pat. pot. ſol. & ibi Criſtoph.
Porc.Iaſ. in addition. & ſing.Bal.in
§.ſed & ſi pater. eo.tit. & in l.ſi ſine
voluntate. C.ad ſenat. Velleia.& in
l.j C. vnde vir & vxor. & Cardin.
Alex.in c.ſeriatim xxxij.diſt.& ple-
nè per Archid. & eundem Card. in
c.ſi ſeruus.in ſecundo.liiij.diſt in.&
Ioã.And.hîc in nouel.& Phil. Fran.
vbi dicunt Archidiac. Ioan.Andr.&
Card.Alex.vnum not.dictum. quòd
ſi canonicus fuit electus ad aliquã
dignitatem,& epiſcopus eo præſen
te dat præbẽdam ſuam, & ipſe non
contradicit, valebit ex nunc talis
collatio præbendæ: & dato quòd
poſtea caſſetur electio dignitatis,
non poterit tamen poſtea iſte ad
ſuã præbendam reuerti, quam per
prædicta viſus eſt habere pro dere-
licta.quod not.& vide Bart. in l.j.C.
de relat. dicens quod in iudicio ta-
cens videtur conſentire. & tenet
Bal. in l.iij. C.quomodo & quando
iud.vide Cepo.in caut.lxxxvj.& cc-
xxviij. incip. eſt dubium. ad mate-
riam regularum vide Lud. Pont. in
ſingul. cccclxxxv.incip. Interior à
principe. & vltra caſus fallentiales
quòd tacens habetur pro conſen-
tiente, ſcilicet fauore pupilli & rei
public. vt dicit Dyn. hîc in c. is qui,
ad it.Rom. alium fauore eccleſiæ,
in conſil. cccxj. poſt princ.& vide
Felyn. in c. veniens. de ſimon.& in
c.cauſam matrimonij.col.iij.verſic.
ij. declaratio. de offic. dele. & Lan-

fran.de Ocia. in tract.de arbi. ſuper
verbo,emologatio.

In reg.Is,qui tacet. Argumenta.

1 *Tacens, nec fateri, nec negari cenſetur.*
2 *Dominus quando & quatenus de contractu ſerui teneatur.*
3 *Taciturnitas cõſenſum non operatur, vbi de aliquo obligando tractatur.*
4 *Tacens habetur pro cõſentiente fauore reipub. & pupilli.*
5 *Tacens cõſentire videtur ſi de præiudicio vel exceptione agatur.*
6 *Tacere medium quoddam eſt inter conſenſum & contradictionem.*
7 *Medium quando trahatur ad extrema.*

REGVLA XLIIII.

IS qui tacet, non fatetur,ſed
nec vtique negare videtur.

1 ¶DVO dicit, † primò quòd ille
qui tacet, non videtur fateri.ſecun-
do quòd ille qui tacet, non videtur
negare. Ratio autẽ regulæ eſt,quòd
tacere eſt mediũ inter illa duo ex
trema, & expreſſum conſenſum, &
expreſſam contradictionem. Hu-
ius autem exemplum propriè colli-
gitur ff. de tribut. l, j. §. ſcientiam.
2 † nam vbi dominus expreſſè con-
ſentit contractibus ſerui, tenetur in-
ſolidum, vt ibi: vbi verò contradi-
cit, tenetur de peculio, & deducit
quod ſibi debetur. ff. de pecul. l. ſi
quis ſeruum. §. etiam. & l. quoties.
ſed vbi tacet, & non conſentit, nec
contradicit, & eo ſciente contrahi-
tur, tunc eligitur quædam media
via: qua tenetur tributaria: & con-
currit vnà cum aliis creditoribus,vt
in præallegat. l.j.§. ſcientiam. Sed
videtur hæc regula directè contra-
a ria [a] præcedenti.Et ideò ſolent ali-
qui dicere maximè. ff. de procur.l.
3 filiusfam. §. inuitus. † quia vbi tra-
ctatur de aliquo obligando,taciturn
nitas non operatur cõſenſum, vt d.
4 §.inuitus.† & hoc fallit propter fa-
uorem reipubl. in patre,quo præſen
te & tacente filius creatur decurio,
vt ff. ad munip. l.ij. & de dec. l. ho-
nores.§.fin.Item fallit fauore pupil-
li, in fideiuſſore tutoris, qui patitur
nomen ſuum ſcribi, vt ff.de fideiuſ.
5 tut. l. iiij. §. vlt. † Sed vbi agitur de
aliquo præiudicio vel exceptione
paranda, qui tacet conſentire vide-
tur, vt in regu. præcedenti, & C.qui
milit.non poſſunt.lib.xij.l.ſuper ſer-
uis.de epiſc.& cler.authen.ſi ſeruus.
& ff.de pign.l.fideiuſſor.§. pater. ta-
men contra prædictam ſolutionem
eſt. ff. de fur. l. qui vas. §.vetare.vbi
tractatur de exceptione paranda,
& tamen qui tacet perinde habetur
ac ſi non conſentiret. Item obſtat
per eundem modum. ff. de legat. ij.
l.Titia. §.Lucia.& de pign.act.l.Ca-
ius, modo conuenientius circa ſe-
cundum articu. vbi tractatur de ex-
ceptione paranda, vel præiudicio,
dicendum eſt ſicut cauetur iſta re-
gula iuris, ſcilicet quòd qui tacet
non videtur conſentire, nec etiam
6 contradicere. † quia tacere eſt me-
dium inter conſenſum & contra-
dictionem. Sed aliquando illud
medium ſumit effectum vnius ex-
tremorum,aliquando alterius:nam
ſi contradicendo poterat impedire,
tunc tacitè aſſimilatur conſenſui.
d.l. fideiuſſor. §. pater. ſi non pote-
rat, aſſimilatur contradictioni, vt
l.Caius.& l.Titia §.Lucia.& de re iu
dic. l. ſæpe. Et hæc vera ſunt, vbi
propriè non eſt inuenire effectum
diſpoſitionis medij: ita quòd diſtin

guatur diſpoſitione cuiuſlibet extre
7 morum. † Sed vbi eſt inuenire effe-
ctum diſpoſitionis, tunc mediū non
trahitur ad extrema, id eſt tacere
non trahitur ad cōſenſum, vel con-
tradictionem: ſed quadam via me-
dia diſponitur, vt patet in d. l. j. §.
ſcientiam. ff. de tribut. & hoc caſu
propriè intelligitur hæc regula, &
eius exemplum. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Contraria. Dic breuiter quòd pro
priè tacens non dicitur conſentire
nec cōtradicere, ideóque non con-
tinetur in ſtatuto de conſentiente,
vt latè tradit Deci. in l. qui tacet. ff.
eod. Hoc tamen fallit in aliquibus
caſibus. Primò quando vltra taci-
turnitatem interuenit aliquis actus
poſitiuus, vt acceptatio literarum,
& ſubſcriptio. l. fideiuſſor. §. pater.
ff. de pigno. ij. vbi poterat impedire
actum contradicendo. l. ſæpe. ff. de
re iud. iij. cum agitur de modico
damno. l. Sabinus. ff. commun. diui.
iiij. in reſpicientibus commodum
ipſius. l. qui patitur. ff. mand. v. ra-
tione coniunctionis & amicitiæ. l.
ſi ſeruus communis. ff. de don. inter
vir. & vxor. niſi talis coniunctio ar-
gueret metum reuerentialem ſecun
dum Bar. in l. quę dotis. col. pen. ſol.
matrim. de cuius dicti veritate vide
Deci. in c. cauſam. de offic. deleg. vj.
fallit in odium contumacis, dolo
malo tacentis, gloſ. in l. quandiu. ff.
de acqui. hær. Bal. in l. ſuus. C. de re-
pud. hær. vij. in diu tacente, Bald. in
l. ſi filius. C. de petit. hær. viij. fauore
reip. & pupilli vt hic per Dyn. item
libertatis & religionis. l. j. C. de re-
miſ. pig. & auth. ſi ſeruus. C. de epiſc.
& cleri. F. C.

In reg. Inſpicimus.
Argumenta.

1 *Veriſimilius attendi debet, vbi ver*
ba ſunt obſcura.
2 *Conſuetudo regionis in ſolutione pe*
cuniæ attenditur maximè.
3 *Scriptura ſi obſcura inueniatur,*
quis ordo teneatur.
4 *Veriſimilitudo ex quibus percipi*
poſſit.
5 *Significatio propria attenditur,*
vbi quod veriſimilius eſt non in-
uenitur.

REGVLA XLV.

INſpicimus in obſcuris quod
eſt veriſimilius, vel quod ple
runque fieri conſueuit.

¶ IN hac regula continentur cer-
a titudo [a] & declaratio eius quod eſt
obſcurè prolatum, quod percipitur
1 dupliciter. † Nam primo ex veriſi-
militudine. verbi gratia: Vēdo tibi
librum pro x. & ego venditor dico
me ſenſiſſe de decē libris Turonen.
& tu emptor de x. libris Peruſinorū
ſenſiſſe te dicis. Dubitatur de qua
pecunia videtur actum. & dicitur q̃
primò inſpicere debemus id, quod
eſt veriſimilius. nam ſi liber valeat
decē libras Turonen. actum vide-
tur veriſimiliter de Turonen. ſi x.
Peruſinorum, tunc videtur actum
2 de Peruſinis. † Sed ſi cōmunis æſti-
matio libri mediū teneat: ita quòd
non appareat cui eſſet proximior:
tunc ſequimur conſuetudinem re-
gionis, vt hîc, & ff. eod. l. ſemper in
ſtipulationibus. & ad idem. ff. de re-
bus dub. l. j. & l. verum. §. quæſitum.
& ad Treb. l. quoties. Itē ſi lego tibi
x. & nō apparet de qua pecunia ſen-
ſerim, inſpiciemus quod eſt veriſi-
milius, vt ex vicinitate ſcripturarū
pręcedentium vel ſequentium, vt ff.
de leg. j. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. de
teſt. l. hæredes palàm. §. ſed & ſi no-
tam. & de hæred. inſt. l. qui nō mili-
tabat. §. Lucio. ¶ Sed cōtra regulam
vide

videtur. ꝫ. eo. c. in obſcuris. vbi dicit
quòd in obſcuris minimū eſt ſequē
dum. Dicendum eſt, quòd illa ſecun
dum iſtam intelligimus: quia ſequi
mur quod eſt minimū in obſcuris,
e id eſt, vbi quod eſt veriſimilius [b]
3 non apparet, vt ibi dicitur. † Ordo
igitur ſecundum intellectum ſcri-
pturarū obſcuritatem cōtinentium
hîc ſeruandus videtur: quia primò
c ſequimur voluntatem, [c] ſi de ea po
teſt apparere, vt ff. de cond. & dem.
l. pater. in prin. & §. conditionū, de
rebus dubiis. l. in ambigua. & C. de
liber. præter l. iij. In ſecundo ſequi-
mur id quod eſt veriſimile, vt hîc,
& ff. eo. l. ſemper. in ſtipulationibus.
& de rebus dub. l. cū in teſtamento.
4 & de leg. j. l. cùm res. ij. reſpon. † Ve-
riſimilitudo autē percipitur aliquā-
do ex cōparatione rerū ad inuicem,
vel comparatione rei ad pretiū, vt
dictum eſt ſuperius in exēplo, & ff.
de reb. dub. l. j. & l. vtrum. §. quæſitū.
Aliquando ex vicinitate ſcriptura-
rum, vt d. l. ſi ſeruus plurium. in fin.
Aliquando ex dignitate perſonarū,
vt ff. de aur & arg. le. l. Titia. §. Seia.
& de alim. leg. l. cum alimenta. Ali-
quando ex charitate & neceſſitate
perſonarū, vt d. l. ſi ſeruus plurium.
§. ſi. Aliquando ex conſuetudine re-
d gionis. [d] Aliquādo ex cōſuetudine
loquentis, vt d. l. ſi ſeruus plurium. &
5 hîc in fine iſtius regulæ. † Tertiò
vbi veriſimilius non apparet, recur
ritur ad propriā ſignificationē ver-
borum, vt ff. de leg. iij. l. non aliter.
Quartò ſi verborum ſignificatio
e non eſt certa [e] ſequimur quod eſt
minimum, vt ꝫ. eo. c. in obſcuris. de
leg. j. ſi ita ſit ſcriptum. & l. apud Iu-
lianum. §. Seio. & de leg. iij. l. num-
mis. & l. qui cōcubinam. §. cum ita.
Quintò ſi non apparet quid ſit mi-
nimum, iudicatur non valere, vt ff.
de teſtam. tut. l. duo ſunt Titij. & de
rebus dub. l. ſi fuerit. & l. ſi quis de
pluribus. & de manu. teſtam. l. cùm
ex pluribus. Dyn.

ADDITIO.

a Certitudo. De verbis obſcuris inter
pretandis, & quibus detur facultas
illa interpretandi, vide omnino Dy.
qui diſtinctè quaſcunque materias
percurrit in cap. contra eum. infrà
eodem. F. C.

b ¶ Veriſimilius. Adde quando veri-
ſimilitudo operetur & attendatur,
Bar. Bald. Alex. & Doct. Moder. in l.
ſi ſeruus plurium. §. fin. ff. de leg. j. &
Bart. in l. ſi fuerit. ff. de reb. du. & Io.
de Imol. in l. ſi ita ſit ſcriptum. ff. de
leg. j. Et quando in teſtibus, vide Fe
lyn. in c. ſignificauerunt. col. v. verſi.
not. ff. de teſtibus. in ca. auditis. col.
v. de præſcript. & ibi quid dicatur
veriſimile, & in c. quia veriſimile.
& ibi Felyn. de præſump. & Bald. in
conſi. lxxv. incip. literę. j. lib. & quo-
modo probetur veriſimile, vide Bal.
in conſil. cclxxvj. eod. vol. adde an
contra veriſimilitudinem admitta-
tur probatio: & dic quòd non, niſi
cauſa cognita, vt no. Card. & Doct.
in c. quantum. de præſumpt. Panor.
c. quia veriſimile. eod. tit. fac. c. filij.
de hær. lib. vj. diffusè tetigit Archi.
vij. quæſtio. j. c. pontifices. & Spec.
in tit. de probat. §. nūc dicendum. in
princ. & vtrum maior veriſimilitu-
do tollat minorem. not. Bald. in l.
ſiue poſſidetis. ad fin. verſicu. item
not. C. de prob.

c ¶ Voluntatem. Adde quibus modis
colligatur quæ fuerit mens diſpo-
nentium, Dec. in l. ſemper in ſtipu-
lationibus. ff. eod. F. C.

d ¶ Regionis. Adde quòd primum in-
ſpicitur cōſuetudo diſponentium,
deinde regionis, d. l. ſi ſeruus plu-
rium. §. ſi. F. C.

e Certa. Vide Dyn. & ibi addita in c.
in obſcuris. ſuprà eod. & Deci. in l.
ſemper in obſcuris. ff. eod. F. C.

In reg.

In reg. Is, qui in ius.
Argumenta.

1 *Succeſſor eo iure vtitur, quo præde
ceſſor.*
2 *Hæredi competit ius excipiendi,
quod defuncto competijt.*
3 *Succeſſores qui dicantur vniuerſa
les, & qui ſingulares.*
4 *Ius agendi quod defuncto compe-
tijt, hæredi competit.*
5 *Ius excipiendi ipſo iure tranſit in
ſingularen ſucceſſorem.*
6 *Exceptio quando obſtet ſingulari
ſucceſſori, quæ obſtabat ꝑdeceſſori.*
7 *Ius agēdi merè perſonale in ſingu-
larem ſucceſſorem non tranſit ſine
ceßione.*
8 *Ius perſonale in rem ſcriptum ſine
ceßione tranſit in ſingularem ſuc-
ceſſorem.*
9 *Priuilegium vxoris in actione de
dote, non tranſit ad extraneum
ſucceſſorem.*
10 *Succeſſor quando eodem iure vta-
tur, quo defunctus cui ſucceßit.*
11 *Actio iniuriarū vniuerſali etiam
ſucceſſori non permittitur.*
12 *Actiones quæ, & quando tranſ-
eant ad hæredes.*
13 *Pœna ex contractu debita tranſit
in hæredes.*
14 *Exceptio excommunicationis an
poßit opponi ſucceſſori ſingulari.*
15 *Excōmunicatio prædeceſſoris quan
do obijci poßit ſucceſſori.*
16 *Compenſatio obſtans vēditori, an
poßit opponi emptori.*
17 *Emptori poteſt opponi quicquid
venditori poteſt obijci.*
18 *Exceptiones quæ fideiuſſoribus
competant, & quæ non.*
19 *Compenſationis exceptio competēs
reo datur etiam eius fideiuſſori.*

REGVLA XLVI.

IS, qui in ius ſuccedit alte-
rius, eo iure, quo ille vti de-
bebit.

1 ¶ET † de iure agendi & iure exci-
a piendi loquitur[a] regula, vt ff. eod. l.
inuitus. §. plerunque. & in ſucceſſo-
re vniuerſali procedit per omnia
propriè tam actiue quàm paſſiuè: a-
ctiuè, quia ius agendi quod compe-
tebat defuncto, ſiue erat reale, ſiue
perſonale, ſiue mixtum, ſiue immix-
b tum, ſiue in rem ſcriptum[b] compe-
tit hæredi. paſſiuè, quia ius agendi,
quod cōpetebat contra defunctum
competit contra hęredem, vt inſtit.
de perpe. & tempor. circa princip.
2 †Item ius excipiendi quod compe-
tebat defuncto, competit hæredi: &
contrà quod competebat contra de
functum, competit cōtra hæredem.
& ideò ad regulę declarationem &
eorum, quæ dicta ſunt pro regula
3 exponenda, dicendum eſt † quòd
quidam dicantur ſucceſſores vni-
uerſales, vt hæredes, bonorum poſ-
ſeſſores, & ex Trebelliano ſucceſſo
res. & iſti appellantur propriè ſuc-
c ceſſores [c] iuris: quia in ius vniuer-
ſum quod defunctus habuit ſucce-
dunt. ff. de hær. inſtit. l. quoties. §. hæ
redes. & colligitur. ff. de verb. ſig. l.
nihil. Quidam verò dicūtur ſucceſ-
ſores ſingulares, vt emptores ſingu-
larum rerum, & donatarij, & lega-
tarij: & iſti appellantur propriè ſuc-
ceſſores in rem, quia non in ius vni
uerſum, ſed in ius ſingulare ſucce-
dunt. ff. de eden. l. quędam. §. his au-
tem. & de iureiur. l. etiam ſi in rem.
& quorum leg. l. j. §. illud tenēdum.
His

4 His præmiſſis dicendum eſt, † quòd
ius agēdi quod competebat defun-
cto, competit vniuerſali ſucceſſori,
& ecōtrà quod competebat contra
d defunctum, competit [d] contra hære
dem vniuerſalē ſucceſſorem. Item
ius excipiendi quod cōpetebat con
tra defunctum, contra hæredē com
5 petit. †In ſingulari autem ſucceſſo-
re dicendum eſt, ꝙ ius excipiendi
tranſit ipſo iure in ſingularem ſuc-
e ceſſorem, [e] vt ff. de contrahen. emp.
l. dolia. §. eum. & de iureiur. l. etiam
ſi in rem. & de hæreditate vend. l.
emptori. & de except. rei iudic. l. ſi à
te. §. Iul. & l. ſi mater. §. item Iul. &
de regul. iur. l. inuitus. §. plerunque
Item contra ſingularem ſucceſſorē
ſimiliter ipſo iure. vt ff. cōm. diuid.
l. in hoc iudicium. §. ſi inter ſocios.
& pro ſocio. l. idémque. in fin. & de
pig. l. ſi ſuperatus. in fin. & de excep.
rei iud. l. exceptio. Et hoc eſt intelli
gendū de iure excipiendi cohæren
6 te rei. †In iure autem excipiendi co
hærente perſonæ diſtinguitur: quia
ſi ſucceſſor ſingularis habeat titu-
lum lucratiuū, vel quaſi, obſtat ſibi
exceptio quæ obſtabat actori: ſed
ſi non habeat titulū lucratiuum, tūc
non obſtat, niſi vteretur acceſſione
ex perſona actoris, vt ff. de except. l.
ſi rem legatam. & de doli except. l.
apud Celſum. §. de authoris. & §. ſi
cum legitima. & §. ſi quis autem. &
7 §. authoris. † Ius autem agendi me-
rè perſonale non tranſit ad ſingula-
rem ſucceſſorem ſine ceſſione, vt ff.
de peo. l. quis ergo. in fin. & vſufruct.
quemadmo. caueat l. omnes. §. ſi hæ
res. & de contrahend. empt. l. quod
ſæpe. §. ſi res. & de ædil. edic. l. ſcien
dū. §. deinde. & de pecul. l. ſi Sticho.
& de verb. ſignif. l. ſciendum. §. vlti.
Item nec contra ſucceſſorem ſingu
larem, vt ff. de eden. l. quædam. §. is
autem. & ad Treb. l. j. §. ſi hæres ac.
8 C. de act. & obli. l. j. †Ius verò perſo-
nale in rem ſcriptum tranſit in ſin-
gularem ſucceſſorem ſine ceſſione,
vt ff. de aqua plu. arc. l. ſi tertius. §. ſi
quis prius. & de itinere actúq; priu.
l. apparet. §. j. & l. ſeq. Item contra
ſingularem, vt ff. de aqua plu. arc.
l. emptor. & l. poſt venditionem. &
d. l. apparet. § j. & quorum leg. l. j. §.
f illud. ¶Sed opp. [f] ꝙ ſucceſſor non
vtatur eodem iure quo vtitur ille in
9 cuius locū ſuccedit: †vt patet in mu
liere, quæ priuilegiata eſt in perſo-
nali de dote, & tamē hæres eius ex-
traneus non vtitur eodē priuilegio,
g vt C. de de priui. dot. l. vnica [g] & qui
pot. in pign. hab. l. fin. §. exceptis.
Item patet in extraneo hærede ma-
riti, vt ſol. matr. l. maritum. & l. ſeq.
10 & de re iud. l. ſciendum. †Sed. dic ꝙ
aut id erat cohærens perſonæ & in
fauorē perſonæ inductum: aut erat
cohærens rei vel cauſæ. Nam primo
caſu regula non procedit: ſecundo
& tertio habet locū ſimpliciter, vt
ff. eod. l. priuilegia. & l. in omnibus.
& diſtinctum eſt pleuè. S. eodē c. pri
11 uilegium. †Item opponitur de actio
ne iniuriarum, quę ſucceſſori etiam
h vniuerſali non datur, [h] vt ff. de in-
12 iur. l. iniuriarum. †Sed dic quòd aut
actiones ſunt proditæ ad vindictā,
i aut ad perſecutionē rei, vel pœnæ. [i]
Primo caſu non tranſeunt ad hære
des lite non conteſtata, vt in d. l. in-
iuriarum. & ad l. Fal. l. pœnales. &
de colum. bon. l. cùm emancipati. §.
emancipatus. Secundo tranſeunt ad
hæredes ſi continent rei perſecutio
nem. Item contra hæredes, vt ff. de
act. & oblig. l. in honorariis. ſed ſi
continēt perſecutionē pœnæ, idem
per omnia quantum ad hæredes a-
ctoris, quia tranſeunt ad eos, vt in-
ſti. de perp. & temp. action. §. ſed hæ
redibus. in hæredibus autem rei di-
13 ſtinguitur. † Nam ſi pœna debetur
ex contractu, tranſit ad & contra
hæredes. vt ff. de naut. fœno. l. fina.
& de

& de verb. oblig. l. ad diem. & not.
ff. de priuat. delict. l. j. in princ. ſi au-
tem debetur ex delicto, tunc non
tranſit contra hæredem, niſi lite
conteſtata cum delinquente, vt ff.
de accuſat. l. ex iudiciorum. §. fin. &
de reg. iur. l. ſicuti. & l. pœnalia. &
14 C. ex delict. defunct. l. j. † Quæri au-
tem poſſet an exceptio excõmuni-
cationis, quæ obſtat authori, poſſit
opponi ſingulari ſucceſſori vt do-
natario vel emptori. & videtur ꝙ
ſic per verba generalia huius regu-
læ, & ff. eo. l. qui in ius. & l. in omni-
bus. iiij. §. non debeo. & l. inuitus. §.
plerunque. Econtrà quòd non, in l.
apud Celſum. §. de authoris. & §. ſi
15 cum legitima. † Mihi autem vide-
tur quòd cùm exceptio excommu-
nicationis perſonæ cohęreat, & nõ
rei, ꝙ aut ſucceſſor ſingularis ha-
bet titulum lucratiuum vel quaſi, &
tunc obſtat: aut habet titulum non
lucratiuum nec quaſi, tunc non ob-
k ſtat, [k] vt d. l. apud Celſum. §. ſi quis
aũt ex cauſa legati. & in §. de autho
16 ris. & §. ſi cum legitima. ¶ † Item
quæri poteſt, an exceptio compen-
ſationis, quæ obſtat venditori poſ-
ſit opponi emptori? quæſtionẽ hanc
mouent Gloſſatores iuris ciuilis. ff.
de procur. l. ſi quis in rem ſuam, ſed
non determinant. & ideo prima fa-
cie videtur dicendum, quòd non
poſſit opponi, cùm habeat titulum
non lucratiuum, vt d. §. de authoris.
& §. ſi cum legitima. Econtrà vide-
tur ꝙ poſſit opponi, vt ff. de excep.
rei iud. l. exceptio. & cõmu. diuid. l.
in hoc iudicium. §. ſi inter ſocios. &
17 pro ſocio. l. idémq́;. §. ſi. † Mihi autẽ
videtur ꝙ poſſit opponi: quia omnis
exceptio cohærens rei quæ poterat
opponi venditori, poteſt opponi &
l emptori: [l] vt d. l. exceptio. ff. de ex-
cept. rei iud. & dicta l. in hoc iudi-
cium. & l. idémque. quòd autem ex-
ceptio compenſationis rei cohæ-
18 reat, ſi oſtenditur. † Iure cauetur
quòd exceptiones perſonę cohęren
tes, non competunt fideiuſſoribus
ex perſona rei, ſed cohærentes rei
m competunt. [m] vt ff. de except. l. ex-
ceptiones quæ perſonæ. in princ. &
19 §. rei autem. † Sed exceptio compen
ſationis ex perſona rei datur fide-
iuſſori, vt ff. de compenſa. l. ſi quid.
Ergò ſequitur quòd rei cohæreat, &
propterea poſſit emptori opponi.

ADDITIO.

a ¶ Loquitur. Ad declarationem hu-
ius reg. vide Deci. in l. qui in ius. &
l. quod ipſis. ff. eod. F. C.

b ¶ Scriptum. Quæ ſint iura mixta,
quæ perſonalia in rem ſcripta, &
cur ita vocentur, & quomodo inter
ſe differant, tradit latè Iaſ. in §. j. col.
j. & ij. & in §. quædam. ſuper gloſ. j.
inſtit. de actio. F. C.

c ¶ Succeſſores. Adde quis dicatur
propriè ſucceſſor. Bal. in conſ. cccc-
viij. col. ij. verſi. ſi ex ſecundo. lib. iij.
& ibi etiam dicit, ꝙ ſucceſſio vni-
uerſum ius ſignificat. facit. l. nihil.
ff. de verb. ſignif. & gloſſ. Ioã. Fab. &
Ang. Aret. inſti. de autor. tut. in prin.

d ¶ Competit. Adde text. Cyn. & Bald.
& ſequaces. in l. vnica. C. vt act. ab
hæred. & contra hære. incip. & pul-
chrum conſil. Bald. ad hanc regul.
lxxxvij. incip. in quodam contra-
ctu. volum. iij & Ioann de Plat. in l.
quiſquis. in iij. not. C. de cohortal.
lib. x.

e ¶ Succeſſorem. Adde quòd idem te-
net. Bart. in ſua diſput. incip. ciuita-
tis Piſanæ. col. iiij. verſic. v. Sed an
ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare
colono, vide Bart. Bald. Alexand. &
Franc. de Aret. in l. ſi filio. §. ſi vir. ff.
ſol. matr. & Bald. in l. diuortio. in
prin. eo. tit. & ibi Lud. Bolog. in pri-
mis interpr. & in l. prouidendum. C.
de decur. lib. x. & Bart. Soci. in rub.
ff. ſol. matr. col. ix. verſi. præterea. &
Alexan. conſil. cxviij. & conſi. cxxij.
volum

volum. v. & Abb. in ſua diſput. incip.
Sempronius clericus. verſi. ad quin-
tum arg. & Chriſtoph. Porc. & Iaſ. in
addit. ad eum, & ibi Ang. Aret. in §.
ſi de loca. & cond. inſtit. & in deciſ.
Capel. Tholoſ. ccccxx. & deciſ. Par-
lam. Grat. Delp. q. cccclxxx. & Fran.
de Rampo. in ſuo conſi. quod ponit
inter cõſi. Io. Cald. tit. de loca. conſ.
j. & in conſil. vij. eod. tit. & Angel. in
conſil. ccxiv. col. v. verſ. v. & l. arbo-
res. §. penſiones. ff. de vſuf. Cyn. Bart.
Bald. & ſeq. in l. emptorem. C. de lo-
ca. & Abb. in c. fin. ne prælatus vices
ſuas. & Rom. in conſil. xxij. col. ij.
Bald. in conſil. ccxxv. & in conſil.
ccccxiiij. lib. iij. & Angel. conſil. cc-
xliiij. & Anth. Corſet. in ſuis ſing. in
verbo, pactum. Andr. Barb. in repet.
Ioanninæ in c. Raynaldus. charta
xj. col. iij. in princip. & Old. in xxiij.
col. ij. poſt med. de teſta. ſed an pa-
ctum vel contractum prædeceſſoris
ſeruare teneatur, vide Rom. in conſ.
cxvj. & text. & ibi Abb. & Doct. mo-
der. in c. veniens. de tranſact. & in c.
epiſcopi. de rebus eccleſ. non alien.
& in c. ij. de rerum permut. & Bald.
in d. conſil. ccccxiij. in conſil. ccxlj.
lib. iij. & Cyn. & ſeq. in l. digna vox.
C. de leg. vbi ponunt quid in princi-
pe. & vide pulchrè Anth. Corſ. in ſuo
eleganti tractatu de poteſtate regia.
in q. xcviij. & deciſ. Capel. Thol. lxx.
vbi ponit de ſucceſſore in beneficio
an teneatur ſoluere debita præde-
ceſſoris.

Adde inquantum quærit, an ſucceſſor
vniuerſalis, habeat ſtare colono:
quia de ſingulari non eſt dubium,
quòd non. vt not. in l. emptorem. C.
loca. niſi habeat vtile dominium,
vel aliud ius, quia conduxit ad lon-
gum tempus: quia tunc non poteſt
excipi à ſucceſſore ſingulari. Ita ſin-
gul. not. Alex. in l. ſi filio. §. fin. ſolut.
mat. vel niſi habeat hypothecam in
re conducta: quia eam retinet, do-
nec reſtituatur ſibi penſio ſoluta, &
ſoluatur intereſſe: vt per Bar. & Ale.
in alleg. l. ſi filio fam. idem Bart. in l.
j. §. quod autem. ff. de ſuperf. & in l.
emptorem. C. loca. & in l. fundũ. ff.
eo. & Bal. in l. j. C. de fruct. & litium
exp. vniuerſalis verò ſucceſſor tene-
tur ſtare illi. & vt not. Bart. & Alex.
& Doct. in alleg. l. ſi filiof. §. fin. niſi
partiario, vt per eos ibi. vbi etiam
Pau. de Caſt. & Lud. contra Bal. in l.
certi. C. locati. & in l. j. C. de fruct. &
lit. expen. & quid in vſurario ſucceſ-
ſore: & dic ꝙ tenetur ei ſtare, vt per
Alex. & Bart. in alleg. l. ſi filiof. & in
l. ſi habitatio ff. de vſufruc. Secus au-
tem eſt in vſufructuario, niſi ſit ex-
preſſè dictum, vel pẽſiones reſerua-
tæ domino. l. arbores. in princ. ff. de
vſufru. & Bal. in l. j. ad fi. verſic. pone
maritus. C. de fruct. & litiũ expenſ.

f ¶ Sed oppo. Vtrum obligatio perſo
nalis vel hypothecaria tranſeat in
quemcunque poſſeſſorẽ, vide ĩ. eod.
in c. nemo poteſt. in apoſtil. incip.
Adde quando obligatio. F. C.

g ¶ L. vnica. Adde an priuilegiũ per-
ſonale, vt mulier præferatur in per-
ſonalibus, vt d. l. vnica. C. de priuil.
dot. & l. dabimus. & ibi Doct. ff. de
priuil. cred. & priuilegium reale ꝙ
præferatur hypothecariis habenti-
bus tacitam, vt l. aſſiduis. C. qui pot.
in pig. & §. fuerat. de act. inſtit. tranſ-
eat ad hæredes, dic ꝙ non, vt tenet
Bart. in d. l. j. verſic. quæro igitur. de
quo ibi per Cyn. Bal. & Salic. & An-
gel. Aret. Io. Fab. & Iaſ. in d. §. fuerat.
& quæ not. Dy. in regula, qui prior.
& in addi. vlt. & not. quando priui-
legiatus ſuccedens non priuilegia-
to vtatur priuilegio ſuo in materia
in qua ſuccedit, vide ſing. remiſſio-
nes per Felyn. in c. de quarta. de præ-
ſcript. col. xiiij. poſt med. verſic. po-
nit Abb. & Petr. de Ferra. in forma
libel. de reſtit. in integrum. in gloſſ.
ſuper verbo, eundémque. col. penul.
Bart.

Bar.in l.fiſcus.ff.de iure fiſci.&Abb.
in conſi.ix.lib.j.& deciſ.Cape.Tho-
loſ.q.ccxvij.
Adde inquantum hic loquatur de pri
uilegiato ſuccedere non priuilegia-
to, Bald. omnino in authent. quas
actiones. num. 10. ver. quæſtio ſtat
in hoc. & quod ibi poſui in apoſt.
ad ipſum in ver. vtitur ſuo priuileg.
C.de ſacroſan.eccleſ.vbi etiam Cy.
& Fulg.& plenè per Gemin.poſt tex.
& gl. in c.j.§.de iure patr.iſto libro.
h ¶Non datur.Adde quãdo actio in-
iuriarum tranſeat ad ſucceſſorem,
gloſſ.Cyn. Bald. & Salic.in l.fi.C.de
hæredit.vel act. vend. & Bart.&ibi
Alex.in addi.l.iniuriarum. ff.de in-
iur.vbi quærit Alex. an pro iniuria
illata Abbati agat ſucceſſor : pro
hoc adde Bald. in l.fi.§.j. C.de bon.
quæ lib.col.j. & per Abb.& Doct.in
c.quod ſicut.§. ſuper eod.de elect.&
vide ad ſupradictam gloſſ. per Bar.
in l. cum emancipati. §. emancipa-
tus.ff.de col.bonor.text.gloſſ.Bald.
& Alex. in l. ſi eum qui. §. qui iniu
riarum.ff. ſi quis caut.& Bart.in l.j.
§.hæredem. ff de priuatis delict.&
Bal.in l.j.col.x.C. ſi ex delic. defun.
& quando actio deſcendens ex de-
licto tranſeat ad hæredem, vide ibi
gloſſ. & omnes ſcriben.& Io.Fab.&
Ang.Aret.ſingulariter in §.pen.inſt.
de perpet. & temp. act.& Bartol. &
Imol. in l. ex iudiciorũ.§.j.ff.de ac-
cuſat.vnum tamen nota in materia
iniuriarum, ad quod in practica nõ
aduertitur, quòd ſi ille cui eſt illata
iniuria malefactorem accuſat, vel
iudicem inſtigat, vel ſolicitat, ꝙ ſi
malefactor puniatur ad vindictam
publicam, non poteſt poſtea iniu-
riatus actione agere iniuriatũ pro
ſuo intereſſe,text.eſt celebris, & ibi
Alex.in addit. ad Bart. in l. ſed ſi v-
nius.§. ſi cum ante iudic.ff.de iniur.
&Cepo.ſingulariter in caute.xxxiij.
& facit tex.& Alex.in addit. in l.in-
terdum.§. qui furem. ff. de furtis.&
dixi in §.xvij. gloſſ. j.in vlt.q.de iu-
rid.omn.iud.lib.Contuer.Bit.
Adde quòd verum eſt quòd actio in-
iuriarum non trãſit ad hæredes aut
contra eos, etiam poſt citationem,
vt not. Alex. & Doct. in l.ſi eum.§.
qui iniuriarum.ff. ſi quis caut. ſecus
autem poſt litem conteſta. vt not.
Bart. in l cum emancipati.§.eman-
cipatus. ff. de collat. bon. & in d.§.
qui iniuriarum.
i ¶Pœnæ. Adde ad cognoſcendum
quæ actio prodita ſit ad vindictam,
& quæ ad rei pœnæve perſecutio-
nem,Iaſ.in §.pœnales. in gloſſ. ma-
gna,in prima parte, verſ.confirmo.
Inſtit.de actio. F. C.
k ¶Nõ obſtat. Adde an exceptio ex-
communicationis obſtans cedenti,
obſtet ceſſionario, gloſſ.in c.iiij.de
iure patr.& ibi Io.Andr. Card. in c.
deinceps.xvj.q.vij.tenet quòd non.
Archi.idem in c.pia.de except.iſto
lib.Spec.in tit.de procur.§.ſequitur.
in verſic. quid ſi excommunicatus.
&Io.de Imol.in l.ſi cum dotem.§.ſi
patri.ff.ſolut.matr.Bart. autem in l.
apud Celſum.§.ſi cum legit.ff.de do
li except. & in l.doli mali.q.penu.ff.
de nouat.diſtinguit, vt ex cauſa o-
neroſa, quæ ſuprà ſunt dicta proce-
dant. ex cauſa verò lucratiua ſecus.
l ¶Emptori.Adde quòd emptori ceſ-
ſionario poteſt opponi exceptio
compenſationis vel alia ſicut pote-
rat venditori & cedenti, vt tenet
Cy.Bal. Ang.& Salic. in l.eius.C.de
compenſat.& Bart. Bald. & Angel.
in l. ſi quis in rem. ff. de procur.&
Specul.titu.de procur.§.j. & Bart.&
Mod. in l. doli. ff. de nouat.& Ale-
xand. in conſil.liiij. col.vlt. volum.
ij.& Bald. & Salicet. in l.qui ſtipen-
dia.C. de procurat. & Bart. in l. qui
duos. in princip.ff.de leg.ij. & Pau-
lus de Caſtro in conſil. xlvij. co-
lum. ij.& conſil. cccel. & ccccl x.&
deciſ.

deciſ.Capel.Tholoſ.q.xciij.in fin.&
deciſ.Parlamen. Delph.q.ccccclvij.
& Franc.Aret.in conſi.xvj.in fi.
m ¶Competunt.Adde gloſ.& ibi Bar.
ſingulariter. & Alex. in addit.l.vbi-
cunque.ff.de fideiuſſo.& Bald. pul-
chrè in l. tam mandatori.C.de non
nume.pecun.& Ioan.Fab.&Angel.
Aret.in §.fi.inſti.de except.& Rom.
in ſuis ſingul.fol. 9. col.j.& Alex.in
conſil.lxvj.vol.iiij.& Paul. de Caſt.
conſi.lxxxvij.vol.j.in antiq.& quæ
not.Bald.in l.j.col.j.verſic.quæro ſi
ſuccurritur mulieri.C.ad Velleia.&
Alex.in conſi.liiij.in fi.lib.vj.

In reg. Præſumitur.

Argumenta.

1 *Tutor præſumitur ignorare ſe tuto-
rem datum eſſe.*
2 *Teſtator præſumitur ignoraſſe rem
legatam eſſe alienam, vel obliga-
tam.*
3 *Dominus præſumitur ignoraſſe ſer-
uum militiam ſuſcepiſſe.*
4 *Ignorantia in iure nec præſumi-
tur, nec toleratur.*
5 *Scientia an potius præſumatur
quàm ignorantia.*
6 *Scientia rei alienæ præcedens in de-
functo præſumitur continuaſſe in
hærede.*
7 *Ignorantia iuris quando præſuma-
tur, & quando facti.*

REGV. XLVII.

PRæſumitur ignorãtia, vbi
ſcientia non probatur.
a ¶LICET hæc regula[a] generaliter
loquatur, reſtringenda eſt tamen ad
ignorantiã facti:vt patet per exem-
1 pla.†Primum enim exemplum po-
ni poteſt in tutore, qui præſumitur
ignoraſſe ſe tutorẽ datum, vt l. hoc
2 autem. ff. de adminiſtr.tut.†Secun-
dum patet:quia præſumitur defun-
ctum ignoraſſe rem quam legauit,
eſſe alienam vel obligatam,vt ff.de
3 probat.l.verius.† Item in domino,
cuius ſeruus militiam ſuſcepit,quia
præſumitur ignoraſſe,vt C.qui mili.
non poſ.l. ſuper ſeruis. quæ exem-
pla omnia pertinent ad ignoran-
4 tiam facti. †In iure autem non præ
b ſumitur ignorantia[b],nec etiam to-
leratur, vt C.de iuris & facti ignor.
l.conſtitutiones.& de leg.l.leges ſa
cratiſſimæ. & ff. ad legem Cornel.
de falſ.l.diuus.circ.prin.& ſuprà eo.
5 c.ignorantia.†Sed opponitur & vi-
detur ꝙ præſumitur ſcientia etiam
in facto:quia ſi defunctus ſciuit rem
alienam, & hæres præſumitur ſcire
c rem alienam[c]: vt ff. de diuerſis &
temp. præſcript. l. cùm hæres.& de
6 publi.l.ſi ego.§.partus. †ſed ibi præ
ceſſit ſcientia rei alienæ in perſona
defuncti,quę continuata videtur in
perſona hęredis,cùm perſonam de-
functi repræſentet, vt in authen.de
iureiuran. à mori. præſti. Sed con-
tra hoc eſt apertè ſuprà eod. cùm
quis. & ff. eod. l. qui in alterius. Sed
dicas,quòd aut hæres contendit per
allegationem ignorantiæ lucrum
captare, aut damnum vitare.Primo
caſu præſumitur ſcientia defuncti
continuata in perſonam hæredis,
vt d.l.cùm hæres. & d.§.partus. Se-
cundo non præſumitur,vt ſ. eod.c.
cùm quis. & ff. eod. l. qui in alte-
7 rius.† Vltimo diſtingui poſſet, aut
d allegatur[d] ignorantia facti,aut iu-
ris. ſi facti, aut proprij, aut alieni:
e ſi proprij[e],aut proximi, aut dudum
remoti:ſi alieni, aut dudum extra-
nei, aut defuncti, in cuius locum
ſuccedit. Et ſi defuncti : aut certat
de damno vitando, aut de lucro ca
ptando, aut potuit peritiores conſu

lere,aut non:vt plenè diſtinxi ſuprà
eod.c.ignorantia.

ADDITIO.

a ¶Regula.Adde quando quis præſu-
matur ſciens vel ignorans. Spec. in
tit.de compet.iudic.adit. §. j. verſio.
ſed nunquid.& Bald. in l. verius.&
ibi Flor.de ſancto Petro.ff.de prob.
& Philip.Franc.& Alberi. de Roſa.
hîc,& Alex. in conſil.xxxj.Et igno-
rantia an & quando poſſit quem ex
cuſare, vide Bald.in conſil.ccxliiij.
in fi.vol. ij. & quando eſt ignoran-
tia credēda allegan[illegible],Bald.in conſi.
cl. incip. modo reſtat. eod. volu. &
Abb.in c.innotuit. col. iij. de elect.
& Archid. in ca. propoſuiſti. diſtin.
lxxxij.Et an excuſet à delicto, vide
Aretin. in §. pœnales.verſic.in eac.
gloſ. inſtit.de actio. Et non excuſat
aliquem facientem actum clàm, vt
not.Rom. in ſingul. dccxvij. incip.
regul.eſt col.iij.fol.20.&vide Dyn.
& quæ ibi dixi in regu. ignorantia.

b ¶Ignorantia.Vide eundem in c.qui
contra verſic. ſed opp.j.eod.& not.
quòd nec ſtatutum aut conſtitutio
noua cenſentur ignorata:intantum
vt ne iuramēto quidem tollatur ta-
lis præſumptio, vt inquit Iaſ. in §.
ſed iſtæ.col.xx.verſi.pro hac etiam
limitatione.inſti.de actio.dummo-
do præterierint duo menſes à die
promulgationis, authen.vt fac.no.
conſtit.

c ¶Alienam. Adde quando hæres ſe
tueri poſſit prętextu ignorantię.Dy.
& ibi annotata,ſuprà eod.in c.cùm
quis. F. C.

d ¶Allegatur. Adde Bart. in l. ſi quis
delegauerit. §. ſi.ff.de nouat.& in l.
non fatetur.ff.de confeſ.& in l. Cel
ſus.ff.de vſucap.& Aret. & Iaſ. in §.
ſi quis,col.ij.inſtit. de actio. vbi ex-
preſsè tenent, quòd in proprio facto
eſt tolerabilis ignorantia, ſi ſit fa-
ctum multum de longinquo: quod
intellige verum ſecundum Iaſ. vbi
ſuprà, quando tractatur de damno
vitando:quia tunc ex longinquita-
te temporis bene præſumitur igno-
rantia in facto proprio,ſecus quan-
do tractatur de lucro. iſtud eſt ſin-
gulare, quod voluit Bart. in l. qui
fundum. §. ſeruus,per illum text.ff.
pro empt. & limita alio modo per
Iaſ. ibi. Adde Abb.in c. ab e.[illegible]com-
municato. colum. vj. de reſcript.&
Alex.in conſil. cxxxiiij. col. penult.
verſic.quòd hæc opin.Salyc.lib.j.&
Rom. in conſil.ccccIxxxj.& in con-
ſil.cclxxiij.& Alexan.in conſil.lxix.
col.iiij.circa fin.& in conſi. clxviij.
in princ.lib.v.& Dyn.& quæ ibi di-
xi in regu. ignorantia.3.eod.& Ce-
pol.conſil.xxvj.col.vj.

e ¶Proprij. Adde an & quando præ-
ſumatur ignorantia proprij patri-
monij,text.& ibi Doct.in §.in frau-
dem.inſtit.quibus ex cauſ.man.non
lic.& Bar.in auth.ſed cum teſtator.
col.ij.C.ad leg.Falc. F. C.

In regu. Locupletari. Argumenta.

1 *Diſiunctiuæ alteram partem ve-
ram eſſe ſufficit.*
2 *Copulatiua requirit concurſum v-
triuſque copulati.*
3 *Locuplex effici nemo debet cum al-
terius iniuria aut iactura.*
4 *Presbytero aut clerico defuncto,
quæ bona pertineant ad eccleſiam.*
5 *Pupillus recuperans rem ſine tuto
ris authoritate venditam, reddit
pretium quatenus eſt factus locu-
pletior.*
6 *Eccleſia non debet ditari cum alie
na iactura.*
7 *Eccleſia & pupillus æquiparan-
tur.*

Æquit

8 *Aequitas quando rigori ſit præfe-
renda.*
9 *Expēſæ factæ mala fide in re alie-
na, domino rei cedunt.*
10 *Exceptionem non numeratæ pecu-
niæ intra biennium non opponens,
obligatur efficaciter.*
11 *Exceptio non numeratæ pecuniæ
quo caſu biennio non excludatur.*

REGVLA XLVII.

LOcupletari non debet ali
quis cum alterius iniuria
vel iactura.

1 ¶†VERBA iſtius regulæ ponun
tur diſiunctiuè,& ideò ſufficit inter-
uenire alterum de diſiunctis, vt im-
pediatur locupletatio, quia natura
diſiunctiuæ ita ſe habet, quòd non
requirit vtrunque, ſed ſufficit alte-
rum, vt ff.de condit.& demonſtr.l.
2 cùm pupillus. §. diſiunctiuo. [a] ſed
ff.eod.l. iure naturæ. verba ponun-
2 tur copulatiuè: † & ideò requiritur
omnia copulata concurrere, ſeu ſi-
mul vera eſſe.ff.de condit. inſtit.l.ſi
hæredi plures. & de verb. oblig. l. ſi
3 quis ita.†Duo ergo dicit hæc regu-
la. Primum eſt, quòd aliquis nō de-
bet locupletari cum alterius iniu-
ria.Secundum eſt,quòd aliquis non
debet locupletari cum alterius ia-
ctura,ſiue damno.exempla verò hu
4 ius regulę plana ſunt.†ſi enim preſ-
byter vel aliquis clericus moritur
inteſtatus, bona eiuſdem pertinent
ad eccleſiam: exceptis rebus quæ
b cenſibus [b] vel iuri patronatus, vel
alij iuri erant aſcriptæ. in illis enim
non ſuccedit eccleſia:quia locuple-
taretur cū alterius iniuria,quod eſſe
non debet:vt C.de epiſc. & cleri.l.ſi
5 quis preſbyter.†Item in pupilloqui
vendit rem ſuam ſine tutoris autho
ritate,& pretiū recipit; nam ſi recu-
perat rem,nō debet lucrari pretium
cum iniuria emptoris: & ideò qua
tenus locupletior apparet reſtitue-
c re tenetur [c], vt C.de vſuca.pro emp.
6 l.vlt.† & idem dici poteſt in eccle-
ſia,quæ tenetur ad reſtitutionē pre-
d tij quatenus locupletior [d] apparet
7 facta, † cum eccleſia [e] pupillo aſſi-
e miletur, vt C.de epiſc. & cleri. l.or-
phanotrophos. Et ad prædictorum
confirmationē accedunt. ff. de in-
ſtito.l.ſi quis mancipiis.§.Proculus.
& de cond.indeb.l.naturaliter.in fi.
& l.nam hoc natura. cum multis ſi-
f millib. [f] Sed contra regulam vide-
tur id quod, de vſucap. & præſcri-
ptione tractatur iure canonico &
8 ciuili.† Cùm enim hæc æquitas,&
ille rigor ſcripti reperiantur, hæc
æquitas deberet pręferri,& effectus
vſucap. & præſcriptionis impediri;
vt C. de iudic. l. placuit. ſed ad hoc
g plenè reſpōſum [g] eſt.3.eo. c. poſſeſ-
ſor.Et ideò reſpōſione vlterius non
9 indiget.† Item ſolet opponi de ex-
penſis in re aliena mala fide factis,
quæ cedūt lucro domini cum dāno
impendentis, vt ff.ad leg.Aquil.l.ſi
ſeruus. §. ſi oliuam. ij. reſpon.& de
doli excep.l.Paulus. Sed dicendum
eſt,quòd ibi non eſt iniuria impen-
dentis, cùm iniuria non fiat volen-
ti, vt 3.eo.c.ſcienti.& ff.de iniur.l.j.
§. vſque adeò. Item nec damnum,
cùm damnum quod quis ſua culpa
ſentit,ſentire non videtur,vt 3.eod.
c.damnū.Pręterea ſi damnum eſſet,
is qui impendit videtur eſſe in cul-
pa, ſcienter impendendo in rem
alienam, vt ff.eod.l.culpa.& 3.eod.
c. non eſt ſine culpa. Et ideò cum
impēdentis culpa præponderet, ſe-
quitur quòd eius conditio deterior
eſſe debeat, vt ff. ad leg.Aquil.l.ob
10 id.in fi. & l.in lege Aquilia. † Item
videtur obſtare regulæ: quia qui
non opponit exceptionem non nu-
h meratæ pecuniæ intra biennium [h],
obligatur cum effectu, vt C.de non

numer. pecu.l. in contractibus.& l. ſi ex cautione.& inſti. de lite.oblig. ergo aduerſarius eius locupletatur cum iactura & iniuria nõ opponentis. Sed de iure ciuili reſpondetur. quòd cùm fiat legum authoritate, non videtur iniuria fieri:ſed negari non poteſt ꝙ non fiat cum damno,
11 veritate inſpecta. † Et ideò ſi is qui confeſſionem recipiat, ſciat ſe non numeraſſe, diceremquod de æqui-
i tate canonica exceptio i non numeratæ pecunię nõ excluderetur biennio, cùm malæfidei poſſeſſor nullo tempore præſcribat, vt ſ.eod.c.poſſeſſor.Dyn.

ADDITIO.

a ¶Diſiunctiuo. Adde qualiter differant inter ſe copulatiua & diſiunctiua, Bart.in l.j.§. ſed & ſi mihi.ff. de verb.oblig. F. C.

b ¶Cenſibus. Adde quis ſuccedat clerico, & in quibus ſuccedat eccleſia, Bald.& Salyce. & ſequa. in l. ſi quis presbyter. hîc alleg.& Inno.& Abb. in c. cum in officiis. & c. requiſiſti. & c. cum eſſes. de teſtam. cum ſim. Sed quęro incidenter, an eccleſia & clerici teneantur pro poſſeſſionibus ſoluere collectas, tributa, & alia onera, quæ laici ſoluunt? Bart. ſingulariter, & ibi pulchrè Alexan. in addit. in l. reſcripto. §. ſciendum. ff. de muner. & honor.. & Bart. in conſil. clxxx. incip. ſi aliqua.& Bald. in l.j. §.ſi.ff. quod cuiuſque vniuer. nomi. & in conſil. clxviij. incip. præmiſſo ſtatuto. vol.j. & Angel. de Peruſ. in conſi. xxiiij. incip. eccleſia.& in conſil. ccvj. incip. inter ordinamenta.& Bart. Bald.& Iaſ. de Mayno, in l. placet. & in authent. nulla communitas, & l. de his. C. de epiſc.& cleri.& Ioannes de Platea in l. ſi diuina domus. C. de exact. tribu. lib. x.& Innocen. & Abb. Sicul. in c. non minus. de immunit. eccleſ.& Abb. in conſi. vj. volu. ij.& amplè in conſi. iij.& in conſil. vj. volum. j.& Alber. de Roza. in rubric. de ſacroſanct. eccleſ.& dominus Petrus de Antiboli in tracta. ſuo. num. 3. in iij. parte. verſicu. interdum quis excuſatur à muneribus. & deciſ. Parlamen. Delphin. quæſt. lxxix. & in q. ccclxxxj. & ibi in addit. & in q. cccclxxxij.& ſequ. & in additio. & Gaſpar. Cardin. in conſi. xij. tit. de conſtitut. Hoſtien. in ſumma, de immunit. eccle. §. quibus. & Ioan. Fab. in l. placet. C. de ſacroſan. eccleſ.

Adde inquantum hîc quærit, an clericus teneatur ſoluere collectam. Bal. l. ſi placet. num. 4. & quod ibi poſui in addit. ad ipſum. in ver. gabellis. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bart. conſil. ſuo ccxx. incip. punctus quæſtionis talis eſt. quidam Titius olim de Peruſio. Archid. Gemi.& Philip. Franc. in c. quanquam. de cenſi. ſuprà iſto lib. Panormi. in c. fin. num. 4. vbi notaui in apoſtil. ad ipſum in verſicu, aliquas gabellas. de vita & honeſt. cleric. Gaufrer. in repetit. clem. j. in regu. ij. fallen. xxvij. & ibi dixi in apoſtil. ad ipſum. in verſ. ſecundum veriorem opinionem. de offic. ordi. & nota in literis. Spec. in tit. de cler. coniug. verſic. ad huius autem articuli.& Ioan. de Por. conſil. ſuo incipien. omnipotentis Dei. poſtulato ſuffragio &c.

c ¶Tenetur. Idẽ tenet gloſſ. & Doct. inſtit. de author. tut. in princ. Locupletior autem factus intelligitur, ſi ſaluam habet pecuniam, vel aliud ea emptum, vel ſi emerit res ſibi neceſſarias, tametſi modò non extent, vt inquit gloſſ. in l. fin. C. de vſucap. pro empt. & inſtit. quibus modis re contrahi. oblig. §. j. in verb. datione. de quo plenius Deci. in l. ex pœnalibus. ff. eod.& quis debeat probare alium eſſe factum locupletioré, tradit Bal. in l. j. C. ſi aduer. cred.& in l. prædiorum. C. de præd. min. F. C.

Locup

d ¶Locupletior. Idem placet gloſſ.& Bart. in authent. qui res.& Bald. in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſ. eccleſ. & in l. ſi prædium. de præd. minor. & Abb. in c. ſi quis presbyterorum. in fin. de rebus eccleſ. non alien. & Alex. conſil. iiij. col. j. lib. iij. F. C.

e ¶Eccleſia. Adde Dyn. in c. delictũ. circa princ. j. eod. & gloſ. in ver. adminiſtrauerunt. C. de excuſat. tut.& in l. reſpubl. in verſ. ſolet. ex quibus cauſ. maior. F. C.

f ¶Similibus. Adde generaliter, non procedere iſtam reg. in caſibus quibus ob vtilitatem publicam quis iure ſuo priuatur, vt ait Deci. in l. iure naturæ. nu. 6. ff. eod. F. C.

g ¶Reſponſum. Adde aliam ſolutionem, quod ſi locupletari cum aliena iactura non licet, lex tamen propter bonum publicum, ne dominia eſſent in incerto, præſcriptionem induxit contra vtilitatem priuatam, vt not. Cardin. in cap. ius generale. prima diſtinctione. Et vide Paul. de Caſtr. in conſi. cclxxxix. colum. j. in antiq. qui ponit vnum caſum in quo locupletatur quis cum aliena iactura, vt l. fin. ff. de negot. geſtis. & ibi gloſſ. & Doct. Et not. quòd ex præcepto, Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. cedit iſta regula, Nemo debet cum aliena iactura locupletari, vt not. Hoſtienſis in ſumma præludij. §. vnde habuit. Et Cardin. Alexand. in c. humanum ius. in ij. notab. j. diſtinct. & Dyn. in regula, poſſeſſor. in iij. oppoſitio. §. eodem.

h ¶Biennium. Adde quando opponi poſſit exceptio non numeratæ pecuniæ, Legiſtas in iuribus hic allega. & Angel. Aretin. de lite. obligat. inſtit. Abb.& Doctor. in c. fin. de ſolut. & Bald. conſilio xlvij. volum. ij. & Paulum de Caſtro conſil. ccxxxiiij. in ij. volumi. nouorum. & Hoſtien. d. Anton. Abb.& ibi ſingulariter Felyn. in cap. ſi cautio. colum. xij. de fide inſtrument. vbi ponit duas regulas cum pluribus declarationibus & fallentiis. Et quod quis de æquitate canonica admittatur poſt biennium ad exceptionem non numeratæ pecuniæ ſecundum Dyn. hîc, tenet dominus Anto. & Abb. in d. c. fin. & ibi Imol. & Bald. in d. l. ſi ex cautione. in ix. quæſt. & ibi ampliſſimè Salyc. in ij. quæſtio.& Bal. in l. in contractibus. in princip. col. ix. eod. tit. & Alexand. conſil. clviij. vol. ij. verſi. nec obſtat.& Bald. conſil. ccxcvj. in princ. vol. j. & iſta eſt communis opin. ſecundum Fely. in d. c. ſi cautio. col. xvij. in prima fallentia. ſecundæ regulæ, quanquam Spec. in tit. de reſtit. in integr. §. qui autem.& do. Anton. in c. quia plerique. de immunita. eccleſiar. dicant, quòd lapſus biennij inducit totale ſilentium etiam de iure canonico, & cõmunem opinionem tenet Angel. conſ. cliiij. incip. Iudæi.& Rom. in l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig. ſed Bald. in l. cùm quis. col. ix.& ibi Iaſ. C. de iur.& facti ignor. tenet contra Dyn. & communem opin. Et vide Lud. Bologn. in l. j. C. de condict. ob turp. cauſam. in ſecundis interpret. Quid ſi iurauit non venire de iure nec de facto? vide pleniſſimè in deciſ. Capel. Tholoſ. ccclxxv. Et nota quòd eccleſia poteſt poſt biennium opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt not. Bald. in auth. hoc ius porrectum.& ibi Cyn. Mod. C. de ſacroſan. eccleſ.& Rom. in repetit. authen. ſimiliter. C. ad leg. Fal. & deciſ. Capel. Tholo. ccccviij. vbi ponit quid de minore. & Angel. in conſil. clvj. circa medium. vbi limitat hîc Dyn.

i ¶Exceptio. Amplius, putat Deci. in l. iure naturæ. nu. 5. ff. eod. idem eſſe ſecundum ius ciuile, cum debitor etiam exacto biennio poſſit proba-

re pecuniam non fuiſſe numera-
tam. F. C.

In reg. In pœnis. Arg.

1 *Violētia in dubio ſine armis facta*
præſumitur.
2 *Tutor remotus, in dubio ob culpā,*
non ob dolum præſumitur.
3 *Vulnerans animum occidendi ha-*
buiſſe in dubio præſumitur.
4 *Delictum ſi neſciatur à quo com-*
miſſum ſit, puniri debent omnes
conſortes.
5 *Pœna pro delicto quo caſu ſit in-*
fligenda.

REGVLA XLIX.

IN pœnis benignior eſt in-
terpretatio facienda.

1 ¶ † Si conſtat aliquem commiſiſſe
vim, & ignoratur, vtrū cum armis,
interpretamur benignius reum fe-
a ciſſe violentiam ſine armis [a], vt per
hoc minus puniatur. ff. de pœnis. l.
2 ſi præſes. & l. pen. † Item ſi conſtat
tutorem ſuſpectum fuiſſe, & ob ſu-
ſpicionem remotum, ſi ignoramus
vtrum propter dolum vel propter
culpā, benignius interpretamur. i. vt
propter culpam remotus intelliga-
tur: & propterea non ſit infamis. vt
ff. de ſuſpect. tut. l. hæ enim cauſæ. in
princip. Sed obſtare videtur regu-
læ. ff. de his qui not. infa. l. ij. §. exer-
citum. vbi nō interpretamur in par-
tem quæ pœnam reſtringat, ſed in
illā quæ ampliat. Sed ad hoc reſpon
3 ſum eſt, s. eod. c. odia. † Item oppo-
nitur, ſi vulnero aliquem, licet non
occidā, præſumitur in dubio quòd
habui animum occidendi, ſi con-
trarium non probatur. C. de iniur.
l. ſi non conuitij. ergo non interpre-
tamur in benigniorem partem, id
eſt, eam quæ inducat euitationem
4 pœnæ. † Item ſi certum eſt plures
fuiſſe in delinquendi actu, nec ap-
b paret quis eorum deliquerit [b], non
interpretamur in partem benignio-
rem: quia dicimus omnes puniri
debere, vt ff. ad l. Aquil. l. item Mela.
§. ſed ſi plures. & not. ff. ad l. Corn. de
ſicar. l. ſi in rixa. & C. ad l. Iul. de vi
publ. l. quoniam multa facinora. er-
go videtur regula falſa. Sed diſtin-
guendum eſt, ſicut plenè diſtinctum
fuit s. eod. c. in obſcuris. † quia ſi in-
5 certum eſt vtrum delictum fuit cō-
miſſum, regula locum habet, quia
interpretamur minus commiſſum,
& propterea minorem pœnam im-
ponendam: vt d. l. ſi præſes. & l. pe-
nult. ſed vbi certum eſt delictum, &
certa delicti qualitas, animus verò
delinquentis incertus. Item vbi cer-
tum delictum, & certa qualitas, ſed
incerta perſona, regula locum non
habet, vt latius eſt oſtenſum. s. eod.
c c. in obſcuris. [c]

ADDITIO.

a ¶ Sine armis. Adde Dyn. & quæ ibi
remiſſiuè dixi in pen. addit. in regu.
in obſcuris. Nota tamē ad hanc reg.
quod in enormibus criminibus iu-
dex debet vti ſeueritate, & non be-
nignitate, vt l. diuus. ibi, ſeuerè vin-
dices. ff. de re iudi. & dicit ibi Bald.
in l. ea quę. in fi. C. de cond. indeb. &
eſt tex. ſing. in l. reſpiciendū. §. planè.
ff. de pœn. & Alex. in addit. ad Bart.
in l. ſi præſes. ff. de pœn. & idem vo-
luit Inno. in c. j. de conſtit. vbi dicit
eſſe licitū iudici in pœnis tranſgredi
leges. & ibi vide amplè Felyn. in viij.
fal. & Bar. Bald. & Ang. in l. quid er-
go. §. pœna grauior. ff. de his qui no.
infam. & in l. & ſi ſeuerior. C. ex qui-
bus cau. infam. irroga. & Cepol. in
conſil. xliiij. col. xiiij. verſ. x. & vlt.
Adde ad interpretationem huius reg.
Dec. in l. factū cuique. §. in pœnali-
bus. ff. eod. vbi ponit viij. pulcherri-
mas limitationes.

b ¶ Deliquerit. Adde quod notaui in
addi. s. in reg. in obſcuris. vbi diffu-
sè tractatur materia pręſentis ſpecu
lationis, ſcilicet, quando ignoratur
quis ex pluribus delictum commi-
ſerit, & inquantum dixit do. Coapo
ſtil. meus. s. in prin. apoſtillæ præce-
den. quòd in criminibus &c.
Adde vnum ſing. dictum Gerard. de
Petra ſancta. ſing. ſuo lxxv. in cap.
magnum eſt pulchrum & laudabi-
le nomē habere, ſcilicet quòd ſi plu
res eſſent inquiſiti & capti pro ali-
quo maleficio, & eſſet dubiū à quo
eſſet tortura inchoanda, quòd tunc
ceſſantibus aliis indiciis incipere-
tur ab illo, qui turpe nomen habet.
Ita no. Cardin. Flor. in c. cum ſecun-
dum apoſtolum. in ij. no. de pręben.
lib. vj. pro quo facit gloſ. not. do. &
præceptor meus in legibus Iaco. de
ſancto Georg. in præludiis feud. in
ver. Carolus pulcherrimū nomē eſt.
c ¶ In obſcuris. Adde eundem in cap.
odia. nu. 9 & 10. ſuprà eod. F. C.

In reg. Actus legitimi. Argumenta.

1 *Actus legitimi qui dicantur.*
2 *Electio ſub conditione fieri nequit,*
ſicut nec poſtulatio.
3 *Tutoris datio, quæ fit à iudice, con-*
ditionem non admittit.
4 *Emancipatio ſub conditione facta*
nullius eſt momenti.
5 *Aditio hæreditatis non poteſt eſſe*
conditionalis.
6 *Tutoris authoritas non præſtatur*
ſub conditione.
7 *Emptio & venditio, conditionem*
non recipiunt.
8 *Locatio & conductio an fieri poſ-*
ſint ſub conditione.
9 *Inſtitutio hæredis, conditionem &*
diem incertam admittit. Et quare.
num. ſeq.
10 *Diuiſionem in partes non reci-*
piens, non recipit etiam diuiſionem
temporum, & econuerſo.
11 *Conditio in teſtamentis retrotra-*
hitur.
12 *Correctio iuris in dubio vitari debet.*
13 *Actus legitimi diem recipiunt &*
conditionem.

REGVLA L.

ACTVS legitimi condi-
tionem non recipiunt,
neque diem.

1 ¶ † DICVNTVR actus [a] legitimi
a omnes quæcunque iuris ſcripti par-
te inuenti. iuris autem ſcripti partes
ſunt ſex, videlicet lex, plebiſcita, ſe-
natuſconſulta, decreta principum,
reſponſa prudētum, & magiſtratuū
edicta, vt inſt. de iure nat. §. cōſtat. ff.
de iuſt. & iur. l. ius autē. Exemplum
aūt regulæ probabiliter poni poteſt
in electionibus & poſtulationibus,
2 quæ ſunt legitimi actus, † & ideo ne
que electio, neque poſtulatio poteſt
ſub cōditione fieri, & ſi fiat, pro non
facta habetur, vt s. de elect. c. in ele-
3 ctionibus. lib. vj. † Item in datione
tutoris à iudice facta, quæ non reci-
pit conditionē expreſſam: & ſi adii
ciatur, reddit dationē inutilem. ff. de
tutel. l. mutuo. Itē in emācipatione,
4 † quia ſi dico emancipo [b] filiū meū
b ſub conditione ſi Imperator in Ita-
liā venerit: vel ſi dominus noſter de
vrbe recedat, emācipatio nulla eſt.
5 † Item in aditione hæreditatis: quia
ſi dico, Adeo hæreditatē ſub condi-
c tione, [c] ſi nauis ex Aſia venerit, adi-
tio nulla eſt, vt ff. de acqui. hæred. l.
6 eū qui. §. vlt. † Itē in tutoris authori-
tate: quia ſi dicat tutor, pręſto autho
ritatē pupillo, ſi Titius aſcēderit Ca-
pitoliū, authoritatis interpoſitio nul

la eſt, vt ff. de auth. tut. l. etſi cõditio-
nalis. & probãtur per ordinẽ iſta o-
mnia. ff. eo. l. actus legitimi, vbi vi-
detur eadem regula poni. Sed ſi hæc
7 regula vera eſt, † quòd actus legiti-
mi conditionem non recipiunt: er-
go emptio & venditio quæ eſt actus
legitimus non recipit cõditionem.
quod falſum eſt, vt inſti. de contrah.
emp. §. emptio. ff. de in diem adiect.
8 l. ij. † Item locatio & conductio eſt
actus legitimus: ergo nõ recipit con
ditionem. Item ſocietas, mãdatum,
ſtipulatio, & cæteri contractus ſunt
actus legitimi: ergo non recipiunt
conditionẽ, vel diem. quod tamen
falſum eſt, vt per infinita iura pro-
9 batur. Item hæredis inſtitutio eſt
legitimus actus. ergo nõ recipit con
ditionem. quod tamen eſt falſum: li-
cet enim non recipiat diem certam:
vt ff. de hæred. inſtit. l. hæreditas, &
inſtit. de hæred. Inſt. §. hæres. tamen
bene recipit conditionem & diem
incertam, vt ff. de hæred. inſtit. l. ſi
quis inſtituatur. & l. ſub cõditione.
& l. qui filio. & C. de hæred. inſtit. l.
10 extraneum. † Ratio autem quare re-
cipiat conditionem & diem incer-
d tum, eſt aperta: [d] quia illud quod
non recipit diuiſionem in partes in
ſe, nec recipit diuiſionem in partes
temporum, & econtrà, vt ff. de teſta.
milit. l. miles ita hæredem. §. & quia
diximus. & de vſufruct. l. vſusfruct.
& ab initio. Sed inſtitutio hæredis
non recipit diuiſionem, in ſe, quia
non poteſt aliquis pro parte teſta-
e tus decedere, [e] imò cauſa teſtati tra-
hit ad ſe cauſam inteſtati, vt ff. eod.
l. ius noſtrum. & ideo ſi teſtatur pro
certa temporis parte, inſtitutio tem-
poris valet etiam pro toto tempore,
& limitatio temporis habetur pro
non adiecta, vt d. l. hæreditas. & §.
11 hæres. † ſed ſi teſtatur ſub conditio-
ne, vel in diem incertã, euentus con-
ditionis & diei incertæ, quæ con-
ditioni aſſimilatur, trahitur ad tem-
pus retro: vt ff. de teſtamen. milit.
l. quod dicitur. & ideo non videtur
pro parte inteſtatus: ſed exiſtẽte cõ-
ditione videtur in totum teſtatus, &
ea deficiẽte in totum inteſtatus. Vi-
detur ergo ꝙ iſtud ca. corrigat om-
nes leges, in quibus cauetur in legi-
timis actibus poſſe adiici conditio-
nem & diem. Sed dicendũ videtur,
quia promptum eſt & expedit iura
iuribus concordare, vt S. de elect. c.
cùm expediat. lib. vj. & C. de inoffic.
don. l. vnica. & quia iuriũ correctio
nes in dubio ſunt euitandæ, vt d. c.
cùm expediat. & in auth. quib. mo.
12 natur. effic ſui. §. tribus. & †. quia nõ
eſt veriſimile Ro. Pont. qui iura tue
tur, huiuſmodi breuitate verborũ to
tam obſeruationẽ iuris, aliàs multis
vigiliis cogitatam, euertere. C. de
inoffi. teſtam. l. ſi quando. quòd hæc
generalitas reſtringenda ſit ad ca-
ſus numeratos, vt habetur in text. &
gloſ. ff. eo. l. actus legitimi. & verba
iſtius regulæ debent exponi actus le
gitimi, ſcilicet quidã. ſicut & ibi pro
priè in verbis text. innuitur, & per
gl. exponitur. & propterea generalis
regula remanet in contrariũ: ſcili-
13 cet ꝙ † omnes legitimi actus diem
recipiũt & conditionem, vt inſti. de
verb. obl. §. omnis. C. de iure emphy.
l. j. ſed fallit in quibuſdã. & in illis
loquitur regula. niſi diceres quòd
hæc regula corrigit ea iura, quæ di-
cunt in legitimis actibus poſſe adii-
ci conditionem vel diem, quod ima
ginationi mentis meæ non appli-
catur. Dyn.

ADDITIO.

2 ¶ Actus. Adde hîc Io. Andr. & Doct.
mod. maximè per Phil. Franc. & gl.
& Doct. maximè Deci. in l. actus. ff.
eod. tit. & Imo. in l. gerit. ad fin. ff. de
acquir. hære. & Alex. in conſil. lxxv.
lib. j. Et actus eſt vocabulum gene
rale

rale, & tamen videtur reſtringi per
ſequentia, vt not. Bald. in conſil. cc-
lxviij. in fi. vol. ij. Et vbi actus poteſt
trahi ad duo diuerſa, magis intue-
mur, quod prodeſt, quàm quod no-
cet. Vt not. Io. de Plat. in l. cùm alle
gas. de caſtr. pec. C. lib. xij. Et not.
quòd actus qui nõ poteſt fieri purè,
nec ſub conditione, poteſt tamẽ fie
ri ſub duabus conditionibus. vt no.
Bart. poſt gl. ibi in l. diuus. §. fin. ff. de
fal. & ibi Alexan. in addi. alleg. Lud.
de Vrb. ita tenet in l. ſi verò. §. de
viro. in iij. fal. ff. ſol. mat. & in l. j. ff.
de verb. ob. vide Dy. ſuprà in regu-
la beneficiũ. ver. idẽ erit ſi defectus
fuerit inſtitutionis forma.
b ¶ Emancipo. Adde Bart. in l. j. §. hoc
autem ſenatuſ. & ibi Raph. Pau. de
Caſt. & Alex. col. ij. in fi. ff. ad Treb.
Bal. & ibi Paul. de Caſ. in l. ſenium.
C. qui teſta. fac. poſ. & Aret. in §. præ
terea in vlt. q. inſti. quibus mod. ius
patr. pot. ſol. & Imol. in l. tam is. §. j.
ff. de don. cauſ. mor. vbi cõmuniter
tenent quòd filius non poteſt eman
cipari ad vnum actum. & Paul. de
Caſt. & Franc. Aret. in l. qui in pote-
ſtate. col. vlt. ff. de teſtam.
c ¶ Sub conditione. Adde Bal. in l. po-
tuit. in q. viij. & ibi Salyc. in vij. q. &
Mod. C. de iure delib. & Bart. in l. &
ſi conditionalis. & ibi Alexã. in ad-
dit. ff. de auth. tutor. vide de autori-
tate tutoris, & Io. de Imol. in d. l. ge-
rit. ff. de acqui. hæred.
d ¶ Aperta. Adde Bart. in l. hæreditas.
ff. de hær. inſt. qui ponit vltra hanc
rationem Dyn. aliam. & vide Bald.
& Salyc. in d. l. extraneum & Bal. in
d. l. hæreditas. vbi tenet contra Bar.
ibi per rationem Dy. hîc, quòd cau
ſa teſtati trahit ad ſe cauſam inte-
ſtati. vnde ſi quis inſtituat Titium
hæredem vſque ad Paſcha, & quòd
poſt Paſcha non ſit vlterius hæres:
dicit Bart. quòd talis inſtitutio non
valet, propter repugnantiam, quam
in ſeipſa includit. Sed Bal. tenet cõ-
trà, vt dixi per rationem Dyn. & idẽ
tenet Paul. de Caſt. in conſi. ccxij. in
antiq. & ſequitur Bal. in §. hæres pu
rè. propter rationem Dy. & ibi Chri
ſtoph. Por. & Aret. in fi. inſti. de hæ-
red. inſti. & tenet Ang. de Puriſio in
d. l. extraneum. & Imol. in d. l. hære-
ditas. verſ. vlterius quæri poteſt cir-
ca prædicta.
e ¶ Decedere. Pro parte teſtatus dece
dere. hoc eſt verum regulariter, vt
not. Bal. in repet. l. habeat. nu. 61. &
ibi dixi in apoſtil. ad eum in verſic.
concludo. C. de ſacroſan. eccle. Bar.
in l. cum filius. in princip. & ibi dixi
in apoſti. ad ipſum. in ver. pro parte
teſtatus. ff. de leg. ij. Cornel. conſil.
xxxv. incip. in caſu. in litera F. vo. j.
& conſil. lxxxv. incip. plura. in litera
G. vol. iiij. & omnino Bart. Socin. in
ſuo tract. fal. regula cccc. vbi ponit
xxij. fallen. ad hoc dictum.

In reg. Semel Deo. Argumenta.

1 *Sacrum ſemel effectum non debet ad vſus profanos transferri.*
2 *Papa ſolus ſacra profanare poteſt.*
3 *Impoßibile reputatur quod pendet ab vnius ſolius poteſtate.*

REGVLA LI.

a SEMEL [a] Deo dicatum,
non eſt ad vſus humanos
vlterius transferendum.

¶ EXEMPLVM iſtius regulæ
1 patet cuilibet: quia † quod ſemel
factum eſt ſacrum, & conſequenter
diuino cultui dicatum, non debet
b vlterius transferri ad vſus [b] ho-
minum: vnde ſi ædes ſacra in ali-
co loco licitè, id eſt iuris ſolenni-
tate ſeruata ædificatur: licet ædifi-
cium diruatur, locus remanet ſa-

cer.nec debet ad vſus hominũ con-
uerti, vt ff.de rer.diuiſ.l.in tantum.
§.ſacræ. & de contrah. empt. l.æde
ſacra.& inſtit. de rerum diuiſ. §. ſa-
cræ. Sed videtur obſtare ff.de verb.
oblig.l.continuus.§.pen.dicendum
2 eſt,†quòd hîc cõſiderauit iuris poſ-
ſibilitatem:ibi verò ſummi Pontifi
cis poteſtatem, qui poteſt ſacrum
3 ad profanum reducere.†quia quod
vnius ſolius poteſtati ſubiicitur,im
c poſſibile[c] de iure reputatur.ff.de le-
gat.j.l.apud Iulianum.§.fi.

ADDITIO.

a ¶Semel.Quod ſemel cõceſſum, re-
uocari nõ poſſit, & multa ſimilia in
quibus quid ſemel fieri ſufficit, vi-
de per Matth. de Afflict. in tracta,
prothomiſeos. §.vt infra xxx. dies
col.iiij.ſic.item quæro quo tempo-
re.nu.12. G. S.

b ¶Vſus.Adde gl.Bart.Bal.& Salyc.in
l.ſi nondum.C.de furt.& Ioan. Fab.
Ang.Aret.in §.ſacræ. inſti.de rerum
diuiſ.& hic Io.And.& Phil.Fran.&
an papa poſſit monachos ſine cau-
ſa reſtituere mundo.vide Ioã. And.
amplè in præcedẽti regula.& Abb.
in c.ex publico.de conuer. coniug.
& Bart.Soc.in l. Gallus. §. & quid ſi
tantum. ff. de lib. & poſth. & adde
ad hanc reg. Mari. Soc. in tract. de
oblationibus xx.libello.in princip.
Adde Fely.in ca.ſi quando. col.iij.
verſic. præterea dicit Hoſtien. de
reſcrip. ex cauſa verò poſſet. vt ibi
per eum,vbi allegat Doctorũ Theo
logorum opiniones. idem Felyn.&
in c. inquiſitionis. in princ. de ſent.
excommuni. & dixi in apoſtil. ad
Panormi. poſt eum in c. ne Dei ec-
cleſiam.nu. 1.in verſic. contra reg.
de ſimo.

c ¶Impoſſibile.Adde quod id quod à
principe venit implorandum,repu-
tatur impoſſibile, propter difficilli-
mum ad eum aditum.& idem tenet
Rom.in repet.auth.ſimiliter.colum.
xvj.in princ.C.ad leg.Falcid.& Bar.
in d.§.fin.hîc alleg.& vide gloſ. in l.
continuus. §. cum quis. vbi Bart. &
ſeq.ff.de verb. obl.& Alex.in d.§.fi.

In reg. Non præſtat.

Argumenta.

1 *Eligentes indignum ſcienter,an iu-*
re eligẽdi ſint ipſo iure priuati. &
nu.ſeq.
3 *Eligendi ius an conſumatur per*
electionem inutilem.
4 *Legatum pupillæ factum ſi nupſe-*
rit,non perit ea cõtrahẽte nulliter.
5 *Legatum factũ capaci an adima-*
tur ſi ſecundo fiat incapaci.
6 *Legatum tacitè adimitur.*

REGVLA. LII.

NON præſtat impedimẽ-
tum, quod de iure non
ſortitur effectum.

1 ¶†Si canonici nominauerũt ſcien-
ter indignum, & electio effectum
non habuit: non tamen priuantur
iure eligendi:quia non præſtat im-
pedimentum &c. vt ſuprà de elect.
c.perpetuo. & c. ſi cõpromiſſarius.
lib.vj. de conceſ.præb.c.ne captan-
dæ.ſed contrà videtur eod. tit. cap.
2 quanquàm. lib. vj. † vbi eligentes
ſcienter indignum priuantur iure
a eligendi.[a] Dicendum eſt, quòd il-
lud c. quanquã trahitur ad intelle-
ctũ illius c.perpetuo. videlicet quia
ſi nominantes indignum adeò per-
ſtiterint quòd ex vocibus eorum
communis electio ſubſequatur, tũc
priuantur iure eligendi. vt c. quan-
quam.aliàs non priuantur. vt d.ca.
3 perpetuo.†Item poteſt poni exem-
plum:ſi teſtator legauit mihi vnum
de ſeruis quem elegerim,& ego ele-
gi, & electio non habet effectum,
ius

ius eligendi non eſt conſumptum,
& ideo non præſtat impedimẽtum
volenti iterũ eligere.ff.de opt.leg.l.
ij.iij. & iiij. aliàs ſi electio ſortiatur
de iure effectum,conſumptum eſſet
ius eligendi, nec licet vlterius va-
riare: vt ſuprà eod.cap.quod ſemel.
ff.de lega.ij.l.ſtatuliberum. §.fin.cũ
4 multis ſimil. † Item poni poteſt
exẽplum : ponamus quod legatum
relinquitur pupillę ſub conditione,
ſi contraheret matrimonium : nam
ſi contrahit matrimonium infra pu
pillarem ætatem, non ſortitur effe-
ctum : & ideo non præſtat impedi-
mentum:facta enim legitimæ æta-
tis poterit contrahere,& conditio-
nem contrahendo implere.ff.quan
do dies leg.cedit.l. quod pupillæ. &
de condi.& demon.l.hęc cõditio.§.
5 j.†tamen contrà videtur,quòd iure
cauetur, quòd ſi teſtator relinquit
legatum primo capaci, & poſtea
animo adimendi primo, relinquit
ſecundo non capaci: quia licet non
ſortiatur effectum in perſona ſecun
di, tamen præſtat impedimentum
primo, quia impeditur petere lega-
b tum. [b] ff.de leg.j.l. planè.in prin.&
de adim.leg.l. legatum.§. pater.& l.
6 & ſi transferam. † Sed dicendum
eſt, quòd legatum etiam tacita vo-
c luntate [c] adimitur. ff. de adim.leg.
l.iij.§. fin.& l.ex parte. & de iis qui-
bus vt indig.l. ſi inimicitiæ.cùm er-
go appareat per tranſlationem fa-
ctam in ſecundum, teſtatorem vo-
luiſſe tacitè primo adimere, illa ta-
cita prima ademptio ſortitur de iu-
re effectum, vt dictum eſt : & ideo
præſtat impedimentum.Dy.

ADDITIO.

a ¶ Eligendi. Adde an per electio-
nem indigni eligentes poteſtate
priuentur eligendi. Bartol. Bald.
Mod. in l. cum quidam.ff.de leg.ij.
& Abb.in cap.bonæ. in j. & ca.cum
in cunctis. de elect. & ad alia hîc
not.per Dyn.vide Alexan.in conſil.
lxxxj. colum. ij. volum. v. & Ioan.
Andr. & Philip. Franc. hîc, & Bar-
tol. in l. non putauit. §.non quæuis.
ff. de contra tabul. vbi dicit, quòd
ſtatutum de mandando executioni
inſtrumentum, intelligitur de ritè
facto. & Bald. in l. non dubium. in
ij. colum.C. de legibus dicit, quòd
ſtatutum de gabella imponenda
ſuper contractu intelligitur de va-
lido,& Paul. de Caſt.in l.ſancimus.
in fin.C. de reſ.dicit, quòd clauſula
caſſans & irritãs omne aliud teſta-
mentum, habet tacitam conditio-
nem, videlicet ſi aliud in quo eſt
clauſula, eſt validum.& vide pul-
chrè Fely.in c.ex tenore. verſic.reg.
non præſtat. col.iij. de reſcript. qui
hãc regulam ornatiſſimè gloſſauit,
melius quàm qui maximè. Et quod
notat Felyn. in c. paſtoralis. col.ix.
verſicu.vltra Abb. de excep.& Bart.
in diſput. incip.lapſus.col.iij.verſ.v.
Adde an & quando eligentes ſcien-
ter indignum, priuentur poteſtate
eligendi,quod notaui in apoſtil. ad
Gemin.& Philip.Fran.in cap.quan-
quàm vtrobique. in princ. de elect.
iſto lib.& Card.Mandago. in tit.de
elect.c.ix. Felyn.in c.cùm olim,col.
j.de maio.& obed. Et caſu quo pri-
uatur poteſtate eligẽdi propter ele-
ctionem indigni ſcienter factam
ad quos deuoluitur ius eligendi,vi-
de eundem Mandag. vbi ſuprà. Ad
medium autem huius apoſtillæ,
quando dicit quòd ſtatutum loquẽs
de mandando executioni inſtru-
mentum, intelligitur de ritè facto,
Adde quòd illud non attenditur in
ſtatuto pœnali. notarius enim ſcri-
bens teſtamentum nullum & fal-
ſum, punitur de falſo, licet ex alia
cauſa ſit nullum. vt notat Bartol.in
l. quid ergo. §. cum autem. ff. de
infami. & in l. ſi quis legatum.
& ibi

& ibi Alex.ff.de falſ. Bal.& Salic.in
l.j.C.de ſepul.viol. & Iac.Rebuff.in
l.fi.nu.xj.& ibi dixi in apoſt.in verſ.
notarius.C.de locat. præd. ciuil.vel
fiſc.lib.xj. Secus autem ſi ſit nullum
vel imperfectum ſeu de actu imper
fecto, ita not. Bald.in l.iubemus.C.
de teſtam.vbi plenè. Adde Aretin.
inſtit.quib.mod.teſtam.infirm.§.po
ſteriore. col.ij. in gloſſ. exiſtere. &
ibi Ioan.Fab.

b ¶ Legatum. Adde eundem ſ. eod.
c.vtile.nu.5.& in fin. F. C.

c ¶Voluntate.Adde quòd idem eſt in
marito, vt eſt text. & ibi Bart. in l.
marito.§.illud.ff.de adul.& ibi etiã
in patre. & Bart. & ibi Alex. in ad-
dit.in l.nec in ea.ff.de adult.Ang.&
Alex.in l.in ſuis.in prin.ff. de lib.&
poſthum.Cyn. in l j.in fin.C.quæ ſit
long.conſuet.& Felyn.in c.ſi verò.
de ſent.excomm.& Bald. in l.ſi quis
non dicam rapere.C.de epiſc.&cle.
vbi ponunt plures q.ad hanc regu.

In reg.Cui licet.

Argumenta.

1 *Pater adulterum filiæ & occide-*
re, & contumelijs afficere poteſt
impunè.

2 *Iudex poteſt deferre iuramentum*
in litem actori, & illud taxare.

3 *Filiusfamilias, patre conſentiente,*
cauſa mortis donare poteſt, teſtari
autem non poteſt.

4 *Præſes prouinciæ ad mortem dam*
nare poteſt, deportare verò non po-
teſt.

5 *Curialis etiã ſi prædia donare poſ-*
ſit, vendere tamen ea nequit.

6 *Donare difficilius conceditur quã*
vendere.

7 *Procurator prorſus reuocari po-*
teſt, partim non poteſt.

REGVLA LIII.

CVI licet quod eſt plus, li-
cet vtiq; quod eſt minus.

1 ¶ † LICET patri occidere adul-
terum cum filia comprehenſum, &
ideo licebit quod eſt minus, id eſt
adulterum cum filia cõprehenſum
contumeliis afficere, vt hîc.& ff.de
adult. l. nec in ea. §. ius occidendi.
2 †Item poteſt facere iudex quod eſt
plus, id eſt iuramentum in litẽ defer
re actori, & ideo debet poſſe quod
eſt minus, id eſt taxationem iura-
mento adiicere, vt ff.de in litẽ iur.l.
3 videamus. §. pen. † Item eſt maius
condere teſtamentum, quàm mor-
tis cauſa donare. quod patet, quia
filiusfamilias poteſt mortis cauſa
donare patre conſentiente: vt ff.de
donat.cau.mort.l.tam is.§.j. tamen
teſtari non poteſt etiam patre con-
a ſentiente, [a] vt d.l.tam is.§.j.& ff.de
teſtam.l.qui in poteſtate.Si ergo li-
cet filio militi condere teſtamentũ
de caſtrenſi peculio, multò fortius
licere debet mortis cauſa donare,
b vt ff. de donat.l. filiusfam. §. vlt. [b]
¶Sed contra regulam ſolet opponi
4 de pluribus.† primò de præſide qui
habet ius gladij quod eſt maius, vt
ff. de offic. præſid. l.ſi illicitas.§.qui
c vniuerſas. [c] & tamen non deportat
quod eſt minus.vt ff. de leg.iij.l.j.§.
ij.quibus.& de iniuſto teſta.l.ſi quis
filio exhæredato. §. eius. ſed illud
quando non habet inſulas ſuæ iu-
riſdictioni ſubiectas, aliâs ſecus vi-
detur, vt ff.de interd.& releg.l.rele-
gatorum.circa princ. & not.in l.in-
ter pœnas. eod. tit. & ideo hæc op-
d poſitio [d] nõ facit ad rem: licet qui-
dam aliter dicant. ¶ Item oppo. C.
5 de prædiis decu.ſine decr.l.iij.†vbi
curialis poteſt donare prædia, ſed
non vendere, cùm maius ſit & diffi-
cilius permiſſum donare quàm ven
dere. C. de contr. iudic. l.j.ſed illud
ideo contingit, quia veriſimile eſt
quòd facilius venderet, ad hoc vt
pretium ex venditione deductum
deportaret, & ideo facilius inhibe-
tur venditio, quàm donatio: quia in
donatione ceſſat ratio prohibitio-
nis, quæ ad venditionem propriè
pertineret. ¶ Item opp. de l.in cau-
7 ſæ.ff.de procur. † vbi licet reuocare
procuratorem in totum, & non in
parte. Item oppon.ff.de admi.tut.l.
cum quęritur.& de vſur.l.Caius.vbi
licet nomina cõtracta in totum ap-
probare vel reprobare, ſed non par
tem. Sed in illis omnibus diuerſa
habentur vnius loco ratione con-
nexitatis officij: & ideo non eſt in
eis licitum variare, ſicut nec circa
eandem rem, vt ff.de dam. infect.l.
prætor.§.vnde quæritur. & determi
natum eſt ſ. eod.c. mutare. ¶ Item
opponi ſolet.ff.de peri.& commod.
rei.l.j.§.licet.& de pluribus aliis quę
not. & rationabiliter ſoluuntur. ff.
eod. l. non debet. & ideo repetere,
cùm ſint rationabiliter ſcripta, eſſet
potius tranſcribere, quàm notare:
& propterea ſuperuacuum.Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Conſentiente.Adde an filiusfam.
poſſit teſtari maximè in aduentitiis
in quibus patri non quæritur vſuſ-
fructus, Bar.& Alex.in l. Imperator.
ff. ad Treb. & quæ eſt ratio, quare
magis poteſt donare cauſa mortis,
quàm teſtari, vide Bart.Bald.& Frã.
Aret.col.ij.verſ. in ea glo.in l.qui in
poteſtate.ff.de teſtam. Cyn.Bal. Sa-
lic.& Alex. in l.ſenium. C.qui teſta.
& Bart.in l.tam is.§.j. hic allegat.&
Bart. & Bald. in l. habeat vnuſquiſ-
que.& ibi Iaſ. C.de ſacroſan. eccleſ.
& per canon. in c. Raynaldus. & c.
Raynutius.de teſta. Io.Fab.& Aret.
inſtit. quib.non eſt permiſſ. fac.teſt.
Sed an pro anima poſſit teſtari? vide
Doct.ſ.alleg.& in c.licet. de ſepult.
ſ.eod.& Cyn. Bald.Salic.& Alex.in
l. ſenium. C.qui teſtam. fac. poſſ.&
Rom. in repet. auth. ſimiliter.xxiij.
q.verſi.xix.ad col.xxvj.C.ad leg.Fal.
Abb.in conſ.lxiij.col.iij.in verſ.iiij.
volu.j.& Lud.Bologn. in primis &
ſecundis interpret.in l. ſicut. §.ven-
ditionis. ff. quib. mod.pign.vel hy-
poth. & quando donationem de-
beat præcedere conſenſus patris,
vel ſufficiat quòd ſubſequatur, vide
Bald.in l.ſi vxorem.C.de condit.in-
ſer.&Franc.de Crema in ſingu.lxix.
Quid in filiofam. clerico? dic quòd
poteſt teſtari, vt eſt gloſſ. reputata
ſingu.in c. quia ingredientibus xix.
q.iij.& tex.in auth.preſbyteros.C.de
epiſc. & cler. & Doct.in c.quia nos.
de teſt.& Cepol.caut.cxiij. cum ſeq.
& caut.cxlvij. Et idem in filiis Fran
cigenarum & Britonum, qui de ad-
uentitiis poſſunt teſtari, vt no.Bald.
in c.j.§.j.in fi.de fratr. de nouo ben.
inueſtit. & Franc. Aret.in d.l.qui in
poteſtate.co.iiij.& Alex.in addit.ad
Bart. in l. placet.ff.de acq. hæred.&
vide Dom. de Rota in deciſ. ccxlix.
in antiq.tit.de donat.& Abb.in cõſ.
cvij.lib. j. & dixi in §. ij.de conſuet.
iuriſta.per ſe lib.Cõſuet.Biturigum.
Adde inquantum quærit, an filiusfa.
poſſit donare cauſa mortis ſine cõ-
ſenſu patris.& alleg. Franc. de Cre-
ma ſuo ſing.lxix incip.donatio cau-
ſa mortis, &c. Tu dic breuiter pro
expoſ.princip.huius apoſtillę, quòd
filiusfamil. poteſt teſtari in bonis
caſtrenſibus, vel quaſi, ſine conſen-
ſu patris: nec in illorum iudicio
eius requiritur conſenſus regulari-
ter.de quo dixi in l. Imperator.in
apoſtil. in ver.inducto autem pecu-
lio. poſita ſuper gloſſ.in verſi.filio.
ff.ad Trebel. & in apoſtil. ad Guli.
de Cug. poſt eum in l. fin. §.neceſſi-
tate. in verſi. ſine conſenſu patris.
nume. 4. C. de bonis quæ lib. & ad
hœc

hoc quod quæritur quid in ſiliofa.
clerico, Bart. in l. ſi infanti. col. iij.
verſi. & ideo aduerte quòd in cauſis.
C. de iure delib.

b ¶ §. vltimo. Adde reg. iſtam non ha
bere locum in correctoriis, nec in
mandatis, nec in decretis, nec vbi
minus eſſet exemptum à poteſtate
eius cui plus cōcederetur: nec quan-
do alia ratio eſſet pluris, alia mino-
ris, vt vberrime tradit Deci. in l. non
debet. ff. eod. F. C.

c ¶ §. qui vniuerſas. Adde Bart. ibi &
in l. j. §. ij. quibus. ff. de leg. iij. & Fe-
lyn. in c. poſtulaſti. col. x. verſi. circa.
& verſic. limita primo. de reſcrip. &
Abb. in c. ex parte. in iij. de deci.

d ¶ Oppoſitio. Vide Dec. in l. j. in prin
cip. col. x. ff. de offic. eius cui mand.
eſt iuriſd. G. S.

In reg. Qui prior.

Argumenta.

*3 Impetrans primus, in beneficio ad-
mitti debet, licet ſecundus impetrās
prior literas præſentauerit.*

*2 Impetratio ſecunda quando priori
ſit præferenda. & num. ſeq.*

*4 Prior tempore potior eſt in ferēdis
ſententijs & in electionibus.*

*5 Creditor quando creditori debeat
præferri. & num. ſeq.*

*7 Mutuans in refectionē cuiuſpiam
rei, præfertur in illa re alijs credi-
toribus.*

*8 Creditor negans ſe poßidere, ſi con-
uincatur de mendacio, non audi-
tur volens poſtea prætendere prio-
rem hypothecam.*

*9 Creditor, cuius pecunia res emitur,
potior eſt quo ad eam rem ſibi obli-
gatam reliquis creditoribus.*

*10 Mulier quibus creditoribus in do
te ſit præferenda.*

*11 Creditor, cuius pecunia empta eſt
militia, antefertur cæteris.*

*12 Creditor ex inſtrumento trino te-
ſte ſubſcripto potior eſt alijs credi-
toribus.*

*13 Fiſcus in debito principali præfer-
tur alijs creditoribus.*

*14 Creditor funerarius potior eſt cæ-
teris.*

*15 Hypotheca expreſſa quando præfe
ratur tacitæ, & contrà. & nu. ſe.*

*17 Speciale id eſt, cuius contrarium
eſt generale.*

*18 Pignus prætoriū habentes an ſint
reliquis creditoribus præferendi.*

*19 Creditor habens pignus prætorium
an præferatur ei, qui habet conuen
tionale.*

*20 Prior tempore in duabus dotibus,
potior eſſe debet in iure.*

*21 Priuilegium reale præfertur per-
ſonali.*

*22 Creditorum omnium quādo æqua
ſit conditio.*

*23 Solutum per debitorem quo caſu
reuocari poßit. & num. ſeq.*

REGVLA LIIII.

a QVI prior [a] eſt tempore
potior eſt iure.

1 ¶ † SI vnus primò impetrauit in
eccleſia beneficium, alius ſecun-
dò, & ſecundus primò literas præ-
b ſentauerit, primus [b] debet eſſe po-
tior: quia qui prior eſt tempore im-
c petrationis, potior [c] eſt in iure be-
neficij conſequendi. vt §. de reſcript.
c. ſi pro te. & c. tibi qui gratiam.
lib. vj. ¶ Sed contra videtur eod.
titu.

titu. de reſcript. c. ſi pro te. & c. duo-
bus. vbi is qui ſecundo impetrauit,
2 præfertur priori. † Sed dicendum
videtur, quòd aut vtraque impetra-
tio eſt ſimplex, aut altera ſimplex,
& altera ſub conditione, ſi ad id e-
piſcopi & capituli conſenſus acce-
deret. Primo caſu aut apparet de or
dine impetrationis, aut non. Si ap-
paret, præfertur ille qui primo im-
petrauit: vt in præalleg. c. tibi. ſed ſi
de ordine non apparet, tunc ſubdi-
ſtingue: quia aut mandauit vni pro
uideri, & alteri canonicatum con-
ceſſit: aut canonicatum conceſſit
vtrique, aut neutri. Primo caſu præ-
fertur is cui canonicatum cōceſſit.
Secundo caſu præfertur is qui pri-
mò præſentauit: ſed ſi ambo in præ
ſentando concurrunt, ille præfer-
tur quem eligere voluerint illi, vel
maior pars illorum ad quos ſpectat
canonicorum receptio, & præben-
darum collatio, vt c. duobus. ſed ſi
prima impetratio conditionalis ſit,
ſecunda ſimplex, ſi fiat ante exiſten
tiam conditionis primæ, ſecunda
ſimplex præfertur, vt d. cap. ſi pro
3 te. † Sed videtur quòd exiſtente con-
ditione prima cōditionalis debeat
præferri quaſi exiſtentia conditio-
nis trahatur ad tempus conceſſio-
d nis, [d] vt ff. qui pot. in pign. fin. de
peric. & commod. rei vend. l. neceſ
ſario. §. quòd ſi pendente. Quidam
dicunt quòd ca. ſi pro te. ſit contra
ius commune, quod nihil eſt: imò
dicendum eſt quòd illæ leges lo-
quuntur & intelligi debent vbi non
erat in poteſtate contrahentis pri-
mò ſub conditione, ſecundo purè,
reuocare contractum conditiona-
lem. In propoſito autem ſummus
Pontifex poterat primam conditio
nem reuocare, & ideo multò for-
tius potuit per ſecundam puram de
rogare, vt §. eod. c. cui licet. & patet.
ff. qui pot. in pign. hab. l. j. & l. qui
balneum. in princip. & §. primo. & l.
potior. in princ. Item patet in albo
4 decurionum & conſulum. † Nam
qui prior eſt tempore, prior eſt iure
ferendarum ſententiarum & facien
darum electionum cæteris paribus,
vt ff. de albo ſcrib. l. j. & C. de con-
5 ſuli. l. j. lib. xij. † Item poni poſſet ex-
emplum regulæ in creditoribus qui
bus res ſunt obligatæ. nam qui prior
eſt tempore &c. ff. qui pot. in pign.
hab. l. potior. & l. creditor. & C. qui
potior. l. ſi fundum. Sed ad hoc vi-
detur obſtare. ff. de priuil. credit. l.
priuilegia. vbi non ex tempore, ſed
6 ex cauſa æſtimantur. † Quare di-
ſtinguendum eſt plenius: aut enim
omnes creditores prætendunt priui
legium reale: aut perſonale omnes:
aut quidam reale & quidam perſo-
nale: aut quidam perſonale, alij nul
lum: aut omnes nullum. Primo caſu
quando omnes prætendunt reale,
aut cōuentionale omnes: aut omnes
e prætorium: [e] aut quidam prætorium
& quidā cōuentionale. Et ſi omnes
conuentionale vel quaſi: aut omnes
expreſſum, aut omnes tacitum: aut
quidam expreſſum & quidam taci-
tum. Et ſi omnes expreſſum, aut e-
iuſdem temporis, aut diuerſorum.
Si eiuſdem temporis: ſi quidem ſi-
mul & eodem actu vtrique ſit obli-
gata res, admittitur vnuſquiſque
f pro parte dimidia. [f] Si ſeparatim
nec apparet cui prius, præfertur qui
primò contra extraneum poſſeſſo-
rem egit: inter ſe, potior erit condi
tio poſſeſſoris, vt l. ſi fundus. §. ſi
duo. ff. de pign. Si diuerſorum, tunc
nota regulam, & inſtantiam à re-
gula: regula eſt, Qui prior eſt tem-
pore &c. ff. qui pot. in pig. hab. l. po
7 tior. & C. eo. tit. l. ſi fundū. † Inſtan-
tia eſt in mutuante in refectionem,
vt in auth. de æqual. dot. §. his conſe
quens. in princip. colla. vij. & ff. qui
8 pot. in pign. hab. l. interdū. † Item in
negan

negãte ſe poſſidere, qui poſtea con-
g uictus prætendit hypothecam. g vt
C. qui potio. in pign. hab. auth. item
9 poſſeſſor. †Item fallit in eo cuius pe
cunia res emitur & expreſsè obliga
tur. l. licet. C. qui potio. in pign. hab.
10 †Item fallit in muliere h quę pręfer
h tur prioribus habẽtibus tacitam, vt
C. qui potio. in pign. hab. l. aſſiduis.
11 †Item fallit i in eo de cuius pecunia
i militia emitur, vt C. de pign. l. fin. &
12 auth. quod obtinet. † Item fallit in
habẽte hypothecam ex inſtrumen-
to priuato manu trium teſtiũ ſigna
to, ſi agat aduerſus eum qui non ha
bet inſtrumentum ſimile vel publi-
cum, vt C. qui potio. in pign. habe. l.
13 ſcripturas. †Item fallit in fiſco agẽ-
te ex cauſa primipilli, vt C. in quib.
cau. pig. vel hypoth. taci. contrah. l.
14 ſatis. †Item fallit in agente funera-
ria, vt l. at ſi quis. §. ſi colonus. ff. de
relig. & ſumpt. fune. & l. impenſa. &
ibi nota. Item fallit in vendente pi-
gnus pręt orium & habente cauſam
ſimilem qui non pręfertur, ſed cum
poſteriori concurrit, vt l. is cui §. qui
prior. ff. vt in poſſ. leg. Si omnes ta-
k citum, k ſimiliter dic referre eiuſ-
dem temporis vel diuerſorum: & ſi
eiuſdem, non referre eodem vel di-
uerſis actibus, ſi non apparet cui pri
mo: nam ſemper inter ſe melior erit
conditio poſſidentis: contra extra-
neum, occupantis. Et ſi omnes ſimul
ad agendum concurrunt, admittun
tur vnuſquiſque pro parte, vt ff. de
ſal. interd. l. j. §. ſi colonus. & l. fin. &
ff. de pig. l. ſi debitor. ſi diuerſorum
temporum, tunc qui prior &c. vt hîc
& ff. qui pot. in pig. hab. l. inſulam.
15 cum ſimil. † Si quidam expreſſum
& quidam tacitum: aut eiuſdẽ tem-
poris, aut diuerſorum: & ſi diuerſo-
rum, aut præcedit tacita & ſequitur
expreſſa, aut præcedit expreſſa & ſe
quitur tacita: ſi præcedit tacita &
ſequitur expreſſa, præfertur tacita
etiam fiſco, vt C. rem alien. geren. l.
j. ſecundo reſpon. licet gloſſa circa
fiſcum dubitet. ff. qui pot. in pign.
hab. l. ſi pignus. Si pręcedit expreſſa,
tunc pręfertur, vt ff. qui pot. in pign.
hab. l. Titius. in prin. & §. negotiato
rum. & C. eod. l. ſi fundum. & de re-
16 miſſ. pign. l. ſi ignorante. † Si eiuſ-
dem temporis, videtur idem, quod
eſt quãdo vterque profert tacitam,
vel vterque expreſſam eiuſdẽ tem-
poris: quia tacita & expreſſa pari-
l bus paſſibus ambulant, l vt ex prædi
ctis apparet: quia mutuãns in refe-
ctione præfertur habẽti expreſſam,
17 ſicut habenti tacitam. † Præterea
illud eſt ſpeciale, cuius contrarium
generale, vt in authent. de non alie.
§. vt autem lex. Sed ſpeciale eſt in
muliere, quæ præfertur habentibus
m tacitam tantum: m & ſic in eo caſu
ſpeciali fortior eſt expreſſa, quàm
tacita, ergo aliàs regulariter pares
18 ſunt. †Si omnes pręt orium: aut ſunt
omnes eiuſdem tituli, aut omnes ex
contractu, aut omnes ex cauſa le-
gata, vel omnes ex cauſa damni
infecti: & tunc non prodeſt præ-
uenire ex tempore, vt ff. de dam.
infect. l. ſi finita. §. ſi plures. & §.
Iulia. & l. prætor. §. eius rei. & C. de
bonor. author. iudi. poſſ. l. vlti. & ff.
n de bo. auth. iud. poſſid. l. cum vnus. n
& ff. vt in poſſeſſ. leg. l. is cui. §. qui
prior. aut diuerſorum, & tunc qui
prior eſt tempore, potior eſt iure, vt
C. qui pot. in pig. hab. l. ſi decreto &
19 d. l. is cui. §. poſtquam rei. †Si qui-
dam prætorium & quidam conuen
o tionale, o tunc qui prior tẽpore &c.
vt ff. qui pot. in pig. l. ſi & iure. & C.
vt in poſſ. l. ſi poſtquam. Secundo ca
ſu quãdo omnes perſonale: aut ſunt
eiuſdem tituli, aut diuerſorum: ſi e-
iuſdem, regulariter concurrunt,
non inſpecta prioritate, vel poſte-
rioritate temporis, vt ff. de priuileg.
credi. l. priuilegia. ij. reſpon. & ff. de-
poſi

20 poſi. l. ſi hominem. §. quoties. † Fal-
lit in duabus dotibus ab eadem ſub-
ſtantia debitis: in quibus qui prior
eſt tempore, potior eſt iure. C. qui
potior. in pigno. l. aſſiduis. §. fin. Item
fallit in fiſco. ff. de priuileg. cred. l.
quod quis. ſi diuerſorum, ſi quidem
ſunt paria priuilegia, concurrunt: ſi
diſparia, magis priuilegiati præfe-
p runtur: vt d. l. priuilegia. j. reſpon. p
& l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priui-
21 leg. credit. † In tertio caſu quando
quidam reale, quidam perſonale,
reale præfertur, vt in l. eos. C. qui
pot. in pign. hab. & ff. de pact. l. reicri
ptum. circa princip. In quarto caſu
quãdo quidam perſonale, alij nul-
lum, præferuntur priuilegiati, vt ff.
quod cum eo. l. ſed an hic. & de pec.
l. ex facto. §. fi. & de priuileg. cred. l.
ij. & l. ſi ventri. §. eorum ratio. & de
22 ceſſio. bonor. l. j. & ij. † In quinto
quando omnes nullum, aut agitur
ad dationem quãtitatis, vel ſpeciei,
vel generis, aut ad factũ. Primo ca-
ſu aut erant bona poſſeſſa per cre-
ditores: & tunc omnium eſt æqua
conditio. vnde ſi vni ſoluatur, reuo-
catur pro rata per alios: vt ff. de iis
quæ in fraud. credit. l. qui autem §.
ſciendum. & l. ait prætor. §. ſi debi-
23 torem. in fi. † ſi verò non erant poſ-
ſeſſa per creditores: ſi debitor ſoluit,
aut ſoluit authoritate iudicis inter-
cedente, aut ſine iudicis authorita-
te. Primo caſu quando ſoluit iudicis
authoritate, tunc nõ eſt locus reuo-
cationi, vt ff. quæ in fraud. credit. l.
qui autẽ. §. apud Labeonem. Secun-
do caſu quando ſoluit ſine iudicis
authoritate, & tunc aut omnes cre-
ditores pariter inſtabant, & tunc ſi
debitor vni gratificatus ſoluat, re-
q uocatur pro rata per alios q, vt ff.
24 quæ in fraud. credit. l. pupillus. † Si
verò omnes non inſtabant, & vni
ſoluatur: aut ſoluitur à debitore
ſponte, aut extorquetur ab inuito: ſi
ſoluitur ſponte, non reuocatur per
alios: ſi ab inuito extorquetur, reuo-
catur, vt præalleg. l. pupillus. & l. qui
autem. §. ſciendum. ff. quæ in fraud.
credi. niſi mora erat periculum al-
latura: vt ſi debitor cum pecunia
fugiebat, nec haberi poterat iudicis
copia, vt in l. ait prætor. §. ſi debito-
rem, ff. de his, quæ in fraud. cred. Si
extorſit iudicis authoritate, nõ reuo
catur, vt ff de his quæ in frau. cred.
25 l. qui autem. §. apud Labeonem. † Si
autem agatur ad factũ, aut petitur
& in condemnationẽ deducitur fa-
ctum: & tũc ſi ſimul creditores con-
currunt, præfertur qui primo con-
traxit, vt ff. loca. l. in operis. ſed ſi in
condemnationem deducitur inter-
eſſe, idem ſeruatur quod dictum eſt
ſeruari debere, cùm agitur ad quan-
titatem, vt l. in operis. & de verbor.
oblig. l. ſtipulationes non diuidun-
tur. §. Celſus.

ADDITIO.

a ¶ Qui prior. Intellige regul. iſtam
in iis, qui omni alio reſpectu præ-
terquam temporis pares ſunt, vt hic
gloſ. & vide Rom. conſil. xlvij. viſis.
& ccxcviij. Circa. & Alex. conſil. iij.
& xxiiij. vol. v. qui ex hac reg. deci-
dunt plures notab. quæſt. F. C.
b ¶ Primus. Adde quòd in beneficia-
libus inter contendentes attenditur
titulus iuſtior. iuxta not. in c. cùm
veniſſent. de in integr. reſtit. & ple-
nè not. Guid. Pap. in q. lxxxv. incip.
curia. G. S.
c ¶ Potior. Adde quãdo tempus datæ
literarũ attendatur. Felyn. poſt Abb.
in c. eam te, in antepen. col, ver. tem-
pus. de reſcript. vbi ponit regulam
affirmatiuam cũ ſex fallent. & vide
ipſum in c. paſtoralis. in princ. col.
iij. eo. tit. & Bald. & Imol. in l. ſi quis
filio. §. eius. ff. de iniuſto rupto teſta.
& Bart. in l. abſenti. ff. de donat. &
Nicol. de Neapol. in l. ſi duas. in fin.
princ. ff. de excuſa. tut. & Ang. Aret.

inſtit. quibus modis ius pat. §. filiuſfamilias. & Doct. in c. ſi eo tempore. de reſcript. cod. lib. Et nota quòd prioritas cauſatur ratione vnius horæ, vt not. in d. c. paſtoralis. & per Felyn. in c. capitulum. verſ. de concurſu duorum. col. xiiij. de reſcript. & quæ not. Dyn. & ibi dico in additio. in regula, in pari. & in regula, beneficium. & quãdo ſecundus impetrans prǽferatur primo, vide glo. in c. quia ſæpe. de præbend. lib. vj. & Domi. de Rota in deciſ. cccciij. in antiq. tit. de reſcript.

Adde quod poſui in addit. ſuprà in regula, non firmatur. in verſicu. tempus datæ. tangitur aliquid de materia prioritatis quando ſecundus primum impetrãtem præuenit in præſentatione reſcripti per Felyn. poſt Panormi. & alios in c. j. de reſcript. Anto. in c. plerunque. colum. penult. eod. tit. omnes. & præcipuè Philip. Franc. c. vt debitus. col. xiiij. cum iij. ſeq. & ibi Cardin. Alexan. col. x. de appel.

d ¶ Conceſſionis. Adde Dyn. & quæ ibi dixi in regula, beneficium. in penult. additio. & Bart. in l. neceſſario. verſicu. vltimo nota. ff. de pericu & commod. rei vendit. & l. ſi filius. de verbo. oblig. & in l. qui balneum. in princ. & ibi ſingul. Alex. in addit. & Bald. in antiq. lect. ff. qui potior. in pigno. habean. & Bald. in d. l. neceſſario. in antiq. lect.

e ¶ Prætorium. Adde quot ſunt ſpecies pignorum, Bart. & Alexã. Mod. Doct. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudic. & Pet. de Ferrar. in forma libelli, in act. hypothec. in gloſſ. ſuper verbo, ſuper eadem obligatione. col. j. & Ioan. Fab. Aretin. & Iaſ. in §. item Seruiana. colum. j. inſtitut. de act. & Bart. in l. ſi & iure. col. ij. ff. qui potio. in pign. hab. vbi reprobat diſtinctionem Dyn. hic, & aliter diſtinguit, vt ibi per eum. & adde Abb. & Fely. in c. cum aliquibus. de re iudic.

f ¶ Dimidia. Adde Dy. in c. cum ſunt. nume. 3. & c. in pari. in princip. hoc titulo. F. C.

g ¶ Hypothecã. Adde Dyn. in c. nullus pluribus. num. 5. & c. qui ad agendum. nu. 8. hoc eod. tit.

h ¶ Muliere. Adde an mulier ſit potior fiſco creditore, Cyn. Bart. Bald. Salyc. in l. j. & ibi Alex. in addit. ad Bart. C. de priuileg. fiſci. & in l. ſatis. C. in quibus cauſis pign. vel hypoth. contra. & Angel. de Peruſ. Imol. & Doct. Moder. in l. ſi marito. ff. ſolut. matrimo.

i ¶ Fallit. Adde gloſſ. Cyn. in l. diuerſis. & l. ſeq. C. qui pot. in pign. hab. & gloſſ. & Bar. in l. interdum. ff. qui potior. in pign. hab.

k ¶ Tacitum. Adde duas eſſe ſpecies tacitæ hypothecæ, altera inducitur ex mera legis diſpoſitione, qualem habet vxor in bonis viri: in altera requiritur etiam factum hominis, cuiuſmodi habet locator in rebus illatis per conductorem, ita diſtinguit Iaſ. in §. item Seruiana. inſtitut. de actio. F. C.

Adde quòd iſta regula ſecundum Dy. non ſolum habet locũ in hypotheca expreſſa, ſed etiã in tacita. vnde ſicut habens expreſſam hypothecã anteriorem præfertur omnibus poſterioribus creditoribus habẽtibus tacitam vel expreſſam hypothecã ſic etiam habens tacitam hypothecam anteriorem, regulariter præfertur poſterioribus creditoribus non ſolum habentibus tacitam, ſed etiã expreſſam & fiſco. & ita refert. & ſequitur Maria. Socin. tract. de oblig. in xj. & xij. libellis, vbi quærit, an oblatio debitoris offerentis bona ſua, præiudicet creditoribus anterioribus habentibus expreſſam vel tacitam hypothecam, vbi concludit, quòd non, & vide Bart. Bald. & ſequa. in iuribus hic per Dyn. alleg. & ad diſtinctionem, & not. per Dy. hic vide Ioan. Pet. de Ferr. in forma libelli in actio. hypoth. in gl. ſuper verbo, eadem oblig. col. iiij. verſic. ſed pone. & Cyn. & Bart. Bald. Ang. & Salyc. in l. vnica, C. de priuileg. & dot. & Cepol. cau. cxxiiij. incip. vulgaris regula. cum duabus ſequen. & Doct. in apoſtil. ſeq. alleg.

l ¶ Ambulant. Quid differat tacitum pignus ab expreſſo, docet Ferrar. in d. gloſſ. in ver. ſub eadem. col. ij. ver. deinde. F. C.

m ¶ Tantum. Opin. Dyni ſequuntur communiter Doct. vt refert Iaſ. in §. fuerat. ſuper gl. creditoribus. inſti. de actio. & ita practicatur. F. C.

n ¶ L. cùm vnius. Adde ibi Bart. col. vlt. verſic. venio ad ſecundum. & in l. ſi decreto. C. qui potior. in pign. & Bald. in authen. & qui. col. iiij. C. de bon. author. iud. poſſid. vbi ponit qui dicantur creditores eiuſdem tit. & gloſ. & Bar. in l. priuilegia. ff. de priuileg. cred.

o ¶ Conuẽtionale. Adde quando concurrant pignus prætoriũ & conuentionale, Lud. Bolog. in l. fundus. ff. de ann. leg. in interpret. & Bal. conſ. ccccxvj. lib. iiij. & quid differt prætorium à conuentionali, vide gloſ. Bar. Bal. Paul. de Caſt. & Alexan. in addit. ad Bartol. in l. j. ff. de pign. act. & de Ferra vbi ſuprà, & Abb. & Fel. in c. cũ aliquibus. in prin. de re iud. & Specul. tit. de pign. & hypoth. § j. & Iaſ. in §. item Seruiana. colum. j. inſtit. de actio. ¶ Tu dic. quòd differat in modo conſtituendi: conuentionale enim ſolo partium conſenſu contrahit: prætoriũ verò tranſitione, niſi in caſu. l. cùm vnius. §. ſi. cum l. ſeq. ff. de bo. auth. iud. poſſid. addit aliam differentiam. Alex. in ſuprà alleg. l. j ff. de pig. act. ſcilicet quòd cũ requiritur diſcuſſio in prætorio, quæ aliàs requiritur in conuentionali hyp. item aliam, quia creditor accipiens pignus prętoriũ, licet non ſit idoneum, liberat debitorẽ. l. à diuo Pio. §. ſi pig. ff. de re iud. Secus autem in conuentionali. l. creditor qui non idoneum. ff. cert. pet. & l. ſi pro mutuo. C. eo. tit. & Bart. in l. non eſt mirum. in fin. ff. de pign. act. quid ſit pignus iudiciale, & an & in quo à prætorio differat, vide gl. rubr. C. de præto. pign. & melius per Alex. in l. à diuo Pio. §. in venditione. in antepen. col. ff. de re iud. & quæ ſit differentia inter pignoratitiam & hypothecariam, vide Spec. in tit. de pign. in prin. ver. quid ſi iudex. & ver. quæ autem ſit differentia.

p ¶ Primo reſponſo. Adde ibi Bar. qui ſequitur Dy. hic. & Doct. in l. vnica. C. de priuil. dot. & Ferra. vbi ſuprà, col. vj. in fi. ver. modo venio. & quo ad cætera not. hic per Dyn. vide per ipſum de Ferra. & adde Bart. Soc. in l. j. col. iiij. verſ. iiij. not. cũ ſeq. ff. ſol. matr. & Bart. Bald. & Alex. in addi. ad Bart. in l. in operis. ff. locati.

q ¶ Alios. Adde quando id quod vnus ex pluribus creditoribus à debitore exigit debeat cõmunicari cũ aliis, Bart & Mod. in l. pupillus. de iis quę in fraud. cred. & Io. Andr. & Doct. in rubr. de oblig. & ſol. & Bal. in l. ſi. in fi. ij. q. ff. depoſi. & text. in l. pecuniæ. & ibi Saly. in fi. C. de priuileg. fiſci.

In regulam, Qui ſentit.

Argumenta.

1 *Emptori cedit quicquid rei emptæ accedit.*

2 *Aucta parte hæredis per cõtratabulas, augetur & legatorum onus in perſona ſubſtituti, & contra ea diminuta, legata etiã diminuũtur.*

3 *Commodum quando ſentire debeat, qui tulit incommodum, & nu. ſeq.*

5 *Agnata proximior ſentit commo-*

dum hæreditatis, onus autem tute-
læ non ſubit.
6 *Contrariorũ, ſi de vno prædicatur,*
ſeu diſponit affirmatio, de altero
diſponit negatio.
7 *Contrariorum alterum è medio tol*
litur, poſito in eſſe altero.
8 *Contrariorum quando eadem ſit*
diſciplina, & nu. ſeq.

REG. LV.

QVi ſentit onus, ſentire de
bet commodũ, & cõtra.
1 ¶†Sicut poſt venditionem perfe-
ctam omne cõmodum accedẽs rei
venditæ, pertinet ad emptorem: ita
& omne incommodũ accedere de-
bet, vt C. de pericu. & commod. rei
vend. l. poſt perfectam. & ff. eod. l. id
2 quod. †Itẽ ſicut diminuta parte hæ
redis ſcripti per contra tabulas, di-
minuitur & legatorum onus, ita au
cta parte ſcripti hæredis per contra
tabulas, augetur & legatorum onus,
vt ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. l. & ſi
3 contra. in fi. & de leg. iij. l. fi. †& iſta
regula habet locum quando circa
commodum & incommodũ eſt per
omnia par ratio, & perſonæ ſuſci-
pientis commodũ & incommodum
habilitas: & hoc patet per exem-
pla, inſti. de contrahen. empt. §. cùm
a autem [a] & de legit. patro. tut. & ff.
de leg. j. l. ſi ex toto. & de leg. iij. l. fi.
& de vulg. & pupil. ſubſtitut. l. & ſi
contra. & C. de caduc. toll. l. vnica. §.
pro ſecũdo. & de furt. l. manifeſtiſſi-
4 mi. §. ſed cùm in ſecundã. †ſed vbi
non eſt per omnia vtriuſque par ra
tio, regula non procedit: vt eſt vide
re in l. ſi quis aliena negotia gerẽs.
ff. de nego. geſt. & ibi not. & de pro-
curat. l. qui proprio. §. procurator.
Item in caſibus aliis not. in d. l. ſi
quis. ff. de neg. geſt. & in l. ſi quis pu
tans. §. j. cõmuni diuid. & pro ſocio.
l. ſed & ſocius. §. ſi abſenti. Item ſi
non eſt eadẽ perſonæ conditio, vel
habilitas circa vtrunque ſuſcipien-
5 dum. † vt ſi agnata proximior eſt,
cum tractatur de ferendo onere tu
telæ. Nam ipſa ſuccedit in commo
dum, id eſt, in hæreditatem: & ta-
men nõ tenetur ſubire tutelæ onus,
imò defertur ad agnatũ maſculum
in gradu remotiorẽ, vt inſtit. de le-
git. patro. tutel. §. fi. & ff. de legit. tut.
l. j. §. interdum. Tamen illud genera
le. quòd hîc colligitur, & in l. alle-
gata, ſcilicet, Diſciplinam contra-
b riorum eandem eſſe [b], non videtur
procedere: imò in genere videtur
6 contraria: †quia cùm de vno gene-
re contrariorũ prædicatur affirma-
tio, de altero prædicatur negatio,
quod eſt eius oppoſitum: vel quod
idem eſt, Si de vno diſponit affirma
tio, de altero negatio, vt l. j. in prin.
ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. &
inſtit. de tutel. in prin. & ff. de accu.
l. qui accuſare. ergo non eſt eadem
7 diſciplina, ſed contraria. †Præterea
patet per id quod dicitur, Ad poſi-
tionem vnius contrariorũ, ſequitur
c remotio & deſtructio alterius [c], vt
ff. de verb. ſig. l. hæc verba ille. & de
inſtit. actio. l. ſed & ſi pupillus. §. ſi
inſtitoria & in auth. de mand. prin.
8 §. neque autẽ. col. iij. †Reſpondeo,
vbi de quolibet contrariorũ reſpon
detur affirmãdo, vel de quolibet ne
gando, ſimpliciter verũ eſt eandem
eſſe diſciplinã contrariorũ, vt inſti.
de contrahen. emp. §. cùm autem. &
C. de cad. tol. l. vnic. §. pro ſecũdo. &
de furt. l. manifeſtiſſimi. §. ſed cũ in
ſecundam. & de vulg. & pupil. l. & ſi
contra tabulas, & de leg. j. l. ſi ex to-
to. in princ. & de legat. iij. l. fin. tunc
enim eadem eſt in genere, & ea-
dem in ſpecie: & eadem aliquan-
do quantum ad numerum, vt cùm
in eadem verborum ſerie vtriuſque
diſpoſitio traditur. Nam tunc eſt ea
dem

dem quantum ad numerum: quia
vna eſt verborum conceptio, quæ
vtrunque cõtrariorum diſponit: ſed
eo reſpectu, quia diuerſa diſponit,
poteſt ratione effectus in plura par
ticularia diuidi, & diuerſa iudicari,
9 †ſed vbi de altero eſt affirmatio &
de altero negatio, non eſt eadẽ ſed
contraria diſpoſitio: ſed pro tanto
dicitur eadẽ diſciplina ea ratione,
quia vno cognito habetur cogni-
d tio [d] alterius, vt in præalleg. l. qui ac
cuſare. & l. j. ff. de iis qui ſunt ſui,
vel alie. iur. & inſti. de tutel. in prin.
& ff. de præt. ſtipul. l. j. §. ſtipulatio-
num. Ea ratione ergo dicitur ea-
dem diſciplina: ſed non dicitur ea-
dem ratione diſpoſitionis contra-
riorum.

ADDITIO.

a ¶§. cum autem. Adde ibi Ioan. Fab.
in prin. Chriſtoph. Porc. & Aret. in
ij. col. & onus meretur honorem, vt
not. Bart. & Bald. in l. amiciſſimos.
in prin. ff. de excuſat. tut. & vide hic
Ioann. Andr. in Mercuria. & in c. ra-
tioni congruit. & ibi Dy. & quæ ibi
dico. & Bald. Bart. & Doct. in l. ſi is
qui. §. ſi quem queſtum. ff. commod.
vbi limitant hanc regulam, vt ibi. &
Ang. in conſil. lxxxv. incip. ex the-
mate. col. j. verſic. iij. probatur.
b ¶Eſſe. Adde Bar. in l. inter ſtipulan-
tem. §. ſacram. col. iij. ff. de verb. obl.
& in l. in fundo. ff. de rei ven. & ali-
quid per Bald. in l. fin. circa iiij. vel
v. col. C. de fideicom. & Alex. in rub.
de acquir. poſſeſ. ff. & Bald. & Aret.
poſt Ioan. Fab. inſtit. de his, qui ſunt
ſui, vel alie. iur. in princ. & ibi Chri-
ſtoph. Porc. in iij. notab. & Cyn. Bal.
& Salyc. in l. j. §. pro ſecundo. C. de
caduc. tollen. & Alex. in l. ſi contra
tabulas. ff. de vulg. & pupil. ſubſtitu.
& in d. §. ſacram. & Ioann. And. hîc,
& Moder. & Angel. in conſil. lxvj.
col. ij. verſic. item multa. Vide Deci.
in l. ſecundum naturam. ff. eod. tit.
c ¶Alterius. Adde Dyn. in cap. nullus
pluribus. nu. 7. 3. eod.
d ¶Cognitio. Et hoc modo argumen
tatur in c. poſſeſſor. circa princip.
3. eod.

In reg. In re communi. Argumenta.

1 *Socij prohibentis alterum ſocium in*
re communi ædificare, melior eſt
conditio.
2 *Socius quando ſocium impedire poſ*
ſit in re communi. & nu. ſeq.
4 *Occupantis conditio in pari cauſæ*
quando ſit melior.

REGVLA LVI.

IN re communi melior eſt
conditio prohibentis.
1 ¶Si † habeo fundum tecum com-
munem, & tu velis ædificare do-
mum in fundo, & ego prohibeo:
melior eſt conditio mei prohiben-
tis, quàm tui ædificare volentis, vt
ff. communi diuid. l. Sabinus. Sed
videtur quòd melior ſit conditio
facientis, quàm prohibentis, vt ff.
pro ſoc. l. cum duobus. §. item Mela.
Omiſſis ſolutionibus aliis quæ ſunt
à veritate remotæ dicendum eſt,
2 †quòd aut ſocius [a] vult facere aut
a reficere in loco communi ad eum
vſum ad quem res parata eſt: & po-
teſt etiam inuito ſocio, vt ff. com-
muni diuid. l. ſi ædes. & pro ſocio.
l. cum duobus. §. item Mela. Aut ad
eum vſum ad quem res parata non
eſt: & tunc ſi intereſt prohibentis
non fieri, melior eſt conditio pro-
hibentis vt d. l. Sabinus. & ff. de
ſeruitu. vrbanor prædior. l. quidam
Ibertus. §. cùm parietem. & hoc caſu
3 poteſt intelligi regula: † aut nihil
intereſt prohibentis, & poteſt fieri
eo inuito: vt ff. de ſeruitu. vrban.

prædior.l.fiſtulam.§.pen.& fin. ha-
bita tamen diſtinctione vtrum iure
ſeruitutis facere vel reficere velit,
quia tunc non poteſt, vt ff.de ſerui-
tu.vrban. præd. l.parietem.aut iure
communionis,& poteſt,vt d.l.cum
duobus. §. idem reſpondit. Item
contra regulam videtur illud gene-
4 rale, quo cauetur † quòd in re vel
c cauſa pari melior eſt conditio [c]
occupantis, vt ff.de leg.j.l. ſi pluri-
bus.& de verb. oblig. l. ſi Titius. &
de procura.c.ſi duo.lib.vj. ſed hæc
regula loquitur in ea re quæ pro
parte ſua indiuiſa ad plures per-
tinebat: leges verò contrariæ lo-
quuntur in eo iure quod diſtinctum
eſt in vnius executionem qui pri-
mo occupauerit litem cõteſtando.
Lite enim cõteſtata ſibi quærit exe-
cutionẽ, & alterum in ſolidum ex-
cludit, niſi in caſibus enumeratis
in c.duo ſuprà de procurat.

ADDITIO.

a ¶Socius. Adde Aretinum inſtitu.
de rerum diuiſione.§. religioſum.
& Petr.de Ferra.titul.pro hæred.vel
re ſingul.in gloſ.ſuper verbo, in fu-
turum.& Bar.in l.ſi ædibus, & l.in-
ter quos. ff.de damn. infect. & in l.
ſi ſtipulatus fuero.ff.de verb.oblig.
& Bal.in d.§.religioſum. & in con-
ſil. cx. volum. iij. & Cepol.tract.de
ſeruit. de pariete & muro. & vide
textum.& ibi Doct.in l.iiij. de ædi.
priuat. & in l.cum duobus. §. idem
reſpondit. qui ceſſantis. ff.pro ſoc.
Et Franc. de Crema, ſingul.xcvij.
aliàs lvij.incip. decidi. vbi dicunt
Doct.per d. §. idem reſpon. & l. iiij
C.de ædifi. priua. quòd ſi ſocius in-
tra quatuor menſes non contribuat
nec ſoluat ſuo ſocio partem expen
ſarum dictæ refectionis, quòd res
communis efficitur in totum ſocij
reficientis, vel reparantis. Et vide
Ang.Aret.in §.ſequens. inſtitut.de
actio.& Cepol. caut. lxxxv. Roma
in ſingul. incipien. communis res.
& Ludo. Bologn. in l. ex parte. ff.
famil.herciſ.in ſuis primis interpre
tat.de ſocio expendẽte pro re com
muni reficienda.& glo.in l.Sabinus
hîc per Dyn. alleg. per quam dicit
Bald. in l. duo fratres.ff. de acquir.
hæred.quòd ſi duo habent domum
communẽ, & vno abſente alter ſo-
lus habitet: non tenetur ad partem
penſionis ſocij abſentis vel non ha-
bitantis:quia vſus diuidi non poteſt
niſi domus diuidatur. & refert Ri-
chard.Malumbr. dicẽtem fuiſſe ita
iudicatum.& etiam Cyn.in l. ſi quis
putans in princ. & ibi Dyn.ff.com-
mu. diuid. & tenet Bald. in l.j.C.de
teſtam.& in c.j §.preterea ducatus.
de prohibit.feud.alien.per Feder.&
Pau.de Caſt. in d.l.j.de teſtã.& Ce-
pol.in conſ.iiij. col.iij. verſio.& pro
hoc.l.duo.& Iaſ.in repe.l.quominus.
q.xvj ff.de flum.Et Salyc. in l. iube-
mus.C.de ſacroſan.eccle.& Bar.So-
ci.in l.ſerui electione.§.Labeo.ff.de
leg.j.& ſingulariter Pau. de Caſt. in
conſil. cccxciiij. in nouis. ſed Flor.
de ſancto Petro in d.l.l.Sabinus. te-
net cõtrarium.Et not.bene, quia vi
di de facto hîc Bituris:& adde Car.
Alex. in c. Nicena. xxxj. diſt. col.ij.
verſic.ſi quæritur & aliquid per Fe-
lyn.in c.cùm omnes.col.viij. verſi.
in eadem gl. de conſtit. & Anchar.
& Abb.in c. j. de immunit.eccle.&
Bal.in conſ.ccv.primo vol.& Abb.
in conſil.lxxxiij. lib.j.& Alex. in d.
§.Labeo. vbi ponit plures quæſtio-
nes ad materiam.
b ¶Socio. Hoc tenet Bart. in l. iiij.§.
Cato. col. iij. verſic. quid dicemus.
nu.15.ff.de verbo.oblig. G. S.
c ¶Conditio. Adde quãdo ſit melior
conditio occupantis, & etiam in
pluribus procuratoribus in ſolidum
datis Bart.Bald. Alex.& Mod.in l.ſi
pluri

pluribus.ff.de leg.j. & Bart. Bald.&
Alex.in addit.ad Bart.in l.pluribus.
ff.de procu. & Io.And. & Gemin.in
c.ſi duos.ſuprà de procur.& Abb.in
ca.non iniuſtè.de procu.& quę not.
Io. And. in c.cum plures.de offi.de-
leg.ſuprà eod.lib.

In reg.Contra eum.
Argumenta.

1 *Interpretatio fieri debet cõtra eum*
qui apertius loqui potuit. & nu. 2.
3 *Interpretatio quare fiat pro loca-*
tore verba proferente.
4 *Ambiguitas contra quem debeat*
interpretari.
5 *Interpretatio quando fieri debeat*
ſecũdum id quod eſt veriſimilius.
6 *Confeſsio quando contra confiten-*
tem recipiat interpretationem.
7 *Verba in iudicijs prolata contra*
proferẽtem an ſint interpretanda.
8 *Sententia dubia à quo poſsit inter-*
pretationem recipere.
9 *Pretoriam ſtipulationem prætor*
interpretari ſolet.
10 *Priuilegium ſuum interpretari po*
teſt qui illud conceſsit.
Lex dubia vel obſcura per quem
declarari debeat.
11 *Teſtamẽti verba dubia à quo de-*
beant interpretari. & nu. ſeq.

REGVLA LVII.

a CONtra eum [a] qui legem
dicere potuit apertius, eſt
interpretatio facienda.

1 ¶ † SI vendo domum, & tempore
venditionis & traditionis dico: ſtil-
b licidia vti nunc ſunt, ita ſint, [b] vi-
deor dicere quòd domui venditæ
debeatur à vicinis ſeruitus ſtillici-
diorum recipiendorum, non econ-
trà, quòd domus vẽdita debeat ſer-
uitutem vicinis, vt ff.de ſeruit.vrb.
præd. l. ſi arborem.§. hæc lex.& de
contrah.emp.l.cum in lege.& l.La-
beo.& de pact.l.veteribus.& de eui.
2 l.qui libertatis. † ¶ Sed opponitur
& videtur quòd interpretatio non
ſit facienda contra proferentem.ff.
de contrah. empt.l. ſi in emptione.
ſed ibi verba fuerunt prolata ab
emptore: & ideo fit interpretatio
contra eum, qui verba protulit, in-
ſequendo tenorem iſtius regulæ,
Item videtur contra regulam.ff.lo-
3 ca.l. ea lege. † vbi fit interpretatio
pro locatore qui verba protulit.ſed
ibi fauore locatoris pactum erat ap
poſitum: & ideo non debet fieri in-
terpretatio cõtra eum, ne offenda-
tur regula, quod fauore &c. vt j.eo.
c. quod ob gratiam. Et quia iura
ſunt varia circa materiam iſtam,
o ideo vtile eſt plenè diſtinguere. [c]
4 † Quia aut ambiguitas interpreta-
tione indigẽs reperitur in cõtractu,
aut in confeſſione, aut in iudicio,
aut in ſententia, aut in ſtipulatione
prætoria. aut in priuilegiis, aut in
verbis à lege prolatis, aut in vltima
voluntate. Si in contractu, aut vale-
re poteſt contractus ſecundum in-
terpretationem alterius tãtùm, aut
ſecundũ interpretationẽ vtriuſque.
Si ſecundum interpretationem alte
rius tãtùm; illius interpretationem
ſequimur ſecundum quem interpre
d tatio contractus valere [d] poteſt, vt
l.quoties.ff.de verb.oblig.& de reb.
dub. l. ſi is, qui ducenta. §. verum.
5 † Si ſecundum interpretationem
vtriuſq; valere poteſt, tunc inſpici-
mus veriſimilius. ſuprà eod.c.inſpi-
cimus.& ff.eod.l.ſemper in ſtipula-
tionibus. & l. ſemper in obſcuris:
Sed ſi veriſimilius non apparet, tũc

habet locum regula, videlicet quòd
fiat interpretatio contra proferen-
tem in cuius poteſtate fuit verba la
tè concipere, vt ff. de pact. l. veteri-
bus. & de ſeruit. vrb. præd. l. ſi arbo-
rem. §. hæc lex. & de contrah. empt.
l. Labeo. & l. cum in lege. & l. ſi in
emptione. & de ver. oblig. l. ſtipula-
tio iſta. §. in ſtipulationibus. & l. qui
6 ex pluribus. & l. quicquid. † Si in
confeſſione, cogendus erit dicere
confeſſus certum, vt ff. de confeſ. l.
certū. aliàs fieret interpretatio con-
tra eum, vt ff. de interrog. act. l. de
ætate. §. qui tacuit. arg. ff. de ventre
inſpic. l. j. §. quid ergo. quod de iure
nouiſſimo intelligendum videtur, ſi
reſpōdere iubetur antequam ſe ab-
ſentet, aliàs enim eſſet contra eum
tanquam contumacem, prout ratio
dictauerit, procedendum, vt ſuprà
7 de cōf. c. ij. lib. vj. † Si in iudiciis, e
e erit interpretatio faciēda pro pro-
ferente, ſiue verba fuerint prolata
per actorem, ſiue per reum, vt ff. de
iudi. l. ſi quis intentione. & ibi not.
& de reg. iur. l. in ambiguis oratio-
8 nibus. & l. in contrahenda. §. j. † Si
f in ſententia, f tunc iudex qui pro-
tulit, ſi eſt de maioribus, interpre-
tabitur dictum ſuum in ſententia:
aliàs non liceret ſibi interpretari
g ſentētiam ſuam, ſed delegati g ſui
tantum, vt ff. de appel. l. ab executo-
re. in princ. & ibi plenè not. actorū
tamen verba mutari poſſent, ſentē-
tiæ tenore in totum perſeuerante,
9 vt ff. de re iud. l. actorū verba. † Si in
ſtipulatione prætoria: tunc præto-
ris erit interpretatio: pertinet enim
ad eū. ff. de præto. ſtip. l. in prętoriis.
10 & l. j. §. vlt. † Si in priuilegiis, h in-
h terpretatio pertinet ad eum qui pri
uilegium conceſſit, vt ff. eod. l. Ne-
ratius. & de vulg. & pupil. ſubſtit. l.
i ex facto i circa prin. Si in verbis à
lege prolatis, ad ſolum principem
pertinet interpretatio neceſſaria. &
quæ omnes aſtringit. vt C. de legi. l.
11 ſi imperialis. † Si in vltima volun-
k tate, k ipſe teſtator poterit interpre
tari, vt ff. de teſta. l. hæredes palam.
§. j. Si interpretatus nō fuit, tunc aut
valere poteſt legatum ſecūdum in-
tellectum hæredis & legatarij, aut
ſecundum intellectum legatarij tā-
tum: ſi legatarij tantùm, illum intel-
lectū aſſumimus. ff. de leg. j. l. apud
Iulianum. §. ſi Titius. & de reb. dub.
12 l. quoties. & l. vlt. † Si ſecundum in-
tellectum hæredis & legatarij, tunc
aut eſt ambiguitas in voluntate re-
linquente, aut in voluntate adimen
te: ſi in relinquente, ſequimur quod
eſt minimū, vt d. l. apud Iulianum.
§. Seio. & de leg. iij. l. qui concubinā.
13 §. cum ita. & l. nummis. † Si in adi-
mente, aut eſt incertitudo rerum &
perſonarum, aut perſonarum tan-
l tum: aut rerum tantum. l Primo ca-
ſu in nullo valet ademptio. ſecūdo
caſu valet ademptio in vtroque ca-
ſu. tertio caſu valet adēptio in ma-
iori, & remanet legatum in minori,
& hoc probatur. ff. de reb. dub. l. ſi
fuerit, & ibi notatur. & de adim. leg.
l. iij. §. ſi duobus. & de leg. j. l. ſi ita ſit
ſcriptum. in fi. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Contra eum. Pro declaratione hu
ius regulæ vide Dec. in l. in contra-
henda. circa princip. ff. eod. F. C.
b ¶ Ita ſunt. Hęc vetus clauſula impe-
ratiua de ſe ſolet ad augenda iura
rei, & onerandum venditorem ad-
hiberi vnde malè generaliter colli-
gunt Doctores fieri interpretationē
contra venditorem: quia iura quæ
hæc dicunt, non dant regulam, nec
generaliter loquuntur ſed in termi
nis huiuſmodi clauſularum, quæ
non niſi ad onus ipſius venditoris
apponi ſolent. vnde aliàs ſtat regu-
la, fiendam interpretationem con-
tra eum qui ſe fundat in verbis. l. ſæ
pè. ff. de verbo. ſignific. dixi in An-
not

not. ad Alex. conſil. 204. lib. ij. C. M.
c ¶ Diſtinguere. Adde quomodo fiat
interpretatio in contractibus. Dyn.
in regula, in obſcuris. & Bart. Bald.
Alex. & Doct. Mod. in l. veteribus.
ff. de pact. & Bart. in l. ea lege. ff. lo-
ca. & Bald. in conſil. cccxiij. volu. ij.
Abb. poſt Inno. in c. olim. de verbo.
ſig. & Ab. in c. certificari. de ſepul. &
Fely. in c. cauſam. col. j. de reſcrip. Et
quomodo in iudiciis, vide Bart. in l.
in prætoriis. ff. de præto. ſtipul. & in
l. j. C. de legi. & Pau. de Caſt. in conſ.
cxcij. in nouis. & Dyn. & quæ ibi di-
xi in regula, cum ſunt partiū. Quid
in ſententia? vide Bart. in l. ij. in j. q.
& in l. ab executore. ff. de appel. &
Bal. in l. iij. C. de lib. præterit. & Bar.
Bald. & Salyc. poſt Cyn. in l. ij. C. de
ſenten. ex pericul. recit. & Alexād. in
addit. ad Bart. in d. l. ab executore. &
ibi Lud. Bolog. in ſecundis interpre-
ta. & in confeſſione vide Cyn. in l.
ij. §. quod obſeruari. C. de iura. ca-
lum. & Bald. in l. j. C. de confeſſ. col.
xxxij. & Bart. & ibi Alex. in addit. in
l. de ætate, §. qui tacuit. ff. de interro.
act. Quid in ſtipulatione? vide Bart.
in l. j. §. fi. & in d. l. in prætoriis. ff. de
præt. ſtipul. & Bar. Alex. in l. in con-
uentionalibus. ff. de verb. obli. Et de
ea interpretatione quæ fit in priui-
legiis, vide Bart. in l. omnes populi.
ff. de iuſtit. & iure. & Innoc. & Abb.
in d. c. olim. & Felyn. in d. c. cauſam.
& Alex. conſi. ccix. lib. j. Quid in le-
gibus? vide Abb. in d. c. certificari.
& Doct. ſuprà allegatos. & Cardin.
Alex. in c. Moyſes. vij. diſt. Quid in
ſtatutis? vide Bart. in l. j. & ibi Bald.
Cyn. & Salyc. ff. de legi. Abb. & Fe-
ly. in d. c. cauſam. de reſcrip. & Alex.
in conſtitu. xxxvj. col. iij. in princip.
volu. iiij. Quid in teſtamentis? vide
Bart. in l. quis à filio. §. j. ff. de leg. j.
& Dyn. & quæ ibi dixi in regu. quæ
à iure communi. & in reg. in obſcu-
ris. verſicu. ad ſecundum de vlt. vo-
luntate. & ibi in addit. j. & ij. & ad-
de ad ſupradicta Andr. Barb. in rep.
rub. de fide inſtrum. col. xij. verſi. iij.
facit. Aduerte ad vnum ſingu. quòd
contractus dubij recipiunt modum
& formam ex conſuetudine ſi non
ſunt aliter declarati ex conuentio-
ne partium, vt eſt gl. & ibi Lud. Bol.
in ſecundis interpret. in l. quod ſi nolit.
§. qui in aſſidua. ff. de ædil. edic. pro
quo vide tex. in l. ſemper in ſtipula-
tionibus. ff. de reg. iur. & Ang. in con
ſil. ij. & in conſil. clviij. & dixi in tra
ctat. de offic. & poteſt. in j. quæſt.
Adde quod notaui in apoſtilla ad
Bald. in l. inter omnes. verſicu. quod
enim. & quod ibi poſui in apoſtil.
in ver. rudis C. comm. diuid. & dixi
ſuprà in apoſtil. in reg. non eſt ſine
culpa. in verſicu. iudicauit. Et adde
vnum ſingul. dictum quantum ad
materiā interpretationis quod in-
cip. declarandi voluntatem, dico,
quòd in caſibus in quibus declara-
tio recipitur, non præſcribitur ſpa-
tio mille annorum, ita Bald. in l. po-
tens. poſt princip. C. de pact. quem
ibi alij ſequuntur. refert & ſequitur
Girardus de Petra ſancta ſing. xxvij.
incip. libero arbitrio. vbi etiam po-
nit quòd declaratio vel interpreta-
tio fieri non poteſt poſt mortem.
d ¶ Valere poteſt. Quòd in dubio de-
beat fieri interpretatio, vt actus ſu-
ſtineatur, vide latè Dec. in l. in con-
trahenda. nu. 4. cum ſeq. ff. eo. F. C.
e ¶ Si in iudiciis. Vide eundem in ca.
cùm ſunt. nu. 7. ſuprà hoc tit. & Dec.
in l. in contrahenda. nu. 1. ff. eo. F. C.
f ¶ Si in ſententia. Vide primam ad-
dit. ad cap. quod ſemel. ſ eod. F. G.
g ¶ Delegati. hoc addit Dyn. ſequen-
do gl. iij. in d. l. ab executore. & cō-
munem errorem. Sed aliud eſt ap-
pellatio, aliud interpretatio. vnde
iudex delegans poſſet cognoſcere
de appellatione à ſuo delegato. &
tunc poteſt vel corrigere vel inter-

pretari per viam appellationis, ſed
ceſſante appellatione nō poteſt in-
terpretari. non obſtat l. ſi duo. ff. de
re iud. quia non loquitur de appel-
latione, nec de interpretatione, ſed
de noua cognitione de integro. vt
docui in nouis intellectibus. C. M.

h ¶Si in priuilegiis. Qualiter interpre
tari debeant priuilegia, vide Dyn.
in cap. quæ à iure, ſuprà eod. F. C.

i ¶L. ex facto. Vide Bar. ibi col. j. F. C.

k ¶Voluntate. Adde Dyn. ſuprà eod.
in c. In obſcuris. F. C.

l ¶Tantùm. Quando dicatur eſſe in-
certitudo rerum & perſonarum ſi-
mul, & quando rerum aut perſona-
rum tantùm, oſtendit per exempla
gl. in l. ſi fuerit. in verſic. ademptio-
nem. hîc allegata per Dyn. F. C.

In reg. Non eſt obligatorium. Argu.

1 *Iuramentum non ligat, contra bo-
nos mores vel leges emiſſum.*

2 *Impoßibilia iure dicuntur, quæ
contra bonos mores ſunt.*

3 *Iuramentum an reddat validum,
quod alioqui erat fieri prohibitū.*

4 *Alienatio rerum minoris confir-
matur iuramento.*

5 *Alienatio fundi dotalis accedēte
iuramento tenet.*

6 *Pactum, quo filia paternæ hæredi-
tati renuntiat, an poßit iuramen-
to validari.*

7 *Iuramentum quando robur præ-
ſtet actui, inualido alioqui.*

REGVLA LVIII.

NON eſt obligatorium
cōtra bonos mores præ-
ſtitum iuramentum.

1 ¶† SI iuraui hominem occidere,
vel furtum facere, tale iuramentum
a non eſt obligatorium, [a] quia con-
b tra bonos mores [b] eſt præſtitum:
& iſtud eſt generale, quòd iuramen
tum præſtitum contra bonos mo-
res, vel contra leges non eſt obli-
gatorium, nec firmat rem de qua
agitur, vt ſuprà, de electione capit.
vbi. & capit. quia ſæpe contingit.
& de rebus eccleſiæ non alien. cap.
2 ij. † quia quæ contra bonos mo-
res ſunt, impoſſibilia reputantur
de iure, vt ff. de condit. inſtitut. l. fi-
lius. & l. conditiones. & l. quidam.
ſed impoſſibilium nulla eſt obli-
gatio, vt ſuprà eodem capite ne-
mo poteſt. & ff. eodem. l. impoſſi-
bilium. ergo nec eorum, quæ ſunt
contra bonos mores. ¶ Sed op-
3 ponitur, & videtur † quòd iura-
mentum confirmet ea, quæ ſunt
4 de iure prohibita. † Ecce de iu-
re prohibitum eſt rem minoris a-
lienari, vt ff. de rebus eorum. lege
prima. & tamen alienatio per iura-
mentum confirmatur, vt C. ſi ad-
uerſus venditionem. l. j. & in auth.
c ſacramenta. [c] † Item prohibita
5 eſt de iure fundi dotalis alienatio,
vt C. de rei vxor. act. l. vnica. §. &
cum lex. & tamen confirmatur per
d iuramentum [d] mulieris, vt ſuprà
6 de iureiurando. cap. ij. lib. vj. † Item
prohibetur valere pactum, per quod
filia dotata renuntiat futuræ ſuc-
ceſſioni paternæ, vt C. de pactis. l.
e pactum, quod dotali. [e] & de col-
lat. l. pactum. ac ff. de ſuis & legit.
f hæred. l. vlt. [f] & tamen confirmatur
per iuramentum, vt ſ. de pactis. c. ij.
7 lib. vj. † Sed dic aut ſunt prohibita
propter turpitudinem ſui, & tunc iu
ramentum nihil operatur, vt hîc, &
in iuribus ſ. allegatis ad idem. Aut
in priuilegium vel fauorem perſo-
næ & tunc iuramentum illius per-
ſonæ in cuius fauorē inducitur pro-
hibitio, eſt obligatorium, & confir-
mat rem de qua agitur, vt in auth.
ſacramenta. & ſ. de iure iur. c. ij. &
de pact. c. ij. lib. vj.

ADDITIO.

a ¶Obligatorium. Adde an in obſer-
uationē talis iuramenti dicar periu
rus ita vt ſaltem petenda ſit abſolu-
tio. Iaſ. in §. item ſi quis. col. xij. ver.
aduertite etiam. inſti. de actio. Quæ
autem dicantur iuramenta contra
bonos mores, docēt Doct. maximè
mod. in l. pacta, quæ cōtra. C. de pa-
ctis. Et quidem ſecundum ius cano
nicum ea dicuntur, quibus induci-
tur peccatum, vt tradit Iaſ. in l. ex
ea. §. mulier. col. fi. ff. de verb. obli-
gation. F. C.

b ¶Mores. Adde quando actus con-
tra bonos mores poſſit iuramento
firmari. Bald. in l. pacta quæ contra.
in princ. C. de pact. l. non dubium. in
xvij. opp. C. de leg. & in rub. de con-
dict. ob turp. cauſ. & Bart. in l. ſi quis
pro eo. in primo membro. ff. de fi-
deiuſ. & in l. ſtipulatio hoc modo
concep. & ibi Alex. ff. de verb. obli.
& Alex. in d. l. pacta quæ contra. &
Imol. in cap. cùm contingat. in xvj.
char. de iureiu. & Bal. in conſ. cxvj.
in princip. lib. j. & Abb. in d. c. cum
contingat. & Calderi. in conſil. xix.
tit. de conſtitut.
Adde Socin. in tract. fallen. reg. ccvj.
fal. j. ij. iij. & vj. & Corſe. conſ. lv. in-
cipien. viſis. in litera. m, vo. iij. & vi-
de Ant. de Petra. in repet. l. j. in lxij.
effectu. ff. de iureiur. videlicet an iu
ramentum contra bonos mores ci-
uiles & naturales ſit ſeruandum.

c ¶Sacramenta. Adde ibi Cyn. Bart.
Bald. Salic. & Doct. Mod. & Abb. &
Imol. in d. c. cum contingat. de iure
iur. & Abb. in ſua diſput. incip. ſtan-
te ſtatuto.

d ¶Iuramentum. Adde Doct. maximè
Gemin. in d. c. ij. de iureiur. ſ. eo. lib.
& Imol. in d. cap. cum contingat. &
Aret. inſtit. quib. alie. licet. in princ.
& Bart. in l. ſi quis pro eod. ff. de. fi-
deiuſſ.

e ¶L. pactum quod dotali. Vide ibi
Bald. in quæſt. xix. vbi dicit q̃ hæc
regula procedit, quando iuramen-
tum eſt cōtra bonos mores naturę,
vel quaſi: ſecus ſi contra bonos mo
res ciuiles: quia tunc iuramentum
eſt obligatorium: quod etiam refert
Iaſ. in l. is cui bonis. col. pen. verſic.
quartam rationem. ff. de verb. obli.
& Crot. in l. ſtipulatio hoc modo
concepta. col. vj in princ. ff. de verb.
obligat. G. S.

f ¶L. vlt. Adde quòd Bartol. in l. ſtipu-
lat. hoc modo concepta. ff. de verb.
obligat. dicit Dyn. non intellexiſſe
iſtam regulam in hoc quod dicit,
pactum de ſuccedendo iuramento
firmari, prout ibi vide per eum in
princip. & Alex. col. ij. verſic. ex his
etiam. & Bartol. in l. ſi quis pro eo.
ff. de fideiuſ. & in l. pactum. & ibi
Paul. de Caſt. Iaſ. & Alex. C. de pact.
& in l. fin. & ibi Bald. C. eod. tamen
pactum de non ſuccedendo, iura-
mēto firmatur, vt tenet Bar. & Doc.
etiam ſuprà allegati, & Imol. in d.
c. cum contingat. in j. membro. &
communiter tenetur contra Dyn. li
cet Bald. in c. j. §. morib. teneat opi.
Dyn. ſi de feudo fuer. controuerſia
inter dominū & agnat. & vide Bal.
conſi. cclxix. volum. iij & in conſi.
cxxxiij. eod. vol. & Dom. de Rot. de
ciſ. dcccl. in antiq. tit de pact. & Ol-
dr. conſi. cxxxij. tit. de pact. & plenè
per Ro. in l. qui ſuperſtitis. ff. de acq.
hæred. & Alex. conſil. xxviij. lib. iij.
ſed quid ſi filia dote cōtenta renun-
tiauit ſucceſſioni paternæ & mater-
næ

næ cũ iuramento, poſtea pater vel
mater in teſtamento legat eidem:
quæritur an poſſit capere relictum
ſibi in teſtamento patris vel matris,
non obſtante renuntiatione? dic
quòd ſic, vt tenet Spec. tit. de teſta. §.
j. verſ. pone filius fecit. & ibi Ioann.
And. in addit. & tenet Bal. in conſi.
cciiij. lib. ij. & Oldr. conſil. ccxciiij.
tit. de pact. & adde ad no. hîc diciſ.
Capel. cccccclvj. & Ioann. & Imol. in
conſil. j. & dixi latè in §. col. vij. de
teſt. lib. Conſuet. Biturigum.

In reg. Dolo facit.

Argumenta.

1 *Maritus in dolo eſſe dicitur dotem petens, quam reſtituturus eſt.*

2 *Maritus quando in caſu reſtitutionis dotem petere poßit.*

3 *Dolo caret, petens quòd alij, quàm ei à quo petit, redditurus eſt.*

4 *Spoliatus reſtituendus eſt in poſſeſſionem, tametſi eandem reſtituere oporteat.*

5 *Dolo facis &c. vtrum huiuſmodi exceptio opponatur in poſſeſſorijs.*

6 *Spoliatus prius reſtitui debet, quã de proprietate quæratur.*

7 *Peto, hoc verbum latè patet, & pertinet tam ad iudicium poſſeſſorium, quàm ad petitorium.*

REGVLA LIX.

DOLO facit qui petit quod reſtituere oportet eundem.

1 ¶†IN marito qui petit dotem, quæ
eſt in caſu reſtitutionis, rationabili
ter poteſt intelligi: quia cum eſſet
ipſe reſtituturus ſi haberet dotẽ pe-
a nes ſe, dolo videtur facere, [a] quia pe
tit, vt hîc, & ff. de doli except. l. do-
lo. & de reg. iur. l. In condemnatio-
ne. §. dolo. ¶Sed opponitur. ff. ſol.
b matr. l. ſi ſocer. §. Lucius. [b] †vbi ad-
2 mittitur maritus ad petendum dotẽ
3 quæ erat in caſu reſtitutionis. †Sed
dicendum eſt quòd ille §. declarat
& diſtinguit effectum iſtius regulę,
quia aut eſt reſtituturus eidem, aut
c alij. ſi alij, ceſſat regula: [c] aliàs & o-
mnes procuratores actorũ ab agen-
do repellerentur: quia quod petunt,
reſtituturi ſunt domino, quod eſt
abſurdum & inconueniens: & tra-
ctatus totus de procurator. redderetur
inutilis. ſi vero eidem à quo pe-
tiit, tunc regula locum habet, vt d.
4 §. Lucius. †Item contra regulam vi
detur. C. ad leg. Iul. de vi publ. l. ſi
quis ad ſe fundum. vbi petit ſibi red
di poſſeſſionem ſibi violenter abla
tam, & nihilominus poſtea poterit
ſuper dominio cõueniri, & conuen
5 tus reſtituere cogetur. † Dixerunt
quidam quòd hæc regula locum ha
bet in petitoriis tantùm, & non in
poſſeſſoriis. quod falſum eſt, vt pa-
tet, ff. de Carbo. edic. in l. iij. §. cauſæ.
& not. in præalleg. l. dolo. & de iud.
l. ſi de vi. & de reg. iur. l. inuitus. §.
cui damus actionem. Et ideo diſtin
d gui oportet in poſſeſſoriis: [d] quia
aut agitur iudicio adipiſcendæ, aut
retinendæ, aut recuperandæ poſſeſ-
ſionis. In primis duobus, ſcilicet a-
dipiſcendæ & retinendæ, regula lo
cum habet. In tertio verò, id eſt re-
6 cuperandæ, locum non habet: †quia
e ſpoliatus antè [e] debet reſtitui, quàm
de proprietate quæratur, vt d. l. ſi
quis ad ſe fundum. & C. ſi per vim,
vel alio modo. l. j. & de donat. inter
vir. & vxo. l. ſi maritus. & de agric.
& cenſi. l. ſi coloni. & ff. de iudi. l. ſi
de vi.

de vi. & ad leg. Iul. de vi pu. l. qui
7 cœtu. §. ſi de iure. †& ideo quòd hîc
dicitur petit, debet largo modo po-
ni: id eſt agendo iudicio petitorio,
vel poſſeſſorio adipiſcendæ vel re-
tinendæ poſſeſſionis: & quod ſub-
iicit reſtituere, ſcilicet eidem: ſecus
ſi alij, vt ſuperius oſtenſum eſt. Dy.

ADDITIO.

a ¶Facere. Adde hic Aret. inſtit. de
excep. char. pen. verſic. quæro an &
quãdo poteſt opponi illa exceptio,
dolo facis. vbi ponit octo notab.
concluſiones in materia huius reg.
b ¶§. Lucius. Adde ibi Bart. & Doct.
Mod. quòd licet hæc regula habeat
locum contra petentem & reſtitue-
re debentem, vt in iuribus hîc per
Dyn. alleg. tamen intelligitur quan
do agit ex perſona propria: ſed non
ex iure alterius. quia non poteſt ob
iici hæc exceptio, vt dicit hîc Dyn.
in fin. & idem not. Franc. Aret. in l.
ex duobus. in prima & vlt. col. ff. de
duob. reis per text. in l. Vranius. §. ij.
& ibi Ludo. Bologn. in ſecundis in-
terpret. ff. de fideiuſ. & vide Io. Fab.
in §. in bonæfi. in gloſ. j. & ibi Ang.
& Iaſ. verſi. quæ ſit differentia inter
exceptionẽ compenſationis & do-
li. inſtit. de act. & gloſſ. & Bart. in l.
qui inuicem. ff. de condict. indeb.
Bald. Alex. & Lud. Bolog. in ſecun-
dis interpret. in d. §. Lucius. & Rom.
in conſil. cciiij. col. iij. & Spec. tit. de
ſalariis. §. iij. verſic. ſed pone & hic
Io. Andr. in gloſſ. & Doct. in c. in li-
teris. de reſt. ſpol. & not. ſecundum
Rom. in d. conſ. quòd iſta regula ha
bet locum quando incontinenti re
ſtituturus eſt quod accepit. ſecus ſi
ex interuallo. caſus eſt in l. fin. §. j. ff.
vt leg. nom. ca. & Adde Bald. in c. j.
§. poſſeſſionem. verſi. & not. de pace
Conſtãt. col. x. & hîc Philip. Franc.
& Franc. de Crema. in ſuo ſing. cliiij.
c ¶Regula. Hoc ita verum, niſi ille a-
lius ruſſus deberet reſtituere peten-
ti, vt not. Bart. in l. ſi donaturus. §. j.
ff. de cond. ob cauſ. F. C.
d ¶Poſſeſſoriis. Adde an in poſſeſſo-
riis habeat locũ regula, dolo facis
&c. Bartol. in l. naturaliter. §. nihil
commune. ff. de acquir. poſſeſſ. &
Abb. in c. in literis iij. col. de reſtit.
ſpol. & quæ dixit Dyn. in reg. qui ad
agendum, & Lud. Bolo. in l. j. §. quid
vis à me in ſecundis interp. ff. quod
vi aut clàm. & Bar. in l. j. in princip.
ff. quorum leg. Quid ſi inter duos
principes vel communitates facta
eſt pax, & facta ſunt capitula vt re-
ſtituantur ablata particularibus ci-
uibus, an iſtis reſtitutionibus quæ
debent fieri poſſit opponi regula
dolo petis? & dic quòd ſic. iſtud eſt
ſingulare verbum Bald. & aureum
menti tenendum. in c. j. §. poſſeſſio-
nes. de pace Conſtãt. in vſibus feu-
dorum. & tenet Franc. de Crema. ſin
gul. cliij. incip. facta eſt pax inter
duos principes. Et dum quærit an
exceptio doli poſſit opponi in iudi-
cio poſſeſſ. dic quòd poteſt opponi
in iudicio poſſeſſorio recuperandi
ſi in continenti probari poteſt, non
aliter; vt not. Ang. in l. ille à quo. §.
ſi de teſtamento. in fin. ff. ad Treb.
per gloſſ. in l. ſi de vi. ff. de iudi. pro
quo eſt tex. & gloſſ. in l. dolo. ff. de
doli excep. & in alleg. l. j. ff. quo-
rum leg. not. ſcriben. in l. ij. C. de
e edict. diui Hadri. tol.
¶Antè. Niſi eſſet quid irreparabile,
vel irrecuperabile, Alexã. l. natura-
liter. § nihil commune. col. ij. de ac
quirend. poſſe. Iaſ. l. iiij. §. condem-
natum. de re iudic. Anton. Rub. re-
pet. §. morte. l. non ſolum. nu. 478.
de oper. noui nuntiat. dixi in ſtylo
parlamenti cap. xviij. §. x. C. M.
Vide Soc. in trac. fallent. reg. ccclxxix.
vbi ponit xij. limitationes; quibus
addit duas moreſ. ſing. xj. & cxcix.

In

In reg. Non eſt in mora.

Argumenta.

1 *Mora non nocet habenti exceptionem, qua ſe tueatur.*
2 *Exceptio legitima quæ ſit propriè cenſenda.*
3 *Actionem non habere vel talem quæ exceptione ſummoueatur paria ſunt,*
4 *Exceptio quæ poteſt replicatione excludi, inutilis.*
5 *Reus in exceptionibus fungitur vice actoris.*
6 *Pœna adiecta in pacto nudo per ſtipulationem, ob eius obſeruationem, an peti poßit.*
7 *Stipulatio pœnæ non committitur ſuper pactione nuda ante litem conteſtatam.*
8 *Rigor iuris quandoque relaxatur ne contractus inutilis reddatur.*
9 *Pactum nudum ſecundum ius canonicum parit actionem.*

REGVLA LX.

NON eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri.

1 ¶ † EFFECTVS moræ afferentis damnum debitori ſunt plures, vt dictum eſt ꝰ. eod. c. mora & ab oneribus prædictorum omnium effectuum excipitur is qui poteſt defenſione legitima ſe tueri, vt ff. ſi cert. pet. l. lecta. & de verb. oblig. l. ſi pupillus. & de regul. iur. l. nulla.
2 † Exceptio autem legitima [a] debet
a intelligi omnis illa, quæ non poteſt ope replicationis elidi, Nam ſi exceptioni obſtaret replicatio, haberetur pro non legitima: † quia qua
3 ratione nihil intereſt vtrum quis non habeat ipſo iure actionem, vel habeat eã quæ poſſit per exceptionem, excludi, vt ff. eod. d. l. nihil.
4 † Ita nihil intereſt vtrum quis non habeat exceptionem, vel habeat eam quæ poſſit ope replicationis excludi, cùm ita ſe habeat replicatio ad excluſionem exceptionis, ſicut exceptio ad excluſionem a-
b ctionis: [b] vt ff. de except. l. ij. & hoc
5 etiam confirmatur ex eo, † quòd reus in exceptionibus in quibus excipiendo ponit ſeu aſſerit, vices actoris ſuſtinet, vt ff. de prob. l. in exceptionibus. & de except. l. j. ¶ Sed contra regulam poteſt de iur. ciui-
6 li opponi: † quia l. cauetur, quòd ſi promiſiſti aliquid nudo pacto, & ſi non faceres, promiſiſti pœnam per ſtipulationem, agi poteſt ex ſtipulatione, vt conſequenter id fiat quod in pacto deuenit: aliàs ſi non fiat, conſequitur pœnam in ſtipulatione deductam. Cùm ergo pœna debeatur ratione moræ, & mora non poteſt eſſe vbi petitio non eſt, & petitio non procedat ex nudo pacto, vt ff. de pactis. l. iuriſgentium. §. ſed cùm nulla. ſequitur quòd non poſſit eſſe mora: & propterea nec pœnam committi. vnde videtur obſtare. C. de pactis. l. ſi pacto. Et ſi reſpondeatur ſicut primo modo reſpondent Gloſſatores iuris ciuilis, videlicet quòd ibi erat debitum quod vno modo debeatur, ſaltem naturaliter, non erit ſufficiens reſponſio: quia regulariter de iure ciuili ſola naturalis actionem non parit, vt d. §. ſed cùm nulla. & de verbo. obligat. l. creditores. Et ideo ſecunda reſponſio melior videtur & magis conueniens literæ legis contrariæ: nam ibi non agitur ad id quod debetur ex nudo pacto: ſed ad id quod debetur ex ſtipulatu, & prætextu eius conſequitur forte

quod

quod nudo pacto debetur: aliàs conſequitur quod in ſtipulationem deuenit. Sed contra hanc reſponſionem eſt valde illa l. ſi pacto. quia nuda pactio præceſſit ſtipulationẽ
7 pœnalem. † ergo ſtipulatio [c] non
c committitur niſi lite conteſtata ſuper pactione nuda: & propterea nõ poteſt ex ea agi, vt C. de contrah. & cõmit. ſtip. l. nuda. Et ſi reſpondeas, ꝙ ibi fuit lis cõteſtata ſuper pactione nuda, diuinare eſt. Reſpondebis ergo, ꝙ ſicut quando ſtipulatio pœnalis incipit à præcedenti pactione nuda, lex diſpẽſando permittit agere ex ſtipulatione pœnali nondum commiſſa, vt metu eius pareatur pacto præcedenti, vt in l. ſi pacto. ita permittit agere & litem conteſtari ex pacto nudo, vt in l. nuda.
8 † & eſt ratio in vtroque caſu, ne contractus in totùm cõſtituatur inutilis, ſi nihil relaxaretur de iuris ſubtilitate. relaxatur enim in l. ſi pacto. quia permittitur agi ex ſtipulatione nondum commiſſa, quod eſt contra ius commune, vt ff. de verb. oblig. l. ita ſtipulatus. & de verb. ſignific. l. cedere diem. Et in d. l. nuda. relaxatur ſimiliter: quia permittitur agi & litem conteſtari ſuper pacto nudo, quod ſimiliter remotum eſt à iure communi: vt in l. iuriſgẽtium. §. ſed cùm nulla. & C. de pactis. l. le-
9 gem. & de pactis conuen. l. j. † ſed de iure canonico hoc ſecundum iure communi ſine diſpẽſatione procederet: cùm nudum pactum ita pa-
d riat [d] actionem ſicut veſtitum ꝰ. de pactis. c. j. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Legitima. Adde quæ dicatur & ſit exceptio, Abb. & Felyn. in rubr. de except. in princ. & Ang. Aret. inſtit. de except. in rubr.
b ¶ Actionis. Adde quòd ille, qui poteſt ſe tueri exceptione, non dicitur eſſe obligatus, vt dicunt Bald. & Ludouic. Bologn. in ſecundis interpr. in l. Mæuia. §. fundus. ff. ſol. matr.
c ¶ Stipulatio. Adde quando ſtipulatio pœnalis cõmittitur, & qua actione poſſit conſequi, Bart. Cyn. Bald. Salicet. & Mod. in l. nuda. C. de contrahend. & commit. ſtipul. & Barto. Bald. Paul. de Caſtr. & ſingul. Alex. in l. ita ſtipulatus. in ix. col. de verbor. oblig. & Bart. in l. ſi pupillus. ff. de verb. oblig. & in l. petẽs. & Doct. in l. ſi pacto. C. de pactis.
d ¶ Pariat. Adde an ex nudo pacto oriatur actio de iure canon. Doct. in c. j. de pactis. in antiquis. Bald. & ibi Alexand. in addit. col. vij. in l. cùm quis. C. de iur. & fac. ign. & Bart. & Alexand. in l. iuriſgentium. §. igitur. ff. de pactis. & Bart. in l. quintus. ff. manda. & Innoc. in c. nouit. de iud. dat nobis vnam bonam cautelam conſequendi id quod nobis eſt promiſſum nudo pacto. vbi videas etiã per Moder. & Salicet. & Alexand. in d. l. legem. C. de pactis. & Rom. in conſil. xxx. & Bald. in l. petens. ꝰ. alleg. column. fin. in repet. Padua. & text. ſing. in c. iuramenti. xxij. q. v. & Alexand. in conſil. xvj. in ij. volum. & latius in conſil. xij. col. ij. per totum lib. iij. & Aret. in §. in perſonã. colum. pen. inſtit. de act. Ex quo infert Bald. in d. l. petens. quòd in terris imperij inter laicos, & in foro Cæſaris ſeruatur deciſio iuris ciuilis: in terris verò eccleſiæ ſeruatur ius canonicum: quod ſimpliciter inter clericos ſeruaretur vbique. & per Bald. in authent. ad hæc. colum. ij. in fine, cum princ. ſeq. C. de vſur. & Angel. in repet. l. ſi certis annis. C. de pactis. vbi in ij. col. dicit, quòd in terris imperij laicus contra laicum poteſt agere ex nudo pacto in foro eccleſiaſtico per viam denuntiationis Euangelicæ. & ad prædicta vide Ioan. Bap. de ſancto Seuer.

in ſuo

in ſuo eleganti tracta. de pact. in q. xiij. verſicu. vij. & Bald. in l. ſi diuiſionem. in fin. C. fam. herc. & Ioan. Imol. in conſil. cij. colum. iij. verſic. itẽ obiicitur quarto. & ſuper omnes Felyn. in d. c. j. col. j. verſic. circa. q. de pactis. Ioan. Andr. & Bald. in prooem. Decret. qui dicunt actionem ex promiſſione in Catalonia non oriri.

Ad le an ex pacto nudo oriatur actio, iſtam. in §. j. col. iij. & ibi Iaſ. inſtit. de actionib. num. 5. eundem Iaſ. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla. ff. de pact. & in §. in perſonam. col. j. & antepen. cum ſeq. inſtit. de action. not. Bald. plenè in l. ſi diuiſionem. num. 3. verſicu. ſed iure canonico. & ibi poſui in apoſt. ad ipſum in verſ. oritur pactio. C. famil. hercis. & in authent. ad hæc. num. 13. C. de vſur. Felyn. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. colum. xvj. verſic. tertius effectus. de conſtit. Socin. in tract. fallen. reg. ix. fallent. ix. & ibi quid in vtroque iure, & quid ſimpliciter. Rom. conſil. xxx. Alex. conſi. xvj. verſic. quid autem. volum. ij. & conſil. iiij. volu. iij. & adde quòd coram iudice eccleſiaſtico poteſt laicus agere ex pacto nudo, not. Butr. in c. j. in princ. de prob. quod eſt ita verum, vt epiſcopus non poſſet ſtatuere vt ex nudo pacto non poſſit agi. ita notat Panorm. in c. dilecti in princip. de iudi. Et non tradas obliuioni vnum ſingul. dictum Bart. in l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. manda. quòd inter mercatores, & vbi agitur de bono & æquo, pactum nudum producit actionem, & ita. not. Bald. in l. ſi pro ea. C. manda. & ibi Salicet. Idem Baldus in l. ij. C. de conſtit. pecun. licet contrarium tenuerit & malè Rom. in l. filiusfamil. ff. de don. Et in quantum dictum eſt. ſ. pactum nudum obligare, &c. Intelligo hoc procedere quando in eo eſt cauſa expreſſa. aliàs per errorem promiſiſſe præſumitur. ita not. Abb. in c. ſi cautio. verſicu. nunc intro. & ibi Felyn. in princ. de fide inſtru. & per hoc limitabis c. j. & iij. de pact. & c. iuramenti. xxij. q. v.

In reg. Quod ob gratiam. Argumenta.

1 *Sententia contra minorem lata nulla eſt, ſi ſine tutoris authoritate litigauit.*

2 *Contrahens cum minore non poteſt eo inuito etiam in integrum reſtituto contractum reſcindere.*

3 *Minori quæſtio de bonis aut ſtatu lata non debet differri, ſi probationes habeat in promptu.*

4 *Commodum afferre nõ debet, quod in odium eſt introductum.*

5 *Impubes an poſſit hæreditatẽ locupletẽ adire ſine tutoris authoritate.*

6 *Pupilli factum quando citra tutoris authoritatem ſit validum. & num. ſeq*

8 *Emẽs vina an poſſit petere acida, ſi eadem excepta fuerint.*

9 *Impetrans ius iniquum quãdo in eius læſionem retorqueri debeat.*

10 *Ingenuus ſententia pronuntiatus, an perdat ius aureorũ anulorum.*

11 *Eligens vnum cõtrariorum videtur alteri renuntiare, nec ad idem poteſt redire.*

12 *Serui an in fauorem domini ſint torquendi.*

13 *Teſtes debent teſtificari pro vtraque parte.*

14 *Iudæi die Sabbati, nec conueniri poſſunt, nec conuenire.*

15 *Cõuentio tacita quando habeatur*

pro

pro expreſſa.

16 *Intellectus ſumptus à cõtrario ſenſu legis expreſſè habetur pro lege expreſſa.*

17 *Fauorem quando afferat quod in odium eſt inductum.*

18 *Tutor remotus vt ſuſpectus, nõ tenetur in futurum de adminiſtratione neglecta.*

19 *Militia miſſus ignominioſè, quod inde cõmodum cenſeatur reportare.*

20 *Actus idem pœnæ & præmij cauſa immediata eſſe nequit.*

21 *Delictum qualiter cauſa proxima pœnæ & præmij eſſe poſſit.*

REGV. LXI.

QVod ob gratiam alicuius conceditur, nõ eſt in eius diſpendium retorquendum.

1 ¶ Ob † gratiam [a] & fauorem mino-
a ris eſt inductum, quòd nõ poſſit eſſe
in iudicio ſine tutoris authoritate,
vt C. de auth. præſtan. l. clarũ. & qui
legit. perſo. l. momentaneæ. & ideò
ſi litigauit ſine tutoris authoritate,
vel curatoris, ſi quidem fertur ſen-
tentia contra eum, non valet ipſo iu
re: vt C. qui leg. perſo. l. j. & ſi aduer.
rem iudic. l. cum & minores. & ff.
de re iud. l. acta. §. cõtra indefenſos.
& l. contra pupillum. ſed ſi feratur
pro eo, valet: vt C. de procur. l. non
2 eo minus. † Item in gratiam & fa-
uorem minoris inductum eſt, quòd
petere poſſit reſtitutionem in inte-
grum contra venditorẽ: ergo ſi pe-
tiit & noluit vti beneficio in inte-
grum reſtitutionis conceſſo, nunquid
aduerſarius eius inuito mino-
re poſſit venditionem reſcindere? di
b cendum eſt, quòd non [b], ne quod in
fauorem minoris inducitur, in eius
læſionem retorqueatur. vt ff. de mi-
norib. l. ſi iudex. † Item inductum
eſt merè in fauorem pupilli, cui mo
uetur cõtrouerſia de ſtatu & bonis,
quòd quæſtio differatur vſque ad
tempora pubertatis: ergo ſi habet
probationes pro ſe facientes in
promptu, nõ erit differenda, ſed de
præſenti cognoſcenda & examinan
da, ne quod in eius fauorem &c. &
de Carbon. edic. l. iij. §. duæ. Item
cõfirmatur regula, & traduntur eius
exempla. ff. de leg. cõmiſ. l. ij. & de
in diem adiect. l. Sabinus. & C. de fi-
de inſtr. l. plures. & de ſecund. nupt.
l. generaliter. §. in his autem. Sicut
c hæc [c] regula continet veritatem, &
4 eius contraria vera eſt: † ſi aliquid
introductũ eſt in alicuius pœnam
vel odium, nõ debet in eius vtilita-
tem conuerti. vt ff. de leg. j. l. ſi ſeruus
plurium. §. ſi quis ante. & de interd.
& releg. l. relegatorũ. §. vlti. & l. ſeq.
& not. in auth. de hære. & fal. §. ſi ve
rò. & ideò eſt opponendũ ad vtrun-
que per ordinẽ. Et primò ad primũ.
videtur enim ei obſtare l. in qua ca
5 uetur, † quod impubes non poteſt adire
hæreditatẽ etiam locupletem ſine
tutoris authoritate: ergo quod indu
ctum eſt in eius fauorẽ, videtur in
eius læſionem redire, vt ff. de autho.
tutor. l. obligari. & inſtit. de author.
6 tut. §. neque. † Dicẽdum eſt, quod quæ-
dam ſunt in quibus certũ eſt condi-
tionem pupilli meliorem conſtitui.
& in illis valet factum à pupillo,
d etiam ſine tutoris authoritate [d]: ne
in eius fauorem &c. vt C. de procu.
l. non eo minus. & de author. præſt.
l. j. & inſtit. de authorit. tut. in princ.
7 † Quædam ſunt in quibus certũ eſt
conditionem pupilli deteriorẽ con-
ſtitui, vt ſi quis ſe obliget vel ven-
dat cum damno ſuo, vel actionem
cedat: in his factum ſine tutoris au-
thoritate nõ tenet, vt C. de author.
præſtan. l. ij. & iij. & de inutil. ſtipul.
l. j. Quædam ſunt in quibus dubium

eſſe poteſt vtrum pupilli conditio
conſtituatur melior, vel deterior:vt
in hæreditatis aditione:quia habe-
re poteſt latentia onera:& in his fa
ctum à pupillo ſine tutoris authori-
tate non tenet.vt d. l. obligari.& §.
neque.& hoc eſt in fauorem pupil-
li ne oneribus implicetur, vt ff. de
acquir.hæred.l.more noſtræ ciuita-
tis. & l. pupillus. Sed opponitur ad
primam regulam de iure quo caue-
8 tur, ſi † vendo vina, exceptis aci-
dis & mucidis, & emptor velit aci-
da,non poteſt:licet in eius fauorem
videatur pactum oppoſitum,vt ff.de
peric.& cōmod. rei vend.l. ſi vina.j.
Dicunt quidam,quòd lex contraria
locum habet quando fauor indu-
cebatur per pactum : regula verò
quando per legem vel priuilegium,
quod nihil eſt: quia in his quæ in
fauorem inducta ſunt per pactum,
locum habet regula, vt patet,ff.lo-
cati. l. ea lege. & de lege commiſ.l.
ij.& iij.& de in diem adiect. l. Sabi-
nus.vnde dicendum eſt,quod fauor
ampliat priuilegiū quod ſupra vel
extra ius cōmune conceditur, vt ff.
ad municip. l. j. & C. de theſaur.l.
vnica. lib. x. ſed l. ſi vina. nihil in-
ducebat per pactum extra vel ſupra
ius commune: & ideò non propriè
pertinet ad materiam huius regulę.
Tertiò videtur cōtra regulam.ff.
quod quiſque iuris. l. j. vbi dicitur,
9 †quòd ſi impetro ius iniquum, il-
lud retorqueri debet in læſionem
meam aduerſario poſtulāte. Sed di
ſtinguendum eſt, ſicut diſtinguitur
in l.iij.eo.tit.videlicet,quòd ſi con-
e ceſſum fuerit ad poſtulationem [e]
meam:tunc habet locū lex contra-
ria.ſed ſi non ad poſtulationē meā,
tunc habet locum regula. Quarto
videtur contra regulam. ff. de iure
10 anul. l. ij. †vbi ſententia lata pro
ingenuitate,facit eum,qui pronun-
tiatur ingenuus, perdere ius aureo-
rum anulorum. Sed dicendum eſt,
quòd nō operatur illud directè ſen-
tentia, ſed tacita renuntiatio illius
qui petiit ſe pronuntiari ingenuum.
11 †eligendo enim vnum de duobus
cōtrariis, videtur tacitè renuntiare
alteri,vt C.de codicil.l.vlt.& de fur.
l.j.& ideò ad id, cui renuntiaſſe vi-
detur per electionē alterius nō de-
bet regreſſus dari, vt ſ.de elect.c.vt
quis lib.vj.& ff.de lege commiſ.l.ſi
fundus. §.eleganter. & l.poſt diem.
Quinto opponitur de l.pridem.C.
12 de quæſt. † vbi ſerui vel liberti pa-
terni vel materni etiam in fauorem
domini,vel patroni nō torquentur.
Sed illud ratione connexitatis:quia
ſi pro eo,ſequeretur quòd etiā con-
13 tra eum,†cum teſtis pro vtraq; par-
te deponere debeat, vt C. epiſc. &
f cler. auth. ſed iudex. [f] Sextò opp.
g de l.die [g] ſabbatto.C.de Iudęis.†vbi
14 ſicut Iudæi nō poſſunt cōueniri die
Sabbati:ita nec poſſunt alios conue
nirę. Sed ibi priuilegium non ſtetit
* in finibus cōceſſionis,ſed vltra pro-
ceſſit propter ęqualitatē inter litiga
tores ſeruandam, & inæqualitatem
vitandam.C.de fruct.& lit. expen.l.
vlt.& de proxi.ſac. ſcrin.l. in ſacris.
Septimò opponitur de l.inter ſo-
h cerum.§.cum inter [h]. ff.de pact. dot.
15 †Sed ibi conuentio tacita à con-
trario ſenſu conuentionis expreſſæ
percepta debet haberi pro conuen-
16 tione expreſſa, † ſicut intellectus
i perceptus à contrario ſenſu legis [i]
expreſſę pro expreſſa lege habetur.
vt ff.de teſti. l. ex eo.& de teſta.qui
k teſtamento. §. mulier. & ideò [k] ca-
ſus ille non eſt contrarius regulæ:
quia pactum expreſſum nō torque-
tur in damnum,ſed tacitum à con-
trario ſenſu expreſſę conuentionis
percipitur. Ad contrariam autem
17 regulam opp. videtur enim†quòd
id, quod indultū eſt in pœnam vel
odium, retorqueatur in fauorem:
18 †quia inductum eſt in pœnam &
odium tutoris ſuſpecti,quòd à tute-

la remoueatur tanquàm ſuſpectus,
& tamen conuertitur ad eius com-
modum:quia nō tenetur vlterius de
periculo adminiſtrationis negle
ctæ. vt ff. de ſuſpect.tutor.l decreto.
19 † Item inductum eſt in pœnam &
odium illorum qui de militia per
ignominiam remittuntur, quòd nō
poſſunt immorari in vrbe, vel alibi
vbi imperator ſit, vt ff. de his qui
not. infam. l.ij.§. ignominiæ.& ta-
men conuertitur ad vtilitatem eo-
rum, quia excuſantur à tutelis quæ
deferuntur in vrbe,vt ff.de excuſat.
tut.l.ſed & milites.§.ſed & ignomi-
20 nia miſſi.† Sed dicēdum [l] eſt quòd
l idem actus nō poteſt eſſe cauſa im-
mediata pœnæ & præmij, vt d.l.re-
legatorū.§.fi.& l.ſeq.& de neg.geſt.
l.ſiue hæreditaria. & C. de hæred.l.
curiales. & de decur. l. ne quis. ſed
cauſa mediata & remota eſſe po-
teſt:delictum enim eſt cauſa pœnę:
pœna verò cauſa inhabilitatis ad a-
liquē actum vel officium iudicatur,
inhabilitas verò cauſa remotionis
ab actu, remotio autē cauſa exem-
ptionis ab onere imminente occa-
ſione actus,vt d.l.decreto.& d.l.ſed
& milites.§.ſed & ignominia. Sed
contra prædicta videtur. ff. de his
21 quib. vt indign.l.j. † vbi delictū eſt
cauſa proxima quaſi pœnæ & præ-
mij. Sed diuerſitas perſonarū & re-
rum quæ ibi erat,tollit contrarium:
nam ibi reſpectu fiſci meretur: &
ideò cōſequitur præmium: reſpectu
autem legati delinquit, & ideò pa-
titur pœnam.

ADDITIO.

a ¶Gratiam. Amplia reg.iſtam proce
dere, licet verba ſint obſcura, quæ
alioqui contra proferentem inter-
pretari ſolent,vt ait Dy.in c.contra
eum.nu.3.ſ.eod. F. C.
b ¶ Quòd non. Adde Bart.in fi.& ibi
Doct.Mod.C. de fruct.& lit.expen.
& Bald. in c.ij.§. in quibus, de con-
ſuetud. recti feudi.& ibi Card.Alex.
& Bald.in l.quod fauore.col.j.verſ.
venio ad exemplum.C.de legi.
c ¶ Sicut hæc. Adde quando in fauo-
rē alicuius introductum, in eius læ-
ſionem non debet retorqueri,Cyn.
Bart.Bald.& Salyc. Paul.& Iaſ. in l.
quod fauore.C.de legi.& Bar.Bald
& Mod in l.nulla. ff. de lega. & Fel.
in c. dilectus.in ij.verſ.viij.concluſ.
de reſcript. in c.tuis.poſt princip.de
teſt.verſic.in text.& Specul.in tit.de
teſt.§.ij.verſic.xxxvj & Bald.conſil.
cccxxix. ante fin. lib.j & Felyn.poſt
Andr. Barb.in c.intelleximus.col.ij.
verſ.nota ex textu.de iudic.
d ¶ Authoritate. Adde quando geſta
per pupillum ſine tutoris authorita
te valeant.gl.& Bart.in l.j.ff.de no-
uatio.& in l.pupillus.§. pupillus. &
ſing. in l. obligari.ff. de author.tut.
qui ponit diſtinctionem Dy.hîc, li-
cet de eo non faciat mentionem.&
vide Bal. Chriſtoph. Porc.& ibi Iaſ.
in addit.Ioan.Fab.& Aret. inſtit.de
author.tut.in prin.Sed quid in iudi-
ciis,vide Cy.Bart.Bald.Ang.Saly.&
Alex. in l. nō eo minus,C.de procu.
Io.Fab.& Aret.in §. neque.inſtit.de
authori.tut.& deciſ.Capel. Tholoſ.
deciſ.cij. & Alex. in d.l. non eo mi-
nus. Et not. q, ſi pupillus careat tu-
tore, & etiam non poſſit habere co-
piam iudicis poteſt ſolus ipſe adire
hæreditatem,vt eſt gl.ſing.ſecundū
Rom.& Lud.Bolog.in primis inter-
pret.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prę-
tori.ff.de nou.oper.nunt.& Alex.in
l.bonorū.in vlt.col.ver.tertio limi-
ta.C.qui admi.licet Lud.Bar.& Doc.
in d.§.ſi quis ipſi prætori.velint cō-
trarium. & adde Bald. in d. l. quod
fauore.col. ij.& Alex. in l.iij.§.adi-
piſcimur.ff.de acquir.poſſeſ.
e ¶Poſtulationem. Adde Dyn.& quæ
ibi dixi ſuprà in regula, in iudiciis.
prope fi.& Dy.ſ.ead.reg.in vj.oppo.
& ibi in addit.& Felyn. in c.ſancta.

rum.in prin.de reſcript.
f ¶ Iudex. Adde ibi Alex.Imol.in ad-
dit.ad Bart.& ibi Cy.& Bart.& Bal.
latius in l. preſbyteri. C.de epiſc. &
cleric.
g ¶ L.die. Adde ibi Bart. & Docto.&
Bart.in l.j.§.nuntiatio.ff.de no.ope.
nunt.& Ang.& Alex. poſt Bart.in l.
fin.C.de iure delib.& Alexã. in l.iij.
ver.iij. limita.ff. quod quiſque iuris.
h ¶§.cùm inter.Adde ꝙ Bart.in conſ.
cxxx.reprehendit Dy. circa intelle-
ctum d.§.cùm inter.in q.pater dedit
dotem pro filia,& ſtipulatus eſt do-
tem ſibi reddi, ſol.matr.morte filiæ
ſine lib. an ea mortua cũ liberis de-
beat reſtitui dos,vel cedat lucro vi-
ri, vel eius filiis? & Dyn.dicitur te-
nere hîc, quòd cedit dos lucro viri.
& ipſum ſequitur Bald.& etiã Imol.
in l.ſi cũ dotem.in prin.ff. ſol. matr.
& idem tenet Cy. in l. quod fauore.
C.de leg.ſed Bart.contrariũ tenet in
d.l. ſi cũ dotem. & in d.conſil.cxxx.
& cõſ.ccxxvij. maximè attenta con
ſuetudine generali, de qua in l.dos
à patre.C.ſolut.matri.quia remanet
apud liberos heredes matris.& Pau.
de Caſt.in d.l.ſi cùm doté. & Bal.in
auth.ſed & ſi quis.C.de ſecun. nupt.
tenét ꝙ dos ſpectet ad hæredes mu-
lieris quãdo pater ſtipulatus eſt ſibi
ipſi, ſecus ſi filiæ. de quo vide latè
per Alexã.in d.l.ſi cum doté. col.vj.
ver.ſucceſſiuè.extra glo. oppo.& Io.
Petr.de Ferra. in forma libelli, quo
vxor agit ad dot. & vſu. in verb. di-
cite domine. in princ. & Benedi.de
Plumb.in repet.l.doté. ſol.mat.ff.&
Imol.in conſil.lxiiij.& Ioan. Cal.in
conſ.j.de donat.inter vir.& vxo.
i ¶ Legis.Vide Bart. in l.j.in prin.col.
iij.circa fin.nu.16.ff.de offic.eius cui
mand.eſt iuriſd. G. S.
k ¶ Et ideò. Idem inquit in c. pecca-
tum.nu.3.5.eod. F. C.
l ¶ Sed dicendũ. Adde ꝙ ea quæ ſunt
inducta in odiũ nõ debẽt operari fa
uoré, ne ex eodẽ facto conſequatur
quis præmium & pœnã.Bal.in l.nul-
la.in fin.& Doct.Mod. ff. de legib.&
Alex.in addi.ad Bar.in d.l.quod fa-
uore.& Dy.in l.decreto. ff. de ſuſpe.
tut.vbi diſtinguit eo modo quo hîc
gloſſ.& Doct. in l. ſiue hæreditaria.
ff.de neg. geſt.& Albe.de Roſ.in Di-
ctiona.in verb.actus & pulchrè Fel.
in c.dilectus.ij.col.ij.ver.iiij.cõclu-
ſio.de reſcri. & in d.c. intelleximus.
col.ij.ver.no.ex tex.in fi.de iudic.

In reg. Nullus ex conſilio. Argumenta.

1 *Cõſilio dato quando quis teneatur,
& quando non. & nu.ſeq.*
3 *Conſilium vel opem præſtans alij
ad delinquendum, quãdo de deli-
cto teneatur.*

REGVLA LXII.

a NVllus[a] ex conſilio, dum-
modo fraudulẽtum non
fuerit, obligatur.

1 ¶ Si † dedi tibi conſiliũ vt pecuniã
tuã potius in mercimoniũ quàm in
emptioné prædiorũ conuerteres, &
malè tibi acciderit: quia fortè mer-
ces naufragio ſunt ſubmerſæ,& du-
bitatur an ego tenear, diſtinguitur:
b quia aut dedi[b] conſilium bona fide,
& tunc non teneor: aut fraudulen-
ter, & tũc teneor. & hoc dicit regu-
la,& cõfirmat.ff.e.l.conſilij.& man-
da.l.ij.§.vlti. Sed videtur de cõſilio
teneri etiã ſi nõ fuerit fraudulentũ,
vt ff.mand.l.ſi remunerãdi.§. ſi tibi.
2 in fi.ſed ille §.debet intelligi † quan
do aliâs facturus non fuerat. Quare
diſtinguẽdum videtur:quia aut da-
tur conſilium contrahenti, aut de-
linquenti. Si contrahenti, aut erat
aliâs contracturus, aut non: ſi non
erat cõtracturus,tenetur is qui con-
ſiliũ dedit, vt l.ſi remunerãdi.§.ſi ti-
bi.ſed ſi erat aliâs cõtracturus, tunc
locum habet diſtinctio regulæ:quia
ſi interuenit fraus in conſulente, te-

netur, vt hîc,& ff.eo.l.conſilij. & de
dolo.l. quod ſi cùm ſcires. & de fur.
l. falſus.§. ſi quis nihil. & mand.l.ij.
3 §.tua.† Sed ſi datur conſiliũ[c] delin-
c quenti, variæ ſunt opiniones: mihi
autẽ videtur ꝙ aut is cui conſilium
datur nõ erat aliâs facturus, aut erat
aliâs facturus: ſi nõ erat alias factu-
rus, ſimpliciter tenetur qui cõſilium
d dedit[d], vt ff.de iniur.l.non ſolũ.§.ſi
mandato.& §.Proculus. & §.Attili-
cinus. Sed ſi erat aliâs facturus: aut
præbuit conſilium & nõ opem, aut
opé & non cõſilium, aut conſiliũ &
opé:ſi conſilium tantũ,tenetur,quia
nõ oportet laudãdo malitiã augeri,
vt ff.de ſeruo corrup.l.j.§.perſuade-
re.& C.de fur.l.ſi quis ſeruo.ſi opem
tantũ ſine conſilio principali vel ſe
cundario,nõ tenetur, vt ff.de fur.l.ſi
pignore.§. qui ferraméta.ſi conſiliũ
& opé,non eſt dubium ꝙ tenetur.ff.
de verb. ſign. l ſæpe.§.item dubita-
tum eſt.& inſti. de oblig.quę ex de-
licto naſc.§.ope.Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Nullus. Materiã huius reg.quàm
pleniſſimè tractat Deci.in l.conſilij.
ff.eod.
b ¶ Dedi.Adde quãdo quis ex cõſilio
teneatur.gl.in §.ope.inſti.de oblig.
quę ex delic.& gl. in l.ij.§.fi.ff.mãd.
& Bart.in l.nõ ſolum.§.ſi mandato.
col.iiij.ver.veniamus.qui tenet opi.
Dyn.hîc. & etiã Alex.in addit.ff.de
iniur.& Bald.in l.nõ ideò minus.C.
de acc.& Bart.& Doct.poſt gl. in l.
ſæpe,de verb.ſig. & Bal.in l. ob hæc
verba.vbi multa ſing.dicit.ff. de his
qui not. infa. & in l.data opera.col.
xxiij. C. qui accuſ. non poſſ. & in l.
metũ.C.quod met. cau. & in l.j.col.
j.& ij.C.de ſer.fugit.& Cano. plenè,
præcipuè Fely.in c.j.col.iiij. ver.ſe-
cundum mẽbrum. de offic. deleg.&
Saly.& Mod.in l.j. C.de rap.virg. &
Doct.in c.ſicut dignũ.maximè Fely.
col.iiij.in prin.ver.not.vbi ponit re-
gulã cum pluribus fallen. de homi.
& vide Pau.de Leaz. & Card.in c.j.
de pœn.vbi eſt notab.tex.& Aret.in
§.in duplũ.col.ij.& in §. omnes au-
tem.& ibi Iaſ.col.ij. de act.inſtit.&
Aret.in tract.ſuo Malefic. in verbo,
Sempronium.in q.pen.& fi.& ibi in
addi.Aug.de Arim.& Bernar.Lãdr.
& vide Rom.ſing.ccclxxvj. incip.in
cõtractibus.& Ang. de Peruſ. in l.j.
C.de nili aggerib.& Albe.de Gand.
in tract.Malefic.tit.de quibus.q.v.
c ¶ Conſiliũ.Quis dicatur dare conſi-
lium ad delinquendum,vide tex.in
l.in furti.§.rectè.ff.de furt. F. C.
d ¶ Dedit. Adde ꝙ in dubio præſumi-
tur aliàs facturus nõ fuiſſe, ſecundũ
Fely. in c.j.col.v.ver.vtrũ autem.de
offic.deleg.& Bald.in l. data opera.
col.xvij.C.qui accuſ.non poſſ. Sunt
tamen aliquot modi probandi, ꝙ
etiam aliàs feciſſet abſque conſilio,
quos diligenter perſequitur Bal. in
l.j.C.de ſer.fugit. F. C.

In reg. Exceptioné. Arg.

1 *Excipiens quãdo præſumatur con-
fiteri. & nu.6.*
2 *Exceptioné iuris proponens, an cen-
ſeatur tacitè confiteri.*
3 *Verba in dubio proprie intelligen-
da ſunt.*
4 *Indefinita æquipollet vniuerſali.*
5 *Exceptiones iuris ſunt propriè ex-
ceptiones.*

REGV. LXIII.

EXceptioné obiiciens, non
videtur de intentione ad-
uerſarij confiteri.

1 ¶ † Si opponat cõuẽtus exceptioné
facti ſiue intentionis, vt quia negat
ſe debere, certũ eſt, quòd nõ videtur
confiteri de intẽtione actoris: quia
confeſſio & negatio directè contra-
ria ſunt. & ideò ad poſitioné vnius
nõ ſequitur poſitio alterius, ſed re-

a motio [a] ff.de ver.ſig.l. hæc verba.&
de inſtit.l. ſed & ſi.§. ſi inſtitoria.&
auth.de mand. princip.§.neque au-
2 tem.† ſed ſi opponat exceptionem
iuris, vt pacti de non petendo, rei iu
dicatæ, iuriſiurandi, præſcriptionis,
b & ſimilium, [b] an videatur tacitè
confiteri de intentione actoris, ita
quòd actor releuetur ab onere pro-
bandi intentionem, & reus afficia-
tur onere probandi exceptionem,
dubitatur, & primò videtur quod
3 non, † quia verba ſimpliciter pro-
lata referri debent ad propriam ſi-
gnificationem, & non abuſiuam, vt
ff. de leg. iij.l.non aliter.§.Titius.&
4 de verb.ſig.l.nepos.† ſed exceptio-
nes iuris ſunt propriè exceptiones,
quia excludunt actionem cum illis.
5 ff. de except. l.ij.& ibi not. † item
quia indeſinita æquipollet vniuer-
ſali, vide eundẽ.ſ.in procem.num.5.
& 8. ſed hîc & ff. de except. l. non
vtique, loquitur indefinitè: ergo vi-
detur omnem ſpeciem exceptionis
comprehendere. Mihi autem vide-
6 tur † quòd aut excipiendo aliquid
ſimpliciter negat, aut excipiendo
aliquid ponit: ſi negat, vt in exce-
ptione non numeratæ pecuniæ, &
non numeratæ dotis, verũ eſt quòd
non videtur confiteri de intẽtione
actoris, vt hîc, & ff.de except.l.non
vtique. Sed ſi excipiendo ponit, aut
ſimpliciter, aut ſub cõditione. ſi ſim-
pliciter vt quia dicit ſibi pactum fa-
ctum de non petendo, ſoluiſſe, vel
abſolutum eſſe, tunc de ſola exce-
ptione tractandum eſt, abſque eo
quòd actor [c] intentionem probet.
Sed ſi negat, & ſub conditione po-
nit, quia dicit ſe non teneri: & ſi ap-
parebit eum teneri, dicit ſibi factũ
pactum de non petendo, tunc non
videtur confiteri, de intẽtione acto
ris. & ideo non afficitur onere pro-
bandi exceptionem, niſi actor pro-
bauerit intentionem ſuam. & hæc
probantur C.de except.l.ſi quidem.
ij.& iij.reſponſo.

ADDITIO.

a ¶Remotio. Vide eundem ſuprà eo.
in c.qui ſentit.verſi. prætereà pater.
b ¶Similium. Adde an & quando ex-
cipiens vel replicans videatur fate-
ri intentionem aduerſarij, Roman.
in l.cùm mulier.col.v.& ibi Bald.in
repe.xx.col.& Ioã.de Imol.ff.ſolut.
mat.& Bald.in l.alia. C. de iis quib.
vt indign.& per Alex. plenè in l.de-
cen.col.vij. ff. de verb.obli.& Fely.
in c.cum venerabilis.col.iiij.verſic.
an & quando. de except. vbi ponit
regulam quòd non fatetur, & ſex
caſus exceptos à regula prædicta.&
vide ſingu. Ang.Areti. in rub.inſtit.
de excep.col.xx. Et an dicens ſe ab-
ſolutum videatur fateri excõmuni-
catum, vide Abb.in c.venerabilem.
colum.pen. de excep. & ſic adde an
confeſſio poſſit pro parte acceptari,
& pro parte nõ, Bart.in l.ſi quidem.
C.de except.& Bal. in l.age cum Ge
miniano.C.de tranſ. Alber.de Roz.
in Dict.in verbo, exceptione vtẽdo
& Cep.in cau.lx.vbi etiam ponit de
iuramento delato reo, an ſit indiui-
ſibile vel non. de quo vide ſingula-
riter Sign. de Homodeis.& Fulg. in
quodam eorum conſilio poſito in
fine tractatus Maleficiorũ domini
Bonifacij de Vitalinis, quod inci-
pit, ſuppoſito ſtatuto ciuitatis Me-
diolani. quod poſui in fin.lib.Conſ.
Biturig.& adde ibi,& vide gl.ſuper
verbo, malignantium.in c.cupien-
tes, & ibi do.de S.Gemin.de elect.l.
eo.& vide Bar.in l.nõ vtique. & ibi
Alex.in add.ff.de excep. & Cy.Bal.
& Saly.in d.l.ſi quidẽ. & Cy.& Doc.
in l.ij.C.de don. inter vir. & vxo.&
Bart.ſingulariter in l.Aurelius.§.idẽ
quæſiit.ff.de lib.leg.& Bal. in l.vni-
ca.C.de cõfeſ.& Dy.in regu.nullus.
ver.vnde mihi videtur. & Lud. Bol.
in l.ſi te.C.de inge. mand. in primis
interpre, & Alex.in conſi.ij.col.pe.
in fi.vol.iiij.& Fely.& ibi Phil.Sim.
in addi. in c.examina.de iud.col.ij.
Adde Lanfran. in c. quoniam con-
tra.§.cõfeſſiones.nu.xij.addi.in ver-
ſic.acceptura. Panor plenè in c. bo-
næ memoriæ.col.ij.in verſ. conceſ-
ſio. nu. xxix. de poſtul. prælat. in c.
cùm venerabilis.num.j.in verſi. vi-
detur.& Phi.Franc.de excep.in ver.
actoris intentionem. dixi in apoſt.
in Stylo Parla.parte.j.tit. de excep.
verſic.item ſi quis.
c ¶Actor. Adde quando excipienti
incumbit onus probandi. Bar.& ibi
Alex. in addit.in l.j. verſ. item opp.
ff.de except.& Bal.in l.ſi ex cautio-
ne.col.ij.C.de non nume. pecu.Bar.
Imol.& Mod. poſt Dyn. in l. in illa.
ff.de verb.oblig.

In reg. Quæ contra ius.

Argumenta.

1 *Alienatio bonorum pupilli vel ec-
cleſiæ contra formam iuris facta,
eſt ipſo iure nulla.*
2 *Alienatio circa iuris ſolẽnitatem
facta nõ transfert dominium, nec
vſucapiendi conditionem.*
3 *Crimina non ſunt pro infectis ha-
benda, licet contra iuris formam
ſint facta.*
4 *Facta contra ius non valere, in
quibus verum ſit. & nu. ſeq.*
6 *Effectus qui retractari nequeant.*
7 *Sententia non eſt ferenda ſub con-
ditione, lata tamen valet.*
8 *Relegato an licitè bona adimãtur.*
9 *Factum illicitè quando teneat.*
10 *Clauſula ſpecialis quando præfe-
ratur generali.*

REGVLA LXIIII.

QVAE contra ius fiunt,
debent vtique pro in-
fectis haberi.

1 ¶† SI res eccleſiæ vel pupilli alie-
nantur contra iuris formã pro non
a facta [a] habetur alienatio: cùm ipſo
iure non teneat, eo ipſo, quòd facta
b fuit contra iuris prohibitionem, [b]
vt ſuprà de reb. eccl. non alien.c.ij.
lib.vj.& C.de ſacroſanct.eccle. l. iu-
bemus.& de admi. tut.l.lex.quæ tu-
2 tores. & de prædiis minor. l. ij. † Et
ideo ex tali alienatione nec trãsfer-
c tur dominium. [c] nec paratur præ-
ſcribẽdi titulus, vt C.de prædiis mi.
l.ſi prædiũ. & de autho.præſt.l.eum
qui.& de vſuc.pro empt.l. fi.& præ-
alleg.c.ij.lib. vj. ¶Sed contra regu-
3 lam videtur obſtare, † quia certum
eſt quòd furta, homicidia, adulte-
ria,& crimina ſeu delicta contra le-
ges committuntur, vt ff.de iniur.l.j.
in princ.& tamẽ non habentur pro
infectis. nam ſi haberentur pro in-
fectis, nulla pœna pro his impone-
retur. Itẽ impoſſibile eſt illud quod
eſt factum, non eſſe factum, vt ff.de
cap.& poſtli.re l. in bello. §. factæ.
4 Dicunt Gloſſatores Iuris Ciuilis † q;
regula locum habet tantùm in iis,
quæ de iure ſortiuntur effectum.
quod videtur puerliliter dictũ: imò
de iis quæ de iure impediuntur ſor-
tiri effectum, quia ſunt contra pro-
hibitionem iuris. Sed propter reue-
d rentiam dicentiam [d] ſuſtineri poſ-
ſet, quòd hæc regula loquitur de iis
quæ de iure ſortiuntur effectum, id
eſt quæ ſunt aliâs de iure permiſſa,
vt pacta, vel ſimilia: ſed quando non
fiunt ſecundum iuris formam, intel-
liguntur prohibita: & propter hoc
5 non ſortiuntur effectũ de iure. † Cla
rius autem dici poteſt, quod regula
loquitur in iis quæ ſunt de iure pro
hibita: ſicut euidenter verba oſten-
dunt hic. & C. de legi.l.nõ dubium.
tamen in his quæ de iure ſunt prohi
bita quædam reperiuntur quorum
effectus poteſt retractari, id eſt ad
primum ſtatum reduci, & executio

impediri:prout donationes, venditiones,& cæteri cõtractus,teſtamẽta,& ſimilia,& in his proprie proce
6 dit effectus regulæ.† Quædam ſunt quorum effectus nõ poteſt retractari, id eſt ad primum ſtatum reduci: vt homicidiũ,&ſimilia:homo enim mortuus reduci non poteſt ad vitã, niſi virtute ſolius Dei: ad illa non
7 extenditur effectus regulæ.† ¶ Item
e opp. iure cauetur quòd ſententia[c] ſub conditione ferri non debet: & tamẽ ſi feratur,lata tenet:vt ff.quan
8 do app.ſit l.j.§.biduum. ¶ † Itẽ relegato ad tempus non debent adimi bona: & tamen ſi adimantur,tenet ademptio,vt ff.de interdic.& releg. l.relegatorum.§.ad tempus.ergo ea quæ fiunt contra ius, non habentur
9 pro infectis.† Eſt tamen dicendum, quòd vbi ſimpliciter prohibent iura,& nõ vltra progrediũtur, vel progrediuntur ſolũ annullando,factum contra prohibitionem iuris non valet,& pro infecto habetur,vt in l.nõ dubiũ.C.de legi.ff.de tutel.l.mutuo. §.ſub conditione.& de teſta. tute.l. certarum.& l.ſeq. in his duobus caſibus propriè loquitur & intelligitur regula:ſed vbi vltrà progreditur, & tractatur, qualiter annullatur, dando actionem vel exceptionem, vt patet in iis, quæ dolo, vel metu, fiunt,quod fieri non debuit, factum tenet.ſed tenere non videtur conſiderato effectu: quia nihil intereſt vtrum quis actionem nõ habeat an habeat eam quæ poſſit per exceptionẽ excludi,vt ff.eod.l.nihil intereſt. Item cùm vltrà progreditur confirmando factum illicitè, quod fieri non debet,factum tenet,vt in l.non dubium.& §.ad tempus.& ff.quãdo appel. ſit l.j.§.biduũ. & ff. de feriis.
10 l.j.§.j.† Ratio prędictorum eſt:quia cùm lex vltrà progreditur, ſtatur
f clauſulæ ſpeciali, [f] relicta generali,vt ff. de ver.obl. l.doli clauſula.
& de pœnis.l.ſanctio legum.& de alimen.l.alimenta.§.penul.& l. Stichus.Dyn.

ADDITIO.

a ¶Non facto.Adde Bart.in l.cùm ij. §.eam tranſactionem.& ibi Bald. poſt gloſſ.ff.de tranſ.& gloſ.Bart.& Alex. in addit. in l.ob æs.C.de prædiis minor.& Bartol.in l.cùm lex.& ibi Alex.in addit.ff.de fideiuſſ.
b ¶Prohibitionem.Vide Dec.in l.ambiguis.§.j.nu.4.& ſeq.ff.eod. F. C.
c ¶Dominium.Adde Dyn.in ca. cum quid nu.4.& ſeq.ſuprà eodem.
d ¶Dicentium.Adde addicta hîc per Dyn.Cyn. Bart.col.ij.Bald.col.v.& Saly. in l. non dubium.C.de legi.& aliquid per Fely.in c.ij.in j.no.de teſtibus.& Abb.in c. quod ad conſultationẽ in ij. notab.de re iud.& per Anchar.in c.j.de conſt.& Bart.in d. l. cùm lex. ff. de fideiuſ. & in l. ſi is qui.col.xvij.ff.de vſuc.& Cyn.in l.j. C. de hære. act. & pulchrè Henric. Boich.in c. ex literis.de ſponſal.ſed nota quod Dy.hîc omiſit vnum,ſcilicet quando lex imponit pœnam, an ſtatim annullet & infringat actum,vt dicit Bar.in l.j.ff.de iis quæ pro nõ ſcrip. quod latius examinat, & ibi Moder.in l.prętor.§.j.ff.de noui ope.nunt. & vide quæ dixi in lib. Conſuet.Bitur. de matri. §. j.col.iij.
e ¶Sententia.Adde Bart.& Bal.in d.l. non dubium.& ibi Alex.in addi.ad Bald.& Bart.Bald.& Saly. in l.cum iudex. C. de ſenten.& interl.om.iu. & Bar. & Ang.in d.§.biduũ.& Abb. & Fely.in l.quod ad conſultationẽ. in prin.de re iud.& Alex.conſ.lxxxiij.in vlt.col.per totum vol.iij.& nouiſſimè Deci.in l. actus.nu.9.ff.eod. adde quòd ſententia interlocutoria ſiue diffinitiua lata expreſsè contra regulam iuris communis, eſt nulla: licet reperiantur aliqui caſus excepti,in quibus ſaluari poſſet illa ſententia, ex quo illi caſus ſpeciales non

non ſunt expreſſi in ſententia,vnde ſi iudex interloquitur ſeruum torquẽdum eſſe contra dominũ ſuum, hæc ſententia eſt nulla, vt eſt gl. in l.ij.ff.de app.recip. Similiter ſi pronuntiauit iudex filiumfa.aut minorẽ xiiij.ann.potuiſſe teſtari: & ideo valere teſtamentum, ſententia eſt nulla.text.& ibi Cyn.Bart.Bal.& Saly.in l.ij.C.quando appel.non ſit.licet poſſit ſaluari in peculio caſtrenſi,vel quaſi.Similiter videmus incitatione facta vt quis compareat die feriato, eſt nulla, niſi exprimatur cauſa ſpecialis, quòd tempore illo poſſit procedi.vt not.Inno.in c.pręterea. de dilation.& Bart. in l.ij.ff.ſi quis in ius vocatus non ierit.& Math.de Math.ſing.viij. & quando nulla ſit ſententia: & caſus in quibus lata contra ius non eſt ipſo iure nulla,vide plenè Felyn.in cap.per tuas. col.iij.de accuſ.& pulchrè in c. j. in princip. de re iud. vbi ponit vij.ampliationes & duodecim limitationes.
f ¶Speciali. Adde an & quando per ſpecialem clauſulam intelligatur derogatum generali, Dyn. ſuprà eod. in c.generi. F. C.

In reg.In pari cauſa. Argumenta.

1 *Poſsidentis conditio melior eſt in delicto & cauſa pari.& nu.ſeq.*
2 *Ementibus duobus eandem rem ſeparatim, vter potior.*
3 *Creditor incumbens pignori, præfertur aliis, vbi non conſtat de prioritate temporis.*
4 *Beneficio collato duobus eadem die potior eſt poſſeſſor.*
5 *Accuſatus an & quando poſsit obiicere delictum accuſatori.*
6 *Compenſatio quando in delictis locum habeat.*
7 *Dolus præponderat culpæ, & an inuicem compenſentur.*
8 *Culpa quando & cui culpæ præponderet.*

REGVLA. LXV.

IN PARI delicto vel cauſa potior eſt conditio poſſidentis.

1 ¶ † IN delicto pari eſt exemplum, ff.de verb.obli.l.ſi ſeruum.§. ſequitur.vbi debitor fuit in culpa leui, & creditor in culpa leui, & ideo melior eſt conditio poſſidentis debitoris, quàm creditoris agentis. Item ſunt exempla. ff. de dolo.l.ſi duo.& ff.de cõtrahen.emp.l.domum. Item in pari cauſa, abſque delicto, me-
2 lior eſt conditio poſſidentis: [a] † nã
a ſi duo emerunt eandem rem à diuerſis non dominis,melior eſt conditio poſſidentis, vt ff. de publi.l.ſi-
3 ue autem.§.ſi duobus † Item ſi duobus obligatur eadem res,&ignoratur cui prius, melior eſt conditio poſſidentis.ff. de pigno.l.ſi debitor.
4 † Item [b] ſi duobus eſt conceſſum beneficiũ eadẽ die:vni à ſede Apoſtolica vel eius legato alteri ab ordinario loci, melior eſt conditio
d poſſidentis, [c] vt ſuprà de præben.
4 c. ſi à ſede. lib. vj. † Et circa [d] materiã huius regulæ multa reperiuntur contraria:ideo ad omnium ſolutionem diſtinguendum videtur hoc ordine:quia aut pro puniendo dolum vel culpa agitur criminaliter, vel ciuiliter.& ſi criminaliter, aut eſt idem delictum accuſatoris & accuſati, aut diuerſum. Si idem, repellitur accuſator, quia nil doloſus doloſo. C. de libera. cau. l. ſi filium.& C.de teſt.l. quoniam. & de hære.l.quoniam.ver. inter ſe. Si diuerſum. aut opponitur in modum accuſationis, aut in modũ exceptio

nis ſi in modũ exceptionis tũc audi
tur opponens antequam nomẽ eius
inter reos fuerit receptũ:poſtea verò
nõ auditur, etiam ſi maius crimẽ op
ponat, vt ff. de adul.l. ij. §. qui hoc
dicit.& §.ſi publ.& §.extra.& l.ſi ma
ritus.§.præſcriptiones.Si in modum
accuſationis:aut de pari, aut mino-
ri, vel maiori. Si de maiori, auditur
antequàm nomẽ ſuum ſit ſcriptum
e inter reos.[e] vt C.qui accuſ.non poſ.
l. j. poſtea verò nullo modo audi-
tur:etiam de maiori.ff.de public.iu-
di.l is qui reus.& ibi not. Si de pari
vel minori, non auditur, niſi ſuam
vel ſuorum iniuriam proſequatur,
vt C.qui accuſ. non poſ.l.neganda.
6 † Si ciuiliter:aut vterque eſt in do-
lo, aut vterque eſt in pari culpa: &
tunc hincinde compenſantur, ſiue
circa idem, ſiue circa diuerſa repe-
riatur dolus, ſiue culpa: vt ff. ſolu.
f matri. l. viro.[f] & l. cùm mulier. &
de dolo l. ſi duo. & de eo per quem
factum eſt.l. fin. §. ſed ſi ſtipulator.
& de contrah.empt.l.domum.& ne
quid in loco pub.l.ij. §. idem ait.&
quod vi aut clam.l.ſi alius. §. belliſ-
ſimè.& l. vlti. §. ſi ad ianuam. & de
doli excep. l. apud Celſum. §. Mar-
7 cellus. † aut vnus in dolo, & alius
in culpa: & tunc ſi circa idem, non
ſit compẽſatio:quia dolus præpon-
g derat culpæ.[g] vt ff. ad leg. Aquil.l.
item j. §. fin.& l. qui foueas. §. hæc
tamẽ actio.& l.ſi putator.Si circa di
uerſa, ſit compenſatio cùm tenea-
tur vterque ad quantitatem, vt ff. de
8 compenſa. l. ſi ambo. & ibi no. † ſi
vnus in lata culpa, alius in leui.præ
ponderat lata:quia æquiparatur do
lo, vt ff.depoſi. l. quod Nerua. & ſi
men.fal. mo.dixe.l.j.§.lata culpa &
ſi quis teſta. liber. eſſe iuſ. fue. l.j.§.
non autem.ſi alius in leui, alius in
leuiſſima, præponderat leuis circa
idem, ſicut dictum eſt ſuprà in caſu
ſimili. ſecus circa diuerſa, cùm ſint
inuicem debitores in qualitate: vt
ff.eod. l. cùm per delictum. Item ſi
vnus in leui in faciendo, alter in
negligendo, præponderat leuis in
faciendo:& ideò non compẽſatur,
nec eſt melior cõditio poſſidentis.
vt plenè no.ff.ſo.mat.l.ſi mora. Dy.

ADDITIO.

a ¶ Poſſidentis.Adde not.cõmodum
poſſeſſionis.& alia collige per Dyn.
hîc.& Bar.in l.ſi inter.ff.de reb.dub.
& Bald.in l. ſiue autem.§.ſi duobus.
ff.de publi.in l. ordinarij. & l. quo-
ties. vbi Iaſ. in rep.C.de rei vend.&
Felyn.in c. ex literis. col.j.de prob.
Poſſeſſionis quam plurima commo
da congeſſit And. Tiraq. in tra.No-
bilitat.char.cccxx.
b ¶ Idem ait.Ʒ.eod. in c. qui prior.nu.
6.& 14.& in c.cum ſunt.nu.8. F. C
c ¶ Poſſidentis. Adde Soci. in l.colũ.
iij.verſ. & hoc vltimum aliàs indu-
cebam.ff.ſol.ma.& Dy.& quæ dico
in prima add.in reg. qui prior.Ʒ.eo.
& gl.in §. quod ad pacifi. poſſeſſ.in
verbo, nominatorum. in Pragmat.
Sanct.Fely.pulchrè in c.capitulum.
col.x. verſic. de duabus collationi-
bus.de reſcrip.
d ¶ Et circa.Adde eundem. Ʒ. eo.in c.
cum ſunt. vbi refert plures notabi-
les deciſiones huc pertinentes. F.C.
Adde quando crimen deductũ per
viam exceptionis ſit punibile, Batt.
in l.ij. §. ſi publico. ff. de adulter &
ibi Alex.in addit.& Cyn.& Salyc.in
l.ſi magnum.C. qui accuſat. nõ poſ.
& Bal.in l.ſi.C.de fide inſtr. & Abb.
& Felyn.c.j.col.ij.circa ſi.verſ.colli-
ge octo except.vbi ponit octo nota
biles concluſiones.& Ludo. Bolog.
in d.l.ij.§.ſi publico.in primis inter-
pretar.
Adde iſtum in l.ij. & quod ibi poſui
in apoſtil. ad eum in verſi. ſine ali-
qua excep. ff.de excep.Flor.in l. no-
tandum.ff.ad l. Aquil.Bal. in addit.
ad Spec.in tit.de inſtr. edi.verſi.per
except

exceptionẽ falſi.Aret.plenè in tract.
Maleſi. in verſic.ad querelam.col.j.
dixi in apoſtil.ad Pan. in c. cum di-
lectus.nu.xxviij.in ver.non punien-
dũ.de ord. cog.& Old.conſi.lxxviij.
vbi ponit multa iura.
e ¶ Reos.Adde quãdo dicatur nomen
fuiſſe inter reos receptum,gloſ.in §.
præſcriptiones.& Bar.in l.adulterij.
C.de adulter. Bal. & Saly.in l.negan
da.C.qui accu.non poſ. Alex.in l.cũ
mulier.col.j.ff.ſol.mat.& gl.Bart.&
Io.de Imol.& Alex. in addi.ad Bart.
in l.is qui.colum.iij. de pub. iudi.&
Bald.l.j. col.xvij.C.qui accuſa. non
poſſunt.
f ¶ L.vero. Adde ibi Cyn.Bal.Bart.&
Roma.in l.cum mulier.& ſingulari-
ter Alex.ff.ſol.mat. & Inno.& Abb.
in c.intelleximus.col. vlt.de adulte.
quando paria delicta mutua com-
penſatione tolluntur.& per gl.Abb.
& Felyn.in c.dilecti.col.ij.de excep.
& Aret.ſing.inſtit.de except.in prin.
col.xiiij.verſi.eſt nunc hîc omnino
videndum. & Io.de Imo.in d.l.cum
mulier.& Spec. tit. de except.§.fina.
& quæ dixi in quodam conſil. j. in
ordine poſt tract.Cõſue. Biturigum
poſito,col.vij.Et an accuſatus poſſit
ſuum accuſatorem reaccuſare, vide
ibi per Doct.& amplè Bart.& Imol.
in l. is qui.ff.de pub.iud.& Cy.Bald.
& Salyc.in d.l.j. & l.neganda.C.qui
accuſ.non poſ.
Adde, an & quando paria delicta
mutua compenſatione &c. Panor.
in c.intelleximus.nu.5.& poſt Inno.
ibi col.j.in glo.ſua in verſi.paria.de
adul.& dixi poſt eandẽ Panor. in c.
j.nu.1.in verſi.mutua compenſatio-
ne.de iniur.& not.Soc. in tract fall.
regul. lxxxvj. & Signorel. de Hom.
conſi.l.& conſil.lxx.
g ¶ Culpæ.Adde quãdo dolus prępon
deret culpę.Doct.Ʒ.in pręceden.apo
ſtil.allegatos. & Alex.conſil.lxxvij.
col.ij.in ſi.& ſeq.lib.iij.

In reg. Cùm non ſtat.

Argumenta.

1 *Conditio pro impleta habetur, ſi per eum impediatur, cui impleri debet.*
2 *Conditio quando pro impleta habeatur. & nu ſeq.*
6 *Legatum præſumitur relictum cõtemplatione legatarij.*

REGVLA LXVI.

CVM non ſtat per eum ad quẽ pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac ſi impleta fuiſſet.

a HÆC regula [a] debet per omnia
intelligi & exponi ſicut intelligitur
& exponitur.ff.eo.l. in iure ciuili. &
de verb.oblig.l.in executione.§.fin.
1 † vt ecce, ſi teſtator legat mihi fun-
dum ſub conditione, ſi decem dede-
ro hæredi, & per hæredem ſtat quo-
minus recipiat, conditio pro imple
ta debet haberi:vt C.de cond. inſer.
l.ſi.& ff. de ſtatulib.l.iij.in princi. &
§.ſi.Item ſi teſtator inſtituat me hæ-
redem ſub conditione, ſi decem Ti-
tio dedero, qui Titius erat futurus
hæres ab inteſtato. Nam ſi per Ti-
tiũ ſtat quominus recipiat, habetur
conditio pro impleta, vt ff.de con-
dit.inſtit.l.ſi ita hæres.Item ſi ſtipu-
lor à te decem ſi aſcendero Capito-
lium, & per te ſtat quominus aſcen
dam, habetur cõditio pro impleta,
vt d.l.in executione.§.fin.& l.in iure
2 ciuili. ¶ † Sed opponitur, & vide-
tur quòd cõditio non habeatur pro
impleta, licet is qui implere debue-
rit impediatur implere, vt ff.de con
dit.& demõſtra.l. quibus diebus. in
prin

princ.Sed multùm refert vtrum im
pediatur per eũ cuius intererat non
impleri : vt quia futurus erat obli-
gatus conditione impleta vel erat
amiſſurus rem ſuam, vel hæredita-
tem non habiturus, quam alius ha-
buiſſet conditione impleta, & tunc
b locum habet regula [b] cum iuribus
ſupradictis: ſed ſi per eum, cuius nõ
intererat non impleri, non habetur
pro impleta, vt l. contraria. C. de
condi.inſer.l.fin.& ff. ad leg. Aquil.
l. inde Neratius. §. idem Iulianus.
3 † Sed oppo. & videtur quòd licet
ſtet per eum cuius intererat, non
impleri, non habetur pro impleta:
quia ſi teſtator legat decem liberto
ſuo ſub conditione, ſi cum filio ſte-
terit, & filius moriatur : & ſic per
eum, ſeu per caſum in perſonam
eius contingentem, ſtat quominus
conditio non impleatur, relictum
non debetur, vt ff. de annu. leg.l.
Seio.in prin.& de condi.& demon-
ſtrat. l. illis libertis. Sed dicendum
4 eſt multum referre† vtrum ſtet per
eum, id eſt per factum eius, ſiue per
impedimentum ab eo præſtitum:&
tunc ſimpliciter verum eſt:quia ha-
betur conditio pro impleta, & ita
loquitur regula.& de leg. iij. l. qui
concubinam.§.vxori.& de alimen.
leg.l.Mæuia. in princ. & d.l.in iure
5 ciuili.& C.de condi. inſer.l.fi. † An
per caſum in perſonam eius con-
tingenté: & tũc locum habet quod
dicitur in lege contraria:quia tunc
diſtinguitur : nam aut tunc erat re-
lictum contemplatione eius in cu-
ius perſona erat conditio implen-
da : aut fauore eius cui relinquitur,
aut dubitatur. Primo caſu relictum
non debetur poſt caſum in perſo-
nam eius cõtingentem, vt d.l. Seio.
in princ.& de condit. & demonſtr.
l.illis libertis.in fine. Secundo caſu
debetur. de annuis leg. l. annua. in
9 princ.† Tertio caſu relictum debe-
tur, quaſi in dubio interpretandum
c ſit legatarij contemplatione [c] po-
tius relictum, ſi ex veritate vel con-
iecturis aliud non appareat, & ideo
legatum debetur. ff. de alim. leg. l.
Caio.§.Imperator.& C.de leg.l.j.&
7 d.l.illis libertis. in fi. † Item opp.&
videtur quòd hæc regula ſit ſuper-
flua, cum idem contineat.ſ.eo.c.im
putari. & ideo non ponenda. C. de
no.Cod.compo.l.j.§. quibus.& ff.vt
leg.not.ca.l.hæc ſtipulatio.§.diuus.
Sed dicendum eſt ſine dubio, quòd
hæc regula & illa loquũtur in con-
ditione poteſtatiua : ſed illa loqui-
tur propriè quando impeditur per
caſum conditionem impleri : hæc
autem loquitur quando impeditur
per eum cuius intererat conditio-
nem non impleri & ideo vna per a-
liam non eſt ſuperuacua. Præterea
circa hanc materiam dicẽdum eſt:
quòd ibi in c. imputari.plenius di-
ſtinguendum : nam hæc & illa, in-
telligi poſſunt in vna ſpecie condi-
tionis mixtæ, id eſt quæ pendet ex
facto implentis & alterius: ſed ma-
gis propriè in poteſtatiua proce-
dunt.Dyn.

ADDITIO.

a ¶Regula.Ad pleniorem intelligen-
tiam huius materiæ, videndus eſt
Deci. in l. in iure. ff. eod.& Dyn.in
reg.imputari.ſ.eod. F. C.
b ¶ Regula. Adde Bart.in ſua diſput.
incip. Peruſiæ ciuitatis. & in conſil.
cxxxiij.& quæ dixi.ſ.in regu. impu-
tari.in ſecunda addit.& Bart. Imol.
Alex.& ff.Socin. in l.in teſtamento.
in ij.ff. de condit. & demonſtrat. &
Ang.in l.j.C.de inſtit. & ſubſtitut.&
Barth. Soci. de Senis in l.iure ciuili.
& l. quibus diebus. in princip. ff. de
condit.& demon.& Alex.conſil.cij.
in ij.col.in princ. volu.j. & latius in
conſ.xlix.col.ij.verſic.ij.in vol.ij.&
Bar.in l.vter ex fratribus.ff.de cond.
inſti. & pulchrè Henric. Boich.in c.
ſicut ex literis.& ibi Fræpoſ.Medio.
de ſponſ.
c ¶Contemplationem.Hinc eſt quòd
in legatis diſiunctiuis electio in du-
bio eſt legatarij, licet regulariter ſit
debitoris.l.Lucio.ff.de leg.ij. Dynũ
tamen reprobat Bart. in d. §. Impe-
rator.& in d.l.illis.

In reg. Quod alicui.
Argumenta.

1 *Decurio prædia publica nomine
proprio ſicut colere nequit, ſic nec
alieno.*
2 *Tutor nec ſuo, nec alieno nomine
rem pupilli poteſt emere.*
3 *Furioſus per alium poteſt acquire-
re, licet non per ſe.*
4 *Facere qui nequit per ſe, quando
poßit per alium.*
5 *Facere quod quis nõ poteſt vt ipſe
an & quando poßit efficere tan-
quam alius.*
6 *Libertus nomine alieno patronũ in
ius vocare poteſt, proprio nõ poteſt.*

REGVLA LXVII.

QVOD alicui ſuo non li-
cet nomine, nec alieno
licebit.
1 ¶ † SICVT decurio non poteſt
ſuo nomine ꝓprio prædia publica
colere, ita nec licet ſubiectis aliorũ
nominibus vt ff. de admi.ter.ad ci-
a ui.pert.l.ij.§.j.[a] † Item ſicut non li-
2 cet tutori emere rẽ pupilli ſuo pro-
prio nomine:ita nec per interpoſi-
tam perſonã licebit : vt ff.de autor.
tut.l.pupillus.§. ſed ſi per interpoſi-
tam.& ad prædictorũ confirmatio-
nem accedat.ff. de contrah.empt.l.
non licet.& C.de hære.inſti.l. neq;
& ff. de vſuc. l.Labeo.§.ſed eũ.cum
multis ſimil. Sed opp. & videtur ꝙ
illud quod nõ licet per ſe liceat per
3 alium. † Furioſus enim non poteſt
acquirere rem per ſe, & tamẽ poteſt
per alium, vt ff.de acquir.poſſ.l.j.§.
item acquirimus. & ad idem acce-
dat.ff quę res pig.obli.poſſ.l.Ariſto.
& de bon. poſſeſſ.contra tab.l.iij.§.
planè.ij.& l.non putauit.§. ſi exhæ-
redatus. Dicẽdum eſt ꝙ illud gene-
rale reperitur ſolutum tripliciter.
Vno modo ꝙ iſta ſit regula, & cæte
4 ra ſunt ſpecialia.† Secundo, ꝙ quis
nõ poteſt per ſe, nec per alium à ſe
ſubmiſſum, ſed per alium à ſe non
ſubmiſſum poteſt. & hæ duæ ſolu-
tiones traduntur in l.his enim caſi-
bus.ff.de furt.Tertio modo dici ſo-
let, ꝙ aut aliquis impeditur per ſe
ratione delicti à perſona commiſſi:
aut ratione rei, aut mixta ratione
rei & perſonæ, aut ratione defectus
intelligentiæ. Primis tribus caſibus
locum habet regula:quarto caſu ha
bet locum lex contraria, ſicut ſolui-
tur.ff. de vſucap.l. Labeo.& de aq.
hæred.l.Antiſtius.§.fi.Secundo po-
teſt intelligi regula, magis propriè
verbis conſideratis, videlicet vt
5 † quod non licet alicui facere ſuo
proprio nomine, nõ liceat alieno,
ſiue ſub colore nominis alterius.
Verbi gratia : ſicut non licet tutori
inquietare pupillum ſuo nomine
proprio:ita nec licebit nomine alte
rius : vt ſi habeat ab alio iura ceſſa
contra pupillũ.nam non licebit ſibi
ſub nomine alterius pupillũ inquie
tare, vt in auth. vt ij.qui ob.ſe ha.§.
quòd ſi quis. ſed tunc eſt contra re-
gulam manifeſtè. ff. de in ius voc.l.
6 quæſitum. † vbi licet patronum in
ius vocare nomine alieno, & tamẽ
non liceret nomine proprio.ſed re-
gula videtur intelligenda, cum fa-
ciendum nomine alterius tenderet
ad eundẽ effectum, quem cõſeque-
retur faciẽdo nomine proprio:cum
autem non ad eundẽ, ſed ad diuer-
ſum

ſum pertinet effectum, tunc locum
habet lex contraria. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ L.ij.§.j. Adde ad iſtam reg. & ſeq.
& etiam reg. qui facit per alium. gl.
ſing. in d.l.ij.§.j.ff. de admit. rer. ad
cui.pert. hîc alleg. & Dyn. j. in regu.
vlt. & Bar. & Doct. in l. hereditariæ.
ff. de furt. cum l. ſeq. & Bart. in l. La-
beo.§.j.ff. de vſuc. & Bald. & Doct. in
l. neque. C. de hære. inſtit. Et quando
tutor per ſe vel interpoſitam perſo-
nam poſſit emere rem pupilli, vide
Bald. in d.§. ſed ſi per interpoſitam
perſonã. & in l. cum ipſe. & ibi Cyn.
& Salic. C. de contrah. empt. & vide
hîc Ioan. Andr. in Mercuriali. & Phi-
lip. Franc.

Adde omnino quod notaui in apoſti.
ad glo. in l. ſi is qui in apoſtil. in ver.
quod per me non poſſum. poſita in
gloſ. in ver. & ille. ff. de libe. leg. dixi
in apoſtil. ad Card. in clem. j §. j in
prin. de regula. not. Card. Alex in c.
ſicut nõ ſuo. xlvj. diſtinct & Card. de
Zab. in clem. ſi. de cenſ. & inquantũ
hîc tangit materiã tutoris, an, quan-
do & qualiter poſſit cum pupillo
contrahere, vide omnino Gerar. de
Petra ſancta ſingu. l.vij. incip. quali-
ter tutores.

In reg. Poteſt quis.
Argumenta.

1 *Facere poteſt quis per alium, quæ
per ſeipſum potuit.*
2 *Litigare in cauſis publicis poteſt
quis per ſe, non autem per alium.*
3 *Illuſtres per ſe litigare nequeunt,
per procuratorem poterunt.*
*Litigare per ſe licet in actione po-
pulari, nõ autem per procuratorẽ.*
4 *Violentum per ſe licet expellere de
poſſeßione, non per alium.*
5 *Emphyteutam per poſſeßionem in-
ducere quis poteſt per ſe, non per
alium.*
6 *Facere quæ quis poteſt per ſe, per
alium non poteſt.*

REGVLA LXVIII.

POTEST quis per alium,
quod poteſt facere per ſe-
ipſum.

1 ¶ † SICVT poſſum per me eme-
re, vendere, locare, conducere, liti-
gare: ita poſſum per aliũ. ff. de pro-
cur. l.j.§. vſus autẽ. & de iniur. l. ſed
ſi vnius. §. idem Iulianus. & §. idem
ait. & inſtit. per quas perſo. age. poſ.
a §.j. Sed contra [a] regulam videtur,
2 † quia in cauſis publicis licet per ſe
litigare, non per procuratorẽ: vt ff.
b de publi. iudic l. pen. §. ad crimen. [b]
3 † Item quia illuſtribus licet litigare
per procuratores, non per ſe, vt C.
de procur. l. pen. Item in actione po-
pulari, licet per ſe litigare, non per
procuratorem, niſi quatenus actio
ad priuatum commodum pertinet.
ff. de procur. l. licet in princip. & de
4 popu. l. qui populari. † Item licet per
ſe violentum ſine aliquo interuallo
de poſſeſſione expellere, & non per
procuratorem. ff. de vi & vi arm. l.
5 cùm fundum. † Item licet per ſe em
phyteutam nouum in poſſeſſionem
inducere, veteri deiecto, nõ per pro-
curatorem. C. de iure emphyt. l. ſi. §.
c pen. Sed dicendum [c] eſt omnia ſu-
pradicta ſpecialia eſſe, regulam ve-
rò generaliter obtinere in iudicio
& extra iudicium, vt d.l.j.§. penul ff.
6 de procur. & ibi not. † reſtringi au-
tem debet hæc regula ad ea quæ
poſſunt per alium explicari: in iis
autem quæ per alium explicari non
poſſunt, non procedit regulæ effe-
ctus, vt arg. C. de cad. tol. §. ne autẽ.
& ff. de ſol. l. inter artifices. & not. de
vi & vi arm. l.j.§. deieciſſe, verſ. ſed
& ſi cum quis. Dynus.

ADDI

ADDITIO.

a ¶ Contra. Vide ad hanc reg. Dyn. in
c. fin. nu. 6. & ſeq. j. eo. & addit. poſi-
tam. s. in proxima reg. Ad quid dif-
ferat reg. iſta ab illa quæ eſt in cap.
qui facit. j. eo. vide Dy. in ſi. F. C.
b ¶ §. ad crimen. Adde ibi Bart. Bened.
de Plumb. in rep. & Imol. quando &
in quo art. in criminalibus admitta-
tur procurator. & Bal. conſ. cvj. col.
ij. quæritur. vol. j. & pulchrè Alex.
in conſi. cxvj. in prin. lib. ij. Bald. &
Salic. in l. reos. C. de accuſ. & Ludo.
Bologn. in l. præſes. C. ad leg. Fla. de
plag. in ſecundis interpr. & Fely. la-
tiſſimè in c. meminimus. col. iiij. &
v. de accuſ. & Ro. in conſ. clij. & ſeq.
& Cepol. in caut. cclv. & cix. & lxvj.
& in conſ. lxxij. in j. col. & in conſi. l.
& Calder. in conſil. ij. tit. de procur.

Adde inquãtũ hîc tangit materiã pro-
curatoris, aut in cauſis criminalibus
poſſit interuenire, vide Corſ. ſingul.
ſuis: in verb. procurator. verſi. poteſt
quis. Fely. cum Barth. Soci. in tract.
fallen. reg. cccxxij. vbi ponit. xvij.
fallent. Paris de Puteo in ſuo tract.
Syndic. ver. procur. & Gerar. de Pe-
tra ſancta ſingu. lvij. incip. ferè per
totam Italiam. & ibi dat cautelam
quòd poſſit &c.

Adde ꝙ licet in cauſa criminali regu-
lariter non admittatur procurator,
eo tamen admiſſo, iudiciũ valet, gl.
in l. quamuis. D. de adult. & in c. j. de
iudi. hoc. lib. & ibi per Doct. & latè
per Abb. in c. veniẽs. extrà, de accuſ.
& Cepol. caut. ccliij.

c ¶ Dicendum. Adde & not. quæ ſunt
illa quæ poſſum per me & non per
alium. puta per procurat. text. & ibi
Bar. in l. cùm miles. ſecundũ vtran-
que lect. ff. de ali. iud. mut. cauſ. fac.
vbi eſt ſing. caſus in quo quis cogi-
tur perſonaliter agere, vel defende-
re. & Bald. in l. ij. C. de iis qui vend.
æta. imper. & Bald. in l.j.§. penul. ff.
de procur. & Inno. & Abb. in c. que-
relam. de procur. Bart. & Bald. in l.
Ariſto. ff. quæ. res pign. vel hypo.
obli. & ſing. Ioan. de Plat. in l. nul-
lus qui. C. de decur. lib. x.

In reg. In malis.
Argumenta.

1 *Promittẽs illicitum, non obligatur.*
2 *Promittens decem dolo ductus, an
teneatur.*
3 *Promiſſum malum dupliciter in-
telligi poteſt.*

REGVLA LXIX.

IN malis promiſſis fidẽ non
expedit obſeruari.

1 ¶ † SI promitto tibi occidere ho-
minẽ vel committere furtum, vel
ſimoniam: vel aliquid turpe, non ex
a pedit fidem ſeruari, [a] cum promiſ-
ſum ipſo iure non teneat, vt ff. de
verb. oblig. l. generaliter. & l. veluti.
& l. ſtipulatio hoc modo. & l. ſi fla-
gitij. & de fideiu. l. ſi à reo, §. id quod
vulgo. Sed oppon. & videtur quòd
etiam in malis promiſſis fidem con
ueniat obſeruari. licet de æquitate
2 detur exceptio. † Nam ſi induco te
per dolum vel metum vt mihi de-
cem promittas, promiſſio valet, li-
cet agenti ex promiſſione obſtet ex
b ceptio doli vel metus. [b] vt C. de in-
util. ſtipu. l. dolo. & ff. de verb. obli.
l. ſi quis cum aliter. Sed dicendum
c quòd malũ promiſſum dupliciter [c]
3 ſumitur. † Nam vno modo dicitur
malum id eſt, ſuper re mala, vel tur-
pi, ſeu turpitudinem continente in-
terpoſitum, & illud nõ expedit ob-
ſeruari: quia ipſo iure non tenet. ff.
de pact. l. iuriſ. §. & generaliter. &
de verb. oblig. l. generaliter. & l. ve-
luti. & l. ſtipulatio hoc modo. & l.
ſi plagij. & l. ſi ſtipuler. & inſtit. de
inutil. ſtipu. §. quod turpiter. Secũdo
modo dicitur malum promiſſum:
id eſt malè conceptum, quia inter-
ueniente

ueniente dolo vel metu: & tunc li-
cet promiſſio teneat de iuris rigore,
non expedit fidẽ ſeruari: quia pro-
miſſori datur exceptio, vt d.l.ſi quis
cùm aliter. & l. dolo. nihil enim in-
tereſt, vtrum quis non habeat ipſo
iure actionem, vel poſſit per exce-
ptionem excludi, vt ff.eo.l.nihil.

ADDITIO.

a ¶Seruari. Etiam ſi interuenerit iu-
ramentum, vt per Dyn.in c.non eſt.
ſuprà, eod. F. C.

b Metus. Adde an dolus in aliquo
actu adhibitus illum vitiet ipſo iu-
re vel mediante exceptione, Iaſ. in
§.Actionum.in gloſſ.in verſi. in bo-
næfidei.verſic.in eadem gloſ.ibi in-
ſtit.de actio. F. C.

c ¶Dupliciter. Adde gl. Chriſto.Por.
& Iaſ.ibi in addit.in §. quod turpit.
inſtit. de inut. ſtipul. & ibi Aret. &
Bart.Paul.de Caſt.& Alexan. in l.ſi
plagij.ff.de verb.oblig.& Cyn.Bald.
& Salic.in l.ij.C.quod metus cau. &
Bald.in l.j.col.ij.in fin.C. de condi.
ob turp.cau.& Io.Andr. in reg. non
eſt obligatorium.ſ.eod.tit.& per to
tum.xxij.q.iiij.& Io.Fab.in §.ſi. in-
ſtit.de leg.vbi dicũt Doct.quod pro
miſſio poteſt dici turpis tribus mo-
dis.& vide Alexan.in conſi.v.incip.
prætermittendum eſt. lib iiij. & in
conſ.clij.incip.quando pro delicto.
vol.ij.& Alexã.in addi.ad Bart.in l.
dolo.C.de inutil.ſtip. qui ponit tres
limitat.& vide Abb.& dom.And.in
c.inter dilectos. & de donat. & Ce-
pol.in caut.ccxlj.

In reg. In alternatiuis. Argumenta.

1 *Promittẽs duo alternatiuè vtrum
volet ſoluere poterit.*

2 *Alternatiuè ſufficit alteram par
tem adimpleri. & nu.8.*

3 *Debitoris eſt electio in contracti-
bus diſiunctiuis.*

4 *Hæredis an ſit electio in legatis al-
ternatiuis, an legatarij.*

5 *Alternatiua affirmatiuè concepta
quo differat ab ea, quæ negatiuè
concipitur.*

6 *Orationum tres ſpecies.*

7 *Copulatiua requirit concurſum v-
triuſque partis.*

9 *Soluta quando æquipolleat copula
tiuæ, & quando diſiunctiuæ.*

10 *Soluta eſt ſpecies orationis diſtin-
cta à coniuncta & diſiuncta.*

REGVLA LXX.

IN alternatiuis debitoris eſt
electio, & ſufficit alterum
adimpleri.

¶DVO dicuntur in hoc c. & ideò
duæ regulæ dici poſſunt. licet enim
vtraque de debito alternatiuo lo-
quatur, prima tamen tractat de iu-
re electionis, ad quem pertineat:
vtrum ad debitorem, vel ad credi-
torem: ſecunda verò de alternati-
uæ obligationis effectu. Exemplum
autem regulæ primæ patet cuilibet.
1 †Nam ſi promitto tibi Stichum aut
Pamphilum, electio eſt mea quem
eorum ſoluere velim. ff.de iure dot.
l. plerunque. in fin. & de eo quod
cert.loc.l.non vtique.in prin.verſic.
& §.ideo qui Stichum.& de condit.
2 inſtit.l.ſi hæredi. †Item ſi ſoluo Sti-
chum non teneor ſoluere Pamphi-
lum, quia ſufficit alterum adimple-
ri.ff. de condit.& demonſtr. l. cùm
pupillus. §. vlti.& de verbor.oblig.
l.ſi ita quis ſtipuletur. Sed oppon.
quòd in alternatiua non ſit electio
debitoris: quia iure cauetur, quòd
ſi teſtator alternatiuè legat fundum
Seianum, aut vſumfructum fundi

Seiani, eſt electio legatarij, & non
hæredis, vt ff.de leg.ij.l.Lucio. Qui-
dam ſimpliciter dicunt, quod aliud eſt
in legatis, & aliud in contractibus:
quod ſimpliciter dictũ eſt falſum:
quia in legatis alternatiuè relictis,
eſt inuenire quod eſt electio hæredis,
non legatarij. ff.de leg.ij.l. ſi ita re-
3 lictum.§.vlt. †& ideò latius [a] & me-
a lius dicitur, quod in contractibus alter-
natiuè conceptis ſemper eſt electio
debitoris. vt d.l.plerunque.& l.non
vtique.in prin.ver.& §.ideò qui Sti-
4 chum. † In legatis verò diſtinguo,
aut verba diriguntur ad hæredẽ, aut
ad legatariũ, aut ſimpliciter profe-
runtur. Primo caſu eſt electio hære
dis: quia ſi teſtator dicit, Dato talẽ
rẽ aut illam, videtur electionẽ hæ-
redi cõcedere, vt d.l.ſi ita relictũ.in
ſi. Secũdo caſu eſt electio legatarij:
quia cùm teſtator dicit, Habeto tibi
aut vendicato tibi illam rem aut il-
lam. videtur eligendi poteſtatẽ con
cedere legatario. vt ff.de leg.j.l.pla-
nè.§.vlt. In tertio caſu eſt electio le-
gatarij, cùm in vltimis volũtatibus
plenius quàm in cõtractibus inter-
pretari oporteat. ff.de leg.ij.l.Lucio
Titio.& ibi plenè no.& inde habuit
originẽ gl. iſtius 1. regulæ. Ad ſecun
dam partẽ oppo.& videtur quod nõ
b ſufficiat alterum adimpleri [b], ſed
oporteat alterum non adimpleri. ff.
5 de verb.obli.l. ſi quis ita.in ſi. † Sed
dicẽdũ eſt referre inter alternatiuã
affirmatiuam, & alternatiuã negati
uã: quia in affirmatiua ſufficit alte-
rũ fieri, vt hîc: in negatiua oportet
alterũ non fieri: tamẽ idẽ eſt in vtra-
que, ſi conſideretur effectus: quia in
affirmatiua ſufficit alterũ affirmati-
uè, in negatiua ſufficit alterũ nega-
tiuè, & ideò nõ eſt contrarium, ſed
conueniens verbis regulæ. Itẽ opp.
& videtur, quòd vbi verba non ſunt
coniuncta, non ſufficit alterũ adim-
pleri. ff.de verb.ſign. l.triplici. §.vi-
6 deamus. † Sed dicendum eſt, quod tres
c ſunt orationũ ſpecies. [c] Nam quæ-
dam ſunt coniunctæ, id eſt, quæ ali-
quam coniunctionẽ copulatiuã ha-
bent: quædã diſiunctiuæ, quę habẽt
aliquã diſiunctiuam: quædã ſolutæ,
quæ nec diſiunctiuã nec copulatiuã
7 coniunctionẽ habent. † Natura co-
pulatiuę requirit omnia ſimul vera.
ff.de ver.obli.l.ſi quis ita.& de con-
8 di.inſtit.l.ſi hæredi plures. † natura
verò diſiunctiuæ alterũ tantum, vt
hîc, & ff.iud.ſol.l. cum quærebatur.
& de condi.& demon.l.cùm pupil-
9 lus.§. diſiunctiuo. † ſoluta verò ex
mente certa pronuntiantis aliquan
do æquipollet copulatiuę, aliquãdo
diſiunctiuæ, vt ff.de verb.ſig. l.alie-
nationis.§.ſi.ſi de mente non appa-
reat, accipitur pro copulatiua, vt d.
l.triplici.§.videamus.licet arg.con-
tra.ff. de reg. iur.l.in eo quod. §.vbi
d verba. Sed in §.videamus.cõſidera-
uit [d] dubiũ ſignificationis ſolutæ.&
in §. vbi verba. conſiderauit effectũ
ſignificationis, ex eo quòd in obſcu
ris minimum eſt ſequẽdum. ſ.eo.c.
10 in obſcuris. † eſt ergo ſoluta per ſe
ſpecies orationis diſtincta à con-
iuncta & diſiũcta. Item aliter ſigni-
ficat: quia copulatiua copulatiuè,
diſiunctiua diſiunctiuè, ſoluta ſolu-
tè: ſed effectus ſignificationis non
diſtinguitur à ſignificato copulati-
uæ, quæ requirit vtrunque: vel diſ-
iunctiuæ, quæ requirit alterum: quia
ſemper effectus ſignificationis ſo-
lutæ, vel repræſentat vtrũque, vt co
pulatiua, vel alterum tãtùm, vt diſ-
iunctiua. habet igitur ſoluta diſtin-
ctam & propriam ſpeciem ſignifi-
candi, ſed non effectum ſignificati
extra ſeipſam. Dyn.

ADDITIO.

a ¶Latius. Adde cuius ſit electio in
contractibus & legatis alternatiuis,
Bald.& Doct.in l.planè, §. penult.ff.
de leg.j.& Cyn.Bald.& Salycet.in l.

cùm quidam. C. de leg. & Alex. in l. qui duos. col. j. ff. de leg. j. & ibi vide quid in gratiis & beneficiis. & Io. Fab. Ang. Aret. & I. ſ. inſtit. de act. §. huic autem. & ibi Bald. & Bart. in d. l. Lucio. ff. de leg. ij. Henri. Boich. in c. conſ. de plus petit. & in c. indicante de teſtam. & vide gloſſ. in c. j. de colla. ſuper verbo, aut ſemel. fol. 17. in Pragm. Sanct. & Abb. & Felyn. amplè in c. inter cæteras. col. ij. de reſcript. vbi ponit Felyn. reg. cum x. fallent. & x. reſtrictionibus. & vide Lud. de Vrbe in conſil. cclxxix. & Lud. Bolog. in l. ſi is cui. ff. de leg. ij, in ſuis ſecundis interpret. & in l. iij. verſio. & ideo qui Stichum. ff. de eo quod cer. lo. & Alexan. in addit. ad Bart. in l. quamuis. ff. de pign. act. & in l. ſi quis ſtipulatus. colum. j. ff. de verbo. oblig. & Bald. in conſil xliij. vol. j.

b ¶ Adimpleri. Adde quando ad veritatem alternatiuæ ſufficiat vnam partem eſſe veram, Bal. Cy. & Saly. in d. l. cùm quidam. de leg. & Bald. in l. ij. C. de obſeq. & Bart. in l. pediculis. §. argento. ff. de auro & argen. lega. & in l. ſi is qui. §. vtrum. ff. de reb. dub. & Fely. in c. inter cæteras. col. vlti. de reſcript. vbi ponit regu. cum v. fallent.

c ¶ Species. Adde de natura orationis copulatiuæ, diſiunctiuæ, & ſolutiuæ, tex. ſing. & ibi gl. & Doct. in l. ſæpe. ff. de verb. ſign. & Rom. ſing. ccccxx. incip. tu habes. l. cùm quidã. de quo vide quod notaui in l. ſi is qui. §. vtrum ita. in apoſtil. ſuper gl. in verb. vtrum. ff. de reb. dub.

d ¶ Cõſiderauit. Aliter reſpõdet Dec. in l. in eo. §. vbi. ff. eo. vbi vidẽdum. de materia huius regulæ. F. C.

In reg. Qui ad agendum. Argumenta.

1 *Agere qui poteſt, excipere multò magis poterit.*
2 *Excipiens de dominio quando non audiatur ante reſtitutionem poſſeſſionis.*
3 *Exceptio dominij non excludit interdictum recuperãdæ poſſeſſionis.*
4 *Poſſeſſor clandeſtinus an excipere poſſit de iure dominij contra actorem.*
5 *Violenta & clandeſtina poſſeſſio an æquiparentur.*
6 *Cõductor poſſeſſionem locatori reſtituere cogitur ante omnia.*
7 *Spoliare dicitur conductor qui recuſat rem conductam reddere.*
8 *Negans ſe poſſidere, conuictus de mendacio cogitur trãsferre poſſeſſionem in aduerſarium, nec prius auditur ſuper dominio.*
9 *Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio. & econuerſo, & nu. 10.*

REGVLA LXXI.

QVI ad agendum admittitur, eſt ad excipiẽdum multò magis admittendus.

1 ¶ † SICVT ſuperficiarius & emphyteuta, & quicunque alius habens dominium vtile, poſſet agere contra dominum vtili actione in rem. Ita ſi ab eo conueniatur, multo
a magis excipere[a] poterit. vt ff. de ſuperfic. l. j. §. quod autem. & de regul. iur. l. inuitus §. cui damus. cùm facilior ſit cauſa concedendi exceptionem, quàm actionem, ex eo quia fauorabiliores ſunt rei, quàm actores: vt in regula iuris. & ex eo quòd faciliores ſumus ad abſoluendum quàm ad obligandum. vt ff. de act. & oblig. Arrianus. & de pœnis. l. abſentem.

ſentem. Sed opponitur, & videtur quod qui admittitur ad agendum, non audiatur volens excipere. C. de agricol. & cenſi. l. ſi coloni. & ſi per vim vel alio modo. l. j. & ad legem
b Iul. de vi. l. ſi quis ad ſe fundum[b].
2 Sed † dicendum eſt, quod illæ leges locum habent in iudiciis recuperandæ poſſeſſionis: in quibus excipiens de dominio non auditur, niſi primò poſſeſſionem reſtituat, cùm ſpoliatũ ante omnia reſtitui oporteat: hæc autem regula aliàs obtinet generaliter in quibuſlibet iudi-
c ciis generalibus[c], vt dictum eſt ſuprà, in c. dolo. ſuperfluum enim videtur dicere, quòd is qui poſſeſſorem ſpoliauit, poſſit opponere de dominio, quod ſpoliando amittere meruit, vt C. vnde vi. ſi quis in tantam. Et propterea Gloſſatores iuris ciuilis ſatis enormiter erraſſe videntur in eo quod ſcribunt. ff. de iudic.
3 l. ſi de vi. vbi dicunt † quòd exceptio dominij excludit interdictum recuperandæ poſſeſſionis. Poſtea contrarium eius notauerunt. ff. de vi & vi arma. l. j. §. & de verb. ſign. l. mulieris. §. j. & de vſucap. l. ſequitur. §. ſi dominus. quod videtur magis pro-
4 ximum veritati. Sed † an is qui habet poſſeſſionem clandeſtinam poſſit contra actorem excipere de
5 iure dominij dubitatio eſt: † quia iura videntur velle quòd violenta & clandeſtina æquipolleant: ſicut ergo non licet habenti violentam poſſeſſionem excipere de dominio, vt dictum eſt: ita nec licet excipere habenti clandeſtinam, vt ff. quod vi aut clàm. l. j. §. j. & ad l. Fla. de plag. l. eum qui fugitiuum. Sed mihi videtur quòd longè improbior ſit cauſa illius qui habet violentam, quàm illius qui habet clandeſtinam, arg. ff. de furt. l. ſi vendidero. § cùm raptor. & ideò habens clandeſtinam poſſet excipere de iure dominij, argum. C. de probat. l. vis eius. Item videtur obſtare regulæ. C. loca. l. ſi
d quis conductionis[d]. vbi † condu-
6 ctor cogitur reſtituere locatori poſſeſſionem, licet cõductor paratus ſit probare ſe dominum. Sed illud cõ-
7 tingit, † quia quædam ſpecies ſpoliationis eſſet, ſi locatori denegaretur poſſeſſionis reſtitutio, vt ff. de precar. l. vlti. Et ideò non auditur conductor volens ſe probare dominum, niſi primò reſtituat poſſeſſionem, vt d. l. j. ſi per vim, vel alio mo-
8 do. † Item videtur obſtare regulæ illud quod legitur in auth. de trien. & ſemiſ. §. illud quoque. vbi ille qui negauit ſe poſſidere cogitur in ad-
e uerſarium poſſeſſionẽ transferre[e]. licet paratus ſit probare ſe dominum. Sed illud contingit in pœnam mendacij, vt in eod. tit. §. ſtudium vero, ff. de rei vendic. l. ſi. C. de non numer. pecun. auth. contrà qui propriam. & qui potior. in pign. hab.
9 authen. item poſſeſſor. Quæri † autem poſſet, vtrum ſententia lata in iudicio petitorio pariat exceptionẽ rei iudicatæ in iudicio poſſeſſorio? Et videtur quòd non, quia ſeparata eſt cauſa poſſeſſionis & proprietatis. ff. de acquiren. poſſeſ. l. naturaliter. §.
f nihil.[f] & in l. penulti. vnde qua ratione lata ſententia in poſſeſſorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio. ff. de except. rei iudic. l. iij. & l. & an eadem. §. vlt. Eadem ratione lata in petitorio, parere non debet exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio, & memini quòd not. ff. de interdictis. l. ij. §. quædam, quòd ſententia lata in petitorio abſorbet ius in poſſeſſorio, & contrariũ huic declaratur. C. de interdictis. l. incer-
10 ti. † Et propter hoc mihi videtur diſtinguendum eſſe: quia ſi tale eſt poſſeſſorium quod excluditur per exceptionẽ dominij, vt ſi eſt poſſeſſorium adipiſcendæ & retinendæ

poſſeſſionis: tunc ſententia lata in
petitorio nocet in poſſeſſorio. Et ita
intelligitur quod not. in d. §. quædam.
ſed ſi tale eſſet poſſeſſorium
quòd nõ excluderetur per exceptionem
dominij, vt poſſeſſorium recuperandæ
poſſeſſionis, vt ſuprà oſtenſum
eſt: tunc lata in petitorio non
præiudicat in poſſeſſorio, & ita intelligitur
quod not. in l. incerti. C. de
interdictis.

ADDITIO.

a ¶Excipere. Adde reg. iſtam nõ procedere
vbicunque ſubeſt ratio diuerſitatis,
quare agi permittendum
ſit, excipi autem non c. debitores.
de iureiur. Nec quando actio & exceptio
tendunt ad diuerſos fines, ex
quibus duabus limitationibus tolluntur
omnes opp. Dyni hîc, vt latius
deducit Deci. in l. inuitus. §. cui
ff. eod. F. C.
b ¶L. ſi quis ad ſe. Adde ibi Bar. Bald.
& Saly. & Bald. & Cyn. in l. vis. C. de
probat. & Bar. Bald. & Alexan. in l. ſi
alienam. ff. ſol. matr. & Innoc. in c.
bonæ. de poſtul. præla. quando ſpoliato
per violentũ poſſeſſorem conuentum
rei vendi. poſſit referri cauſa
dominij. & Bald. in l. ij. in q. xiij.
C. de ſeruit. & aqua. & Doctor. in c.
cùm dilectus. de ordi. & cog. & Lud.
Rom. in conſil. ccxv. & Bald. in l.
penult. C. vnde vi. & Bar. & Alex. in
l. ſi quis conductionis. C. loc. & Bal.
in c. in literis. in princ. de reſtit. ſpol.
c ¶Generalibus. Adde quod Bartol. in
conſil. lxxxj. col. j. in fin. dicit Dyn.
hîc, & in l. ij. §. quidam. ff. de interdi.
non bene dicere, quod exceptio dominij
poteſt opponi agenti interdicto
vti poſſidetis, retinendæ, ſeu de
turbata poſſeſſione, vt tenet in vlt. q.
h îc: quia ſecundum veram opinionem
nõ poteſt opponi exceptio dominij,
ſicut in interdicto recuperandæ
& vide Bart. in ſua quæſt. incip.
Lupus fuit captus. col. j. & v. & in l.
naturaliter. §. nihil commune. col. ij.
verſic. iij. contra prædictam. & ibi
Imol. & Alexã. & doct. ſ. in j. addit.
alleg. & Oldr. de Lau. conſil. j. in fin.
& Alex. in conſil. xciiij col. ij. verſic.
pro hoc. quia lib. iiij. & Card. Alex.
in c. in nomine Domini. xxiij. diſt.
col. vj. verſic. gloſ. in ver. gremio. &
tex. Abb. & Cardin. in c. conſtitutus.
de appellat.
d ¶L. ſi quis cõductionis. Adde quando
conductor poſſit referre quæſtionẽ
dominij locatori, Cy Bart. Bal. &
Saly. in l. ſi quis cõductionis. C. loc.
& quæ not. Ioan. And. in c. licet epiſcopus.
ſ. de præben. eod. lib. & Bart.
& Alexan. in l. commodare. ff. commod.
vbi vide etiam de cõmodatario,
depoſitario & creditore, & Bar.
Bald. Alex. & Franc. Aretin. in d. l. ſi
alienam. ff. ſol. matr. & Bald. conſil.
ccxliij. vol. j. & Alex. in conſil. v. col.
vlt. in fi. lib. iiij. & in conſ. xliiij. col.
ij. verſi. accedit etiam. eod. vol. gloſ.
& Doct. in c. inter dilectos. in fin. ſuper
verbo, locatio. & ibi Felyn. col.
x. de fide inſtrum. Ego puto quòd
ſi vult incontinenti probare ſe dominum
rei conductæ, debeat audiri,
per ea quæ not. Bart. & Ioann. de
Imol. in l. ſi filio. §. fin. verſi. idem dicit
Bart. col. ij. vbi etiam. Alex. col.
iiij. verſi. per hoc etiam dicebat ſingulariter.
ff. ſolu. matri. not. Iaſ. in l.
quoties. col. xv. C. de rei vend.
e ¶Transferre. Adde eundẽ ſuprà eo.
in c. nullus. num. 5. & in c. qui prior.
nu. 8. vbi retuli Iaſ. plenius hoc declarantem
in §. j. col. xv. verſi. vnum
etiam. inſtit. de actio. F. C.
f ¶§. Nihil. Adde Bartol. in d. l. naturaliter.
§. nihil commune. colum. ij.
verſic. contra iſtam. licet ibi diſtinguat
aliter, quàm Dyn. hîc & ibi
Angel. in repetit. & Bal. in verſic. vt
igitur. & nouiter Alex. & gloſ. Cyn.
Bald. & Salyc. in l. incerti. C. de interdictis,
& Aret. inſtit. de interdi. in
prin

princ. verſic. in gl. maximè. & Doct.
in c. cùm dilectus. de cauſ. poſſeſ. &
proprieta. Et quid econtrà lata in
poſſeſſorio an præiudicet in petitorio,
vide Paul. de Caſtr. in cõſi. xliiij.
in antiq. & Doct. ſuprà alleg. & Dy.
& ibi dixi in reg. nullus pluribus. in
vj. addit. ſ. eod.

In reg. Qui facit per aliũ. Argumenta.

1 *Tutor quando directa actione tutelæ teneatur.*
2 *Deijciens per alium ita tenetur, ac ſi per ſeipſum deieciſſet.*
3 *Occidens per alium, tenetur perinde, ac ſi per ſe occideret.*
4 *Calumnians per alium perinde puniri debet, ac ſi per ſe calumniam feciſſet.*
5 *Facere per alium nemo poteſt id, ad quod pro eius induſtria ipſe electus fuit.*
6 *Factum per alium an idem ſit, ac ſi per ſe factum eſſet.*
7 *Diuerſum factum dicitur factum ab eodem, diuerſo tempore.*

REG. LXXII.

QVi per alium facit, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum.

1 ¶†SICVT tutor tenetur directa
actione tutelę quando adminiſtrat:
ſic & quãdo adminiſtrari mandat:
quia qui facit per alium, perinde eſt
a ac ſi faceret per ſeipſum [a]. ff. de adminiſt.
tut. l. ita. §. geſſiſſe. verſi. quòd
2 ſi quis. †Item ſicut tenetur interdicto
vnde vi, qui deiecit per ſe, ita ſi
b deiecit [b] per alium, vt ff. de vi & vi
arma. l. j. §. deieciſſe. & de regul. iur.
3 l. hoc iure. §. deiecit. †Item ſicut tenetur.
l. Cornelia. de ſicar. qui occidit
c per ſe, ita [c] & qui occidit per
alium. C. de accuſat. l. non ideo. ff.
ad Sillan. l. & ſi certus ſit percuſſor.
4 & arg. ad Turpil. l. j. §. pen. †Item ſicut
punitur tanquam calumniator,
qui per ſe detulit, & non probauit.
ita & qui per alium. ff. de iure fiſci.
l. ij. §. diuus Pius. & l. non tantum. &
ad idem poteſt induci. ff. de fideiuſ.
tut. l. poſtulare. cum infinitis ſimilibus.
Sed opponitur, & videtur quòd
longè aliud ſit facere per ſe, quàm
per alium. ff. de ſolut. l. inter artifices.
5 Sed dicendũ eſt † quod vbi eligitur
perſonæ induſtria, regula non
procedit. C. de caduc. tollen. l. vnica.
§. ne autem, & d. l. inter artifices.
ſed vbi non eligitur perſonæ induſtria,
tunc procedit effectus regulæ.
6 †item opponitur & videtur impoſſibile
eſſe, factum per alium perinde
haberi, ac ſi fuerit factum per
7 ſeipſum. † quia iure cauetur quòd
etiam factum ab eodẽ diuerſis temporibus
non repræſentat identitatem
eiuſdem facti: vt ff. de condict.
indeb. l. ſi non ſortem. §. libertus. &
in authen. de fide inſtrument. circa
princip. Dicendum eſt, quantum ad
veritatem, impoſſibile eſſe, factum
vnius dici factum alterius, ſed de
quadam iuris interpretatione procedit,
quòd factum vnius, alterius
intelligatur, vt ff. de duobus reis. l.
d nemo [d] & nota. ff. de vi & vi arma.
l. j. §. deieciſſe. & §. quod ergo adiicitur.
Sed videtur quòd hæc regula
ſit ſuperuacua per illam quæ eſt poſita
ſuprà cap. poteſt. ſed non eſt, ſi
quis bene aduertat, quia illa loquitur
de poteſtate explicandi per
alium, iſta verò de effectu explicati.
e [e]

ADDITIO.

a ¶Seipſum. Adde nunquid condemnato
delinquente ad alterius man-

datum, & ſatisfacto condemnationi, poſſit nihilominus agi cũ mandante. Dyn. in reg. ratihabitionem. nu. 16. ſ. eod. & ad regul. iſtam vide annotata. ſ. eo. in c. quod alicui. in j. addit. F. C.

b ¶Delecit. Adde ad iſtam reg. Bald. & Cardin. Alex. in c. j. §. ſi quis deceſſerit. ſi de feud. fuer. controuer. inter dom. & agna.

c ¶Ita. Adde Bald. & Saly. in l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. quòd licet mandatarius nõ excuſetur à pœna, tamen mitigatur. & vide Cepol. in caut. xxxix. & ſequen. & Bart. in l. ſi quis mihi bona. §. qui iuſſum. ff. de acquiren. hæred. Bart. & Bald. & Salyc. in l. non ideò. C. de accuſa. & Bart. in l. in furti. §. ope. ff. de furt. & in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. Et an propriè dicatur per ſe ipſum facere qui per alium facit, ita quòd comprehendatur in ſtatutis maximè pœnalibus, quæ debent propriè verificari. iuxta l. iij. §. j. verba. ff. de neg. geſt. vide Bald. in c. in cauſis. §. Opizoni. verſ. etiam in ſtatutis. de pace Conſt. & Doct. ſ. alleg. & Aretin. in procem. inſtit. §. igitur. col. ij. & in tract. Maleſic. in gl. Sempronium. verſ. xiiij. text. & Bart. in l. hæc verba. ff. de adult. & Iaſ. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſd. omn. iudi. & Alex. in l. ſi familia. §. ſi. eod. tit. & Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. ff. de lib. & poſth. & Cy. in l. ſi per aliũ. ff. ne quis eum, qui in ius voc. & Abb. in c. mulieres. & ibi Felyn. de ſenten. excom. & Bald. conſi. lij. vol. iij. & Alexand. conſil. lxv. vol. iiij. & Cepol. conſil. xxxiiij. & Bart. in l. ſi is qui col. xxj. verſ. venio ad ſecundum. de vſucap. & in l. ſed ſi vnius. §. j. ff. de iniur. & And. Barb. in repe. rub. de fide inſtru. col. ix. ante fin. & an mandans & mandatarius poſſint accuſari in vno & eodem libello, vide text. ſingul. & ibi Bart. Bald. & Lud. Bologn. in l. athletas. verſi. ſcriptorem. & ibi ſcripſi in addit. meis. ff. de falſis. & Bald. in l. minoribus. de his quibus vt indig. & Angel. in §. j. in authen. vt omnes obed. iudi. vbi dicit vnum quod eſt fortius, quòd etiam ſi fuiſſet accuſati in diuerſis libellis, poſſunt condemnari poſtea ſimul & ſemel in eadem ſententia. vnde Ludoui. Bologn. in d. l. athletas. dicit quod mandans & mandatarius tenētur eadem lege, ſecundum Cyn. in d. l. non ideo minus. C. de accuſat. & in l. j. C. ſi reus vel accuſ. mor. fuer. & vide Bart. in d. §. ſi mandato. Ang. Aret. in §. interdum. inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſc. & Cepol. in caut. vlt. Hippol. de Marſil. ſingul. clxxxj. Abb. & Doct. in c. ad audientiam. de homicid. & Fely. in c. ſicut dignum. in prin. eo. tit. & Cepol. in conſil. xxxiiij.

Adde vtrum ſtatutum puniens delinquentem extendatur ad mandantem fieri delictũ, Deci. in l. is damnum dat. ff. eod. & Iaſ. in §. pœnales. col. iij. verſic. vltimo notate. inſtit. de actio. F. C.

d ¶L. nemo. Adde Bar. in l. inter artifices. an quis poſſit legare per ſubſtitutum. & plenè in l. nemo. & ibi Alex. in addi. ff. de duob. reis. & Cy. in l. quiſquis. C. de epiſc. & cler. & Bald. in l. parabolani. eodem tit. & Ioann. Andr. hîc, & in regu. contractus. in Mercurialib. & Bartol. in l. j. de præpoſit. agent. in reg. lib. xij. & in l. j. §. aduocatos. ff. de variis & extraord. cogn. & Felyn. in procem. Decretal. colum. xxx. (voluit allegare in c. j. in ij. col. verſicu. vtrum Doctor. de ſumma Trinitate & fide Catholica.) & Specul. in titu. de ſalariis. §. fin. quæſt. fin. & Bald. in l. fin. ff. de excuſat. tutor. Bald. & Salyc. in l. j. §. ne autem. C. de caduc. tollend. & Doct. c. cùm dilecta. de reſcrip. & Felyn. in c. fin. de offic. de legat. & Lud. Bologn. in l. certè. §. j. in primis interpr. ff. de precar. & Ioan. de Pla. in l. nullus qui. C. de decur. lib. x. & ibi Rebuf. & in addit. meis ad eũ. & Panor. in c. firmiter. in anti. & no. addi. de ſum. Trin. dixi in gl. in verbo, ſeruum. in l. Stichum. in apoſt. in ver. quia ea. de ſtatulib.

e ¶Explicati. Adde quod vbi agitur de acquirendo, faciens per aliũ dici proprie facere videtur. l. certè. §. j. ff. de prec. per quem tex. ita dicit Iaſo. inſt. de actio. circa fin. principij. Similiter quando mandatarius cogitur parere mandanti, vt poſt alios tradit Dec. in l. is damnũ. ff. eo. F. C.

In reg. Factum legitimè.

Argumenta.

1 *Matrimonium legitimè contractum non diſſoluitur ob furorem alterutri ſuperuenientem.*

2 *Teſtamentum non annullatur, ſi teſtator eo perfecto efficiatur furioſus.*

3 *Factum non tollit quod impedit faciendum. & de veritate. nu. 7.*

4 *Seruitus non conſtituitur ad partem prædij pro indiuiſo.*

5 *Tutor ſuſpectus accuſari nequit tutela finita.*

6 *Actio de partu agnoſcendo locum non habet patre mortuo.*

8 *Actus perfectus non vitiatur ſi deuenerit ad caſum, à quo incipere nequiuit.*

9 *Inquiſitio inchoata ceſſat accuſatore ſuperueniente.*

10 *Legatũ debiti purè factum creditori, non valet, in diem autē valet.*

REG. LXXIII.

FACTVM legitimè retractari nõ debet: licet caſus poſtea eueniat, à quo non potuit inchoari.

1 ¶†SI homo ſanæ mentis contra-
hat matrimonium, licet poſtea fiat
furioſus, non propter hoc diſſolui-
tur matrimonium iam cõtractum,
vt ff. de iis qui ſunt ſui vel alie. iur. l.
2 patre furioſo. †Item ſi homo ſanæ
mentis fecerit teſtamentum, licet
fiat poſtea furioſus, non vitiatur te-
ſtamentum. ff. de teſtam. l. is cui. &
de bon. poſſeſſ. ſecundum tab. l. j. §.
a ſufficit. & ad huius [a] confirmatio-
nem accedit quod generaliter dici
3 ſolet, † non tollit factum, quod im-
pedit faciendum, vt ff. eo. l. in ambi-
guis. §. non eſt nouum. & de acquir.
hære. l. ſi ſeruum quis. §. vltimo. Sed
opponitur & videtur quod illud quod
impedit ab initio faciendum, tollit
4 iam factum: †quia ſi ſtipulor ſerui-
tutem ad partem fundi mei perti-
nentē pro indiuiſo, ſtipulatio nulla
eſt. Item ſi ſtipulor ad totum fun-
dũ, ſtipulatio tenet, & ſi poſtea par-
tem pro indiuiſo alienē, ſtipulatio
corrumpitur, vt ff. de ſeruit. l. pro
parte. & de ver. oblig. ſi ſub vna. §. ſi
quis via. ergo illud quod impedit
ab initio faciendum, tollit iam fa-
5 ctum. †Item ſi tutela finita eſt, non
habet locum accuſatio de ſuſpecto.
ff. de ſuſpect. tutoribus. l. iij. §. quæri
poteſt. adeò quòd ſi propoſita accu
ſatione ſuſpecti, tutela finitur, expi-
rat accuſatio de ſuſpecto. ff. de ſu-
6 ſpect. tut. l. poſt finitam. †Item præ-
iudicialis actio de partu agnoſcen-
do non habet locum mortuo patre
vel auo, cuius filium vel nepotem
quis ſe eſſe contendit: adeò quòd ſi
præiudicialis proponatur cõtra pa-
trem, ſi moritur pater, expirat iudi-
cium inchoatum in actione præiu-
diciali: vt ff. de lib. agno. l. iij. §. quia
Plautianum. in verſi. adeò. per quæ
omnia patet quòd caſus impediens
ab initio, tollit iam factum, ſuperue

niens ex poſtfacto. Sed dicendum
b eſt [b] quòd aut factum erat inchoa-
tum & non perfectum & tunc tolli-
7 tur † per eum caſum qui impediret
inchoari: vt ſi ſtipulatus ſum ſerui-
tutem prędio meo, & antequã con-
ſtituatur alienum totum prædium
vel partem eius pro indiuiſo, cor-
rũpitur ſtipulatio, vt d. l. ſi ſub vna.
& d. l. pro parte. & de cuſto. reor. l. ij.
& ff. vt in poſſeſſ. legat. l. ſi pecuniæ.
§. qui fideicommiſſum. & de adulte.
l. ſi maritus. j. §. ſi ante. & ad idem
tendit. d. l. poſt finitam. de ſuſpect.
tut. & d. l. iij. §. quia Plautianum. de
liber. agnoſc. de iis, quæ pro non
8 ſcript. habẽt. l. ſi in metallum. † ſed
ſi factum iam erat prefectum & le-
gitimè confirmatum: vt quia ſerui-
tus promiſſa erat iam conſtituta, te-
ſtamentum inchoatũ erat iam per-
fectum, & matrimonium erat iam
per conſenſum contractum. & ſimi-
lia, tunc caſus ſuperueniens qui im-
pediret ab initio inchoari, non tol-
c lit iam factum. [c] & ita loquitur re-
gula. ff. eo. l. in ambiguis. §. j. & de ri-
tu nupt. l. ſi. qua. & de ſeruit. ruſti.
præd. l. via. §. quæcunque. & de ver.
oblig. l. pluribus. §. & ſi placeat. vn-
9 de ſumitur arg. † quòd ſi poſt inqui-
ſitionem per officium inchoatam,
& ante ſententiam ſuperueniat or-
dinarius accuſator, inquiſitio quie-
ſcat: ſed ſi ſuperueniat poſt ſenten-
tiam, nõ tollitur effectus inquiſitio-
nis factę niſi probaretur præuarica-
tum in proceſſu. ff. de præuarica. l.
præuaricationis. & de liber. homi.
exhiben. l. iij. §. ſi tamen poſtea. & de
accuſ. in l. ſi cui. §. iiſdẽ. & d. l. ſi ma-
ritus. §. ſi ante. ¶ Sed contra prædi-
ctam ſolutionem videtur inſtit. de
leg. §. ex contrario. & ff. ad leg. Falc.
10 l. verbis legati. vbi dicitur, † quòd
ſi lego debitum purè creditori, non
valet legatum: ſed ſi lego debitum
in diem, benè valet legatum. adeò
quòd ſi dies veniat teſtatore viuen-
te, legatum non vitiatur. Sed dicen-
dum eſt, quòd aut ſuperuenit caſus
annullationis, & tunc habet locum
prædicta diſtinctio, aut ſuperuenit
d caſus [d] ad eundẽ effectum tendens,
& tunc alium tendẽtem ad eundem
effectum quem inuenit, ſecum con-
currere patitur. vt in d. §. ex contra-
rio. inſtit. de leg. & d. l. verbis legati.
ad l. Falc. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Huius. Iſtam reg. pertractauit am-
pliſſimè Dec. in l. in ambiguis. §. j. ff.
eo. tit. & ſuprà eo. c. poſſeſſor. verſic.
ſecũdò apponitur decendũ vt dixi.
ſ. c. j. nu. 43. in verb. teſtatoris. C. M.
b ¶ Dicendũ. Adde ad notata hic per
Dyn. Bart. & Bal. & Mod. in l. patre
furioſo. ff. de iis qui ſunt ſui iur. vel
alie. & Bar. in l. pen. §. fi. & ibi Alex.
ff. de ver. obl. & quę no. Dy. ſuprà in
prima reg. in v. & vij. q. & in regu. ij.
ver. ij. opp. & Cy. Bald. & Saly. in l. ſi
Gaudentius. C. de contrahen. emp. &
Io. Fab. & Ang. in §. ex cõtrario. inſt.
de leg. & Phil. Fran. in d. reg. j. col. ij.
c ¶ Factum. Adde hoc non procedere
quãdo res deueniret ad caſum, pro-
pter quem cauſa finalis prorſus de-
ficeret ſecundũ Bart. in l. Vranius. ff.
de fideiuſſ. quem refert & ſeq. Deci.
in l. in ambiguis. §. nõ eſt. ff. eo. F. C.
Adde & not. quòd ſi incepta inquiſi-
tione ſuperueniat accuſator, finia-
tur inquiſitio. de quo vide Cyn. &
Bar. in l. iij. d. §. quia Plautianum. &
Dy. & Bart. in d. l. ſi maritus. §. ſi an-
te. & ibi Alex. in addi. & Dy. & Bart.
in l. pe. ff. de ſuſpect. tut. in quibus lo-
cis tenet Dyn. opi. quã tenet hic. Sed
contrariũ tenet Inn. c. ſuper literis.
de reſcript. & Cyn. in l. ea quidem. in
fi. C. de accuſ. ſed Bart. in d. l. ſi mari-
tus, ponit vnam diſtinctionem, cum
qua tranſit Bald. in d. l. ea quidem.
col. pen. & Fely. in c. nulli. col. j. verſ.
not. ex gloſ. j. de accuſ. & ibi Abb. &
Bart.

Bart. in ſua diſput. incip. iudex ma-
læfid. col. ij. verſic. viij. Et adde quæ
not. Bald. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi
quis ante. ff. de leg. j. & ſingulariter
Ang. in tract. Malefi. in prin. col. x.
ver. quæro an inquiſitus. & ibi vide
Auguſt. de Arim. & Land. in addi. &
Gãdi. de malef. tit. quomodo de ma
lef. cog. & per inquiſitionẽ. col. iiij.
verſ. ſed pone quòd iudex. & Bal. in
practi. iudiciaria. c. v. ar. ij.
d ¶ Caſus. Adde quãdo caſus ſuperue-
niens tendens ad eundem effectum
cum legato faciat valere legatum,
Bart. in l. ij. ff. de iis quæ pro nõ ſcri.
hab. & latius in l. pluribus. §. & ſi pla
ceat. & ibi Paul. de Caſt. & Alex. ff.
de verb. oblig.

In reg. Quod alicui. Argumenta.

1 *Conceſſum alicui gratioſè, ab aliis in exemplum trahi non debet.*
2 *Immunitas alicui cõceſſa, non excuſat reliquos quominus ad munera teneantur.*
3 *Beneficium alicui ſpecialiter indultũ, non debet ab aliis trahi in exemplum.*
4 *Reſcripta ob ſingulares perſonas emanata an & quando trahãtur ad alios.*

REGVLA LXXIIII.

QVOD alicui gratioſè conceditur, trahi nõ debet ab aliis in exemplum.

1 ¶ † SI ſummus Pontifex conceſſit
alicui de gratia ſpeciali, quòd poſ-
ſit habere plura beneficia cũ cura:
vel quòd poſſet per procuratorem
viſitationem facere, vel percipere
integraliter fructus beneficiorum
ſuorum, abſque eo quòd in eccleſiis
reſideat, hoc nõ debet trahi ab aliis
in exemplum; ſed ius commune ſer
uari, quod eſt per omnia contrariũ
2 ſupradictis. † Item ſi conceſſit alicui
quòd non teneatur ſubire munera
a publica, vel ſoluere decimas, [a] quia
fortè in aliqua re proſperè geſta vir
tuosè ſe habuit, hoc ſimiliter trahi
non debet ab aliis in exẽplum, ſed
ius cõmune ſeruari. & hoc eſt quod
vult dicere regula. & probatur. ff. de
conſt. prin. l. j. verſ. planè ex his. & C.
de decur. l. neque Dorotheum. & l.
nullus. lib. x. & de epiſc. & cle. l. quo-
niam. ¶ Sed etiam videtur quòd ea
quæ certæ perſonæ adſcribuntur,
conſtituant ius commune, vt C. de
nou. co. compo. l. j. §. quibus ver. nul-
3 láque dubietate. † Dicendum eſt, [b]
b quòd aut reſcribitur alicui perſonæ
vel vniuerſitati concedendo benefi-
cium ſpeciale: & tunc nõ debet tra-
hi ab aliis in exemplum. & ita lo-
quitur regula, & l. ſuperius alleg. &
probatur. C. de legi. l. leges vt gene-
rales. in fi. aut reſcribitur cõſtituen-
do ius commune: & certæ perſonæ
expreſſio nihil operatur: quia iura
non in ſingulas perſonas, ſed gene-
raliter conſtituuntur, vt in d. l. j. ver.
nulláque. C. de nouo cod. compo. &
ff. de leg. & ſenatuſcon. l. iura.

ADDITIO.

a ¶ Decimas. De immunitate decima-
rum videndum eſt in ca. ex parte. j.
ſuprà, de deci. F. C.
b ¶ Dicendum. Adde Bar. & ibi Ang.
de Peruſ. in addit. in d. l. neque Do-
rotheum, & ibi Io. de Plat. & quod
not. Cepo. cautel. lxiij. & Bart. & Io.
de Plat. in l. vacuatis. C. de decur. lib.
x. & Bar. Bald. & Doct. Mod. in l. j. ff.
de conſti. prin. & Ang. inſti. de iure
natur. § ſed & quod prin. & Dyn. ſu-
prà in reg. priuilegiũ, & in reg. quę à
iure. & in reg. in iudiciis. & in reg.
quod ob gratiam. & quæ ſcripſi in

prędictis locis. vide Bar. in l. omnes
populi. in vj. q. princ. nu. 63. ff. de iu-
ſtit. & iur.

In reg. Fruſtra.
Argumenta.

1 *Fides non eſt ſeruãda ei, qui prior
fidem fregit.*
2 *Locater expellẽs colonum non ſol-
uentẽ penſionem, non poteſt ad pœ-
nam conueniri.*
3 *Pupillus qui ſine tutoris autorita-
te rem vendidit, fidem emptori ſer-
uare non tenetur.*
4 *Emens à pupillo ſine authoritate
tutoris non caret culpa, ideoq; pu-
pillo obligatur, & non contrà.*
5 *Reſtitutio in integrũ pupilli pro-
deſt etiam illi, qui cum eo contra-
xit tutore authore.*

REGVLA LXXV.

FRVSTRA ſibi fidẽ quis
poſtulat ab eo ſeruari cui
fidem à ſe præſtitam ſeruare
recuſat.

1 ¶ † SI duo fratres habẽtes domos
communes inuicem cõueniunt de
non alienando ſub certa pœna, &
vnus eorum alienauit, & vult quòd
alter ab alienatione abſtineat: non
auditur: quia fruſtrà ſibi fidem po-
ſtulat à me ſeruari, qui mihi fidem
ſeruare recuſat. ff. eod. l. cùm par. §.
illi. & de leg. ij. l. cum pater. §. liber-
2 tis. † Item ſi locaui domũ pro pen-
ſione certa, & promiſi eum nunquã
expellere ſub certa pœna, & eum
expello, quia penſioné non ſoluit:
non potero cõueniri ad pœnã: quia
a fruſtrà [a] ſibi poſtulat à me fidem
ſeruari is, qui fidẽ ſeruare recuſat. ff.
loca. l. quæro. §. inter locatorem. &
quia generale eſt, quòd non ſeruan-
ti fidem, non debet fides de neceſſi-
tate ſeruari, vt ff. de inoffi. teſtam. l.
ſi inſtituta. in princ. & C. de pact. in
b l. cum proponas, [b] & de tranſact. l.
ſi diuerſa. & l. ſi quis maior. ¶ Sed
contra regulam videtur ff. de act.
3 emp. l. Iul. §. ſi quis à pupillo † vbi
pupillus vendens ſine tutoris autho
ritate non ſeruat, nec ſeruare cogi-
c tur fidem emptori: [c] & tamen em-
ptor cogitur ſeruare pupillo fidem.
Sed regula locũ habet, vbi eadem
eſt & æqualis per omnia perſonarũ
4 contrahentium conditio. † In con-
trario verò non erat æqualis, & po
terat imputari emptori: quia ſcie-
bat vel ſcire debebat pupillum con
trahẽdo nõ poſſe ſine tutoris autho-
ritate obligari, vt ff. de cõtrah. emp.
d l. qui à quolibet. [d] & de acquir. hæ-
red. in l. more. Et ideo ratione illius
culpæ tenetur ipſi pupillo, & nõ pu-
5 pillus ſibi: † aliàs autem vbi culpa
non poſſet ſibi imputari, quia con-
traxiſſet cũ tutoris authoritate, ſi-
cut pupillo ſubueniretur per reſt. in
inte. nec teneretur per reſtitutioné
ſeruare fidem emptori, ita virtute
eiuſdem reſtitutionis ſubueniretur
emptori, vt non teneatur fidem ſer-
uare pupillo, vt C. de reput. quæ fiũt
in iud. in integ. l. vnica. & ſi aduer.
tranſ. l. j. & ij.

ADDITIO.

a ¶ Fruſtrà. Adde eundem in c. ſciẽti.
nu. 11. ſuprà eod.
b ¶ L. Cum proponas. Adde Cyn. Bal.
Saly. & ſingulariter Alex. & Iaſo. in
d. l. cùm proponas. & Abb. & pul-
chrè Fely. in c. peruenit. l. ij. de iu-
reiur. col. ij. & Io. And. hîc in nouel.
vbi Alexan. & Fely. ponunt v. caſus
fellen. quòd rumpenti fidem vel iu-
ramentum debet fides ſeruari. & A-
lex. in l. vt reſponſum. in princip. C.
de tranſact.
Adde Cardin. omnino in d. c. perue-
nit. el. ij. & Soc. plenè in tract. fallen.
reg.

reg. cxlix. qui ponit regulam negati
uam, & illam ſeptẽ limitationibus
reſtringit. & no. Fely. poſt Abb. in c.
ij. col. ij. ver. venio ad ſecundam par
tem. de iureiur.
c ¶ Emptori. Niſi ſit factus locuple-
tior. vt ait Dyn. in c. locupletari ver.
item in pupillo. ſuprà eod. F. C.
d ¶ L. qui à quolibet. Adde Dy. in reg.
qui contra iura. in princ. j. eod.

In reg. Delictum.
Argumenta.

1 *Delictum perſonæ non præiudicat
eccleſiæ.*
2 *Tutoris delictum non nocet pupillo.*
3 *Eccleſia & pupillus æquiparan-
tur, & vtrorunque adminiſtra-
tores.*
4 *Eccleſia quatenus ex dolo prælati
poßit obligari.*
5 *Pupillus obligatur ex delicto tuto-
ris quatenus ad eum peruenit.*
6 *Pater quatenus teneatur ex deli-
cto filij.*
7 *Vniuerſitas quatenus ex facto pri
uati teneatur.*
8 *Delictũ prælati vel collegij quan-
do in damnum eccleſiæ poßit re-
dundare.*

REGVLA LXXVII.

DELICTVM perſonæ
non debet in detrimen-
tum eccleſiæ redundare.

1 ¶ † SI Abbas, vel monachus, vel
alius clericus delinquat, iniuriam
faciendo, vel damnum dando, vel
alicuius poſſeſſionem violenter oc
cupando, eccleſia non tenetur: quia
delictũ perſonæ non debet in dam-
2 num eccleſiæ redundare. † nam qua
ratione delictum tutoris non obli-
a gat [a] pupillum. ff. de re iur. l. neque.
& de tab. exh. l. pẽn. eadem ratione
delictum clerici vel prælati non de
3 bet eccleſiam obligare, † cùm pu-
b pillus & eccleſia [b] parificentur ex
vna parte, & eorum adminiſtrato-
res parificentur ex altera parte, vt
C. de epiſ. & cler. l. orphanotrophos.
Sed occaſione prædictę parificatio-
nis opponitur: quia iure cauetur ꝙ
pupillus tenetur de dolo tutoris. ff.
ne vis fiat ei q in poſ. l. j. §. hoc edi-
cto. & de pecul. l. ſumma. §. ſi dolo.
& de tribu. l. iij. §. fin. & de adminiſt.
4 tut. l. fin. Dicendum eſt, † quòd ſi ex
dolo prælati vel alterius clerici per
uenit ad eccleſiam aliquid, eatenus
5 tenetur eccleſia, † ſicut tenetur pu-
pillus de eo quod ad ſe peruenit ex
6 delicto tutoris, vt in l. præalle. † ſi-
cut pater ex delicto filij, & domi-
nus ex delicto ſerui, quatenus ad ſe
peruenit. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quod
ergo adiicitur. & §. ſi quis tamen. &
§. ſi filius. & de pecun. l. iij. §. ex furti-
7 ua cauſa † & ſicut tenetur vniuerſi-
tas quatenus ad ſe peruenit ex deli-
cto alicuius, qui vniuerſitati præeſt,
vt ff. de vi & vi ar. l. ſi vi me. & de
dolo. l. ſed & ex dolo. §. ſed an in
municipes. tunc enim eccleſia non
videtur pati dãnum, cũ de ſuo non
ſoluat: ſed quod ad eum peruenit re
ſtituat, & damnum dicitur à patri-
monij diminutione. ff. de damno in
fect. l. iij. ¶ Itẽ opp. & videtur, quòd
delictũ perſonæ debeat in dãnũ ec-
cleſiæ redundare: quia propter deli-
ctum perſonæ confiſcatur nauis ec-
cleſiæ, vt C. de ſacroſan. eccle. l. iube
8 mus nullam. † Sed dici ſolet com-
muniter, quòd delictum cõmiſſum
c à prælato [c] & collegio, ſcilicet com
municato conſilio, redundare poſ-
ſet in damnum eccleſiæ, vt d. l. iube
mus. delictum verò prælati tantùm.
ſeu alicuius aut aliquorum de colle
gio eccleſiæ non præiudicat: & ita
loquitur regula.

ADDI

ADDITIO.

a ¶Non obligat. Intelligas ſecundum
diſtinctionem Bart. in l. ſi dolo. ff. ſi
quis omiſ. cau. teſt. & in l. j. §. ſi pro-
curator. ff. ſi quis ius dic. non obtẽp.
ſupplendo vt illic per Alex. F. C.
b ¶Eccleſia. Adde quod pupillus, ec-
cleſia, ciuitas, & vniuerſitas æquipa-
rantur, ſecundum gloſſ. in l. ſi præ-
ſes. & ibi Doct. C. quomodo & quan
do iud. & gloſſ. Bald. & Lud. Bolog.
in ſecundis interpret. in l. ciuitas. ff.
ſi certũ pet. & gl. & Doct. in l. reſpu.
C. ex quibus cauſ. ma. in integ. reſti.
& Bart. in l. j. §. q; ſi nemo. ff. quod
cuiuſque vniuerſ. nom. de tutore &
prælat. vide in ſeq. apoſtil. & Angel.
pulchrè in conſil. ccxlv. incip. quia
omne datum optimum.
Adde Dyn. ꝯ. in reg. locupletari verſic.
& idem dici poteſt.
c ¶Prælato. Adde Cyn. Bald. & Salic.
in l. meminerint. & in l. ſi quis in
tantam. & ibi Bar. C. vnde vi. & Cy.
Bart. Bald. Salic. in l. iubemus. C. de
ſacroſanct. eccleſ. & Inno. & Abb.
in c. j. col. vlt. vt lite non cõteſt. Abb.
in conſi. xl. col. iij. vol. j. & Bart. in l.
aut facta. §. fin. ff. de pœnis. & gloſſ.
& Doct. in c. cùm ad ſedem. & Abb.
in c. j. de reſtit. ſpol. & gloſſ. & Abb.
in c. cùm dilectus. col. iij. de ordine
cogni. & aliquid per Felyn. in c. ad
apoſtolicam. col. ij. & de ſimon. & c.
edoceri. col. pe. verſic. etiam in aliis.
de reſcript. & per Ambroſ. Opizon.
in repet. l. filiusfa. §. diuus Seuerus.
col. xliij. cum ſeq. verſ. circa verò ſe-
cundum. ff. de leg. j. & Lud. de Ro.
in conſil. cccxlix. col. vlti. Anton. de
But. in c. j. de dolo & contu. & Bald.
in præludiis feud. in fin. & Alex. in
conſi. v. col. v. cum ſeq. verſi. v. quæ-
ritur. & quòd prælatus æquiparetur
tutori vel curatori, vide gl. fi. in c. ex
præſentium. & ibi Abb. Sic. de pig.
& Abb. in c. cum deputati. in fin. &
ibi doct. de iudi. & Inn. in c. cum in
officiis. de teſtam. adde hic amplè
Felyn. in c. cùm dilecti. col. ij. de ac-
cuſat. & Abb. in d. cap. j. de dolo &
contum. & Angel. conſil. cclj. incip.
omne datum. & Felyn. in c. ad au-
dientiam. in ij. col. iiij. verſic. ſecun-
do limitatur. de reſcript. & Abb. &
Felyn. in c. cùm venerabilis. col. v.
verſic. ad intellectum reg. delictum.
de except. vbi dicunt, quòd deli-
ctum prælati non nocet in iudicia-
libus. & Felyn. in c. cùm acceſſiſſent.
col. xvj. verſi. & pro intelligentia. &
c. de conſtit. vbi ponit duos caſus
quibus prælatus tacitè poteſt præiu
dicare eccleſiæ. & Felyn. in c. acce-
pimus. col. ij. ante fin. verſic. & non
ſolùm. de fide inſtrum.
Adde in quantum quærit, an & quan-
do delictum prælati noceat eccle-
ſiæ. Bald. omnino in l. iubemus nul-
lam. num. 4. & quod ibi ſignaui in
apoſtil. ad ipſum in verſic. delictum
prælati. C. de ſacroſanct. eccleſ. &
in prælud. feud. col. fi. dixi in apoſt.
ad Panorm. in c. ſi diligenti. num.
34. in verſic. nocet eccleſiæ. de foro
competẽti. & in cap. imperatorum.
num. 3. in verſi. præiudicat eccleſiæ.
de iuram. calum. & quid in commiſ
ſo ante prælaturam. vide eundem
Parnorm. in c. cùm veniſſent. num.
17. in verſic. in vita ſua. & ibi quid in
feud. de inſtit. Bald. in c. fi. de c. Cor.
& Alexand. conſil. xxij. volum. j. de
vniuerſitate quãdo teneatur ex de-
licto vide iſtũ in l. ſuper. & quod ibi
poſui in apoſtil. in verſic. ſi com-
municato conſil. ff. quod vi, aut
clàm. dixi poſt Iacob. Rebuffi. in
l. quinque caſus. num. 1. C. de decur.
libr. x. melius in additione ad eun-
dem. in rubric. viij. C. de non num.
pecun. eod. tit. num. 1. vbi limitaui
hanc regulam. dixi etiam in addit.
ad Panorm. in c. in cauſis. num. 5. in
verſi. per ſonum campanæ. de elect.
Angelus latè conſil. xlvj. vel clvij.
Franc. Aret. conſ. cliiij. & Oldr. con-
ſil. lxv. qui de vniuerſitate loquũtur.

In reg. Rationi.

Argumenta.

1 *Subſtitutus prout ſuccedit in hæ-
reditate, tenetur pariter & ad le-
gata.*
2 *Hæreditas vocatur honor.*
3 *Legata relicta ab inſtituto cẽſen-
tur repetita in ſubſtituto.*
4 *Conditio adiecta inſtitutioni non
trahitur ad ſubſtitutionem.*
5 *Subſtitutus in honore hæreditatis,
an ſuccedat in onere legatorum
cum conditionibus.*
*Legata relicta ab inſtituto an, &
quando, eodémque modo debean-
tur à ſubſtituto.*

REGVLA LXXVII.

RATIONI congruit vt
ſuccedat in onere, qui
ſubſtituitur in honore.

¶HÆC regula pertinet ad mate-
riam regulæ præcedentis. ꝯ. eod. cap.
qui ſentit. licet enim conuerſo mo-
do loquatur, ad eundem tamen ten
1 dit effectum: † & propriè poni po-
teſt exemplum in ſubſtituto in ho-
2 nore, id eſt † hæreditate, quæ honor
appellatur, vt ff. de leg. præſtand. l.
filium. §. ſi legata. & propterea ſuc-
cedit in onere, ſcilicet legatorum:
3 † quæ relicta ab inſtituto videtur le-
gis poteſtate tacitè repetita à ſub-
ſtituto, vt ff. de leg. j. l. licet Impera-
a tor. & de leg. ij. l. ſi Titio [a] & Mæuio,
§. Iulian. & l. cum pater. §. ab inſti-
tuto. Sed opponitur & videtur quòd
ſubſtitutus in honore non ſuccedit
4 in onere: † iure cauetur, quòd ſi hæ-
redi inſtituto ſub conditione ſim-
pliciter ſubſtituatur alius, onus con
ditionis in perſonam inſtituti adie
ctum, non videtur in perſonã ſubſti
tuti repetitum. ff. de hæred. inſtit. l.
ſub conditione. Sed ibi grauatur in
onere conditionis nouę quę in per-
ſonã inſtituti non erat: & ideo ibi
conditio inſtitutionis, non videtur
b repetita in ſubſtitutione [b], vt ff. de
leg. j. l. licet. Item oppon. & videtur
quòd ſubſtitutus in honore hæredi
tatis, non ſuccedat in onere legato-
5 rum, vt d. l. licet. de legat. j. † Et ideo
diſtingui oportet: quia aut legata
repetuntur verbis teſtatoris expreſ-
ſis: aut non. Si verbis expreſſis, aut
cum eiuſdem diei vel conditionis
adiectione, aut ſimpliciter. Si cum
eiuſdem diei vel conditionis adie-
ctione, expectatur illa, etiam ſi le-
gatum redderet inutile: vt ff. de le-
gat. j. l. ſi quis à filio. circa princip. Si
ſimpliciter, debentur non expecta-
ta conditione vel die, quæ in per-
ſonam inſtituti fuerat adiecta, vt d.
l. ſi quis à filio. & l. ſi cui. §. ſi à filio.
Si verò non repetũtur verbis expreſ
ſis: tunc legis poteſtate tacitè repeti
ta intelligũtur, cum eadem ſemper
conditione & die. vt ff. de leg. ij. l.
cùm pater. §. ab inſtituto. niſi talis
eſſet cõditio, quę redderet legatum
inutile: vt ff. de verb. oblig. l. Titia.
§. idem reſpondi. & de fideicom.
liber. l. vlt. & hæc vera ſunt in onere
perſonę non cohærente: in eo enim
quod perſonæ cohæret, non ſucce-
dit qui ſubſtituitur in honore: vt ff.
de adimen. leg. l. legatum ſub con-
ditione. & de condit. & demonſtr.
l. legatum. & de alim. leg. l. Caio. in
princip.

ADDITIO.

a ¶L. ſi Titio. Adde Dynum & quæ
ibi dixi in regu. qui ſentit in j. ad-
dit. & gloſ. & Doct. Mod. in l. ſecun-
dum naturam. ff. eod. tit. vnde bea-
tus Paulus. 2. ad Corinth. 1. dicit, ſi-
cut

cut ſocij paſſionum eſtis: ſic eritis
& conſolationum. & beatus Bernar
dus ſuper Cantic. ait, O bone Ieſu
quot ſunt ſuper terram qui tecum
vellent habitare in cœlo: ſed pauci
ſunt qui vellent tecum ſociari in
pœna & labore. Ideo dicitur Mat-
thei xxvj. omnes relicto eo fugerũt.
b ¶Subſtitutione. Adde quando onus
vel conditio appoſita in inſtitutio-
ne videatur tacitè repetita in ſubſti
tutione. Bart. in d. l. ſub conditione,
& ibi Doct. Mod. ff. de hæredib. in-
ſtit. & Bart. Bald. & Salic. in l. vnica.
§. pro ſecundo. C. de caduc. tollend.
& Bart. & Io. de Imol. in l. legatum.
ff. de condit. & demonſt. & Bart. ſin-
gulariter. & ibi Alexand. in l. licet
Imperator. de leg. j. & gloſſ. in l. ſi
cui. §. ſi à filio. & ibi Bart. Alexan. ff.
de legat. j.

Adde quando quærit an conditio ap-
poſita in inſtitutione videatur &c.
iſtum in l. firmio. §. pater. & quod
ibi poſui in apo. ad ipſum. in verſic.
non videtur. ff. vt leg. nom. cauea.
ponit Rom. ſing. dclxviij. incip. ſcis
q̃ cõditio. & conſil. cx. & cõſi. cxxix.
Ant. Corſ. ſing. ſuis. in ver. clauſula.
incip. clauſula in fin. appoſita, Ang.
conſil. cccxliiij. & vide omnino
quod poſui in tracta. meo clauſula-
rum, in ver. clauſula. in princ. & nu.
2. & per totum. & dixi in apoſtil. ad
Bartol. conſil. xxxix. incip. clauſula.
reliquit.

In reg. In Argumentum.

Argumenta.

1 *Pater fame compulſus filium ven-
dere poteſt, alàs non.*

2 *Sacra, neceſſitate cogente, alienari
poſſunt.*

3 *Permiſſa neceſſitati an poſſint in
argumentum trahi.*

4 *Neceſſitatis cauſa permiſſum trahi
poteſt in conſequẽtiam, vbi non eſt
nominatim prohibitum ſi ſubeſt ea
dem ratio.*

5 *Rationem eandem habentia can-
dem merentur iuris diſpoſitionem.*

REGVLA LXXVIII.

IN argumentum trahi ne-
queunt, quæ propter neceſſi-
tatem aliquãdo ſunt conceſſa.

¶PROPTER neceſſitatem patris
2 conceſſum eſt patri vẽdere filium:[a]
& ideo non debet in argumentum
trahi, vt in alia cauſa filium vende-
1 re liceat. †C. de patri. qui fil. diſtra. l.
2 j. & ij. †Item propter neceſſitatem
permiſſum eſt quod fiat alienatio
rei ſacræ, ſcilicet pro redimendis ca
ptiuis. C. de ſacroſanc. eccleſ. l. ſan-
cimus. & ideo non debet in argu-
mentum trahi: quæ enim contra ius
commune conceduntur, non debẽt
ad conſequentiam trahi. ȝ. eo. quod
alicui gratioſè. & ff. eo. l. quòd con-
tra. & ff. de leg. & ſent. l. quod verò.
3 & l. in iis. & l. ius ſingulare. †Sed ſi
b eadem ratio neceſſitatis[b] vel maior
ſubeſt, an ea quæ propter neceſſita-
tẽ recepta ſunt licebit in argumen-
tum trahi? videtur quòd non, vt hic,
& ff. eod. l. quod contra. & de leg. l.
quod verò. Econtra videtur quòd
ſic: quia ea quę conueniunt in iden-
titate rationis, non debent ſeparari
in conſtitutione iuris. vt ff. de leg. j.
l. ſi domus. §. cũ alicui. & de iniuſto
teſt. l. poſthumi. §. j. Circa hoc Gloſ-
ſatores iuris ciuilis variant. nam. ff.
eo. l. quę propter. determinant quòd
in argumentum trahere licet, vbi
eadem ratio neceſſitatis, vel maior
ſubeſt. ſed C. de pat. qui fil. diſtr. l. j.
& ij. determinãt, q̃ non liceat in ar
gumentũ trahere, vbi eadẽ ratio ne
4 ceſſitatis vel maior ſubeſt. †Sed cre
dẽdũ eſt q̃ quãdo nominatim nõ re
peritur prohibitũ ad cõſequentiam

trahi, quòd trahere liceat, vbi eadẽ
vel maior cauſa neceſſitatis ſubeſt,
5 †cùm ea quæ conueniunt in iden-
titate rationis, non debeãt ſeparari
conſtitutione iuris, vt dictũ eſt: ſed
l. ij. de patr. qui fil. diſtra. reſtringit
conceſſionem, cùm dicit, in hoc tan
tummodo caſu &c. Et ideo nõ licet
trahere in argumentum: licet ſimi-
lis cauſa ſubeſſe reperiatur: quia re-
peritur expreſſa prohibitio in con-
trarium, vel quæ expreſſè æquipol-
c let. Contra[c] hanc diſtinctionem
videtur expreſſè. C. de decur. l. curia
les. lib. x. Sed dic vt ȝ. eo. c. ſeq. Dyn.

ADDITIO.

a ¶Vendere filium. Hoc eſt verum, ſi
talis filius ſit in poteſtate patris, vt
no. Ioan. de Imo. in l. j. col. iiij. ff. de
vulg. & pup. per l. ij. C. de pat. poteſt.
not. Spec. in titu. de feud. §. ij. verſic.
quod fallit in filio ſacerdotis: quo-
niam pater etiam propter neceſſi-
tatem vendere non poteſt. Ita ſing.
Hoſt. in c. indecorũ. de æta. & qua-
li. quem ibi ſequuntur ſcript. refert
& ſequitur Hippol. de Marſil. ſingu.
cx. incip. pater.

b ¶Neceſſitatis. Adde hîc not. in reg.
quæ à iure communi. ȝ. eod. & Bart.
in l. ſi conſtante. & Doc. in l. ſi verò.
§. de viro. ff ſol. mat. Cy. Bal. Ang. &
Salic. in l. ij. C. de pat. qui fil. diſtr. &
Felyn. in c. cum dilecta. col. xxij. ver.
fallit. viij. de reſcript. & Cyn. in l. il-
lud. circa fin. C. de ſacroſ. eccleſ. &
ibi Bart. quando in legibus & ſta-
tutis exorbitantibus ex regulis ge-
neralibus procedatur de ſimilibus
ad ſimilia: quia aut (ſecundum Bal.
In l. ij. col. ij. de patr. qui fil. diſtra.)
procedere de ſimilibus ad ſimilia
eſt æquũ, & fauorabile. & tunc pro-
cedit: vt no. gl. in l. ob æs. C. de pręd.
min. licet reperiatur expreſſim à le-
ge prohibitũ, ſecundũ Doct. ȝ. alleg.
quod eſt contra Dyn. hîc. aut odio-
ſum: & tunc non proceditur, vt d. l.
ij. de pat. qui fil. diſtr. & ideo in ſta-
tutis pœnalibus exorbitãtibus à iu-
re cõmuni nulla fit extẽſio: vt dicit
ibi Bald. licet in c. j. §. porrò. col. iiij.
ver. deinde no. quę fuit prima cauſa
beneficij amittẽdi. dicat contrariũ.
ſed intelligo Bal. quando pœna im-
ponitur reſpectu alicuius perſonæ:
tunc non fit extenſio, vt d. l. ij. & te-
net Alex. conſ. xxix. col. pen. & fi. &
in conſ. cix. col. pe. ver. pędictũ ſta-
tutum, & in conſil. lxxxv. lib. iiij. de
quo vide in l. ſi quis ſeruo. C. de fur.
& Car. Alex. in c. j. col. ij. xxvij. di. &
Abb. in c. cùm dilecta. de confir. vti.
vel. inuti. & pulchrè Ant. Cor. in ſuis
ſingu. in verbo, extenſio. in j. & ij. &
Ang. Aret. in §. ex maleficiis. col. x.
ver. in ea. gl. in fi. inſtit. de act. & Iaſ.
in §. ſequens. col. ij. & in §. in perſo-
nam. col. x. in fi. poſt Io. Fab. & Car.
Alex. in d. c. j. §. prædictis. col. j quæ
fuit prima cauſa. & Ioan. de Imo. &
Rom. in d. §. de viro. & Alex. in d. l. ſi
conſtante, in prin. col. iij. ver. itẽ in-
quantum. & Cy. Bar. & Bal. in l. non
dubiũ. C. de leg. & Io. And. & Doct.
in reg. odia. ȝ. eo. tit. in Mercu. & Sa-
licet. in l. ij. C. de noxa. & plenè per
Matheſila. in tract. extenſionũ. Cùm
pater poſſit vendere filium ex cau-
ſa neceſſitatis, vt in iuribus. ȝ. alle-
gatis. fallit in filio preſbyteri. ſecun
dum Hipp. de Marſil. in ſuo ſing. cj.
quod nota.

Adde Iaſ. in §. ex maleficiis. col. viij.
verſ. in ead. glo. ibi ad hunc caſum.
Inſtitut. de action. vbi habes multa
præclara dicta in materia exten-
ſionis. F. C.

Adde ad fi. huius apoſtil. quod notaui
In addit. præced. in verſ. vendere fi-
lium. & Io. de Anan. in c. ſi quis. col.
ij. ver. tu adde & c. de furtis. & illud
operatur ordo ſacer ſeu clericalis,
vt pleniſſimè poſuit idem Hippol.
de Marſil. in reper. rubr. de fideiuſ.
charta xv.

c ¶Contra. Quę ſequuntur non extāt
in antiquo exemplari: nec immeri-
to, cum in c. ſeq. nullam protſus hu
ius rei mentionem faciat. F. C.

In reg. Nemo poteſt.

Argumenta.

1 *Vendēs rem aliquā, id iuris tranſfert ſolùm. quod in ea habet.*
2 *Venditio rei fit cum onere ſuo.*
3 *Bona pupilli an poßint vſucapi.*
4 *Priuilegium competens rei propter perſonam extinguitur nuntiatione perſonæ.*
5 *Traditio rei an poßit aliquid trāſferre, quod penes tradentem non fuerit.*
6 *Transferre qui poſſunt plus iuris quàm habeant.*

REGVLA LXXIX.

NEMO poteſt plus iuris
transferre in aliū, quàm
ſibi competere dignoſcatur.

1 ¶ † SI vendo tibi, & ex cauſa ven-
ditionis trado rem aliquam, illud
iuris quod erat penes me vendito-
rem tranſit in te emptorem. Vnde ſi
eram directè dominus, directum do
minium transfertur in emptorē: ſi
vtiliter, vtile dominium transfertur
in emptorē. ff. de act. empt. l. ex em-
2 pto. in prin. † Item ſi erat libera pe-
nes me venditorem, tranſibit libera
ad emptorem. Item ſi ſeruitutem de-
beat, cum ſeruitute tranſibit. Item ſi
erat aliis obligata & poterat à me
per hypothecariam auocari, cum
a eadem obligatione [a] & poſſibilitate
auocationis tranſibit: quia res tran-
ſit cum ſua cauſa: id eſt cū ſuis one-
ribus. ff. de acquirend. rer. domin. l.
traditio. & de contrahend. empt. l.
alienatio. & C. rem alie. geren. l. j. C.
ſine cenſu vel reliqu. l. ij. Sed oppo-
nitur & videtur quòd aliud iuris ſit
penes tradētem, & aliud penes eum
3 cui fit traditio. † Conſtat enim rem
pupilli inuſucapibilem eſſe. ff. de ac-
quirend. rer. dom. l. bonę fidei. & ta-
men ſi legitimè vendat alij & tra-
dit, incipit eſſe vſucapibilis: vt ff.
4 pro empto. l. ij. §. ſi à pupillo. † Sed
dicēdum eſt quòd priuilegium per-
ſonæ ad quam pertinebat dominiū,
reddebat eam inuſucapibilem. Et
ideo perſona domini mutata mu-
tatur conditio rei venditæ. vt ff. de
acquiren. hæredit. l. Paulus reſpon-
dit. (aliàs incip. l. per procuratorē)
§. j. & de collat. bono. l. j. §. ſi is qui
bona. & de public. l. licitatio. §. vlti.
5 † Item opponitur, & videtur quòd
traditio transferat illud, quod non
eſt penes tradentem. Conſtat enim,
q̄ ſi habeo dominium rei, cuius non
habeo vſumfructum, cum res ſua
nemini poſſit ſeruitutem debere. ff.
ſi vſusfruct. pet. l. vtifrui. & de ſerui-
tut. vrb. præd. l. in re communi. ta-
men poſſum cōſtituere ſeruitutem
vſusfructus. ff. de vſufruct. l. quòd no
ſtrum. Sed ibi non transfertur plus:
ſed per conſtitutionem variatur tan
tum ſpecies vſusfructus, quia penes
me dominum erat cauſalis, & non
erat ſpecies ſeruitutis: penes eum
cui conſtituitur, formalis, & erit
6 ſpecies ſeruitutis. † Fallit autem hęc
regula in tutore vel curatore. Item
in procuratore, iudice, executore,
creditore, in malæfidei venditore.
Item in cenſitore. Item in flumine.
In libertatis datione, & in Impera-
tore & Auguſta: de quibus latè no-
tari ſolet, ff. de acquir. rer. dom. l. tra-
ditio. & de regul. iur. l. nemo plus iu-
ris. & inſtit. quibus alien. licet. circa
b princ. [b] & ideo ſuperuacuum foret
hic ſcribere. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Obligatione. Adde quando obli-
gatio perſonalis vel realis & hypo-
thecaria tranſeat contra quemcun-
que poſſeſſorem, gloſ. & ibi Bart. in
l. ij. ff. de alimen. leg. & Bar. in l. fun-
dus quem. & in l. Caius. ff. de annuis
leg. & text. ſingul. in l. fin. §. fin. & ibi
Alex. in addi. ad Bart. ff. de contrah.
empt. & Ang. in §. ſi. ver. in gloſ. pe-
coris. inſtit. de ſeruit. & Bar. in conſ.
ccxj. col. ij. verſic. circa hypotheca-
riam. & Bald. conſil. xxxviij. lib. j. &
gloſ. in Pragma. Sanct. de anna. §.
item fuit. in verbo. teneatur.
d ¶Princip. Adde quando quis plus
transfert quàm habeat, Ioann. F. b.
Chriſtoph. Porc. & Iaſ. in additio.
Ang. in §. j. inſtit. quib. mod. alie. li-
cet. & Ioan. And. hic, & Doct. Mod.
Adde Deci. in d. l. nemo. ff. eo. qui con-
tendit iſtam reg. indiſtinctè proce-
dere, & ſubtiliter reſpondet ad ca-
ſus hic per Dyn. exceptos.

In regul. In toto.

Argumenta.

1 *Abſolutus à petitione totius fundi, abſoluitur à qualibet eius parte.*
2 *Abſolutus ab actu non eſt abſolutus ab itinere, & econuerſo.*
3 *Actu legato non poteſt iter adimi.*
4 *Iter bifariam ſumi poteſt.*

REGV. LXXX.

a IN toto [a] partem non eſt du-
bium contineri.

¶De materia huius regu. tractatum
eſt. s. eod. c. plus. ſed nihilominus ex
1 abundanti dicendū eſt, † quòd qui
abſoluitur à petitione totius fundi,
intelligitur abſolutus à qualibet e-
ius parte, cùm in toto pars conti-
b neatur [b]. ff. de except. rei iudic. l. ſi
quis cum totum. Quòd autem regu
la falſa ſit, poteſt oſtendi: quia iure
cauetur, quòd in actu contineatur
iter. ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. l. j. §.
2 actus. & inſtit. de ſeruit. §. actus. † &
tamen qui abſoluitur ab actu nō vi
detur abſolutus ab itinere, quod eſt
pars actus, nec econtra: vt ff. de ex-
cept. rei iud. l. ſi mater. §. ſi quis iter.
3 & ibi not. † Item iure cauetur quòd
ſi teſtator legat actum, & poſtea
adimat iter, ademptio eſt inutilis,
quia non videtur ademiſſe totum,
vel partem eius quod legauit. ff. de
adim. leg. l. j. ergo patet quòd in to-
to non continetur pars. Dicendum
c eſt, quòd iter [c] dupliciter ſumitur.
nam vno modo pro diſtincta ſpecie
ſeruitutis, & ſic eo modo ſumpta nō
eſt pars actus: imò ſpecies ſeruitutis
actui oppoſita, & coæquæua, vt ff. ſi
ſeruit. vendi. l. loci corpus. §. j. & d. l.
j. de adimen. lega. Alio modo ſumi-
tur iter pro commoditate eundi, &
hoc modo ſumptum habet ſe ad
actum, ſicut pars ad totum: quia eſt
pars ſubiectiua ad actum, & actus
eſt totum poteſtate ad iter, quia ſui
poteſtate iter comprehendit, & in
hac ſignificatione ſumitur. ff. de ſer
uit. ruſt. præd. l. j. §. actus. & de verb.
oblig. l. qui vſumfructū. & de nouat.
l. ſi pupillus. §. vlt. Dynus.

ADDITIO.

a ¶In toto. Adde Deci. in l. in toto. ff.
eo. vbi diſtinguit totum quoddam
eſſe integrale, vt domus: quoddam
vniuerſale, vt genus, cuius partes di
cuntur ſubiectiuæ, & in vtroque ait
reg. procedere quo ad commodita-
tem. F. C.
b ¶Contineatur. Adde quòd aliquan-
do appellatione partis venit totum,
vt not. Barto l. in l. plures. ff. de dam.
infect. & Alexan. in l. ij. C. de hæred.
inſtit. quod an & quando ſit ve-
rum. vide quod not. plenè in l. vxo-
ri in apoſtil. in verſic. totum conti-
neatur. & ibi etiam gloſ. & Bart. ff.
de leg. iij. & de his vide Ant. Corſet.
ſingul. ſuis. in verſic. pars. incip. licet
appellatione partis,
c ¶Iter. Adde quando iter ſit pars

actus, Bart. in l. j. & ij. ff. de adi. leg. qui ſequitur Dy. hi ., licet de eo non faciat mentionem.

In regulam, In generali.

Argumenta.

1 *Vicarius epiſcopi beneficia non confert ſine mandato ſpeciali.*
2 *Filius donare nequit, cui libera adminiſtratio conceſſa eſt.*
3 *Filius cui conceſſa eſt peculij adminiſtratio libera, in fraudem creditorum alienare non poteſt.*
4 *Generalis enuntiatio idē operatur quo ad omnes ſpecies quod ſpecialis in certa ſpecie.*
5 *Conceſſio generalis non pertinet ad ea quæ quis in ſpecie nō concederet.*

REGVLA LXXXI.

IN generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis nō eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

1 ¶† EXEMPLVM poni poteſt in generali vicario epiſcopi, qui conferre non poteſt beneficia, niſi ſuper hoc mandatū habeat ſpecia-
a le [a], vt ſuprà de offic. vicar. c. cùm in generali conceſſione. Ratio autem eſt: quia nō eſt veriſimile, quòd epiſcopus foret ſpecialiter conceſſurus beneficiorum collationem, & hæc eadem generalitas cōfirmatur. ſ. de pœn. & remiſ. c. ij. & de iureiur. c. j. & de procur. c. qui ad agendum. lib.
2 vj. † Item patet exemplum: quia iure cauetur, quòd ſi pater concedat filio generalem & liberam adminiſtrationem peculij nō videtur concedere quòd donet, cùm non ſit veriſimile quòd foret ſpecialiter conceſſurus, ſi donaret. ff. de donat. l. fi-
b liusfamilias [b]. Item † ſi pater con-
3 cedit filio liberam adminiſtrationem peculij, non videtur concedere quòd alienet in fraudem creditorum: quia non eſt veriſimile quòd illud fuiſſet ſpecialiter conceſſurus ſi donaret. vt ff. quæ in fraud. cred. l. ſi pater filio. Item ſi dominus concedat ſeruo ſuo adminiſtrationem peculij committere nō videtur generaliter ea quæ nō erat ſpecialiter conceſſurus. ff. de pecul. l. qui peculij. Sed opponitur & videtur quòd omnia deducantur in generali con-
c ceſſione [c], cùm † illud operetur ge-
4 nerale quantum ad omnia, quod ſpeciale operatur in qualibet ſpecie, vt ff. de adminiſtr. tut. l. ſi duo. & de leg. iij. l. ſi chorus. in princ. de vſu & habit. l. ſi ita. & C. de quadrien. præſcript. l. ij. & de præſcript. xxx.
5 annorū. l. omnes. † Sed illud in his, quæ veriſimiliter erat in ſpecie conceſſurus; ad alia verò non trahitur
d conceſſio generalis [d], quia derogatur ei per præſumptionem contrariam; vt in hoc cap. & in legibus ſuprà allegatis. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Speciale. Adde an vicarius epiſcopi ſine mandato ſpeciali poſſit conferre beneficium, Dy. in regu. beneficium. & quæ ibi dixi, & per Doct. hi ., & Ioan. Andr. & Gemin. in d. c. cum in generali. hîc alleg. & Abb. in c. ex frequentibus. & c. ex authoritate, de inſtit. & in conſi. lxxxviij. vol. j. & quę not. Fely. in c. quoniam. col. ij. vt lite non conteſt. §. j. quod ſi vicarius epiſcopi ex ſpeciali mandato, cùm ignoret alium vicarium fuiſſe creatum contulit vnum beneficiū, an valeat collatio. vide Rom. ſingul. ccccccl. incip. tu ſcis quòd fundatores.

b ¶ L. Filiusfamilias. Adde ibi Bart. & Alex. in j. addit. & Ioan. Andr. in c. cùm in generali. ſ. de offic. vic. eod. lib. Bartol. Bald. & Alex. in l. contra iuris. § ſi. de pact.

Con

c ¶ Conceſſione. Idem dicit in c. generi. nu. 10. ſ. eod.

d ¶ Generalis. Adde an in generali obligatione veniat id quod ſpecialiter non erat obligaturus, Bart. & Bal. in l. j. ff. quæ res pign. oblig. poſ. & quæ not. Bart. & ibi Alex. in addi. in l. generali. §. vxori. ff. de vſufruct. leg. & Alex. in addit. ad Bar. in l. obligatione. ff. de pig. & Lud. Rom. in ſuis ſingu. fol. 4. col. iij. verſ. volo. & Bald. in l. certi. C. locati. & Bar. ſing. in l. ſi is qui ducenta. §. verum. col. vlt. ff. de rebus dubiis.

Dum alleg. Rom. ſingul. ſuis. fol. 64. incip. volo. dic quòd eſt ſing. cxxxviij. quod incip. volo vnum dicere, ſed melius facit ſing. eiuſdem, nu. 607. quod incipit, accipio à te pecuniam mutuo. & plenius Gerard. de Petra ſancta. ſing. xxxv. vbi dicit quòd in obligatione generali non venit res alteri hypothecata, licet poſtea redimatur.

In reg. Qui contra iura.

Argumenta.

1 *Emens à pupillo ſine tutoris authoritate cenſetur in mala fide.*
2 *Emens à prælato bona eccleſiæ citra debitam ſolennitatem, malæ fidei præſumitur.*
3 *Emens aſcriptitiū ſine gleba, mercatur contra iura.*
4 *Emens contra prohibitionem iuris, quando ſit in mala fide.*
5 *Bona fides ſemper præſumitur, niſi mala adeſſe probetur.*
6 *Ignorantia in quibus caſibus præſumatur.*

REGVLA LXXXII.

QVi cōtra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

1 ¶† Qui emit à pupillo ſciens illum pupillū eſſe, ſine tutoris authoritate, præſumitur malæ fidei: quia contra iura mercatur: & ideo non præſcribit. C. de author. præſt. l. eum qui. & de vſucap. pro empt. l. vlt. & ff. de contrahend. empt. l. qui à quolibet.
2 † Item qui emit à prælato bona eccleſiæ, non ſeruata ſolennitate quæ
a de iure ſeruari debet [a], vt c. ſine except. xij. q. ij. & C. de ſacroſ. eccleſ. authen. hoc ius porrectū. contra iura mercatur: & ideò non præſumi-
3 tur habere bonam fidem. † Item qui emit aſcriptitium ſine gleba contra legum interdicta mercatur: quia nullus ambigit eum malæ fidei poſſeſſorem, & ideò nullo tēporis ſpatio præſcribit. C. de agric. & cenſit. l. quēadmodum. in fin. & ſ. eo. c. poſ-
4 ſeſſor. ratio autem eſt: † quia aut emptor ſciebat prohibitionem iuris, aut ignorabat. Si ſciebat, planū eſt: quia mala fides apertè concluditur in ipſo. Si ignorabat, eſt malæ fidei præſumptione iuris, cùm in iu-
b re errauerit [b], ff. de vſucap. l. ſi fur.
5 † Sed opp. quia ſemper præſumitur bona fides ſi abeſſe nō probetur. C.
c de præſcr. long. temp. l. pen. [c] arg. ff. de fideicom. lib. l. ſi eum. §. ex iuſta. & de admini. tut. l. hoc autem. & de prob. l. verius. & de leg. ij. l. cùm ita
6 legatur. §. ſpecies. † Sed dicendū eſt, quòd aut allegatur ignorātia facti, aut iuris. Si facti, tunc præſumitur bona fides: quia iuris præſumptio allegationi non reſiſtit: vt ſ. eo. c. præſumitur. & in l. præalleg. Sed ſi allegatur ignorantia iuris: tunc præſumitur mala fides, vt hîc: quia præſumptio
d iuris allegationi reſiſtit [d], vt ſ. eo. c. ignorantia. & ff. pro empt. l. ij. §. ſi à pupillo. & §. ſi à furioſo. & C. de legi. l. leges ſacratiſſimæ. & de iur. & facti ignor. l. conſtitutiones. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Debet. Ad hoc, quòd contrahens non

adhibitis ſolénibus iuris præſuma-
tur in mala fide, vide quæ annotaui
ſ.eo.in c.poſſeſſor.circa princ.& o-
mnino Tho.Grammat.deciſ. lxxix.
vbi propriè loquitur in contrahéte
cum prælato, prout Dy.hîc. F. C.
b ¶ Errauerit. Adde & not. ꝙ vbicũq;
quis emit rem vendi prohibitam ra
tione perſonæ vel rei etiã ignoran-
ter, emens præſumitur ſcire quo ad
hoc, vt non vſucapiat, de quo per
Bart.& Ioã.de Plat.in d.l. quemad-
modum. in fi.& Io. And.hîc,& ſeq.
Cy.in l.fi.C.de vſucap.pro empt.
c ¶ L.pen. Adde Cyn.Bart.Bald.& Sa-
lyc. in d.l.pen. quando præſumatur
bona fides.& Ang Ioan. Fab. Chri-
ſtoph.Porc.& ibi Iaſ. in addi.inſtit.
de vſuc.in prin.& Bart.in l.fi. C.vn-
de vi.& hîc per Moder. & vide not.
Dy. & quæ ibi dixi in reg.poſſeſſor.
in j.& ij.addit.s̃.eo.& Bart.in l.Cel-
ſus.col.pen.ff.de vſu.& Alex.conſil.
xxxv.col.iiij. verſ. & ideò ſecũdum.
vol.iiij.& pulchrè Ang. inſti.de rer.
diui. §. ſi quis à nõ domino.col.j.&
Abb.in cõſ.cij.col.j.lib.j.& in conſ.
liiij. vol.ij. Card. in cle. quod circa.
q.vij.in fi.de elect. Gemi.in c.abbate
ſanè.poſt gloſſ. in verſ.dominij. vel
quaſi s̃.de re iud.lib.vj.Oldr. conſil.
ccxlij.& Alex.cõſ. ccxcix.vol.iij.&
omnino Cepo.in tit.de ſer.vrb. cxx.
d ¶ Reſiſtit. Quæ quidé præſumptio
non tollitur, nec iuramento ſecun-
dum gl.in c.propoſuiſti.lxxxij.diſt.

In reg. Bona fides. Arg.

1 *Exactum ſemel an & quãdo ite-
rũ licitè exigatur. & nu.3. & ſeq.*
2 *Legatum ſub conditione ſi ea pen-
dente exactum fuerit non poterit
eadem eueniente iterum exigi.*
3 *Rei vendicatione agi poteſt contra
poſſeſſorem, licet ſoluerit æſtima-
tionem qui dolo deſiit poßidere.*
4 *Exactio vnius quando non impe-
diatur per exactionẽ alterius. &
num.5.*

REGVLA LXXXIII.

BOna fides non patitur, vt
ſemel exactũ iterum exi-
gatur.

1 ¶ † Hoc intelligendum[a] eſt, ꝙ non
a exigatur, ſcilicet ab eodem, vel ab
eo qui ab exacto cauſam habet, vel
contra exactũ eſt habiturus regreſ-
ſum: ſed à diuerſis prorſus poteſt bis
idem exigi, vt patebit in ſolutione
contrariorũ. Exemplum autẽ poni
2 poteſt ſic. † Si teſtator legat mihi
centum ſub cõditione, & pendente
conditione egi cõtra hæredem in-
terdicto de tab.exhib.& quia nõ ex-
hibuit condẽnatus fuit ad intereſſe
meum, id eſt ad ſolutionẽ legati: &
poſtea exiſtẽte cõditione volo age-
re ex teſtamento, & iterũ peto lega-
tum, non ſum audiendus: quia bona
fides nõ patitur &c. vt hîc, & ff.eod.
l. bona fides.& de tab.exhib.l.locũ.
§.condemnatio. Sed opp.& videtur
quòd ſemel exactum iterum exiga-
3 tur, † quia ſi egi cõtra eum qui dolo
deſiit poſſidere, & conſecutus ſum
æſtimationem, nihilominus poſſum
agere cõtra poſſeſſorem ad rem, vt
ff.de peti.hæred.l.etiã.§.item ſi quis
dolo.& de ſol.l.Stichũ.§.dolo. Sed
dicunt, aut petitur ab eodem à quo
fuit exactũ, aut ab alio. Si ab eodẽ,
locũ habet regula. Si ab alio, locum
habent cõtraria, vt probari videtur
in d.l.locum.§.condẽnatio. Sed hęc
ſolutio non eſt ſufficiẽs: quia iure ca
uetur, ꝙ ſemel exactum, nõ poſſum
iterum exigere etiam ab alio: vt ff.
ſi famil. fur. feciſ.dicatur.l.quoties.
& de rebus eorũ qui ſunt ſub tutel.
l.illicitè.& de re iudic.l.ſi quis dolo.
4 §. ſi quis creditorem. † & ideò vi-
detur dicendum quòd ſi peto ab eo-

dẽ, nõ audior: ſed ſi peto ab alio,
ſi quidem non eſt habiturus regreſ-
ſum cõtra exactũ, tũc audior, vt d.l.
etiam.§.itẽ ſi quis,& l. Stichũ.§. do-
b lo,& l.locũ.§.condemnatio[b]. aliâs
5 locum habẽt contraria. † Item opp.
& videtur ꝙ etiã ab eodẽ poſſit ite-
rum exigi, vt ff.de nouat.l.fundum
Cornel. Sed ibi erant obligationes
diuerſæ, & ex diuerſis contractibus
originem ſumentes. Et ideò exactio
vnius nõ impeditur per exactionem
alterius: niſi quando omnes cauſæ
c eſſent lucratiuæ[c]: tunc enim exa-
ctione facta ex vna impediretur ex-
actio ex altera: vt ff.de act. & obl.l.
omnes.& de leg.ij.l.Mæuius.§.duo-
rum.pręterea in l.fundũ.vna obliga-
tio contracta erat ſuper fundo: alia
ſuper æſtimatione fundi. vnde cùm
non ſuper eodem, ſed ſuper diuerſis
procedat duplex exactio, ſequitur
ꝙ ad regulam non pertinet. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Intelligendũ. Adde ꝙ reg.iſta lo-
cum habet etiã in delictis vel quaſi,
vt tradit Deci.in l.bona fides.ff.eod.
vbi videndum eſt pro ornatu huius
reg.& eorũ quæ hic ait Dyn.
b ¶ §.Condẽnatio. Adde Bart.qui ſe-
quitur Dy.hîc, in l.locũ.§.condem-
natio.ff.de tab. exhib. & in l.planè.
§. ſi eadem res. & ibi Bald. & Mod.
ff. de leg.j. & Bart. in l.ij.§. Mela. ff.
de dot. præleg. Ioan. Andr. Philip.
Franc.& Moder.hîc.
c ¶ Lucratiuæ. Adde quando vna res
poſſit ſolui ex duabus cauſis lucra-
tiuis, Bart.in l.ſi quis duos.ff.de ſol.
& Paul.de Caſt.in l.Mæuius. §.duo-
rum. ff. de leg.ij. & Cepol.in cautel.
xj.incip.ſi quis habet.

In reg. Cum quid vna via. Argumenta.

1 *Pater vt pater adminiſtrare pro-
hibitus, non poterit idẽ vt curator.*
2 *Succedere qui nequit iure ciuili,
alia via nõ debet admitti, & nu.4*
3 *Filius emãcipationẽ petere nequit
actione ex teſtamento, ſed officio
iudicis.*
5 *Filius per vnde liberi excluſus, per
vnde legitimi eſt admittendus.*
6 *Succedere poteſt ab inteſtato, qui
repudiauit ex teſtamento.*

REGVLA LXXXIIII.

CVM quid vna via prohi-
betur alicui, ad id alia nõ
debet admitti.

¶ Iſtius reg. exemplum propriè po-
nitur.s̃.de cler.coniug.c.j.lib.vj. po-
ni etiã poteſt ſicut cauetur. ff.de tut.
& curat.dat ab his.l.ſcire oportet.§.
1 ſi mater. † nam ſi pater prohibetur
adminiſtrare tanquã pater, nec po-
terit, nec debebit adminiſtrare tan-
quam curator: vt non alia via quod
2 noluit teſtatrix faciat. Item † qui
prohibetur ad ſucceſſionem vocari
de iure ciuili, nõ admittitur per aliã
viam, id eſt de iure prætorio. ff.de
bon.poſſ.contra tab.l.iij.§. liberi.&
l.ſi poſt mortem.§.exhæredati. Sed
opp. & videtur ꝙ emancipatus, qui
prohibetur ſuccedere de iure ciuili,
vocatur de iure prætorio. ff.de bon.
poſſeſſ. l. ſed cũ patrono.§.bonorũ.
3 Item † ſi legatum relinquitur patri,
& rogatur filiũ emancipare: licet fi-
lius prohibeatur emancipationẽ pe
tere vna via, id eſt iure actionis ex
teſtamẽto: tamen admittitur alia, id
eſt per officiũ iudicis, vt ff.de cond.
a & demonſt.l.ſi cui[a]. Item † ſi alicui
4 duplici iure deferatur hæreditas, li-
cet vno iure ſuccedere prohibea-
tur, nihilominus admittitur alio, vt
ff. de regul.iur.l. quoties duplici. &
C. de iure deliber.l.ſuum hæredem.
5 ¶ Item † filius[b] excluſus ab vnde li-
b beri, vocatur per vnde legitimi, &

excluſus ab vnde legitimi vocatur
per vnde cognati.ff.de ſucceſ.edic.
6 l.j.§.ſed videndum.† ¶Item repu-
dians ex teſtamento,ſuccedere po-
teſt ab inteſtato, ſi erat de numero
eorum qui vocantur ab inteſtato,vt
ff.de acqui. hær.l.nec is.§.j.per quæ
omnia videtur concludi poſſe regu
lā eſſe falſam.Sed dici poteſt, quòd
regula locum habet vbi ius reſiſtit
in odium prohibiti: ſed vbi aſſiſtit
propter alium contingentem defe-
ctum,habet locum contraria.

ADDITIO.

a ¶L.ſi cui. Adde, quòd emancipatus
olim de iure ciuili non ſuccedebat:
ſed de iure prætorio.Cyn.Bart.Bal.
Saly.Signor. de Homod. in l.qui ſe
patris.ff.vnde liberi & Ang.Aret.in
§ emancipatos.& ibi Io.Fab.inſt.de
exhære.lib.ſed hodie emancipatus
ſuccedit ad ſimilitudinem ſui, vt te
net.Bar.in l.j.§.ſi filius.in fi. ff.de le-
gi.hære.& an ſublata ſit differentia
emancipationis & patriç poteſtatis.
vide per Bar.in l. ſi emancipati. cir-
ca finem.& ibi Doct.C.de collat.&
maximè Lud. Bolo. in ſuis ſecundis
interpre.Ratio autem aſſignatur per
Bald.in auth.in ſucceſſione.nu.3.C.
de ſuis & leg.& an tollat emancipa
tio agnationem,vide Ang.in §. fin.
inſtit.de legit.agna.ſucc.gl.in l.qui
ſe patris.C. vnde leg.& Bart.in l.j.§.
domini.el.ij.ff.ad Sillan. & ibi tan-
gitur materia de qua hîc agitur.
b ¶ Filius. Adde Bart. in d.l. ſi cui.de
condi.& demon.quando pater co-
gatur emancipare filium. & gl.Bar.
& Alex.in l.cogi.§.ſi pater.ff.ad Tre
bel.& Bart.in l.filiusfa § ſecundum
vulgarem. ff. de leg.j. & ibi Bald. &
Ang.Aret.in § fi.& ibi Iaſ.in addit.
ad Chriſto. Por. inſtit. quibus mod.
ius pat. pot. ſolui.& Bart.in l.quidā
cum filium. ff. de ver.obli.& Bal.&
Alex. in l. ſenū.C.qui teſta.fac.poſ.
Adde an & quando pater inuitus fi-
liū emancipare cogatur,Io.de Imo.
poſt Bar. in d.l.quidam cum filium
& Alex.omnino in l.vtrum.eo.tit.&
l.non poteſt.de adop & Pau.de Caſ.
conſil .lxj. Et an filius cogatur con-
ſentire emancipationi,not.Bal.poſt
Barto.in l.vt liberis.C.de collat.& l.
quamuis. C. de fideicom.& Imo.&
Alexand.vbi ſuprà proximè.

In reg. Contractus.
Argumenta.

1 *Depoſitum & precarium natura-*
liter recipiunt ſolum dolum & la-
tam culpam.
2 *Dolus, lata culpa & leuis deben-*
tur in contractibus gratia vtriuſ-
que celebratis.
3 *Procurator tenetur etiam ob cul-*
pam leuiſſimam.
4 *Commodatarius quando præſtet*
culpam leuiſſimam.
5 *Caſus fortuitus in quibus præſte-*
tur contractibus.
6 *Mutuū accipiens tenetur de caſu.*
7 *Debitor generis non liberatur ob*
caſum fortuitum.
8 *Deponens cōuenire poteſt vt depo-*
ſitarius de leui & leuiſſima culpa
teneatur.
9 *Pactum quòd quis, præter natu-*
ram contractus,teneatur de culpa
leuiſſima valet.
10 *Pactū, quo culpa remittitur quæ*
alioqui ex natura contractus præ
ſtatur valet.
11 *Pactum an valeat quòd quis te-*
neatur de caſu extra naturā con-
tractus.
12 *Caſus fortuitus obligat abſque pa-*
ctô eum, cuius culpa euenit.

Pactum

13 *Pactum generale circa caſus for-*
tuitos non operatur:ſed ſpeciale ſic.
14 *Clauſula generalis ſuper caſibus*
fortuitis, poſt quoſdam ſpecialiter
expreſſos,operatur in omnibus etiā
non enumeratis.
15 *Pactum de dolo non præſtando an*
ſit validum.

REGVLA LXXXV.

CONtractus ex cōuētione le
gē accipere dignoſcūtur.
1 ¶DE natura, quorundā contractuū
eſt q́ debeatur tantum dolus & lata
a culpa, [a] vt in depoſito & præcario:
in depoſito, ideo quia eius reuoca-
tio depēdet à voluntate deponentis
b tūtùm:in precario, [b] ideo quia eius
reuocatio pendet ex libera volunta
te cōcedentis ſolùm, vt ff.dep.l.j.§.
vlt.& l.quod Nerua.& de preca.l.j.
& l.quæſitū.§.illud & l.cū precario.
2 †Item de natura quorūdā eſt q́ de-
beatur dolus, lata culpa,& leuis: vt
in omnibus contractibus, qui cele-
brātur gratia vtriuſque:& in quibus
non licet vni altero inuito à cōtra-
ctu diſcedere:vt in emptione,vendi
c tione,locatione,conductione, [c] do-
d tis datione,ſocietate, [d] & ſimilibus
vt ff. de leg. j. l. ſi ſeruus legatus.§.
cùm quid.& cōmoda.l.ſi vt certo.§.
nunc videndū.& de reg.iur.l.cōtra-
3 ctus. † Quidam verò ſunt in quibus
debetur de natura contractus culpa
leuiſſima:vt in mandato propter ta
citam aſſertionem induſtriæ ſuſci-
pientis mandatum,cùm procurator
propter ſolam induſtriam eligatur:
4 vt C.mād.l.à procuratore,†& in cō-
modato conceſſo gratia cōmodata
rij tantū,quia tenetur de culpa leuiſ
ſima, vt d.l.ſi vt certo.§.cōmodatū.
5 †Caſus [e] autem fortuitus, de natu-
e ra nullius contractus ex quo debe-
tur ſpecies certa,præſtatur,vt d.l.cō
6 tractus.in fi.†in cōtractu autem mu
tui tenetur de caſu,nō propter natu
rā cōtractus:nam celebratur gratia
vtriuſque,ſed propter naturā debiti.
7 †eſt enim in genere debitū quod pe
f rire [f] nō poteſt. C.ſi cer.pet.l.incen-
diū.& ff. de act.& obl.l.j.§.is quoq;
& ad leg.Fal.l.in ratione.ij.§.incer-
8 tæ autē.†Si ergo in cōtractu depoſi
ti, in quo de natura cōtractus debe-
tur dolus & lata culpa,cōueniat in-
tēr deponētē & depoſitariū,q́ depo
ſitarius teneatur de leui culpa & le-
9 uiſſima, pactū valet.†Itē ſi in cōtra
ctu in quo debetur leuis,cōueniat q́
debeatur leuiſſima,pactū valet:quia
cōtractus ex cōuentione legē acci-
piūt.ff. de poſi l.j.§.ſi cōueniat.& §.
10 ſæpe euenit.†Itē econtrà,ſi in con-
tractu in quo debetur dolus & lata
culpa ac leuis cōueniat vt præſtetur
dolus tantū,conuentio valet,vt d.l.
cōtractus.niſi in dote,vt ff. de pact.
11 dot.l. cōueniri.& l.Pōp. ¶†An autē
valeat pactū,q́ aliquis de caſu tenea
12 tur extra naturā contractus?†Dicen
dū eſt q́ ſi culpa deprehendi poteſt
quæ videatur præcedere caſum vel
mixta cū caſu, q́ pactū habeat effe-
g ctum,quia tenetur etiā ſine pacto. [g]
ff.de act.& obli.l.j.§.is verò.& com-
moda.l. in rebus.§.quod autem.j.&
ar.ff.de dāno infect.l.fluminū.§.idē
Seruius.& §.idē ait.& §.item apud.
13 †Sed vbi culpa deprehēdi non po-
teſt:tunc communiter dicitur q́ pa
ctū generale nihil operatur:ſpecia-
14 le verò effectū habet.†Item ſi qui-
dā caſus ſpecialiter exprimuntur,&
generalis ſubiicitur clauſula, valet
pactum & extenditur ad omnes ca-
ſus in conuentione non expreſſos.
h Plenè determinari ſolet [h] ff. ſi quis
cautio. l. ſed ſi quis. §. quæſitum. &
eſt arg. ſuprà hoc lib. de procurat.
15 c. qui ad agendum. ¶ † Quæri au-
tem ſolet,an pactū quòd dolus non
præſtetur, valeat de iure, vel non.

& reſponſio plana eſt: quia expreſ-
i ſum pactum de dolo futuro remit-
tendo, inutile eſt: tacitum tamen va
let. ff. de pact. l. ſi vnus. §. illud. & l.
iuriſgentium. §. ſed & ſi quis. Dyn.

ADDITIO.

a ¶Culpa. Pro intelligentia corū quæ
hîc traduntur, vide gl. auream. in §.
præterea. ſuper verb. debet. inſtitu.
quibus. mod. re cõtrahit. oblig. quæ
explicat omnes ſpecies culpæ, item
& quid ſit caſus fortuitus. F. C.
b ¶Precario. De differentia precarij
& commodati vltra gloſ. in l. j. ff. de
precar. vide Iaſ. in §. ſequens. col. iiij.
verſicu. ſequitur in text. Inſtitu. de
actio. F. C.
c. ¶Conductione. Adde an conductor
teneatur ob domum combuſtam.
Thom. Grammatic. deciſ. iij. F. C.
d ¶Societate. Adde quòd Dyn. hîc
ponit ea quæ dicunt tex. & glo. in l.
contractus. ff. eo. tit. de quo vide ibi
per Doct. Mod. & Bar. in rep. l. quod
Nerua. ff. depoſi. & ibi Alex. in addi.
& Bal. in l. quæ fortuitis. col. pen. &
fi. C. de pigno. act. & Bald. & Mod. in
l. ſi conſtãte. §. ſi maritus. ff. ſol. mat.
& glo. Io. And. Abb. & And. Barbat.
in c. vnico. de commod. & Ioã. Fab.
in §. item is cui. inſt. qui. mod. con-
trah. oblig.
e ¶Caſus. Caſum fortuitum diffinit
Iuriſconſultus in l. ij. §. ſi eo tempo-
re. ff. de admi. re. ad ciui. pertin. &
an furtum annumeretur inter ca-
ſus fortuitos diſputat egregiè Iaſ. in
§. ſed iſtæ. col. viij. verſic. non omit-
to tamen. Inſti. de actio. F. C.
f ¶Perire. Adde quando & quomodo
genus perire non poſſit. Cyn. Bart.
Bald. Salic. Moder. in l. incendium.
C. ſi cer. pet. & Alex. & Doct. in l. in
ratione. §. incertæ autem. ff. ad l. Fal.
& Bartol. Paul. de Caſt. Fulg. Raph.
& vtrunque Imol. in l. ſi ex legati
cauſa. ff. de verb. oblig.
g ¶Pacto. Adde Dyn. ſuprà in reg. pec
catum nu. 15. & glo. in l. ſi vt certo. §.
ſed interdum. ſuper. ver. in homine
ff. commod. F. C.
h ¶Solet. Adde an caſui fortuito poſ-
ſit renuntiari, hoc eſt, an valeat ex-
ceptio caſus fortuiti licet aliàs non
teneretur. Cy. Bar. Bal. & Saly. in l. j.
C. commod. & Bar. Bal. Pau. de Caſt.
& Alex. in l. iij & l. & ſi quis. §. quæſi-
tũ. ff. ſi quis caut. Io. And. & Abb. in
c. vnico. col. pen. de commoda. &
amplè Felyn. in c. ſedes. col. ij. verſic.
clauſula. de reſcr. & Alex. in conſil.
xxviij. col. v. verſic. capio ſecundum
dubium. lib. j. quod conſil. repetitur
in ij. vol. conſ. xxxj. & Spec. tit. de lo
cat. §. iam dicendum. & ibi Io. And.
in addi. verſ. j. de hoc ſatis. & Pet. de
Ferra. in forma libelli quo agitur
ad facti præſta. in glo. inueſtiuit. &c.
& in Deciſ. Parl. Delphi. ccclxvij. &
in ſupradictis locis reperies quãdo
clauſula generalis ſubſequens poſt
ſpeciales caſus expreſſos operetur,
vt renunciatio generalis trahatur
etiam ad alia remedia competẽtia
ſaltem non maiora expreſſis. & in
c. qui ad agendum. ſuprà eo. de pro-
curat. & in cle. non poteſt. de procu.
i & Alex. conſ. xlij. col. vj. ver. ix. lib. j.
Adde an renunciatio caſus fortuiti
valeat, & an hoc caſu comprehen-
dat caſum qui venit culpa aduerſa-
rij, Rom. ſingu. ccccxxxix. incip. tu
habes caſum. quid ſi res ſibi fuerit
data æſtimata? vide Bald. in l. j. q. ij.
C. cõmo. vbi de hoc omnino & in
l. ſi paſcenda. num. 7. ver. quærit hîc
Petrus. C. de pact. & ad ſecundã par
tem apoſt. vide Ant. Corſe. ſing. ſuis,
in verſi. ſtatutum. incip. no. vnum di
ctum. & dixi in trac. meo regularũ.
in verſic. regula generalis. verſic. xv.
& præceden.
i ¶Futuro. Adde an dolus futurus vel
præteritus poſſit in contractibus vel
vltimis voluntatibus remitti. Bart.
in l. ſi vnus. §. illud. & ibi Bald. An-
gel

gel. & Alex. ff. de pact. & Bartol. in l.
Aurelio. §. Caius. ff. de libe. leg. &
Cyn. & Bald. Salyc. Paul. de Caſt. &
Alexand. in l. ij. C. de tranſa. & Alex.
in l. ſub prætextu. col. vlt. eod. tit. &
Bald. in l. cum neceſſitatem. C. de fi-
deicommiſ. & Alex. conſi. clvij. col.
ij. verſi. nec etiam. lib. j. & in conſil.
clxiiij. col. ij. in princip. vol. v. & de-
ciſ. Parlam. Gratianopol. Delphin.
quæſt. dxv.
Adde Deci. in l. contractus. nume. 37.
cum ſeq. ff. eod.

In reg. Damnum.
Argumenta.

1 *Procurator ſua culpa damnatus ſi pœnam ſoluat, ſibi imputare debet.*
2 *Procurator vel negotiorum geſtor indebitum ſoluens, ſibi imputet.*
3 *Socius ob delictũ ſuum ad pœnam damnatus, ſibi & nõ ſocietati imputabit.*
4 *Damnum quod quis ſua culpa ſentit, quando alij imputare poſſit.*

REGVLA LXXXVI.

DAMNVM quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet non aliis imputare.

1 ¶†SI procurator ſua culpa con-
demnatur, & pœnam ſoluat, debet
ſibi imputare; non autem domino
cuius eſt procurator. ff. de procur. l.
qui proprio. §. procurator: verſi. pœ-
2 nam. †Item ſi procurator vel ge-
ſtor negotiorum indebitum ſoluit,
ſibi imputare debet, non autem do-
mino, cuius adminiſtrationem ge-
a rebat, vt ff. de nego. geſt. l. ſi quis[a]
3 negotia. †Item ſi vnus ſociorũ con-
demnatus fuerit propter delictum
ſuum, non poterit pœnam propter
delictum ſolutam ſocietati impu-
b tare.[b] quia propter culpam ſuam
ſibi potius imputari debuit, quàm
alij. ff. pro ſocio. l. cum duobus. aliàs
incip. l. ſi fratres. §. vlti. & l. ſequen.
c Et ad iſtius[c] regulæ generalis con-
firmationem accedit. ff. rem ratam
haberi. l. ſi ſine. §. cum autem. de in-
ſtit. l. ſed & ſi quis. §. pupillus & fa-
mil. erciſc. l. inter cohæredes. §. qui
ex facto. ¶Sed opponitur, & videtur
4 †quòd quis poſſit imputare alij dã-
num quod ſua culpa ſentit. ff. pro ſo
cio. l. ſi igitur. Sed dicendũ eſt, quòd
aut alij poteſt imputari culpa parti
cipationis cauſæ propter quã dam-
num incurritur, aut non poteſt impu
tari: ſi poteſt imputari, tũc habet lo-
cum quod dicitur in d. l. ſi igitur. in
fi. Si non poteſt imputari, tunc pro-
cedit quod continetur in regula, &
ll. ſupradictis. Dyn.

ADDITIO.

a ¶L. ſi quis. Adde Barto. & Bald. in l. ſi
quis negotia. hîc alle. & in l. ſi neg.
eod. tit. & Ioã. And. Philip. Franc. &
Moder. hîc.
b ¶Culpam ſuam. Adde de qua culpa
teneatur ſocius ſocio, Alex. in conſ.
xlvij. col. j. & iiij. col. j. & in conſil.
cij. col. j. lib. ij. & de qua culpa te-
neatur procurator, in d. conſi. xlvij.
in princ. & Deci. in d. l. contractus.
num. xxj. & de qua negotiorum ge-
ſtor. ibid. nu. xxxiij.
c ¶Et ad iſtius. Adde quod per hanc
regu. dicit Alber. in l. quod quis ex
culpa. ff. eod. quòd ſi extet ſtatutum
quòd victus condemnetur in expen
ſis victori, non eſt condemnandus
in iis, quas ob ſuam contumaciam
feciſſe dicetur. F. C.
Adde ad princ. huius apoſt. Bald. in l.
ſi vt certo. & ibi Docto. §. nunc vi-
dendum. ff. commo. Bar. in l. ſi duo.
ff. ſi quis cau. & in l. ſi de communi.
& ibi Flor. ff. ſi ſerui. vend. & Bald.
conſil. xxxij. incip. in Chriſti nomi-
ne, amen. proponitur quoſdam mer

catores & omnino Angel. de Peru-
ſio, in tractat. de ſocietate. paulò
poſt princi.

In reg. Infamibus.

Argumenta.

1 *Infamia duplex, iuris & facti, & quæ ſit infamia iuris.*
2 *Infamia facti quæ dicatur, & qualiter contingat.*
3 *Conditio furtiua non infamat.*
4 *Interdictum vnde vi et ſi non infamat iure, exiſtimationem tamen grauat.*
5 *Filius qui in patris teſtamento increpatur, in exiſtimatione grauatur.*
6 *Verba iudicis iniurioſa lædunt famam apud bonos viros.*
7 *Turpitudo vitæ afficit infamia facti.*
8 *Infames, in dignitatibus cum viris integris non debent communicare.*
9 *Infamis nedum impedit, ſed & remouet à dignitate.*
10 *Infamia ſola delatione citra ſententiam non irrogatur.*
11 *Infamis an poſſit eſſe arbiter.*
12 *Arbitrum eſſe non eſt dignitas.*
13 *Arbitri non dicuntur habere iuriſdictionem.*
14 *Procurator quis eſſe poteſt in iudicio licet infamis.*
15 *Procuratoris officium vile eſt & infame.*

REGVLA LXXXVII.

INFAMIBVS portæ non
pateant dignitatum.

1 ¶†INFAMIA reperitur du-
a plex, [a] vna iuris, & altera facti. In-
famia iuris appellatur illa, quæ irro-
gatur per ſententiam in caſibus il-
lis, in quibus iure cauetur condem-
natum eſſe infamem, vt patet in eo
qui furti, vi bon. rap. iniuriarum, de
dolo malo damnatus pactúſve fue-
rit, & in aliis caſibus qui enumeran-
2 tur. ff. de iis qui not. infam. l. j. †In-
famia verò facti appellatur quę gra-
b uat opinionem apud bonos [b] & gra-
ues: & illa contingit multipliciter,
vel quia damnatur quis actione ex
delicto deſcendente, quæ infamiam
3 iuris non irrogat: †vt in conditio-
ne furtiua, quã certũ eſt infamiam
iuris non irrogare. ff. de act. & obl.
4 l. ceſſat. †Item interdicto vnde vi,
quod ſimiliter non irrogat infamiã
iuris. ff. de vi & vi armat. l. neque. ta-
men grauat opinionẽ apud bonos
& graues, vt ff. de obſequiis. l. hono-
5 ri. & l. parens. & l. licet. †Item ſi pa-
ter in teſtamento filium increpauit,
6 vel iudex interloquendo dixit ali-
quẽ malæ vitæ, vt C. de iis qui not.
infam. l. interlocutio. & l. verbum.
7 †Itẽ ſi aliquis turpiter viuit, & pro-
ter turpitudinem ab honeſtorũ cœ-
tu ſegregatur: vt C. de dignit. l. ij. lib.
xij. Et de qualibet prædictarũ infa-
8 miarum loquitur regula: †quia non
debent in dignitatibus homines in-
fames quacunque infamiæ ſpecie,
cum hominibus integræ famæ par-
c ticipare. C. de decur. l. infamia. [c] &
l. nequis. & de infami. l. infames. lib.
x. & ff. de poſtu. l. j. §. ait prætor. & de
iud. l. cùm prætor. §. nõ autem. & ad
leg. Iul. de vi priua. l. j. & d. l. ij. C. de
9 dign. lib. xij. adeò †quod non ſolum
impedit præfici infamia: ſed etiam
facit à dignitate habita remoueri.
C. de decur. l. infamia. lib. x. & de di-
gnit. l. iudices. lib. xij. ¶ Sed obſtare
videtur regulæ. ff. de muneribus &
10 honor. l. reus delatus. †Sed dicen-
dum eſt, quòd per ſolam delatio-
nem abſque ſententia non irroga-
tur infamia: nihilominus tamen
à temp

à tempore delationis vſque ad an-
d num prohibetur ad honores [d] pro-
moueri: poſt annum verò non pro-
hibetur, niſi per ipſum ſteterit quo-
minus cauſa intra annum expedire-
11 tur, vt ibidem patet. †Et ſi oppo. de
arbitro, qui poteſt eſſe arbiter, licet
12 infamis. ff. de arb. l. Pædius. †dicen-
dum erit quòd eſſe arbitrum nõ eſt
13 dignitas, †cùm nudam & ſimplicẽ
cognitionem habeat, & iuriſdictio-
nem nullam, vt dici ſolet. ff. de re
14 iud. l. ait prætor. †Item ſi oppo. de
procuratore, qui in iudiciis poteſt
e eſſe licet infamis, [e] inſtit. de except.
§. vlt. dicendum erit, quòd miniſte-
rium procuratoris nõ eſt dignitas,
ſed onus infamiſſimũ & viliſſimũ,
vt C. de decur. l. ſi quis procuratio-
nem. lib. x. Dyn.

ADDITIO.

a ¶Duplex. Adde quotuplex eſt infa-
mia & quando infamet, Bart. Bal. &
ibi Alex. in addit. & Bart. in l. j. ff. de
iis qui not. infam. Et de multiplici
genere infamiæ, vide Bald. & Iaſ. in
l. cunctos populos. in v. oppo. C. de
ſum. Trin. & Bald. in c. j. an remou.
debeant teſtes qui pares eſſe deſier.
& tex. & glo. in c. infames. verſ. por-
rò. in q. vij. & Card. Alex. in ſumma.
l. diſtin. col. antepẽ. multum ſing. &
Io. de Plat. in l. infames. de infa. lib.
x. & Bal. in ſua Margarita. in verbo
infamia. Caſtr. in cõſ. j. tit. de accuſ.
b ¶Bonos. Adde quid ſit infamia iu-
ris & facti. Doct. ſ. proximè alleg. &
pulchrè per Felyn. poſt Andr. Barb.
in c. teſtimonium. in fi. iiij. col. cum
ſeq. de teſt. qui ſequitur Dyn. hîc. &
Bal. in l. fratres. C. de inoffi. teſt. vbi
vide quos effectus habet.
Adde quomodo probetur infamia fa-
cti, Spec. in tit. de inquiſi. §. nunc tra-
ctemus. verſ. quid ſi ille. & Inno. in
c. cum oporteat. de accuſ.
c L. infamia. Adde q infamia quæli-
bet non ſolum excludit à dignitate
conſequenda, vt d. l. ij. de dignit. &
ibi Bat. & Io. de Plat. & Luc. de Pen.
ſed profectò à dignitate habita, vt
not. Bart. & Io. de Plat. in l. infamia.
de decur. Et vide Inn. & Doct. in c.
cum oporteat. de accuſa. etiam ipſo
facto ante latam ſentẽtiam, vt tenet
Ro. ſingu. cccccxl. aliàs cccccclx. in-
cip. fuit à me quæſitum. per tex. in l.
ij. §. miles. & ibi Ludo. Bolog. in pri-
mis interpret. ſingu. ff de iis qui no.
infam. & Phil. Franc. hîc & deciſ. Ca-
pellæ Tholoſ. q. clxxiij.
Adde, quod voluit allegare Ro. ſingu.
cccccxl. aliàs cccccclx. incip. fuit à
me quæſitum. pro quo facit, quod
not. Specul. in tit. depoſit. §. vij. verſ.
xix. quod tamen puto eſſe limitan-
dum, vt procedat tantum in ea quæ
prouenit ex maleficio, nõ ex cõtra-
ctu, quia minor eſt, ſecundum Bal.
in l. in re mandata. C. mand. & Inn.
in c. qualiter & quando. de accuſ.
Aduerte tamen quòd infamia facti
licet repellat quem à dignitatibus
habendis, vt no. in alleg. l. infamia.
C. de dign. non tamen repellit à di-
gnitatibus quæſitis, niſi dicatur in
ſententia. ita not. Bal. in l. j. C. de hære.
inſtit. Gul. de Cug. in l. cunctos popu
los. nu. 5. & ibi dixi in apoſt. in verſ.
à dignitate. C. de ſum. Trin. Iac. Re-
buf. in l. j. num. 1. vbi etiam dixi in
addi. in ver. ab honoribus & digni-
tate. C. de infam. lib. x. dixi in apoſt.
ad Pan. in c. ſuper eo. num. 2. in verſ.
impedit. de elect. & Paul. de Caſtr.
conſi. cxcvj. & quid in dignitatibus
eccleſiaſticis & beneficiis, vide quę
dixi in addi. ad iſtum. ſ. in regu. be-
neficium. in verbo, beneficium.
d ¶Honores. Adde an accuſatus pen
dente accuſatione poſſit promoue-
ri & conſequi honores & dignita-
tes. Bart. poſt Dyn. in d. l. reus dela-
tus. & ibi Lud. Bolo. in primis inter-
pretat. & Abb. & Felyn. poſt Maria.
in c.

in c.omnipotens.de accuſ. & Ioan.
Cal.in conſi.iiij.tit.de accuſat.
e ¶Infamis.Adde Io.Fab.&Ang.Arc.
inſti. de except.§.fi. & Io.de Plat.&
Luc. de Penna in l. ſi quis procura-
tionem.de decur.lib.x. & Bald.in l.
Caſſius.col.iij. verſi. & not.ff.de ſe-
nat.vbi dicit quòd interdũ officium
procuratoris eſt viliſſimum, & non
repellitur.vt d.§.fi. de except.inſtit.
aliquando eſt honorabile, vt eſſe
procuratorem regis vel epiſcopi &
tunc repellitur infamis, vt c. acce-
dens. & ibi Car. Alex. col.vlt.l.diſt.
& v.q.iij.c. quia epiſcopus. & adde
Specu.tit.de procuratore.§.j.verſic.
item quòd infamis. & Ioan. And.&
Ant.de Bar.in c.Imperatorũ. de iur.
calum, & ibi Abb. & in c.ij.de iudi.
Quid de officio tabellionis dic q
eſt vile. vt not. in l. vniuerſis. & ibi
Io.de Plat.C.de decur.lib.x.niſi trãſ-
eat in ſpeciale nomen maioris offi-
cij, vt l.j.C.de mand.princip.& vide
Bald. in d.l. Caſſius, & Bart.& ibid.
Alex.ad addit.in l.eadem.ff.ad l.Iu-
liam rep. & Ang.inſtit. de iure per-
ſon. §.ſerui.& Oldr.conſil. lxxv.&
Ang.conſil.cclxxxiiij.& Anth.Corſ.
in tract.de poteſtate regia.in q.xcv.
vbi ponit de conſiliario & coquo
ac procuratore principis & de pro-
cur.adde Rom.in ſing.dcccx. incip.
tu habes.& Lud.Bologn.in l.nemo.
C. de dign.lib.x.in primis interpret.
& Io. de Plat.in l.infamia.de decu.
lib.xij. & ibi de arbit. & per Bart.&
Bal.in l.Pædius.ff.de arb.&an infa-
mia priuet ab aduocatione ſeu po-
ſtulatione, vide per Io.de Plat.in d.
l.infamia. & Bart.& Bald.l.j.§. ait
prætor.ff.de poſtulan.& de ſupradi-
ctis vide in c.j.iij.q.vij.& deciſ.Par-
lam.Delphin.q.lxxxix. & ibi in ad-
dit.& q.xc.& in addit. & vide Cald.
in conſi.ij.tit.de fide inſtr. in nota-
rio ſatis nota. & ibi de arbitro, &
procuratore.

Adde quòd voluit allegare Ro. ſingul.
ſuo dcccx. quod incip.tu habes offi
cium, quòd officium procuratoris.
& quando loquitur de coquo prin-
cipis, an habeat dign.dic quòd ſic:
vt not. Bald. ſing.in c.j.quis dicatur
Dux,Com.vel Mar. in vſib.feud.re-
fert & ſequitur Rom.ſing.dclj.inci.
nunquid eſſe coquum.Felyn.in rub.
de off. deleg. col.v.verſi.tribus mo-
dis. & Franc.de Crema.ſing. xcviij.
incip.ſtatuto cauetur.

In reg. Certum eſt.

Argumenta.

1 *Legem implere nõ dicitur qui ver-*
ba ſequens mentem non imitatur.
2 *Legis ſententiam non ſeruans ea-*
dem pœna plectitur qua qui facit
cõtra eiuſdẽ ſententiam & verba.
3 *Fraus quibus modis fieri ſoleat*
legi.
4 *Mutuans filiofa. frumentum vel*
vinum, vt his distractis pecunia
habeatur, fraudem facit legi.
5 *Præſides prouinciarum quæ mu-*
nera à ſubditis accipere poßint.
6 *Maritus donans vxori per alium*
fraudem facit legi.
7 *Fraus quando de perſona ad perſo*
nam legi dicatur fieri.
8 *Licere nemini debet per aliũ, quod*
non licet per ſeipſum.
9 *Fraus qualiter fiat legi de contra-*
ctu ad contractum.
10 *Mulier ſuſcipiens in ſe principa-*
liter obligationẽ pro alio iuuatur
Velleiano.
11 *Legis verba an offendere liceat ſen*
tentia ſeruata. & nu.12.
13 *Mens legis ſeruari debet, ſi appa-*
reat verbis contraria.

REG

REGVLA LXXXVIII.

CErtum eſt quòd is com-
mittit in legem, qui legis
verba complectens, contra le-
gis nititur voluntatem.

1 ¶†SICVT facere ſecũdum ver-
ba legis & ſecundum ſententiam:
item ſecundum ſentẽtiam tantùm,
verbis non ſeruatis, paria ſunt, vt ff.
de verbo.ſign. l.nominis.§.verbum.
ita econtrario facere contra verba
& ſententiam, & facere contra ſen-
tentiam tantùm, paria reputantur.
& is eſt regulæ intellectus, vt pro-
batur.C.de leg.l.non dubiũ.ac ff.de
2 leg.cõtra legem.& l.fraus.†Et ideo
illa pœna punitur faciens contra
ſententiã, qua punitur faciens con-
tra verba & ſententiam. vt d.l.non
dubium.vt patet exẽplum in omni-
bus modis in quibus fraus fit legi.
3 †Hi autem modi propriè intelligen
do ſunt quatuor, de re ad rem, de
perſona ad perſonam, de contractu
ad contractum. Item de contractu
ad eundem cõtractum, ſed non eo-
dem modo, & propterea videtur a-
lius cõtractus, & fraus facta de con-
tractu ad alium contractum. De re
ad rem, prohibitum eſt per ſenatuſ-
conſul.Macedo.pecuniam mutuari
4 filiofam.†Si ergo non mutuatur pe
cunia, ſed frumentum, vel vinum,
vel oleum, vt his diſtractis pecunia
vtatur, factum videtur cõtra volun
tatẽ ſenatuſconſulti, licet non con-
a tra verba: & ideo filiofam.[a] ſubue-
nitur.ff.ad Maced. l. ſed Iulianus.§.
5 mutui.† item eſt prohibitũ, ne præ-
ſides prouinciarũ, vel alij qui pro-
uincias regunt, accipiant à ſubditis
munera. Sed permiſſum eſt, quòd
recipiãt eſculenta & poculẽta, quæ
intra paucos dies conſumi debe-
b ant:[b] ſi ergo recipiunt eſculenta &
poculẽta, quæ trahi poſſunt ad mu-
nerum qualitatem, videntur verba
legis amplecti, ſed offendere volun
tatem dicuntur, vnde faciunt frau-
dem legi de re ad rem.ff. de offic.
proconſul.l. ſolent.§.fin.& de offic.
præſid.l. plebiſcito. De perſona ad
6 perſonam patet exemplum† in ma
rito, qui non poteſt vxori donare:
nam ſi donat alij, vt eius miniſte-
rio quæratur vxori, fraus videtur
c facta de perſona ad perſonam.[c] &
propterea non valet donatio, vt ff.
de donat.inter vir. & vxo.l.ſi ſpon-
ſus. in prin. & l.iij.§.non tantùm.&
7 §.vlt. † Et generaliter dici poteſt,
ſcilicet fieri fraudem de perſona ad
perſonam, vbicunque perſona pro-
hibita facit contra prohibitionẽ al-
terius miniſterio: quia videtur of-
8 fendi legis voluntas.†cùm non de-
beat licere alicui facere per alium
d quod non licet per ſeipſum.[d] ff. de
adminiſtr. rerum ad ciuit. perti.l.ij.
§.j.& de authorit. tut. l. pupillus.§.
ſed ſi per interpoſitam.& ad Mace-
don.l.filium.& C.quod met.cauſa.l.
9 ſi per impreſſionẽ.† Fit etiã fraus [e]
e de contractu ad contractum: vt ec-
ce maritus qui non poteſt donare
vxori, fingit ſe vendere, cùm aliàs
venditurus non eſſet. Nam non va-
f let venditio:[f] quia contra legis vo-
luntatem nititur, ſi aliàs venditurus
non erat: aliàs valeret venditio: niſi
quatenus contractus in ſpeciem do
nationis incideret.ff.de dona.inter
10 vir.& vxo.l.ſi ſponſus.§.circa.† Fit
etiam fraus de contractu ad eundẽ
contractum, vt cùm mulier vellet
pro alio intercedere, actum eſt vt
principaliter obligationẽ ſuſcipiat,
vt non iuuetur beneficio Velleiani:
nam nihilominus iuuatur, cum re-
uera intercedere videtur.ff.de Vel-
leian.l.quamuis.§.ſi cùm eſſem. Di-
cunt etiam quidam Doctores, quòd
fit legi fraus de nomine ad nomen,
& de tempore ad tempus, & de lo-
co ad

co ad locum. ſed mihi non videtur
probabile dictum: quia ſi quis rectè
reſpexerit, ſunt reducibiles ad præ-
dicta vel ad aliqua de prædictis: &
ideo non eſt ponere nouas ſpecies,
11 ſed contingentias ſpeciales.† Quæ-
ri autem ſolet, an liceat offendere
verba legis ſeruata ſententia? Et qui-
dam dicunt quòd non. ff. de exercit.
l. j. §. ſi is qui nauem. & qui & à qui-
bus. l. proſpexit legiſlator. Econtrà
quòd liceat, videtur apertè. ff. qui pe
tant tutores. l. credendum. & de ex-
cuſat. tutor. l. ſcire oportet. §. aliud.
& quia ſenſum non verba ſpecta-
mus. ff. de condit. & demonſtr. l. pa-
ter. in princ. & §. conditionũ verba.
g & l. in conditionibus. g † Solet au-
12 tem magiſtraliter dici, quòd ſi appa
reat aliam mentem eſſe. & eſt redu-
cta in ſcriptis, tunc licet offendere
verba ſeruata ſententia. Si verò non
appareat tunc non licet. ff. de legat.
iij. non aliter. & de exercit. l. j. §. ſi is
qui. & de teſt. mili. l. quòd conſtitu-
tum. Mihi autem videtur quòd cùm
mens nihil aliud ſit quàm ratio quę
legiſlatorem mouit, tunc verba le-
gis non extendantur niſi ad eum ca
ſum ad quem extendatur ratio. ff.
de iure patron. l. adigere. §. quam-
uis. & de re milit. l. milites agrum.
13 circa princ. † & videtur quòd vbi-
cunque conſtat de ratione legis, ſeu
de mente verbis contraria, licet of-
h fendere verba mentem ſeruando. h
ff. qui petitur. l. credẽdum. circa prin
cip. d. l. ſcire oportet. §. aliud, & ita
credendum eſt intellexiſſe Docto-
res, cùm effectus verborum ſemper
trahantur ad limitationem ratio-
nis. & non econtrà. ff. de leg. ij. l. cùm
pater. §. dulciſſimis. & de lega. iiij. l.
nomen. §. vlt. Dynus.

ADDITIO.

a ¶ Filiofam. Adde quando filiusfa-
milias iuuetur Macedoniano, text.
Bald. Salic. & Iac. de Orlianis. in l.
Macedoniani. & in l. Zenodorus. C.
ad Maced. & in l. ſed Iuli. §. penul. ff.
eod. tit. & quæ dixi in regula, nemo
poteſt ad impoſſibile. §. eo.
b ¶ Debeant. Adde Bart. Bald. & Ang.
in l. ſolent. §. fi. hîc alleg Inno. Ioan.
Andr. & Abb. in c. cum ab omni. de
vita & hon. cler. & Ancha. & Phili.
Franc. in c. ſtatutum, §. inſuper, de
reſcript. lib. vj. vbi eſt text. celebris.
c ¶ Perſonam. Adde Bald. in l. ſi ſpon-
ſus. in princ. ff. de donat. inter vir. &
vxo. & quæ latè dixi in lib. Conſue.
Biturigum, tit. de mar. & dona. §. j.
& iiij. & per Alex. conſil. xix. col. ij.
vol. iiij. & quæ j. eod. poſt ſeq. addit.
dicam ſuper verbo, venditio. & An-
gel. in conſi. v. Quid ſi maritus do-
nauerit vxori conſtante matrimo-
nio pretioſa iocalia, an ſoluto ma-
trimonio per mortem viri lucretur
dicta iocalia? vide Bart. in l. j. §. nec
caſtrenſe. ff. de col. bon. & in l. quã-
uis. ff. de auro & argen. & Bald. in l.
cum teſt. C. de don. ante nupt. & Dy.
Bart. Bald. Ang. & Alex. & Moder. in
l. pen. §. j. ff. ſolut. matr. & Salic. in l.
ſicut. de donat. inter vir. & vxor. &
Alex. cõſ. xxx. col. pen. prope fin. lib.
iiij. & Bart. in conſi. incip. filius Petri
de Florentia. & in tract. ſuo de duo-
bus fratribus. & Franc. de Crema. in
ſing. lxiiij. & Alex. in conſi. xlij. col.
v in fin. cum ſeq. lib. j.
d ¶ Seipſum. Adde Dyn. §. eod. c. quod
alicui ſuo. F. C.
e ¶ Fraus. Adde quòd fraus fit legi de
re ad rem, de contractu ad contra-
ctum, de perſona ad perſonam. glo.
& Aretin. in c. plerique. xiiij. q. iij. &
Ioan. Andr. hîc in Merc. & Bart. &
Doct. in l. contra. ff. de leg. & Cyn.
Bald. & Salic. in l. non dubium. C. de
leg. & Doct. j. in vlt. addit. alleg. &
gloſſ. & Doct. in c. quanto. de priui-
leg. ſignanter per Ioan. Andr. & per
Bart. & Doct. in l. qui teſtamentum.
ff. de

ff. de prob. & Bald. in l. hac edictali.
in fi. princ. C. de ſecund. nupt. in an-
tiq. lect.
f ¶ Venditio. Adde Bald. in l. ſi ſpon-
ſus. §. circa. ff. de donat. inter vir. &
vxo. Quid ſi maritus confitetur ſe
mutuo ab eius vxore habuiſſe ani-
mo donandi certam pecuniæ ſum-
mam, & poſt mortem viri vxor re-
petat, an poſſit: dic quòd non per d.
§. circa. & maximè ſi conſtaret vxo-
rem conſtante matrimonio nulla
bona præter dotem habuiſſe, aut a-
liàs cum alio viro prius matrimo-
nium non contraxiſſe, ex quo fortè
non habuiſſet vel lucrata fuiſſet iu-
re vel iniuria vltra dotem aliquid:
aliàs autem ſecus eſſet præſumen-
dum, quòd ex dictis bonis mutuaſ-
ſet viro, niſi eſſent aliquæ coniectu-
ræ: quia nimis fuiſſet eius amore
bacchatus: vt inſtit. de ſucceſſio.
ſubl. in fi. vel blanditiis & ſuaſioni-
bus mulieris ad id faciendum indu
ctus: vt l. fin. cum ibi not. C. ſi quis a-
liquem teſta. prohib. vide Bald. in l.
hac edictali. in fi. princ. C. de ſecund.
nupt. in lect. antiq.
g ¶ L. in conditionibus. Adde text. in
l. ſi quis filium. C. de liber. præte-
rit. F. C.
h ¶ Seruando. Adde Bart. in d. l. con-
tra. qui ſequitur Dyn. hîc & Bal. vbi
ſupra. & vide hîc Philip. Franc. col.
j. & Abb. in conſil. j. col. iij. vltimò
adduco pulchrum motiuum. lib. j.
quod elicit ex dictis Cyn. in l. non
dubium. C. de leg. & Bald in l. ſcire.
de excuſ. tut. & in l. quis ſeruo. C. de
furt. & tale quòd non ſolum debe-
mus recedere à verbis legis & ſer-
uare mentem vbi mẽs eſt expreſſa,
ſed etiam vbi mens ſeu ratio non
eſt lege expreſſa, dummodo illa ra-
tio præfinita ſit naturalis & natura
liter & communiter poſſit probari
per ſimile. per quam rationẽ etiam
ſi lex ceſſet, contrarium imaginari
non poteſt, vt not. in d. l. ſcire. §. ſuf-
ficit de excuſ. tut. dicit ibi tex. ex na
turali inſtitutione. & latius vide in
d. conſil. per Abb. Et quod idem ſit
mens & ratio legis, vide Bart. in l.
cùm mulier. & ibi Mod. ff. ſol. matr.
& Alex. in l. ſororem. col. j. C. de his
quib. vt indig. Bald. conſil. cccxcix.
col. ij. lib. j. & in l. Gallus. §. nunc de
leg. in fi. ff. de libe. & poſth. vnde di
cit Bald. in l. quamuis. ff. de fideic.
per illum text. quòd vbi vna ratio
reddi poteſt, illa habetur pro expreſ
ſa. & iſtud voluit Abb. in c. fin. de re
iud. & Bart. in l. maximum. C. de li-
ber. præte. & Abb. in c. ſecundo re-
quiris. & ibi vide Dec. multa alle-
gantem, & dicit quòd Bart. in l. iij.
§. fin. ff. de legit. tutorib. videtur fe-
ciſſe differentiam inter mentem &
rationem legis. & vide Felyn. in c.
tua nos. de iure iuran. & de appel. &
Alex. d. conſi. lij. col. iiij. verſ. v. plus.
vol. iiij. & And. Barb. in repet. rubri-
cæ de fide inſtrum. Et quando lex
extendi poſſit ex idẽtitate rationis,
pulchrè Roman. in repetit. authent.
ſimiliter. colum. xxij. cum ſequen.
C. ad legem Falcidiam. Nicolaus
Boërius.

FINIS.

LVGDVNI,
Excudebat Petrus Rufinus.